CĂLĂTORIE PRIN VECHIUL TESTAMENT

Samuel J. Schultz

CUPRINS

PREFAȚĂ
INTRODUCERE — VECHIUL TESTAMENT
11 13
Titlul original: The Old Testament Speaks Publicat de Harper and Row Publishers, Inc. © 1960, 1970, 1980 de Samuel J. Schultz
I. PERIOADA ÎNCEPUTURILOR
Relatarea creației 25
Căderea omului şi consecințele ei 26
Potopul: judecata lui Dumnezeu asupra omului 27
Noul început al omului **28**
II. EPOCA PATRIARHALĂ
Lumea patriarhilor 31
Mesopotamia . Egipt. Canaan
Geografia 39
Relatarea biblică 41
Avraam . Isaac şi Iacov . Iosif
III. ELIBERAREA LUI ISRAEL
Evenimente contemporane 57
Invazia hyksoşilor . Noul Regat
Religia Egiptului 60
Datarea Exodului 61
Relatarea biblică 63
Asuprirea sub Faraon . Pregătirea unui conducător Confruntarea cu Faraon . Pastele Drumul către Muntele Sinai
IV. RELIGIA ISRAELULUI
Legământul 71
Decalogul
Legi pentru o viață sfintă 73
Sanctuarul 73
Preoția 76
23
31
57
69
CĂLĂTORIE PRIN VECHIUL TESTAMENT
Jertfele
Arderea de tot. Jertfa de pace . Jertfa de ispăşire
Jertfa pentru vină . Jertfa de mîncare
Sărbători şi ani prăznuiți
Sabatul. Luna nouă şi Praznicul Trîmbifelor
Anul sabatic . Anul Jubileului. Sărbători anuale:
Pastele şi Sărbătoarea azimilor; Praznicul săptămînilor;
Praznicul corturilor; Ziua Ispăşirii
78
82
V. PREGĂTIREA FORMĂRII NAȚIUNII
Organizarea Israelului
Rătăciri în pustie

Instrucțiuni pentru intrarea în Canaan
Retrospectivă şi perspectivă
VI. OCUPAREA CANAANULUI
89 92 96 98
Memoriile Canaanului 103
Era cuceririi 107
Intrarea în Canaan . Cucerirea . împărțirea Canaanului în vremea judecătorilor U7
Judecătorii şi națiunile asupritoare Condiții religioase, politice şi sociale
VII. VREMURI DE TRANZIȚIE
Națiunile învecinate
Sub conducerea lui Eli şi Samuel
Primul rege al Israelului
131 134 138
VIII. UNIREA ISRAELULUI ÎN VREMEA LUI DAVID ŞI SOLOMON
Unirea şi expansiunea davidică 143
împărat peste Iuda . Ierusalim-capitala națională
Prosperitate şi supremație . Păcatul în familia regală
Retrospectivă şi perspectivă
Epoca de aur a lui Solomon 157
Urcarea la tron . Organizarea împărăției
Construirea Templului. Sfințirea Templului
Vaste proiecte de construcție
îndeletniciri, comerț şi venituri
Apostazia şi consecințele ei
89
103
131
143
CUPRINS
IX. ÎMPĂRĂȚIA DIVIZATĂ 171
Cronologia 173
Date importante 174
Relatarea biblică 178
Evenimente simultane 182 *împărăția Asiriei. Marele Imperiu asirian.*
X. SECESIUNEA NORDICĂ 189
Familia regală a lui Ieroboam 189
Dinastia lui Baeşa 191
Regii dinastiei Omri 192
XI. ÎMPĂRAȚII LOIALI DIN SUD 203
Regatul lui Roboam 203
Abiam continuă practicarea idolatriei 205
Asa inițiază reforma 205
Iosafat — un administrator pios 207
Ioram se întoarce la idolatrie 209
Ahazia încurajează cultul lui Baal 210
XII. INSURECȚIE, REFACERE ŞI RUINĂ 213
Dinastia lui Iehu 213 *Ioahaz. Ioas. Ieroboam II. Zaharia*
Ultimii împărați 217 *Şalum. Menahem. Pecahia. Pecah. Osea*
XIII. IUDA SUPRAVIEȚUIEŞTE IMPERIALISMULUI ASIRIAN 221
Atalia — Domnia teroarei Ioas — Reformă şi recădere Amația — Victorie şi înfrîngere Ozia sau Azaria — Prosperitate Iotam — Politică anti-asiriană Ahaz — Administrație pro-asiriană Ezechia — Un împărat neprihănit Mânase — Idolatrie şi reformă Amon — Apostazie
221 222 223 225 228 228 230 235 237
XIV. SPERANȚELE APUSE ALE ÎMPĂRAȚILOR DAVIDICI 239
Perioada de optimism a lui Iosia
Supremația babiloniană
Ioahaz. Ioiachim. Ioiachin. Zedechia
239
244
CĂLĂTORIE PRIN VECHIUL TESTAMENT

XV. EVREII PRINTRE NAȚIUNI 249
Babilonia — 626-539 î.e.n. 251
Nabopolassar. Nebucadneţar. Awel-Marduk Neriglissar. Nabonidus
Persia — 539-400 î.e.n. 259
Cirus cel Mare. Cambyses. Darius I Xerxes I. Artaxerxes I
Condiţii de exil şi speranţe profetice 266
XVI. MÎNA CEA BUNĂ A LUI DUMNEZEU 273
Refacerea Ierusalimului 273
întoarcerea de la Babilon. Aşezarea Ia Ierusalim
Noul Templu
Povestea Esterei 279
Evrei la curtea persană
Amenințare la adresa poporului evreu
Triumful evreilor
Reformatorul Ezra 283
întoarcerea lui Ezra. Reformă în Ierusalim
Neemia — guvernator 286
împuternicit de Artaxerxes . Misiunea de la Ierusalim
Reforma condusă de Ezra . Programul şi politica lui Neemia
XVII. INTERPRETAREA VIEȚII 297
Iov — Problema suferinței 297
Psalmii — Imnologia lui Israel 304
Proverbele — O antologie a Israelului 307
Eclesiastul — Investigare a vieții 311
Cîntarea Cîntărilor 313
XVIII. ISAIA ŞI MESAJUL SĂU 317
Alături de proroc în Ierusalim 317
Scrierile lui Isaia 321
Analiza cărții 322
XIX. IEREMIA — UN OM AL DÎRZENIEI 343
O slujbă de patruzeci de ani 343
Cartea lui Ieremia 348
Plîngeri 361
CUPRINS
XX. EZECHIEL —STRĂJERUL LUI ISRAEL
Un proroc printre exilați 365
Cartea lui Ezechiel 369
XXI. DANIEL — OM DE STAT ŞI PROFET
în timpul domniei lui Nebucadneţar 388
Era Nabonidus-Belşaţar 391
Epoca mezo-perşilor 394
XXII. ÎN VREMURI DE PROSPERITATE
Iona — Misiunea de la Ninive 401
Amos — Păstor şi proroc 403
Osea — Mesagerul dragostei lui Dumnezeu 407
XXIH. AVERTISMENTE PENTRU IUDA
Ioel — Ziua crucială a Domnului 415
Mica — Reformator în vremuri tulburi 417
Țefania — Ziua mîniei şi binecuvîntării 421
XXIV. PROFEȚII DESPRE NAȚIUNI STRĂINE
Obadia — Mîndria Edomului 425
Naum — Soarta cetății Ninive 426
Habacuc — Dumnezeu îi foloseşte pe caldeeni 428
XXV. DUPĂ EXIL
Vremea reconstruirii Ierusalimului 433
Hagai — Promotor al programului de construcție 434
Zaharia — Israelul într-un cadru mondial 436
Maleahi — Ultimul avertisment profetic 441
INDEXUL PASAJELOR BIBLICE
INDEXUL HĂRȚILOR
INDEX DE NUME ŞI SUBIECTE

387
399
415
425
433
445 450 453
10
CĂLĂTORIE PRIN VECHIUL TESTAMENT
SCHIȚE
I CIVILIZAȚII ÎN TIMPURILE PATRIARHALE II CALENDARUL ANUAL
III STABILIREA LUI ISRAEL ÎN CANAAN
IV ÎMPĂRAȚI ŞI PROROCI — ÎMPĂRĂȚIA DIVIZATĂ, 931-586
V VREMEA EXILULUI VI VREMEA LUI ISAIA VII VREMEA LUI IEREMIA VIII CRONOLOGIA LUI EZECHIEL
32
70
102
172 250 318 342 366
HĂRȚI
PERIOADA PATRIARHALĂ
ORIENTUL MIJLOCIU ÎN ANTICHITATE
DRUMUL PRIN PUSTIE
CUCERIREA CANAANULUI
DIVIZAREA SEMINȚIILOR
PERIOADA DE TRANZIȚIE
IMPERIUL LUI DA VID
TOPOGRAFIA PALESTINEI
ÎMPĂRĂȚIA DIVIZATĂ
IMPERIUL ASIRIAN
REGATUL LUI IOSIA
IMPERIUL BABILONIAN
IMPERIUL PERSAN
PALESTINA DUPĂ EXIL
IERUSALIM
33
48-49 56 110 116 130 144
176-177 188 232 238 252 260 274 444

PREFAȚA

Biblia trăieşte astăzi. Dumnezeu care a vorbit şi acționat în vremuri trecute, confruntă oamenii generației actuale cu cuvîntul scris, păstrat în Vechiul Testament. Cunoştințele noastre asupra culturilor antice care au început cu aceste scrieri au crescut în mod deosebit, prin descoperiri arheologice şi prin progresul cercetărilor biblice. Pregătirea acestui studiu, menit să prezinte studentului şi cititorului laic, istoria şi literatura Vechiului Testament, a fost inspirată de peste un deceniu de activitate de predare. în acest volum mă străduiesc să ofer o privire generală asupra întregului Vechi Testament, în lumina evenimentelor contemporane.

în studiile mele universitare am fost expus la o gamă largă de interpretări asupra Vechiului Testament prin defunctul Dr. Robert H. Pfeiffer de la Harvard University, cît şi prin Dr. Allan A. MacRae şi R. Laird Harris de la Faith Theological Seminary. Acestor oameni le datorez o înțelegere critică a problemelor fundamentale cu care se confruntă cercetătorul Vechiului Testament. Concepția biblică a revelației şi autorității este proiectată ca baza înțelegerii corecte a Vechiului Testament, nu fără a fi conştienți de conflictul dîn gîndirea religioasă contemporană privind autoritatea Scripturilor (vezi Introducerea). Deoarece această analiză se bazează pe forma literară a Vechiului Testament aşa cum ne-a fost transmisă, problema paternității este doar ocazional semnalată, iar faptele pertinente de critică literară sînt menționate în trecere.

Schițele sînt oferite pentru a ajuta cititorul să integreze cronologic evenimentele Vechiului Testament. Datele perioadelor mai îndepărtate pot fi încă supuse reevaluării. Toate datele anterioare epocii lui David trebuie considerate aproximative. Pentru împărăția Divizată am urmat schema cronologică a lui Edwin E. Thiele. Deoarece numele împăraților din Iuda şi Israel constituie o problemă pentru cititorul obişnuit, în capitolul IX am dat variantele folosite în această carte.

Hărțile sînt destinate să ajute cititorul la o mai bună înțelegere a factorilor geografici care au afectat istoria contemporană a Vechiului Testament. Granițele se schimbau frecvent. Cetățile erau distruse şi reconstruite în

raport cu soarta schimbătoare regatelor, care se ridicau şi cădeau.

Este o plăcere pentru mine să amintesc recunoştinţa pe care o păstrez Dr. Dwight Wayne Young de la Brandeis University pentru citirea integrală a acestui manuscris şi pentru observaţiile sale utile. De asemenea doresc să mulţumesc Dr. Burton Goddard şi William Lane de la Gordon Divinity School şi Dr. John Graybill de la Barrington Bible College care au citit unele versiuni anterioare. îi mulţumesc în mod deosebit, prietenului meu,George F. Benett a cărui grijă şi îndrumare a fost pentru mine o continuă sursă de încurajare.
Doresc să-mi exprim mulţumirea către administraţia de la Wheaton College care mi-a asigurat timpul liber necesar pentru terminarea manuscrisului, către Wheaton College Alumni Association pentru o subvenţie de cercetare şi Bisericii Baptiste South Shore din Hingham, Massachusetts, care mi-a creat condiţii pentru cercetare şi alcătuirea manuscrisului. Sînt recunoscător pentru interesul şi încurajarea colegilor mei din Departamentul pentru Biblie şi Filozofie de la Wheaton College, îndeosebi Dr. Kenneth S. Kantzer care în absenţa mea a preluat responsabilităţile preşedinţiei.
Mulţumesc lui Elaine Noon pentru grija deosebită cu care a bătut la maşină manuscrisul. De asemenea, mulţumesc în mod deosebit bibliotecarilor de la Andover-Harvard şi Sion Research. Pentru hărţile acestui volum îi sînt datorat lui Cari Lingren de la Scripture Press. Dar mai presus de toate acestea, proiectul meu nu s-ar fi putut realiza fără cooperarea voluntară a familiei mele. Soţia mea, Eyla June, a citit şi recitit fiecare cuvînt dîndu-mi inestimabile aprecieri critice, iar Linda şi David au acceptat cu amabilitate schimbările pe care acest efort le-a impus asupra vieţii noastre de familie.
S.J.S.
Wheaton College Wheaton, Illinois Ianuarie, 1960
UA1 BICA

Introducere: Vechiul Testament

Interesul faţă de Vechiul Testament este universal. Milioane de oameni se întorc la paginile sale pentru a urmări începuturile iudaismului, creştinismului sau islamismului. Nenumăraţi alţii sînt fascinaţi de desăvîrşitele sale calităţi literare. Savanţii studiază intens Vechiul Testament, pentru contribuţia arheologică, istorică, geografică şi lingvistică pe care o aduce la mai buna înţelegere a culturilor Orientului Apropiat care au precedat era creştină. în literatura universală, Vechiul Testament ocupă un loc unic. Nici o carte — antică sau modernă — nu a fost transmisă cu asemenea fidelitate şi nu a fost atît de larg răspîndită. Salutată de omul de stat şi de omul de rînd, de învăţat şi neînvăţat deopotrivă, de bogat ori sărac, Vechiul Testament ni se prezintă ca o carte vie. El vorbeşte cu putere fiecărei generaţii.

Origine şi conţinut

Din punct de vedere literar, cele treizeci şi nouă de cărţi componente ale Vechiului Testament aşa cum e folosit de protestanţi, pot fi împărţite în trei grupe. Primele şaptesprezece — de la Genesa la Estera — oferă o relatare a dezvoltării istorice a Israelului pînă spre sfîrşitul secolului al cincilea î.e.n. Alte naţiuni intră în acest tablou doar în măsura în care au o influenţă asupra istoriei Israelului. Naraţiunea istorică se întrerupe cu mult înainte de vremea lui Hristos, astfel că Vechiul şi Noul Testament sînt separate printr-un interval de patru secole. Literatura apocrifă îmbrăţişată de Biserica Catolică s-a dezvoltat în această perioadă, dar niciodată nu a fost recunoscută de evrei ca făcînd parte din cărţile lor acceptate sau din „canon".
Cinci cărţi — Iov, Psalmii, Proverbele, Eclesiastul şi Cîntarea Cîntărilor — sînt clasificate drept literatură de înţelepciune şi poezie. Fiind mai degrabă generale prin natura lor, ele nu sînt strîns legate de vreun eveniment anumit din istoria Israelului. Cel mult cîţiva psalmi pot fi asociaţi cu evenimente relatate în cărţile istorice.

Restul de şaptesprezece cărţi înregistrează mesajul profeţilor, care s-au ridicat de-a lungul vremurilor în Israel pentru a face cunoscut cuvîntul lui Dumnezeu. Cadrul general şi unele detalii specifice date în cărţile istorice servesc frecvent drept cheie a interpretării corecte a acestor mesaje profetice. Totodată, enunţurile profeţilor contribuie mult la înţelegerea istoriei Israelului.
Ordinea cărţilor Vechiului Testament a fost o chestiune de dezvoltare istorică. In Biblia ebraică modernă, cele cinci cărţi ale Legii sînt urmate de opt cărţi intitulate „Profeţi" — Iosua, Judecători, I şi II Samuel, I şi II Regi, Isaia, Ieremia, Ezechiel şi cei Doisprezece (Profeţi mici). Ultimele unsprezece cărţi sînt intitulate „Scrieri" sau Hagiografie — Psalmi, Iov, Proverbe, Rut, Cîntarea Cîntărilor, Eclesiastul, Plîngerile, Estera, Daniel, Ezra-Neemia şi I şi II Cronici. Succesiunea cărţilor a oscilat timp de mai multe secole de la terminarea Vechiului Testament. Utilizarea codexului — sub formă de cărţi — introdusă în secolul al doilea al erei creştine, a impus necesitatea unei ordini precise. Atîta vreme cît erau păstrate pe suluri separate, ordinea cărţilor nu era de o importanţă primordială. însă după ce codexul a înlocuit aranjamentele standard ale sulurilor, după cum se vede în Biblia noastră ebraică şi engleză, el a intrat treptat în uzul comun.
Conform dovezilor interne, Vechiul Testament a fost scris de-a lungul unei perioade de aproximativ o mie de ani

(cea. 1400-400 î.e.n.), de cel puțin treizeci de autori diferiți. Paternitatea unui număr de cărți este necunoscută. Limba originală pentru cea mai mare parte a Vechiului Testament a fost ebraica, o ramură a marii familii de limbi semitice care include limba feniciană, asiriană, babiloniană, arabă şi altele. Pînă în perioada exilului, ebraica a continuat să fie limba vorbită în Palestina. în decursul timpului, aramaica a devenit lingua franca în Cornul de Aur astfel că părți din Ezra (4:8-6:18; 7:12-26). Ieremia (10:11) şi Daniel (2:4-7:28) au fost scrise în această limbă.

Transmiterea textului ebraic

Pergamentul subțire preparat din piei de animale a fost materialul cel mai folosit pentru scrierea Vechiului Testament ebraic. Datorită durabilității lui, evreii au continuat să-1 folosească în perioada grecească şi romanică, deşi papirusul era mai abundent şi acceptabil din pune de vedere comercial ca material de scris tipic. Un sul mijlociu de piele măsura înjur de nouă metri lungime şi aproximativ douăzeci şi cinci de centimetri

lățime. Textele antice se caracterizează prin faptul că în stadiul original erau scrise numai consoanele, apărînd într-un şir continuu cu un spațiu foarte mic între cuvinte. Odată cu începutul erei creştine, scribii evrei au fost deosebiți de conştienți de necesitatea acurateței în transmiterea textului ebraic. Cercetătorii scolastici care s-au devotat în mod deosebit acestei sarcini în secolele următoare au fost cunoscuți sub numele de masoreți. Ei au copiat textul cu multă grijă iar cu timpul au numerotat chiar şi versetele, cuvintele şi literele fiecărei cărți.[1] Cea mai importantă contribuție a lor a fost introducerea de simboluri vocalice în text, ca ajutor pentru citire.

Pînă în 1488 cînd la Soncino, Italia, a apărut prima Biblie ebraică tipărită, fiecare copie era scrisă de mînă. Deşi apăruseră copii particulare atît pe pergament cît şi în formă de carte, textele sinagogice erau limitate la suluri de piele, fiind copiate cu grijă extremă. Pînă la descoperirea Sulurilor de la Marea Moartă, cel mai vechi manuscris ebraic existent era datat în jurul anului 900 e.n. în sulurile comunității de la Qumran, care a fost dispersată cu puțin timp înaintea distrugerii Ierusalimului în anul 70 e.n. este reprezentată fiecare carte a Vechiului Testament cu excepția Esterei. Dovezile aduse de aceste descoperiri recente au confirmat punctul de vedere conform căruia textul ebraic păstrat de masoreți ne-a fost transmis din secuiul întîi e.n., fără modificări substanțiale.

Versiunile[2]

Septuaginta (LXX), o traducere grecească a Vechiului Testament, a început să circule în Egipt în vremea lui Ptolomeu Filadelful (285-246 î.e.n.). A existat cererea din partea evreilor care vorbeau greceşte de a avea copii ale Vechiului Testament disponibile pentru uzul personal şi în sinagogi în lingua franca din zona est-mediteraneană. Este foarte probabil ca o copie oficială să fi existat în renumita bibliotecă din Alexandria. Această versiune a fost utilizată nu numai de evreii de limbă greacă, ci a fost adoptată şi de Biserica creştină. După toate probabilitățile, Pavel şi alți apostoli au folosit un Vechi Testament grecesc pentru a argumenta că Isus este Mesia (Fapte 17:2-4). în aceeaşi perioadă, Noul Testament a fost scris în greceşte şi a devenit o parte a Scripturilor, acceptată de creştini. Acuzînd traducerea grecească a Vechiului Testament că ar fi inexactă şi influențată de credința creştină, evreii au aderat cu tenacitate la textul din

limba originală. Aşa cum remarcasem mai înainte, acest text ebraic a fost transmis cu grijă prin scribii evrei şi masoreți în secolele următoare.

Datorită acestor desfăşurări a evenimentelor, Biserica creştină a devenit custodele versiunii greceşti. Cu excepția unor erudiți remarcabili, ca Origen şi Ieronim, pînă în vremea Renaşterii puțini creştini au avut vreo considerație pentru Vechiul Testament în limba lui originală. Totuşi, printre creştini au circulat traduceri greceşti.

în decursul secolului al doilea a intrat în uz forma codexului — formatul de carte actual — cu file aranjate pentru legat. Papirusul era deja principalul material de scris în toată lumea mediteraneană. înlocuind sulurile de piele ce fuseseră mijlocul acceptat de transmitere a textului ebraic, codexurile pe papirus au devenit modelul copiilor greceşti ale Scripturilor. Prin secolul al patrulea, papirusul a fost înlocuit de velum (pergament). Cele mai vechi copii ale Septuagintei existente în prezent datează din prima jumătate a secolului al patrulea. Recent, unele papirusuri, cele mai remarcabile aparținînd colecției Chester Beatty, au furnizat porțiuni ale Septuagintei care antedatează codexurile pe velum menționate mai sus.

Necesitatea unei alte traduceri a apărut atunci cînd greaca a fost înlocuită de latină ca limbă oficială şi specifică lumii mediteraneene. Deşi în Africa circulase mai devreme o versiune a Septuagintei în latina veche, eforturilor savante ale lui Ieronim datorăm o traducere latină a Vechiului Testament ebraic, care a apărut spre sfîrşitul secolului al patrulea. în următorul mileniu, această versiune cunoscută sub numele de Vulgata a fost cea mai populară ediție a Vechiului Testament. Pînă în ziua de astăzi, Vulgata, cu adaosul cărților apocrife respinse de Ieronim, rămîne traducerea acceptată de Biserica Romano-Catolică.

Renaşterea a avut o influență decisivă asupra transmiterii şi circulației Scripturilor. Nu numai că renaşterea învățămîntului a stimulat multiplicarea copiilor Vulgatei, dar ea a stîrnit şi un nou interes pentru studiul limbilor originale ale Bibliei. Un nou avînt a luat naştere odată cu căderea Constantinopolului care i-a determinat pe numeroşi cărturari greci să se stabilească în Europa apuseană. Dorința puternică de a face ca Biblia să fie la îndemîna laicului e dublată de interesul reînnoit față de limbile greacă şi ebraică. Ca rezultat, au apărut traduceri

în limbile naționale. Au existat versiuni în germană, franceză, italiană şi engleză, antedatînd monumentala lucrare a Bibliei germane a lui Martin Luter din 1522. De primă importanță a fost în Anglia traducerea lui Wyclliffe, aproape de sfîrşitul secolului al XlV-lea. Limitată la Bibliile sub formă de

manuscris, disponibilitatea acestei versiuni engleze timpurii era destul de restrînsă. Odată cu inventarea tiparului în secolul următor, a răsărit o nouă eră pentru circulația Scripturilor.
William Tyndale e recunoscut ca adevăratul părinte al Bibliei engleze. Traducerea sa a început să apară în jurul lui 1525, anul de naştere al Bibliei tipărite în limba engleză. Spre deosebire de Wyclliffe care a tradus din latină, Tyndale s-a întors spre limbile originale pentru a realiza propria sa versiune a Scripturilor. în 1536 cînd lucrarea sa nu era încă terminată, Tyndale a fost condamnat la moarte. în momentul morții, învăluit de flăcări şi-a rostit ultima rugăciune: „Doamne, deschide ochii regelui Angliei".
întorsătura bruscă a evenimentelor l-au reabilitat curînd pe Tyndale şi opera sa. în 1537 a fost publicată Biblia lui Mattew, încorporînd traducerea lui Tyndale suplimentată de versiunea lui Coverdale (1535). Din ordinul lui Cromwell, în fiecare biserică a Angliei a fost introdusă Marea Biblie (1541). Deşi aceasta era în primul rînd o Biblie pentru uzul bisericii, unele copii au fost făcute disponibile pentru studiul individual. Perechea ei, Biblia de la Geneva, a intrat în circulație în 1560, devenind Biblia căminului. Timp de jumătate de secol, ea a fost cea mai populară Biblie în engleză pentru lectura particulară. Marea Biblie a fost revizuită şi tipărită în 1568 ca Biblia Episcopală, pentru uzul oficial în bisericile Angliei.
Versiunea Autorizată (AV) a Bibliei engleze a fost publicată în 1611. Reprezentînd lucrarea cărturarilor greci şi evrei preocupați de obținerea celei mai bune traduceri posibile a Scripturilor, această „Versiune King James" şi-a cîştigat un loc indisputabil în lumea de limbă engleză de la mijlocul secolului al şaptesprezecelea. Edițiile revizuite demne de notat, apărute de atunci sînt: „Versiunea Engleză Revăzută" 1881-1885, „Versiunea Americană Standard" (ASV) 1901, „Versiunea Standard Revăzută" 1952 RSV şi „Versiunea Berkeley" în Engleza Modernă 1959.
Semnificația
Ni se adresează oare Vechiul Testament ca o simplă narațiune de istorie şi cultură laică? Are el valuare doar ca literatură națională a evreilor? Vechiul Testament este mai mult decît simpla înşirare a istoriei națiunii ebraice. Atît pentru evrei cît şi pentru creştini, el e istoria sacră prin care ni se descoperă revelația lui Dumnezeu fața de om. în el ne este înfățişat nu numai ceea ce Dumnezeu a înfăptuit în trecut ci şi planul divin

pentru viitorul omenirii.
Prin reuşitele şi nereuşitele lui Israel, Dumnezeu, Creatorul universului, ca şi al omului, a trasat calea poporului Său ales în arena internațională a culturilor antice. Dumnezeu nu e numai Dumnezeul lui Israel, ci şi conducătorul suprem ce deține controlul asupra problemelor tuturor națiunilor. în consecință, Vechiul Testament înregistrează evenimente naturale, dar în această istorie lucrările lui Dumnezeu sînt întrețesute într-o manieră supranaturală. Această caracteristică distinctivă a Vechiului Testament — descoperirea lui Dumnezeu în evenimente şi mesaje istorice — îl ridică mai presus de literatura laică şi de istorie. Vechiul Testament poate fi înțeles în toată semnificația sa numai ca istorie sacră. Recunoaşterea faptului că atît naturalul cît şi supranaturalul sînt factori vitali în întreaga Biblie, este indispensabilă unei înțelegeri globale a conținutului ei.
Manifestare unică de istorie sacră, Vechiul Testament îşi revendică dreptul de a fi o Scriere Sfîntă. Astfel era atît pentru evrei cărora li s-au încredințat aceste scrieri, cît şi pentru creştini (Romani 3:2). Venind la noi prin intermediul natural al autorilor umani, rezultatul final în formă scrisă are amprenta aprobării divine. Duhul lui Dmnezeu a folosit cu siguranță atenția, spiritul cercetător, memoria, imaginația, logica — toate facultățile scriitorilor Vechiului Testament. Contrastînd cu mijloacele mecanice, călăuzirea lui Dumnezeu s-a manifestat prin exercitarea liberă a capacităților istorice, literare şi teologice ale autorului. înregistrarea scrisă aşa cum a fost primită de evrei şi creştini a constituit un produs divin-uman infailibil în scrierea sa originală. Ca atare, el conține adevărul pentru întreaga rasă umană.
Aceasta a fost atitudinea lui Isus Hristos şi a apostolilor. Isus, Dumnezeul-om, a acceptat autoritatea întregului corp de literatură cunoscut ca Vechiul Testament şi a folosit în mod liber aceste Sripturi ca bază a chemării exprimate prin învățătura Sa (conf. Ioan 10:34-35; Matei 22:29; 43:45; Luca 16:17; 24:25). Astfel au procedat apostolii în perioada de început a Bisericii Creştine (II Timotei 3:16; II Petru 1:20-21). Scris de om sub călăuzire divină, Vechiul Testament a fost acceptat ca fiind în întregime valabil.
Este la fel de esențial şi în zilele noastre să acceptăm Vechiul Testament ca autoritate supremă; aşa cum era pentru evrei şi creştini în vremurile noutestamentale.[3] Ca relatare demnă de încredere — şi cu o manşă de toleranță pentru erori de transmitere ce necesită o considerare atentă prin aplicarea ştiințifică a principiilor corecte de critică a textului —

Vechiul Testament vorbeşte cu autoritate în limbajul laicului de acum două sau mai multe milenii. Ceea ce el enunţă, declară ca adevărat — fie că foloseşte limbajul figurativ sau literal, fie că tratează probleme de etică sau probleme din lumea naturală a ştiinţei. Cuvintele scriitorilor biblici — corect interpretate în contextul lor global şi în sensul natural conform uzanţei vremii lor — comunică adevărul fără greşeli. Să lăsăm astfel ca Vechiul Testament să vorbească cititorului.

Acest volum oferă o privire de ansamblu asupra întregului Vechi Testament. Deoarece arheologia, Istoria şi alte domenii de studiu se raportează la conţinutul Vechiului Testamnent, ele pot constitui mijloace de dobîndire a unei mai bune înţelegeri a mesajului biblic. Această carte însă îşi va realiza scopul doar în măsura în care cititorul va lăsa ca Biblia însă-şi să-i vorbească pentru sine.

[1] întrucît împărţirea pe versete apare în textul ebraic în secolul zece e.n., ea a fost făcută în mod evident de către masoreţi. Diviziunea noastră pe capitole a început în secolul treisprezece, prin episcopul Stephen Langton (mort 1228).

[2] Pentru istorisirea modului în care Scripturile au ajuns la noi, a se vedea Sir Frederic Kenyon, „Our Bible and Ancient Manuscripts", revăzută de A.W.Adams (New York, Harper and Brothers, 1958).

[3] Pentru o discuţie a concepţiei biblice asupra revelaţiei, inspiraţiei şi autorităţii, făcută de cei ce studiază şi acceptă Sfintele Scripturi drept Cuvîntul lui Dumnezeu către oameni, revelat profeţilor şi apostolilor Săi şi prin ei; vezi „The Bible — The Living Word of Revelation", M.C.Tenney.ed. (Grand Rapids: Zondervan, 1968). Vezi de asemenea articolele publicate în „Journal of Theological Society".

CĂLĂTORIE PRIN VECHIUL TESTAMENT

CAPITOLUL I
Perioada începuturilor

Preocupările privind originea vieţii şi a lucrurilor au caracterizat întotdeauna gîndirea umană. Descoperirile trecutului, cum ar fi cele reprezentate de Manuscrisele de la Marea Moartă nu numai că îl stîrneşte pe cercetător dar îl fascinează şi pe laic.

Vechiul Testament oferă un răspuns incursiunilor omului în trecut. In primele unsprezece capitole ale Genezei sînt dezvăluite faptele esenţiale privind crearea universului şi a omului. Referitor la consemnarea în scris a lucrării lui Dumnezeu cu privire la om, aceste capitole înaintează în trecut dincolo de ceea ce a fost pe deplin stabilit sau confirmat de investigaţiile istorice. Totuşi creştinul evanghelic acceptă fără echivoc, fiind pe deplin asigurat că această parte a Bibliei este „prima" şi singura relatare autentică a creaţiei universului de către Dumnezeu.[1]

Primele capitole ale canonului sînt fundamentale pentru întreaga revelaţie dezvăluită în Vechiul şi Noul Testament. De-a lungul întregii Biblii există referinţe[2] la creaţie şi la istoria timpurie a omenirii aşa cum este descrisă în aceste capitole introductive.

Cum vom interpreta această relatare a începutului omului şi lumii? Este ea mitologie, alegorie, o combinaţie contradictorie de documente, ori concepţia unui singur om asupra originii lucrurilor? Alţi scriitori biblici o recunosc drept ca naraţiune directă a activităţii lui Dumnezeu în crearea pămîntului, cosmosului şi omului. Dar cititorul modern trebuie să se ferească de a răstălmăci naraţiunea prin prisma interpretărilor ştiinţifice sau de a o considera un depozit de informaţii ce are înrîurire asupra teoriilor ştiinţifice dezvoltate recent. Interpretînd această secţiune a Bibliei — sau în principiu orice alt text — este important să le acceptăm ca atare. Fără îndoială, autorul a folosit în mod obişnuit simboluri, alegorii, figuri de stil, poezie, sau alte mijloace literare. Pentru el textul constituia evident o relatare unitară şi rezonabilă a începutului tuturor lucrurilor aşa cum i-

au fost revelate de Dumnezeu prin mijloace umane şi divine.

întinderea acestei perioade a începuturilor nu este indicată nicăieri în Scripturi. în timp ce punctul terminus — vremea lui Avraam — e datat în prima jumătate a mileniului al doilea, restul evenimentelor acestei ere nu pot fi datate cu precizie. încercările de a interpreta referinţele genealogice ca o cronologie completă şi exactă nu par rezonabile în lumina istoriei laice.

Deşi naraţiunea se face în general în ordine cronologică, autorul Genezei nu sugerează nicidecum o dată a creaţiei.

Nici detaliile geografice ale acestei perioade nu ne sînt cunoscute. Este improbabil că va fi identificată vreodată localizarea exactă a Edenului şi a unora dintre rîurile şi ţările menţionate. Nu sînt indicate schimbările geografice

care au avut loc odată cu expulzarea din Eden şi cu potopul. După toate probabilităţile, ele trec dincolo de limitele investigaţiei umane.
Citind primele unsprezece capitole ale Vechiului Testament, ne putem gîndi la întrebări ce rămîn fără răspuns în cadrul naraţiunii. Aceste chestiuni necesită continuarea studiului. Totuşi, este mai importantă luarea în considerare a ceea ce se afirmă, întrucît acest material oferă baza şi fondul pentru revelaţia mai importantă şi mai bogată a lui Dumnezeu dezvăluită progresiv în capitole ulterioare.
Prima parte a Genezei se încadrează net în următoarele subdiviziuni:

I. Relatarea creaţiei 1:1-2:25
A. Universul şi conţinutul său 1:1-2:3
B. Omul şi mediul său 2:4-25
II. Căderea omului şi consecinţele ei 3:1-6:10
A. Neascultarea şi izgonirea omului 3:1-24
B. Cain şi Abel 4:1-24
C. Generaţia lui Adam 4:25-6:10
III. Potopul: judecata lui Dumnezeu împotriva omului 6:11-8:19
A. Pregătirea potopului 6:11-22
B. Potopul 7:1-8:19
IV. Noul început al omului 8:20-11:32
A. Legămîntul încheiat cu Noe 8:20-9:19
B. Noe şi fiii săi 9:20-10:32
C. Turnul Babei 11:1-9
D. Sem şi descendenţii săi 11:10-32

Relatarea creaţiei 1:1-2:25

25

„La început" constituie o introducere la procesul de pregătire a universului pentru crearea omului. Este o problemă de interpretare[3] dacă acest „la început" se referă la creaţia originară[4] a lui Dumnezeu sau la actul Său iniţial de pregătire a lumii pentru om. în oricare din aceste două situaţii, naratorul începe cu Dumnezeu — prezentat în acest scurt paragraf introductiv drept Creatorul (1:1-2) — atunci cînd explică existenţa omului şi a universului.
Succesiunea şi progresia caracterizează era creaţiei şi a organizării (1:3-2:3). într-o perioadă menţionată ca fiind de şase zile, în univers a precumpănit o ordine[5] ce se referă la Pămînt. în prima zi au fost poruncite lumea şi întunericul pentru a forma perioadele de zi şi noapte. în a doua zi a fost separat spaţiul destinat atmosferei Pămîntului de bolta cerească. Apoi, a urmat separarea uscatului de apă, astfel încît vegetaţia să apară la timpul cuvenit. în a patra zi luminătorii cerului au început să funcţioneze la locurile lor pentru a determina durata, anotimpurile, anii şi zilele pe Pămînt. Ziua a cincea a dus la apariţia creaturilor vii pentru a popula apele de desubt şi cerul de deasupra. în această serie de evenimente creatoare, ziua a şasea[6] a constituit punctul culminant. Animalele de uscat şi omul au fost menite popularii Pămîntului. Omul s-a deosebit de restul creaţiei şi i s-a încredinţat răspunderea stăpînirii întregii vieţi animale. Pentru a le asigura traiul, Dumnezeu a creat vegetaţia. Dumnezeu şi-a încheiat actele creatoare în ziua a şaptea, pe care a sfinţit-o ca perioadă de odihnă.
Omul se deosebeşte imediat ca fiind cea mai importantă creaţie a lui Dumnezeu (2:4b-25).[7] Creat după chipul lui Dumnezeu, el devine punctul de interes central pe măsură ce se desfăşoară naraţiunea. Ni se dau tot mai multe detalii despre crearea sa. Dumnezeu a alcătuit bărbatul din ţarina pămîntului, i-a suflat viaţă şi 1-a făcut o fiinţă vie. Omului nu i s-a încredinţat doar răspunderea de a se îngriji de animale, ci i s-a dat sarcina ca să le numească. Distincţia dintre om şi animale devine ulterior vizibilă prin faptul că omul nu a găsit o companie satisfăcătoare pînă cînd Dumnezeu nu a creat-o pe Eva ca să-i fie tovarăşă de viaţă. Drept mediu de viaţă al omului, Dumnezeu a pregătit o grădină în Eden. însărcinat fiind cu îngrijirea acestei grădini, omului i s-au încredinţat pentru bucuria sa deplină toate lucrurile oferite de Dumnezeu din abundenţă. Exista o singură interdicţie—omul nu avea voie să mănînce din pomul cunoaştinţei binelui şi răului.

Căderea omului şi consecinţele ei 3:1-6:10

în legătura omului cu Dumnezeu, o importanţă crucială o are schimbarea drastică pricinuită de neascultare (3:1-24). Aceasta este o temă reluată deseori în Biblie, ca fiind cel mai tragic eveniment din istoria rasei umane. Pusă faţă în faţă cu un şarpe ce vorbea, Eva a început să se îndoiască de interdicţia lui Dumnezeu şi în mod deliberat a ales neascultarea.[8] La rîndul său, Adam a cedat lăsîndu-se convins de Eva. Ei au fost imediat conştienţi de amăgirea şarpelui şi de neascultarea lor faţă de Dumnezeu. Acoperindu-se cu şorţuri din frunze de smochin, ei au încercat să-şi ascundă ruşinea. Toate părţile implicate în această fărădelege au fost solemn judecate, înaintea Domnului Dumnezeu. Şarpele a fost blestemat mai presus de orice alt animal (3:14).

Duşmănia perpetuă a fost relaţia stabilită între sămînţa şarpelui, care reprezenta mai mult decît acea reptilă anume, şi sămînţa femeii.[9] în ceea ce -i priveşte pe Adam şi Eva, Dumnezeu a precedat judecata lor arătîndu-le milă, asigurîndu-i de victoria finală a omului prin sămînţa femeii (3:15).[10] Femeia a fost destinată durerii în naşterea copiilor, iar omul a fost supus consecinţelor unui pămînt blestemat. Dumnezeu le-a asigurat piei pentru îmbrăcăminte, ceea ce presupunea omorîrea animalelor în folosul omului păcătos. Fiind conştienţi de semnificaţia binelui şi răului, Adam şi Eva au fost imediat izgoniţi din grădina Edenului, ca să nu guste şi din pomul vieţii şi să trăiască veşnic. Exilat din locul binecuvîntat, omul a fost confruntat cu urmările blestemului, avînd doar promisiunea uşurării ulterioare prin sămînţa femeii, spre alinarea soartei sale.

Dintre copiii născuţi lui Adam şi Eva, numai trei sînt trecuţi pe nume. Experienţele lui Cain şi Abel relevă condiţia omului în noua lui stare. Ambii îl venerau pe Dumnezeu, aducîndu-I jertfe. în timp ce sacrificiul animal a lui Abel a fost acceptat, sacrificiul vegetal al lui Cain a fost respins. Mîniat de lucrul acesta.Cain şi-a ucis fratele. întrucît fusese prevenit de Dumnezeu, Cain a manifestat o atitudine de neascultare deliberată şi a devenit primul ucigaş. Este rezonabil să concluzionăm că aceeaşi atitudine a predominat şi atunci cînd el şi-a adus jertfa, pe care Dumnezeu a respins-o.

Civilizaţia lui Cain şi a descendenţilor săi se reflectă într-o genealogie ce reprezintă neîndoielnic o foarte lungă perioadă de timp (4:17-24). Cain însuşi a întemeiat un oraş. Societatea urbană a antichităţii a mers mînă-n mînă cu creşterea de cirezi şi turme. Artele s-au dezvoltat odată cu

inventarea şi producerea instrumentelor muzicale. Odată cu utilizarea fierului şi a bronzului a luat naştere ştiinţa metalurgiei. Această cultură avansată a dat în mod vizibil oamenilor un fals sentiment de securitate. Acesta s-a reflectat în atitudinea batjocoritoare şi lăudăroasă a lui Lameh, primul poligam. El s-a mîndrit cu folosirea de arme superioare pentru distrugerea vieţii. Prin contrast, era vădit absentă orice recunoaştere a lui Dumnezeu de către progenitura lui Cain.

în urma pierderii lui Abel şi în urma dezamăgirii pricinuite de Cain ca ucigaş, primii părinţi şi-au exprimat o nouă speranţă prin naşterea lui Set (4:25,cont.). în vremea lui Enos, fiul lui Set, oamenii au început să se întoarcă la Dumnezeu. După trecerea a numeroase generaţii şi secole, preocuparea lor faţă de lucrările dumnezeeşti s-a manifestat prin omul Enoh. Acest om remarcabil nu a trecut prin experienţa morţii; viaţa lui de părtăşie cu Dumnezeu s-a încheiat cu înălţarea sa la cer.

Odată cu naşterea lui Noe, lipsa crescîndă de sfinţenie a civilizaţiei a atins un punct culminant. Dumnezeu, care crease omul şi mediul său de viaţă, a fost dezamăgit de felul lor de viaţă. Căsătoriile între fiii lui Dumnezeu şi fiicele oamenilor îi displăceau.[11] Corupţia, răutatea şi violenţa crescuseră pînă într-atît încît toate planurile şi gîndurile omului purtau amprenta răului. Regretul lui Dumnezeu de a fi creat omenirea s-a evidenţiat în planul de a retrage Duhul Său din om.[12] O perioadă de o sută douăzeci de ani de avertizare a precedat judecata ce plana asupra rasei umane. Doar Noe a căpătat trecere în ochii lui Dumnezeu. Nepătat şi drept, el şi-a menţinut o relaţie acceptabilă cu Dumnezeu.

Potopul: Judecata lui Dumnezeu asupra omului 6:11-8:19

Noe era omul ascultării. Cînd i s-a poruncit să construiască corabia, el a urmat instrucţiunile date (6:11-22). Dimensiunile corăbiei încă reprezintă proporţiile de bază folosite în construcţia modernă de nave. Nefiind un vas rapid, corabia a fost construită pentru a adăposti întreaga viaţă ce urma să fie cruţată în vremurile grele de judecată a lumii. A fost rezervat un spaţiu vast pentru adăpostirea lui Noe, a soţiei lui, a celor trei fii şi a soţiilor lor, a unui reprezentant din fiecare specie de bază a animalelor şi păsărilor şi a hranei pentru toţi aceştia.[13]

Timp de aproximativ un an, Noe a stat închis în corabie, în timp ce lumea era supusă judecăţii divine.[14] Scopul lui Dumnezeu de a distruge rasa umană păcătoasă s-a realizat. Faptul că potopul a fost local sau universal e de importanţă secundară comparativ cu faptul că el s-a extins

suficient pentru a include întreaga omenire. Ploi neîncetate şi ape din surse subterane au ridicat nivelul apei deasupra celor mai înalte piscuri muntoase. La timpul cuvenit, apa a scăzut. Corabia s-a oprit pe Muntele Ararat. Permiţîndu-i-se să părăsească corabia, omului i s-a oferit o nouă ocazie de a trăi într-o lume schimbată.[15]

Noul început al omului 8:20-11:32

Civilizaţia ce a urmat potopului a început cu jertfe. Ca răspuns, Dumnezeu a încheiat cu Noe şi urmaşii lui un legămînt. Niciodată nu va mai fi distrusă viaţa prin potop. Curcubeul de pe cer a devenit simbolul permanent al legămîntului etern al lui Dumnezeu. Binecuvîntîndu-1 pe Noe, Dumnezeu 1-a însărcinat să populeze şi să stăpînească întreg pămîntul. Animalele sacrificate în conformitate cu instrucţiunile lui Dumnezeu precum şi vegetaţia, vor constitui de acum înainte hrana omului. Totuşi omul a fost ţinut strict răspunzător în faţa lui Dumnezeu — după al cărui chip fusese creat — pentru vărsarea sîngelui uman.

Intorcîndu-se spre îndeletniciri agrare, Noe a plantat o vie. Complacerea în a se îmbăta cu vin a avut ca rezultat o ieşire indecentă, faţă de care Ham şi probabil că şi fiul său Canaan au manifestat lipsă de respect. Acest

incident a devenit ocazia blestemelor şi binecuvîntărilor paterne ale lui Noe (9:20-28). Verdictul lui Noe avea un orizont profetic. El a anticipat atitudinea păcătoasă a lui Ham reflectată în spiţa lui Canaan, unul din cei patru fii ai lui Ham.[16] Secole mai tîrziu, vicioşii canaaniţi au fost supuşi unei judecăţi severe prin ocuparea ţării lor de către israeliţi. Ceilalţi fii ai lui Noe, Sem şi Iafet, au primit binecuvîntarea tatălui lor. Reprezentînd o unitate rasială şi lingvistică, rasa umană şi-a păstrat aceeaşi localizare pentru o perioadă nedefinită (11:1-9). încîmpia Sinear, ei s-au angajat într-un extraordinar proiect de construcţie. Construirea Turnului Babei reprezenta atît mîndria realizărilor umane, cît şi sfidarea poruncii lui Dumnezeu de a popula pămîntul. Dumnezeu care se interesase continuu de om încă de la crearea sa, nu-1 putea ignora acum. în mod evident turnul nu a fost distrus, dar Dumnezeu a pus capăt sforţării prin confuzie lingvistică. Aceasta a avut ca rezultat dispersarea voluntară a rasei umane.

Distribuirea geografică a urmaşilor lui Noe este dată într-un scurt rezumat (10:1-32). Această genealogie ce reprezintă o eră lungă, sugerează doar zone în care au migrat diversele familii. Iafet şi fiii lui s-au stabilit în vecinătatea mărilor Neagră şi Caspică, extinzîndu-se în vest spre Spania
(10:2-5). E foarte probabil ca grecii, popoarele indo-germanice şi alte grupuri înrudite să fi descins din Iafet. Trei fii ai lui Ham au coborît spre Africa (10:6-14). Ulterior ei s-au răspîndit înspre nord, către ţara Sinear şi Asiria, construind cetăţi ca Ninive, Calah, Babei, Akkad şi altele. Canaan, al patrulea fiu al lui Ham, s-a stabilit de-a lungul Mediteranei, extinzîndu-se de la Sidon în jos spre Gaza şi spre est. Deşi hamitici ca origine rasială, canaaniţii foloseau o limbă înrudită cu cea a semiţilor.

Sem şi descendenţii lui au ocupat zona de la nord de Golful Persic (10:21-31). Elam, Asur, Aram şi alte denumiri geografice erau asociate cu semiţii. După 2000 î.e.n. oraşe ca Mari şi Nahor au devenit centre de frunte ale culturii semitice. Pentru a încheia cu perioada începuturilor, naraţiunea evenimentelor se concentrează asupra semiţilor (11:10-32). Prin intermediul unui cadru genealogic cuprinzînd zece generaţii, relatarea se opreşte în final asupra lui Terah, care a migrat din Ur spre Haran. Punctul culminant este prezentarea lui Avram, cunoscut ulterior ca Avraam (Gen. 17:5), care întruchipează începutul unui popor ales — poporul Israel, ce rămîne punctul central în tot restul Vechiului Testament.[17]

[1] Pentru o discuţie a „începuturilor" înregistrate în istorie, a se vedea S.N.Kramer, „From the tablets of Sumer" („De la tăbliţele sumeriene"), (Indian Hills.Colo: The Falcon's Wing Press, 1956), pag. 293. Majoritatea evenimentelor din Geneza 1-11 preced civilizaţia sumeriană, unde scrierea a apărut spre sfîrşitul mileniului al patrulea î.e.n.

[2] Conform cu Isaia 40-50; Romani 5:14; ICorinteni 15:45; ITim.2:13-14 şi altele. [3]Construcţia ebraică din Gen. 1:1 e un substantiv în construcţie cu o formă verbală finită. Observaţi
traducerea literală: „La începutul creaţiei lui Dumnezeu a cerurilor şi pămîntului...cînd Duhul lui Dumnezeu se mişca pe deasupra apelor, Dumnezeu a zis: Să fie lumină". Conf. „The Soncino Chumach "; ed. de A.Cohen (ed. 2; Hindhead, Surrey: The Soncino Press, 1950), pag. 1. Conf. William Sanford LaSor, „Notes on Gen. 1:1-2:3", Gordon Review, II, Nr. 1 (1956), 26-32.

[4]Estimările asupra vîrstei universului variază atît de mult încît este imposibil de sugerat o dată acceptabilă. Einstein a sugerat ca vîrstă a pămîntului, zece miliarde de ani. Calculele asupra vîrstei galaxiilor stelare variază de la două la zece miliarde ani. (Conf. „Modern Science and Christian Faith") (Wheaton I 11: Van Kampen Press, 1948), pag. 30. Asupra datării ultimilor 50000 de ani prin metoda „carbon 14" vezi W.F. Libby, „Radiocarbon Dating" (ed. a 2-a; University of Chicago Press, 1955). Conf. şi R.Laird Harris, „Inspiration and Canonicity of the Bible" (Grand Rapids: Zondervan, 1957), n.24, pag. 285.

[5] Nu se afirmă lungimea acestor zile de creaţie. Unii sugerează pe baza Gen. 1:14; Ex. 20:11 şi a altor referinţe, zile de 24 de ore. Aceste zile ar fi putut fi perioade foarte întinse, întrucît cuvîntul „zi" e folosit în sensul acesta în Gen. 2:4. Conf. Augustine, „Confessions" Cărţile XI, XII şi XIII şi J. Oliver Buswell, „The Lengh of Creative Days" (material nepublicat, Wheaton College, Wheaton III). Seara şi dimineaţa ar fi atunci folosite într-un sens figurativ. Pentru o discuţie sumară vezi Bernard Ramm, „The Christian View of Science and Scripture" (Grand Rapids : Erdmans, 1955), pag. 171-229. Această expunere nu oferă date pentru o stabilire concludentă a lungimii acestei perioade a zilelor de creaţie.

[6] Folosind genealogiile din Genesa 5 şi 11 pentru a calcula timpul, episcopul Ussher (1654) a datat crearea omului în 4004 î.e.n. Această datare nu poate fi susţinută întrucît genealogiile nu constituie o cronologie completă. Conf. W.H. Green, „The Unity of Genesis" (New York : Charles Scribner's Sons, 1910), pag. 49-50

[7] Pentru interpretarea.Gen. I:l-2:4a şi 2:4b-25 ca două documente separate, a se vedea „Interpreter's Bible" la referinţe

[8] Observaţi că a mai fost o singură împrejurare în Scriptură cînd un animal a vorbit şi anume cînd Dumnezeu a folosit măgăriţa lui Balaam (Numeri 22:28).

[9] Conf. interpretării din Noul Testament în Ioan 8:44; Rom. 16:20; IlCorint. 11:3; Apoc. 13:9, 20:2, etc.

[10] Remarcaţi speranţa bazată pe această promisiune în Gen. 4:1,25; 5:29 şi promisiunile mesianice de-a lungul Vechiului Testament.

[11] „Fiii lui Dumnezeu" s-ar putea referii la fiinţe angelice sau la spiţa lui Set. în cazul ultimei interpretări, „fiicele oamenilor" se referă la spiţa lui Cain. Pentru discuţie, a se vedea Albertus Pieters, „Notes on Genesis" (Grand Rapids : Eerdmans, 1945), pag. 113-116. Aceste căsătorii mixte orice ar fi reprezentat, displăceau lui Dumnezeu.

[12] Pentru o discuţie asupra cuvîntului ebraic tradus prin „a rezista" („strive" în AV şi ASV), „a locui" („abide",în RSV), „arămîne" (remain în Berkeley)şi „a domni" („rule",în LXX, Vulgata şi vers. siriană), vezi articolul lui E.A Speiser, „YDWN, Gen. 6:3, „Journal of Biblical Literature, LXX"(l956), 126-129, care traduce acest cuvînt prin „a ispăşi, a răspunde pentru, a feri, a proteja" (n. trad. „expiate, answer for, shield, protect"). Conf. şi lui E.F. Kevan, „ Genesis", The New Bible Commentary", F. Davidson, ed. (Londra: 1954, Intervarsity Fellowship), pag.83.

[13] Luînd un cot ca fiind 45,5 cm., dimensiunile corăbiei erau de 137m cu 23m şi 13,5m. Trei punţi ar permite un deplasament de aprox. 40000 pînă la 50000 tone.

[14] Pentru o cronologie a acestui an, vezi E.F. Kevan, op. cit., pag.84-85.

[15] Datarea potopului propusă de Usser era 2348 î.e.n. S. R. Driver în comentariulsău asupra Genesei (1904) a ales 2501 î.e.n. ca dată biblică a potopului. In lumina civilizaţiei continua din Egipt începînd din jurul anului 3000 î.e.n., aceste date se pare că nu pot fi susţinute. Ele nu sînt sprijinite nici printr-oexegeză corectă a Scripturii. Potopul ar fi putut avea loc încă în 10000 î.e.n. Pentru cronologii relative, a se vedea R.W. Errich, „Chronologies in Old World Archeology" (Univ. of Chicago Press), 1965. Referitor la cultura indiană continuă din America, vezi R.M. Underhill, „Red Man's America" (Chicago, 1953), pag. 8-9.

[16] H.C. Leupold, „ Expozitin of Genesis" (Grand Rapids : Baker, 1950), voi. I, pag. 349-352.

[17] Scripturile nu indică nicăieri timpul scurs în Gen. 1-11. în consecinţă aceasta rămîne o problemă deschisă cercetării. Byron Nelson scoate în evidenţă că oricum ar aproxima omul data începutului rasei umane, ea se află în orizontul calculului scriptural. Referitor la această „ perspectivă nelimitată" vezi cartea sa „Before Abraham : Prehistoric Man in Biblical Light" (Minneapolis; Augsburg Publishing House, 1948). Pentru o discuţie recentă a cronologiei Orientului Apropiat al antichităţii, vezi R.K. Harrison, „Introduction to the Old Testament" (Grand Rapids : Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1969), pag. 145-198.

CAPITOLUL II

Epoca Patriarhală

în ultimele decenii, lumea patriarhilor a fost punctul central al unui studiu intensiv. Noi descoperiri au adus lumină asupra narațiunilor biblice, furnizînd o largă cunoaştere a culturilor contemporane ale Orientului Apropiat.

Geografic, lumea patriarhilor se identifică cu Cornul de Aur.[1] întinzîndu-se la nord de Golful Persic de-alungul bazinelor Tigrului şi Eufratului şi apoi spre sud-vest prin Canaan către fertila vale a Nilului, această zonă a fost leagănul civilizațiilor preistorice. Cînd patriarhii apar în scenă în al doilea mileniu î.e.n., culturile mesopotamiană şi egipteană se lăudau deja cu un trecut de un mileniu. Avînd ca centru geografic al începutului unei noi națiuni Canaanul, relatarea Genesei este legată de două civilizații timpurii, începînd cu Avraam în Mesopotamia şi sfîrşind cu Iosif în Egipt (Gen. 12-50).

Lumea Patriarhilor

începuturile istoriei coincid cu dezvoltarea scrisului în Egipt şi Mesopotamia (cea. 3500-3000 î.e.n.). Descoperirile arheologice ne-au ajutat să înțelegem mai bine culturile dominante din cel de-al treilea mileniu î.e.n. Perioada 4000-3300 î.e.n., sau epoca cuprului, este îndeobşte cunoscută ca o civilizație preliterată, care a lăsat puține materiale scrise. Orașele stratificate din acele timpuri indică existența societății organizate, în consecință, mileniul al patrulea î.e.n. care pune în evidență primele realizări de mari construcții, marchează în limbajul istoricului, granițele istoriei. Ceea ce se cunoaşte despre civilizațiile anterioare este adesea desemnat ca preistorie.

Mesopotamia

Sumerienii, un popor ne-semitic, controlau zona Eufratului de jos, ori

Schița I — CIVILIZAȚII ÎN TIMPURILE PATRIARHALE

Egipt—Valea Nilului	Palestina şi Siria	Valea Tigru-Eufrat Asia Mică
Preistorie—înainte de 3200		
Perioada timpurie—3200-2800		
Egiptul unit sub		
Dinastiile I şi II		
Vechiul Regat—2800-2250		Cultura sumeriană—2800-2400
Dinastiile IV-VI		—prima literatură în Asia
—marile piramide		—mormintele regale
—texte religioase		—puterea extinsă către Marea
Declinul şi refacerea—		Mediterană
2250-2000		Supremația Akkadiană—2360-2160
Dinastiile VII-X		—Sargon marele rege
Dinastia XI		—invazia Guti—cea. 2080
—puterea centralizată		
la Teba	2100 î.e.n.	
Regatul Mijlociu—2000-1780		A treia dinastie din Ur—2070-1950
Dinastia XII		—presiunea huriană din nord
—guvernare centralizată	Patriarhii	
puternică cu capitale	în	
în Memfis şi Fayyum	Canaan	
Literatură clasică		
(Dinastiile X-XII)	1700 î.e.n.	Prima dinastie babiloniană—1800-1500 (Amoriții sau semiții de vest,
Declinul şi ocupația-1780-1546		1750)
Dinastiile XIII-XIV		—regele Zimri-Lim la Mari
—obscuritate		(Shamshi-Adad I la Ninive)
Dinastiile XV-XVI		
—invadatorii hyksoşi		
ocupă Egiptul cu cai		

şi care Dinastia XVII hyksoşii alungaţi de regii tebani Noul Regat—1546-1085 Dinastia XVIII-XX (Epoca Amarna—1400-1350)	Israeliţii în Egipt	Hamurapi—cel mai mare rege—1700 Declinul Babilonului a. Vechiul Imperiu Hitit 1600-1500 b. Regatul Mitanni 1500-1370 c. Noul Imperiu Hitit 1375-1200 d. Ridicarea Asiriei 1350-1200

* Toate datele trebuie privite ca aproximative pentru această epocă.

Sumerul, în timpul Dinastiei Timpurii, cea. 2800-2400 î.e.n. Aceşti sumerieni ne-au dat primele lucrări literare din Asia. Pentru lumea cuneiformă, sumeriană a devenit limba clasică şi s-a dezvoltat în scriere prin culturile babiloniană şi asiriană, pînă către secolul întîi e.n., şi a încetat de a mai fi o limbă vorbită în jurul anului 1800 î.e.n. Originea scrierii sumeriene este încă învăluită în obscuritate. Ea ar fi putut fi împrumutată de la un popor literat mai vechi de la care nu ne-au rămas texte clare.[2]

Avansata cultură sumeriană a Primei Dinastii din Ur, ultima perioadă a Dinastiri Timpurii, a fost descoperită într-un cimitir excavat de C. Leonard Weelly.[3] Sicriele de lemn ale oamenilor de rînd în care s-au găsit hrană, băutură, arme, unelte, coliere, pudriere şi brăţări, sugerează ideea că aceşti oameni anticipau o viaţă după moarte. Mormintele regale aveau rezerve ample pentru viaţa de dincolo, incluzînd instrumente muzicale, bijuterii, îmbrăcăminte, căruţe şi chiar servitori, care apar să fi băut fără opoziţie dintr-un anumit drog al vremii ca apoi să se întindă şi să doarmă, în mormîntul regelui Abargi au fost găsite şaizeci şi cinci de victime. E evident că sacrificarea de fiinţe umane la înmormîntarea persoanelor sacre, cum ar fi regii şi reginele, era considerată un lucru esenţial din punct de vedere religios, prin aceasta sperînd să li se asigure servitori în perioada de după moarte.

în domeniul metaluragiei, ca şi în meştejugurile prelucrării aurului şi a pietrelor preţioase, sumerienii au fost fără egal în antichitate. înregistrările comerciale păstrate pe tăbliţe de argilă evidenţiază o analiză detaliată a vieţii lor economice. Un coş de lemn (22 „x 9") aflat într-unui din morminte zugrăveşte atît scene de pace cît şi de război. Carele erau deja folosite în luptă pentru aruncătorii de suliţe. Falanga, atît de eficient folosită de Alexandru cel Mare cu multe secole mai tîrziu, le era cunoscută sumerienilor. Principiile de bază în construcţie, folosite de arhitectul modern, le erau familiare. Avînd o agricultură înfloritoare şi prosperînd în comerţul extensiv, civilizaţia sumeriană a atins un stadiu avansat de cultură (2400 î.e.n.) care fără îndoială s-a dezvoltat de-a lungul unei perioade de cîteva secole. Ultimul lor mare rege, Lugal-zaggisi a extins puterea sumeriană spre vest pînă la Mediterană.

Intre timp, un popor semitic cunoscut sub numele de akkadieni a întemeiat oraşul Acade sau Akkad la nord de Ur, pe Eufrat. începînd cu Sargon, această dinastie semitică i-a dominat pe sumerieni deţinînd astfel supremaţia timp de aproximativ două secole. După înlăturarea lui Lugal-zaggisi, Sargon şi-a desemnat propria fiică drept mare preoteasă în Ur, ca

recunoaştere a zeului lunii Nannar. El şi-a extins dominaţia în toată Mesopotamia, astfel că Finnegan vorbeşte despre el ca fiind „cel mai puternic monarh" care a stăpînit vreodată Mesopotamia.[4] Imperiul lui s-a extins în toată Asia Mică.

Absenţa unei agresiuni culturale la akkadieni pare să se reflecte în faptul că ei au adoptat cultura sumerienilor. Scrierea acestora a fost adoptată pentru limba babiloniană semitică. Tăbliţele dezgropate la Gasur, cunoscut ulterior drept Nuzu în vremea hurienilor — horiţii Bibliei

__indică faptul că această perioadă Akkadiană Veche a fost o vreme a

prosperităţii în care sistemul ratelor era folosit în comerţ în întreg imperiul, între aceste însemnări se găseşte o hartă de lut, care este cea mai veche cunoscută de om.[5]

Sub Naram-Sin, nepotul lui Sargon, puterea akkadiană a atins apogeul. Monumentul închinat victoriei sale poate fi văzut la Muzeul Louvre din Paris. El stă mărturie campaniei încununate de succes din munţii Zagros. Sub conducătorii ce au urmat, supremaţia acestui mare regat semitic a intrat în declin.

Invazia gutiană dinspre nord (2080 î.e.n.) a pus capăt puterii dinastiei akkadiene. Deşi se ştie puţin despre aceşti invadatori caucazieni, ei au ocupat Mesopotamia timp de aproape un secol. Un conducător din Erech în Sumer a înfrînt puterea gutienilor şi a pregătit calea pentru o reînviere a culturii sumeriene, care a înflorit din plin sub Dinastia a Treia din Ur. Ur Nammu, întemeietorul acestei dinastii, a ridicat un mare zigurat la Ur. Cărămizile excavate din această impunătoare structură (61 cu 46m la bază, atingînd o înălţime de 24,5m) aveau una după

alta, înscrise pe ele, numele regelui Ur Nammu cu titlul de „rege al Sumerului şi Akkadului". Aici, în timpul perioadei de aur a cetății Ur, erau adorați zeul-lună Nannar şi consoarta lui zeița-lună, Nin-Gal.
După un secol de supremație, această dinastie Neo-sumeriană a căzut, iar teritoriul Sumerului a revenit la vechiul sistem al cetăților. Aceasta a permis amoriților sau semiților de vest care se infiltraseră treptat în Mesopotamia să cîştige influență. Curînd semiții au absorbit virtual întreaga Mesopotamie. Zimri-Lim, a cărui capitală era Mari de pe Eufrat, Şi-a extins influența (1750 î.e.n.) de la Eufratul Mijlociu pînă în Canaan, ca stăpînitor al celui mai important stat. Magnificul palat de la Mari avea aproape trei sute de camere pe o suprafață de 30700 metri pătrați; arheologii au recuperat din ruine cam 20000 de tăbliţe cuneiforme. Aceste documente pe argilă, ce reflectă interesele comerciale şi politice ale conducătorilor amoriți, pun în evidență o administrare eficientă a

r

întinsului imperiu.
în jurul lui 1700, Hammurapi care transformase micul sat Babilon într-un mare centru comercial, a putut cuceri Mari cu întinsele ei posesiuni.[6] El nu a dominat doar Eufratul superior, ci a subjugat şi regatul lui Shamshi-Adad I a cărui capitală era la Ashur pe rîul Tigru. Marduk, principalul zeu al Babilonului, şi-a cîştigat recunoaşterea în imperiu. Cea mai semnificativă realizare a lui Hammurapi a fost codul său de legi descoperit la Susa în 1901, unde fusese dus de elamiți la căderea regatului lui Hammurapi. Deoarece în aceste legi sînt încorporate vechi obiceiuri sumeriene, este posibil ca ele să reprezinte cultura predominantă în Mesopotamia în vremurile patriarhale. Au fost descoperite multe scrisori ale lui Hammurapi care arată că era un conducător foarte eficient emițîndu-şi ordinile cu claritate şi atenție în ceea ce priveşte detaliul. Prima Dinastie a Babilonului (cea. 1800-1500 î.e.n.) şi-a atins apogeul sub Hammurapi. Succesorii lui au cedat treptat invaziei cassiților, care au cucerit Babilonul în 1500 î.e.n.

Egipt

Cînd Avraam a venit în Egipt, această țară se putea lăuda cu o cultură de mai bine de o mie de ani vechime. începutul istoriei Egiptului este de obicei marcat prin Regele Menes (3000 î.e.n) care a unit două regate — unul în Delta şi altul în Valea Nilului.[7] Domnitorii primelor două dinastii şi-au avut capitala în Egiptul de Sus lîngă Teba.[8] Mormintele regale dezgropate la Abydos au scos la iveală vase de piatră, bijuterii, vase de aramă şi alte obiecte ce au fost îngropate în mormintele regale, fapt care reflectă un înalt nivel de civilizație în această perioadă timpurie. Aceasta a fost prima eră a comerțului internațional în timpurile istorice.
Perioada clasică a civilizației egiptene cunoscută ca perioada Vechiului Regat (cea. 2700-2200 î.e.n.) şi cuprinzînd Dinastiile III-IV, a fost martora unor realizări notabile. Piramide uriaşe, minunile secolelor următoare aduc o mărturie amplă despre cultura avansată a acestor vechi conducători. Piramida în trepte de la Saggara, prima construcție mare din piatră, a fost ridicată ca mausoleu regal de Imhotep, un preot şi arhitect renumit, autor de proverbe şi magician. Marea piramidă de la Giza se ridica pînă la 146,5 m., pornind de la o bază de 26608 metri pătrați. Giganticul Sfinx reprezentîndu-1 pe Regele Khafra al celei de-a Patra Dinastii este o altă lucrare ce n-a fost niciodată reprodusă. „Textele Piramidelor" înscrise pe pereții camerelor şi holurilor în timpul Dinastiei a

Cincea şi a Şasea indică faptul că egiptenii prin adorarea soarelui anticipau o viață viitoare. Proverbele lui Ptahhotep ce a slujit ca mare vizir sub un Faraon al Dinastiei a Cincea sînt remarcabile pentru sfaturile lor practice.[9]
Următoarele cinci dinastii care au stăpînit Egiptul (cea. 2200-2000 î.e.n.) s-au ridicat într-o perioadă de decadență. Guvernarea centrală a slăbit. Capitala s-a mutat de la Memfis la Herakleopolis. Literatura clasică a acestei perioade reflectă un guvern slab şi schimbător. Spre sfîrşitul acestei perioade, Dinastia a Unsprezecea a construit sub conducerea energică a lui Intefs şi Mentuhoteps un puternic stat la Teba.
Regatul Mijlociu (cea. 2000-1780 î.e.n.) marchează reapariția unui guvern centralizat. Deşi originară din Teba, Dinastia a Douăsprezecea şi-a stabilit capitala lîngă Memfis. Bunăstarea Egiptului a fost mărită printr-un proiect de irigații care a deschis fertila vale a rîului Fayum pentru agricultură. Activitatea în construcții înainta cu paşi repezi lîngă Teba la Karnak şi oriunde în țară. Alături de încurajarea exploatării minelor de cupru din Peninsula Sinai, conducătorii au construit şi un canal de legătură între Marea Roşie şi Nil; aceasta a făcut posibilă întreținerea de relații comerciale mai bune cu coasta somaleză a Africii de est. Spre sud, Nubia a fost anexată pînă la a treia cataractă a Nilului menținîndu-se acolo o colonie comercială fortificată. Obiectele egiptene găsite de arheologi în Siria - Palestina şi în Creta atestă viguroasele activități comerciale ale egiptenilor în sfera est-

mediteraneană.
în timp ce Vechiul Regat s-a remarcat prin originalitatea şi geniul său în artă, Regatul Mijlociu şi-a adus contribuţia în literatura clasică. în timpul domniilor prospere ale lui Amenemhets şi Sen-userts din a Douăsprezecea Dinastie, şcoli ale palatului pregăteau funcţionari în domeniul scrisului şi cititului. Deşi masele trăiau în sărăcie, individul din pătura mijlocie avea posibilitatea în această epocă de feudalism să intre în serviciul guvernatorului prin intermediul educaţiei, pregătirii şi a unei capacităţi deosebite. Textele de instruire înregistrate în scrierile altor persoane decît cele de viţă regală arată că erau mulţi oameni ce se bucurau acum de perspectiva unei vieţi viitoare. „Istorisirea lui Sinuhe" este cel mai strălucit exemplu de literatură a Egiptului antic, destinată să amuze. O altă capodoperă a Regatului Mijlociu, „Cîntecele harpisului", îi îndeamnă pe oameni să se bucure de plăcerile vieţii.[10]
Regatului Mijlociu i-au urmat două secole de dezintegrare, declin şi invazie; drept urmare această perioadă este obscură pentru istorie. Dinastiile a Treisprezecea şi a Paisprezecea au cedat în faţa invaziei

hyksoşilor ori amurriţilor. Aceşti intruşi cutezători, veniţi probabil din Asia Mică, i-au copleşit pe egipteni cu ajutorul carelor trase de cai şi a arcului mixt, ambele necunoscute trupelor egiptene. Hyksoşii şi-au stabilit capitala în Deltă la Avaris. Totuşi egiptenilor li s-a permis păstrarea unei forme de putere la Teba. Scurt timp după 1600 î.e.n., conducătorii tebani au devenit suficient de puternici pentru a alunga această putere străină şi a întemeia Dinastia a Optsprezecea, introducînd Noul Regat.
Canaan
Denumirea „Canaan" se referă la ţinutul care se întinde între Gaza la sud şi Hamat la nord, de-a lungul coastei răsăritene a Mediteranei (Gen. 10:15-19). în relaţiile lor comerciale cu Canaanul în primul mileniu î.e.n., grecii îi numeau pe locuitorii ţării fenicieni, nume care probabil îşi are originea în echivalentul grecesc al cuvîntului „purpură", ce desemna culoarea carmin a unei vopsele textile fabricate în Canaan. încă din secolul cincisprezece î.e.n., denumirea „Canaan" s-a aplicat în general provinciei egiptene din Siria sau cel puţin coastei feniciene, centrul industriei purpurei.[11] Deci cuvintele „cananit" şi „fenician" au aceeaşi origine culturală, geografică şi istorică. Această zonă a ajuns să fie cunoscută mai tîrziu drept Siria şi Palestina. Denumirea de „Palestina" îşi are originea în numele „Filistia".
Odată cu migrarea lui Avraam în Canaan, acest teritoriu devine punctul central de interes în evenimentele istorice şi geografice ale timpurilor biblice. Fiind aşezat strategic între două mari centre care au fost leagănul primelor civilizaţii, Canaanul a servit ca punte naturală între Egipt şi Mesopotamia. Aşadar nu este surprinzător să găsim pe acest teritoriu[12] o populaţie mixtă. începînd cu întîia mare deplasare semitică (amorită) în Mesopotamia, pare probabil ca amoriţii să-şi fi extins aşezările în jos spre Palestina.[13] în timpul Regatului Mijlociu, egiptenii şi-au extins interesele politice şi comerciale spre nord pînă în Siria.[14] Cu mult înainte de 1500 î.e.n. poporul caftor s-a stabilit în Cîmpia Maritimă.[15] Şi nu cei mai puţin importanţi dintre invadatori au fost hitiţii, care au pătruns în Canaan dinspre nord, părînd locuitori bine statorniciţi cînd Avraam a cumpărat peştera Macpela (Gen. 23). Refaim, un popor pînă acum obscur cu excepţia referinţei biblice, a fost recent identificat în literatura ugaritică.[16] Despre alţi locuitori menţionaţi în relatarea Genesei se ştiu puţine lucruri. Denumirea de „canaanit" îmbrăţişa foarte probabil, amestecul complex de oameni ce ocupau teritoriul în epoca patriarhală.

Geografia[17]
Extinzîndu-se pe o lungime de 241 km de la Beerşeba spre nord pînă la Dan, Palestina are o suprafaţă de 15540 km^2, între Marea Mediterană şi rîul Iordan. Lăţimea medie este de 64 km cu un maximum de 87 km între Gaza şi Marea Moartă, îngustîndu-se pînă la 45 km la Marea Galileii. Adăugind 10360 km^2 la est de Iordan, zonă numită adesea Transiordania, acest teritoriu cuprinde înjur de 25900 km^2, fiind cu puţin mai mare decît
statul Vermont.
Pe lîngă faptul că are o localizare strategică şi centrală faţă de focarele
de civilizaţie şi marile naţiuni ale timpurilor Vechiului Testament, Palestina are şi o topografie variată, cu un efect semnificativ asupra evenimentelor istorice. Datorită aşezării ei, Palestina a fost supusă invaziilor, cedînd de obicei datorită neutralităţii sale, puterii celei mai mari. Evenimantele locale nu arareori au fost cauzate de factori topografici.
Pentru analizarea caracteristicilor reliefului, Palestina poate fi împărţită în patru zone principale: Cîmpia Maritimă, Ţinutul Deluros, Valea Iordanului şi Platoul Răsăritean.
Cîmpia Maritimă constă în zona de coastă a Mării Mediterane. Linia coastei nu este potrivită pentru porturi; în consecinţă comerţul era în general direcţionat spre Sidon şi Tir, în nord. Chiar şi Gaza, care era unul din cele mari centre comerciale ale Palestinei antice şi se afla la numai 5 km depărtare de Mediterană, nu avea facilităţi portuare permanente. Acest pămînt bogat aflat de-a lungul coastei poate fi uşor divizat în trei zone: Cîmpia Acche sau Acra, întinzîndu-se în nord de la poalele Muntelui Cârmei, pe aproximativ 32 km, cu o lăţime variind între 3 şi 16 km. La sud de Muntele Cârmei se află cîmpia Saron, de aproximativ 80 km lungime atingînd o

lățime maximă de 19,3 km. Cîmpia Filistiei începe cu 8 km la nord de Ioppa, se întinde cu 112 km spre sud şi se extinde pe o lățime de 40 km spre Beerşeba.
Ținutul deluros, aflat în Valea Iordanului şi Cîmpia Maritimă, este partea cea mai importantă a Palestinei. Cele trei zone principale — Galilea, Samaria şi Iudeea — au o altitudine aproximativă care variază între 610 şi 1220 m peste nivelul mării. Galileea se extinde spre sud de la rîul Leontes, imediat spre est de Fenicia şi Cîmpia Acra. Ea oferă un sol fertil pentru cultivarea viței de vie, măslinilor, nucilor şi altor culturi, precum şi zone de păşune. Una din văile cele mai productive şi pitoreşti proprii agriculturii din Palestina separă dealurile Galileii şi Samaria. Această zonă cunoscută ca Valea lui Isreel sau Esdraelon, a fost de importanță vitală

prin aşezarea ei geografică, atît în vremurile biblice cît şi astăzi. Aflată la sud de Muntele Cârmei, această cîmpie fertilă se întinde pe o distanță de aproximativ 64 km spre Muntele Moreh, de unde se desparte în două văi continuîndu-se pînă la rîul Iordan. în timpurile Vechiului Testament evreii făceau distincție între partea estică şi vestea, cunoscute respectiv ca Valea lui Isreel şi Esdraelon. Oraşul Izreel aflat la aproximativ 24 km de Iordan marca intrarea în această vale renumită. Secțiunea apuseană mai era cunoscută drept Cîmpia Meghido, întrucît faimoasa trecătoare muntoasă de la Meghido era de importanță crucială în cazul invaziilor. De pe Dealul lui Moreh din Valea Isreel, această cîmpie roditoare poate fi văzută împreună cu Muntele Cârmei la vest, Muntele Tabor la nord şi Muntele Gilboa la sud. Centrul geografic al Palestinei, ținutul deluros al Samariei, se înalță brusc începînd cu Muntele Gilboa şi se continuă în sud spre Betel. Dealurile abrupte şi văile acestei zone fertile ofereau un adevărat paradis atît păstorului cît şi agricultorului. Sihem, Dotam, Betel şi alte oraşe din această zonă au fost frecventate de patriarhi. Ținutul muntos al Iudeii se întinde în sud pe o distanță de aproximativ 96,5 km de la Betel la Beerşeba, avînd la Ierusalim o altitudine de aproximativ 762 metri şi atingînd lîngă Hebron o cotă de peste 915 metri. începînd din apropierea Beerşebei dealurile Iudeii se revarsă în întinderile marelui deşert denumit adesea ca Negheb, ori Ținutul de Sud, cu extremitatea sudică marcată de Cades-Barnea. La răsărit de dealurile Iudeii se întinde deşertul pe drept numit „Pustiul Iudeii". La vest de această cumpănă a apelor din Iudeea se află Sefela, cunoscută ca zona de şes. în această zonă — de importanță strategică în apărare şi de valoare economică pentru agricultură — erau localizate cetăți întărite ca Lachiş, Debir şi Libna.
Valea Iordanului reprezintă unul din cele mai fascinante ținuturi din lume. Dincolo de ea, la vreo 64 km nord de Marea Galileii, domină Muntele Hermon cu altitudinea de 2794 metri. Spre sud Valea Iordanului atinge nivelul minim la Marea Moartă, aproximativ 389 metri sub nivelul mării. Patru izvoare — unul dintr-o cîmpie vestică şi trei din Muntele Hermon — se unesc formînd rîul Iordan cam la 16 km nord de lacul Huleh.[18] Din lacul Huleh care are înjur de 6,5 km lungime şi este situat la 2 metri peste nivelul mării, Iordanul coboară de-a lungul a 32 km pînă la 209 metri sub nivelul mării, în Marea Galileii. Această întindere de apă, de aproximativ 24 km lungime, mai era cunoscută în vremea Vechiului Testament şi sub numele de Marea Chineret. Pe o distanță de 96 km, Iordanul are o lățime medie cuprinsă între 27 şi 30,5 metri şi şerpuieşte spre sud pe un parcurs de 322 km spre Marea Moartă, avînd o cădere de

aproape 183 metri. Zona văii, care este realmente un mare canal natural între două şiruri muntoase, este uneori cunoscută drept Ghor. Avînd o lățime de 6,5 km la Marea Galileii, ea se lărgeşte la Bet-şan pînă la 11 km, îngustîndu-se iar la 3,2 km înainte de a se extinde la 22,5 km în dreptul Ierihonului, la 8 km depărtarea de Marea Moartă. în timpurile biblice acest loc era denumit „Marea Sărată", deoarece apa avea un conținut de sare de 25 la sută. E foarte probabil ca Valea Siddim, aflată la extremitatea sudică a mării ce se desfăşoară pe o lungime de 74 km,să fi fost locul Sodomei şi Gomorei în vremea lui Avraam. La sud de Marea Moartă se întinde regiunea aridă şi pustie cunoscută drept Araba. La distanța de 105 km de Petra, această zonă de deşert se ridică cu 600 metri, coborînd pînă la nivelul mării după 80 km, la Golful Aqaba.
Platoul răsăritean poate fi în general împărțit în patru zone principale: Basan, Galaad, Amon şi Moab. Basan cu solul său bogat, se întinde de la sud de muntele Hermon pînă la rîul Iarmuc pe o lățime de 72 km la o altitudine de aproximativ 610 metri peste nivelul mării. Mai jos se află bine-cunoscuta zonă denumită Galaad, cu principalul rîu Iaboc. La nord-est de Marea Moartă pînă spre izvoarele rîului Iaboc se întinde teritoriul Amon. Moabul se află exact la răsărit de Marea Moartă şi la sud de rîul Armon, extinzîndu-se în anumite perioade mult înspre nord.

Relatarea biblică — Genesa 12-50

Consensul general la care s-a ajuns de către cercetători, acordă patriarhilor un loc în istoria Cornului de Aur în prima jumătate a mileniului al doilea î.e.n. Afirmația că relatarea biblică nu constă decît din legende inventate, a fost înlocuită de un respect general pentru calitatea istorică a Gen. 12-50.[19] Răspunzătoare pentru această schimbare revoluționară au fost în mare măsură descoperirea şi publicarea tăbliților de la Nuzu, împreună cu a altor informații arheologice aduse la lumină începînd din anul 1925. Deşi dovezi concrete nu sînt disponibile pentru a concorda anumite nume sau evenimente din surse externe cu cele metționate în relatarea Genesei, este uşor de recunoscut că mediul cultural este acelaşi în ambele cazuri. Singura dovadă a existenței lui Avraam provine din narațiunea ebraică, dar mulți cercetători ai Vechiului Testament îi recunosc acum locul în

începuturile istoriei ebraice.[20]
Cronologia patriarhilor rămîne încă un punct de discuție. în această perioadă, vremea în care a trăit Avraam este cuprinsă între secolul douăzeci şi unu şi secolul cincisprezece. Datorită fluctuației ordinei

cronologice a acestei perioade este bine să luăm cunoştință de mai multe puncte de vedere referitoare la datarea epocii patriarhilor.
Pe baza anumitor date cronologice din Scripturi s-a calculat că intrarea lui Avraam în Canaan ar fi avut loc în 2091 î.e.n. Aceasta asigură 215 ani pentru viața patriarhală în Canaan, 430 pentru robia egipteană şi o dată timpurie pentru exodul din Egipt (1447 î.e.n.).[21] Corelația între evenimentele biblice şi laice bazate pe această cronologie a fost supusă reconsiderării. Teoria respectivă, identificîndu-1 pe Amrafel (Gen. 14) cu Hammurapi, reclamă o reinterpretarea a datelor biblice cu acceptarea unei cronologii babiloniene mai recente.[22]
Deşi Gordon sugerează o dată mai tîrzie, perioada Patriarhală pare să se încadreze cel mai bine între 2000-1750 î.e.n., conform lui Kenneh A. Kitchen.[23] El scoate în evidență că evenimentele najore şi istoria externă, cum ar fi densitatea populației, numele regilor răsăriteni (conf. Gen. 14) şi sistemul alianțelor mesopotamiene, sînt caracteristice acestei perioade. Numele personale ale patriarhilor prezintă un paralelism favorabil cu nume din documente mesopotamiene şi egiptene ale acestei perioade. De asemenea tocmai în această vreme, Negheb a fost temporar ocupat.
O dată rezonabilă pentru migrarea lui Avraam în Canaan este prima parte a secolului nouăsprezece. în perspectiva cronologiilor recent revizuite ale Cornului de Aur, această datare pare să permită o mai bună corelare între evenimentele laice şi biblice. Aceasta ar identifica intrarea lui Iacov şi Iosif în Egipt cu perioada Hyksos şi ar aduce vremea lui Avraam, Isaac şi Iacov într-o mai strînsă asociere cu epoca Hammurapi şi cultura reflectată în documentele Nuzu şi Mari. Documentele Mari dezvăluie situația politică din Mesopotamia în jurul anilor 1750-1700 î.e.n. în timp ce tăbliţele Nuzu reflectă instituțiile sociale ale hurrienilor (horiții biblici) în jurul anului 1500 î.e.n., este recunoscut faptul că unele din aceste obiceiuri predominau probabil în cultura Mesopotamiei de nord în 2000 î.e.n. Prezența unei colonii hitite în zilele lui Avraam viziază de asemenea o dată ulterioară anului 1900 î.e.n. (Gen. 23). Deşi prin localizarea lui Avraam în secolul al XlX-lea nu se răspunde tuturor problemelor, acest punct de vedere pare să fie favorizat de cei mai mulți.
Pe baza personajelor dominante, narațiunile despre perioada patriarhală pot fi divizate satisfăcător după cum urmează: Avraam — Gen. 12:1-25:18; Isaac şi Iacov — Gen. 25:19-36:43; Iosif— Gen. 37:1-50:26.

Avraam (Gen. 12:1-25:18)

I. Avraam stabilit în Canaan	12:1-14:24 Tranziția din Haran în Sihem, Betel şi Țara de Miazăzi 12:1-9
Şederea în Egipt	12:10-20
Despărțirea lui Avraam de Lot	13:1-13
Țara promisă	13:14-18
Lot salvat	14:1-16
Avraam binecuvîntat de Melhisedec	14:17-24
II. Avraam aşteaptă fiul promis	15:1-22:24
Fiul promis	15:1-21
Naşterea lui Ismael	16:1-16
Promisiunea reînnoită—Legămîntul şi semnul său	17:1-27
Avraam ca mijlocitor—Lot salvat	18:1-19:38
Avraam scapă de Abimelec	20:1-18
Naşterea lui Isaac—Izgonirea lui Ismael	21:1-21
Avraam locuieşte la Beerşeba	21:22-34
Legămîntul confirmat prin ascultare	22:1-24
III. Avraam se îngrijeşte de posteritate	23:1-25:18
Avraam obține un loc de înmormîntare	23:1-20
Mireasa fiului promis	24:1-67
Isaac desemnat ca moştenitor—moartea lui Avraam	25:1-18

Mesopotamia, țara dintre două rîuri, a fost patria lui Avraam (Gen. 12:6; 24:10; Fapte 7:2).
Aşezat pe Balikh, afluent al Eufratului, Haran era centrul cultural unde Avraam a trăit împreună cu rudele sale. Numele rudelor lui Avraam — Terah, Nahor, Peleg, Serug şi altele — sînt atestate în documentele Mari şi asiriene ca denumiri de oraşe din această zonă.[24] Supunîndu-se poruncii lui Dumnezeu de a-şi părăsi pămîntul natal şi rudele, Avraam a părăsit Haranul pentru a-şi întemeia un nou cămin pe pămîntul Canaanului.
înainte de a fi venit în Haran, Avraam trăise în Ur din Caldeea. Identificarea cea mai general acceptată a localității Ur, este modernul Teii el-Mugayyar, localizat la 14,5 km vest de Nasiriyeh de pe Eufrat în sudul Irakului. O anumită considerație a fost acordată unei denumiri geografice contemporane cu vremea lui Avraam,

respectiv oraşului Ur localizat în nordul Mesopotamiei. în 1922-34, partea sudică a Ur-ului (Uri) a fost excavată de British Museum şi University Museum, Philadelphia, sub conducerea lui Sir Leonard Woolley. El a urmărit istoria Ur-ului din mileniul al patrulea î.e.n. pînă în 300 î.e.n. cînd acest oraş a fost abandonat.

în acest loc au fost descoperite ruinele unui zigurat ce fusese construit de prosperul rege sumerian Ur Nammu care a domnit cu puțin înainte de 2000 î.e.n. Oraşul a continuat să fie marea capitală sub Dinastia a Treia din Ur. Zeul Lunii, Nannar, care era adorat în Ur, era şi principala zeitate din Haran.[25]
Viața lui Avraam poate fi privită din diverse puncte de vedere. Geografic putem urmări deplasările sale ce pornesc din oraşul de înaltă civilizație, Haran. Părăsindu-şi rudele dar însoțit de Lot, nepotul său, el a călătorit cam 640 km către țara Canaanului, unde s-a oprit la vreo 48 km nord de Ierusalim. Pe lîngă o călătorie în Egipt din cauza foametei, Avraam s-a oprit în locuri cunoscute ca Betel, Hebron, Gherar şi Beer-Șeba. Sodoma şi Gomora, oraşele din cîmpie către care a migrat Lot, se aflau exact la est de Țara de Miazăzi sau Negheb, unde s-a stabilit Avraam.
Referiri frecvente indică faptul că Avraam era un om cu o bunăstare şi un prestigiu considerabil. Departe de a fi un nomad rătăcitor în sensul beduinului, el manifesta interese comerciale. Deşi evaluarea posesiunilor sale este rezumată modest printr-o afirmație simplă — „Toate averile pe care le strînseseră şi toate slugile pe care le cîştigaseră în Haran" (12:5) — se pare că averea lui era reprezentată de o mare caravană cînd a migrat în Palestina. O forță de 318 servitori, folosită ulterior pentru eliberarea lui Lot (14:14), şi o caravană de 10 cămile reprezintă o dovadă a . resurselor materiale ale lui Avraam. La acestea se adăugau servitori obținuți prin cumpărare, daruri şi naştere (16:1; 17:23. 27; 20:14). Turmele şi cirezile în creştere, argintul şi aurul precum şi servitorii care purtau de grijă marii sale averi, arată că Avraam era un om cu multe posibilități materiale. Căpeteniile palestiniene îl recunoşteau ca prinț cu care făceau alianțe şi încheiau tratate (Gen. 14:13; 21:22; 23:6).
Din punctul de vedere al instituțiilor sociale, relatarea Genesei asupra lui Avraam constituie un studiu fascinant. Planurile lui Avraam de a-1 face pe Eliezer moştenitorul averii sale, neavînd un fiu (Gen. 15:2), reflectă legile din Nuzu care stabileau că un cuplu fără copii putea adopta ca fiu un servitor credincios care urma să aibă drepturi legale depline şi să fie răsplătit cu moştenirea în schimbul unei îngrijiri permanente şi a unei înmormîntări adecvade. Obiceiurile matrimoniale din Nuzu cît şi codul lui Hammurapi stabileau că dacă soția unui bărbat nu avea copii, fiul unei slujnice putea fi recunoscut drept moştenitor legal. Relația lui Agar cu Avraam şi Sara e tipică pentru obiceiurile dominante din Mesopotamia. Preocuparea lui Avraam pentru binele lui Agar poate fi de asemenea explicată prin faptul că după lege, o slujnică ce purta un fiu nu putea fi

vîndută ca sclavă.
Un studiu devoțional al lui Avraam poate aduce şi el satisfacții. Promisiunea cu cele şase specificații ale sale făcută patriarhului are implicații adînci în istorie. Promisiunea lui Dumnezeu de a face din el un mare popor e împlinită în evenimentele ulterioare ale Vechiului Testamen. „Te voi binecuvînta" a devenit curînd o realitate în experiența lui personală. Numele lui Avraam a fost făcut „mare" nu numai ca tată al israeliților şi mahomedanilor, ci şi ca exemplu măreț de credință dat creştinilor în scrierile Noului Testament către Romani, Galateni, Evrei şi Iacov. în'plus, atitudinea omului față de Avraam şi urmaşii lui va avea o influență directă asupra binecuvîntării sau blestemului lui Dumnezeu asupra omenirii. într-adevăr, promisiunea că Avraam va fi o binecuvîntare s-a împlinit literalmente atît în decursul vieții lui cît şi în vremurile ce au urmat. în sfîrşit, promisiunea de a binecuvînta toate familiile de pe pămînt îşi dezvăluie un orizont universal cînd Matei începe relatarea vieții lui Isus Hristos afirmînd că El este „fiul lui Avraam".
Legămîntul joacă un rol important în experiența lui Avraam. Observați relațiile succesive ale lui Dumnezeu după promisiunea inițială căreia Avraam i-a răspuns prin ascultare. Pe măsură ce Dumnezeu Şi-a mărit promisiunea, Avraam a manifestat o credință care i-a fost socotită ca neprihănire (Gen. 15) Prin acest legămînt, pămîntul Canaanului a fost în mod special chezăşuit urmaşilor lui Avraam. Odată cu promisiunea unui fiu, circumcizia a devenit semnul legămîntului (Gen. 17). Această promisiune cuprinsă în legămînt a fost definitiv pecetluită prin actul de ascultare al lui Avraam, cînd acesta a fost gata să-şi sacrifice pe singurul său fiu Isaac (Gen.22).
Religia lui Avraam este o temă vitală în cronica patriarhilor. Provenind dintr-un mediu politeist în care zeul-lună Nannar era recunoscut drept zeul principal al culturii babiloniene, Avraam a venit în Canaan. în Iosua 24:2 se afirmă clar că familia lui a servit altor zei. în Canaan, într-un mediu păgîn, Avraam s-a detaşat prin faptul că „a ridicat un altar Domnului." După ce i-a salvat pe Lot şi pe regele Sodomei, el a refuzat răsplata, făcînd cunoscut că era în întregime devotat lui Dumnezeu, „ziditorul cerului şi al pămîntului". Comuniunea şi părtăşia intimă ce a existat între Dumnezeu şi Avraam e minunat descrisă în capitolul 18 , unde el mijloceşte pentru Sodoma şi Gomora. Probabil că pe baza lui Isaia 41:8 şi Iacov 2:23, textul Septuagintei a înserat cuvintele „prietenul meu" în 18:17. De-a lungul secolelor, poarta sudică a Ierusalimului ce duce spre Hebron şi Beer-Şeba a fost desemnată ca

„poarta prieteniei" în amintirea acestei legături dintre Dumnezeu şi Avraam.
Isaac, fiul promis, a fost moştenitorul tuturor posesiunilor lui Avraam. Alţi fii ai lui Avraam, cum ar fi Ismael, din care au descins arabii şi Madian, tatăl madianiţilor, au primit daruri cînd au plecat din Canaan, lăsîndu-i lui Isaac acest teritoriu. înainte de moartea sa, Avraam i-a găsit lui Isaac drept soţie pe Rebeca. El a cumpărat de asemenea peştera Macpela[26] care a devenit mormîntul lui Avraam, Isaac, Iacov şi al soţiilor lor. *Isaac şi Iacov (Gen.25:19-36;43)*

I. Familia lui Isaac	25:19-34
Rebeca, mamă a gemenilor	25:19-26
Esau şi Iacov îşi schimbă dreptul de întîi născut	25:27-34
II. Isaac stabilit în Canaan	26:1-33
Legămîntul confirmat lui Isaac	26:1-5
Neînţelegeri cu Abimelec	26:6-22
Dumnezeu îl binecuvîntează pe Isaac	26:23-33
III. Binecuvîntarea patriarhală	26:34-28:9
Isaac îl preferă pe Esau	26:34-27:4
Binecuvîntarea furată—consecinţe imediate	27:5-28:9
IV. Peripeţiile lui Iacov cu Laban	28:10-32:2
Visul de la Betel	28:10-24
Familia şi averea	29:1-30:43
Despărţirea de Laban	31:1-32:2
V. Iacov se întoarce în Canaan	32:3-35:21
împăcarea lui Esau şi Iacov	32:3-33:17
Neînţelegerile la Sihem	33:18-34:31
închinăciune la Betel	35:1-15
Rahela înmormîntată la Betleem	35:16-21
VI. Urmaşii lui Isaac	35:22-36:43
Fiii lui Iacov	35:22-26
înmormîntarea lui Isaac	35:27-29
Esau şi familia sa în Edom	36:1-43

Caracterul lui Isaac aşa cum este descris în Genesa, e oarecum umbrit de viaţa bogată în evenimente a tatălui şi a fiului său. După comunicarea morţii lui Avraam, cititorului îi este imediat prezentat Iacov, ce apare ca verigă de legătură în succesiunea patriarhală. Probabil că multe din experienţele lui Isaac erau asemănătoare cu cele ale lui Avraam, astfel încît

narafiunea dedică primului o parte relativ mică.
Deşi Isaac a moştenit averea tatălui său şi a continuat acelaşi mod de viaţă, e interesat de observat că el s-a ocupat de agricultură lîngă Gherar (26:12). Avraam s-a oprit ocazional la Gherar pe teritoriul Filistiei dar şi-a petrecut mult din timpul său în împrejurimile Hebronului. Cînd Isaac a început să lucreze pămîntul, el a cules recolte ce produceau însutit. Acest succes neobişnuit în agricultură a născut invidia filistenilor la Gherar, astfel că Isaac a considerat necesar să se mute la Beer-Şeba pentru a menţine relaţii paşnice.
Prezenţa filistenilor în Canaan în vremea patriarhilor, a fost considerată un anacronism. Aşezarea caftoriţilor în Canaan în jurul anului 1200 î.e.n. a constituit o migraţie tîrzie a Poporului Mării, care stabilise aşezări anterioare de-a lungul unei lungi perioade de timp. Filistenii se stabiliseră deci în număr mai mic cu mult înainte de 1500 î.e.n. Cu timpul, ei s-au amestecat cu alţi locuitori ai Canaanului, dar numele „Palestina" (Filistia) continuă să poarte mărturia prezenţei lor în Canaan. Ceramica de provenienţă caftorită din tot sudul şi centrul Palestinei, cît şi referinţele literare, sînt o mărturie a superiorităţii filistenilor în arte şi meşteşuguri. în vremea lui Saul, ei au monopolizat în Palestina prelucrarea metalelor.
Cu un comportament controversat, Iacov a apărut ca moştenitor al legămîntului. Conform obiceiurilor Nuzu, el a negociat cu Esau pentru a-şi asigura drepturile de moştenire. Abilitatea lui în afaceri se vede uşor în achiziţionarea dreptului de întîi născut la preţul de nimic al unui blid de linte. Simţul nerealist al valorilor la Esau s-ar fi putut datora oboselii temporare şi sfîrşelii rezultate în urma unei expediţii de vînătoare infructoase. în plus, Iacov a cîştigat binecuvîntarea tatălui său aflat pe patul de moarte prin înşelăciune şi viclenie, instigat de mama sa Rebeca. Semnificaţia acestei achiziţii e mai bine înţeleasă prin comparaţia cu legi contemporane lui care dădeau acestor binecuvîntări orale un caracter obligatoriu.
Este însă demn de notat faptul că relatarea biblică pune accent pe rolul de conducător pe care-1 consideră mai presus de binecuvîntarea materială.
Temîndu-se de căsătoria probabilă a lui Iacov cu femei hitite şi de răzbunarea lui Esau, Rebeca pune la cale

planul de a-şi trimite fiul favorit la Padan-Aram. Pe drum, Iacov reacţionează unui vis avut la Betel prin promisiunea condiţionată de a-L sluji pe Dumnezeu şi prin angajamentul provizoriu de a da zeciuială din venitul său. Fiind primit cordial în patria lui strămoşească, Iacov stabileşte o înţelegere cu Laban, fratele Rebecăi.

Conform datinilor Nuzul, aceasta ar fi putut reprezenta mai mult decît un simplu contract de muncă în vederea căsătoriei. E evident că Laban nu avea în acel timp un fiu, astfel că Iacov a devenit moştenitor legal. Tipic pentru vremea aceea, Laban a dăruit o slujnică fiecăreia din fiicele sale, Rahele şi Lea. Mai tîrziu, soţia lui Laban a născut fii, astfel că Iacov nu mai era principalul moştenitor. Această schimbare a situaţiei nu era pe placul lui Iacov; el a vrut să plece, dar a fost abătut de la hotărîrea sa de un nou contract care i-a deschis calea de a cîştiga avere prin intermediul turmelor lui Laban. Cu timpul Iacov a devenit atît de prosper, în ciuda modificării contractului de către Laban, încît relaţiile dintre socru ginere au devenit încordate.
încurajat de Dumnezeu să se întoarcă în ţara părinţilor săi, Iacov şi-a adunat toată averea şi a plecat într-un moment favorabil cînd Laban era la tunsul oilor. Trei zile mai tîrziu, Laban a aflat de fuga lui Iacov şi a pornit să-1 urmărească cu înverşunare. L-a ajuns după şapte zile în ţinutul muntos din Galaad. Laban a fost foarte tulburat de dispariţia zeilor casei lui. Terafimul, pe care Rahela l-a ascuns cu succes în timp ce Laban a cercetat prin toate bunurile lui Iacov, ar fi putut avea pentru Laban[27] mai mult o semnificaţie legală decît religioasă. Conform legii Nuzu, un ginere care deţinea idolii căminului putea pretinde prin judecată moştenirea familiei. Astfel Rahela, a încercat să obţină unele avantaje pentru soţul ei, furînd idolii. Dar Laban a anulat orice beneficiu de felul acesta printr-un legămînt încheiat cu Iacov înainte de despărţire.
înaintînd spre Canaan, Iacov era înspăimîntat la gîndul întîlnirii cu Esau. Era copleşit de frică, deşi orice criză din trecut se terminase în avantajul său. în această situaţie fără ieşire, Iacov a avut o experienţă crucială (32:1-32). împărţindu-şi în două toate posesiunile la rîul Iabboc în vederea întîlnirii cu Esau, el s-a întors spre Dumnezeu în rugăciune. El a recunoscut cu umilinţă că nu era vrednic de toate binecuvîntările pe care le primise. Şi în faţa primejdiei, el a cerut izbăvirea. în singurătatea nopţii s-a luptat cu un om. în această experienţă stranie, pe care el a recunoscut-o ca întîlnire divină, numele i-a fost schimbat din „Iacov" în „Israel". După aceea, Iacov nu a mai fost un înşelător; în schimb, el a fost dezamăgit şi mîhnit de proprii lui fii.
Cînd a venit Esau, Iacov s-a proşternut cu faţa la pămînt de şapte ori înaintea lui — un alt obicei antic menţionat în documente Amarna şi Ugaritice — iar fratele său i-a acordat iertarea. Refuzînd curtenitor ajutorul generos oferit de Esau, Iacov s-a îndreptat încet spre Sucot în timp ce Esau s-a întors la Seir.
în drum spre Hebron, Iacov şi-a aşezat tabăra la Sihem, Betel şi

Betleem. Deşi el a achiziţionat pămînt la Sihem, scandalul şi perfidia lui Levi şi Simeon l-au împiedicat să rămînă în această zonă(34:l-31). Acest incident, precum şi actul ofensator al lui Ruben (35:22), au avut influenţă asupra binecuvîntării finale a lui Iacov dată fiilor săi (49).
Cînd a fost înştiinţat de Dumnezeu să se mute la Betel, Iacov s-a pregătit pentru întoarcerea în acest loc sfinţit, înlăturînd idolii din familia lui. La Betel a construit un altar. Aici Dumnezeu şi-a reînnoit legămîntul cu asigurarea că în Israel nu îşi va avea obîrşia o singură naţiune, ci o mulţime de naţiuni şi regi (35:9-15).
în drum spre sud, Rahela a murit născîndu-1 pe Beniamin. Ea a fost înmormîntată în apropiere de Betleem, într-un loc numit Efrata. Continuîndu-şi călătoria împreună cu fiii şi averea lui, Iacov a ajuns în cele din urmă în Hebron, căminul tatălui său Isaac. Cînd a murit Isaac, Esau s-a întors din Seir, alăturîndu-i-se lui Iacov la înmormîntarea tatălui lor.
Edomiţii au avut în mod vizibil o istorie glorioasă. Se ştie puţin despre ei, în afara acestei relatări sumare (Gen. 36U-43) care arată că ei au avut mai mulţi regi înainte ca vreun rege să fi domnit în Israel. în felul acesta, naraţiunea Genesei se detaşează de spiţa colaterală înainte de a reveni la relatarea asupra patriarhilor.

Iosif(Gen. 37:1-50:26)

I. Iosif, fiul favorit	37:1-36
Urît de fraţii lui	37:1-24
Vîndut în Egipt	37:25-36
II. Iuda şi Tamar	38:1-30
III. Iosif — sclav şi conducător	39:1-41:57
Iosif aruncat în închisoare	39:1-20
Interpretarea viselor	39:21-41:36
Al doilea după Faraon	41:37-57
IV. Iosif şi fraţii săi	42:1-45:28
Prima călătorie — Simeon oprit ca ostatic	42:1-38
A doua călătorie îl include pe Beniamin — Iosif se face cunoscut	43:1-45:28

V. Familia lui Iosif stabilită în Egipt	46:1-50:26
Gosen acordat Israeliților	46:1-47:28
Binecuvîntările patriarhilor	47:29-49:27
înmormîntarea lui Iacov în Canaan	49:28-50:14
Speranța lui Iosif pentru Israel	50:15-26

într-una din cele mai dramatice scrieri din literatura universală,

experiențele lui Iosif îmbină viața patriarhală cu Egiptul. în timp ce contactele anterioare fuseseră stabilite mai ales cu mediul mesopotamian, aşezarea lor în Egipt a rezultat într-un amestec al obiceiurilor acestor două centre de prim rang în civilizație. în această relatare observăm continuitatea primei influențe, adaptarea la mediul egiptean şi, mai presus de toate, călăuzirea şi controlul lui Dumnezeu în reuşitele fascinante ale lui Iosif şi ale oamenilor săi.

Iosif, fiul Rahelei, era mîndria şi bucuria lui Iacov. Spre a-şi arăta preferința, Iacov 1-a înveşmîntat cu o tunică, evident semnul distinctiv al unui şef de trib.[28] Frații lui, care deja aveau resentimente față de Iosif pentru informațiile negative privitoare la ei, au fost astfel incitați către o ură şi mai puternică. Situația a atins punctul critic cînd Iosif le-a povestit două vise ce sinbolizau înălțarea lui.[29] Frații mai mari şi-au dat pe față sentimentele descotorosindu-se de Iosif cu prima ocazie.

Trimis de tatăl său la Sihem, Iosif nu şi-a putut găsi frații pînă cînd nu a ajuns la Dotan, la aproximativ 128 km nord de Hebron.[30] După ce l-au ridiculizat şi maltratat, frații lui l-au vîndut negustorilor madianiți şi ismaeliți care ulterior l-au vîndut ca sclav lui Potifar în Egipt. Văzînd haina lui Iosif pătată de sînge, Iacov a plîns pierderea fiului favorit, crezînd că a fost sfîşiat de fiare sălbatice (37:1-36).

Cititorul e lăsat în suspensie în legătură cu situația lui Iosif, datorită episodului cu Iuda şi Tamar (38:1-30). Această relatare are semnificație istorică, oferind fundalul genealogic pentru spița davidică (Gen. 38:29; Rut 4:18-29; Matei 1:1). De asemenea, în ciuda comportării neexemplare a lui Iuda, practicarea căsătorie e menținută după legea leviratului. Cererea lui Iuda ca Tamar să fie arsă pentru prostituție poate reflecta un obicei adus în Canaan de indo-europeni cum ar fi hitiții sau filistenii. Surse ugaritice şi mesopotamiene atestă folosirea a trei articole ce confirmă identitatea cuiva. Tamar a stabilit că Iuda era vinovat de sarcina ei, folosind ca dovadă inelul cu sigiliu, centura şi toiagul lui. întrucît legea hitită permitea unui tată să împlinească obligații de levirat căsătorindu-se cu o noră văduvă, după legea locală Tamar nu era pasibilă de pedeapsă pentru înşelătoria ei în zădărnicirea planului lui Iuda de a-i ignora drepturile de căsătorie. în legislația mozaică existau prevederi referitoare la căsătoria după legea leviratului (Deut. 25).

Plasarea experiențelor lui Iosif în țara Nilului s-a dovedit a fi autentică prin multe detalii (39-50). După cum era de aşteptat, întîlnim nume şi titluri egiptene. Potifar a desemnat drept „căpetenia străjerilor" ori „mai marele executorilor", titlu care era folosit pentru garda personală a regelui. Asenath (un nume egiptean), fiica unui preot al lui On (Heliopolis), a

devenit soția lui Iosif. Persoane oficiale importante ale curții egiptene sînt corect identificate ca „mai marele paharnicilor" şi „mai marele pitarilor". Obiceiurile egiptene sînt şi ele reflectate. Ca semit Iosif purta barbă, dar pentru a se înfățişa înaintea lui Faraon a fost ras conform portului egiptean. Haina de in de calitate, colierul de aur şi inelul cu sigiliu l-au împodobit pe Iosif după moda egipteană tipică atunci cînd şi-a însuşit conduderea administrativă sub Faraon. „Abrech", probabil un cuvînt egiptean însemnînd „a lua aminte", (în româneşte „în genunchi"), e ordinul dat tuturor egiptenilor la instaurarea în funcție a lui Iosif (Gen. 41:43). îmbălsămarea lui Iacov şi mumificarea lui Iosif urmau de asemenea modelul egiptean de îngrijire a morților.

Sînt demne de remarcat şi paralelismele între viața lui Iosif şi literatura egipteană. Trecerea lui Iosif de la starea de sclav la cea de conducător se aseamănă cu lucrarea clasică egipteană, „Țăranul elocvent". Cei şapte ani roditori şi cei şapte ani neroditori din visele lui Faraon se aseamănă cu o tradiție egipteană antică.

De-alungul acestor ani de restriște, suferință şi succes, relația umano-divină e clar vizibilă: ispitit de soția lui Potifar, Iosif nu a cedat. El nu a vrut să păcătuiască împotriva lui Dumnezeu (39:9). în închisoare, Iosif a mărturisit deschis că interpretarea viselor aparține lui Dumnezeu (40:8). Cînd a apărut în fața lui Faraon, Iosif a făcut cunoscut că Dumnezeu foloseşte visele pentru a dezvălui viitorul (41:25-36). Chiar prin numele fiului său, Mânase, Iosif îl recunoaşte pe Dumnezeu ca izvorul promovării lui şi al alinării tristeții sale (45:51). De asemenea, 1-a luat pe Dumnezeu în considerație în interpretarea istoriei: dezvăluindu-şi identitatea față de frații lui, el cu umilință atribuie lui Dumnezeu aducerea sa în Egipt. Nu le-a cerut deloc socoteală pentru faptul că l-au vîndut ca sclav (45:4-15). După moartea lui Iacov, Iosif i-a asigurat încă o dată că nu va căuta să se răzbune. Dumnezeu a ordonat evenimentele istoriei pentru binele tuturor (50:15-21).

Proslăvirea lui Dumnezeu de către Iosif prin multe vicisitudini, a fost răsplătită prin propria lui înălțare. în casa lui Potifar,el a fost atît de eficient şi demn de încredere încît a fost promovat supraveghetor. Aruncat în închisoare în urma unor acuzații false, Iosif a fost curînd însărcinat cu răspunderi de supraveghetor pe care le-a

folosit cu înţelepciune pentru a-şi ajuta tovarăţii de temniţă. Prin intermediul paharnicului care timp de doi ani nu şi-a amintit de ajutorul primit, Iosif a fost adus pe neaşteptate înaintea lui Faraon spre a tălmăci visele regelui. Aceasta a fost într-adevăr o bună ocazie — suveranul egiptean avea nevoie de un om înţelept cum se dovedise a fi Iosif. Ca administrator şef, nu numai că a condus Egiptul prin

anii cruciali de belşug şi foamete, dar a fost util şi în salvarea propriei sale familii. Poziţia şi prestigiul lui Iosif i-au dat posibilitatea de a acorda israeliţilor, în momentul intrării în Egipt, ţinutul Gosen. Acesta le era foarte util deoarece le oferea terenuri prielnice păstoritului.

Binecuvîntările lui Iacov formează o concluzie potrivită la perioada patriarhală relatată în Genesa. Pe patul de moarte, el şi-a exprimat ultima dorinţă şi testamentul. Deşi se afla în Egipt, această binecuvîntare reflectă datina Mesopotamiei natale, unde dispoziţiile orale erau considerate prin lege ca avînd caracter de obligativitate. Conform promisiunilor divine făcute patriarhilor, binecuvîntarea lui Iacov dată în formă poetică, avea semnificaţie profetică.

[1] Pentru studiul geografic vezi J. Mckee Adams, „Biblica] Backgrounds" (a 8-a ed. ; Nashville: Broadman press, 1934).
[2] Conf. Samuel N. Kramer, „From the Tablets of Sumer" (Indian Hills, Cole. : The Falcon's Wing Press, 1956).
[3] Leonard Woolley, „Ur of the Chaldees" (New York: Charles Scribner's Sons, 1930), pag. 45-68; „Ur Excavations II The Royal Cemetery", pag. 42.
[4] Jack Finnegan, „Light from the Ancient Past" (Princeton University Press, 1946), pag. 38-40.
[5] Pentru date asupra vieţii din Nuzu, a se vedea Edward Chiera, „They Wrote on Clay" (a 8-a ed. ; University of Chicago Press, 1956).
[6] Pentru datarea lui Hammurapi vezi Finnegan, op. cit., pag. 47. Pentru o tratare mai recentă vezi M.B. Rewton, „The Date of Hammurapi", Journal of Near Eastern Studies, XVII, Nr. 2 (Aprilie 1958), 97-111.
[7] Numele arabic al Egiptului e Mizraim, care denotă prin sfîrşitul său dual, două regate.
[8] Manetho, preot în Egipt sub Ptolemy Philadelphus, per. 285-246, a făcut un studiu şi o analiză a istoriei egiptene. împărţirea dată de el istoriei Egiptului în treizeci de dinastii e păstrată în scrierile lui Josephus, 95 e.n., Sextus Julius Africanus, per. 221 e.n., şi Eusebius. Pentru o listă completă a acestor dinastii vezi Steindorff and Seele, „When Egypt Ruled the East" (ed. revăz.; University of Chicago Press, 1957), pag. 274-275.
[9] Referitor la istoria Egiptului dinainte de 1600 î.e.n. vezi W. C. Hayes, „The Scepter of Egypt", partea I (New York : Harper and Brothers, 1953).
[10] Pentru traducere vezi James B. Pritchard, „Ancient Near Eastern Texts Relating to the Old Testament" (Princeton University Press, 1955), pag. 467.
[11] Conf. Merrill F. Unger, „Israel andthe Aramaeans of Damascus" (Londra: JamesClarkeandCo., 1957), pag. 19
[12] Conf. Gen 12:6; 14:13; 15:16; 19-21; 2I:34;23:3, şi altele . Aici sînt amintiţi canaaniţii, ameriţii, cheniţii, chemiziţii, iebusiţii, filistenii şi alţii.
[13] Dotan a apărut în per. 3000 î.e.n. Conf. Joseph P. Free, „The First Season of Excavation at Dothan", Bulletin of the American Schools of Oriental Research, Nr. 131, Octombrie 1953, pag. 16-20. Pentru datarea Ierihonului în mileniul şase sau oapte î.e.n., vezi Kathleem M.Kenyon, „Digging up Jericho" (Londra : Earnest Benn, 1957), pag. 51-76.
[14] Simuhe, un oficial egiptean din vremea Regatului Mijlociu, evidenţiază contacte cu negustori egipteni şi locuitori permanenţi în Palestina. Pentru traducerea acestui clasic egipiean popular de către John A. Wilson, vezi James B. Pritchard, „Ancient Near Eastern Taxts", op. cit.,pag 18-22.
[15] Cyrus H. Gordon, „The World of the Old Testament" (Garden City : Doubleday and Co., 1958), pag. 121-122. Aceste popoare non-semitice includeau şi filistenii.
[16] Ibid., pag. 97-98.
[17] A se vedea Dennis Baby, cu un studiu excelent de geografie istorică, „The Geography of the Bible" (New York: Harper and Brothers, 1957). Conf. şi lui George Adam Smith, „The Hislorical Geography of

the Holy Land (a 25-a ed.; Londra : Hodder and Stoughton, 1931), şi G. Ernest Wright and Floyd V. Filson, „The Westminster Historical Atlas tothe Bible" (Philadelphia : Westminster Press, 1956), pag. 15-20, şi J. McKee Adams, op. cit. Pentru o hartă topografică a Palestinei, vezi ultimapagină a acestui volum.
[18] Lacul Huleh a fost recent asanat şi reclamat pentru agricultură.
[19] J. Wellhausen, „Prolegomena to the History of Israel" (ed. a 3-a, Edimburgh), pag. 331. Conform teoriei Graf-Wellhausen, Avraam, Isaac şi Iacov nu au existat realmente ca indivizi istorici, fiind personaje mitologice create de genii literare între 950 şi 400 î.e.n. Moise ar fi putut fi un personaj istoric cu care a început istoria Israelului. Conf. Robert H. Pfeiffer, „Introduction to the Old Testament" (New York : Harper and Brothers, 1941). Elanar W.K.Moul, „Essentials of Bible History" (New York : Ronald Press Co., 1951), pag 92, consideră relatările patriarhale ca fiind istorisiri tribale ce conţin doar „puţină istorie" în terminologie moderna. Conform lui Moul, numai triburile Rahelei au migrat în Egipt şi au intrat mai tîrziu în Palestina pentru a se uni cu triburile care nu migraseră niciodată în Egipt. W. F. Albright, „From Stone Age to Christianity" (ed. a 2-a; Baltimore Johns Hopkins Press, 1940) acordă mai multă consideraţie începutului Israelului prin patriarhi.
[20] H. H. Rowly, „Recent Discoveries and the Patriarchal Age", în „The Servant of the Lordandother Essays on the Old Testament" (Londra : Lutterworth Press, 1952), pag. 269-305. Conform şi lui W. F. Albright, „The Bilical Period" (Pittsburg, 1950), pag. 6: „Dar ca un întreg, tabloul general e istoric, şi nu există nici un motiv pentru a ne îndoi de acurateţea generală a detaliilor biografice şi a schiţelor de personalitate care dau viaţă patriarhilor."
[21] Pentru un calcul reprezentativ asupra referinţelor şi interpretărilor biblice, vezi Merril F. Unger, „Archeology and The Old Testament" (Grand Rapids: Zondervan, 1954) pag. 105-107.
[22] Noua cronologie recentă îl datează pe Hammurapi în per. 1700 î.e.n., în loc de 2100î.e.n., conform notei 6.
[23] Gordon, op.cit., pag. 113-133, datează naşterea lui Avraam în ultima parte a secolului cincisprezece. Deşi Gordon recunoaşte că marea parte a materialului Genesei poate fi acceptată şi considerată ca demnă de încredere, el presupune că multe din cifrele date pentru ani în calcule ebraice timpurii sînt schematice şi nu trebuie luate literal. Pentru o bibliografie extensivă asupra datării Perioadei Patriarhale, vezi K. Kitchen, „Ancient Orient and Old Testament". Chicago : Inter-Varsity Press, 1966, pag. 41.
[24] Acest ţinut era de asemenea cunoscut ca Padan-Aram, astfel că lui Avraam şi rudelor sale li se aplicau numele „arameu". Conf. Gen. 25:20; 28:5; 31:20,24 şi Deut. 26:5. De asemenea, Laban vorbea aramaica, Gen. 31:47.
[25] G.E. Wright, „Biblical Archeology" (Philadelphia: Westminster Press, 1957), pag. 41, remarcă: „în orice caz, putem spune cu siguranţă că Haran era căminul de care patriarhii erau cel mai strîns legaţi, şi există puţine dovezi ale vreunei influenţe sud-mesopotamiene asupra tradiţiilor lor".
[26] Achiziţionarea de către Avraam a unei averi imobile (Ge, 23) reflectă legea hitită. Efron a insistat asupra vînzării întregului cîmp, astfel că Avraam a devenit răspunzător pentru taxe şi alte impozite pe care voia să le evite cerînd numai peştera. Conf. J.F. Lehmann, „Bulletin of the American Schools of Oriental Research", Nr. 129 (1953), pag. 15-18. Conf. Gordon , op. cit., p. 124, şi Wright, op. cit., p. 51.
[27] Laban făcea distincţie între Dumnezeii lui Nahor şi Dumnezeii lui Avraam (Gen. 31:29-30). în timp ce Iacov era monoteist, Laban era politeist.
[28] „Haină de multe culori", conform Septuagintei şi Targumului Jonthan, sau o tunică ajungîndpînă la glezne. Referitor la pictura funerară Bene Hassan, reprezentînd conducători tribali semiţi aparînd în Egipt aproximativ în 1900 î.e.n. cu haine pestriţe, vezi J.B. Pritchard, „Ancient Near Eastern Texts in Pictures" (Princeton University Press, 1954), Fig. 3
[29] Deşi sensul dublu al viselor era tipic în literatura antică a Orientului Apropiat, acestea au adăugat semnificaţie divină vieţii lui Iosif.
[30] Chiar şi astăzi păstorii îşi aduc vitele din sudul Palestinei lafîntînalui Dotan, conform Iui J.P.Free, care a excavat Dotanul începînd cu 1953. Pe pan ta superioară a săpăturii, straturile 3 şi 4 reprezintă oraşele Epocii Bronzului Mijlociu (2000-1600 î.e.n.), mergînd pînă în perioada !ui Iosif şi a primilor patriarhi. Nivelul cel mai coborît datat din 3000 î.e.n. Conf. „Bulletin of the American Schools of Oriental Research", Nr. 135 şi 139. în timpul sezonului 1959, nivelul superior aflat la numai 15 cm sub suprafaţă, indica o reconstrucţie după o distrugere asiriană din 722 (conf. II Regi 17:5-6). Un al doilea nivel ar putea fi restauraţia după invazia asiriană din 733, în timp ce al treilea nivel sugerează o devastare mai timpurie, probabil de către sirieni. Conf. BASOR pentru Dec. 1959.

CAPITOLUL III
Eliberarea lui Israel

Secolele au trecut în liniște de la moartea lui Iosif pînă spre zorile conştiinței naționale, din vremea lui Moise. Istoria sfîntă capătă însă noi şi captivante dimensiuni odată cu tranziția unică a israeliților din starea sclaviei faraonice la statutul de națiune independentă, ca popor ales al lui Dumnezeu. în mai puțin de o viață de om, ei experimentează o eliberare miraculoasă față de cel mai puternic împărat al zilei, primesc o revelație divină care-i face conştienți de faptul că sînt poporul legămîntului lui Dumnezeu, şi li se face cunoscut un cod de legi, pregătitor pentru ocuparea pămîntului promis patriarhilor. Nu e surprinzător că această experiență remarcabilă era repovestită şi reînviată anual prin sărbătorirea Paştelui. Profeții şi psalmiştii în repetate rînduri aclamă izbăvirea lui Israel din Egipt ca fiind cel mai semnificativ miracol al istoriei lor.

Atît de semnificativă este această eliberare şi atît de vitală este această lucrare a lui Dumnezeu față de Israel pentru generațiile ce urmau să vină, încît patru cincimi ale Pentateuhului sau mai mult de o şesime din întreg Vechiul Testament e dedicată acestei scurte perioade din istoria Israelului. Pe lîngă anii de oprimare egipteană, care primesc o descriere sumară în capitolele introductive, evenimentele celor patru cărți — Exod, Levitic, Numeri şi Deuteronom — se încadrează în mai puțin de cinci decenii. Schița următoare oferă un rezumat al materialului:

Din Egipt la Muntele Sinai Aşezarea taberei la Muntele Sinai Rătăciri prin pustie Aşezarea taberei în fața Canaanului

Exod 1-18

Exod 19-Num. 10

Num. 10-21

Num. 22-Deut. 34

Evenimente contemporane

Nu există nici un dezacord între cercetătorii care acceptă istoricitatea

robiei lui Israel în Egipt, că Exodul a avut loc în perioada Noului Regat, întrucît capitolele finale ale Genesei relatează deja migrarea lui Israel la Gosen, evenimentele contemporane din Egipt sînt de primă importanță.

Invazia hyksoşilor

Puternica Dinastie a Douăsprezecea sau Regatul Mijlociu din Egipt a fost urmat de două dinastii slabe sub care guvernul s-a dezintegrat. Invadatori semiți din Asia, cunoscuți sub numele de hyksoşi, popor ce folosea cai şi care, ce nu le erau cunoscute egiptenilor, au ocupat Egiptul prin anul 1700 î.e.n. Se ştie foarte puțin despre ei, însă Manetho a atribuit Dinastiile Cincisprezece şi Şaisprezece acestor conducători străini care au controlat Egiptul de Jos timp de aproximativ un secol şi jumătate. In decursul timpului, rivalii tebani au ajuns să stăpînească folosirea calului şi a carului în bătălie, iar sub Ahmose din Dinastia a Şaptesprezecea i-au izgonit pe hyksoşi din țară (1550 î.e.n.). Aceasta a creat ocazia ridicării unui guvern puternic cunoscut drept Noul Regat. E de înțeles faptul că egiptenii nu au lăsat o mărturie scrisă a acestei mari umilințe din partea conducătorilor hyksoşi. în consecință, cunoştințele noastre despre această perioadă sînt foarte limitate.

Noul Regat (cea. 1546-1085 î.e.n.)

în această perioadă în Egipt s-au succedat trei dinastii. Sub primii trei conducători ai Dinastiei a Optsprezecea, Amen-hotep I şi Thut-mose I şi II (cea. 1550-1500 î.e.n.), Egiptul a devenit imperiu puternic. Deşi Thut-mose III a domnit din 1504 pînă în 1450 î.e.n., el a fost umbrit în primii 22 de ani ai domniei sale de Regina Hatshepsut, care a deținut controlul total al guvernului. Datorită puterii şi conducerii ei strălucite ea a fost recunoscută deopotrivă de Egiptul de Jos şi de Sus. între impresionantele ei proiecte de construcții, un loc dintre cele mai importante 1-a ocupat un templu alb de calcar. Această casă mortuară a fost construită în terase cu colonade, pe impunătorul fundal stîncos de la Deir el-Bahri. Unul din cele două mari obeliscuri ale sale (conținînd 138 metri cubi de granit şi înălțîndu-se pînă la aproape 30 m), există încă la Karnak.

Thut-mose al III-lea, ale cărui ambiții au fost zădărnicite timp de mulți ani, a intrat în posesia necontestată a coroanei la moartea lui Hatshepsut. El a stabilit puterea absolută a Egiptului afirmîndu-se drept cel mai mare conducător militar din istoria Egiptului. în optsprezece campanii el a extins controlul regatului său pînă la Eufrat, trecînd cu armatele prin Palestina sau navigînd pe Mediterana pînă la coasta

Feniciană. Ca militar şi făuritor al imperiului, el este comparat adesea cu Alexandru cel Mare şi Napoleon. Deoarece aceste campanii erau efectuate vara, el inițiа de obicei în timpul iernii proiecte de construcții de amploare, înfrumusețînd şi lărgind marele templu din Karnak, înălțat lui Amun în timpul Regatului Mijlociu.

Obeliscuri înălțate de el pot fi astăzi văzute la Londra, New York, Lateran şi Constantinopol.
Thut-mose III a fost urmat de Amen-hotep II (1450-1425), care era un mare sportiv, Thut-mose IV (1425-1417) care a dezgropat sfinxul şi s-a căsătorit cu o prințesă mitaniană, şi Amen-hotep III (1417-1379). Amen-hotep IV, sau Akh-en-Aton (1379-1362) e cunoscut îndeosebi pentru o revoluție în religie. Se pare că Faraonii deveneau tot mai îngrijorați de forța creseîndă a preoților lui Amun la Teba. Thut-mose IV îşi atribuise anterior ascendența regală anticului Ra, zeul-soare, mai degrabă decît lui Amun; dar Amen-hotep IV a mers mai departe încereînd efectiv să nege puterea oprimată a preoților tebani. El a spijinit adorarea lui Aton, care era reprezentat de discul solar. încă în timp ce era regent alături de tatăl său, el a construit un templu noului său zeu la Teba şi s-a intitulat mare preot al lui Aton. Nesatisfăcut de înălțarea de temple în diverse orașe din întreg imperiul, el a ales un loc nou la Amarna drept reşedință a zeului său. Din această capitală, situată cam la mijlocul distanței dintre Teba şi Memfis, el a instituit adorarea lui Aton ca religie de stat. Nu după mult timp, el şi-a avertizat supuşii de pretutindeni să slujească numai acestui dumnezeu. îi era atît de devotat lui Aton îneît el şi adepții săi ignorau apelurile de ajutor din diverse părți ale regatului. Arhivele din Amarna, descoperite în 1887, poartă mărturie în acest sens.[1] Cînd Akh-en-Aton a murit, noua capitală a fost abandonată. Ginerele său, Tut-ankh-Amon, şi-a asigurat tronul renunțînd la Aton şi restaurînd zeul teban anterior. Mormîntul lui Tut-ankh-Amon descoperit în 1922, a furnizat numeroase dovezi ale devoțiunii sale pentru Amun. Odată cu domnia de scurtă durată a lui Ay, Dinastia a 18-a s-a încheiat în 1348 î.e.n.
Cei mai mari regi ai următoarei dinastii care a durat pînă în 1200 î.e.n. au fost Seti I (1318-1304) şi Ramses II (1304-1237). Primul a început recucerirea imperiului asiatic care fusese pierdut în vremea lui Akh-en Aten, şi a mutat capitala în Delta răsăriteană. Cel de-al doilea a continuat această tentativă de recucerire a Siriei însă ulterior a semnat un tratat de pace cu regele hitit, care a pecetluit înțelegerea casătorindu-şi fiica cu Ramses II. Acesta e întîiul pact de neagresiune între națiuni, cunoscut astăzi. Pe lîngă amplele proiecte de construcții la Teba ori în apropiere, Ramses II a înfrumusețat şi Tanis, capitala Deltei, pe care conducătorii

hyksoşi o folosiseră cu secole înainte.
Conducătorii egipteni din timpul Dinastiei a 19-a şi a-20-a, au luptat să-şi păstreze regatul. Pe măsură ce puterea centrală slăbea, preoțimea locală a lui Amun a cîştigat forță suficientă pentru a instaura în jurul lui 1085 î.e.n., Dinastia a Douzeci şi una, dar Egiptul nu s-a mai refăcut niciodată suficient după declinul ce a urmat, pentru a-şi recîştiga poziția ca putere mondială.

Religia Egiptului

Egiptul era o țară cu mulți zei. Avînd la baza religiei zeități locale, numărul acestora a crescut considerabil. Zeii naturii erau în mod obişnuit reprezentați de animale şi păsări. Divinitățile cosmice, care erau personificate prin forțele naturii, erau înălțate deasupra zeilor locali şi teoretic erau considerate ca zeități naționale sau universale. Acestea erau atît de numeroase încît au ajuns să fie grupate în familii de triade şi aneade (mai mult de trei divinități).
Templele erau la fel de numeroase, în întreg Egiptul. Odată cu asigurarea unui locaş or templu pentru fiecare zeu, au apărut preoțimea, sacrificiile, festivalurile şi ceremoniile de adorare. în schimbul acestei atenții, oamenii îi priveau pe zei ca binefăcătorii lor. Fertilitatea solului şi a animalelor, victoria sau înfrîngerea, inundarea Văii Nilului, de fapt orice factor care afecta bunăstarea în această viață, erau atribuite vreunui zeu.
Importanța națională acordată oricărui zeu era strîns legată de politică. Zeul şoim, Horus, a devenit dintr-o zeitate locală una de stat, atunci cînd Regele Menes a unit Egiptul de Jos şi de Sus, în zorii istoriei egiptene. Cînd Dinastia a Cincea a patronat zeul-soare din Heliopolis, Ra a devenit capul panteonului egiptean. Cea mai deplină recunoaştere a unui zeu național al Egiptului a constituit-o aceea acordată lui Amun în timpul Regatului Mijlociu şi Nou. Templele magnifice de la Karnak şi Luxor, în apropierea Tebei, poartă şi acum mărturia patronajului regal al acestui zeu. în timpul Dinastiei a Optsprezecea cultul lui Amun cu preoția lui tebană a devenit atît de puternic încît contestarea puterii sale de către faraonul Akh-eh-Aton a fost spulberată cu desăvîrşire la moartea acestuia, în pofida importanței zeilor naționali, ei nu au fost nicicînd veneraţi în exclusivitate de populația egipteană. Pentru țăranul egiptean zeul local era cel mai însemnat.
Egiptenii credeau într-o viață după moarte. O viață nepătată aici pe pămînt dădea omului dreptul la nemurire. Aceasta explică înmormîntările

regale reprezentate prin piramide, şi alte morminte, în care existau rezerve de hrană, băutură şi obiectele de lux ale vieții. în vremuri străvechi, chiar şi servitorii erau omorîți şi aşezați lîngă corpul stăpînului lor. Ca şi Osiris, simbolul divin al nemuririi, egipteanul decedat anticipa judecata în fața unui tribunal al lumii subpămîntene, cu speranța că va fi apt din punct de vedere moral pentru binecuvîntarea vieții eterne.
Toleranța extremă a religiei egiptene explică nesfîrşita adăugare şi recunoaştere a atîtor zei. Nici unul nu era eliminat vreodată. întrucît pentru studentul modern e dificil să analizeze logic multitudinea de elemente nelegate între ele ale acestei religii, e îndoielnic că vreun egiptean de atunci ar fi făcut-o. Orice încercare de a corela

mulțimea de zeități cu ritualurile şi cultele respective, se termină în confuzie. De asemenea nu poate fi raționalizată nici mulțimea de mituri şi credințe.

Datarea Exodului

Aproape că nu mai există îndoială asupra faptului că Israel a părăsit pămîntul robiei în ultima jumătate a mileniului al doilea î.e.n. Foarte puțini cercetători ar data Exodul între limite mai largi decît două secole şi jumătate (1450-1200). întrucît nici o referire sau incident din Cartea Exodului nu pot fi corelate în mod sigur cu istoria egipteană, data absolută necesită în continuare cercetări.

în legătură cu o datare mai specifică a perioadei mozaice, trebuie examinate cu grijă două tipuri de dovezi: arheologice şi biblice. Pînăacum nici unul nu a adus un răspuns care să cîştige sprijinul unanim al cercetărilor Vehiului Testament.

Căderea Ierihonului care a avut loc pînăînir-o jumătate de secol după Exod, este încă datată din punct de vedere arheologic între limitele a două secole (1400-1200). Excavații recente au supus reexaminării descoperirile şi concluziile anterioare. Garstang, care a excavat Ierihonul (1930-1936), a argumentat că invazia lui Iosua e cel mai bine datată în jurul anului 1400 î.e.n. Kathleen Kenyon susține că descoperirile pe care se bazau aceste concluzii datează încă din Epoca Timpurie a Bronzului (mileniul al treilea) şi că nu rămîne virtual nimic din secolele de-a lungul cărora e datată ocupația Israelită (1500-1200). în consecință, ea afirmă că săpăturile ei recente (1952-1956) nu aruncă lumină asupra distrugerii Ierrihonului de către Iosua. în timp ce Garstang data ceramica cea mai recentă ca aparținînd Epocii Bronzului, nu mai tîrziu de 1385 î.e.n., Kenyon preferă o dată mai tîrzie — cea. 1350-1325 î.e.n.[2] întrucît aceasta reprezintă ultima

ocupație din Epoca Bronzului, ea datează distrugerea Ierihonului de către israeliți în a treia pătrime a secolului al paisprezecelea. Albright, Vincent, de Vaux şi Rowley înclină spre ultima jumătate a secolului al 13-lea pentru căderea Ierihonului sub Iosua.

Examinările de suprafață ale ceramicii din Arabah şi Transiordania au indicat faptul că regatele moabit, amonit şi edomit nu au fost întemeiate pînă în secolul 13. Toate acestea nu au fost confirmate prin săpături extensive, astfel că datarea ceramicii din această zonă ar putea fi încă supusă ajustărilor cronologice.[3] Se cunoaşte relativ puțin despre condițiile de viață ale oamenilor pe care i-au întîlnit israeliții în drumul lor spre Canaan. De;i Glueck nu a găsit dovezi ale existenței locuințelor în Transiordania în perioada dinaintea secolului 13, e posibil ca oamenii să fi locuit aici în corturi, nelăsînd în acest caz ruine.[4]

Nici identificarea localităților Piton şi Ramses nu au adus dovezi concludente pentru datarea plecării lui Israel din Egipt.[5] Aceste oraşe ar fi putut fi construite de israeliți, dar reconstruite şi redenumite de Ramses în timpul domniei lui. Aşadar mărturiile arheologice, supuse în prezent diverselor interpretări, nu oferă dovezi concludente pentru datarea precisă a Exodului.

înregistrarea biblică furnizează date limitate pentru stabilirea datării precise a perioadei robiei lui Israel în Egipt. O singură referință cronologică leagă în mod precis epoca lui Solomon — bine stabilită cronologic — de Exod. Presupunerea că cei 480 ani notați în I Regi 6:1 oferă o bază de datare exactă, conduce la o dată a Exodului în jurul lui 1450 î.e.n.[7] Deşi alte referințe[8] şi considerarea evenimentelor intervenite conduc spre o lungă perioadă între izbăvirea din Egipt şi epoca regatelor în Israel, nici unul dintre pasajele biblice implicate nu garantează o datare precisă.

Mai numeroase sînt notațiile biblice care aproximează perioada precedentă Exodului. Cu toate că problemele de interpretare sînt încă nerezolvate, ele dau impresia că israeliții au petrecut mai multe secole în Egipt.[9] Referințele genealogice ar putea sugera o perioadă de timp comparativ scurtă între Iosif şi Moise, dar folosirea unei genealogii ca bază de aproximare a timpului e încă sub semnul întrebării. Genealogiile au deseori lungi breşe care le fac nepotrivite pentru fixarea unei cronologii.[10] Sporirea numărului israeliților de la 70 la o mare mulțime care amenința guvernarea egipteană, sprijină de asemeni ideea scurgerii mai multor secole de rămînere a lui Israel în țara Nilului.

Considerente biblice sugerează cronologii mai lungi înainte şi după Exod. Pe această bază e rezonabil să considerăm ca dată aproximativă a Exodului anul 1450, admițînd migrarea lui Iacov şi a fiilor săi în perioada supremației hyksoşilor în Egipt.

Relatarea biblică

Izbăvirea dramatică a lui Israel din robia egipteană este viu descrisă în Exod 1:1-19:2. începînd cu o scurtă referire la Iosif şi greutățile lui Israel, evenimentele dramatice se centrează în jurul lui Moise, culminînd cu eliberarea lui Israel Această narațiune se adaptează diviziunii care urmează:

I. Israel eliberat din sclavie	1:1-13:19
Condițiile din Egipt	1:1-22
Moise — naştere, educație şi chemare	2:1-4:31

Confruntarea cu Faraon 5:1-11:10
Pastele 12:1-13:19
II. Din Egipt către Muntele Sinai 13:20-19:2
Izbăvirea divină 13:20-15:21
în drum spre tabăra din Sinai 15:22-19:2

Asuprirea sub Faraon

In vremea lui Iosif, israeliților care erau interesați în păstorit, li s-au asigurat zonele cele mai fertile din Delta Nilului. E foarte probabil că invadatorii hyksoşi, şi ei un popor de păstori, îi priveau cu ochi buni pe israeliți. Odată cu expulzarea hyksoşilor, conducătorii egipteni au cîştigat mai multă putere, iar cu timpul au început să-i asuprească pe israeliți. Noul conducător care nu-1 cunoştea pe Iosif, nu avea nici un interes personal față de Israel; el a inițiat o politică ce avea drept scop să-i micşoreze teama față de o revoltă israelită. Ca urmare, poporul ales a fost forțat să muncească din greu la construirea unor oraşe — depozit ca Piton şi Ramses (Exod 1:11). Un edict regal îi instruia pe egipteni să înece la naştere toți copiii de sex masculin ai israeliților. Acesta era proiectul lui Faraon de a contracara binecuvîntarea lui Dumnezeu față de Israel, atunci cînd poporul se înmulțea şi prospera (Exod 1:15-22). Cu ani mai tîrziu, cînd Moise a sfidat puterea lui Faraon, asuprirea s-a intensificat, iar sclavilor evrei li s-au retras paiele atît de folositoare în producerea cărămizilor (Exod 5:1-21).

Pregătirea unui conducător

Moise s-a născut în vremuri primejdoiase. El a fost adoptat de fiica lui Faraon şi s-a bucurat de avantajele educației în cel mai important centru de civilizație. Deşi nu se menționează în Exod, Ştefan cînd se adresează Sinedriului din Ierusalim se referă la Moise ca fiind instruit după înțelepciunea egipteană (Fapte 7:22). înlesnirile educației extensive la curtea egipteană erau folosite în perioada Noului Regat pentru pregătirea moştenitorilor regali şi prinților vasali. Deşi erau ținuți ostateci pentru asigurarea strîngerii tributurilor, aceştia erau bine tratați în această închisoare de lux. Dacă un prinț neprietenos murea, la tron era desemnat un fiu care fusese instruit în cultura egipteană, cu speranța că el va fi un vasal loial lui Faraon. E foarte probabil că Moise şi-a primit instruirea egipteană alături de moştenitori regali din Siria şi alte țări.

încercarea curajoasă a lui Moise de a-şi ajuta poporul a eşuat. Temîndu-se de răzbunarea lui Faraon el a fugit în țara Madian, unde a petrecut următorii patruzeci de ani. Aici a fost bine primit în casa lui Reuel, un preot din Madian, care mai era cunoscut drept Ietro.[11] în decursul timpului Moise s-a căsătorit cu Sefora, fiica lui Reuel, şi s-a stabilit ca păstor în pustia Madian. Prin experiența cîştigată din păstoria turmelor în zona din jurul Golfului Aqaba, Moise a dobîndit fără îndoială o bună conoaştere a acestui teritoriu. Fără a fi conştient de semnificația acestui fapt, el a primit o excelentă pregătire pentru ca, după mulți ani, să poată conduce pe Israel prin acest deşert .

Chemarea lui Moise e într-adevăr semnificativă în lumina originii şi pregătirii sale (Exod 3-4). La curtea lui Faraon a înțeles că va trebui să se împotrivească autorității. Nu fără motiv a şovăit el să ceară eliberarea lui Isral. Dumnezeu 1-a asigurat pe Moise de ajutorul divin şi a pregătit trei miracole spre a-i da autoritate în fața israeliților — toiagul care devenea şarpe, mîna cu lepră, apa schimbată în sînge. Aceasta a furnizat israeliților o bază rezonabilă pentru a crede că Moise era trimis de Dumnezeul patriarhilor. Fiind asigurat că Aaron va fi purtătorul său de cuvînt, Moise s-a conformat chemării lui Dumnezeu şi s-a întors în Egipt.

Confruntarea cu Faraon

în perioada Noului Regat, puterea lui Faraon era neîntrecută între națiunile contemporane. Domeniul lui se extindea uneori pînă la Eufrat. Apariția la curtea regală a lui Moise cerînd eliberarea poporului său Israel era o contestare a puterii lui Faraon.

Avînd loc într-o perioadă relativ scurtă, urgiile demonstrează nu numai lui Faraon şi egiptenilor puterea Dumnezeului lui Israel, ci şi israeliților. De la bun început, atitudinea sfidătoare a lui Faraon se exprimă în întrebarea, „Cine este Domnul, ca să ascult de glasul Lui şi să las pe Isral să plece?" (Exod 5:2). Confruntat cu ocazia de a se supune voinței lui Dumnezeu, Faraon a opus rezistență, împietrindu-şi inima în decursul acestor evenimente. Cele trei cuvinte ebraice diferite prin care se menționaează atitudinea lui Faraon — afirmate de zece ori în Exod 7:13-13:15 — denotă intensificarea unei condiții deja existente. Dumnezeu i-a permis lui Faraon să trăiască şi 1-a înzestrat cu capacitatea de a rezista propunerilor dumnezeeşti (Exod 9:16). în felul acesta Dumnezeu i-a împietrit inima, după cum e indicat în două referiri profetice (Exod 4:21 şi 7:23), ca şi în cursul narațiunii (9:12-14:17). Scopul urgiilor — expuse clar în Exod 9:16 — e de a-i arăta lui Faraon puterea lui Dumnezeu în folosul lui Israel. Conducătorul Egiptului a fost confruntat de o putere supranaturală. Nu se relatează amănunțit cît de mult au fost afectați egiptenii prin urgii. Ultima urgie era menită să aducă judecata asupra tuturor dumnezeilor Egiptului (Exod 12:12). Incapacitatea lui Faraon şi a poporului său de a împiedica plăgile trebuie să le fi demonstrat egiptenilor superioritatea Dumnezeului lui Israel în comparație cu dumnezeii pe care ei îi venerau. Aceasta i-a determinat pe unii egipteni să-L recunoască pe Dumnezeul lui Israel (Exod 9:20).

Israel a deventi în aceeaşi măsură conştient de intervenţia divină. Fiind în robie timp de mai multe generaţii, israeliţii nu fuseseră martorii unei demonstraţii a puterii lui Dumnezeu în vremea lor. Fiecare urgie care urma, aducea cu ea o mai mare manifestare a supranaturalului, astfel că o dată cu moartea primilor născuţi, israeliţii şi-au dat seama că erau izbăviţi de Unul care este atotputernic.
Urgiile sînt cel mai bine explicate ca fiind o manifestare a puterii lui Dumnezeu prin fenomene naturale. Nu trebuie exclus nici elementul natural nici cel supranatural. Toate urgiile au elemente cunoscute în mod obişnuit egiptenilor, cum ar fi broaştele, insectele şi inundaţia provocată de revărsarea Nilului. Dar intensificarea acestor lucruri naturale, prezicerea exactă a venirii şi îndepărtării urgiilor, cît şi deosebirea făcută între israeliţi şi egipteni, prin care israeliţii erau apăraţi de anumite urgii, au fost evenimente care ar fi trebuit să-l determine pe cel ce nu credea în supranatural ca să-I recunoască existenţa. *Pastele*
Israeliţilor li s-au dat înaintea împlinirii ultimei plăgi instrucţiuni

speciale de către Moise (Exod 12:1-51). Moartea primului născut *ni* i-a afectat pe cei care s-au conformat cerinţelor divine.
în a zecea zi a lui Abib era ales un miel sau un ied de parte bărbătească, de un an şi fără cusur. Animalul urma să fie ucis spre seara celei de-a paisprezecea zile, iar sîngele său era aplicat pe tocul uşilor şi pe pragul fiecărei case. Odată încheiate pregătirile de plecare, israeliţii luau masa de Paşti compusă din carne, pîine nedospită şi verdeţuri amare. Ei au părăsit Egiptul imediat după moartea primului născut din fiecare casă egipteană.
Exodul din Egipt a fost pentru Israel cel mai mare eveniment din vremurile Vechiului Testament. Cînd Faraon şi-a dat seama că primul născut din fiecare casă egipteană fusese ucis, el a permis plecarea lui Israel. Respectarea Paştelui era un memento anual al faptului că Dumnezeu i-a eliberat din robie. Luna Abib, cunoscută mai tîrziu ca Nisan, a marcat după aceea începutul anului lor religios.
Drumul către Muntele Sinai
Călătoria lui Israel spre Canaan prin peninsula Sinai a fost o poruncă divină. Fără îndoială că o rută directă — un drum circulat folosit în scopuri militare şi comerciale — i-ar fi adus pe pămîntul făgăduit în două săptămîni. Pentru o mulţime dezorganizată de sclavi eliberaţi, ecoul sinaitic nu a avut doar avantaje militare, ci a dat totodată timp şi posibilitatea de organizare.
Cunoştinţele arheologice şi topografice înmulţite au curmat întrebările anterioare referitoare la istoricitatea acestui itinerar sudic, chiar dacă unele identificări geografice sînt încă nesigure. înţelesul vag al unor locuri cum sînt Sucot, Etam, Pihahirot, Migdol şi Baal-Tefon permit existenţa unor teorii diferite asupra rutei exacte.[12] Lacurile Amare ar fi putut fi legate de Golful Suez, astfel că acest canal mlăştinos putea fi „Marea trestiilor" (Yam Suph). E foarte posibil ca egiptenii să fi avut un lanţ de fortificaţii corespunzînd în mare Canalului de Suez pentru a-i proteja de invadatorii asiatici.
Punctul precis al trecerii apelor de către Israel e de importanţă secundară comparativ cu faptul că acest corp de apă, pe lîngă înecarea urmăritorilor egipteni, a constituit o barieră de netrecut între israeliţi şi pămîntul Egiptului. Un puternic vînt de răsărit a despărţit apele pentru trecerea lui Israel. Deşi lucrul acesta ar fi putut fi similar fenomenelor

naturale, factorul timp arată clar intervenţia supranaturală în favoarea sa (Exod 14:21 şi cont.). Protecţia divină a fost evidentă şi cînd stîlpul de nor i-a împiedicat pe egipteni să-i atace pe israeliţi înainte de despărţirea apelor. După această izbăvire triumfală, Israel avea toate motivele să-I mulţumească lui Dumnezeu (Exod 15).
O călătorie de trei zile prin pustiul Şur 1-a adus pe Israel pînă la Mara, unde apele amare au devenit dulci. Inaintînd spre sud, călătorii şi-au aşezat tabăra la Elim unde s-au bucurat de binefacerea a dousprezece izvoare de apă şi şaptezeci de palmieri. în pustiul Sin Dumnezeu le-a adus în mod miraculos mană, care le-a fost hrana zilnică pînă au intrat în Canaan. De asemenea, cînd israeliţii au tînjit după oalele cu carne ale Egiptului, au primit prepeliţe din belşug. La Refidim s-au întîmplat trei lucruri semnificative: apa a izvorît cînd Moise a lovit stînca cu toiagul său; la rugăciunea lui Moise, Amalec a fost respins de armata israelită condusă de Iosua; Moise şi-a împărţit funcţiile administrative căpeteniilor, conform sfaturilor lui Ietro.
în mai puţin de trei luni, israeliţii au ajuns la Muntele Sinai (Horeb).[13] Aici şi-au aşezat tabăra pentru aproximativ încă un an.

[1] Majoritatea acestor scrisori erau întocmite în akkadeană de scribi canaaniţidin Palestina, Feniciaşi sudul Siriei către Amen-hotep III şi Akh-en-Aton. Pentru traducerea unora din aceste texte cuneiforme de către W.F Albright, vezi tchard, „Ancient Near Eastern Texts, pag. 483-490.
[2] Conf. G.Earnest Wright, „Biblical Archeology" (Philadelphia: Westminster Press, 1957)pag. 78-80. Wright şi Albright au ajuns independent la concluzia că ceramica cea mai tîrzie din „era Iosua" a lui Garstang, e cel mai bine dotată în a doua jumătate a secolului al paisprezecelea. Totuşi, amîndoi datează căderea Ierihonului în secolul al treisprezecelea.
[3] Aşa s-a întîmplat cu cronologia ceramicii, pentru Palestina. Conf. Free, „Archeology and Bible history, (ed. a 5-a rev.; Wheaton : Scripture Press Book Division, 1956), pag.99.
[4] Dwight Wayne Young de la Brandeis University semnalează că astfel s-a întîmplat cu madianiţii în vremea lui Ghedeon, Judec. 6-7.
[5] Acest nume, Pi-Ramses, a intrat în Uz în Dinastia a 19-a, desemnînd locu! conoscut anterior ca Avaris. începîndcu Dinastia a 22-a, acst oraş a fost cunoscut drept Tanis. Utilizările din Gen 47:11 şi Exod 1:11 pot reprezenta modernizarea numelor geografice în textul ebraic.
[6] Datele acceptabile privind sfîrşitul domniei lui Solomon sînt acum restrînse la o perioadă variabilă de zece ani. Datele reprezentative sînt: Albright, 922; Thiele, 931.

[7] Conform lui Thiele, Solomon a început construirea Templului în 967 î.e.n. Datarea Exodului bazată pe acest calcul este 967 plus 480, sau cea. 1447 î.e.n. Pentru o discuție a diverselor teorii, vezi Rowley, „From Joseph to Joshua" (Londra: Oxford Univesrity Press, 1950), pag. 74-98. Folosind numere rotunde și alocînd unei generații 25 în loc de 40 de ani, Wright, op. cit., pag. 83-84, reduce 480 la aproximativ 300 de ani, datînd Exodul după 1300 î.e.n.
[8] Conf. Judec. 11:26 și Fapte 13:19; cu siguranță ultima ne dă un total obținut prin adunarea unor numere rotunde. Luarea în considerare a lui Moise, Iosua, a judecătorilor, a lui Saul și David, conduclao perioadă mai lungă decît cea sugerată de o dată tîrzie a Exodului.

« Conf. Exod 12:40,41 (textul ebraic arată 430; LXX arată 215), Gen. **15:13** și **Galat.** 3:17, se menționează 400 de ani. Acestea par să fie numere rotunde și lasă întinderea acestei perioade sub semnul întrebării. A început această perioadă cu Avraam, naşterea lui Isaac, sau cu migrarea lui Iacov și a fiilor săi în Egipt? Tradiția rabinică datează cei 400 de ani, de la naşterea lui Isaac. Conf. „The SoncinoChumash", ed. A. Cohen (Hindhead, Surrey: The Soncino Press, 1947), pag. 397.
[10] De exemplu în Matei 1 unde sînt omiși mai mulți regi bine cunoscuți. Conf. și studiului lui W.H. Green din „Bibliotheca Sacra", Aprilie 1890.
[11] Pronunția în ebraică este Reuel (Exod 2:18) iar în greacă este Reguel (Num. 10:29 în A.V. și A.S.V.). î n alte părți în Exod, el e denumit Ietro. Conf.„The New Bible Commentary", discuția asupra Num. 10:29).
[12] Sucot înseamnă „corturi" și e folosit nu o singură dată ca nume al unui loc. Etam se referă la „zid" sau „întăritură"; Pihahirot înseamnă „casa mlaştinilor"; migdol desemnează o "fortăreață". Conf. L.H. Grollenberg, „Atlas of the Bible" (New York: Nelson and Sons 1956), pag. 48.
[13] Deși un număr de cercetători localizează Muntele Sinai din Madian, la est de Golful Aqaba, locul tradițional Jebel Musa e considerat zona taberei lui Israel. La capul peninsulei Sinai (un triunghi larg de 240 km la granița sa nordică și lung de 416 km spre sud), munții de granit se ridică pînă la o culme de aproape 2440 metri. Conf. Wright, op. cit., pag. 62-64, and Grollenberg, op. cit. pag. 48.

CAPITOLUL IV
Religia Israelului

Aşezarea taberei lui Israel la poalele Muntelui Sinai a avut un anumit scop. în mai puțin de un an, poporul legămîntului lui Dumnezeu a devenit o națiune. Legămîntul şi-a găsit exprimarea în Decalog și în legile unei vieți sfinte, în construirea cortului, organizarea preoției, instituirea jertfelor şi respectarea sărbătorilor şi a anilor prăznuiți — acestea i-au dat lui Israel posibilitatea de a-L sluji efectiv pe Dumnezeu (Exod 19:1-Num.10-10). Religia lui Israel era o religie revelată. Israeliții ştiuseră secole de-a rîndul că Dumnezeu încheiase un legămînt cu Avraam, Isaac şi Iacov, însă ei nu fuseseră conştienți prin experiență de puterea şi manifestarea Lui în folosul lor. Dumnezeu a ținut seama de legămînt în izbăvirea lui Israel din robia şi sclavia egipteană (Exod 6:2-9). Aici, la Muntele Sinai, Dumnezeu S-a descoperit lui Israel.

Experiența lui Israel şi revelația cu Dumnezeu în această tabără sînt înregistrate între Exod 19 şi Lev. 27. Următoarele subdiviziuni pot servi ca ghid pentru continuarea studiului:

I. Legămîntul lui Dumnezeu cu Israel	Exod 19:3-24:8
Pregătirea pentru întîlnirea lui Dumnezeu	19:3-25
Decalogul	20:1-17
Legi pentru Israel	20:18-23:33
Ratificarea legămîntului	24:1-8
II. Locul de închinare	24:9-40:38
Pregătirea pentru construcție	24:10-31:18
Idolatrie şi judecată	32:1-34:35
Construirea cortului	35:1-40:38
III. Instrucțiuni pentru o viață sfîntă	Levitic 1:1-27:34
Jertfele	1:1-7:38
Prefață	8:1-10:20
Legi de purificare	11:1-15:33

Instrucțiunile din capitolele de început țin în mare măsură de probleme organizatorice. E foarte probabil că recensămîntul datat în luna plecării lui Israel de la Muntele Sinai reprezintă o catalogare a numărării

Schița 11 — CALENDARUL ANUAL

An sacru	Luni ebraice	An civil	Echivalent modern	Lună jabiloniană	Sezon Agricol
J	Abib (Nisan) 1—Lună nouă 4—Paşte 5—Sabat—adunare sfîntă 6—Săptămîna pîinii nedospite 21—Adunare sfîntă	7	Martie/Aprilie	Nisanu	)loaie tîrzie de primăvară nceperea recoltării orzului
2	lyyar (Ziv) 1—Lună nouă	8	Aprilie/Mai	Aiaru	ecoltarea orzului

3	Sivan 1—Lună nouă 6-7 Praznicul săptămînilor	9	vlai/Iunie	Simanu	ecoltarea griului
4	Tammuz 1—Lună nouă	10	Iunie/Iulie	Duzu	
5	Ab 1—Lună nouă	11	Iulie/August	Abu	coacerea smochinelor şi măslinelor
6	Elul 1—Lună nouă	12	August/Sept.	Ului	culesul viilor
7	Tishri (Ethanim) 1—Lună nouă Ziua Anului Nou Praznicul Trîmbiţelor 10—Ziua ispăşirii 15-22 Praznicul Corturilor	1	Sept./Oct.	Teshritu	primele ploi timpurii vremea aratului
8	Heshvan 1—Lună nouă	2	Oct. /Nov.	Arahsamnu	vremea semănatului pentru grîu şi orz
9	Kislev (Chislev) 1—Lună nouă	3	Nov./Dec.	Kislimu	
10	Tebeth	4	Dec/Ian.	Tebetu	
11	Shebat	5	Ian./Febr.	Shabatu	
12	Adar	6	Febr./Martie	Addaru	înfloresc migdalii

Ziua ispăşirii
Interzicerea obiceiurilor păgîne
Legi pentru sfinţire
Sărbători şi ani prăznuiţi
Condiţiile binecuvîntării lui Dumnezeu
16:1-34 17:1-18:30 19:1-22:33 23:1-25:55 26:1-27:34

Legămîntul

După ce trăise în robie într-un mediu idolatru, Israel era acum un popor total devotat lui Dumnezeu. Printr-un act fără precedent în istorie şi nerepetat de atunci, el a trecut brusc de la starea de sclavie la cea a unei naţiuni independente. Aici la Sinai, pe baza acestei izbăviri, Dumnezeu a încheiat cu el un legămînt, de a fi poporul Său sfînt.

Israel a fost instruit să se pregătească timp de trei zile pentru încheierea acestui legămînt. Dumnezeu a revelat prin Moise Decalogul, alte legi, şi instrucţiuni pentru respectarea sărbătorilor sfinte. Sub conducerea lui Aaron, a doi dintre fiii lui şi a 70 de bătrîni, poporul s-a închinat lui Dumnezeu cu arderi de tot şi jertfe de mulţumire. După ce Moise a citit cartea legămîntului, poporul a răspuns acceptînd condiţiile. Stropirea cu sînge a altarului şi a oamenilor a pecetluit legămîntul. Israel a fost asigurat că va fi adus în ţara Canaanului la timpul potrivit. Condiţia legămîntului era ascultarea. Prin neascultare membrii naţiunii îşi puteau pierde drepturile date de legămînt. Moise a reamintit public toate acestea pe Cîmpia Moabului, înainte de moartea sa (Deut. 29:1).

Decalogul

Cele zece cuvinte sau zece porunci constituie introducerea la legămînt. Cele mai uzuale enumerări ale decalogului folosite în prezent sînt:

Majoritatea Protestanţilor şi Biserica Greco-Catolică (ordinul lui Josephus)

1. Dumnezei străini, Exod 20:2-3
2. Chipuri cioplite, 20:4-6
3. Numele lui Dumnezeu
4. Sabatul
5. Părinţii

6. Crima

Luteranii şi **biserica** Romano-Catolică (ordinul lui Augustin)

1. Dumnezei străini şi chipuri Exod 20:2-6
2. Numele lui Dumnezeu
3. Sabatul
4. Părinţii
5. Crima
6. Adulterul

7. Furtul
8. Mărturie mincinoasă
9. A dori casa aproapelui 10. A pofti un alt bun sau nevasta aproapelui.

7. Adulterul
8. Furtul
9. Mărturie mincinoasă 10. A pofti

Evreii se deosebesc de Josephus prin faprul că folosesc Exod 20:2 drept primă poruncă şi versetele 3-6 drept a doua. împărţirea folosită de evrei încă din primele secole de creştinism separă versetul 2 ca primă poruncă şi combină versetele 3-6 ca a doua poruncă. Enumerarea lui Augustin se deosebea uşor de cea de mai sus prin faptul că a noua poruncă se referea la a pofti nevasta aproapelui, în timp ce proprietatea era grupată în cea de-a zecea poruncă, urmînd ordinea din Deuteronom.

Distribuind cele zece porunci pe două table, evreii începînd de la Filo pînă în prezent, le împart în două grupe de cîte cinci. întrucît primul grup de cinci este de patru ori mai lung decît al doilea, această împărţire poate fi discutabilă. Augustin a repartizat trei porunci pe prima tablă şi şapte pe a doua, începînd-o pe aceasta cu porunca de a respecta părinţii. Calvin şi mulţi alţii care urmează enumerarea lui Josephus foloseşte aceeaşi diviziune, cu patru pe prima tablă şi şase pe a doua. Această împărţire în două a lui Augustin şi Calvin alocă primei table toate îndatoririle către Dumnezeu. îndatoririle faţă de oameni se află pe cea de-a doua. Cînd Isus a redus poruncile la două în Mat. 22:34-40, el ar fi putut face aluzie la o asemenea împărţire.

Trăsătura distinctivă a Decalogului e evidentă în primele două porunci. în Egipt erau veneraţi mulţi zei. Urgiile fuseseră îndreptate împotriva zeilor egipteni. Locuitorii Canaanului erau şi ei politeişti. Ca popor al lui Dumnezeu, Israel trebuie să fie deosebit şi unic, caracterizat printr-o devoţiune unică faţă de Dumnezeu şi numai faţă de El. Nu era permisă nici măcar o imagine sau o asemănare a lui Dumnezeu. Aşadar idolatria era unul din cele mai grave delicte în religia lui Israel.

Dumnezeu i-a dat lui Moise prima copie a Decalogului pe Muntele Sinai. Moise a sfărîmat aceste table de piatră pe care cele zece cuvinte erau scrise de degetul lui Dumnezeu, cînd şi-a dat seama că oamenii lui adorau un viţel turnat. După ce Israel a fost pedepsit pe merit, dar salvat de la nimicire prin rugăciunea de mijlocire a lui Moise, Dumnezeu i-a poruncit să procure două table de piatră (Deut. 10:2,4). Pe acestea Dumnezeu a scris din nou Decalogul. Aceste table au foat mai tîrziu aşezate în chivotul legămîntului.

Legi pentru o viaţă sfîntă

îmbogăţirea legilor morale şi a regulilor suplimentare pentru o viaţă sfîntă erau menite să-i călăuzească pe israeliţi în comportamentul lor ca popor sfînt al lui Dumnezeu (Ex. 20-24; Lev. 11-26). Simpla ascultare faţă de aceste legi morale, civile şi ceremoniale era menită să-i deosebească de naţiunile înconjurătoare.

Aceste legi date pentru Israel pot fi mai bine înţelese în lumina culturilor contemporane din Egipt şi Canaan. Era interzisă căsătoria între frate şi soră, lucru obişnuit în Egipt. Reglementările privind maternitatea şi naşterea copiilor nu numai că le reaminteau faptul că omul e o creatură păcătoasă, dar contrastau cu perversiunea sexuală, prostituţia şi sacrificiul copiilor, asociate riturilor religioase şi ceremoniilor canaaniţilor. Legile asupra hranei curate şi restricţiile privitoare la sacrificarea animalelor erau destinate să-i împiedice pe israeliţi de a se conforma unor obiceiuri egiptene asociate cu ritualuri idolatre. Era firesc ca israeliţii, avînd amintirea vie a sclaviei, să fie instruiţi ca în vremea recoltei să lase spicele pentru săraci, să se îngrijească de cei neajutoraţi, să-1 onoreze pe cel în vîrstă şi să judece cu dreptate în toate relaţiile lor. Pe măsură ce devin disponibile mai multe cunoştinţe referitoare la mediul religios contemporan al Egiptului şi Canaanului, multe din restricţiile israeliţilor vor părea desigur mai rezonabile minţii moderne.

Legile morale erau permanente, dar multe din legile civile şi ceremoniale erau de natură temporară. Legea care limita sacrificarea animalelor pentru hrană numai în sanctuarul central, a fost abrogată cînd Israel a intrat în Canaan (Conf. Lev. 17 şi Deut. 12:20-24).

Sanctuarul

Pînă în acest moment locul de sacrificiu şi de închinare fusese altarul. Una din caracteristicile patriarhilor era că

ei înălțau altare oriunde mergeau. Aici la Sinai, Moise a construit un altar cu doisprezece stîlpi reprezentînd cele douăsprezece triburi pe care tinerii Israelului aduceau jertfe pentru ratificarea legămîntului (Ex. 24:4 şi cont.). Un „cort al întîlnirii", menționat în Ex. 33, a fost ridicat „în afara taberei". Acesta a slujit temporar nu numai ca loc de întîlnire pentru întregul Israel, dar şi ca loc al revelației divine. Deoarece nu fusese organizată preoția, Iosua era singurul slujitor. Imediat după ratificarea legămîntului lui Israel i s-a poruncit să construiască un cort, astfel ca Dumnezeu să poată „locui în

mijlocul lor" (Ex. 25:8). Contrastînd cu multele temple din Egipt, Israel avea un singur sanctuar. Instrucțiunile detaliate sînt date în Ex. 25-40. Ca şef al lucrărilor de construcție a fost desemnat Bețaleel din tribul lui Iuda. Oholiab din tribul lui Dan lucra în strînsă legătură cu el. Aceşti oameni au fost special umpluți cu „Duhul lui Dumnezeu" şi „pricepere şi ştiință" pentru a supraveghea construirea locului de închinare (Ex. 31,1-6). Ei erau asistați de mulți oameni cu împuternicire divină şi înzestrați cu abilitatea de a-şi realiza sarcina lor particulară. Darurile libere ale poporului au asigurat mai mult decît necesarul materialului de construcție. Locul ce împrejmuia cortul era îndeobşte numit curtea (Ex. 27:9-18; 38:9-20).

Avînd perimetrul de 300 de coți (137 metri), această împrejmuire era marcată printr-o perdea de in subțire răsucit atîrnată pe stîlpi de bronz cu cîrlige de argint. Aceşti stîlpi aveau înălțimea de 2,30 metri iar distanța dintre ei era de 2,30 metri. Singura intrare (cu o lățime de 9 metri), era la extremitatea estică.

Jumătatea estică a acestei curți era scuarul închinătorului. Aici israeliții îşi aduceau jertfa pe altarul arderii de tot (Ex. 27:1-8; 38:1-7). Acest altar de aramă (de 70 decimetri pătrați şi înalt de 1,37 metri), cu coarne în fiecare colț, era construit din lemn de acacia ori salcîm acoperit cu bronz. Altarul era portabil, înzestrat cu drugi şi verigi. Lîngă altar se afla ligheanul (Ex. 30:17-21; 38:8; 40:30), făcut şi el tot din bronz. Aici preoții îşi spălau picioarele pregătindu-se pentru a oficia la altarul de jertfă ori în cort.

In jumătatea vestică a acestei curți se afla cortul propriu-zis. Avînd o lungime de 14 metri şi o lățime de 4,5 metri, el era împărțit în două. Unica intrare se deschidea dinspre est spre locul sfînt (9 metri lungime), la care aveau acces preoții. După perdea se afla sfînta sfintelor de 4,5 x 4,5 metri, unde era permisă intrarea marelui preot în Ziua Ispăşirii.

Cortul însuşi era făcut din 48 scînduri (înalte de 4,5 metri şi late de 68 cm), 20 în fiecare parte şi 8 la extremitatea vestică. Făcute din lemn de salcîm acoperit cu aur (Ex. 26:1-37; 36:20-38), aceste scînduri erau susținute împreună prin drugi şi socluri de argind. Plafonul consta într-o perdea de in subțire răsucit, albastru, purpuriu şi cărămiziu (stocojiu), lucrată cu heruvimi. Invelitoarea exterioară principală era din păr de capră servind ca protecție pentru in. Pentru protejarea primelor două învelitori mai existau încă două, una din piei de berbec şi una din piei de capră. Două perdele din acelaşi material ca şi prima învelitoare, erau folosite pentru partea estică a cortului cît şi pentru intrarea în locul prea sfînt. Totuşi construcția exactă a cortului nu poate fi determinată, deoarece relatarea

biblică nu conține suficiente detalii.

In locul sfînt erau aşezate trei piese de mobilier: masa pentru punerea mîinilor înspre nord, sfeşnicul de aur (lampadar) înspre sud, altarul pentru tămîie în fața perdelei ce separa locul sfînt de locul prea sfînt (Ex. 40:22-28).

Masa pentru punerea mîinilor era din lemn de salcîm aurit, cu un chenar de aur. La fiecare din cele patru picioare era ataşat un inel, astfel încît ea putea fi uşor purtată cu ajutorul drugilor (Ex. 25:23-30; 37:10-16). Pe masa aceasta erau aşezate farfurii şi căței pentru tămîie, cît şi cupe şi ceşti pentru libații. La fiecare Sabat, erau pregătite pentru această masă douăsprezece turte de pîine nedospită. Acestea erau mîncate de preoți (Lev. 24:5-9).

Sfeşnicul de aur era făcut dintr-o singură bucată de aur curat, bătut (Ex. 25:31-39; 37:17-24). Forma şi dimensiunile piedestalului sînt nesigure. Avînd o tulpină centrală — fusul, şi trei ramuri ce se desprindeau pe fiecare parte, acest sfeşnic avea şapte candele. Ornamentațiile de pe fiecare ramură constau din trei potire, în timp ce fusul sfeşnicului avea patru. Mucările şi cenuşarele erau şi ele din aur curat. în fiecare seară preoții umpleau aceste candele cu ulei de măsline adus de israeliți, pentru a da lumină toată noaptea (Ex. 27:20-21; 30:7-8).

Altarul aurit, folosit mai ales pentru arderea tămîii, era aşezat în locul sfînt în fața intrării în sfînta sfintelor. Lucrat din lemn de salcîm acoperit cu aur, acest altar avea 92 cm înălțime şi o suprafață de 14 decimetri pătrați, în partea superioară avea o bordură de aur, iar la fiecare colț cîte un corn şi o verigă, astfel că putea fi purtat comod cu ajutorul drugilor (Ex. 30: 1-10,28,34-37). în fiecare dimineață şi seară, cînd preoții veneau să se îngrijească de sfeşnic, ei ardeau tămîie, folosind foc luat de la altarul de aramă.

Chivotul legămîntului sau mărturiei era obiectul cel mai sacru în religia Israelului. Acesta, şi numai el, îşi avea locul special în sfînta sfintelor. Făcut din lemn de salcîm şi acoperit în interior şi pe dinafară cu aur curat, acest sipet avea lungimea de 114 cm, cu o înălțime şi lățime de 68,5 cm (Ex. 25:10-22; 37:1-9). Avînd verigi de aur şi drugi de fiecare parte, putea fi uşor purtat de preoți. Capacul acestui sipet era numit capacul ispăşirii (în unele traduceri apare denumirea de „scaunul îndurării"). Pe capac erau doi heruvimi de aur față în față, umbrind cu

aripile lor mijlocul capacului ispăşirii. Acest capac împreună cu heruvimii săi era lucrat dintr-o singură bucată de aur. Capacul ispăşirii simboliza prezența lui Dumnezeu. în contrast cu obiceiurile păgîne, în spațiul dintre heruvimi nu

era nici un obiect material care să-L reprezinte pe Dumnezeul lui Israel. Decalogul interzicea clar orice imagine sau chip al lui Dumnezeu. Cu toate acestea, capacul ispăşirii era locul unde se întîlneau Dumnezeu şi omul (Ex. 30:6), unde Dumnezeu vorbea omului (Ex. 25:22; Num. 7:89), şi unde marele preot venea în Ziua Ispăşirii ca să stropească cu sînge pentru poporul lui Israel (Lev. 16:14). în interiorul chivotului era depozitat Decalogul (Ex. 25:21; 31:18; Deut. 10: 3-5), un vas cu mană (Ex. 16:32-34), şi toiagul lui Aaron care a înflorit (Num. 17:10). înainte ca Israel să intre în Canaan, cartea legii stătea lîngă chivot (Deut. 31:26).

Preoția

înaintea vremurilor mozaice, jertfele erau aduse de obicei de capul unei familii, care-şi reprezenta oficial familia în recunoaşterea şi venerarea lui Dumnezeu. Cu excepția referirii la Melhisedec ca preot în Gen. 14:18, funcția oficială de preot nu e menționată. Acum însă, după ce Isarel a fost răscumpărat din Egipt, slujba de preot devine tot mai important.

Dumnezeu a dorit ca Israel să fie o națiune sfîntă (Ex. 19:6). Pentru o slujire sistematică şi o închinare eficientă, Dumnezeu 1-a desemnat pe Aaron în slujba de mare preot în timpul şederii lui Israel în pustie. Cei patru fii îl asistau: Nadab, Abihu, Eleazar şi Itamar. Primii doi au fost mai tîrziu loviții prin judecată pentru aducerea de foc străin în cort (Lev. 8:10; Num. 10:2-4). în virtutea faptului că au scăpat de la moarte în Egipt, primul născut al fiecărei familii aparținea lui Dumnezeu. Aleşi ca reprezentanți ai fiului cel mai mare din fiecare familie, leviții îi ajutau pe preoți în slujba lor (Num. 3:5-13; 8:17). în felul acesta, întreaga națiune era reprezentată în slujba preoției.

Preoții aveau mai multe funcții. Principala lor responsabilitate era de a media între Dumnezeu şi om. Aducînd jertfele prescrise, ei conduceau poporul asigurîndu-i astfel ispăşirea pentru păcat (Ex. 28: 1-43; Lev. 16:1-34). Descoperirea voiei lui Dumnezeu față de popor era o obligație extrem de solemnă (Num. 27:21; Deut. 33:8). Fiind custozi ai legii, ei aveau şi însărcinarea de a-i instrui pe laici. îngrijirea şi slujirea în cort erau de asemenea sub jurisdicția lor. Astfel, leviții erau desemnați să-i ajute pe preoți în împlinirea multelor responsabilități ce le erau atribuite.

Consacrarea preoților e vizibilă atît în cerințele unei vieți sfinte cît şi în condițiile necesare pentru slujire (Lev. 21:1-22:10). Avînd o conduită exemplară, preoții aveau obligația da a se îngriji în mod deosebit de problemele căsătoriei şi ale disciplinei familiale. în timp ce defectele fizice
îi opreau pentru totdeauna de a sluji ca preot, necurăția ceremonială rezultată din lepră, o scurgere trupească sau contacte interzise, îi descalifica temporar din slujbă. Obiceiurile păgîne, profanarea lucrurilor sfinte sau depravarea — acestea trebuiau evitate întotdeauna de preoți. Pentru marele preot restricțiile erau şi mai precise (Lev. 21:1-15).

Sfințenia caracteristică preoților era indicată şi prin îmbrăcămintea pe care erau instruiți să o poarte. Făcute din materialele cele mai alese şi lucrate cu cea mai mare iscusință, aceste veşminte confereau preoților frumusețe şi demnitate. Preotul purta o haină, un brîu, o scufie şi pantaloni — toate lucrate din in subțire (Ex. 28:40-43; 39:27-29). Haina era o tunică lungă şi albă fără cusături cu mînecile ajungînd aproape pînă la picioare. Brîul sau cordonul, deşi nu e nicăieri descris în mod special, era purtat peste tunică. Conform cu Ex. 39:29, inul alb al brîului era cusut cu albastru, purpuriu şi cărămiziu (stocojiu), corespunzînd materialelor şi culorilor folosite la perdeaua şi garniturile cortului. Scufia preotului era o bonetă joasă, potrivindu-se exact pe cap. Cînd intra în sanctuar trebuia să poarte pe sub haină pantaloni de in (Ex. 28:42).

Marele preot se distingea prin înbrăcăminte suplimentară constînd dintr-o mantie, un efod, un pieptar şi o mitră specială (Ex. 28:4-39). Mantia, întinzîndu-se de la gît pînă sub genunchi era de culoare albastră şi foarte simplă, cu excepția rodiilor şi clopoțeilor ataşați alternativ pe marginea mantiei. Primele — de culoare albastră, purpurie şi cărmizie — aveau scop ornamental. Clopoțeii, lucrați din aur, erau meniți să comunice adunării în aşteptare fiecare mişcare a marelui preot cînd acesta intra în sfînta sfintelor în Ziua Ispăşirii.

Efodul consta din două bucăți de in cusute cu fir auriu, albastru, purpuriu şi cărmiziu, unite prin umerari. Pe şolduri una din bucăți se prelungea printr-un brîu care le menținea fixe. Pe fiecare umerar al efodului, marele preot purta o piatră prețioasă cu numele a şase triburi gravate în ordinea naşterii lor. Pentru ca numărătoarea să fie cu soț, leviții erau omişi, deoarece ei îi asistau pe preoți sau probabil că Iosif îi reprezenta pe Efraim şi Mânase. în felul acesta, marele preot reprezenta întreaga națiune a Israelului în slujba sa de mijlocire. Efodul era ornamentat cu două borduri de aur şi două lănțişoare de aur curat.

Pieptarul, avînd mărimea de 58 cm pătrați, era partea cea mai luxoasă, magnifică şi misterioasă din veşmintele marelui preot. Lanțuri de aur curat îl legau de umerarii efodului. Partea de jos era legată de cordon cu dantelă

albastră. Pe pieptar erau montate în aur douăsprezece pietre gravate cu numele tribale, servind ca amintire vizibilă a faptului că preotul

îşi reprezenta naţiunea în faţa lui Dumnezeu. în îndoitura pieptarului erau puse Urim şi Tumim, însemnînd „lumină " şi „desăvîrşire" (Ex. 28:30; Lev. 8:8). Puţin este cunoscut despre rolul lor sau despre procedura prescrisă preotului care oficia, dar, ca fapt important, ele constituiau un mijloc de a discerne voia lui Dumnezeu.
La fel de semnificativă era mitra sau turbanul marelui preot. De turban era ataşată, extinzîndu-se de-a lungul frunţii, o placă de aur curat pe care era înscris „Sfînt Domnului". Aceasta constituie o amintire permanentă a faptului că esenţa naturii lui Dumnezeu e sfinţenia. Prin prevederile ispăşirii, marele preot îşi prezenta poporul ca sfînt în faţa lui Dumnezeu. Prin intermediul veşmintelor sfinte, marele preot ca şi preoţii obişnuiţi puneau în evidenţă nu numai slava acestei slujbe de mediere între Dumnezeu şi Israel, ci şi frumuseţea în închinare, prin împletirea veşmintelor lor colorate cu sanctuarul.
Printr-o ceremonie minuţioasă de consacrare, preoţii erau separaţi în vederea slujirii lor (Ex.29:l-37; 40:12-15; Lev. 8:1-36). După ce au fost spălaţi cu apă, Aaron şi fii lui au fost îmbrăcaţi cu veşmintele preoţeşti şi unşi cu undelemn. Moise a oficiat în calitate de mijlocitor, şi a adus un bou tînăr ca jertfă pentru păcat, nu numai spre a face ispăşire pentru Aaron şi fiii lui, dar şi pentru purificarea altarului de păcatele asociate slujbei lor. Urma apoi o ardere de tot, prin care era sacrificat după ritualul obişnuit un berbec. Apoi era prezentat un alt berbec ca jertfă de mulţumire, printr-o ceremonie specială. Moise a aplicat sîngele pe degetul cel mare de la mîna dreaptă, pe urechea dreaptă şi pe degetul mare de la piciorul drept al fiecărui preot. Apoi a luat grăsimea, piciorul drept şi trei bucăţi de aluat, care erau date în mod normal preotului care oficia, şi le-a prezentat lui Aaron şi fiilor lui, care le-au făcut dar legănat înainte de a fi arse pe altar. După ce a fost prezentat ca dar legănat, pieptul a fost fiert şi mîncat de Moise şi de preoţi. înaintea acestei mese de jertfă, Moise a stropit cu undelemnul pentru ungere şi cu sînge peste preoţi şi veşmintele acestora. Această impresionantă ceremonie de ordinare a fost repetată timp de şapte zile consecutive, sfinţind preoţii pentru slujba în cort. întreaga congregaţie devenea astfel conştientă de sfinţenia lui Dumnezeu, în timp ce oamenii veneau cu jertfele lor la preoţi.
Jertfele
Legile şi instrucţiunile asupra jertfelor, date la Muntele Sinai, nu implică absenţa jertfelor înaintea acestei perioade. Faptul că diversele

tipuri de jertfe erau sau nu bine delimitate şi cunoscute israeliţilor poate fi un lucru discutabil, însă practica sacrificiilor le era fără îndoială familiară din istorisirile referitoare la Cain, Abel, Noe şi patriarhi. Cerînd lui Faraon eliberarea lui Israel, Moise a anticipat oferirea de jertfe şi a făcut acest lucru după plecarea din Egipt (Exod 5:1-3; 18:12 şi 24:5).
întrucît Israel era acum o naţiune liberă şi se găsea într-o relaţie de legămînt cu Dumnezeu, el a primit instrucţiuni specifice referitoare la diversele tipuri de jertfe. Aducînd aceste jertfe după cum era prescris, israeliţii aveau ocazia de a-L sluji pe Dumnezeu într-o manieră acceptabilă (Lev. 1-7).
Patru tipuri de jertfe implicau vărsarea de sînge: arderea de tot, jertfa de pace, jertfa de ispăşire pentru păcat şi jertfa pentru vină sau fărădelege. Animalele considerate acceptabile pentru sacrificiu erau animale domestice curate a căror carne putea fi mîncată, cum ar fi oi, capre, sau boi, masculi sau femele, bătrîne sau tinere. în caz de extremă sărăcie era permisă înlocuirea cu porumbei.
Regulile generale pentru aducerea jertfei erau următoarele:
1. prezentarea animalului la altar
2. mîna celui ce aducea jertfa, aşezată pe victimă
3. omorîrea animalului
4. stropirea sîngelui pe altar
5. arderea jertfei

Cînd se aducea o jertfă pentru naţiune, preotul era cel care oficia. Cînd un individ aducea jertfă pentru sine, el aducea animalul, îşi punea mîna pe el şi îl omora. Apoi preotul stropea sîngele şi ardea jertfa. Cel care aducea jertfa nu putea mînca din ea decît în cazul unei jertfe de mulţumire. Dacă erau prezentate mai multe jertfe în acelaşi timp, jertfa de ispăşire pentru păcat preceda arderea de tot şi jertfa de mulţumire.
Arderea de tot
Trăsătura distinctivă a arderii de tot era faptul că întreaga jertfă era consumată pe altar (Lev. 1:5-17; 6:8-13). Ispăşirea nu era exclusă, întrucît ea însoţea orice jertfă de sînge. Consacrarea totală faţă de Dumnezeu a celui care jertfea era întruchipată prin arderea întregii jertfe. Probabil că Pavel se referă la această jertfă în apelul său pentru consacrare totală (Rom. 12:1) Israel avea porunca de a menţine o ardere de tot continuă, zişi noapte, prin intermediul focului de pe altarul de aramă. în fiecare dimineaţă şi seară era jertfit un miel, prin aceasta amintindu-se lui Israel de

devoțiunea lui față de Dumnezeu (Ex. 29:38-42; Num. 28:3-8).

Jertfa de pace

(Jertfa de mulțumire, în ed. românească Cornilescu)

Jertfa de pace era în întregime voluntară. Incluzînd reprezentarea şi ispăşirea, acest sacrificiu avea ca principală trăsătură masa de jertfă (Lev. 3:1-17; 7:11-34; 19:5-8; 22:21-25). Aceasta reprezenta comuniunea şi părtăşia vie dintre om şi Dumnezeu. La masa de jertfă, familia şi prietenii aveau permisiunea de a se alătura celui care jertfea (Deut. 12:6-7, 17-18). Intrucît acesta era un sacrificiu voluntar, era acceptat orice animal cu excepția unei păsări, indiferent de vîrstă ori sex. După uciderea victimei şi stropirea sîngelui spre a se face ispăşire pentru păcat, grăsimea animalului era arsă pe altar. Prin ritualul legănării mîinilor jertfitorului care ținea spata şi pieptul, preotul care oficia dedica lui Dumnezu această parte a animalului. Restul jertfei constituia praznicul celui care jertfea şi al oaspeților săi. Voioasa părtăşie semnifica legătura de prietenie dintre Dumnezeu şi om.

Existau trei feluri de jertfe de pace. Acestea variau în conformitate cu motivul celui care aducea jertfa. Cînd sacrificiul era adus ca recunoştință pentru binecuvîntări nemeritate sau neaşteptate, el era numit jertfă de mulțumire sau de laudă. Dacă jertfa era adusă pentru împlinirea unui jurămînt, era desemnată ca jertfă de consfințire. Dacă jertfa era expresia dragostei pentru Dumnezeu, ea era numită jertfă de bunăvoie. Fiecare dintre acestea era însoțită o jertfă de mîncare prescrisă. Jertfa de mulțumire dura o zi, iar celelalte două se extindeau la două zile, cu mențiunea că tot ce rămînea trebuia să fie ars în cea de-a treia zi. In felul acesta israelitul avea privilegiul de a se bucura în mod practic de legătura sa cu Dumnezeu bazată pe lăgămînt.

Jertfa de ispăşire

Păcatele din neştiință comise din nebăgare de seamă necesitau o jertfă de ispăşire pentru păcat (Lev. 4:1-35; 6:24-30). Violarea poruncilor negative, care atrăgea pedeapsa cu moartea putea fi îndreptată printr-un sacrificiu prescris. Deşi Dumnezeu avea un singur standard de moralitate, jertfa varia în funcție de responsabilitatea individului. Nici un conducător religios sau civil nu era atît de marcat încît păcatul lui să fie trecut cu vederea, şi nici un om nu era atît de neînsemnat încît păcatul lui să fie ignorat. Exista o gradare în jertfele cerute: un bou tînăr pentru marele preot sau pentru adunare; un țap pantru un conducător; o iadă pentru un cetățean particular. Ritualul varia şi el. Pentru preot sau adunare, sîngele

era stropit de şapte ori în fața intrării în sfînta sfintelor. Pentru căpetenie sau omul de rînd , sîngele era aplicat pe coarnele altarului. întrucît era o jertfă expiatorie, partea vinovată nu avea permisiunea de a mînca din animal. în consecință acest sacrificiu era ars fie pe altar fie în afara taberei, cu o excepție — preotul primea o parte cînd oficia în beneficiul unui conducător sau om de rînd.

Jertfa de ispăşire mai era cerută pentru anumite păcate ca refuzul de a depune mărturie, pîngărirea ceremonială, sau jurămintele uşuratice (Lev. 5:1-13). Deşi aceste păcate pot fi privite ca intenționate, ele nu reprezintă o înfruntare calculată a lui Dumnezeu, pasibilă de pedeapsa cu moartea (Num. 15:27-31). Expierea era posibilă pentru orice păcătos ce se pocăia, indiferent de statutul său economic. Dacă nu-şi putea permite o oaie sau o capră, el o putea înlocui cu o turturea sau un porumbel. în cazuri de extremă sărăcie, chiar şi o cantitate mică de făină — echivalentul unei rații zilnice de hrană — va asigura părții vinovate acceptarea de către Dumnezeu. (Pentru alte situații necesitînd o jertfă de ispăşire, vezi Lev. 12:6-8; 14:19-31; 15:25-30 şi Num. 6:10-14).

Jertfa pentru vină

Drepturile legale ale unei persoane asupra proprietății, în situații implicîndu-L pe Dumnezeu ca şi pe un alt om, erau expuse clar în cerințele jertfei pentru vină (Lev. 5:14-6:7; 7:1-7). Nerecunoaşterea lui Dumnezeu prin neglijarea aducerii primelor roade, a zeciuelii sau a altor jertfe cerute, necesita nu numai restituirea dar şi un sacrificiu. Pe lîngă plătirea a şase cincimi din lucrurile datorate, delicventul mai sacrifica un berbec pentru a obține iertarea. Această jertfă costisitoare îl făcea conştient de plata păcatului. Cînd acel rău era comis împotriva unui om, cincimea adițională era de asemenea cerută ca despăgubire. Dacă restituirea nu putea fi făcută celui jignit sau unei rude apropiate, aceste compensații erau plătite preotului (Num. 5:5-10). încălcarea drepturilor unei alte persoane reprezenta de asemenea un păcat împotriva lui Dumnezeu. Aşadar era necesară o jertfă.

Jertfa de mîncare

Aceasta e singura jertfă care nu implica viața unui animal ci consta în principal din produsele solului, ce reprezentau rodul muncii omului (Lev. 2:1-16; 6:14-23). Această jertfă putea fi adusă în trei moduri, întotdeauna amestecată cu untdelemn, tămîie şi sare, dar fără plămădeală sau miere. Dacă o jertfă consta din primele roade, erau prăjite în foc spice coapte de

curînd. După ce boabele erau măcinate, ele puteau fi prezentate preotului ca făină fină sau pîinie nedospită, turte sau hostii coapte în cuptor. Se pare că o parte secundară a acestei jertfe era o cantitate potrivită de vin pentru o jertfă de băutură (Ex. 39:40; Lev. 23:13; Num. 15:5,10)..Este justificabilă concluzia că jertfa de grîne nu era niciodată adusă singură. In primul rînd ea însoțea arderea de tot şi jertfa de mulțumire. Pentru acestea două ea părea a fi suplimentul necesar şi adecvat (Num. 15:1-13). Aceasta era situația în cazul arderii de tot zilnice (Lev.

6:14-23, Num. 4:16). Cînd era oferită de preot pentru adunare, jertfa era arsă în întregime. în cazul jertfei unui individ, preotul care oficia prezenta la altarul arderii de tot doar o mînă plină de făină şi păstra restul pentru cort. Nici jertfa însăşi, nici ritualul nu sugerează că ea constituia ispăşire sau expiere pentru păcat. Prin intermediul acestei jertfe israelitul prezenta rodul muncii lui, semnificînd dedicarea darurilor sale lui Dumnezeu.

Sărbători şi ani prăznuiţi

Prin intermediul sărbătorilor şi anilor prăznuiţi, israeliţilor li se amintea permanent că erau poporul sfînt al lui Dumnezeu. In legămîntul încheiat de Israel la Muntele Sinai, respectarea sărbătorilor stabilite era o parte a îndatoririlor lor (Ex. 20-24).

Sabatul

Prima, cea mai respectată, mai importantă şi mai frecventă sărbătoare era Sabatul. Deşi în Genesa sînt referiri la perioade de şapte zile, Sabatul e menţionat prima oară în Ex. 16:23-30. In Decalog (Ex. 20:8-11), israeliţilor li se spune să-şi „aducă aminte de ziua Sabatului", indicîndu-se astfel că nu acum începea el să fie respectat. Prin odihnă sau încetarea lucrului israeliţilor li se amintea că Dumnezeu S-a odihnit după munca Lui creatoare în ziua a şaptea. Respectarea Sabatului era o amintire a faptului că Dumnezeu îl izbăvise pe Israel din robia egipteană şi îl sfinţise ca popor al Său (Ex. 31:13; Deut. 5:12-15). Fiind eliberat de robie şi servitute, Israel putea dedica lui Dumnezeu o zi a fiecărei săptămîni, ceea ce fără îndoială că nu a fost posibil atîta vreme cît poporul a slujit stăpînilor egipteni. Chiar şi slujitorii erau incluşi în respectarea Sabatului Erau prevăzute pedepse extreme faţă de oricine ar fi nesocotit deliberat Sabatul (Ex. 35:3; Num. 15:32-36). în timp ce sacrificiul zilnic pentru Israel era un miel, de Sabat erau jertfiţi doi miei (Num. 28:9,19). Aceasta era de asemeni ziua în care pe masa din locul sfînt erau aşezate douăsprezece pîini (Lev. 24:5-8).

Luna nouă şi Praznicul trîmbiţelor

Sunete de trompetă proclamau oficial începutul unei noi luni (Num. 10:10). Luna nouă era de asemenea sărbătorită prin arderi de tot şi jertfe de ispăşire, cu proviziile adecvate de mîncare şi băutură (Num. 28:11-15). Luna a şaptea, Ziua Ispăşirii şi Praznicul Corturilor, marca punctul culminant al anului religios, sau sfîrşitul anului (Ex. 34:22). în prima zi a acestei luni, Luna nouă marca Praznicul Trîmbiţelor în care se aduceau jertfe suplimentare (Lev. 23:23-25; Num. 29:1-6). Aceasta era şi începutul anului civil.

Anul sabatic

Anul sabatic era strîns legat de Sabat şi a intrat în vigoare cînd israeliţii au păşit în Canaan (Ex. 23:10-11; Lev. 25:1-7). Respectîndu-l ca an de odihnă a pămîntului, la fiecare al şaptelea an ei lăsau cîmpul nesemănat şi via netăiată. Orice s-ar fi strîns în acest an trebuia să fie împărţit în egală măsură între proprietar, slujitori şi străini, şi animalele sălbatice. Creditorii erau obligaţi să anuleze datoriile contractate de săraci în timpul celor şase ani precedenţi (Deut. 15:1-11). Deoarece sclavii erau eliberaţi la fiecare şase ani, probabil că acesta era şi anul eliberării lor (Ex. 21:2-6; Deut. 15:12-18). Israeliţilor li se amintea astfel de izbăvirea lor din robia egipteană. Instrucţiunile mozaice prevedeau de asemenea citirea publică a legii (Deut. 31:10-31). în felul acesta anul sabatic avea semnificaţie pentru bătrîn şi tînăr, pentru stăpîn ca şi pentru slujitor. *Anul Jubileului*

După ce anul sabatic era ţinut de şapte ori, urma Anul Jubileului sau Anul de veselie. El era anunţat prin sunetul trîmbiţei în a zecea zi din luna a şaptea, Tishri. Conform instrucţiunilor date în Lev. 25:8-55, acesta marca un an de libertate în care moştenirea de familie era restituită celor care avuseseră nenorocul să o piardă şi în care sclavii evrei erau repuşi în libertate, iar pămîntul era lăsat necultivat.

în ceea ce priveşte proprietatea asupra pămîntului, israelitul trebuia să-L recunoască pe Dumnezeu ca dătător. Prin urmare, el trebuia păsirat în familie şi transmis ca moştenire. în caz de nevoie putea fi vîndut numai dreptul asupra produselor terenului respectiv. întrucît acest pămînt revenea proprietarului originar la fiecare cincizeci de ani, preţul era direct legat de numărul de ani rămaşi înaintea Anului Jubiliar. Oricînd în această perioadă pămîntul putea fi răscumpărat de proprietar sau de o rudă

apropiată. Casele din cetăţile fortificate, cu excepţia cetăţilor levitice, nu erau incluse în prevederile Anului Jubiliar.

în acest an sclavii erau eliberaţi indiferent de lungimea serviciului lor. Pentru orice sclav evreu fără alternativa eliberării, perioada maximă de servitute era de şase ani (Ex. 21:1). în consecinţă el nu putea fi redus la o stare perpetuă de sclavie, deşi el ar fi putut găsi necesar să se vîndă altuia ca servitor salariat cînd avea greutăţi financiare. Nici măcar sclavii ne-evrei nu puteau fi consideraţi proprietate absolută. Moartea ca rezultat al cruzimii proprietarului atrăgea după sine pedeapsa (Ex. 21:20-21). în cazul unui tratament deosebit de aspru, sclavul îşi putea cere libertatea (Ex. 21:26-27). Prin eliberarea periodică a sclavilor evrei şi demonstrarea dragostei şi bunăvoinţei faţă de străinii din ţară (Lev. 19:33-34), israeliţii trebuiau să-şi amintească de robia lor de odinioară în Egipt.

Deşi Anul Jubiliar urma anului sabatic, israeliţii nu aveau voie să cultive solul în această perioadă.

Dumnezeu promitea că în al şaselea an vor primi o recoltă atît de bogată încît vor avea suficient pentru al şaptelea şi al optulea an, care erau perioadele de odihnă ale pămîntului. Israeliţii îşi aminteau astfel că pămîntul pe care-1 deţineau ca şi recoltele primite erau un dar de la Dumnezeu.

Sărbători anuale

Cele trei sărbători anuale celebrate ca praznice erau: (1) Pastele şi Sărbătoarea azimilor; (2) Praznicul Săptămânilor, Primele roade, sau Secerişul; (3) Praznicul corturilor, ori Sărbătoarea Roadelor. Aceste sărbători erau atît de semnificative încît li se cerea tuturor bărbaţilor israeliţi să participe la ele. (Ex. 23:14-17)

Pastele şi Sărbătoarea azimilor

(Sau, a pîinii nedospite, în New A S V.)

Din punct de vedere istoric, Pastele a fost ţinut prima oară în Egipt, cînd familiile Israelului nu au fost lovite prin moartea întîiului născut în urma sacrificării mielului pascal (Ex. 12:1-13:10). Mielul a fost ales în a zecea zi a lunii Abib şi omorît în cea de-a paisprezecea. în timpul celor şapte zile ce au urmat, trebuia mîncată doar pîine nedospită. Această lună Abib, cunoscută mai tîrziu ca Nisan, era desemnată ca „începutul lunilor" sau începutul anului religios (Ex. 12:2). Al doilea Paşte a fost sărbătorit în a paisprezecea zi a lui Abib, la un an după ce Israel a părăsit Egiptul (Num. 9:1-5). întrucît nici o persoană netăiată împrejur nu putea participa la Paşte (Ex. 12:48), Israel nu a respectat acest festival în restul perioadei de

rătăcire în pustie (Iosua 5:6). Ei nu au sărbătorit al treilea Paşte pînă cînd poporul nu a intrat în Canaan, la patruzeci de ani de la părăsirea Egiptului.

Scopul afirmat al respectării Paştelui era de a aminti anual israeliţilor de intervenţia miraculoasă a lui Dumnezeu în favoarea lor (Ex. 13:3-4; 34:18; Deut. 16:1). El marca deschiderea anului religios. Ritualul Paştelui a suferit fără îndoială unele schimbări faţă de datina originară, cînd Israelul nu avea preoţi sau cort. Ritualurile cu caracter temporar erau: uciderea mielului de către capul fiecărei familii, stropirea sîngelui pe tocul şi pragul uşilor, şi probabil atitudinea în care mîncau mielul. Odată cu ridicarea cortului, Israelul avea un sanctuar central la care bărbaţii trebuiau să se adune de trei ori pe an începînd cu sezonul Paştelui (Ex. 23:17; Deut. 16:13). Zilele a cincisprezecea şi a douzeci şi una erau zile de adunare sfîntă. De-a lungul întregii săptămîni israeliţii mîncau doar pîine nedospită. Deoarece Pastele era principalul eveniment al săptămînii, pelerinii aveau voie să se întoarcă acasă numai în dimineaţa următoare praznicului (Deut. 16:7). în acest timp, în tot cursul săptămînii, erau aduse jertfe zilnice suplimentare pentru popor, constînd din doi viţei, un berbec şi şapte miei pentru arderea de tot, cu jertfa de mîncare poruncită şi un ţap pentru jertfa de ispăşire (Num. 28:19-33; Lev. 23:8).[1] în plus Israelul era instruit să aducă Domnului un snop din primele roade (Lev. 23:9-14). Ritualul prin care preotul legăna snopul înaintea Domnului era însoţit de prezentarea unei arderi de tot constînd dintr-un miel plus o jertfă de mîncare din făină fină amestecată cu untdelemn şi o jertfă de băutură din vin. Din noua recoltă nu trebuia folosit nici un bob înainte de a se fi recunoscut public că aceste binecuvîntări materiale veneau de la Dumnezeu. Aşadar, prin respectarea săptămînii Paştelui israeliţii erau conştienţi nu numai de istorica lor izbăvire din Egipt, ci recunoşteau şi că binecuvîntarea lui Dumnezeu era permanet vizibilă în înlesnirile lor materiale.

Sărbătorirea Paştelui era atît de însemnată încît exista dispoziţia specială ca cei ce nu au putut participa la vremea fixată să o sărbătorească o lună mai tîrziu (Num. 9:9-12). Oricine refuza respectarea Paştelui era expulzat din Israel. Chiar şi străinul din Israel era binevenit să participe la această celebrare anuală (Num. 9:13-14).

Astfel Pastele era cea mai însemnată din toate sărbătorile lui Israel. Ea comemora cea mai mare dintre toate minunile pe care Domnul le înfăptuise pentru Israel. Lucrul acesta e indicat de multe referiri în Psalmi şi cărţile profetice. Deşi Pastele era sărbătorit la cortul întîlnirii, fiecare familie păstra o amintire vie a semnificaţiei lui mîncînd pîinea nedospită.

Nici un israelit nu era scutit de participare. Ea slujea ca memento anual al faptului că Israel era poporul ales al lui Dumnezeu.

Praznicul săptămînilor

în timp ce Pastele şi Sărbătoarea azimilor erau sărbătorite la începutul recoltării orzului, Praznicul săptămînilor avea loc peste cincizeci de zile, după recoltarea griului (Deut. 16:9).[2] Deşi era o ocazie foarte importantă,

sărbătoarea ținea doar o zi. în această zi era prezentată Domnului, pentru folosirea în cort, o jertfă specială de mîncare constînd din două pîini cu aluat, simbolizînd faptul că Dumnezeu asigura chiar şi pîinea de fiecare zi (Lev. 23:15-20). Alături de această jertfă erau prevăzute sacrificii. Cu această ocazie de veselie, israelitul nu trebuia să-1 uite pe cel neajutorat, lăsînd săracilor şi celor nevoioşi spicele de pe cîmp (Lev. 23:22).

Praznicul Corturilor

Ultima sărbătoare a anului era Praznicul Corturilor[3] — o perioadă de şapte zile în care israeliții locuiau în corturi (Ex. 23:16; 34:22; Lev. 23:40-41). Această sărbătoare marca nu numai sfîrşitul sezonului recoltei, dar odată stabiliți în Canaan se reamintea anual israeliților de vremea şederii lor în pustie, cînd locuiseră în corturi. Festivitățile acestei săptămîni îşi găseau expresia în cele mai ample arderi de tot aduse vreodată, sacrificîndu-se un total de şaptezeci de viței. După ce se jertfeau treisprezece în prima zi, care era o adunare sfîntă, numărul scădea zilnic cu cîte unul. în fiecare zi se adăuga o ardere de tot care consta din paisprezece miei şi doi berbeci cu jertfele de mîncare şi băutură corespunzătoare. în a opta zi, o adunare sfîntă încheia activitățile anului religios. Fiecare al şaptelea an avea o semnificație deosebită în celebrarea Praznicului Corturilor. Acesta era anul citirii publice a legii. Deşi pelerinilor li se cerea să participe la Paşte ori la Sărbătoarea săptămînilor o singură zi, ei petreceau în mod normal întreaga săptămînă la Praznicul Corturilor. Acesta oferea o bună ocazie pentru citirea legii conform poruncii lui Moise (Deut. 31:9-13).

Ziua Ispăşirii

Ziua Ispăşirii era ocazia cea mai solemnă a întregului an (Lev. 16:1-34; 23:26-32; Num. 29:7-11). Ea era respectată în a zecea zi din Tishri, prin

adunare sfîntă şi post. în acea zi nu era permis lucrul. Acesta era singurul post cerut prin legea lui Moise. Principalul scop al acestei datini era de a face ispăşire. Prin ceremonia sa minuțioasă şi unică se aduceau jertfe pentru Aaron şi casa lui, pentru locul sfînt, cortul întîlnirii, altarul arderii de tot şi pentru adunarea lui Israel. în această zi putea oficia numai marele preot. Celorlalți preoți nu li se permitea nici măcar intrarea în sanctuar, ci ei se identificau cu adunarea. Pentru această ocazie marele preot lăsa deoparte veşmintele sale speciale, îmbrăcîndu-se în alb. Jertfele prescrise pentru acea zi erau următoarele: doi berbeci ca ardere de tot pentru el însuşi şi pentru adunare, un viței ca jertfă de ispăşire pentru el şi doi țapi ca jertfă de ispăşire pentru popor. în timp ce țapii rămîneau la altar, marele preot aducea jertfa lui pentru păcat, făcînd ispăşire pentru el însuşi. Sacrificînd un țap pe altar, el făcea ispăşire pentru congregație. în ambele cazuri el stropea capacul ispăşirii cu sînge. în mod asemănător el sfințea sanctuarul interior, locul sfînt şi altarul arderii de tot. Astfel cele trei componente ale cortului erau purificate în mod adecvat, în Ziua Ispăşirii pentru popor. Punîndu-şi mîna pe țapul viu, marele preot mărturisea păcatele poporului. Apoi țapul era dus în pustie pentru a îndepărta păcatele adunării.[4]

După ce mărturisea păcatele poporului, marele preot se întorcea la cortul întîlnirii pentru a se curăța pe sine însuşi şi pentru a-şi relua îmbrăcămintea oficială. El se reîntorcea la altarul din curtea exterioară. Aici el încheia rezultatul Zilei Ispăşirii cu două arderi de tot, una pentru sine şi alta pentru adunarea lui Israel.

Trăsăturile distinctive ale religiei revelate a Israelului contrastau cu mediul religios al Egiptului şi Canaanului. în locul mai multor idoli ei trebuiau să se închine numai lui Dumnezeu. în locul numeroaselor altare israeliții aveau un singur sanctuar. Prin intermediul jertfelor prevăzute şi al preoților consacrați, laicii se puteau apropia de Dumnezeu fără frică. Legea îi călăuzea către un model de comportament care-1 deosebea pe Israel ca poporul legămîntului lui Dumnezeu, de culturile păgîne înconjurătoare. în măsura în care israeliții practicau această religie de revelație divină ei îşi asigurau bunăvdința lui Dumnezeu, aşa cum era ea exprimată în formula preotului de binecuvîntare a adunării lui Israel (Num. 6:24-26): Domnul să te binecuvinteze şi să te păzească; Domnul să facă să lumineze fața Lui peste tine, şi să se îndure de tine; Domnul să-Şi înalțe fața peste tine şi să-ți dea pacea.

[1] Jertfa de mîncare („grain offering" în New ASV, adică jertfa din grîne e identificată drept „Jertfa de alimente" în A.V. („meat offering"), „jertfa de mîncare" în A.S.V. („meal offering"), „jertfa din ceriale" în R.S.V. („cereai offering"), şi „jertfa de hrană" în Barkeley Version („food offering").

[2] Acesta mai era cunoscut şi drept Sărbătoarea Primelor Roade (Num. 28:26) ori Sărbătoarea secerişului (Ex. 23:16). Pe baza cuvîntului grecesc pentru „cincizeci", ea a fost numită în vremea Noului Testament, „Pentecost" (sau Sărbătoarea Cincizecimii).

[3] Cunoscut şi drept Sărbătoarea Secerişului (Ex. 23:16; 34:22; Lev. 23:39; Deut. 16:13-15). Era ținută în a cincisprezecea zi din Tishri, cînd se încheia recoltarea măslinilor, strugurilor şi grînelor.

[4] Persoana care conducea acest țap în pustie nu avea voie să se întoarcă în tabără decît după ce s-a curățat şi şi-a spălat hainele.

CAPITOLUL V
Pregătirea formării națiunii

în împrejurimile Muntelui Sinai Israelul şi-a sărbătorit pentru întîia oară eliberarea. Peste aproximativ o lună poporul a ridicat tabăra, urmărind cu nerăbdare ocuparea imediată a țării făgăduinței. Printr-un marş de unsprezece zile au ajuns la Cades, unde o criză a adus verdictul divin de prelungire a rătăcirii prin pustie. Abia peste treizeci şi opt de ani au înaintat spre Cîmpiile Moabului (Num. 33:38) şi de aici în Canaan.

Organizarea Israelului

în timp ce staționau încă la Muntele Sinai, israeliții au primit instrucțiuni detaliate (Num. 1:1-10:10), dintre care multe erau direct legate de pregătirea lor pentru continuarea călătoriei spre Canaan. Acest material e prezentat în Biblie într-o ordine mai degrabă logică decît cronologică, după cum se poate vedea din următoarea schiță:

I. Numărătoarea lui Israel	1:1-4:49
Recensămîntul militar	1:1-54
Aşezarea corturilor	2:1-34
Leviții şi îndatoririle lor	3:1-4:49
II. Regulamentul taberei	5:1-6:21
Restricții asupra unor practici rele	5:1-31
Jurăminte de nazireat	6:1-21
III. Viața religioasă a Israelului	6:22-9:14
Instituirea închinării în cort	6:22-8:26
Al doilea Paşte	9:1-14
Mijloace de călăuzire	9:15-10:10
Manifestări divine	9:15-23
Responsabilitatea umană	10:1-10

Instrucțiunile din capitolele de început țin în mare măsură de probleme organizatorice. E foarte probabil că recensămîntul datat în luna plecării lui Israel de la Muntele Sinai reprezintă o catalogare a numărării

efectuate anterior (Ex. 30:11 şi cont.; 38:26). în timp ce înainte Moise era preocupat de colectarea celor necesare pentru construirea cortului, el e instruit acum să se asigure de forța disponibilă pentru serviciul militar. Excluzînd femeile, copiii şi leviții, numărătoarea arăta peste 600.000. Cu aproape patru decenii mai tîrziu, după ce generația răzvrătită a pierit în pustie, cifrele erau aproximativ aceleaşi (Num. 26).

Trecerea unei asemenea mulțimi de oameni prin pustie depăşeşte orice date istorice obişnuite.[1] Nu numai că aceasta necesita o aprovizionare supranaturală cu resurse materiale constînd în mană, prepelițe şi apă, dar era necesară şi o atentă organizare . Atît în tabără cît şi în timpul marşului, legea şi ordinea erau esențiale bunăstării naționale a Israelului.

Leviții au fost numărați separat. Substituind primul născut din fiecare familie, leviții erau desemnați să slujească sub supravegherea lui Aaron şi a fiilor săi, care fuseseră deja desemnați ca preoți. în calitate de asistenți ai preoților aaronici ei primeau responsabilități diverse. Leviților maturi între treizeci şi cincizeci de ani li se încredința sarcini speciale chiar în cort. Limita inferioară a vîrstei, dată ca fiind douăzeci şi cinci în Num. 8:23-26, probabil că oferea o perioadă de cinci ani de ucenicie.

Tabăra lui Israel era organizată cu grijă, locul central ocupîndu-1 cortul şi curtea lui. împrejurul curții erau desemnate locuri pentru leviți, în timp ce Moise şi preoții aaronici erau aşezați la extremitatea estică în fața intrării. în spatele leviților se aflau patru tabere conduse de Iuda, Ruben, Efraim şi Dan. Fiecărei tabere i se mai adăugau încă două triburi. Atenția şi eficiența în organizarea taberei sînt indicate de însărcinările date diferitelor familii ale leviților: Aaron şi fiii lui supravegheau întregul cort şi curtea lui; gherşoniții se îngrijeau de perdele şi învelitori; chehaniții aveau în grijă mobilierul; merariții răspundeau de scînduri şi stîlpi. Diagrama următoare indică poziția fiecărui grup în tabăra lui Israel:

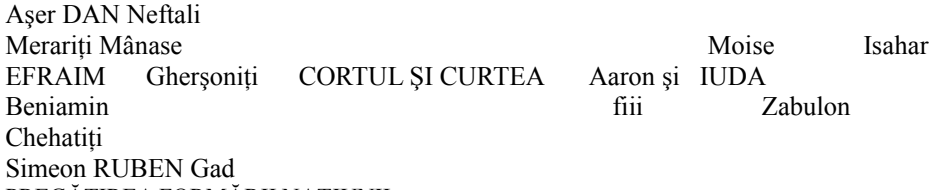

Problemele specifice organizării unei tabere cu un popor atît de numeros necesitau reglementări speciale (5:1-31). Din punct de vedere igienic şi ceremonial, erau necesare măsuri de precauție pentru leproşi, persoane ce sufereau de alte boli, şi cei care se îngrijeau de morți. Furtul reclama o jertfă şi o restituire. Infidelitatea conjugală atrăgea o pedeapsă aspră în urma unui test neobişnuit implicînd un miracol, care descoperea partea vinovată. Neexistînd referiri ulterioare la un asemenea procedeu, e rezonabil să-1 considerăm o metodă temporară folosită numai în vremea călătoriei prin pustie.

Jurămîntul de nazireat ar fi putut fi o practică comună care necesita reglementări (6:1-21). Prin acest jurămînt o persoană se consacra voluntar pentru o slujire neobişnuită a lui Dumnezeu. Nazireul avea trei obligații: să se abțină de la folosirea produselor viticole, chiar şi a mustului şi stafidelor; să-şi lase părul să crească, acesta fiind un semn public că a făcut un jurămînt; să se ferească de contactul cu vreun trup mort. La încălcarea unui astfel de jurămînt, chiar şi neintenționată, era impusă o pedeapsă aspră. Fiind un angajament voluntar pentru o perioadă

precizată, acest jurămînt se încheia numai printr-o ceremonie publică la sfîrşitul perioadei stabilite.
Una dintre ocaziile cele mai impresionante în timpul stabilirii taberei lui Israel la Muntele Sinai, a fost începutul celui de-al doilea an. în vremea aceea a fost înălţat şi dedicat cortul cu toate înzestrările sale (Ex. 40:1-33). în Num. 6:22-9:14 sînt înregistrate informaţii suplimentare despre acest eveniment culminant, prin care cortul a devenit centrul vieţii religioase a lui Israel. Moise, care a oficiat la iniţierea închinării în cort, a transmis preoţilor şi poporului indicaţii de la Domnul privind serviciul lor religios ulterior (conf. 6:22; 7:89; 8:5).
Preoţii au primit o formulă de binecuvîntare a adunării (Num. 6:22-27). Această bine cunoscută rugăciune îi asigura pe israeliţi nu numai de grija şi protecţia lui Dumnezeu, ci şi de prosperitatea şi bunăstarea lor.
După ce cortul a fost sfinţit în întregime, conducătorii tribali şi-au prezentat jertfele. Anticipînd problemele practice de transportare a cortului, au fost procurate în acest scop şase care acoperite şi doisprezece boi. Acestea au fost date în grija leviţilor. Pentru sfinţirea altarului fiecare căpetenie a adus jertfe minuţios pregătite ce au fost oferite în doăsprezece zile succesive. Aceste daruri şi jertfe erau atît de semnificative, încît în Num. 7:10-88 erau enumerate jertfele fiecărei zile. Aaron a fost de asemenea instruit să aprindă candelele în cort (8:1-4).
Leviţii au fost prezentaţi şi dedicaţi slujbei lor de asistare a preoţilor,

în mod public (8:5-26). în timp ce Moise oficiase singur cu ocazia sfinţirii lui Aaron şi a fiilor săi pentru slujba preoţiei, la riturile şi ceremonialele de instalare a leviţilor el a fost asistat de Aaron.
Pastele, marcînd prima aniversare a plecării din Egipt a fost sărbătorit în prima lună a celui de-al doilea an (9:1-14). Raportul asupra acestei celebrări festive e scurt, dar un accent deosebit se pune pe cerinţa ca toţi să participe, chiar şi străinii din tabără.[2] Erau luate măsuri speciale pentru cei ce nu puteau participa din cauza pîngăririi, astfel că ei puteau sărbători Pastele în luna a doua. întrucît israeliţii nu au ridicat tabăra pînă în a douăzecea zi, toată lumea a putut lua parte la celebrarea primului Paşte de după Exod.
înainte ca Israelul să ridice tabăra şi să părăsească Muntele Sinai s-au luat măsuri adecvate de călăuzire pentru tot timpul călătoriei spre Canaan (9:15-10:10). Odată cu dedicarea cortului, prezenţa lui Dumnezeu se manifesta prin stîlpul de nor şi foc ce putea fi văzut zi şi noapte. Aceeaşi manifestare divină oferise protecţie şi călăuzire cînd poporul a fost scos din Egipt (Ex. 13:21-22; 14:19-20). Cînd Israel îşi aşeza tabăra, norul plana deasupra sfintei sfintelor. în timpul drumului norul le arăta calea.
Călăuzirii divine i se adaugă organizarea umană eficientă. Semnalul transmis de nor era interpretat şi executat de oameni cu responsabilităţi de conducere. Lui Moise i s-a ordonat să procure două trîmbiţe de argint. Sunetul unei trîmbiţe îi convoca la cort pe conducătorii tribali. Sunetul amîndorura convoca adunarea publică a întregului popor. Un sunet puternic şi continuu din ambele trîmbiţe („sunarea alarmei") era semnalul către diversele tabere de a se pregăti să înainteze în ordinea prestabilită. Astfel buna coordonare umano-divină a făcut posibilă deplasarea ordonată a unei naţiuni atît de mari prin pustie.

Rătăciri prin pustie

După ce tabăra a rămas la Muntele Sinai timp de aproape un an, israeliţii au înaintat spre nord către pămîntul făgăduit. După aproape patruzeci de ani ei au ajuns pe malul de răsărit al Iordanului. Comparativ istorisirea călătoriei lor e scurtă (Num. 10:11-22:1). Ea poate fi evaluată uşor prin intermediul următoarei împărţiri:

I. De la Muntele Sinai la Cades	Numeri
Ordinea înaintării	10:11-12:16
Nemulţumiri şi judecată	10:11-35
II. Criza de la Cades	11:1-12:16
	13:1-14:45

Iscoadele şi rapoartele lor	13:1-33
Revolta şi judecata	14:1-45
II. Anii rătăcirii	15:1-19:22
Legi — viitor şi prezent	15:1-41
Marea răscoală	16:1-50
Confirmarea conducătorilor aleşi	17:1-19:22
IV. De la Cades la Cîmpiile Moabului	20:1-22:1
Moartea Măriei	20:1
Păcatul lui Moise şi Aaron	20:2-13
Edomul refuză trecerea lui Israel	20:14-21
Moartea lui Aaron	20:22-29
Israel răzbună înfrîngerea suferită din partea canaaniţilor	21:1-3
Şarpele de aramă	21:4-9

Călătoria în jurul Moabului	21:10-20
înfrîngerea lui Sihon şi Og	21:21-35
Sosirea în Cîmpiile Moabului	22:1

După unsprezece zile Israel a ajuns la Cades în pustiul Paran (Deut. 1:2). Mărşăluind ca o unitate organizată, tabăra lui Iuda a deschis drumul, urmat de gherşoniţi şi merariţi, care aveau sarcina transportării cortului. Urma apoi tabăra lui Ruben. îi urmau chehatiţii, care purtau chivotul şi alte lucruri aparţinînd cortului. Taberele lui Efraim şi Dan completau procesiunea. Pe lîngă călăuzirea divină Moise a cerut ajutorul lui Hobab,[3] a cărui familiarizare cu deşertul îl recomanda în slujba de cercetaş în înaintarea Israelului. E evident că el a acceptat să-i însoţească, întrucît urmaşii lui s-au stabilit mai tîrziu în Canaan (Judec. 1:16; **4:11).**

Pe drum israeliţii s-au plîns şi s-au răzvrătit. Fiind încolţit şi încurcat, Moise a apelat la Dumnezeu în rugăciune. Ca răspuns el a fost instruit să selecţioneze şaptezeci de bătrîni pe care Dumnezeu i-a însărcinat să poarte împreună cu Moise responsabilităţile sale. în plus, Dumnezeu a trimis un vînt puternic ce a adus israeliţilor o provizie abundentă de prepeliţe[4]. Poporul necumpătat şi uşuratic le-a mîncat negătite, astfel încît satisfacerea poftei lor a devenit o plagă ce a cauzat moartea multora. Acest loc a fost numit pe drept cuvînt Kibroth-Hattaava, însemnînd „mormintele lăcomiei".

Nemulţumirea şi gelozia a apărut şi printre conducători. Chiar Aaron şi Măria au pus în discuţie poziţia de conducere a fratelui lor.[5] Măria a fost atinsă de lepră. Aaron s-a căit imediat, nemaicontestînd niciodată autoritatea fratelui său, iar Măria a fost vindecată prin rugăciunea de

mijlocire a lui Moise.

Din pustia Paran, Moise a trimis doisprezece spioni în ţara Canaanului. Cînd aceştia s-au întors, Israel îşi aşezase tabăra la Cades, la aproximativ 64 km spre sud şi puţin la vest de Beer-Şeba. Oamenii au raportat în unanimitate atît despre calitatea foarte bună a pămîntului cît şi despre puterea şi cruzimea locuitorilor săi. Dar ei nu erau de acord cu planul de cucerire. Zece au declarat că ocupaţia era imposibilă şi au stîrnit dorinţa publică de întoarcere imediată în Egipt. Doi — Iosua[6] şi Caleb — au afirmat cu încredere că prin ajutor divin cucerirea era posibilă. Poporul — nevoind să creadă că Dumnezeu care îi izbăvise de curînd din Egipt le va da şi posibilitatea de a cuceri şi ocupa pămîntul făgăduit — a devenit o glotă violentă care ameninţa să-i omoare cu pietre pe Iosua şi Caleb. în disperare, ei s-au gîndit chiar să-şi aleagă un nou conducător. Dumnezeu intenţiona să judece Israelul răsvrătit distrugîndu-1. Cînd Moise şi-a dat seama de aceasta, a mijlocit pentru poporul său, obţinînd iertarea. Totuşi cele zece iscoade au murit atinşi de o molimă iar tuturor celor de peste douăzeci de ani, cu excepţia lui Iosua şi Caleb, nu li s-a permis să intre în Canaan. Tulburaţi de moartea celor zece iscoade şi de verdictul unei perioade prelungite de rătăcire în pustie, ei şi-au mărturisit păcatul. Faptul că pocăinţa lor nu era sinceră se vede în tentativa lor nedisciplinată de a intra în Palestina imediat. Ei au fost învinşi de amaleciţi şi canaaniţi. în timpul pribegiei prin pustie, a murit o întreagă generaţie de israeliţi (15:1-20:13). Legile din Num. 15, probabil date curînd după anunţarea verdictului de pedepsire, arată contrastul dintre judecata asupra păcatului înfăptuit cu bună ştiinţă şi îndurarea faţă de individul pocăit care a păcătuit din neştiinţă. în plus, instrucţiunile de aducere a jertfelor în Canaan ofereau o speranţă pentru tînăra generaţie, anticipînd vieţuirea propriu-zisă în ţara promisă lor. Marea răzvrătire condusă de Core, Datan şi Abiram a cuprins două grupuri rebele, întărite reciproc prin efortul lor de cooperare (Num. 16:1-50). Conducerea eclesiastică de către familia aaronică la care fusese restrînsă preoţia, a fost contestată de Core şi de leviţii care-1 sprijineau. Autoritatea politică a lui Moise a fost pusă la îndoială de Datan şi Abiram care aspirau la poziţia lui în virtutea descendenţei lor din Ruben, fiul cel mare al lui Iacov.

Atît Moise cît şi Aaron au fost susţinuţi prin judecată divină. Pămîntul s-a deschis înghiţindu-i pe Datan şi Abiram împreună cu familiile lor. Core a dispărut împreună cu ei.[7] înainte ca revolta să se fi potolit complet, în tabăra lui Israel pieriseră mai mult de 14.000 de oameni.

După moartea insurgenţilor, Israel a primit un semn miraculos,

preîntîmpinînd orice dorinţă ulterioară de a contesta autoritatea conducătorilor lor (17:1-11). Dintre douăsprezece toiege, fiecare reprezentînd un trib, toiagul lui Levi a produs muguri, flori şi migdale. Confirmînd desemnarea divină a lui Moise şi Aaron în slujbele lor, inscripţia numelui lui Aaron pe acest toiag îl destina anume ca preot al lui Israel. Păstrarea toiagului în cort servea ca dovadă permanentă a voii lui Dumnezeu.

Pentru a atenua teama poporului de a se apropia de cort, responsabilităţile preoţilor şi leviţilor au fost reafirmate şi delimitate clar (17:12-18:32). Preoţia era restrînsă la Aaron şi familia sa. Leviţii erau

desemnați ca slujitori ai preoților. Mijloacele lor de trai erau asigurate prin zeciuiala adusă de popor. Leviții dădeau în schimb preoților o zecime din venitul lor. Din acest motiv leviții nu au fost incluşi în distribuirea pământului cînd israeliții s-au stabilit în Canaan.
Poluarea rezultată din epidemii şi îngroparea atîtor oameni deodată necesita o ceremonie specială de purificare a taberei (19:1-22). Cel care oficia era Eleazar, un fiu al lui Aaron. Acest ritual, care amintea cu solemnitate israeliților despre natura morții (5:1-4) şi asigura protecția igienică, a fost stabilit ca regulament permanent.
Numeri 20:1-22:1 rezumă experiențele israeliților în călătoria spre Cîmpiile Moabului, via Ețion-Gheber şi Elat. Măria a murit înaintea plecării lor din Cades. Cînd oamenii au avut neînțelegeri cu Moise din cauza lipsei de apă, el a fost instruit să poruncească unei stînci să scoată apă. Mîniat şi neîncrezător, Moise a lovit stînca iar din ea a izvorît apă din abundență dar pentru neascultarea lui, i s-a interzis intrarea în Canaan.
De la Cades Moise a trimis mesageri către împăratul Edomului, cerînd permisiunea de a trece prin țara sa pe Drumul împărătesc. Nu numai că această cerere a fost respinsă, dar armata edomită a fost trimisă să păzească granița. Această atitudine neprietenoasă a fost frecvent semnalată de profeți.[8]
înainte ca Israel să fi părăsit granița edomită, Aaron a murit pe vîrful Muntelui Hor. Eleazar a fost îmbrăcat în veşmintele tatălui său şi desemnat ca mare preot în Israel. înainte de plecare israeliții au fost atacați de un rege canaanit, însă Dumnezeu le-a adus victoria. Locul acesta a lost numit Horma. înțelegînd că înaintează spre sud în jurul Edomului poporul a devenit nerăbdător, arătîndu-şi nemulțumirea atît împotriva lui Dumnezeu cît şi împotriva lui Moise. Pedeapsa divină a venit printr-o invazie de şerpi, cauzînd moartea a numeroşi israeliți. Plin de căință, poporul s-a întors la

Moise, care le-a adus uşurare prin înălțarea unui şarpe de aramă. Oricine era muşcat, se vindeca privind la acest şarpe. Isus a folosit incidentul acesta ca simbol al morții Sale pe cruce, aplicînd acelaşi principiu — oricine se va întoarce spre El nu va pieri, ci va avea viață veşnică (Ioan 3:14-16).
Israel s-a deplasat spre sud prin Elat şi Ețion-Gheber, înconjurînd atît Edomul cît şi Moabul şi înaintînd spre nord către valea Arnon. Cele trei relatări date în Numeri (21 şi 33) şi Deuteronom (2) se referă la diferite locuri neidentificabile astăzi. Israelului i s-a interzis să lupte împotriva moabiților şi amoniților, urmaşii lui Lot. Totuşi cînd cei doi conducători amoriți — Sihon regele Hesbonului şi Og regele Basanului — au refuzat trecerea lui Israel ripostînd cu armata, israeliții i-au învins şi le-au ocupat țara, la nord de valea Arnon. Aici, pe Cîmpiile Moabului recent cucerite de amoriți, israeliții şi-au aşezat tabără.

Instrucțiuni pentru intrarea în **Canaan**

în timp ce-şi avea tabăra la nord-est de Marea Moartă, națiunea israelului a primit ultimele istrucțiuni pentru cucerirea şi ocuparea pământului făgăduit. Ocrotirea providențială a lui Israel, aflat în umbra Moabului, şi pregătirea atentă a poporului în vederea intrării în Canaan, sînt redate în Num. 22-36. Diferitele aspecte ale acestei pregătiri pot fi observate în următoarea schiță:

I. Apărarea poporului ales al lui Dumnezeu
Planul lui Balac de a blestema Israelul
Binecuvîntările lui Balaam
Seducție şi judecată II. Pregătiri de cucerire
Noua generație
Probleme de moştenire
Un nou conducător
Sacrificii şi jurăminte
Răzbunare asupra madianiților
împărțirea Transiordaniei
Retrospectivă a călătoriei lui Israel III. Anticiparea ocupatei
Pământul ce urma a fi cucerit
Conducători desemnați pentru distribuirea
pământului
22:2-25:18
22:2-4
22:41-24:24
24:25-25:18

26:1-33:49
26:1-65
27:1-11
27:12-23
28:1-30:16
31:1-54
32:1-42
33:1-49
33:50-36:13
33:50-34:15
34:16-29
PREGĂTIREA FORMĂRII NAȚIUNII
97
Cetăți levitice şi cetăți de scăpare 35:1-34
Reglementări privitoare la moştenire 46:1-13
Proiectele subtile ale moabiților privitoare la poporul ales al lui Dumnezeu erau mai extraordinare decît un război deschis (22:2-25:18). Cuprins de frică după înfrîngerea amoriților, regele moabit Balac a elaborat planuri de distrugere a Israelului. în colaborare cu mai marii Madianului, 1-a angajat pe profetul Balaam din Mesopotamia pentru a blestema poporul tăbărît dincolo de rîul Arnon.
Balaam a refuzat prima invitație, fiind prevenit clar să nu meargă şi să nu blesteme Israelul. Totuşi recompensele pentru prorocie erau atît de ademenitoare încît el a cedat apelului repetat al lui Balac. în această misiune, contrară voiei clar revelate a lui Dumnezeu, Balaam a avut experiența zguduitoare de a fi mustrat verbal de măgărița sa. Prorocului i s-a reamintit astfel într-un mod deosebit că merge spre Moab pentru **a** aduce numai mesajul lui Dumnezeu.[9]
Balaam a declarat cu fidelitate mesajul lui Dumnezeu de patru ori. Pe trei munți diferiți Balac şi prinții lui au pregătit jertfe care să creeze o atmosferă de blestem, însă de fiecare dată profetul a spus cuvinte de binecuvîntare. Adînc dezamăgit, regele moabit 1-a mustrat şi i-a ordonat să înceteze. Deşi Balac 1-a concediat fără a-1 răsplăti, Balaam a rostit înainte de plecare o a patra prorocie. în aceasta el a conturat clar victoriile
ulerioare ale Israelului față de Moab, Edom şi Amalec.[10]
Balac a avut mai mult succes cu următorul său plan împotriva lui
Israel. în loc de a se întoarce acasă în Mesopotamia, Balaam a rămas cu madianiții dîndu-i sfaturi rele lui Balac (31:16). Moabiții şi madianiții i-au urmat sfaturile atrăgînd mulți israeliți în imoralitate şi idolatrie. Adorîndu-1 pe Baal-Peor prin rituri imorale, participanții şi-au atras mînia dumnezeiască. Pentru a salva de la judecată un număr mai mare de oameni, conducătorii israeliți vinovați au fost imediat spînzurați. Fineas, un fiu al lui Eleazar, a arătat un zel deosebit în nimicirea celor ce au determinat acea urgie în care au murit mii de oameni. Urmaşii lui Fineas au devenit ulterior preoți în Israel. Porunca de a-i pedepsi pe madianiți pentru influența lor imorală asupra lui Israel, a fost executată sub conducerea lui Moise (31:1-54). Printre conducătorii remarcabili care au avut această soartă se numără şi Balaam fiul lui Beor.
După această criză Moise a luat măsuri spre a-şi pregăti oamenii în vederea cuceririi Canaanului. Recensămîntul efectuat sub supravegherea lui Eleazar era în parte o evaluare militară a forței Israelului (26:1-65). Numărul total a fost în realitate mai mic decît cel obținut cu aproape
98
CĂLĂTORIE PRIN VECHIUL TESTAMENT
patruzeci de ani înainte. Iosua a fost desemnat şi consacrat public drept noul conducător (27:12-23). Soluția dată în problema de moştenire ridicată de fetele lui Telofhad (27:1-11) au indicat voința lui Dumnezeu ca pămîntul făgăduit să fie păstrat în posesiuni mici şi transmis moştenitorilor. De asemenea sînt date instrucțiuni suplimentare privind jertfele curente, sărbătorile şi ținerea jurămintelor după stabilirea în țara făgăduinței (28:1-30:16).
Văzînd că pămîntul aflat la răsărit de Iordan era un excelent teritoriu pentru păşune, triburile lui Ruben şi Gad au cerut permisiunea lui Moise de a se stabili acolo permanent. El le-a îndeplinit cererea cu ezitare. Pentru a fi sigur că nu se periclitează cucerirea Canaanului prin lipsa de cooperare, el a pretins o garanție a sprijinului lor. Acest angajament verbal a fost repetat în public de două ori. Pămîntul Galaadului a fost apoi dat lui Ruben, Gad şi unei jumătăți din tribul lui Mânase (32:1-42). Moise a pregătit şi o relatare scrisă a călătoriei lui Israel prin pustie (Num. 33:2). Datorită pregătirii şi experienței sale pare rezonabil să considerăm că el a păstrat pentru posteritate înregistrări exacte ale acestei emigrări bogate în evenimente, din Egipt spre Canaan (33:1-49).
Privind în viitor Moise a anticipat nevoile israeliților la intrarea în Canaan (33:50-36:13). El i-a îndemnat să

distrugă pe locuitorii idolatri şi să le ocupe pămîntul. Responsabilitatea împărţirii pămîntului la cele nouă triburi şi jumătate rămase a fost acordată unor zece conducători tribali, alături de Iosua şi Eleazar. în acest nou grup nu se află nici unul dintre prinţii enumeraţi în Num. 1, sau vreunul din fiii lor. în schimbul pămîntului, leviţilor le-au fost acordate patruzeci şi opt de cetăţi localizate în tot Canaanul. Cetăţile de refugiu destinate să preîntîmpine declanşarea unor duşmănii sîngeroase sînt descrise de Moise. înainte de moartea sa, el a rezervat în acest scop trei cetăţi la răsărit de Iordan (Deut. 4:4l-43).[11] în ultimul capitol din Numeri, Moise tratează problema moştenirii, limitînd căsătoria femeilor care moştenesc pămînt la membrii aceluiaşi trib.

Retrosprectivă şi perspectivă

Moise era conştient că misiunea lui era aproape încheiată. Deşi nu-i era permisă intrarea în ţara făgăduită, el a dorit ca binecuvîntarea lui Dumnezeu să-i însoţească pe israeliţi, care anticipau privilegiul cuceririi şi stăpînirii. Ca un conducător credincios el adresează poporului cîteva discursuri, şi-l avertizează să fie sincer faţă de Dumnezeu. Cartea Deuteronomului, constînd în principal din aceste cuvîntări de despărţire

ale lui Moise, poate fi studiată în cadrul următoarelor subdiviziuni:

I. Istoria şi semnificaţia ei	1:1-4:43
Rezumat al eşecurilor lui Israel	1:1-3:29
îndemn la ascultare	4:1-40
Cetăţile de scăpare din Transiordania	4:41-43
II. Legea şi semnificaţia ei	4:44-28:68
Legămîntul şi Decalogul	4:44-11:32
Legi asupra vieţii în Canaan	12:1-26:19
Bincuvîntări şi blesteme	27:1-28:68
III. Pregătiri finale şi rămas bun	29:1-34:12
Alegerea lui Israel între binecuvîntare şi blestem	29:1-30:20
împuternicirea lui Iosua	31:1-29
Cîntarea şi binecuvîntarea lui Moise	31:30-33:29
Moartea lui Moise	34:1-12

Nimeni nu era mai familiar decît Moise cu recentele experienţe ale lui Israel. Trecuseră patruzeci de ani de cînd el se împotrivise cu îndrăzneală lui Faraon reuşind să scoată din Egipt poporul ales al lui Dumnezeu. După revelaţia unică a lui Dumnezeu la Muntele Sinai, după ratificarea legămîntului şi după aproape un an de pregătire a naţiunii, Moise a anticipat că îşi va conduce naţiunea pe pămîntul Canaanului. în loc de a trece la cucerirea şi ocuparea pămîntului făgăduit, ei şi-au petrecut timpul în pustie pînă cînd generaţia răzvrătită şi necredincioasă a murit. Acum Moise se adresează noii generaţii care e pe punctul de a lua în stăpînire ţara promisă patriarhilor şi urmaşilor acestora.

în prima lui cuvîntare publică Moise trece în revistă istoria (1:6-4:40). începînd cu organizarea taberei şi depărtarea de Muntele Horeb, el le aminteşte că din cauza necredinţei şi răzvrătirii, părinţii lor şi-au pierdut dreptul de a intra în ţara promisă, murind în pustie. De asemenea le-a reamintit de recentele victorii asupra amoriţilor şi de împărţirea teritoriului lor mai multor triburi care au garantat sprijinirea restului israeliţilor în cucerirea ţării de dincolo de Iordan. Cu toate că el însuşi nu avea privilegiul de a-i conduce în continuare, el i-a asigurat că Dumnezeu le va garanta victoria sub conducerea lui Iosua.

Avînd în vedere cele întîmplate generaţiei anterioare, Moise avertizează poporul să evite repetarea aceleiaşi greşeli. Condiţiile pentru obţinerea bunăvoinţei lui Dumnezeu sînt: ascultarea de lege şi un devotament din toată inima faţă de Dumnezeu. Dacă nu ascultă şi se conformează obiceiurilor idolatre ale canaaniţilor, israeliţii se pot aştepta

să fie luaţi în captivitate.

Moise şi-a început cea de-a doua cuvîntare cu o recapitulare a legii (4:44 şi cont.). El le aminteşte că Dumnezeu a încheiat cu ei un legămînt şi că au obligaţia de a respecta legea, dacă sînt dornici să păstreze această legătură.El respectă Decalogul, care e baza unei vieţi acceptabile de către Dumnezeu. Chemaţi să fie un popor separat şi sfînt, ei pot continua să fie astfel numai prin dragostea adevărată faţă de Dumenezu şi prin ascultarea zilnică a voii lui exprimate în revelaţia pe care au avut-o la Muntele Sinai. Moise îi previne şi asupra pericolelor aşecului. Anticipînd stabilirea lor în Canaan, îi instruieşte cu privire la comportarea lor în stat organizat (12:1 şi cont.). Idolatria trebuie îndepărtată complet, ca şi oamenii idolatri. Ei trebuie să se închine doar lui Dumnezeu în locurile hotărîte de El, şi sînt avertizaţi împotriva închinării alături de locuitorii ţării. Unele legi, cum ar fi restricţia asupra sacrificării animalelor permisă într-un singur loc central (Lev. 17:3-7), sînt acum revizuite şi adaptate noilor condiţii. Pentru a-i îndruma în viaţa lor civilă, socială şi privată, Moise stabileşte reguli şi porunci de încurajare şi călăuzire. El reia pe scurt multe din legile deja date şi elaborează numeroase instrucţiuni ce îi vor ajuta să se conformeze cerinţelor lui Dumnezeu. în tot discursul lui îi îndeamnă la ascultare.

La sfîrşit Moise specifică anumite binecuvîntări şi blesteme (27:1-30:20). Prin ascultare Israel va prospera, însă neascultarea îi va aduce blestemul exilului şi robiei din care fusese atît de recent izbăvit. Pentru a le întipări bine în mintea oamenilor, Moise îi instruieşte să citească aceste binecuvîntări şi blesteme înaintea întregii adunări cînd vor intra în Canaan.

Predînd lui Iosua conducerea şi preoţilor misiunea de învăţare, el le dă o copie a legii. Nu se afirmă cît de mult cuprindea această copie scrisă. Fiind familiarizat cu istoria schimbătoare a Israelului, el era preocupat fără îndoială de oferirea unor relatări ample privind memorabila ridicare a lui Israel de la sclavie la statut de naţiune. E foarte probabil că el a fost ajutat de scribi.

După reglementările finale privitoare la conducerea în continuare a poporului, Moise îl laudă pe Dumnezeu pentru grija Lui providenţială (32:1-43). El povesteşte naşterea şi copilăria naţiunii. Israeliţii au fost pedepsiţi pentru ingratitudinea şi apostazia lor, dar sînt reabilitaţi prin îndurarea lui Dumnezeu. Dreptatea şi mila lui Dumnezeu, exprimate prin grija plină de dragoste faţă de poporul său ales a predominat. Intr-o rostire profetică, prin rugăciune şi laudă, Moise delimitează binecuvîntările

pentru fiecare trib în parte (33:1-29). înainte de-a muri el are privilegiul de a vedea pămîntul făgăduinţei, de pe Muntele Nebo.

[1] într-un studiu recent al obiceiurilor contemporane şi o examinare a listei recensămîntului din Numeri, G. E. Mendenhall sugerează că „elef, cuvîntul ebraic tradus de obicei ca „mie", desemnează o secţiune a unui trib. Conform acestei teorii, Israel avea aproape 600 de unităţi, avînd o armată de aproximativ 5500 de oameni. Conf. George E. Mendenhall, „The Census Lists of Numbers 1 and 26", „Journal of Biblical Literature", LXXVII, (martie 1958), 52-66.

[2] Un străin („stranger", n. trad.), într-un înţeles contrastînd cu acela de rezident temporar (conoscut ca „foreigner"), era un om care şi-a părăsit propriul popor, urmărind stabilirea permanentă într-unalt grup de oameni (Ex. 12:19; 20:10; Deut. 5:14; 10:18; 14:29; 23:8). Copf. Ludwig Kohler, „A Dictionary of the Hebrew Old Testament in English and German" (Grand Rapids: Eerdmens, 1951), voi. I, pag. 192.

[3] Cuvîntul ebraic „hothen", redat de obicei prin „socru" poate fi aplicat şi cumnatului. Lucrul acesta s-ar fi putut aplica numai după ce Ietro(Reuel) a murit şi Hobab a devenit conducătorul familiei. Conf. A. MacRae, „Numbers", în „The New Bible Commentary" (Londra, 1953), pag. 175.

[4] Aceste prepelite, un gen de potîrnichi, migrează de două ori pe an şi uneori sînt prinse în mare cantităţi pe coastele sau insulele Mediteranei.

[5] Această opoziţie era mascată de dezaprobarea faţă de căsătoria lui. Nu e probabil ca plîngerea să fi fost împotriva Seforei, cu care Moise se căsătorise cu mai mult de patruzeci de ani în urmă. Probabil Sefora murise — moartea ei nu este amintită în Biblie — şi Moise se căsătorise cu o femeie etiopiana.

[6] In enumerarea spionilor e menţionat „Iosua", cu primul nume „Hosea". Conf. Num. 13:8,16; Deut. 32:44. Iosua se distinsese deja în calitate de conducător militar (Ex. 17) şi slujitor al lui Moise (Num. 11:28).

[7] Deosebirea dintre atitudinile celor două grupuri poate explica faptul că familia iui Core nu a pierit împreună cu el. Descendenţii lui ocupă un loc de onoare în vremurile ce au urmat. Samuel urmează probabil imediat după Moise ca mare preot. Heman, un nepot al lui Samuel, era un cîntăreţ renumit în vremea domniei lui David. Un număr de psalmi sînt desemnaţi „pentru fiii lui Core".

[8] Conf. îs. 34:1-17; Ieremia 49:7-22; Ezec. 25:12-14; 35:1-15.

[9] MacRae, op. cit. pag. 188, sugerează că Balac a pregătit un praznic pentru a sărbători sosirea lui Balaam, Num. 22:40. Cuvînt ebraic „Zabah", tradus prin „jertfit" în A.V. („offered", n. trad.) şi „sacrificat" în AS V şi RSV („sacrificed", n. trad), e mai bine redat prin „omorît" („killed"), ca în Deut. 12:15,21; I Sam. 28:24; II Cron. 18:2, şi Ezec. 34:3, sau „ucis" („slew"), ca în I Regi 1:9, 19, 25; 19:21; şi II Regi 23:20.

[10] Agag din 24:7 era probabil un nume general pentru regii amaleciţi, similar cu Faraon pentru conducătorul egiptean.

[11] Num. 35:9-34 constituie descrierea cea mai completă a cetăţilor de scăpare; în Deut. 19:1-13 sînt date informaţii suplimentare. Iosua a desemnat trei cetăţi la vest de Iordan în acest scop (Iosua 20:1-9).

Schiţa III — STABILIREA LUI ISRAEL ÎN CANAAN

Egipt*	Canaan	Alte naţiuni
1417 Amen-hotep III	1406 Iosua conducător	
	V. U L1.1 11 e împărţire	Avansarea hitită dinspre nord
	Ultimele zile	a neutralizat influenţa
	1376 *Mai marii* (bătrînii) lui Israel	egipteană
1379 Amen-hotep IV	1366 Asuprirea	1366 Cuşan-Rişeataim în
Akh-en-Aton	mesopotamiană	Mesopotamia
1361 Tut-ankh-Amon	1358 Otniel—eliberarea şi	1358
1348 Harmhab	odihnă timp de 40 de ani	
1318 Seti I—expediţie	1318 Asuprirea de către Moab	Eglon, rege al Moabului
de pedepsire în	1301 *Ehud*—eliberarea şi pace	
Palestina	timp de optzeci de ani	
1304-1237 Ramses II		1286 Bătălia de la Cades
Mer-ne-Ptah şi	1221 Asuprirea canaanită	1280 Pactul de neagresiune
1200 alţii Ramses III-XI	1201 *Debora* şi *Bar ac*—eliberare şi pace 4O de ani	hitito-egiptean Regatul 1221 canaanit (Haţor)—Regele Iabin
	1161 Asuprirea madianită	1161 Madianiţii asupresc
	1154 Ghedeon—eliberare	Israelul; ocupă valea
	şi pace timp de 40 de ani	1128 Izreel înaintare amonită si

		1114	Abimelec—rege timp de trei ani		T asuprire la est de Iordan
		1111	-1105 Iefta—domnie de 6 ani punînd capăt asupririi	1105	Asuprire de către filisteni
		Samson judecător în această perioadă timp de aproximativ douăzeci de ani		1100	Tiglath-pileser I în Asiria
1085	Dinastia 21				
		1066	(?) Eli		
		1046	(?) Samuel		
	Dinastia 22	1026	(?) Saul		
		1011	David	1000	Ashur-rabi II în Asiria
945	Shişak	971	Solomon	969-936	Hiram în Fenicia
		931	Dezbinarea împărăţiei		

*Pentru datele revăzute asupra conducătorilor egipteni, a se vedea articolul „Chronoly" alcătuit de ywilliam Christopher Hayes pentru „Cambridge Ancient History", ed. revăzută, voi. I, cap. VI. Aceasta a fost publicată de Syndies de la Cambridge University Press în 1964, ca Sinopsis al Volumului I, Capitolul VI. Conf. şi articolului „The Material from Western Asia and the Chronology of the Nineteenth Dynasty" de M. B. Rowton în „Journal of Near Eastern Studies", Voi. 25, Nr. 4, 1966, pag. 240-258

103

CAPITOLUL VI Ocuparea Canaanului

Ziua mult aşteptată a sosit. Odată cu moartea lui Moise, Iosua a fost însărcinat să conducă naţiunea lui Israel la cucerirea Palestinei. Trecuseră secole de cînd li se promisese patriarhilor că urmaşii lor vor moşteni pămîntul Canaanului. în acest timp fiecare generaţie care se succeda în populaţia Palestinei fusese influenţată de diferite popoare ale Cornului de Aur. Din timp în timp acestea traversau Canaanul, motivate de interese economice şi militare.

Memoriile Canaanului

în zilele de glorie ale succesului militar, puternica Dinastie a Dousprezecea (2000-1780 î.e.n.) a extins pentru o scurtă vreme controlul egiptean în Palestina, ajungînd spre nord pînă la Eufrat. în decadele următoare nu numai că puterea Egiptului a căzut, dar el a fost ocupat de puternicii hyksoşi, care stăpîneau de la Avaris pînă în Deltă. Cu puţin înainte de 1550 stăpînirea uzurpatorilor hyksoşi în ţara Nilului a luat sfîrşit.

Regatul hitit îşi are începuturile în Asia Mică încă din secolul nouăsprezece î.e.n. Numiţi în Vechiul Testament „copiii lui Het", hitiţii sînt menţionaţi frecvent ca ocupanţi ai Canaanului. Prin 1600 puterea lor în Asia Mică a crescut într-atîta, încît şi-au extins domeniul în Siria, iar **prin** 1550 î.e.n. au distrus chiar Babilonul, aflat pe Eufrat. în secolul următor expansiunea hitită a fost oprită de două regate în ascensiune.

Pe vremea cînd poporul hyksos invada Egiptul iar Babilonia înflorea sub Dinastia întîi cel mai bine reprezentată de Hammurapi, în regiunea muntoasă a Mediei se ridica noul regat Mitanni. Acest indo-iranieni erau formaţi din două grupuri: clasa comună, cunoscută ca hurrieni, şi nobilimea sau clasa conducătoare, numită arieni. Venind de pe teritoriul

104

aflat la răsărit de Haran, aceşti oameni mitanni şi-au extins continuu regatul spre vest, astfel că pe la 1500 î.e.n. au ajuns la Marea Mediterană. Principalul sport al poporului arian îl constituiau cursele de cai. La începutul acestui secol au fost descoperite tratate cu subiectul creşterii şi antrenării cailor, la Boghazkoy, unde fuseseră păstrate de hitiţi care au cucerit poporul Mitanni. Prin anul 1500 î.e.n., puterea mitannilor a oprit avansarea hitită pentru aproximativ un secol.

Armatele egiptene treceau frecvent prin Canaan pentru a se confrunta cu puterea mitanniană. Thut-mose III a organizat şaptesprezece sau optsprezece campanii în regiunile Siriei şi mai departe. în timpul primelor încercări de cucerire a Asiei, o confederaţie siriană sprijinită de regele din Cades (localizat pe Rîul Orontes) a ţinut piept înaintării egiptene. E foarte probabil că teritoriul Siriei — o ţară cu oraşe prospere, cîmpii fertile, bogăţii minerale şi alte resurse naturale, şi cu drumuri comerciale vitale care legau văile înfloritoare ale Nilului şi Eufratului — s-a aflat sub dominaţia Mitanni. După înfrîngerea Siriei la Meghido, controlul egiptean s-a extins în Siria. Pentru scurt timp Mitanni au părut să utilizeze Cadesul ca stat tampon, însă ulterior Thut-mose III şi-a trecut armatele peste Eufrat şi a pus temporar capăt dominaţiei Mitanni în Siria. La moartea lui Thut-mose, virtual întreaga Sirie se afla sub stăpînirea egipteană.

Fricţiunile au continuat între Egipt şi Mitanni în timpul domniei lui Amen-hotep II (1450-1425) şi Thut-mose IV (1425-1417), astfel că Siria a oscilat în ceea ce privea vasalitatea ei. Deşi regele din Mitanni, Saushshatar şi-a extins puterea spre răsărit pînă la Ashur şi dincolo de Rîul Tigru, fiul său Artatama pare să fi fost supus presiunii

hitite. Această amenințare l-ar fi putut determina pe Artatama I să încheie o înțelegere de pace cu Thut-mose IV. Conform clauzelor acestei politici, prințese mitanniene s-au căsătorit cu Faraon în decursul a trei domnii succesive. în această perioadă Damascul se afla sub administrația egipteană. Scrisorile Amarna (per. 1400 î.e.n.) reflectă condițiile din Siria, indicînd faptul că între familiile regale din Mitanni şi Egipt existau relații diplomatice şi fraterne.

Puterea hitită a crescut curînd, contestînd controlul mitanno-egiptean asupra Cornului de Aur. Sub Regele Shuppiluliume (per. 1380-1346), hitiții au trecut Eufratul ajungînd la Washshukkanni şi reducînd Mitanni la un stat tampon între regatul hitit şi imperiul asirian în ascensiune din Valea Tigrului. Aceasta a eliminat desigur Mitanni ca factor politic în Palestina. Deşi regatul Mitanni a fost absorbit complet de asirieni (per. 1250 î.e.n.), currienii, cunoscuți în Vechiul Testament ca horiți, se aflau în Canaan la pătrunderea israeliților. E posibil ca heviții să fi fost şi ei de

origine mitanniană.

După înlăturarea amenințării mitanniene, hitiții şi-au îndreptat atenția spre sud. Timp de aproximativ un secol, hitiții avîndu-şi capitala la Boghazkoy şi egiptenii au rivalizat în controlul frontierei oscilante a Siriei. în această perioadă Cades a devenit centrul unui regat amorit renăscut. E foarte probabil ca aceasta să fi adoptat o politică avantajoasă de menținere a prieteniei cu puterea cea mai mare.

Cînd Ramses II (1304-1237 î.e.n.) a urmat la tron, egiptenii şi-au reînnoit eforturile de a-i îndepărta pe hitiți din nordul Palestinei, pentru a-şi recîştiga posesiunile din Asia. Regele hitit Muthwatalli era bine apărat în cetatea Cades şi sprijinit de armate din orașe siriene cît şi din Carchemis, Ugarit şi alte orașe din această zonă. Ramses şi-a extins frontiera pînă la Beirut în detrimentul fenicienilor şi apoi a înaintat dealungul lui Orontes pînă la Cades, confruntîndu-se cu un inamic care i-a angajat în război pe egipteni timp de aproape două decade. Această bătălie de la Cades din 1286 î.e.n. nu a fost nicidecum decisivă pentru egipteni. După numeroase alte cuceriri de cetăți în Canaan şi Siria, Ramses II şi regele hitit Hattusil au încheiat un tratat în 1280 î.e.n. — un renumit pact de neagresiune din istorie. Au fost găsite copii ale acestei faimoase înțelegeri în Babilon, Boghazkoy şi Egipt. Deşi în tratat nu sînt menționate frontiere efective, e foarte probabil că statul amorit constituia o influență neutralizantă între egipteni şi hitiți.

In zilele lui Merneptah, invadatori dinspre nord cunoscuți drept arieni au distrus imperiul Hitit şi i-au slăbit pe amoriți distrugînd Cades-ul şi alte fortărețe. Deşi regatul hitit s-a dezintegrat, hitiții sînt menționați frecvent în Vechiul Testament. Ramses III i-a respins pe aceşti invadatori dinspre nord într-o mare bătălie pe uscat şi pe mare, unificînd încă odată Palestina sub controlul egiptean. După Ramses III puterea egipteană a scăzut, permițînd infiltrarea arameilor în zona Siriei care a devenit cam cu două secole mai tîrziu o puternică națiune.

Locuitorii Canaanului nu erau organizați în unități politice puternice. Factorii geografici cît şi presiunea națiunilor înconjurătoare din Cornul de Aur, care au folosit Canaanul ca teritoriu tampon, explică faptul că niciodată canaaniții nu au format un imperiu unit, puternic. Numeroase cetăți controlau cît de mult teritoriu era posibil, oraşul fiind bine întărit pentru a rezista eventualelor atacuri duşmane. Cînd Canaanul era străbătut de armate, aceste orașe evitau dese ori atacul plătind tribut. Totuşi cînd anumite popoare veneau să ocupe pămîntul, cum a făcut Israel sub conducerea lui Iosua, cetățile alcătuiau ligi, unindu-se pentru a se

opune invadatorului. Lucrul acesta e bine ilustrat în cartea lui Iosua.

Localizarea Palestinei în Cornul de Aur şi însăşi configurația geografică a țării, au afectat adesea dezvoltarea ei culturală şi politică. Pe cîmpiile aluvionare ale Tigrului şi Eufratului, ca şi în Valea Nilului, numeroase regate-cetăți şi mici principalități ori districte s-au unit nu odată într-o mare națiune. Aceasta nu s-a realizat atît de uşor în Siria-Palestina, întrucît topografia nu favoriza amalgamarea. Drept rezultat Canaanul avea o mai mică rezistență, deoarece nici unul din regatele-cetăți nu aveau aceeaşi forță ca invadatorii veniți din regatele mai puternice de pe Nil sau Eufrat. în acelaşi timp, Canaanul era premiul rîvnit de aceste națiuni mai puternice. Fiind localizat între două mari centre ale civilizației, Canaanul cu valea sa fertilă era adeseori invadat de puterile mai mari. Micile regate insuficient de puternice pentru a rezista invadatorilor ar fi putut pe moment găsi avantajos să se umilească plătind tribut unui regat cum era Egiptul. Insă de multe ori, cînd invadatorul se retrăgea, „darurile " erau suspendate. Deşi aceste regate-cetăți erau cucerite uşor, era dificil ca cei victorioşi să le mențină în stăpînire permanentă.

Religia Canaanului era politeistă.[1] Primul dintre zeitățile canaanite era considerat El. Asemănat unui bivol într-o turmă de vaci, era numit de oameni „bivolul tată" şi considerat drept creator. Aşera era soția lui El. In vremea lui Ilie, Izabela a susținut patru sute de proroci ai lui Aşera (I Regi 18:19). Regele Mânase i-a aşezat chipul în templu (II Regi 21:7). Principalul dintre cei şaptezeci de zei şi zeițe considerați vlăstarele lui El şi Aşera era Hadad, cunoscut mai mult ca „Baal", însemnînd „Domn". Ca rege al zeilor, el controla cerul şi pămîntul. Ca zeu al ploii şi al furtunii, răspundea de vegetație şi fertilitate. Anath, zeița care iubea războiul, era atît sora cît şi soția lui. Astoreth sau Astarteea, zeița luceafărului de seară, era adorată în secolul al nouălea ca soție a lui Baal. Principalul duşman al lui Baal era Mot, zeul morții. Zeul mării, Yomm a fost înfrînt de Baal. Aceştia şi mulți alții

deschid lista panteonului canaanit.
întrucît zeii canaaniților nu aveau caracter moral, nu e surprinzător că moralitatea poporului era extrem de scăzută. Brutalitatea şi imoralitatea din povestirile despre aceşti zei sînt cu mult mai rele decît orice manifestare a lor în Orientul Apropiat. întrucît aceste caracteristici se reflectau în societatea canaanită, canaaniții din vremea lui Iosua practicau riturile şi ceremoniile lor asociate religiei, sacrificarea copiilor, prostituția sacră şi adorarea şarpelui. Desigur că civilizația lor a degenerat sub această influență coruptă.
Scripturile atestă această condiție sordită prin numeroase interdicții

date israeliților ca avertismente.[2] Această influență religioasă degradantă era deja vizibilă pe vremea lui Avraam (Gen. 15:16; 19:5). Cu secole mai tîrziu, Moise a însărcinat solemn pe poporul său să-i distrugă pe canaaniți — nu numai să-i pedepsească pentru fărădelegile lor, ci să prevină contaminarea poporului ales al lui Dumnezeu (Lev. 18:24-28; 20-23; Deut. 12:31; 20:17-18).
Era cuceririi
Experiența şi instruirea l-au pregătit pe Iosua pentru sarcina dificilă de a cuceri Canaanul. El a condus armata israelită spre biruință în bătălia de la Refidim împotriva lui Amalec (Ex. 17:8-16). Ca spion a dobîndit cunoştințe de primă mînă asupra condițiilor existente în Palestina (Num. 13-14). Sub supravegherea lui Moise, Iosua a fost antrenat în funcția de conducere şi pregătit pentru a dirija cucerirea şi ocuparea pămîntului făgăduit.
După cum se observă în relatarea şederii în pustie, datele privind activitatea lui Iosua sînt incomplete. Nu este menționată cucerirea zonei Sihemului dintre Muntele Ebal şi Muntele Garizim, dar aici a adunat Iosua întregul Israel ca să asculte citirea legii lui Moise (Iosua 8:30-35). Este foarte probabil ca multe alte zone locale să fi fost cucerite şi ocupate, deşi nu sînt menționate în Iosua. în timpul vieții lui Iosua pămîntul Canaanului a fost luat în stăpînire de israeliți, dar în nici un caz nu au fost alungați toți locuitorii țării. Astfel, Cartea lui Iosua trebuie considerată doar ca relatare parțială a activității lui Iosua. Ea se pretează următoarei împărțiri:
I. Intrarea în Canaan
Iosua preia conducerea
Doi spioni trimişi la Ierihon
Trecerea Iordanului
Pietre de aducere aminte II. înfrîngerea forțelor potrivnice
Pregătirea cuceririi
Campania centrală — Ierihon şi Ai
Campania de sud — liga amorită
Campania de nord — liga canaanită
Bilanțul cuceririi III. împărțirea Canaanului
Planul de împărțire
1:1-4:24
1:1-18
2:1-24
3:1-17
4:1-24
5:1-12:24
5:1-15
6:1-8:35
9:1-10:43
11:1-15
11:16-12:24
13:1-24:33
13:1-14:15

Repartizarea de triburi 15:1-19:51
Cetăți de scăpare şi cetăți levitice 20:1-21:45
Cuvîntarea de rămas bun şi moartea lui Iosua 22:1-24:33
Nu se precizează perioada de timp alocată cuceririi şi împărțirii Canaanului. Presupunînd că Iosua avea vîrsta lui Caleb, evenimentele înregistrate în Cartea lui Iosua au avut loc de-a lungul unei perioade cuprinse între douăzeci şi cinci şi treizeci de ani.[3]
Intrarea în Canaan
Preluînd conducerea lui Israel, Iosua a fost asigurat de sprijinul deplin al forței armate ale triburilor lui Ruben,

Gad şi Mânase, care s-au stabilit la răsărit de Iordan în moştenirea alocată lor înainte de moarte lui Moise. Pare rezonabil să presupunem că angajamentul de sprijinire din Iosua 1:16-18 este răspunsul întregii naţiuni a Israelului cînd Iosua a dat ordinul de pregătire pentru trecerea Iordanului. Două iscoade au fost apoi trimise la Ierihon să cerceteze terenul. De la Rahav, care i-a ascuns, s-a aflat că locuitorii Canaanului erau conştienţi de Dumnezeul lui Israel, care intervenise pentru ei, prin mijloace supranaturale. După ce au reuşit cu greu să scape, cei doi bărbaţi s-au întors asigurîndu-i pe Iosua şi pe Israel că Domnul a pregătit calea pentru o luptă victorioasă (Iosua 2:1-24).
Drept confirmare vizibilă a promisiunii că Dumnezeu va fi cu Iosua după cum fusese şi cu Moise, şi ca asigurare suplimentară asupra victoriei în Palestina, Dumnezeu le-a pregătit o trecere miraculoasă a Iordanului. Aceasta a constituit o bază rezonabilă pentru ca fiecare israelit să-şi dovedească credinţa în Dumnezeu (Iosua 3:7-13). Israeliţii au trecut Iordanul pe uscat alături de preoţii care purtau chivotul, arătînd drumul şi stînd în mijlocul Iordanului.
în relatare nu se fac referiri la modul cum au fost oprite apele pentru a face posibilă această trecere. Cîteva lucruri afirmate sînt totuşi demne de luat în considerare. Locul traversării este identificat prin „în faţa Ierihonului" (Iosua 3:16), ceea ce ar însemna la aproximativ 8 km nord de Marea Moartă. Apele au fost întrerupte sau oprite la Adam, identificat astăzi cu ed Damieh, localizat la 32 km de Marea Moartă sau la aproximativ 24 km de locul pe unde Israelul a traversat de fapt rîul. Iordanul era un curs de 322 km pe o distanţă de 96,5 km între Marea Galileii şi Marea Moartă, diferenţa de nivel fiind de 183 metri. La Adam, deasupra malului atîrnă ameninţător stînci de calcar. Nu mai demult de 1927 o parte dintr-o stîncă înaltă de 46 metri a căzut în Iordan, blocînd apa timp de douăzeci şi una de ore şi jumătate. Nu se afirmă dacă Dumnezeu a

făcut să se întîmple tocmai lucrul acesta cînd Israel a trecut rîul. Dar întrucît cu alte ocazii Dumnezeu a folosit mijloace naturale pentru a-Şi împlini voinţa (Ex. 14:21), există posibilitatea ca un cutremur să fi fost mijlocul de a determina stăvilirea apelor Iordanului în acea vreme.
S-au luat măsuri ca Israel să nu uite acest mare eveniment. în acest scop au fost ridicate două monumente comemorative. Sub supravegherea lui Iosua, douăsprezece pietre au fost aşezate una peste alta spre a marca locul unde preoţii au stat cu chivotul mărturiei în mijlocul Iordanului în timp ce poporul traversa rîul, Iosua 4:9. La Ghilgal a fost ridicată o a doua movilă, Iosua 4:3,8 şi 20. Doisprezece bărbaţi reprezentînd triburile lui Israel au dus la Ghilgal douăsprezece pietre pentru acest monument care a amintit generaţiilor următoare de calea miraculoasă creată israeliţilor pentru a trece Iordanul. în felul acesta, actele grandioase ale lui Dumnezeu urmau să fie ţinute minte de israeliţi pentru anii ce aveau să vină.
Cucerirea
Aflîndu-se cu tabăra la Ghilgal, Israel a fost pregătit în mod realist pentru a locui în Canaan ca popor ales a lui Dumnezeu. în decurs de patruzeci de ani, timp în care generaţia necredincioasă a murit în pustie, circumciziunea a fost practicată ca semn al legămîntului (Gen 17:1-27). Prin acest ritual însoţit de suferinţă, noii generaţii i s-a amintit de legămîntul şi de promisiunea lui Dumnezeu de a-i aduce în ţara „unde curge lapte şi miere." Intrarea în ţară a fost de asemeni marcată prin sărbătorirea Paştelui şi încetarea aprovizionării cu mană. De acum înainte poporul răscumpărat va mînca din roadele ţării.
însuşi Iosua a fost pregătit pentru cucerirea printr-o experienţă similară celei avute de Moise cînd Dumnezeu 1-a chemat (Ex. 3). Printr-o teofanie Dumnezeu i-a împărtăşit lui Iosua conştiinţa faptului că ocuparea ţării nu depindea numai de el, ci el era însărcinat şi înzestrat cu putere prin hotărîre divină. Deşi se afla în fruntea lui Israel, Iosua nu era decît un slujitor subordonat comandantului oştirii Domnului (Iosua 5:13-15).
Cucerirea Ierihonului a constituit un exemplu de izbîndă. Israel nu a atacat oraşul conform strategiei militare obişnuite ci a urmat instrucţiunile Domnului. Timp de şase zile israeliţii au mărşăluit în jurul oraşului o dată pe zi. în a şaptea zi, cînd au înconjurat cetatea de şapte ori, zidurile acesteia s-au prăbuşit iar ei au putut intra şi pune stăpînire pe cetate. Dar israeliţilor nu li s-a permis să-şi însuşească nimic din pradă pentru ei înşişi. Lucrurile ce nu au fost distruse — obiectele metalice — au fost depuse în tezaurul Domnului. Cu excepţia lui Rahav şi a casei tatălui ei, locuitorii Ierihonului

Haţor •

r

Muntele Cârmei
Muntele Garizim
• Gaza
Betel
" Ai

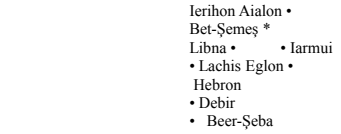

CUCERIREA CANAANULUI
cea. 1400-1300 î.e.n.

r REGATUL SIHON
Riul Arnon
EDOM

au fost nimiciţi.

Cucerirea miraculoasă a Ierihonului a reprezentat pentru Israeliţi o demonstraţie convingătoare a faptului că duşmanii lor pot fi înfrînţi. Următorul obiectiv al cuceririi a fost Ai. Urmînd sfatul detaşamentului de recunoaştere Iosua a trimis o armată de trei mii de oameni, care a suferit o grea înfrîngere. Cercetarea prin rugăciune de către Iosua şi mai marii lui Israel a scos la iveală faptul că Acan păcătuise cu ocazia cuceririi Ierihonului însuşindu-şi pentru sine o manta atrăgătoare de origine mesopotamiană plus argint şi aur. Pentru actul său deliberat de sfidare a poruncii de a dedica Domnului toată prada de război, Acan şi familia lui au fost ucişi cu pietre în valea Acor.

Sigur de succes, Iosua şi-a reînnoit planurile de a cuceri Ai. Spre deosebire de modul în care procedase în cazul Ierihonului, israeliţii urmau acum să ia în stăpînire vitele şi alte prăzi de război.

Forţele inamice au fost atrase la loc deschis, astfel îneît cei treizeci de mii de bărbaţi care staţionau noaptea în afara cetăţii au putut ataca Ai din spate, dîndu-i foc. Apărătorii au fost nimiciţi, regele lor a fost spînzurat, iar locul a devenit un morman de moloz.

Wright identifică localizarea lui Ai cu et Teii, aflat la 24 km sud-est de Betel. Excavaţiile din acest loc arată că et Teii era o fortăreaţă canaanită înfloritoare prin 3300-2400 î.e.n. Ulterior a fost distrus şi lăsat în ruine pînă în aprox. 1000 î.e.n. Totuşi în această perioadă Betel era o cetate înfloritoare, iar conform lui Albright care a făcut săpături acolo în 1934, cetatea a fost distrusă în secolul treisprezece. întrucît în Cartea lui Iosua nu se afirmă nimic despre distrugerea ei, Wright sugerează trei explicaţii posibile: (1) povestirea despre Ai e o invenţie mai tîrzie care explică existenţa ruinelor; (2) oamenii din Betel foloseau Ai ca avanpost militar; (3) teoria lui Albright conform căreia istoria cuceririi Betelului a fost pusă mai tîrziu pe seama cetăţii Ai. Wright sprijină ultima teorie, luînd în considerare data tîrzie a exodului şi cuceririi.

Alţii nu sînt atît de siguri în privinţa identificării lui et Teii cu Ai. Părintele H. Vincent sugerează că locuitorii din Ai aveau acolo doar un mic avanpost militar, astfel că nimic nu rămîne astăzi spre a furniza dovezi arheologice referitoare la existenţa acestuia în vremea lui Iosua. Unger formulează posibilitatea că locul real al lui Ai poate fi identificat şi în apropierea Betelului.

Deşi nu se afirmă nimic precis despre cucerirea Betelului, acest oraş, care de la intrarea lui Avraam în Canaan apare atît de proeminent în vremea Vechiului Testament, este menţionat în Iosua 8:9,12 şi 17. O

deducţie rezonabilă este că locuitorii Betelului au fost implicaţi în această bătălie de la Ai. Nu se face nici o afirmaţie asupra distrugerii lui, dar regele din Betel este enumerat printre victime (Iosua 12:16). Spionii trimişi la Ai au fost de părere că Ai nu era o cetate foarte mare (Iosua 7:3). Mai tîrziu, cînd Israel a atacat a doua oară, poporul din Ai ca şi locuitorii Betelului şi-au părăsit cetăţile pentru a urmări inamicul (Iosua 8:17). Este probabil ca numai Ai să fi fost distrus atunci, şi Betelul să fi fost ocupat fără distrugere. Conflagraţia din secolul treisprezece poate fi identificată cu informaţia din Judec. 1:22-26, ulterioară vremii lui Iosua.

în urma acestei mari victorii israeliţii au ridicat un altar pe Muntele Ebal pentru a-şi prezenta jertfele lor Domnului, conform poruncii lui Moise. Aici Iosua a făcut o copie a legii lui Moise. Israel fiind împărţit astfel încît o jumătate a poporului stătea în faţa Muntelui Ebal iar cealaltă jumătate în faţa Muntelui Garizim în jurul chivotului, legea lui Moise a fost citită norodului (Iosua 8:30-35). Astfel, cînd erau pe punctul de a ocupa pămîntul făgăduit, israeliţilor le-au fost amintite în mod solemn responsabilităţile lor, pentru a nu se îndepărta de la calea pe care îi aşezase Dumnezeu.

Cînd vestea cuceririi cetăţilor Ierihon şi Ai s-a răspîndit în Canaan, poporul din diferite localităţi a organizat lupta de rezistenţă împotriva ocupaţiei israeliene (Iosua 9:1-2). Locuitorii din Gabaon, un oraş situat la 13 km nord de Ierusalim, au elaborat cu viclenie un plan înşelător. Simulînd prin hainele uzate şi hrana alterată că sînt dintr-o ţară îndepărtată, ei au venit în tabăra israelită aflată la Ghilgal arătîndu-şi frica faţă de Dumnezeul lui Israel, şi acceptînd să-I slujească dacă Iosua va încheia cu ei un legămînt. Pentru că nu au cerut călăuzirea divină, conducătorii Israelului au fost înşelaţi şi au negociat un tratat de pace cu gabaoniţii. După trei zile s-a descoperit că Gabaon şi cele trei sate dependente se aflau în apropiere. Deşi israeliţii au cîrtit împotriva conducătorului lor,

tratatul nu a fost încălcat. în schimb gabaoniții au trebuit să răspundă de aprovizionarea cu lemne şi apă a taberei israelite.
Gabaon era una din marile cetăți ale Palestinei. Cînd a capitulat înaintea lui Israel, împăratul Ierusalimului s-a alarmat foarte tare. Răspunzînd apelului său, alți regi amoriți din Hebron, Iarmut, Lachis şi Eglon au format cu el o coaliție în vederea atacării cetății Gabaon. în virtutea alianței încheiate cu Israel, cetatea asediată a trimis imediat mesageri pentru a cere ajutor. După ce a mers toată noaptea plecînd de la Ghilgal, Iosua a apărut pe neaşteptate la Gabaon, unde a învins şi a alungat inamicul prin trecătoarea Bet-Horon (cunoscută şi drept valea

Aialon), pînă la Azeca şi Macheda.
Ajutorul supranatural în această bătălie a avut ca rezultat ^ victorie zdrobitoare de partea israeliților. Pe lîngă elementul de surpriză şi panică din tabăra inamică, grindina a produs amoriților un mai mare dezastru decît luptătorii lui Israel (Iosua 10:11). în continuare israeliții au avut la dispoziție o zi lungă pentru urmărirea inamicului. Ambiguitatea limbajului lui Iosua referitor la această zi lungă a dat naştere la diferite interpretări. A fost acesta un limbaj poetic? A cerut Iosua mai mult soare, sau dimpotrivă, a cerut el să nu mai fie apăsat de căldura zilei? Dacă acesta este limbajul poetic, atunci el reprezintă doar un apel al lui Iosua pentru ajutor şi putere. Ca rezultat israeliții au căpătat atîta vigoare încît ceea ce se putea face într-o zi, ei au realizat într-o jumătate de zi. Acceptat ca o prelungire a luminii, acesta a fost un miracol prin care soarele sau luna şi Pămîntul au fost oprite.[4] Dacă soarele şi luna şi-au păstrat traiectoria obişnuită, putea fi vorba de un miracol de refracție sau de un miraj creat pe cale supranaturală prin care s-a prelungit lumina zilei, astfel încît soarele şi luna au părut că nu şi-au mai urmat traiectoria obişnuită. Lucrul acesta i-a dat lui Israel mai mult timp pentru a urmării inamicul. Apelul lui Iosua pentru ajutor dumnezeiesc ar fi putut fi o cerere de atenuare a căldurii arzătoare a soarelui, poruncind soarelui să fie liniştit sau fără glas, adică să nu mai strălucească. Ca răspuns, Dumnezeu a trimis o furtună cu grindină care a adus şi potolirea căldurii solare şi pierderi inamicului. Soldații înviorați au parcurs calea de o zi de la Gabaon la Macheda reprezentînd 48 de km numai într-o jumătate de zi,[5] iar la jumătatea zilei le-a părut că trecuse o zi întreagă. Deşi relatarea lui Iosua nu ne dă detalii asupra modului cum s-au întîmplat aceste lucruri, e evident că Dumnezeu a intervenit în favoarea lui Israel, liga amorită fiind complet înfrîntă.
La Macheda cei cinci împărați amoriți au fost încercuiți într-o peşteră şi executați ulterior de Iosua. Odată cu cucerirea Machedei şi Libnei, dintre care ultima se afla la intrarea văii Elah unde David 1-a învins mai tîrziu pe Goliat, împărații acestor două cetăți au fost şi ei ucişi. Iosua a asaltat apoi cetatea bine fortificată a Lachişului (modernul Teii ed-Duweir), iar în a doua zi a asediului a doborît această fortăreață. Cînd împăratul Ghezerului a încercat să elibereze Lachişul, a pierit şi el cu armata sa; totuşi nu se menționează nimic despre cucerirea Ghezerului. Apoi Israelul şi-a continuat victoriile îndreptîndu-se spre Eglon, identificat în prezent cu modernul Tell-el-Hesi. De aici trupele s-au îndreptat spre răsărit în ținutul deluros şi au ocupat Hebronul, care nu a fost cucerit cu uşurință. Deplasîndu-se apoi spre sud, ele au atacat şi au luat Debirul sau Cheriat-

Seferul. Deşi statele-cetăți ale Ghezerului şi Ierusalimului nu au fost cucerite prin această campanie, ele au fost izolate, astfel că întreaga regiune sudică, de la Gabaon la Cades-Barnea şi Gaza se afla sub controlul lui Israel cînd Iosua şi-a condus războinicii căliți în luptă în tabăra de la Ghilgal.
Cucerirea şi ocuparea Canaanului de nord este descrisă sumar. Opoziția a fost organizată şi condusă de împăratul Hațorului, Iabin, care avea sub comanda lui o mare forță reprezentată prin care de luptă. Lîngă apele de la Meron a avut loc o mare bătălie care s-a soldat cu totala înfrîngere de către Iosua a coaliției canaanite. Caii şi carăle au fost distruse, iar cetatea Hațor a fost arsă în întregime. Nu se menționează distrugerea altor oraşe din Galileea. Hațor, identificat cu Teii el-Qedah este aşezat strategic la aproximativ 24 km nord de Marea Galileii şi la cea. 8 km vest de Iordan. în 1926-28 John Garstang a organizat aici săpături arheologice. Mai recent Dr. Yigael Yadin a dirijat excavații importante la Hațor, între 1955-58. Acropolisul însuşi, ce se întinde pe 5 hectare înălțîndu-se la peste 39 metri, a fost în mod evident întemeiat în mileniul al treilea î.e.n. O regiune mai joasă cu o suprafață de 31 hectare aflată la nord a fost ocupată în mileniul al doilea î.e.n., avînd probabil o populație de 40.000 de oameni. Hațor e frecvent menționat în izvoare egiptene şi babiloniene, indieîndu-se importanța lui strategică. Oraşul de jos a fost cu siguranță construit în a doua jumătate a secolului optsprezece sau perioada hyksosă. După distrugerea acestui important centru de către Iosua, puterea canaanită la Hațor trebuie să se fi refăcut suficient pentru a reprima Israelul, pînă cînd Hațorul a mai fost înfrînt o dată (Judec. 4:2), după care a fost încorporat în tribul lui Neftali. Iosua 11:16-12:24 relatează sumar cucerirea întregii țări a Canaanului de către Israel. Teritoriul acoperit de forțele de ocupație se întindea de la Cades-Barnea sau Punctele cele mai îndepărtate ale Neghebului pînă la Valea Libanului înspre nord mai jos de Muntele Hermon. La răsărit de Iordan, zona cucerită anterior sub conducerea lui Moise se întindea de la Muntele Hermon în nord pînă la Valea Arnonului la est de Marea Moartă. Sînt enumerați treizeci şi unu de regi învinşi de Iosua. Fiind atît de multe state-cetăți, fiecare cu propriul ei împărat într-o țară atît de mică, Iosua şi israeliții puteau să-i înfrîngă pe aceşti conducători locali organizați în

mici federații. Deşi împărații au fost învinşi, nu toate cetățile au fost realmente capturate sau ocupate. Prin această cucerire Iosua a supus locuitorii pînă într-atît îneît perioada de pace care a urmat, israeliții s-au putut aşeza în țara făgăduită.

împărțirea Canaanului
Deşi principalii împărați fuseseră înfrînți şi a urmat o perioadă de pace, în țară au rămas însă zone neocupate (13:1-7). Iosua avea însărcinarea divină de a repartiza teritoriul cucerit celor nouă triburi şi jumătate. Ruben, Gad şi jumătate din tribul lui Mânase îşi primiseră partea la răsărit de Iordan, în timpul lui Moise şi Eleazar (Iosua 13:8-33); Num. 32).
In perioada cuceririi tabăra lui Israel s-a aflat la Ghilgal lîngă Iordan, puțin spre nord-est de Ierihon. Unele triburi şi-au primit partea, sub supravegherea lui Iosua şi Eleazar, încă din perioada cînd erau cantonați acolo. Lui Caleb, care cu patruzeci de ani în urmă cu ocazia trimiterii celor douăsprezece iscoade în Canaan se dovedise un bărbat de o credință neobişnuită, i s-a arătat o deosebită considerație, fiindu-i alocată drept moştenire cetatea Hebron (14:6-15). Tribul lui Iuda şi-a însuşit regiunea dintre Marea Moartă şi Marea Mediterană, care cuprindea cetatea Betleemului. Lui Efraim şi jumătății lui Mânase li s-au acordat cea mai mare parte a teritoriului de la vest de Iordan ce se întindea între Marea Galileii şi Marea Moartă (Iosua 16:1-17:18).
Centrul religios al Israelului a fost stabilit la Silo (Iosua 18:1). Aici triburile rămase au fost îndemnate să ia în stăpînire teritoriile destinate lor. Lui Simeon i s-a dat ținutul de la sud de Iuda, iar triburile lui Beniamin şi Dan şi-au primit partea imediat la nord de Iuda. La nord de Mânase, începînd de la Valea Meghido şi Muntele Cârmei, şi-au primit proprietatea Isahar, Zabulon, Aşer şi Neftali.
în toată țara au fost desemnate cetăți de scăpare (20:1-9). La vest de Iordan aceste cetăți erau Chedeş în Neftali, Sihem în Efraim şi Hebron în Iuda. La răsărit de Iordan, în fiecare din teritoriile tribale ele erau: Beţer în Ruben, Ramot în Galaad între hotarele lui Gad şi Golan în Basan pe teritoriul lui Mânase. In aceste cetăți se putea refugia oricine pentru a scăpa de o răzbunare sîngeroasă în caz de omucidere.
Tribul lui Levi nu a primit nici un teritoriu, pentru că el răspundea de serviciul religios în întreaga națiune. Diferitele triburi aveau obligația de a stabili cetăți pentru leviți. în jurul fiecăreia din cele patruzeci şi opt de cetăți era asigurată şi zona de păşune pentru turmele şi cirezile leviților.
Lăudîndu-le pentru că au slujit cu credință şi povățuindu-le să rămînă credincioase lui Dumnezeu, Iosua a demobilizat triburile transiordaniene care participaseră sub comanda lui alături de restul națiunii la cucerirea teritoriului de la est de Iordan. După întoarcerea în Transiordania ele au

= MAREA MEDITERANĂ
DAN \ BENIAMIN
Timnata • T^orea
SIMEON
DIVIZAREA SEMINȚIILOR
cea. 1400-1200 î.e.n.
ridicat un altar — acțiune ce i-a alarmat pe israeliții stabiliți în Canaanul propriu-zis, Fineas, fiul marelui preot, a fost trimis de la Silo pentru a cerceta situația. El s-a asigurat astfel că altarul din țara Galaadului avea ca scop menținerea unei slujiri corecte a lui Dumnezeu.
în Biblie nu se afirmă cît a mai trăit Iosua după campaniile sale militare. După cum se poate deduce pe baza lui Iosua 14:6-12, cucerirea Canaanului a fost realizată într-o perioadă de aproximativ şapte ani. E posibil ca Iosua să fi murit la scurt timp după aceasta, sau poate el a trăit încă vreo douăzeci, treizeci de ani, cel mult. înainte de a muri, la vîrsta de 110 ani, el a adunat Israelul la Sihem şi 1-a avertizat cu seriozitate să se teamă de Domnul. Le-a amintit israeliților că Dumnezeu 1-a chemat pe Avraam cerîndu-i să renunțe la slujirea idolilor şi că El a îndeplinit legămîntul încheiat cu patriarhii, aducînd Israelul în țara făgăduită. A fost încheiat un legămînt public prin care conducătorii l-au asigurat pe Iosua că îl vor sluji pe Domnul. După moartea lui Iosua, Israel a îndeplinit această promisiune numai pînă la dispariția vechii generații.

în vremea judecătorilor

Faptele relatate în Cartea Judecătorilor sînt strîns legate de evenimentele din vremea lui Iosua. în perioada judecătorilor au continuat să existe condiții similare, întrucît canaaniții nu au fost înlăturați în totalitate iar ocuparea de către Israel era incompletă. Drept urmare războiul a continuat în măsura în care anumite zone sau cetăți au fost reocupate în decursul timpului. Referințe ca cele din Judec. 1:1, 2:6-10 şi 20:26-28 par să indice că evenimentele din Iosua şi Judecători sînt strîns legate cronologic sau sînt chiar simultane.
Cronologia acestei perioade este greu de stabilit. Faptul că au fost sugerate între patruzeci şi cincizeci de metode diferite pentru evaluarea perioadei judecătorilor, denotă multitudinea problemelor întîmpinate. Anii atribuiți

fiecărui judecător în relatarea biblică sînt după cum urmează:

	an	
Asuprirea mesopotamiană	8	3:8
Otniel — eliberare şi odihnă	40	3:11
Asuprirea moabită	18	3:14
Ehud — eliberare şi odihnă	80	3:30
Asuprire canaanită — Iabin	20	4:3
Debora şi Barac — eliberare şi odihnă	40	5:31
Asuprire madianită	7	6:1

m

Ghedeon — eliberare şi odihnă
Abimelec — rege marionetă
Tola — judecător
Iair — judecător
Asuprire amonită
Iefta — eliberare şi odihnă
Ibţan — judecător
Elon — judecător
Abdon — judecător
Asuprire filisteană
Samson — erou şi judecător

40 8:28
3 9:22
23 10:2
22 10:3
18 10:8
6 12:7
7 12:9
19 12:11
8 12:14 40 13:1
20 15:20 Total 410 ani

Fără îndoială că Pavel are în vedere o asemenea diagramă cînd împarte perioada dintre Iosua şi Samuel, acordînd lui Eli patruzeci de ani ca judecător (Fapte 13:19). Chiar acceptînd o dată timpurie a ocupării Canaanului sub Iosua (1400 î.e.n.), e imposibilă acceptarea unei succesiuni cronologice a acestor ani, întrucît David a devenit rege al întregului Israel prin anul 1000 î.e.n. în I Regi 6:1 se acordă perioadei dintre Exod şi al patrulea an al domniei lui Solomon 480 de ani. Chiar permiţînt un minimum de cîte 20 de ani pentru Eli, Samuel şi Saul, 40 de ani pentru David, 4 ani pentru Solomon, 40 de ani pentru rătăcirea în pustie şi un minimum de 10 ani pentru Iosua şi bătrîni, la cei 410 ani s-ar adăuga un total de 154 de ani, conducîndu-ne la un calcul total de 566 de ani. Concluzia evidentă este că perioadele de judecători nu se conformează unei ordini cronologice.

Garstang explică aceasta considerîndu-i pe Şamgar, Tola, Iair, Ibţan, Elon şi Abdon ca judecători locali ai căror ani sînt simultani cu cei ai altor perioade menţionate. Omiţîndu-i pe aceştia din diagrama cronologică, numărul total de ani cuprinşi între Exod şi al patrulea an al domniei lui Solomon devine cu aproximaţie 480. în Judecători 11:26, timpul scurs între înfrîngerea amoniţilor sub Moise şi vremea lui Iefta e dat ca fiind de 300 de ani. Scăzînd anii pentru Iosua şi bătrîni şi adăugind 20 de ani pentru Samson, perioada acordată judecătorilor, de la Otniel pînă la Samson va fi de aproximativ trei secole (per. 1360-1060 î.e.n.).

Considerarea datei tîrzii a cuceririi sub Iosua (1250-1225 î.e.n.), limitează perioada acordată judecătorilor, inclusiv perioada lui Eli, Samuel şi Saul, la două secole sau mai puţin. Cu acest calcul I Regi 6:1 şi Judec. 11:26 sînt privite ca adăugiri tîrzii, nevalabile din punct de vedere istoric. Deşi Garstang consideră referinţa din Regi ca

adăugire, el o
datează devreme şi o acceptă ca demnă de încredere. Această cronologie mai scurtă ar necesita în continuare sincronizarea perioadelor de asuprire şi odihnă din vremea judecătorilor.
Desigur că orice schemă cronologică propusă pentru această perioadă a judecătorilor e doar o soluție cu titlul de sugestie. Datele publice sînt suficiente pentru fixarea unei cronologii absolute. Pare cu totul sigur că autorii cărților Iosua şi Judecători nu au intenționat să dea o evaluare care să corespundă unei cronologii complete a acestei perioade. Fidelitatea față de tradiția din I Regi 6:1 şi Judec. 11:26 presupune adoptarea cronologiei mai lungi.
în vremea judecătorilor Israelul nu avea capitală politică. Silo, stabilit ca centru religios în zilele lui Iosua (Iosua 18:1), a continuat să dețină acest rol în vremea lui Eli (I Sam. 1:3). întrucît Israel nu avea un împărat (Judec. 17:6; 18:1; 19:1 şi 21:25), nu exista un loc central în care să poată funcționa judecătorii. Aceştia se ridicau în posturi de conducere în măsura în care o cerea situația locală sau națională. Influența şi recunoaşterea multora era neîndoielnic limitată la comunitatea locală sau tribul lor. Unii dintre ei erau conducători militari care-i izbăveau pe israeliți de duşmanul asupritor, în timp ce alții erau recunoscuți ca magistrați cărora oamenii li se adresau pentru decizii legale şi politice. Lipsite de guvernare centralizată şi de capitală, triburile israelite erau conduse spasmodic, fără asigurarea unui succesor imediat la moartea unui anumit judecător. Unii judecători fiind restrînşi la zone locale, este de asemenea rezonabil să presupunem că perioadele mai multora dintre ei se suprapuneau. Următoarea analiză se referă la descrierea biblică a condițiilor din această perioadă, aşa cum sînt date în Judecători şi Rut:

I. Condiții predominante	1:1-3:6
Zonele neocupate	1:1-2:5
Cicluri politico-religioase	2:6-3:6
II. Națiuni asupritoare şi eliberatori	3:7-16:31
Mesopotamia — Otniel	34:7-11
Moab — Ehud	3:12-30
Filistia — Şamgar	3:31
Canaan (Hațor) — Debora şi Barac	4:1-5:31
Madian — Ghedeon (Ierubaal)	6:1-8:35
Abimelec, Tola şi Iair	9:1-10:5
Amon — Iefta	10:6-12:7
Ibțan, Elon şi Abdon	12:8-15
Filistia — Samson	13:1-16:31

III. Condiții culturale în vremea judecătorilor	Mica şi idolatria lui
	Migrarea fiilor lui Dan
	Crimă şi război civil
Istoria lui Rut	

17:l-Rut4:22
17:1-13
18:1-31
19:1-21:25
Rut 1:1-4:22
Citatul „Fiecare făcea ce era drept în ochii lui" (Fiecare făcea ce-i plăcea) (21:25) descrie clar condițiile predominante în întreaga perioadă a judecătorilor.
Versetul inaugural din judecători sugerează că această carte se ocupă de evenimentele ce au avut loc după moartea lui Iosua. Relatarea din Judec. 2:6-10 vine în sprijinul ideii că unele din aceste evenimente se referă în parte la cucerirea anumitor cetăți sub Iosua. Cucerirea Hebronului în Judec. 1:10-15 poate fi o paralelă a relatării din Iosua 15:14-19. Alte afirmații reflectă schimbările ce au avut loc de-a lungul unei lungi perioade de timp. Ierusalimul nu a fost cucerit în zilele lui Iosua (15:63). Conform cu Judec. 1:8, poporul lui Iuda a dat foc oraşului, dar în versetul 21 se afirmă clar că beniamiții nu i-au îndepărtat pe iebusiți din Ierusalim. Cetatea nu a fost ocupată efectiv de israeliți în vremea lui Da vid. Victoria lui Iuda trebuie să fi fost numai temporară.
Cu toate că Iosua învinsese principalele forțe de opoziție cînd a condus Israelul în Canaan şi a împărțit pămîntul diferitelor triburi, multe teritorii au rămas în mîinile canaaniților şi a altor locuitori. în cuvîntul final adresat israeliților, Iosua i-a avertizat să nu se amestece ori să se căsătorească cu populația autohtonă rămasă, îndemnîndu-i să alunge popoarele idolatre şi să le ocupe țara. S-au mai făcut încercări ulterioare de izgonire a acestor popoare, însă relatarea arată clar că israeliții au ascultat numai în parte.
In timp ce unele zone au fost cucerite, anumite cetăți bine întărite, ca Taanac şi Meghido, au rămas în stăpînirea Canaanită. Cînd Israel era destul de puternic el supunea aceste popoare la taxe şi muncă forțată, dar a eşuat în misiunea lui de a le izgoni din țară. Ca urmare, amoriții, canaaniții şi alții au rămas în țara ce fusese dată lui Israel spre stăpînire şi ocupare deplină. Pare foarte natural ca în perioadele de slăbire a Israelului aceste popoare să pună din nou stăpînire pe cetățile şi satele cucerite odinioară de Israel (conf. Judec. 1:34).

Ocuparea parţială a ţării a creat Israelului greutăţi permanente. Ciclul evenimentelor se repeta mereu. Fraternizînd cu locuitorii, istraeliţii au participat la adorarea lui Baal, abandonînd închinarea faţă de Dumnezeu. Popoarele menţionate în mod special, care au determinat îndepărtarea de

Dumnezeu a lui Israel, sînt canaaniţii, hitiţii, amoriţii, fereziţii, heviţii şi iebusiţii. In timpul acestei perioade de apostazie, căsătoriile mixte au condus la neglijarea ulterioară a slujirii şi devoţiunii faţă de Dumnezeu. în decursul unei generaţii populaţia Israelului a devenit atît de idolatră încît binecuvîntările lui Dumnezeu promise prin Moise şi Iosua au fost retrase. Prin adorarea lui Baal, israeliţii încălcau prima poruncă a Decalogului. Judecata a venit sub forma asupririi. în această perioadă, nici Egiptul şi nici Mesopotamia nu erau suficient de puternice pentru a domina Cornul de Aur. Influenţa egipteană în Palestina a slăbit în vremea domniei lui Tut-ankh-Amon (per. 1360 î.e.n.). Puterea Asiriei creştea (1250) dar nu ameninţa încă să intervină în Canaan. Aceasta a permis popoarelor din imediată apropiere şi statelor-cetăţi să impieteze stăpînirea lui Israel asupra Canaanului.Cei enumeraţi ca oponenţi politici în această perioadă erau mesopotamienii, moabiţii, filistenii, canaaniţii, medianiţii şi amoniţii. Aceşti invadatori au profitat de pe urma israeliţilor luîndu-le proprietăţile şi recoltele. Cînd situaţia ajungea de neîndurat, israeliţii deveneau suficient de deznădăjduiţi pentru a se întoarce la Dumnezeu.

Următoarea parte a ciclului era pocăinţa. Cînd îşi pierdeau independenţa şi slujeau asupritorilor, israeliţii recunoşteau că suportă consecinţele neascultării faţă de Dumnezeu. Devenind conştienţi de păcatul lor ei se întorceau plini de căinţă la Dumnezeu. Apelul lor nu era zadarnic.

Izbăvirea venea prin luptători pe care Dumnezeu îi ridica pentru a cere socoteală asupritorilor. Conducătorii militari care i-au condus pe israeliţi în atacarea naţiunilor duşmane au fost Otniel, Ehud, Şamgar, Debora şi Barac, Ghedeon, Iefta şi Samson. Anume înzestraţi cu împuternicire divină, aceşti conducători îi respingeau pe duşmani şi Israelul se bucura din nou de o perioadă de odihnă.

Aceste cicluri religioase şi politice se repetau frecvent în zilele judecătorilor. Păcatul, tristeţea, implorarea şi salvarea constituiau ordinea obişnuită. Fiecare generaţie avea în mod evident suficienţi oameni care deveneau conştienţi de modul în care-şi puteau asigura bunăvoinţa şi binecuvîntarea lui Dumnezeu, astfel că se renunţa la idolatrie iar adeziunea faţă de preceptele lui Dumnezeu era restabilită.

Judecătorii şi naţiunile asupritoare

Primul ciclu e introdus prin perioada de opt ani de asuprire din partea unei forţe invadatoare din nordul Mesopotamiei. După sugestia lui Garstang, acel Cuşan-Rişeataim era un rege hitit care anexase

Mesopotamia de nord cunoscută şi sub numele de Mitanni, şi care şi-a extins puterea pînă în ţara lui Israel.[6] Otniel din tribul lui Iuda a luat iniţiativa în apărarea cauzei lui Israel, cînd Duhul Domnului a venit peste el. A urmat o perioadă de odihnă de 40 de ani.

Moabul a fost următoarea naţiune care a invadat Israelul. Sprijiniţi de amoniţi şi amaleciţi, moabiţii au pus piciorul pe teritoriul israelit, pretinzînd tribut. S-a ridicat ca eliberator Ehud din tribul lui Beniamin, care a pus capăt celor optsprezece ani de dominaţie moabită. Plătind tributul, Ehud a obţinut o audienţă particulară cu Eglon, regele Moabului. Folosindu-şi sabia cu mîna stîngă, Ehud 1-a surprins pe Eglon nepregătit şi 1-a ucis; apoi a reuşit să scape înainte ca lucrul acesta să fie descoperit. Moabiţii au fost demoralizaţi, în timp ce israeliţii au fost încurajaţi să-1 sprijine pe Ehud într-o ofensivă totală împotriva duşmanului. în această ciocnire şi-au pierdut viaţa aproximativ 10000 de moabiţi, fapt care a adus Israelului o victorie copleşitoare. Odată cu expulzarea moabiţilor, Israelul a avut linişte timp de opt ani. în aceată perioadă, Ramses II care domnea în Egipt (cea. 1290-1224 î.e.n.) şi fiul său Memeptah (1224-1214) au menţinut un echilibru de forţe cu hitiţii, controlînd Palestina pînă în sudul Siriei. Singura menţionare a Israelului în inscripţiile egiptene o constituie relatarea în care Merneptah se laudă că Israelul a fost pustiit. în linii mari, starea de pace a predominat cîtva timp.

Carierei lui Şamgar i se acordă un singur verset. Nu se vorbeşte nimic despre asuprire şi nu apar detalii referitoare la originea şi formaţia lui Şamgar. Deducţia logică pare a fi că filistenii pătrundeau pe teritoriul lui Israel, iar Şamgar s-a ridicat pentru a li se împotrivi, omorînd 600 în lupta sa curajoasă.

A urmat o perioadă de 20 de ani de hărţuială canaanită, timp în care influenţa egipteană în Palestina a intrat în declin sub Merneptah şi alţi conducători slabi de la sfîrşitul secolului al treisprezecelea. în timp ce la Haţor, localizat la nord de Marea Galileii, domnea Iabin, regele canaaniţilor, Sisera, comandantul armatei lui, îi hărţuia pe israeliţii de la Haroşet-Goim, aflat lîngă Rîul Chison la intrarea dinspre nord-vest în cîmpia Esdraelon.

In vremea acestei apăsări canaanite, Debora a fost recunoscută ca prorocită în ţara lui Efraim lîngă Rama şi Betel. Trimiţînd după Barac, ea nu 1-a îndemnat doar să conducă lupta, ci i s-a alăturat personal la Chedeş în Neftali. Acolo Barac a alcătuit forţa de luptă şi a pornit spre sud către Muntele Tabor aflat la extremitatea nord-estică a cîmpiei triunghiulare Esdraelon. Totuşi, deoarece Sisera avea avantajul a 900 de care de luptă,

Barac se temea să-şi asume răspunderea unei lupte împotriva canaaniților cu cei 10000 de oşteni ai săi. Deşi Debora 1-a asigurat de victorie cînd forțele canaanite au fost atrase către Chison, Barac nu ar fi riscat dacă ea nu i s-ar fi alăturat în conducerea acestei lupte.
Forțele canaanite au fost puse pe fugă în mod surprinzător. O examinare atentă a expunerii pare să indice că în vremea cînd carele duşmanului se aflau în valea Chisonului, o ploaie puternică şi neaşteptată a redus avantajul canaaniților. Carele au trebuit să fie abandonate deoarece s-au afundat în mîl (5:4,20,21; 4:15).[7] Prin înfrîngerea forțelor canaanite şi uciderea lui Sisera de către Iael, israeliții şi-au asigurat liniştea, care a durat 40 de ani. Victoria a fost sărbătorită printr-un cîntec de laudă pentru ajutorul divin acordat (Judec. 5).
Revenirea lui Israel la idolatrie a fost urmată de incursiuni dinspre Deşertul Siriei, din partea unor nomazi ostili ce călăreau pe cămile, cunoscuți ca madianiți, amaleciți şi Fiii Răsăritului, care veneau să prade recoltele şi vitele israeliților. Şapte ani de jaf de felul acesta i-au supus pe israeliți la o încercare deosebit de grea, cu atît mai mult cu cît trebuiau să-şi caute adăpost în peşterile şi fortărețele din munți.
într-un sat numit Ofra, Ghedeon se ocupa în secret cu treieratul griului pentru tatăl său, cînd îngerul Domnului 1-a împuternicit să-şi izbăvească poporul. Deşi Ofra nu poate fi identificat cu precizie, el se afla probabil lîngă valea lui Izreel în Palestina centrală, unde presiunea madianită era cea mai puternică. Prima hotărîre a lui Ghedeon a fost de a dărîma altarul lui Baal de pe proprietatea tatălui său. Deşi oamenii din cetate s-au alarmat din această cauză, Ioas tatăl lui Ghedeon nu a luat apărarea idolatriei. Pentru această faptă memorabilă şi curajoasă Ghedeon a fost numit Ierubaal, însemnînd, „Apere-se Baal (împotriva lui)".
în vreme ce forțele duşmane erau cantonate în valea Izreel, Ghedeon a alcătuit o armată. Prin semnul cu lîna, repetat de două ori, el s-a asigurat că Dumnezeu 1-a chemat într-adevăr pentru izbăvirea Israelului (Judec. 6:36-40). Cînd Ghedeon şi-a anunțat armata compusă din 32.000 de oameni adunați din semințiile lui Mânase, Aşer, Zabulon şi Neftali, că oricine se teme e liber să se întoarcă acasă, 22.000 de bărbați au părăsit rîndurile. In urma unui nou test a pierdut încă 9.700. El s-a pregătit de luptă împotriva hoardelor nomade, cu o companie ageră de numai 300 de oameni.
Pe pantele Muntelui More, către extremitatea estică a cîmpiei Meghido, se afla tabăra marii oştiri a madianiților cu cămilele lor. împărțindu-şi trupa de 300 de oameni în trei companii, Ghedeon a atacat

prin surprindere în timpul nopții. La începutul străjii de la mijlocul nopții (după ora 10 P.M.), cînd inamicul dormea adînc, oamenii lui Ghedeon au sunat din trîmbițe, au spart ulcioarele şi au lansat strigătul de luptă, „Sabia Domnului şi a lui Ghedeon". Madianiții au fugit în neorînduială peste Iordan. Astfel, punîndu-şi credința în Dumnezeu, Ghedeon a pus duşmanul pe fugă izbăvindu-i pe israeliți de asuprire (conf. Evrei 11:32).
în urmărirea madianiților se reflectă din nou starea de dezordine din vremea judecătorilor (Judec. 8). După împăcarea bărbaților invidioşi din semința lui Efraim, care nu participaseră la marea victorie, Ghedeon i-a alungat pe madianiți în Transiordania, luînd o pradă importantă alcătuită din cercei de aur, hamurile cămilelor, lunişoare, pandantive, şi din veşminte de purpură purtate de regii madianiți. Ca rezultat poporul i-a oferit lui Ghedeon domnia ereditară. Refuzul lui Ghedeon reflectă atitudinea sa de rezistență împotriva tendinței de instaurare a monarhiei. Totuşi Ghedeon a făcut un efod de aur din prada luată de la duşman. Nu e sigur dacă acesta era un idol, un simplu obiect comemorativ al victoriei sale, ori o replică la atracția pe care o reprezenta efodul purtat de marele preot (Exod 27:6-14). în orice caz, obiectul a devenit o cursă pentru Ghedeon şi familia lui cît şi pentru israeliți, pregătindu-le calea spre idolatrie. Deşi prin acțiunea sa militară Ghedeon i-a pus pe israeliți în siguranță față de invadatori timp de 40 de ani, influența lui religioasă a fost nulă. Curind după moartea lui, poporul s-a întors fățiş la venerarea lui Baal, uitînd că Dumnezeu le-a asigurat izbăvirea.
Abimelec, un fiu al țiitoarei lui Ghedeon, s-a declarat rege la Sihem pe o perioadă de 3 ani după moartea lui Ghedeon. El a cîştigat adeziunea sihemiților, omorîndu-i mişeleşte pe toți cei şaptezeci de fii ai lui Ghedeon, cu excepția lui Iotam. Acesta, adresîndu-se de pe Muntele Garizim bărbaților din Sihem printr-o parabolă, îl compară pe Abimelec cu un spin care a fost invitat să domnească peste copaci. El a invocat blestemul lui Dumnezeu peste Sihem pentru modul cum s-au purtat cu familia lui Ghedeon.
Curînd a izbucnit revolta sub conducerea lui Gaal, care i-a îndemnat pe sihemiți să se răzvrătească. în luptele civile care au urmat, Abimelec a fost în cele din urmă omorît cu o piatră de moară aruncată în capul lui de o femeie, în timp ce se apropia de un turn întărit din interiorul oraşului. Astfel s-a pus capăt tuturor încercărilor de a instaura regatul în Israel, în vremea judecătorilor.
Despre Tola şi Iair se cunosc puține lucruri. Deoarece în legătură cu ei nu sînt menționate fapte de arme, răspunderile lor erau doar judiciare.

Tola, din tribul lui Isahar, a domnit la Samir, situat undeva în ținutul deluros al lui Efraim. I se atribuie o domnie de 23 de ani.
Iair a judecat timp de douăzeci şi doi de ani în țara Galaad, la răsărit de Iordan. Faptul că avea o familie de treizeci de fii indică nu numai poligamia ostentativă, ci şi rangul şi bunăstarea sa în contextul cultural al acelor

zile.
Apostazia predomina din nou, prin întoarcerea lui Israel către Baal şi alte zeităţi păgîne. De data aceasta asuprirea a venit din două direcţii: filistenii făceau presiuni dinspre sud-vest iar amoniţii invadau dinspre răsărit. Izbăvirea în zona transiordaneană a venit sub conducerea lui Iefta.
Deoarece era fiul unei prostituate, Iefta a fost surghiunit din căminul său încă din tinereţe. El a devenit căpetenia unei cete de haiduci, de tîlhan din Tob, aşezat probabil la nord de Galaad. Cînd galaadiţii erau în căutarea unui conducător, Iefta a fost rechemat. înainte de accepta această misiune, a fost încheiată o înţelegere solemnă prin care bătrînii Galaadului l-au recunoscut drept conducător.
Amoniţii au răspuns prin forţă la cererea lui Iefta. înainte de a porni la luptă el a făcut un jurămînt pe care avea obligaţia să-1 îndeplinească dacă se întorcea victorios. întărit de Duhul Domnului, Iefta a cîştigat o mare biruinţă, astfel că israeliţii au fost izbăviţi de amoniţii care-i oprimaseră timp de optsprezece ani. Cînd efraimiţii au protestat pentru că nu au fost chemaţi să ia parte la luptă împotriva amoniţilor Iefta a ţinut pient cu armata sa ameninţării lor militare.
Oare Iefta şi-a sacrificat realmente fiica pentru a-şi împlinii jurămîntul? Aflat în această dilemă, cu siguranţă că el nu ar fi fost pe placul lui Dumnezeu oferind o jertfă umană, care nicăieri în Scriptură nu are aprobarea divină. De fapt acesta era unul dintre păcatele evidente pentru care trebuiau exterminaţi canaaniţii. Pe de altă parte, cum l-ar fi putut el mulţumi pe Dumnezeu neţinîndu-şi jurămîntul? Deşi în Israel jurămintele erau voluntare, de îndată ce o persoană făcea un jurămînt, avea obligaţia de a-1 duce la îndeplinire (Num. 6:1-21). Implicaţia clară din Judec. 11 este că Iefta şi-a ţinut jurămîntul (vers. 39). Modul în care a făcut-o a fost subiectul a numeroase interpretări.
în vremea judecătorilor, conducătorii israeliţi nu se conformau religiei pure, lucru evident în relatarea biblică. Iefta, care era de provenienţă semi-canaanită, s-ar fi putut conforma obiceiurilor păgîne predominante, sacrificîndu-şi efectiv fiica. întrucît munţii erau priviţi de canaaniţi ca simboluri ale fertilităţii, fiica lui a mers în munţi spre a-şi plînge fecioria, pentru a preveni o posibilă încetare a fertilităţii pămîntului.

Periodic, în fiecare an, fecioarele israelite îşi vor petrece patru zile plîngînd amintirea fetei sacrificate.[8]
Dacă familiarizarea lui Iefta cu legea l-ar fi făcut conştient de dezaprobarea lui Dumnezeu faţă de jertfa umană, el şi-ar fi putut dedica fiica slujbei la tabernacol.[9] Procedînd astfel, el şi-ar fi împlinit jurămîntul şi s-ar fi conformat ideii esenţiale de consacrare totală simbolizată prin arderea de tot. întrucît această fiică era singurul lui copil, Iefta şi-a pierdut speranţa de a avea urmaşi.[10] în felul acesta el ar fi îndeplinit obligaţiile jurămîntului — fără aducerea unei jertfe omeneşti — jurămînt care probabil fusese făcut în grabă, sub presiune.
Deşi în naraţiunea biblică nu e descris modul în care Iefta şi-a îndeplinit jurămîntul, el a realizat sarcina de a-şi izbăvi poporul de asuprire şi se numără printre eroii credinţei (Evrei 11:32).
Ibţan a judecat în Israel timp de şapte ani. Nu este sigur dacă Betleemul, locul activităţii şi înmormîntării sale, e binecunoscuta cetate a lui Iuda ori un sat din Zabulon. Menţionarea celor treizeci de fii şi teizeci de fiice indică bunăstarea şi poziţia sa influentă.
Lui Elon i se atribuie zece ani ca judecător. Căminul său şi locul unde a slujit poporului său era Aialon, din ţara lui Zabulon.
Abdon, următorul judecător enumerat, a trăit în Efraim. Fiind în situaţia de a asigura măgari pentru cei şaptezeci de membri ai familiei sale, Abdon trebuie să fi fost un om foarte înstărit şi influent în ţara lui. El a judecat în Israel timp de opt ani.
Israelul a fost asuprit simultan de amoniţi şi filisteni (Judec. 10:6). In vreme ce Iefta i-a învins pe primii, Samson este eroul care a opus rezistenţă şi a contestat puterea filistenilor. întrucît niciodată Samson nu a eliberat complet Israelul de sub dominaţia filisteană, este greu să datăm perioada de patruzeci de ani menţionată în Judec. 13:1. Se acordă douăzeci de ani perioadei de conducere a lui Samson (Judec, 15:20).
Samson a fost un mare erou, dotat cu putere supranaturală care este ţinut minte mai ales pentru faptele sale de vitejie. Părinţii lui daniţi, au fost anunţaţi că el va fi un nazireu, încă înaintea naşterii sale. Manuah şi nevasta lui au fost înştiinţaţi prin revelaţie divină că fiul lor va începe eliberarea Israelului de asuprirea filisteană. Pe parcursul relatării se fac numeroase referiri la faptul că Duhul Domnului era peste el (13:25; 14:5, 19; 15:14). Activităţile lui erau limitate la cîmpia maritimă şi ţinutul deluros al lui Iuda, unde el s-a străduit să stăvilească ocuparea teritoriului israelit de către filisteni.
Cartea Judecători consemnează numeroase povestiri, care ar putea fi

doar o mostră din tot ce a făcut Samson. în drumul său spre Timna a sfîşiat cu mîinile goale un leu. Fiind obligat să dea treizeci de haine de sărbătoare filistenilor care aflaseră pe căi necinstite răspunsul unei ghicitori propuse de el la nunta din Timna, Samson a ucis treizeci de oameni de-ai lor la Ascalon. Cu altă ocazie a dat drumul la trei sute de vulpi cu făclii aprinse, pentru a distruge holdele filistene. Ca răspuns la represaliile acestora el a ucis mulţi filisteni lîngă Etam. Cînd bărbaţii lui Iuda l-au dat legat în mîinile duşmanilor, legăturile sale au fost

slăbite, Duhul Domnului venind peste el. A ucis singur o mie de oameni cu falca unui măgar. La Gaza a scos porțile în timpul nopții, ducîndu-le pe o distanță de aproape 64 km spre răsărit, pe un deal de lîngă Hebron. Aventura lui Samson cu Dalila care era de partea filistenilor i-a adus căderea. De trei ori i-a respins cu succes pe filisteni, cînd femeia 1-a trădat dîndu-1 pe mîna lor. Dar cînd i-a dezvăluit secretul puterii sale şi i-a fost tăiat părul, Samson şi-a pierdut puterea. Filistenii i-au scos ochii şi l-au forțat să învîrtească piatra de moară, ca un sclav. însă Dumnezeu i-a redat puterea pentru ultima lui faptă vitejească, şi el a dărîmat stîlpii templului lui Dagon, omorînd mai mulți filisteni decît în toate ciocnirile anterioare.
în pofida slăbiciunilor sale, Samson şi-a cîştigat renumele printre eroii credinței (Evrei 11:32). înzestrat fiind cu o putere atît de mare el ar fi putut neîndoielnic face cu mult mai mult, dar prins în lațul păcatului, a eşuat în misiunea de izbăvire a lui Israel. El a reuşit cel mult să-i înfrîneze temporar pe filisteni, astfel încît Israelul nu a fost izgonit din țara făgăduită.
Condiții religioase, politice şi sociale
Capitolele finale din Judecători şi Cartea lui Rut descriu situația existentă pe vremea conducătorilor eroi ca Debora, Ghedeon şi Samson. în absența trimiterilor şi neavînd referiri în legătură cu activitatea vreunuia dintre judecătorii numiți în capitolele anterioare, datarea precisă a acestor evenimente este dificilă. Rabinii asociază povestea lui Mica şi migrația daniților cu vremea lui Otniel, dar în lipsa detaliilor istorice este imposibil să acordăm o încredere incontestabilă acestor tradiții rabinice ori altora asemănătoare. Cel mult putem limita aceste evenimente la „vremea judecătorilor", în zilele cînd „nu era împărat în Israel" (Rut 1:1 şi Judec. 21:25).
Mica şi locul lui de închinare constituie un exemplu al apostaziei religioase ce predomina în vremea judecătorilor. Cînd Mica, efraimitul, i-a restituit mamei lui cei 1160 de sicii de argint furați, ea a dat unui argintar 200 pentru a-i lucra un chip cioplit în lemn şi acoperit cu argint, cît şi un

chip turnat făcut în întregime din argint. Cu aceste simboluri idolatre Mica şi-a alcătuit un loc sfint, adăugind un efod şi terafimi şi sfințind pe unul din fiii săi ca preot. Intîmplîndu-se ca un levit din Betleem să se oprească la capela sa de pe Muntele Erfraim, Mica a stabilit o înțelegere prin care levitul era angajat ca preot oficial, în speranța că Domnul va binecuvînta această inițiativă.
Cinci daniți trimişi în recuoaştere spre a găsi mai mult pămînt pentru tribul lor, s-au oprit la locul de închinare al lui Mica cerind sfatul acestui levit. Fiind asigurați de succes ei şi-au continuat drumul şi au găsit condiții prielnice pentru a cucerii mai mult teritoriu în Lais, o cetate aflată în apropierea izvoarelor Iordanului. Ca rezultat şase sute de daniți au migrat spre nord. în drum l-au convins pe levit că era mai bine pentru el să fie preotul unui trib decît al unui singur om. Deşi Mica şi vecinii lui au protestat, daniții fiind mai puternici au luat pur şi simplu pe levit şi dumnezeii lui Mica ducîndu-i spre nord în Lais, care după aceea s-a numit Dan. Aici Ionatan, care fără îndoială era acel levit, a înălțat un loc de închinare pentru daniți, ca substitut pentru Silo. Dacă nu există nici o omisiune în genealogia acestui Ionatan (18:30), e foarte posibil ca migrația să fi avut loc la începutul perioadei judecătorilor.
Crima sexuală de la Ghibea şi evenimentele care au urmat au dus la izbucnirea războiului civil în Israel. Un levit .din ținutul deluros al lui Efraim şi concubina lui întorcîndu-se dintr-o vizită la părinții femeii aflați în Betleem, s-au oprit peste noapte la Ghibea. Ei au trecut de Iebus, sperînd să găsească mai multă ospitalitate în Ghibea, care era cetate beniamită. în timpul nopții bărbații din Ghibea au cerut-o şi apoi au pus mîna pe concubina levitului. Dimineața ea a fost găsită moartă la uşă. El a luat cadavrul acasă şi 1-a tăiat în douăsprezece părți pe care le-a trimis în toată țara. întregul Israel, de la Dan la Beer-Şeba, a fost atît de şocat de această atrocitate încît s-a adunat la Mițpa. Aici, în fața unei adunări de 400.000 de bărbați, levitul a povestit modul cum l-au tratat beniamiții.
Cînd tribul lui Beniamin a refuzat să-i predea pe bărbații din Ghibea care comiseseră această crimă, a izbucnit războiul civil. Beniamiții au alcătuit o forță de luptă de 26.000 de oameni inclusiv o divizie de aruncători cu praştia formată din 700 de oameni. Restul Israelului s-a întîlnit atunci la Betel, unde se afla chivotul Domnului, pentru a primi încredințare în prvința luptei din partea lui Fineas, marele preot. în atacul lor asupra cetății Ghibea, israeliții au fost respinşi de două ori. Dar a treia oară au cucerit oraşul şi i-au dat foc, omorînd toți beniamiții cu excepția a 600 care au fugit găsind refugiu la stînca Rimon. Distrugerea şi devastarea pricinuită lui Beniamin a fost foarte mare, astfel că tribul a decăzut complet. După patru luni a avut loc împăcarea cu cei 600 de bărbați rămaşi. S-au luat măsuri pentru reintegrarea şi căsătoria acestora, astfel încît

beniamiții au putut fi repuşi în drepturi în națiunea lui Israel.
Istoria lui Rut ne oferă o privire fugară într-o perioadă mai paşnică din vremea judecătorilor.[11] Această narațiune se referă la migrația unei familii israelite — Elimelec, Naomi şi cei doi fii ai lor — către Moab, cînd în Iuda era foamete. Cei doi fii s-au căsătorit aici cu două femei moabite, Rut şi Orpa. După moartea soțului şi a ambilor fii, Naomi s-a întors la Betleem însoțită de Rut. Apoi Rut s-a măritat cu Boaz, figurînd ulterior în spița davidică a familiei regale din Israel.

[1] Pentru informații suplimentare vezi G.E. Wright, „Biblical Archaeology", pag.98-119.
[2] Pînă în 1930 singura sursă laică referitoare la această condiție religioasă a canaaniților era Philo din Byblos, un cărturar fenician care a sris o istorie a fenicienilor şi canaaniților. Conf. lui Merrill F. Unger, „Archeology and the Old Testament", pag. 167 şi cont.
[3] Iosua a petrecut 40 de ani în pustie (Iosua 5:6). El a murit la vîrsta de 110 ani (24:29). Caleb avea 40 de ani cînd Moise i-a trimis pe Iosua şi Caleb ca spioni (14:7-10).
[4] Conf. R. A. Torrey, „Difficulties in the Bible" (1907), pag. 53; Josephus, „Antiquities of the Jews", voi: 17, şi Ecclus 46:4
[5] Conf. D. Maunder, „The Battle of Beth-Horon", în „The International Standard Bible Encyclopedia", I, pag. 446-449. Conf. şi lui Robert Dich Wilson, „ What does the the sun stoodstill mean?", în „Moody Monthly", 21:67 (Octombrie 1920), care interpreteată cuintele traduse prin „a se opri" (n. trad., „stand still", „a sta nemişcat"), ca însemnînd „a se întuneca", pe baza astronomiei babiloniene. Hugh J. Blair, în „Joshua",în „The New Bible Commentary", pag. 231, sugerează că Iosua a făcut această cerere dimineața, astfel încît furtuna cu grindină a prelungit întunericul.
[6] Conf. J.Garstang, „Joshua Judges" (Londra: Constable, 1931), pag. 62. Sau, ar fi putut fi acesta un grup aramaic?
[7] Garstang, op. cit., pag. 298-299, semnalează că în Primul Război Mondial mişcările cavaleriei au fost periclitate în aceaşi zonă printr-o ploaie de 15 minute.
[8] Dr. Dwight W. Young sugerează în sprijinul acestei păreri, că expresia problematică „Tana" e probabil un aramaism însemnînd „a repeta, a re-face", şi e legat de cuvîntul ebraic „Shana".
[9] Pentru această părere, a se vedea C.F. Keil, comentariu despre „Judecători", pag. 388-295. David Kimchiu (sec 12) şi alți rabini au adoptat acest punct de vedere, comparînd actul lui Iefta cu experiența pe care a avut-o Avraam, cînd sacrificiul uman nu a fost realmente executat.
[10] Familiarizarea lui Iefta cu istoria Israelului aşa cum e înregistrată în Numeri, e evidentă în Num. 11:12-28. Jertfa omenească era interzisă, Lev. 20:2. A nu avea copii sau a rămîne fără moştenitor era o calamitate în Israel. Ana(I Sam. 1) şi-a dedicat fiulslujbei în tabernacol. Pentru referiri ocazionale la femei aflate într-o asemenea slujbă, a se vedea Ex. 38:8 şi I Sam 2:22.
[11] Josephus, „Antiquities, v. 9:1, datează povestea lui Rut în vremea lui Eli. Referirea laSalmon, tatăl lui Boaz, ca bărbatul lui Rahab, indică o dată mai timpurie. întrucît Boaz era străbunicul lui David, genealogia lui Matei are posibile goluri.

130
CĂLĂTORIE PRIN VECHIUL TESTAMENT
=jMAREA MEDITERANA
• Silo
Mițpa •
Rama ₜChiriat-Iearim • Ghibea
Ascalon - Betleem •
Adulam ₙ
pal • Cheila •
Țiclag i
Beer-Şeba
PERIOADA DE TRANZIȚIE
cea. llOOî.e.n.
Iabesul din Galaac
131

CAPITOLUL VII Vremuri de Tranziție

în secolele unsprezece şi zece, Israelul şi-a instaurat şi menținut cea mai puternică monarhie din întreaga sa istorie. Nici înainte şi nici după aceea, națiunea nu a mai avut frontiere atît de vaste şi nu a impus atîta respect internațional. Această expansiunea a fost posibilă în mare măsură pentru faptul că în această perioadă nu putea interveni nici un amestec dinspre extremitățile Cornului de Aur.

Națiunile învecinate

Egiptul a decăzut, deținînd o poziție foarte şubredă. Ramses III (per. 1198-1167), faraonul celei de-a douăzecea Dinastii, care fusese îndeajuns de puternic pentru a respinge invadatorii externi, a murit asasinat. Sub Ramses IV-XII (cea. 1167-1085), puterea regilor egipteni a sucombat treptat în favoarea familiei preoțeşti caracterizată prin agresivitate politică. Pe la 1085 î.e.n., marele preot Heri-Hor a început să conducă Egiptul de la Karnak la Teba, în vreme ce prinți mărunți controlau Tanisul. Pierderea prestigiului egiptean se reflectă în tratamentul lipsit de respect acordat lui Wen-Amun în călătoriile sale spre Byblos, ca trimis egiptean (cea. 1080 î.e.n.). Pînă în al patrulea an al domniei lui Roboam (cea. 927 î.e.n.), Egiptul nu a fost în situația de a invada Palestina (I Regi 14:25-26).

Sub conducerea lui Tiglat-Pileser I (cea. 1113-1074 î.e.n.), asirienii şi-au extins influența spre vest în Siria şi Fenicia. Totuşi, nu după mult timp, înşişi asirienii au simțit efectele invaziei dinspre vest. în vremea domniei lui Ashur-rabi II (cea. 1012-975), aşezările asiriene aflate de-a lungul Eufratului au fost dislocate de triburi aramaice migratoare. Abia după 875 î.e.n. Asiria a recîştigat controlul asupra Văii superioare a Eufratului, astfel înеît să poată contesta dominația puterilor apusene în Palestina.

132
CĂLĂTORIE PRIN VECHIUL TESTAMENT

Duşmanul crîncen care amenința serios creşterea puterii Israelului, era Filistia. Respinşi în încercările lor de a pătrunde în Egipt, filistenii s-au aşezat în număr mare în cîmpiile maritime ale Palestinei, la scurt timp după 1200 î.e.n. cinci oraşe au devenit fortărețe filistene: Ascalon, Asdod, Ecron, Gaza şi Gat (I Sam. 6:17). In fiecare

din aceste cetăți independente conducea un „domn" care supraveghea cultivarea terenului înconjurător. Deşi după cum raporta Wen-Amun, filistenii se aflau într-o competiție activă avantajoasă cu fenicienii în comerțul maritim. în vremea lui Samson, Eli, Samuel şi Saul ei amenințau să invadeze Israelul. Fiind independenți unul de altul, cei cinci conducători ai cetăților se uneau ocazional în scopuri militare şi politice.
Explicația reală a superiorității filistene asupra Israelului stă în faptul că filistenii dețineau secretele prelucrării fierului. Hitiții din Asia Mică ştiau să topească fierul dinainte de 1200 î.e.n., dar filistenii au fost primii care au folosit acest procedeu în Palestina. Păstrarea cu grijă a acestui monopol făcea ca Israelul să depindă de ei. Acest lucru se vede clar în I Sam 13:19-22: „în toată țara lui Israel nu se găsea nici un fierar". Nu numai că israeliții erau lipsiți de fierari care să le facă săbii şi sulițe, dar erau dependenți de filisteni chiar şi pentru ascuțirea uneltelor agricole. în aceste condiții deosebit de nefavorabile, Israelul se afla pe punctul de a fi supus de filisteni, fără nici o speranță de eliberare din sclavie.
Cu toate că Saul a opus o oarecare rezistență înaintării duşmane, abia în vremea lui David puterea filistenilor a fost înfrîntă. Ocupînd Edomul, David a învățat secretele utilizării fierului şi a obținut accesul la resursele naturale din peninsula Sinai. Astfel el a putut să realizeze o unire trainică a națiunii lui Israel şi să stabilească supremația mulitară, care niciodată nu a mai fost serios contestată de filisteni.
Dinspre nord, principala amenințare la adresa expansiunii lui Israel venea din Aram . încă din timpurile patriarhale, arameii se stabiliseră în regiunea Khabur din Mesopotamia de nord, cunoscut drept Aram-Naharaim. E foarte posibil ca teritoriul aflat sub controlul lor să se fi extins înspre vest pînă la Aleppo iar înspre sud pînă la Cades pe Orontes. Nu e sigur în ce măsură ei au ocupat zona Damascului şi regiunea dinspre sud, în vremea judecătorilor.
Cel mai puternic stat aramaic era Toba, aflat la nord de Damasc. Hadadezer, conducătorul Tobei, şi-a extins domeniul pînă la Eufrat (II Sam. 8:3-9) şi e posibil chiar să fi purtat lupte cu unele colonii asiriene din vremea lui Ashur-rabi II, rege al Asiriei (1012-975 î.e.n.). Dinastiile hitite din Hamat şi Carchemiş au fost treptat înlocuite de aramei, pe măsură ce

aceştia s-au extins spre nord. Alte state aramaice aflate la sud-esi de Damasc erau Maaca, Cheşur şi Toba. La răsărit de Iordan şi la sud de Muntele Hermon se întindea Maaca, iar la sud de Maaca se afla Cheşur.[2] După uciderea lui Amnon, Absalom s-a refugiat la Cheşur, întrucît mama lui provenea din această zonă.[3] Tob (Judec. 11:3) se afla la sud-est de Marea Galileii însă la nord de Galaad.[4] Sub conducerea lui Hadadezer, aceste state au constituit în vremea lui David un obstacol imens în calea expansiunii israelite.
Fenicienii sau canaaniții ocupau coasta Mediteranei, spre nord. în timp ce arameii formau un regat puternic dincolo de lanțul muntos al Libanului, fenicienii se concentrau asupra intereselor maritime. Cam pe vremea lui David, cetățile Tir şi Sidon întemeiaseră un stat puternic înglobînd teritoriul de coastă învecinat. Prin negoț şi tratate ei şi-au extins influența comercială în întreaga lume mediteraneană. Hiram regele Tirului şi David, împăratul Israelului, au considerat că menținerea unei atitudini prietenoase fără fricțiuni militare, era reciproc avantajoasă.
Edomiții care populau regiunea muntoasă de la sudul Mării Moarte, erau conduşi de regi înainte ca Israelul să adopte monarhia (Gen. 36:31-39). Cu toate că Saul a luptat cu edomiții, David a fost acela care i-a supus cu adevărat. Afirmația că ei au devenit slujitorii lui David şi au aşezat garnizoane pe întreg teritoriul lor, are implicații vaste (II Sam. 8:14). David obținea din minele Edomului resurse naturale cum ar fi cuprul şi fierul, care îi erau extrem de necesare Israelului pentru a distruge monopolul filistean în producția de armament.
Amaleciții, şi ei descendenți ai lui Esau (Gen. 36:12), dețineau teritorii la vest de Edom, înspre frontiera egipteană. Saul a încercat să-i distrugă pe amaleciți (I Sam. 15), dar nu a reuşit să-i nimicească cu desăvîrşire. Mai tîrziu amaleciții au atacat Ticlagul, cetate ocupată de David cînd era fugar pe teritoriul filistenilor; după aceea amaleciții sînt foarte rar menționați.
Moabiții, aflați la est de Marea Moartă, au fost învinşi de Saul (I Sam. 14:47) şi cuceriți de David. Timp de vreo două secole ei au rămas subordonați Israelului, plătind tribut.
Amoniții ocupau teritoriul mărginaş de la granița răsăriteană a Israelului. Saul i-a învins la Iabes-Galaad, unde s-a instaurat ca rege (I Sam. 11:1-11). Cînd amoniții au sfidat tratativele de prietenie inițiate de David, prin alianța lor cu arameii, acesta nu numai că i-a înfrînt, dar le-a cucerit şi cea mai importantă cetate, Raba-Amon (II Sam. 12:27). In perioada regatului ei nu au mai contestat niciodată superioritatea Israelului.

Sub conducerea lui Eli şi Samuel
Vremea lui Eli şi Samuel a marcat perioada de trecere de la conducerea spasmodică şi intermitentă a judecătorilor, la ridicarea unei monarhii israelite. Cei doi bărbați nu sînt amintiți în Cartea Judecătorilor, dar li se acordă atenție în capitolele inaugurale din I Samuel (1:1-8:22), ca introducere la narațiunea despre întîiul împărat

al lui Israel. Aceste capitole pot fi împărţite astfel:
\
I. Eli ca preot şi judecător
Naşterea lui Samuel
Slujba la templu
Două avertismente către Eli
Judecarea lui Eli II. Samuel ca profet, preot şi judecător
Chivotul readus în Israel
Renaştere şi victorie
Rezumatul misiunii lui Samuel
Cererea unui împărat III. Saul preia conducerea
Samuel îl unge pe Saul în taină
Saul ales de Israel
Victorie asupra amoniţilor
Investirea publică a lui Saul
1:1-4:22
1:1-2:11
2:12-26
2:27-3:21
4:1-22
5:1-8:22
5:1-7:2
7:3-14
7:15-8:3
8:4-22
9:1-12:25
9:1-10:16
10:17-27
11:1-11
11:12-12:25
Istoria lui Eli slujeşte ca fundal pentru misiunea lui Samuel. Ca mare preot, Eli se ocupa de închinarea şi de jertfa de la tabernacol din Silo. Către el priveau israeliţii, pentru călăuzire şi conducere în probleme religioase şi civile. In vremea lui Eli, religia Israelului a fost într-o stare permanentă de decădere. El nu a reuşit să-şi înveţe propriii fii să-L cinstească pe Dumnezeu; „ei nu-L cunoşteau pe Domnul" (I Sam. 2:12). Sub jurisdicţia lui, ei şi-au asumat responsabilităţi preoţeşti, profitînd de pe urma oamenilor care veneau să aducă jertfe şi să se închine. Nu numai că îl furau pe Dumnezeu pretinzînd partea preoţească înainte de aducerea jertfei, dar purtarea lor făcea ca oamenii să deteste aducerea jetfelor la Silo. De asemenea ei au profanat sanctuarul prin ticăloşia şi desfrîul caracteristice religiei canaanite. După cum era de aşteptat, ei nu au dat atenţie acuzaţiilor tăioase ale tatălui lor. Nu e surprinzător deci că Israelul a continuat să degenereze prin intermediul practicilor religioase din ce în ce mai corupte.
Copil fiind, Samuel a fost adus în acest mediu dezgustător şi dat in grija lui Eli. Fiind închinat lui Dumnezeu şi încurajat de o mamă evlavioasă, Samuel a crescut în apropierea tabernacolului, neafectat de influenţa păcătoasă a fiilor lui Eli.
Un proroc al cărui nume nu se precizează 1-a mustrat pe Eli pentru că îşi onora fiii mai mult decît pe Dumnezeu (I Sam. 2:27 şi cont.). Neglijenţa lui a atras judecata lui Dumnezeu; fiii lui îşi vor pierde astfel viaţa iar în locul lor va sluji un preot credincios. Această hotărîre î-a fost repetat lui Samuel, cînd Dumnezeu i-a vorbit în timpul nopţii (I Sam. 3:1-18).
Aceste cuvinte profetice s-au împlinit rapid şi pe neaşteptate. Fiind înspăimîntaţi că vor pierde o luptă cu filistenii, israeliţii i-au îndemnat pe fiii lui Eli să aducă pe cîmpul de bătaie obiectul cel mai sfînt al lui Israel, chivotul legămîntului. Religia ajunsese într-un asemenea declin încît oamenii credeau că, reprezentînd însăşi prezenţa lui Dumnezeu, chivotul îi va scăpa de înfrîngere. Dar ei nu L-au putut forţa pe Dumnezeu să-i slujească. înfrîngerea suferită a fost zdrobitoare. Duşmanul a capturat chivotul, omorîndu-i pe fiii lui Eli. Nu e de mirare că la auzul veştii zguduitoare despre ajungerea chivotului în mîinile filistenilor, Eli a căzut şi a murit.
Pentru Israel aceasta a fost o zi fatidică. Deşi Biblia nu spune nimic despre distrugerea cetăţii Silo, alte dovezi confirmă că în acea vreme filistenii au transformat în ruină locul central de închinăciune care ţinuse triburile în unitate. Patru secole mai tîrziu, Ieremia îi prevenea pe locuitorii Ierusalimului să nu-şi pună încrederea în Templu (Ier. 7:12-24; 26:6-9). După cum israeliţii se încrezuseră în chivot pentru siguranţa lor, şi generaţia lui Ieremia presupunea că, întrucît Ierusalimul era lăcaşul lui Dumnezeu, nu putea să cadă în mîinile naţiunilor străine. Ieremia le-a sugerat să privească la ruinele din Silo, şi să tragă învăţăminte din acest exemplu istoric. Săpăturile arheologice indică distrugerea lui Silo în secolul al unsprezecelea. Distrugerea cetăţii în această perioadă explică faptul cala scurt timp după aceea preoţii au oficiat la Nob (I Sam. 21:1). In legătură cu aceasta e important de

observat că Israel nu a încercat niciodată readucerea chivotului la Silo.
Victoria filisteană i-a demoralizat efectiv pe israeliți. Dînd naştere unui fiu, nora lui Eli 1-a numit pe bună dreptate „I-Cabod", pentru că şi-a dat seama că Dumnezeu a retras binecuvîntarea lui Israel (I Sam. 4:19-22). Numele copilului înseamnă „Nu mai e slavă", şi în acelaşi timp ar putea dovedi că religia canaanită impregnase deja gîndirea israelită, întrucît pentru un adept al lui Baal numele ar fi fost o aluzie la moartea zeului

fertilității.
Locul lui Samuel e unic în istoria Israelului. Fiind ultimul judecător, autoritatea sa civilă cuprindea tot Israelul. Mai mult încă, el a fost recunoscut drept cel mai mare profet în Israel, începînd din vremurile mozaice. De asemenea el a oficiat ca preot conducător, deşi nu era din spița lui Aaron, căruia îi aparțineau responsabilitățile de mare preot.
Biblia a păstrat relativ puțin despre lucrarea efectivă a acestui mare conducător. Cînd a murit Eli, iar amenințarea asupririi filistene s-a accentuat, israeliții s-au întors în mod firesc spre Samuel ca spre un conducător. După ce a scăpat, în urma jefuirii locului sfînt din Silo, Samuel s-a stabilit la Rama, unde a ridicat un altar. Totuşi nu sînt indicații că acesta a devenit centrul religios sau civil al națiunii. Tabernacolul, care conform Psalmului 78:60 fusese abandonat de Dumnezeu, nu e menționat în legătură cu Samuel. Israel a recîştigat de la filisteni chivotul (I Sam. 5:1-7:2) dar 1-a păstrat la Chiriat-Iearim în casa lui Abinadab, pînă în vremea lui David. Este evident că în această perioadă el nu a fost folosit public. Totuşi Samuel îndeplinea îndatoriri preoțeşti aducînd jertfe la Mițpa, Rama, Ghilgal, Betleem şi oriunde era nevoie în țară.[5] El a continuat să îndeplinească această funcție chiar şi după ce i-a încredințat lui Saul afacerile statului.
în decursul timpului Samuel a adunat în jurul său un grup de proroci asupra cărora trebuie să fi avut o mare influență (I Sam. 19:18-24). E foarte probabil că Natan, Gad şi alți profeți activi în timpul lui David şi-au primit elanul de la Samuel.
Pentru a-şi îndeplini responsabilitățile juridice, Samuel mergea anual la Betel, Ghigal şi Mițpa (I Sam. 7:15-17). S-ar putea deduce că în primii ani, înainte de a-şi încredința responsabilitățile fiilor săi Ioel şi Abia (I Sam. 8:1-5), circuitul său prin țară includea şi puncte mai îndepărtate, cum ar fi Beer-Şeba. Lui i se atribuie insistența ca Israelul să înlăture din rîndurile sale cultul religios canaanit (I Sam. 7:3 şi cont.). La Mițpa, poporul s-a adunat cu pocăință pentru rugăciune, post şi jertfă. Vestea acestei convocări a ajuns pînă la filisteni care au profitat de situație pentru a lansa un atac. In mijlocul încăierării, o puternică furtună cu tunete şi fulgere i-a înspăimîntat pe mercenarii filisteni, producînd confuzie şi determinîndu-i să fugă. Cu siguranță că zgomotul tunetelor a constituit pentru filisteni o rea prevestire, pentru că atîta timp cît Samuel s-a aflat la comanda triburilor, ei nu au mai încercat să se angajeze în luptă cu israeliții.
După toate acestea, conducătorii tribali au simțit că ar trebui să-şi

întărească rezistența în fața agresiunii filistene, şi drept urmare au cerut cu insistență un împărat. Drept scuză pentru instaurarea monarhiei, ei au arătat că Samuel era acum un om vîrstnic, iar fiii lui nu aveau calitățile morale necesare, pentru a-1 înlocui. Samuel le-a respins propunerea cu perspicacitate, implorîndu-i cu elocvență „să nu impună asupra lor o instituție canaanită străină modului lor de viață".[6] Cînd ei au persistat totuşi în cererea lor, Samuel a acceptat cu resemnare, dar numai după intervenția divină (I Sam. 8).
Cînd a consimțit fără tragere de inimă la introducerea regalității, Samuel nu ştia cine va fi ales de Dumnezeu. într-o zi, în timp ce aducea o jertfă, el a fost întîlnit de un beniamit care venise să-1 întrebe de locul unde s-au rătăcit măgarii tatălui său. Fiind prevenit de sosirea acestuia, Samuel a înțeles că Saul era ales de Dumnezeu drept primul împărat al lui Israel. Nu numai că 1-a tratat pe Saul ca oaspete de onoare la acea masă de jertfă, dar 1-a şi uns în ascuns drept „căpetenia moştenirii Lui (Domnului)", indicînd astfel că oficiul de rege era o încredințare sacră. întorcîndu-se la Ghibea, Saul a fost martorul împlinirii cuvintelor profetice ale lui Samuel, de confirmare a alegerii sale în această slujbă. într-o întîlnire care a urmat la Mițpa, Saul a fost ales în mod public şi sprijinit cu entuziasm de majoritate, prin populara urare „Trăiască împăratul" (I Sam. 10:17-24). Deoarece Israelul nu avea capitală, Saul s-a întors în oraşul natal Ghibea din Beniamin.
Amenințarea amonită de la Iabes-Galaad i-a oferit lui Saul ocazia de a-şi întări conducerea. Ca răspuns la apelul său național, poporul s-a adunat pentru a-1 sprijini, obținînd astfel o copleşitoare victorie

asupra amoniților. Aducînd întregul Israel la Ghilgal, Samuel îl confirmă public pe Saul ca împărat. Le reaminteşte israeliților că Dumnezeu le-a satisfăcut cererea. Bazîndu-se pe istoria Israelului, el îi asigură de prosperitate națională dacă atît regele cît şi cetățenii vor respecta legea mozaică. Acest mesaj al lui Samuel a primit confirmare divină în fața israeliților printr-o ploaie neaşteptată — un adevărat fenomen în vremea recoltării griului.[7] Oamenii au fost impresionați profund şi i-au cerut lui Samuel să continue să mijlocească pentru ei. Deşi israeliții doriseră să fie conduşi de un împărat, cuvintele de asigurare ale lui Samuel — profetul care oprise valul de apostazie şi inițiase o eficientă mişcare profetică prin lucrarea sa de învățare — i-au convins de interesul lui sincer pentru bunăstarea lor: „Departe de mine să păcătuiesc împotriva Domnului, încetînd să mă rog pentru voi".

Primul rege al Israelului

După o primă victorie asupra amoniților la Iabes-Galaad, Saul s-a bucurat de sprijinul entuziast al poporului său. într-adevăr nu toți au primit numirea lui cu satisfacție neprefăcută, dar aceşti încăpățînați nu s-au putut împotrivi popularității lui copleşitoare (I Sam. 10:27; 11:12,13). Şi totuşi prin neascultarea lui deliberată Saul şi-a distrus curînd şansele de succes. Din cauza suspiciunii şi urii, eforturile lui au fost atît de greşit canalizate iar forța națională atît de risipită, încît domnia lui s-a sfîrşit printr-un eşec total.

Relatarea biblică despre domnia lui Saul, dată în I Sam. 13:1-31:13 poate fi subdivizată convenabil după cum urmează:

I. Victorii naționale şi eşecuri personale	13:1-15:35
Saul nu îl aşteaptă pe Samuel	13:l-15a
Filistenii învinşi la Micmaş	13:15b-14:46
Supunerea națiunilor înconjurătoare	14:47-52
Neascultarea într-o victorie asupra amaleciților	15:1-35
II. Saul împărat, David fugar	16:1-26:25
David cîştigă faima națională	16:1-17:58
Saul caută să-1 atragă într-o cursă pe David	18:1-19:24
Prietenia dintre David şi Ionatan	20:1-42
Fuga lui David şi consecințele ei	21:1-22:23
Saul îl urmăreşte pe David	23:1-26:25
III. Conflictul filisteano-israelit	27:1-31:13
Filistenii îl adăpostesc pe David	27:1-28:2
Saul caută ajutor în Endor	28:3-25
David îşi recuperează bunurile	29:1-30:31
Moartea lui Saul	31:1-13

Saul a fost un luptător care şi-a condus națiunea către multe victorii militare. într-un loc strategic de pe un deal aflat la cinci kilometri nord de Ierusalim, Saul a întărit Ghibea pentru a contracara superioritatea militară filisteană. Valorificînd atacul reuşit al fiului său Ionatan, Saul i-a pus pe fugă pe filisteni în bătălia de la Micmaş (I Sam. 13-14). Printre alte națiuni înfrînte de Saul (I Sam. 14:47-48) au fost şi amaleciții (I Sam. 15:1-9). Succesul inițial al primului rege al lui Israel nu i-a ascuns slăbiciunile personale. Regele Israelului avea o poziție unică între conducătorii contemporani, avînd obligația de a-1 recunoaşte pe profetul ce-1 reprezenta

pe Dumnezeu. De două ori Saul nu a îndeplinit această cerință. Aşteptînd nerăbdător sosirea lui Samuel la Ghilgal, Saul a oficiat el însuşi aducerea jertfei (I Sam. 13:8). După victoria asupra amaleciților, în loc să urmeze instrucțiunile lui Samuel, a cedat presiunii poporului. Prorocul 1-a avesrtizat solemn că lui Dumnezeu nu-i plac sacrificiile care înlocuiesc ascultarea. Cu această mustrare usturătoare, Samuel 1-a lăsat pe împăratul Saul să se descurce singur. Prin neascultarea lui, Saul pierduse dreptul asupra regatului.

Ungerea lui David de către Samuel, într-o ceremonie particulară, s-a făcut fără ştirea lui Saul.[8] Odată cu uciderea lui Goliat, David apare pe scena națională. Fiind trimis de tatăl lui pentru a-i aprovizina pe frații săi care serveau în armata israelită mobilizată împotriva filistenilor, el a auzit amenințările blasfemiatoare ale lui Goliat. David s-a gîndit că Dumnezeu, care-1 ajutase să omoare urşi şi lei, îi va da puterea de a-1 ucide pe acest duşman care sfida armatele lui Israel. Cînd şi-au dat seama că Goliat uriaşul din Gat fusese ucis, filistenii au fugit dinaintea lui Israel. Recunoaşterea națională a eroului David s-a exprimat ulterior prin zicala populară, „Saul a bătut miile lui, iar David zecile lui de mii".

Cu alte ocazii, David fusese cîntăreț la curtea împăratului, liniştind spiritul tulburat al lui Saul. Boala mintală a împăratului era atît de serioasă încît el a încercat chiar să-1 ucidă pe tînărul cîntăreț. Saul nu numai că 1-a recunoscut pe David în urma faptei lui eroice — probabil pentru a-i răsplăti familia absolvind-o de taxe — dar 1-

a şi ataşat permanent curții regale.
Lăsat în voia lui, Saul a devenit suspicios şi foarte gelos pe David. El a încercat să-1 îndepărteze pe acest erou național prin numeroase planuri iscusite. Expus loviturilor de suliță ale lui Saul ori primejdiilor luptei, David a reuşit să scape cu succes de toate uneltirile menite să-1 piardă. Chiar mergînd personal la Naiot, unde David se refugiase cu Samuel, Saul a fost atît de influențat de duhul profetic, încît nu a putut să-1 prindă pe David ori să-i facă vreun rău.
Faptul că era ataşat curții regale, 1-a avantajat pe David din mai multe puncte de vedere. El se distingea în acțiunile militare conducînd unitățile armate israelite la atacuri victorioase împotriva filistenilor. Prin legăturile lui personale cu Ionatan, el a fost părtaş la una din cele mai nobile prietenii din vremea Vechiului Testament. Prin legătura sa intimă cu fiul împăratului, David a putut evalua mai exact intențiile rele al lui Saul, neexpunîndu-se astfel inutil pericolului. Cînd au înțeles că venise timpul ca David să fugă, Ionatan şi David şi-au pecetluit prietenia printr-un

legământ (I Sam. 20:11-23).
David şi-a căutat siguranța la filisteni. Deoarece Achiş, împăratul lui Gat, a refuzat să-1 adăpostească, David a plecat la Adulam, unde i s-au alăturat patru sute de oameni din aceeaşi seminție cu el. Avînd în grijă un grup atît de mare, el a făcut pregătiri din timp ca unii dintre oamenii lui să locuiască în țara Moabului. Printre sfetnicii care i s-au asociat, se afla şi profetul Gad.
Auzind că Ahimelec, preotul lui Nob, i-a dat provizii lui David aflat în drum spre Filistia, Saul a ordonat executarea lui Ahimelec împreună cu alți optzeci şi cinci de preoți. Un fiu al lui Ahimelec, Abiatar, a scăpat şi s-a alăturat grupului de fugari al lui David.
Nu după multă vreme, Saul şi-a dat pe față sentimentele răuvoitoare față de David printr-o urmărire deschisă. David s-a aflat în mare pericol de mai multe ori. După ce a scăpat cetatea Cheila de atacurile filistene, el a rămas acolo pînă cînd a fost alungat de apropierea lui Saul. Refugiindu-se la Zif, aflat la cinci kilometri sud de Hebron, el a fost trădat de zifiți şi înconjurat de armata lui Saul. Un raid filistean venit la timp 1-a împiedicat de astă dată pe Saul să se apropie de David. Ulterior într-o altă expediție la En-Ghedi (I Sam. 24) şi apoi la Hachila, eforturile lui Saul de a-1 ucide pe David au fost zadarnice.
De mai multe ori David a avut ocazia să-1 ucidă pe regele Israelului cu mîna lui. De fiecare dată însă el a refuzat, recunoscîndu-1 pe Saul drept unsul Domnului. Deşi acesta a fost adînc mişcat iar un timp şi-a recunoscut greşeala, curînd el a reluat din nou ostilitățile.
Aflîndu-se cu însoțitorii lui în pustia Paran, David i-a ajutat pe locuitorii acestei zone, apărîndu-le proprietatea de bandele de hoți. Nabal, un proprietar de oi din Maon care-şi tundea oile lîngă satul Cârmei, nu a luat în seamă cererea lui David referitoare la o „taxă de protecție". Refuzînd să dea din bogăția sa şi pentru a-şi ascunde zgîrcenia, Nabal a insinuat că David fugise de la stăpîn. înțelegînd că situația era gravă, Abigail, nevasta lui Nabal, a evitat cu înțelepciune răzbunarea, ducîndu-se personal la David cu daruri pregătite. Cînd Nabal şi-a revenit din beție şi a aflat că abea a scăpat de răzbunarea lui David, a fost atît de zbuciumat încît în zece zile a murit. Abigail a devenit după aceea nevasta lui David.
David s-a temut că într-o zi Saul îl va surprinde nepregătit. Pentru a se pune în siguranță împreună cu cei peste şase sute de bărbați care-1 însoțeau la care se adăugau femeile şi copiii, Achiş i-a permis să se stabilească în

cetatea filisteană Țiclag. A rămas aici pentru aproape întreaga perioadă a ultimului an şi jumătate din domnia lui Saul. Spre sfirşitul acestui timp, David i-a însoțit pe filisteni pentru a lupta împotriva Israelului. Dar participarea i-a fost refuzată. El s-a întors la Țiclag, tocmai la timp pentru a-şi recupera bunurile pierdute într-un raid al amaleciților.
Armatele israelite erau cantonate pe Muntele Ghilboa pentru lupta cu filistenii. De data aceasta împăratul lui Israel era neliniştit nu numai din cauza temerii de duşman, pe care îl învinsese în alte ocazii, dar şi pentru că lui Samuel, ignorat cu mult timp în urmă, nu i se putea cere sfatul. Saul s-a întors către Dumnezeu, dar nu a primit răspuns nici prin vis, nici prin Urim şi nici prin proroci. El a fost cuprins de panică. In disperare a apelat la mediile culte pe care le interzisese în trecut.[9] Găsind-o pe femeia din En-Dor, Saul a vrut să vorbească cu Samuel. Oricare ar fi fost puterea acestei femei, în relatare este clar (I Sam. 28:3-25) că intervenția puterii supranaturale în aducerea spiritului profetului Samuel, nu era sub controlul ei. Prin intermediul lui Samuel, i s-a reamintit lui Saul că datorită neascultării sale pierduse împărăția. în mesajul către Saul, profetul a prevăzut moartea împăratului şi a celor trei fii ai lui, cît şi înfrîngerea lui Israel.
în această noapte sumbră, Saul a revenit în tabără cu inima grea şi cu gîndul la întîmplările tragice care-1 aşteptau. în timpul luptei de pe cîmpia Isreel,forțele israelite au fost puse pe fugă şi silite să se retragă pe Muntele Ghilboa. în timpul urmăririi, filistenii au luat viața celor trei fii ai împăratului. Chiar Saul a fost rănit de arcaşii duşmani. Pentru a evita tratamentul nemilos al inamicului, el s-a aruncat în propria lui sabie, punîndu-şi capăt zilelor. Filistenii au avut o victorie decisivă, cîştigînd controlul indisputabil asupra văii roditoare ce se

întindea de pe coastă pînă la Rîul Iordan. Ei au ocupat şi multe cetăţi din care israeliţii au trebuit să fugă. Trupul lui Saul şi cele ale fiilor lui au fost mutilate şi atîrnate pe zidurile fortăreţei filistene Bet-Şan, dar locuitorii din Iabes-Galaad le-au recuperat pentru a le îngropa. Mai tîrziu David a luat măsuri pentru aducerea osemintelor pe pămîntul familiei lui Saul, la Ţela, din tribul lui Beniamin (II Sam. 21:12-14).
Sfirşitul domniei lui Saul, primul împărat al Israelului,[10] a fost într-adevăr tragic. Deşi a fost ales de Dumnezeu şi uns de către prorocul şi omul rugăciunii, Samuel, el nu a înţeles că ascultarea era esenţială în încredinţarea sacră şi unică pe care i-a dat-o Dumnezeu — aceea de a fi „căpetenia moştenirii Lui".

[1] Numele obişnuit pentru „Aramea" Vechiului Testament e Siria.
[2] Conf. Deut. 3:14; Iosua 12:5 şi 13:11
[3] Conf. II Sam. 3:3; 13:37.
[4] Conf. II Sam. 10:8-10
[5] Conf. I Sam. 7:5-9; 7:17; 13:8; 16:2
• I. Mendelsohn, „Samuel's Denunciation of Kingship in the Kight of the Akkadian Documents from Ugarit", BASOR 143 (Octombrie, 11956), pag. 22.
[7] în condiţii normale, Palestina nu avea de loc ploaie din aprilie pînă în octombrie. A avea ploaie în timpul recoltării grîului, cam între 15 mai şi 15 iunie, era considerat un miracol.
[8] I Sam. 16-18 nu respectă neapărat ordinea cronologică.
[8] Ocultismul practicat de naţiunile politeiste înconjurătoare nu era permis de legea mozaică Conf Lev. 19:31; 20:6,27; Deut. 18:10-11.
[10] Deşi data încheierii domniei lui Saul e aproximativ 1011 î.e.n., datele exacte pentru Eli, Samuel şi începutul domniei lui Saul sînt nesigure.

CAPITOLUL VIII
Unirea Israelului în vremea lui David şi Solomon

Epoca de aur a lui David şi Solomon nu a fost nicicînd egalată în vremea Vechiului Testament. Expansiunea teritorială şi idealurile religioase aşa cum au fost văzute de Moise, au fost realizate într-o mai mare măsură decît oricînd în istoria Israelului, înainte sau după aceea. In secolele ce au urmat, speranţele profetice de refacere a prosperităţii Israelului aveau mereu ca ideal regatul davidic.

Unirea şi expansiunea davidică

Eforturile politice ale lui David au fost încununate cu succes. în mai puţin de un deceniu de la moartea lui Saul, întreg Israelul s-a unit să-1 sprijine pe David, care-şi începuse domnia doar cu micul regat al lui Iuda. Datorită succesului militar şi propunerilor prieteneşti, în scurt timp el controla teritoriul de la rîul Egiptului şi golful Aqaba pînă la coasta feniciană şi ţara Hamatului. Recunoaşterea şi respectul internaţional pe care David le-a adus Israelului nu au fost contestate de puterile străine pînă în ultimii ani ai domniei lui Solomon.
Noul împărat s-a distins şi în domeniul conducerii religioase. Deşi i-a fost refuzat privilegiul construirii Templului, el a făcut pregătiri amănunţite pentru înălţarea acestuia în timpul fiului său Solomon. Sub conducerea lui David, preoţii şi leviţii au fost organizaţi în vederea participării efective la activităţile religioase ale întregii naţiuni.[1]
Cartea II Samuel descrie cu multe detalii domnia lui David. O lungă secţiunie (11-20) se referă exclusiv la păcatul, crima şi revolta din familia regală. Trecerea împărăţiei în mîna lui Solomon şi moartea lui David sînt relatate în primele capitole din I Regi. Cartea I Cronici, şi ea o relatare a perioadei davidice, constituie o unitate independentă, concentrîndu-şi atenţia asupra lui David ca primul conducător dintr-o dinastie durabilă.

-

IMPERIUL LUI DAVID
cea. 1000 î.e.n.
Eţioi-Gheber
UNIREA ISRAELULUI ÎN VREMEA LUI DAVID ŞI SOLOMON

Ca introducere la instituirea dinastiei davidice, cronicarul urmăreşte genealogia celor douăsprezece triburi peste care conducea David. Saul e menţionat doar în trecere, după care e prezentat David ca împărat al întregului Israel. Organizarea politică şi religioasă a Israelului este dată mai amănunţit, iar supremaţia lui David peste naţiunile înconjurătoare capătă un accent mai puternic. înainte de a încheia cu moartea lui David, ultimele opt capitole din această carte aduc o descriere amplă a pregătirilor sale pentru construirea Templului. I Cronici este astfel o întregire valoroasă a relatării din II Samuel.
Privirea generală oferită în acest capitol asupra domniei lui David constituie o prezentare cronologică a evenimentelor înregistrate în II Samuel şi I Cronici:

împărat peste Iuda

	II Sam.	I Cron.
Cadru genealogic		1:1-9:44
David deplînge moartea lui Saul	1:1-27	10:1-14
Dezintegrarea dinastiei lui Saul	2:1-4:12	

Născut în vremuri tulburi, David a fost supus unei perioade aspre de pregătire pentru a domni peste Israel. El a fost înrolat în serviciul militar al împăratului după omorîrea lui Goliat şi a cîştigat o experienţă nepreţuită în acţiunile militare împotriva filistenilor. Fiind silit să părăsească curtea regală, el a condus un grup de fugari şi a cîştigat încrederea proprietarilor de pămînturi şi a stăpînilor de oi din sudul Israelului, protejîndu-i. In acelaşi timp, fiind proscris în Israel, a reuşit să încheie relaţii diplomatice cu filistenii şi moabiţii.

Cînd armata lui Saul a suferit o înfrîngere decisivă pe Muntele Ghilboa, David se afla pe pămînt filistean. La scurt timp după ce şi-a salvat soţiile şi prada luată de amaleciţi, un mesager i-a raportat evenimentele hotărîtoare ce avuseseră loc în Israel. Copleşit de mîhnire a adus un nemuritor omagiu lui Saul şi Ionatan într-una din cele mai frumoase elegii ale Vechiului Testament. Nu numai că Israelul şi-a pierdut împăratul, dar David a simţit pierderea celui mai apropiat prieten al său, Ionatan. Cînd aducătorul veştilor, un amalecit, aştepta o răsplată pentru uciderea lui Saul, David a ordonat executarea acestuia pentru că s-a atins de unsul Domnului.

După ce s-a asigurat de aprobarea lui Dumnezeu, David s-a întors pe pămîntul Israelului. La Hebron, conducătorii tribului său (Iuda) l-au uns şi l-au recunoscut ca împărat. El era binecunoscut familiilor din această

zonă, pe care le apărase şi cu care împărţise prăzile obţinute în incursiunile împotriva duşmanilor acestora (I Sam. 30:26-31). Ca împărat al lui Iuda, David a trimis oamenilor din Iabes un mesaj prin care cerea ca împăratul Saul să aibă o înmormîntare onorabilă. Fără îndoială că acest gest prietenos şi binevoitor avea şi implicaţii politice, prin faptul că David le cerea sprijinul.

Israelul avea mari greutăţi cînd s-a încheiat domnia lui Saul. Capitala de la Ghibea a fost fie distrusă, fie ruinată treptat. Ulterior, Abner, capul armatei israelite a reuşit să instaureze ordinea în suficientă măsură pentru a-1 unge ca împărat pe Iş-Boşet (Iş-Baal). întronarea a avut loc în Galaad, căci filistenii controlau teritoriul de la vest de Iordan. întrucît fiul lui Saul a domnit peste tribuirle nordice doar doi ani (II Sam. 2:10) în decursul celor şapte ani şi jumătate în care David a domnit în Hebron, se pare că problema filisteană a întîrziat cu cinci ani ridicarea unui nou împărat.

Astfel poporul lui Iuda şi-a arătat devotamentul faţă de David, în timp ce restul israeliţilor au rămas loiali dinastiei lui Saul, sub conducerea lui Abner şi Iş-Boşet. Faptul acesta a dus la izbucnirea unui război civil. Fiind aspru mustrat de Iş-Boşet, Abner a apelat la David şi i-a oferit sprijinul întregului Israel. Conform cererii lui David, Mical fiica lui Saul, i-a fost redată ca soţie. Lucrul acesta s-a realizat prin grija lui Abner, cu consimţămîntul lui Iş-Boşet. Astfel Israelul a luat cunoştiinţă de faptul că David nu păstra duşmănie faţă de dinastia lui Saul. însuşi Abner a mers la Hebron, unde 1-a asigurat pe David de devotamentul poporului său. După încheierea acestei alianţe, Abner a fost ucis de Ioab pentru a-şi răzbuna moartea fratelui său Asael, pe care Abner îl omorîse în timpul războiului civil. Moartea lui Abner a lăsat Israelul fără o conducere puternică. La scurt timp Iş-Boşet a fost ucis de doi bărbaţi din tribul lui Beniamin. Cînd au apărut în faţa lui David, ucigaşii au fost executaţi imediat. El dezaproba uciderea unui om nevinovat. Fără răutate sau răzbunare, David a cîştigat recunoaşterea întregului Israel în timp ce dinastia lui Saul a fost îndepărtată de la conducerea politică.

Ierusalim - capitala naţională

Cucerirea Ierusalimului Puterea militară a lui David Recunoaştere de către Filistia şi Fenicia Ierusalim — centru religios

Un tron veşnic

II Sam.	I Cron.
5:1-9	11:1-9
23:8-39	11:10-12:40
5:10-25	14:1-17
6:1-23	13:1-14
	15:1-16:43
7:1-29	17:1-27

Nu sînt indicaţii că filistenii ar fi intervenit în momentul urcării lui David pe tron ca împărat în Hebron. E posibil ca ei să-1 fi considerat pur şi simplu vasal, atîta vreme cît restul Ierusalimului, măcinat de războiul civil, nu opunea o rezistenţă unită.

Dar ei s-au alarmat cînd David a fost acceptat de întreaga naţiune. E foarte probabil ca un atac filistean (II Sam. 5:17-25 şi I Cron. 14:8-17) să fi avut loc înainte de cucerirea şi ocuparea Sionului. David i-a înfrint de două ori, evitînd astfel amestecul lor în unificarea Israelului sub conducerea noului împărat. Fără îndoială că însăşi ameninţarea filisteană a avut asupra Israelului un efect unificator.

Căutînd un loc central drept capitală a unui Israel unit, David s-a orientat spre Ierusalim. Acesta era un loc strategic şi mai puțin vulnerabil în fața atacurilor. Ca fortăreață canaanită locuită de iebusiți, rezistase cu succes cuceririi şi ocupării israelite. în izvoare egiptene datînd încă din 1900 î.e.n. se făceau referiri la această cetate, denumită Ierusalim. Cînd David şi-a îndemnat oamenii să cucerească cetatea şi să-i alunge pe iebusiți, Ioab a fost de acord şi a fost răsplătit prin funcția de conducător al forțelor militare din Israel. După ocuparea fortăreței, aceasta a devenit cunoscută cu numele de „cetatea lui David" (I Cron. 11:1).
în perioada davidică, Ierusalimul ocupa culmea unui deal, exact la sud de zona templului şi la o altitudine aproximativă de 762 de metri peste nivelul mării. Locul e cunoscut mai ales sub numele de Ofel. De-a lungul părții de răsărit se afla valea Chedron, întîlnindu-se la sud cu valea Hinom, care se întindea către vest. Valea Tyropoeon îl separa apre vest de o înălțime care în vremurile moderne e numită Muntele Sion. Conform lui Josephus, la extremitatea nordică exista o vale ce separa Ofel de locul folosit pentru Templu. După cît se pare, în perioada cuceririi lui David, această zonă Ofel-Sion avea o altitudine mai mare decît locul templului, însă în secolul al doilea î.e.n. macabeii au nivelat dealul, depozitînd ruinele oraşului davidic în vale. Ca rezultat, arheologii nu au putut stabili o legătură sigură între obiectele descoperite şi domnia lui David.
Preluînd conducerea celor douăsprezece triburi, David a ales Ierusalimul drept capitală politică. în vremea cînd fusese un proscris, David fusese urmat de sute de bărbați. Aceştia au fost bine organizați sub comanda lui la Țiclag şi apoi la Hebron (I Cron. 11:10-12:22). Ei s-au distins atît de mult în acțiunile militare încît au fost desemnați ca prinți şi conducători. Cînd întregul Israel a venit în sprijinul lui David, această organizare a fost lărgită pentru a cuprinde întreaga națiune, centrată în

jurul Ierusalimului (I Cron. 12:23-40). Pe baza contractelor încheiate cu fenicienii, un palat magnific a fost construit pentru împăratul David (II Sam. 5:11-12).
în acelaşi timp, Ierusalimul a devenit centrul religios al întregii națiuni (I Cron. 13:1-17:27 şi II Sam. 6:1-7:29). Cînd David a încercat să transporte chivotul legămîntului din casa lui Abinadab la Chiriat-Iearim, cu ajutorul unui car în loc de a fi purtat de preoți (Num. 4), Uza a fost brusc omorît. în loc de a aduce chivotul la Ierusalim, David 1-a păstrat în casa lui Obed-Edom în Ghibea. Observînd că Domnul binecuvînta această casă, David a transportat imediat chivotul la Ierusalim, pentru a fi adăpostit într-un cort sau tabernacol. închinarea corectă a fost restaurată în Israel, pe scară națională.[2]
Odată cu interesul reînnoit față de religia Israelului, David a dorit să construiască o casă de închinare mai trainică. împărtăşind acest plan profetului Natan, el a obținut imediat aprobarea. Totuşi în noaptea următoare Natan a fost însărcinat de Dumnezeu să-1 informeze pe împărat că ridicarea Templului va fi amînată pînă cînd la tron va veni fiul lui David. Aceasta a constituit pentru David asigurarea divină că fiul său îi va urma şi că nu va avea soarta dezastruoasă de care a avut parte împăratul Saul. Dar importanța acestei promisiuni făcute lui David depăşeşte cu mult vremea şi sfera împărăției lui Solomon. întrucît promisiunea afirma clar că tronul davidic urma să fie instaurat pentru totdeauna, sămînța lui Daavid nu îl includea numai pe Solomon. Chiar dacă nelegiurea şi păcatul ar precumpăni în rîndul urmaşilor lui David, Dumnezeu îi va judeca temporar şi îi va pedepsi, dar nu-Şi va încălca promisiunea şi nu-Şi va retrage îndurarea sa pentru totdeauna.
Nici o împărăție sau dinastie pămîntească nu a dăinuit veşnic — ca cerul şi pămîntul. Nici cu tronul lui David nu s-a întîmplat astfel — dacă nu legăm genealogia lui de Isus, care este identificat concret în Noul Testament ca fiul lui David. Această asigurare dată lui David prin prorocul Natan, constituie încă o verigă în seria promisiunilor mesianice date în timpurile Vechiului Testament. Dumnezeu desfăşura treptat angajamentul inițial conform căruia victoria finală va veni prin sămînța femeii (Gen. 3:15). în secolele următoare este dată o revelație mai completă a lui Mesia şi a împărăției sale eterne, prin profeți.
De ce oare nu i s-a acordat lui David privilegiul construirii Templului? în ultimii ani ai domniei, el a ajuns la înțelegerea faptului că fusese menit să stabilească împărăția lui Israel, ca om militar şi de stat (I Cron. 28:3; 22:8). în timp ce domnia lui David a fost marcată de război, Solomon s-a bucurat

de o perioadă de pace. Probabil că, pe vremea cînd David şi-a exprimat intențiile de a construi un templu, domnea pacea, dar nu avem nici un mijloc prin care să constatăm cum războaiele relatate ulterior se raportează în mod cronologic pe baza Scripturii, la mesajul lui Natan. Probabil că pînă spre sfîrşitul domniei lui, David nu a ajuns să înțeleagă că zilele lui Solomon vor reprezenta o perioadă mai oportună pentru construirea unui templu.
Prosperitate şi supremație
Lista națiunilor cucerite
David împarte responsabilități şi
binecuvîntări
Foametea
înfrîngerea amoniților, sirienilor
şi filistenilor

Cîntec de izbăvire (Ps. 18)
II Sam. 8:1-13
8:15-9:13
21:1-14
10:1-18
21:15-22
22:1-51
I Cron. 18:1-13
18:14-17
19:1-20:8
Biblia acordă prea puțină atenție extinderii conducerii davidice, de la aria tribului lui Iuda pînă la un vast imperiu cuprins între rîul Egiptului şi regiuni din apropierea Eufratului. Şi totuşi această relatare este de o importanță istorică esențială, deoarece la începutul secolului zece î.e.n. Israelul era națiunea conducătoare în Cornul de Aur. Din fericire cercetările arheologice au adus informații suplimentare.
Imediat după recunoaşterea sa ca împărat al întregului Israel, David a fost provocat de filisteni (II Sam. 5:17-25). El i-a învins de două ori, dar e foarte probabil că pentru o perioadă s-au dat lupte dese, înainte ca David să-i fi redus la poziția unui stat tributar şi subordonat. Capturarea cetății Gat, una dintre cele mai importante, şi uciderea uriaşilor filisteni (II Sam. 8:1 şi 21:15-22), ar putea fi doar mostre de ciocniri din această perioadă cînd Israelul a preluat întîietatea.
în această perioadă a fost cucerit Bet-Şan-ul. Zidurile de cazemată de la Debir şi Bet-Şemeş sugerează că David a construit o linie defensivă împotriva filistenilor. Observațiile conform cărora în vremea lui Samuel (I Sam. 3:19-20), filistenii dețineau monopolul fierului, iar David îl folosea din abundență spre sfîrşitul domniei lui (I Cron. 22:3), ne sugerează că s-ar fi putut scrie un lung capitol asupra revoluției economice din Israel. Perioada de prigoană şi de şedere pe pămîntul filistenilor nu numai că 1-a pregătit pe David pentru conducerea militară, dar fără îndoială că i-a

furnizat cunoştințe directe legate de formula şi metodele utilizate de filisteni în producerea armelor. Probabil că multe din planurile de expansiune militară şi economică au fost concepute cînd David se afla la Hebron, dar au fost executate efectiv după stabilirea capitalei la Ierusalim. Filistenii aveau motive să se alarmeze cînd Israelul înfrînt şi sfîşiat de războaie a fost unificat sub conducerea lui David.
Cucerirea şi ocuparea Edomului a fost de importanță strategică, creindu-i lui David un izvor valoros de resurse naturale. Deşertul Arabah care se întinde de la sud de Marea Moartă pînă la golful Aqaba, era bogat în fier şi cupru, necesare pentru înlăturarea monopolului filistean. Pentru a se asigura ca această sursă să nu fie primejduită, israeliții au stabilit garnizoane în tot Edomul (II Sam. 8:14).
Se pare că în această perioadă Israelul nu a suferit de pe urma intervenției Moabului şi amaleciților. Aceştia sînt enumerați printre națiunile subordonate, trimițîndu-i lui David argint şi aur.
Spre nord-est, creşterea forței davidice în extinderea statului Israel, a întîmpinat rezistența triburilor amonite şi aramaice. Primii se aşezaseră de la Carchemis pe Eufrat pînă spre hotarele de răsărit ale Palestinei. în vremea lui Saul ei erau deja considerați duşmani (I Sam. 14:47). Cînd David era exilat, cel puțin unul din aceste state aramaice trebuie să-i fi arătat prietenie, întrucît Talmai regele din Gheşur i-o dăduse pe Maacha, fiica lui, de soție (II Sam. 3:3). După ce David îi învinsese pe filisteni şi încheiase un tratat cu fenicienii, arameii se temeau de creşterea puterii lui Israel. Expansiunea acestuia le periclita bunăstarea, le împiedica controlul lor asupra cîmpiilor roditoare şi asupra comerțului extensiv. După ce s-au purtat cu dispreț față de mesagerii binevoitori ai lui David, amoniții i-au atras imediat pe aramei în opoziția față de Israel, dar forțele lor unificate au fost împrăştiate de trupele lui David.
Mai tîrziu, israeliții au capturat cetatea Rabat, din Amon (I Cron. 20:1). Forțele aramaice s-au organizat atunci sub conducerea lui Hadadezer, care utiliza sau aduna forțe dinspre nord tocmai din Aram-Naharaim sau Mesopotamia (I Cron. 19:6). De data aceasta forțele israelite au înaintat pînă la Helam, învingînd această coaliție puternică. Aceasta a atras după sine sfîrşitul alianței aramaico-amonite.
Ulterior, David 1-a mai atacat odată pe Hadadezer, cînd sirienii[3] înaintau spre Eufrat pentru a ocupa teritorii aflate sub controlul asirian (II Sam. 8:3). Damascul, atît de strîns aliat cu Hadadezer (I Cron. 18:3-8), a ajuns sub controlul lui David, adăugind astfel israeliților o nouă victorie. Garnizoanele acestora au ocupat cetatea impunîndu-i un greu tribut, iar

Hadadezer i-a cedat lui David mari cantităţi de aur şi bronz. Dominarea statelor aramaice pînă la Hamat, pe Orontes a contribuit prin resursele acestora la îmbogăţirea Israelului. Pînă spre sfîrşitul domniei lui David, administrarea Damascului de către Israel nu a fost contestată.
In aceste zile de expansiune naţională, măsurile luate pentru bunăstarea lui Mefiboşet ilustrează atitudinea generoasă a lui David faţă de urmaşii predecesorului său (II Sam. 9:1-13). Cînd a aflat de nenorocirea lui Mefiboşet, fiul lui Ionatan, David i-a acordat o pensie din vistieria regală. Invalidul a primit o casă în Ierusalim şi a fost dat în grija unui slujitor numit Ţiba.
Lui Mefiboşet i s-a acordat o atenţie deosebită într-o criză care a urmat (II Sam. 21:1-14), cînd foametea a cuprins ţinutul lui Israel. Dumnezeu i-a descoperit lui David că această foamete era judecata pentru crima gravă a lui Saul de a fi încercat să-i extermine pe gabaoniţi, cu.care Iosua încheiase un legămînt (Iosua 9:3 şi cont.). Înţelegînd că această vină nu putea fi decît ispăşită (Num. 35:31, şi cont.), David a permis gabaoniţilor să execute şapte urmaşi ai lui Saul. Mefiboşet a fost cruţat. Aflînd de doliul Riţpei, o concubină a lui Saul, David a luat măsuri pentru înmormîntarea cuvenită a oaselor acestor şapte victime în mormîntul familiei, din Beniamin. Osemintele lui Saul şi Ionatan au fost şi ele transferate în locul acesta. După aceea foametea a luat sfîrşit.
Ca împărat al imperiului israelit, David 1-a recunoscut întotdeauna pe Dumnezeu ca fiind acela care i-a asigurat Israelului victoriile militare şi prosperitatea materială. într-un psalm de mulţumire (II Sam. 22:1-51), David aduce laudă Celui Atotputernic pentru izbăvirea lui de duşmanii din interior şi din exterior (naţiunile păgîne). Acest psalm e cuprins şi în capitolul 18 din Psalmi. El este doar un exemplu din numeroşii psalmi pe care David i-a compus cu diverse ocazii în cariera lui variată de păstor, slujitor la curtea regală, proscris din Israel, şi în cele din urmă arhitect şi constructor al celui mai mare imperiu al Israelului.[4]
Păcatul în familia regală
Crima şi pocăinţa lui David Crima lui Ammon şi urmările ei înfrîngerea răscoalei lui Absalom David recîştigă tronul
II Sam.
11:1-12:31
13:1-36
13:37-18:33
19:1-20:26
Scripturile ebraice nu minimalizează imperfecţiunile de caracter ale unui membru din familia regală. Un împărat al lui Israel care se complăcea

în păcat nu se putea aştepta să scape de judecata lui Dumnezeu. în acelaşi timp, Da vid, ca păcătos care se caia sincer, şi-a recunoscut răzvrătirea fiind considerat astfel un om pe placul lui Dumnezeu (I Sam. 13:14).
David a practicat poligamia (II Sam. 3:2-5; 11:27). Deşi interzisă clar prin revelaţia mai completă a Noului Testament, ea era tolerată în vremurilă Vechiului Testament din cauza împietririi inimii lui Israel. Ea era de asemenea practicată în mod nestingherit de naţiunile înconjurătoare. Un harem la curtea regală era un lucru acceptat. Deşi prevenit prin legea mozaică în privinţa numărului mare de neveste (Deut. 17:17), David a avut multe. Unele din aceste căsătorii au avut desigur implicaţii politice, ca de exemplu căsătoria lui cu Mical, fiica lui Saul, şi cu Maacha fiica lui Talmai, regele Gheşurului. Ca şi alţii, David avea să sufere consecinţele, manifestate prin crimele de incest, ucidere şi răzvrătire din familia sa.
Păcatul lui David, de adulter şi ucidere, constituia din punct de vedere omenesc o crimă perfectă. Era perioada succesului militar şi a expansiunii imperiului. Filistenii fuseseră deja înfrînţi, iar coaliţia aramaico-amonită fusese distrusă în anul precedent. în vreme ce David a rămas în Ierusalim, armatele israelite de sub comanda lui Ioab au fost trimise ca să cucerească cetatea amonită Raba. Fiind atras de frumuseţea Bat-Şebei, David a comis adulterul. El ştia că aceasta era nevasta lui Urie, hititul, un mercenar loial în armata lui Israel. împăratul 1-a rechemat pe Urie din prima linie, dar 1-a trimis înapoi la Ioab cu o scrisoare prin care aranja ca Urie să fie ucis în luptă de către duşman. Cînd a venit ştirea la Ierusalim că Urie căzuse într-o luptă cu amoniţii, David s-a căsătorit cu Bat-Şeba. Probabil că faptele odioasei crime a lui David au fost ascunse, întrucît o pierdere în linia întîi era o întîmplare obişnuită. Chiar dacă lucrul îi era cunoscut lui Ioab, cine era el să se opună ori să mustre pe un împărat?
Cu toate că David nu răspundea în faţa nimănui din împărăţia sa, el nu şi-a dat seama că această „crimă perfectă"

îi era cunoscută lui Dumnezeu. Pentru un despot dintr-o națiune păgînă, adulterul şi crima ar fi putut trece nepedepsite; dar nu putea fi aşa în Israel, unde un împărat îşi ocupa poziția prin încredințare divină. Cînd Natan i-a descris crima prin povestea dramatică a unui om bogat care a profitat de pe urma slujitorului său sărac, David s-a mîniat că o asemenea nedreptate a putut avea loc sub jurisdicția lui. Natan a declarat cu îndrăzneală că David era cel vinovat de crimă şi adulter. Din fericire pentru Natan, împăratul s-a pocăit. Crizele spirituale ale lui David şi-au găsit o expresie aleasă în poezie (Psalmii 32 şi 51). I s-a acordat iertare, dar consecințele în familia lui au fost într-adevăr
grave (II Sam. 12:11).
Imoralitatea şi crima din familie l-au implicat curînd pe David în lupte civile şi revolte. Lipsa de disciplină şi de înfrînare la David, a constituit un exemplu rău pentru fiii lui. Purtarea imorală a lui Ammon față de sora sa vitregă a dus la asasinarea lui de către Absalom, un alt fiu al lui David. Desigur că Absalom a intrat în dizgrația tatălui său. Prin urmare el a găsit că e înțelept să părăsească Ierusalimul, refugiindu-se la bunicul său Talmai în Gheşur. El a rămas aici trei ani.
între timp, Ioab încerca să-i împace pe David şi Absalom. Cu ajutorul unei femei din Tecoa(II Sam. 14)$_r$ Ioab a obținut permisiunea împăratului de a-1 aduce pe Absalom la Ierusalim, cu condiția să nu apară la curtea împăratului. După doi ani Absalom a primit în sfîrşit permisiunea de a se înfățişa înaintea împăratului. Recîştigînd bunăvoința tatălui său, Absalom şi-a asigurat o gardă regală de cincizeci de oameni, cu cai şi cară. Timp de patru ani[5] chipeşul Absalom a fost deosebit de activ în relațiile publice la porțile Ierusalimului, cîştigînd bunăvoința şi aprobarea israeliților. Pretinzînd că are de împlinit un jurămînt, el a reuşit să plece de lîngă împărat pentru a coborî la Hebron.
Răscoala înscenată de Absalom la Hebron a fost o surpriză totală pentru David. în tot ținutul fuseseră trimişi spioni pentru a proclama că la sunetul trîmbiței Absalom va deveni împărat. E foarte posibil ca mulți oameni care fuseseră impresionați de Absalom, să fi considerat că, în calitate de fiu al lui David, el prelua acum conducerea împărăției. în orice caz, mulți l-au sprijinit pe Absalom, inclusiv Ahitofel, consilierul lui David. Forțele răzvrătite conduse de Absalom au intrat în Ierusalim, iar David, care nu era pregătit să opună rezistență, a fugit la Mahanaim, dincolo de Iordan. Huşai, prieten devotat şi sfătuitor al lui David, a urmat îndemnul acestuia şi a rămas în Ierusalim pentru a contracara sfaturile lui Ahitofel. Acesta din urmă, care se prea poate să fi plănuit de la început întreaga răscoală oferindu-şi sprijinul lui Absalom, i-a cerut să-1 lase să plece imediat în urmărirea lui David, înainte de a putea fi organizată orice opoziție. Dar Absalom i-a cerut părerea lui Huşai care 1-a convins să amîne urmărirea, cîştigînd astfel timpul necesar pentru ca David să-şi organizeze forțele. Ajungînd trădător şi dîndu-şi seama că David va fi repus în drepturi, Ahitofel s-a spînzurat.
David a fost un militar strălucit. El şi-a pregătit forțele pentru luptă şi curînd a pus pe fugă armatele lui Absalom, în timpul urmăririi inamicului, Ioab 1-a ucis pe Absalom, contrar ordinilor lui David. Acesta, pierzîndu-şi simțul priorităților, în loc de a sărbătorii victoria, a plîns moartea fiului

său. Noua întorsătură a evenimentelor 1-a determinat pe Ioab să-1 mustre pe împărat pentru neglijarea bunăstării israeliților care-1 sprijiniseră cu devotament.
După înlăturarea lui Absalom poporul s-a întors către David. Tribul lui Iuda, care-1 sprijinise pe fiul răzvrătit a fost ultimul grup care 1-a întîmpinat cu bunăvoință pe David, după ce el a făcut o concesie grăbită înlocuindu-1 pe Ioab cu Amasa.
Cînd David s-a întors în capitală, confuzia care domnea a dat naştere unei alte revolte. Şeba beniamitul, folosindu-se de faptul că Iuda a fost cel care-1 adusese pe David înapoi la Ierusalim, a aţîțat opoziția împotriva lui. Amasa a fost însărcinat să înăbuşe revolta. în decursul întîmplărilor care au urmat, Ioab 1-a ucis pe Amasa şi apoi a condus urmărirea lui Şeba, care a fost decapitat la frontiera siriană de oamenii lui Abel-Bet-Maaca. Ioab a sunat din trîmbiță, s-a întors la Ierusalim şi a continuat să slujească în funcția de comandant al armatei lui David.
în decursul a aproape zece ani de domnie a lui David, cuvintele solemne ale lui Natan au devenit realitate. începînd cu imoralitatea lui Ammon şi pînă la înăbuşirea revoltei lui Şeba răul a atins casa lui David.
Retrospectivă şi perspectivă
Păcatul în numărarea poporului
Solomon însărcinat cu zidirea Templului
îndatoririle leviților
Slujbaşi împărăteşti
însărcinări date funcționarilor şi poporului
Ultimele cuvinte ale lui David
Moartea lui David
II Sam. 24:1-25
23:1-7
I Cron.
21:1-27

21:28-22:19
23:1-26:28
26:29-27:34
28:1-29:22
29:22-30
în ultimii ani de viață, ocupația favorită a lui David consta din pregătirile pe care el le făcea pentru construirea Templului. Pentru achiziționarea materialelor de construcție s-au elaborat cu grijă planuri minuțioase şi aranjamente detaliate. împărăția era bine organizată pentru o folosire eficientă a forței de muncă locale şi străine. David a schițat chiar şi detaliile serviciului religios în construcția plănuită.
Organizarea militară şi civilă a împărăției s-a dezvoltat treptat în timpul domniei lui David, pe măsura extinderii imperiului. Tiparul fundamental de organizare pe care 1-a utilizat David ar fi putut fi similar practicii egiptene. Cel ce consemna sau cronicarul, se îngrijea de arhive şi în această calitate avea poziția foarte importantă de a fi însărcinat cu

relațiile publice dintre împărat şi slujbaşii lui. Scribul sau secretarul răspundea de corespondența internă şi externă şi în consecință avea un rol important în problemele diplomatice. într-o perioadă mai tîrzie a domniei lui David (II Sam. 20:23-25) e menționat încă un slujbaş, avînd în grijă munca forțată. E foarte posibil ca pe măsură ce responsabilitățile guvernului creşteau, să se fi adăugat şi alți înalți funcționari. Este clar că problemele judecătoreşti erau rezolvate personal de împărat (II Sam. 14:4-17; 15:1-6).
Comandantul suprem al armatei era Ioab. Avînd aptitudini remarcabile şi calități de conducător, pe lîngă faptul că de el depindeau victoriile militare, el exercita chiar asupra lui David o influență considerabilă. Probabil că armata personală a lui David era reprezentată de o unitate de trupe străine sau de mercenari, compusă din cheretiți şi peletiți, aflată sub comanda lui Benaia. împăratul avea şi un consilier personal. Ahitofel slujise în această funcție înainte de a-1 sprijinii pe Absalom în răscoala sa. Bărbații energici care i se alăturaseră lui David înainte de a deveni împărat erau cunoscuți acum drept un consiliu sau o legiune de onoare (I Cron. 11:10-47; II Sam. 23:8-39). Cînd David şi-a organizat împărăția cu capitala la Ierusalim, în acest grup se aflau treizeci de oameni. Cu timpul s-au adăugat şi alții în rîndurile bărbaților care s-au distins prin fapte eroice. Din acest grup select de eroi, doisprezece au fost aleşi pentru a răspunde de armata națională care consta din douăsprezece unități (I Cron. 27:1-24). David a numit supraveghetori peste fermele, livezile şi vitele sale, în întreaga împărăție (I Cron. 27:25-31).
Recensămîntul militar al lui Israel şi urmările represive pentru împărat şi popor, sînt strîns legate de planurile amănunțite ale lui David pentru construirea Templului. Nu este exprimat clar motivul pedepsei divine asupra lui David cît şi asupra întregii națiuni. împăratul a ordonat efectuarea recensămîntului. Ioab a obiectat, dar nu a fost luat în seamă (II Sam. 24). în mai puțin de zece luni el a sfîrşit numărătoarea lui Israel, cu excepția triburilor lui Levi şi Beniamin. Forța militară a Israelului era de aproximativ un milion şi jumătate,[6] ceea ce ar însemna o populație totală în jur de cinci sau şase milioane.[7]
David era profund conştient de faptul că păcătuise efectuînd recensămîntul. întrucît în ambele relatări acest incident e precedat de o listă a eroilor militari, recensămîntul ar fi putut fi motivat de mîndrie şi de bizuirea pe forța militară, pentru realizările naționale ale Israelului. In acelaşi timp, starea de spirit lumească a lui David în impunerea acestui recensămînt, a fost privită ca o judecată asupra lui Israel (II Sam. 24:1; şi I

Cron. 21:1). Probabil că Israelul a fost pedepsit pentru revoltele conduse de Absalom şi Şeba în timpul domniei lui David.
Căindu-se pentru păcatul său, David a fost înştiințat prin Gad, profetul, că putea alege una din următoarele pedepse: o foamete de trei ani, o perioadă de trei luni de eşecuri militare, sau ciuma timp de trei zile. David s-a supus pe sine şi poporul său milei lui Dumnezeu, alegînd ultima pedeapsă. Ciuma a durat doar o zi, dar în Israel au murit 70.000 de oameni. David şi bătrînii, înveliți cu saci, au recunoscut pe îngerul Domnului stînd lîngă o arie chiar spre nord de Ierusalim, pe Muntele Moria. Recunoscîndu-1 ca fiind îngerul nimicitor, David a înălțat o rugăciune de mijlocire pentru poporul său. Fiind îndrumat de Gad, David a achiziționat această arie de la Ornan iebusitul. Oferind o jertfă înaintea lui Dumnezeu, David a cunoscut răspunsul divin prin încetarea ciumei, încheindu-se astfel judecata asupra poporului. îngerul nimicitor a dispărut iar Ierusalimul a fost salvat.
David a fost atît de impresionat încît s-a hotărît să ridice în această arie un altar pentru ardere de tot. Aici urma să fie înălțat Templul. Se prea poate ca aici, cu aproximativ o mie de ani în urmă, să fi vrut Avraam să-1 jertfească pe fiul său Isaac, avînd de asemenea revelația şi aprobare divină.
Deşi pe vremea lui David Muntele Moria se afla în afara cetății Sionului (Ierusalim), Solomon 1-a inclus în cetatea capitală. David adusese mai înainte chivotul la Ierusalim, adăpostindu-1 într-un cort. Altarul arderii de tot şi tabernacolul construit sub supravegherea lui Moise se găseau în Gabaon, un loc înalt situat la opt sau zece kilometri nord-vest de Ierusalim. întrucît lui David i-a fost refuzat privilegiul de a construi efectiv Templul, e

foarte probabil că nu se făcuseră planuri anume referitoare la localizarea şi înălţarea sanctuarului central. Prin teofania de la aria lui Ornan, David a tras concluzia că acesta era locul unde trebuia construită casa lui Dumnezeu.
David a reflectat asupra faptului că el fusese un om al războiului şi vărsării de sînge. Probabil el a înţeles acum că dacă ar fi încercat să construiască Templul, acesta ar fi fost distrus în războaiele externe şi civile care izbucneau atît de frecvent în timpul domniei lui. Cei şapte ani şi jumătate de la Hebron constituiseră o perioadă de pregătire. în decada următoare Israelul a devenit capitală, în timp ce naţiunea se unea în vederea cuceririi popoarelor înconjurătoare. Solomon s-a născut probabil în această perioadă. Uciderea lui Amnon de către Absalom trebuie să fi avut loc spre sfîrşitul celei de-a doua decade a domniei lui David, pentru că Absalom s-a născut în vreme ce David era la Hebron. Problemele familiale

ce au sfirşit prin răzvrătirea lui Absalom au durat cam zece ani şi coincid probabil cu a treia decadă a domniei. După ce David a reuşit să instaureze cu succes supremaţia militară a Israelului şi să organizeze naţiunea, se părea că a venit vremea să se concentreze asupra pregătirilor pentru construirea Templului.
Avînd ca localizare Muntele Moria, David şi-a imaginat casa lui Dumnezeu ce va fi construită sub supravegherea lui Solomon, fiul lui. El a făcut un recensămînt al străinilor din ţară şi i-a organizat imediat pentru lucrările în piatră, metal şi lemn. Mai înainte în perioada conducerii sale, David stabilise înţelegeri cu oamenii din Tir şi Sidon pentru construirea palatului său din Ierusalim (II Sam. 5:11). Cedrii necesari pentru proiectul de construcţie au fost luaţi de la Hiram, împăratul Tirului. Solomon avea obligaţia de a respecta legea dată prin Moise. Ca rege al Israelului, el răspundea în faţa lui Dumnezeu, iar ascultarea urma să-i aducă binecuvîntarea Lui.
într-o adunare publică, David a cerut prinţilor şi preoţilor să-1 recunoască pe Solomon drept succesorul lui. Apoi a trecut la descrierea amănunţită a slujbei în Templu. Cei 38.000 de leviţi au fost organizaţi în unităţi şi li s-au repartizat slujbe în lucrarea curentă la Templu. Unităţilor mai mici li s-a dat răspunderea de uşieri, iar grupurile de cîntăreţi aveau în grijă muzica vocală şi instrumentală. Alţi leviţi au fost desemnaţi ca vistiernici, avînd în grijă darurile generoase dedicate de prinţii israeliţi din întreaga naţiune (I Cron. 26:20 şi cont.). Aceste donaţii erau indispensabile pentru executarea planurilor amănunţite cu privire la Templu (I Cron. 28:11-29:9). Scena era acum pregătită pentru domnia glorioasă a lui Solomon.
Ultimele cuvinte ale lui David (II Sam. 23:1-7) exprimă măreţia celui mai onorat erou al Ierusalimului. Un alt cîntec (II Sam. 22), de mulţumire şi laudă pentru viaţa lui plină de mari victorii şi izbăviri, probabil că a fost compus în ultimii ani ai vieţii care au fost bine reprezentaţi de acest poem. Aici el vorbeşte profetic despre dăinuirea eternă a împărăţiei lui. Dumnezeu îi vorbise, confirmîndu-i un legămînt veşnic. Această mărturie a lui David ar fi putut constitui un epitaf potrivit pentru mormîntul său.

Epoca de aur a lui Solomon

Domnia lui Solomon a fost caracterizată prin pace şi prosperitate. David instaurase împărăţia — acum Solomon avea să culeagă roadele eforturilor tatălui său.

Bilanţul acestei perioade e redat sumar în I Regi 1:1-11:43 şi II Cronici 1:1-9:31. Punctul central în ambele cărţi este construirea şi sfinţirea Templului, căruia i se acordă mai multă atenţie decît oricărui alt aspect al domniei lui Solomon. Alte proiecte de construcţie, îndeletnicirile şi comerţul, progresul industrial şi administrarea înţeleaptă a împărăţiei sînt menţionate doar în trecut. Multe din aceste activităţi, abea amintite în relatarea biblică, au fost clarificate prin săpăturile arheologice din ultimele trei decade. Cu excepţia construirii templului care e atribuită primei decade a domniei, şi a construirii palatului care a fost terminată cu treisprezece ani mai tîrziu, există puţine informaţii pe baza cărora s-ar putea face o analiză cronologică a domniei lui Solomon. în consecinţă, tratarea pe care o vom adopta va fi tematică, reunind date din două relatări întreţesute în următoarea schiţă:

IRegi	II Cron.
1:1-2:46	
I. Solomon desemnat ca împărat	
Solomon se detaşează ca singurul conducător	
Rugăciunea pentru înţelepciune de la Gabaon	
înţelepciunea în administraţie	
Comerţ şi prosperitate	II. Programul de construcţie
Templul din Ierusalim (Palatul lui Solomon—I Regi 7:1-8)	
Sfinţirea Templului	

înțelegerea cu Hiram din Tir III. Relații internaționale
încercări navale la Ețion-Gheber
împărăteasa din Seba
Veniturile şi comerțul IV. Apostazie şi moarte
Neveste străine şi idolatrie
Judecată şi adversari

Urcarea la tron

Ascensiunea lui Solomon Ia tronul tatălui său nu a avut loc fără opoziție. Atîta timp cît Solomon nu fusese încoronat în mod public, Adonia a nutrit ambiția de a-i urma lui David. într-un fel ambiția lui era

3:1-15	1:1-13
3:16-4:34	
	1:14-17
5:1-7:51	2:1-5:1
8:1-9:9	5:2-8:16
9:10-25	
9:26-28	8:17,18
10:1-13	9:1-12
10:14-29	9:13-31
11:1-8	
11:9-43	

îndreptățită. Amnon şi Absalom fuseseră ucişi. Chileab, al treilea fiu al lui David murise deoarece el nu este amintit, astfel încît Adonia era următorul ascendent la tron. Pe de altă parte, lipsa de autoritate ce îl caracterizează pe David în probleme familiale se evidențiia prin indisciplina din familia sa (I Regi 1:6). Evident că Adonia nu fusese învățat să respecte faptul revelat pe cale divină că Solomon urma să fie moştenitorul tronului lui David (II Sam. 7:12; I Regi 1:17). Urmînd modelul fratelui său Absalom, Adonia şi-a însuşit o escortă de cincizeci de oameni completată cu cai şi care, şi-a asigurat sprijinul lui Ioab, 1-a invitat pe preotul Abiatar la Ierusalim şi s-a uns pe sine ca împărat. Acest eveniment a avut loc în grădinile împărăteşti de la En-Roguel, la sud de Ierusalim. în această adunare de slujbaşi guvernamentali şi membri ai familiei împărăteşti se observa lipsa lui Natan prorocul, Benaia comandantul armatei personale a lui David, Țadoc preotul care oficia la Ghibea şi a lui Solomon împreună cu mama lui, Bat-Şeba.

Cînd vestea acestei adunări festive a ajuns la palat, Natan şi Bat-Şeba au apelat imediat la David. Ca rezultat, Solomon a călărit pe catîrul lui David pînă la Ghihon, escortat de Benaia şi de armata împărătească. Aici, pe panta răsăriteană a Muntelui Ofel, Țadoc 1-a uns pe Solomon declarîndu-1 public drept împărat al Ierusalimului. Oamenii Ierusalimului şi-au unit glasurile în aclamația publică: „Trăiască împăratul Solomon!" Cînd zgomotul acestei încoronări a răsunat prin valea Chedron, Adonia şi susținătorii lui au fost foarte tulburați. Sărbătorirea a încetat imediat, oamenii s-au împrăştiat iar Adonia a căutat siguranță lîngă coarnele din tabernacolul de la Ierusalim. Adonia a părăsit acest adăpost sacru numai după ce Solomon 1-a asigurat că-i va lăsa viața, în cazul unei comportări
bune.

Solomon a fost încoronat şi recunoscut oficial printr-o adunare
ulterioară (I Cron. 28:1 şi cont.). în prezența slujbaşilor şi oamenilor de stat din întreaga națiune, David a vorbit poporului arătînd răspunderile pe care le are față de Solomon, împăratul ales de Dumnezeu.

într-o discuție personală cu Solomon (I Regi 2:1-12), David i-a amintit fiului său de responsabilitatea lui de a respecta legile lui Moise. Prin ultimele sale cuvinte David a întipărit în mintea lui Solomon faptul că Ioab vărsase sînge nevinovat prin uciderea lui Abner şi Amasa, i-a amintit de tratamentul nerespectuos acordat de Şimei împăratului pe vremea cînd a fugit din Ierusalim, şi i-a vorbit despre ospitalitatea pe care i-a oferit-o Barzilai galaaditul în vremea revoltei lui Absalom.

După moartea lui David, Solomon şi-a întărit dreptul la tron prin

îndepărtarea oricărui conspirator posibil. Cererea lui Adonia de a se căsători cu Abişag, fecioara sunamită, a fost interpretată de Solomon ca trădare. Adonia a fost executat. Abiatar a fost îndepărtat de locul de onoare pe care-1 deținuse pe vremea lui David, fiind exilat la Anatot. întrucît era din spița lui Eli (I Sam. 14:3-4), destituirea lui

Abiatar a însemnat împlinirea cuvintelor solemne spuse lui Eli de un proroc fără nume care venise la Silo (I Sam. 2:27-37). Deşi Ioab se făcuse vinovat de trădare prin sprijinirea lui Adonia, el a fost executat în primul rînd pentru crimele comise în vremea domniei lui David. Şimei, care fusese lăsat în libertate în anumite condiţii, nu a trăit conform restricţiilor ce-i fusese impuse, fiind astfel pedepsit cu moartea.
Solomon a preluat conducerea Israelului încă din tinereţe. El avea cu siguranţă mai puţin de treizeci, poate în jur de douăzeci de ani. Simţind nevoia de a primi înţelepciune de la Dumnezeu, el i-a adunat pe israeliţi la Gabaon, unde se aflau tabernacolul şi altarul de bronz, şi a adus o jertfă importantă. Printr-un vis el a primit asigurarea divină că cererea lui pentru înţelepciune va fi îndeplinită. Pe lîngă o minte pătrunzătoare, Dumnezeu îl va înzestra şi cu bogăţii, onoruri şi o viaţă lungă, condiţionate de ascultare (I Regi 3:14).
înţeleciunea lui Solomon a devenit un lucru uimitor. Hotărîrea luată de împărat în cazul celor două femei care îşi disputau un copil în viaţă (I Regi 3:16-28), fără îndoială că reprezintă numai un exemplu al împrejurărilor în care el şi-a demonstrat înţelepciunea. Prin acesta cît şi prin alte ştiri care circulau în mijlocul naţiunii, israeliţii au cunoscut că rugăciunea pentru înţelepciune a împăratului primise răspuns.
Organizarea împărăţiei
Există relativ puţine informaţii despre organizarea vastului imperiu al lui Solomon. Desigur că la început ea era simplă, dar fără îndoială că a devenit mai complexă, atunci cînd responsabilitatea a crescut odată cu trecerea anilor. împăratul constituia el însuşi curtea supremă de apel, după cum se exemplifică prin litigiul celor două femei. în I Regi 4:1-6 se fac numiri în următoarele slujbe: trei preoţi, doi scribi ori secretari, un cronicar sau cancelar, un supraveghetor al slujbaşilor, un curtean dintre preoţi, un supraveghetor al palatului, un slujbaş ce răspundea de munca forţată, şi un comandant al armatei. Acestea reprezintă doar o mică lărgire a posturilor instituite de David.
Naţiunea a fost împărţită în douăsprezece districte, în scopul strîngerii dărilor (I Regi 4:7-19). îngrijitorul care răspundea de fiecare

disrict trebuia să asigure aprovizionarea guvernului central timp de o lună pe an. în timpul celorlalte unsprezece luni el trebuia să colecteze şi să strîngă proviziile în depozitele din cadrul districtului. Aprovizionarea pe o zi pentru rege şi curtea lui reprezentată de armată şi personalul pentru construcţie, consta din peste 300 baniţe de făină, aproape 700 baniţe de carne, 10 boi îngrăşaţi, 20 de boi de păscut şi 100 de oi, la care se adăugau alte animale şi păsări (I Regi 4:22-23). Această aprovizionare presupunea o vastă organizare a fiecărui district.
Solomon a menţinut o mare forţă armată (I Regi 4:24-28). Pe lîngă armata organizată de David, Solomon mai utiliza o forţă de luptă de 1400 care şi 12000 călăreţi, staţionată în Ierusalim şi în cetăţile pentru carele de luptă, răspîndite în întreaga naţiune (II Cron. 1:14-17). Lucrul acesta adăuga la povara taxelor o cotă regulată de orz şi fin. Organizarea eficientă şi administrarea înţeleaptă erau esenţiale pentru menţinerea unei stări de prosperitate şi progres.
Construirea Templului
Templul era cel mai important în vastul program de construcţii al lui Solomon. în vreme ce alte proiecte de construcţie sînt doar menţionate, aproximativ 50 la sută din relatarea biblică asupra domniei lui Solomon se ocupă de zidirea şi sfinţirea acestui centru al religiei lui Israel. El marca împlinirea dorinţei sincere a lui David, exprimată în prima parte a domniei lui în Ierusalim — de a întemeia un loc central de închinare.
înţelegerile încheiate de David cu Hiram, împăratul Tirului, au fost continuate de Solomon. Ca „împărat al sidonienilor", Hiram conducea peste Tir şi Sidon, care au constituit o unitate politică începînd din secolul doisprezece pînă în secolul şapte j.e.n. Hiram era un conducător prosper şi puternic, care avea întinse legături comerciale în întreaga lume mediteraneană. întrucît Israelul avea o armată puternică iar fenicienii aveau forţe navale puternice, menţinerea relaţiilor de prietenie era reciproc avantajoasă. întrucît fenicienii erau avansaţi în arhitectură şi în prelucrarea costisitoarelor materiale de construcţie asupra cărora deţineau controlul comercial, Solomon a procedat foarte înţelept atunci cînd a cîştigat bunăvoinţa lui Hiram. La Ierusalim au fost trimişi arhitecţi şi tehnicieni din Fenicia. Şeful acestora era Hiram (Huram-Abi), al cărui tată era din Tir şi al cărui mamă era israelită din tribul lui Dan (II Cron. 2:14). Pentru ajutorul calificat şi livrarea lemnului din Liban, Solomon a plătit în grîne, untdelemn şi vin.
Munca la construirea Templului a fost organizată cu grijă. In vederea

pregătirii cedrilor din Liban pentru Templu, au fost selecţionaţi treizeci de mii de israeliţi. în fiecare lună, sub conducerea lui Adoniram însărcinat cu această recrutare, lucrau doar 10000 de bărbaţi, întorcîndu-se timp de două luni la casele lor. Dintre străinii care trăiau în Israel, un total de 150.000 de bărbaţi erau folosiţi ca purtători de poveri (70.000) şi cioplitori în piatră (80.000), la care se adăugau 3.600 de supraveghetori II Cron. 2:17-18. în II Cron. 8:10 este menţionat un grup de 250 supraveghetori care erau israeliţi. Pe baza lui I Regi 5:16 şi 9:23, existau 3.300 supraveghetori peste care erau 550 de căpetenii.
E evident că 250 dintre aceştia erau israeliţi. Ambele evaluări dau un total de 3.850 de bărbaţi care supravegheau

această forţă de 150.000 de lucrători.
Cercetătorii moderni nu au găsit vestigii arheologice ale Templului lui Solomon. Mai mult decît atît, în Palestina nu s-a dezgropat nici măcar un templu datînd din cele patru secole în timpul cărora dinastia davidică a condus la Ierusalim (per. 1000-600 î.e.n.). Piscul muntos Moria, situat la nord de Ierusalim şi ocupat de David era nivelat suficient pentru Templul lui Solomon. E greu de apreciat mărimea suprafeţei în acea vreme, deoarece această construcţie a fost distrusă în 586 î.e.n. de regele babilonian. Reconstruit în 520 î.e.n., Templul a fost iarăşi dărîmat în 70 e.n. începînd din secolul al şaptelea e.n. pe acest loc considerat cel mai sacru din istoria universală, s-a înălţat moscheea mahomedană Domul Stîncii. Astăzi, această suprafaţă a Templului acoperă între 7 şi 8 hectare, indicînd că vîrful Muntelui Moria este acum mai lat decît în zilele lui Solomon.
Templul propriu-zis avea o suprafaţă de două ori mai mare decît cortul întîlnirii. Fiind o construcţie permanentă, el era mult mai complicat şi spaţios, cu anexe adecvate şi o curte înconjurătoare mult mai largă. Templul propriu-zis era orientat spre răsărit, avînd un pridvor sau intrare adîncă de 4,50 metri, care se extindea în partea din faţă. O poartă dublă, largă de 4,50 metri, placată cu aur şi decorată cu flori, finici şi heruvimi, se deschidea spre locul sfînt. Această cameră, largă de 9 metri, înaltă de 14 metri şi întinzîndu-se pe o lungime de 18 metri, avea podeaua şi tavanul din lemn de chiparos, şi era îmbrăcată în cedru de jur împrejur şi deasupra. Pe pereţi erau încrustate folii de aur, pe care erau săpate figuri de heruvimi. Lumina naturală era asigurată de ferestre aflate de jur împrejur înspre partea superioară. De fiecare parte a camerei erau cinci mese aurite pentru punerea pîinii şi cinci sfeşnice cu şapte ramuri făcute din aur curat. în capătul cel mai îndepărtat se afla altarul pentru tămîie, lucţrat în lemn de

cedru şi placat cu aur.
Dincolo de altar se aflau două uşi cu două canaturi, care se deschideau spre sfînta sfintelor sau locul prea sfînt. Această cameră avea de asemenea 9 metri lărgime, dar avea o adîncime de numai 9 metri şi o lăţime de 9 metri. Chiar dacă uşile erau deschise, un văl din ţesături albastre, purpurii, cărămizii din in subţire masca vederea acestui loc prea sfînt. înăuntru se afla chivotul, considerat obiectul cel mai sacru. De fiecare parte a lui se afla un heruvim uriaş cu întinderea aripilor de 4,50 metri, astfel încît cele patru aripi se întindeau peste întreaga cameră. Zidurilor exterioare ale Templului le erau ataşate trei rînduri de camere, spre nord, spre sud cît şi spre vest. Aceste camere erau folosite cu siguranţă de slujbaşi dar şi ca spaţii de depozitare. De fiecare parte a intrării în Templu se înălţa cîte un stîlp uriaş, unul numit Boaz iar celălalt Iachin. Conform textului din I Regi 7:15 şi cont., ei aveau înălţimea de 7,30 metri, circumferinţa de 5,50 metri, erau făcuţi din aramă şi împodobiţi cu rodii.[8] Deasupra fiecăruia era un capitel turnat din aramă, înalt de 2,30 metri. în faţa Templului, extinzîndu-se spre răsărit, se aflau două curţi deschise (II Cron. 4:9). Prima, curtea preoţilor, era largă de 46 metri şi lungă de 92 metri. Aici se afla marele altar pentru arderea de tot, în faţa Templului. Acest altar din aramă, cu o bază de 3 metri pătraţi şi înalt de 4,6 metri, era cam de patru ori mai mare decît cel folosit în vremurile mozaice. Marea turnată sau ligheanul de aramă, aflată în această curte la sud-est de intrare, era la fel de impresionantă. Era de forma unei cupe şi avea înălţimea de 2,30 metri, diametrul de 4,50 metri şi perimetrul de 14 metri. Era lucratfrîn aramă, avînd o grosime de 7,62 cm. şi se sprijinea pe 12 boi, orientaţi cîte trei în aceeaşi direcţie. O estimare rezonabilă a greutăţii acestui lighean gigantic e de aproximativ 25 de tone. Conform lui I Regi 7:46, această mare de aramă, stîlpii uriaşi şi vasele costisitoare lucrate pentru Templu au fost toate turnate pe straturile argiloase din valea Iordanului.
Pe lîngă acest urioaş lighean, care furniza preoţilor şi leviţilor apă pentru slujba lor la Templu, au fost alcătuite zece ligheane mai mici din alamă, aşezate de o parte şi de alta a Templului (I Regi 7:38; II Cron. 4:6). Acestea aveau înălţimea de 1,80 metri şi erau aşezate pe roţi, astfel încît în timpul jertfei puteau fi duse oriunde erau mai necesare pentru spălarea diferitelor părţi ale animalului.
De asemenea în curtea preoţilor se afla o treaptă de aramă (II Cron. 6:13). Aici a stat împăratul Solomon în timpul ceremoniei de sfinţire.
Treptele dinspre răsărit conduceau din curtea preoţilor în curtea

exterioară sau curtea cea mare (II Cron. 4:9). Prin analogie cu măsurile cortului mozaic, această zonă era largă de 92 metri şi lungă de 183 metri. Această curte largă era înconjurată de un zid solid de piatră, cu patru porţi masive acoperite cu bronz, care permiteau intrarea în zona Templului (I Cron. 26:13-16). Conform lui Ezechiel 11:1, poarta de răsărit servea drept intrare principală. Largi colonade şi încăperi din această zonă ofereau preoţilor şi leviţilor spaţiu de depozitare, astfel încît ei îşi puteau îndeplini îndatoririle în condiţii corespunzătoare.
Problema influenţei contemporane în construirea Templului a fost reconsiderată în ultimele decenii. Relatările biblice au fost atent examinate în lumina vestigiilor arheologice privind templele şi religiile din civilizaţiile contemporane ale Egiptului, Mesopotamiei şi Feniciei. Cu toate că Edersheim scria (1880) că planul şi proiectul templului erau strict ebraice, astăzi consensul general al arheologilor este că arta şi arhitectura erau esenţialmente feniciene. în Scriptură se arată clar că David a folosit arhitecţi şi tehnicieni ai lui Hiram, împăratul Tirului. în

timp ce Israel a asigurat mîna de lucru necalificată, fenicienii au asigurat meşteşugarii şi supraveghetorii construcţiei efective. O dată cu excavaţia de la Teii Tainat-ul sirian (anticul Hattina) efectuată în 1936 de Universitatea din Chicago, a devenit clar că stilul artistic şi arhitectural al Templului din Ierusalim era comun în Fenicia secolului zece î.e.n. De aceea pare rezonabil să atribuim meşteşugarilor şi arhitecţilor fenicieni planurile finale ale Templului, întrucît aceştia au fost utilizaţi de David şi Solomon anume penru acest serviciu. Date fiind informaţiile limitate care sînt disponibile, ar fi greu de trasat o linie clară de demarcaţie între planurile prezentate de împăraţii Ierusalimului şi contribuţia adusă de fenicieni la construirea Templului.

Sfinţirea Templului

întrucît Templul a fost terminat în a opta lună a anului al unsprezecelea (I Regi 6:37-38), e foarte probabil că ceremoniile de sfinţire au avut loc în luna a şaptea a anului al doisprezecelea, şi nu cu o lună înainte de terminarea lui. Această situaţie ar fi asigurat timp pentru pregătirea minuţioasă a acestui important eveniment istoric (I Regi 8:1-9; II Cron. 5:2-7:22). Pentru această ocazie întregul Israel a fost reprezentat prin bătrîni şi conducători.

Sărbătoarea Corturilor care nu numai că reamintea israeliţilor de vremea cînd erau pelerini în pustie, dar era şi o ocazie de mulţumire după vremea recoltei, începea în a cincisprezecea zi a lunii a şaptea. Edersheim conclude că ceremoniile de sfinţire au avut loc în săptămîna care preceda

Sărbătoarea Corturilor. întreaga sărbătoare a ţinut două săptămîni (II Cron. 7:4-10) şi a implicat tot Israelul, de la Hamat pînă la graniţele Egiptului, prin intermediul reprezentanţilor săi. în comentariul asupra lui I Regi 8:63, Keil sugerează că erau prezenţi 100.000 de capi de familie şi 20.000 de bătrîni. Aceasta ar explica miile de animale care au fost aduse pentru această ocazie fără precedent.

în ceremoniile de sfinţire Solomon a fost persoana cheie. Poziţia lui ca împărat al Israelului era unică. Conform legămîntului, toţi israeliţii erau slujitorii lui Dumnezeu (Lev. 25:42,55; Ier. 30:10 şi alte pasaje), consideraţi ca o împărăţie de preoţi ai lui Dumnezeu (Ex. 19:6). în întreaga slujbă de sfinţire, Solomon îşi asumă poziţia unui slujitor al lui Dumnezeu, reprezentînd naţiunea aleasă de Dumnezeu pentru a fi poporul Său. Această relaţie cu Dumnezeu era comună profetului, preotului, omului de rînd, cît şi împăratului, ca o recunoaştere adevărată a demnităţii omului, în această calitate Solomon s-a rugat, a rostit cuvinte de sfinţire şi a oficiat aducerea jertfelor. în istoria religioasă a Israelului, sfinţirea Templului era cel mai semnificativ eveniment de cînd poporul părăsise Sinaiul. Transformarea bruscă a sclavilor din Egipt într-o naţiune independentă în pustie, a constituit o memorabilă demonstrare a puterii lui Dumnezeu în folosul naţiunii Sale. Cortul fusese înainte ridicat pentru a-i ajuta în recunoaşterea şi slujirea lui Dumnezeu. Acum, sub conducerea lui Solomon, era înălţat Templul. Acesta constituia confirmarea instaurării tronului davidic în Israel. După cum prezenţa lui Durnnezeu se manifestase vizibil prin stîlpul de nor aflat deasupra cortului, la fel slava lui Dumnezeu plana deasupra Templului, semnificînd binecuvîntarea divină. Aceasta a constituit confirmarea dumnezeiască a instaurării împărăţiei, după cum anticipase Moise(Deut. 17:14-20).

Vaste proiecte de construcţie

Palatul lui Solomon (Casa din pădurea Libanului) abea că este menţionat (I Regi 7:1-12; II Cron. 8:1). El a fost terminat în treisprezece ani, perioada construirii Templului şi palatului fiind astfel de douăzeci de ani. E foarte probabil ca el să fi fost localizat pe versantul sudic al Muntelui Moria, între Templu şi Sion, cetatea lui David. Acest palat a fost complex şi minuţios alcătuit, cuprinzînd birouri guvernamentale, apartamente de locuit pentru fiica lui Faraon şi reşedinţa particulară a lui Solomon, şi acoperind o suprafaţă de 46 cu 23 şi 14 metri. Acest important program de construcţii includea extinderea zidurilor Sionului (Ierusalim) spre nord,

pentru a îngloba între zidurile capitalei Ierusalimului atît palatul cît şi Templul.

De asemenea, armata permanentă a lui Solomon reclama o intensă activitate de construcţii în întreaga împărăţie. Construirea cetăţilor de depozitare destinate scopurilor administrative şi sistemului defensiv, era prevăzută în plan. în I Regi 9:15-22 şi II Cron. 8:1-11 se dă o listă impresionantă de cetăţi, sugestivă pentru vastul program de construcţii al lui Solomon. Fosta fortăreaţă canaanită Ghezer a fost capturată de faraonul Egiptului şi utilizată ca fort de Solomon, după ce a primit-o ca zestre. Excavaţii efectuate pe cei 2,66 hectare ale Meghido-ului arată că Solomon avea aici condiţii de adăpostire pentru 450 de cai şi 150 de care. Această fortăreaţă străjuia importanta vale Meghido sau Esdraelon, străbătută de cel mai important drum dintre Egipt şi Siria. Acest drum era vital pentru Israel, din punct de vedere militar şi comercial. De asemenea s-au efectuat săpături şi la Haţor, mai întîi conduse de Garstang şi mai recent dirijate de Israel. Alte cetăţi menţionate sînt Bet-Horon, Baalat, Tamar, Hamat-Tola şi Tadmor. Pe lîngă acestea, alte cetăţi funcţionau ca sedii ori capitale ale districtelor administrative (I Regi 4:7-19). Descoperirile arheologice de la Bet-Şemeş şi Lachiş arată că în aceste cetăţi existau clădiri cu încăperi mari pentru depozitarea proviziilor. Relatarea biblică nu ne dă decît sugestii în legătură cu programul de construcţii al lui Solomon, despre care s-ar fi putut scrie negreşit mult mai mult.

îndeletniciri, comerţ şi venituri

Eţion-Gheber şi Elat sînt amintite pe scurt în I Regi 9:26-28 şi II Cron. 8:17-18, ca port maritim al lui Solomon la golful Aqaba. Tell-el-Kheleife aflat la capătul nordic al acestui golf e singurul loc cunoscut în prezent, care să arate istoria îndeletnicirilor în Elat, Eţion-Gheber. Dacă acest Teii nu identifică cu precizie locul acestor cetăţi, atunci e foarte posibil ca el să fi fost o suburbie a lui Eţion-Gheber şi Elat. Ca centru fortificat maritim industrial, pentru depozitare şi caravane al acestor cetăţi, Tell-el-Khleife ar fi putut fi la fel de important ca alte districte fortificate şi cetăţi de care de luptă, ca Haţor, Meghido şi Ghezer.
Existau numeroase mine de cupru şi fier în întreaga regiune Wadi Araba. David stabilise deja fortificaţii în ţara Edomului, cînd şi-a instaurat împărăţia (II Sam. 8:14). Numeroase topitorii din Wadi Araba au aprovizionat probabil Tell-el-Kheleife cu minereu de fier şi cupru pentru rafinăria ulterioară şi producerea de tipare în scopuri comerciale. în valea

Iordanului I Regi 7:45-46 şi mai jos în Wadi Araba, Solomon trebuie să fi înţeles adevărul afirmaţiei din Deut. 8:9, că ţara făgăduită avea resurse naturale de cupru.
Dezvoltînd şi controlînd industria metalelor în Palestina, Solomon avea posibilitatea de a face negoţ acolo. în vremea lui Hiram fenicienii aveau legături cu turnătorii de metal aflate în puncte îndepărtate ale Mediteranei cum ar fi Spania, avînd astfel nu numai posibilitatea de a construi turnătorii pentru Solomon ci şi de a-1 ajuta în comerţ. Corăbiile israelite duceau fier şi cupru în zone îndepărtate cum ar fi Arabia de sud-vest (modernul Yemen) şi coasta africană a Etiopiei.[9] Ei aduceau în schimb în Israel aur, argint, fildeş şi maimuţe. Aceste lungi expediţii navale care aduceau aur din Ofir au durat „trei ani" (II Cron. 9:21), sau un an întreg plus perioade din alţi doi ani. Ele au asigurat marea bogăţie a lui Solomon, astfel că el era apreciat drept cel mai bogat dintre toţi împăraţii (II Cron. 9:20-22; I Regi 10:11-22).
Israeliţii au obţinut cai şi care de la conducătorii hitiţi din Cilicia şi din Egipt, care era învecinat .cu Cicilia. Intermediarii în comerţul cu cai şi care între Asia Mică şi Israel erau arameii (I Regi 10:25-29; II Cron. 1:14-17). Deşi David a tăiat vinele tuturor cailor capturaţi cu excepţia a 100 (II Sam. 8:4), e evident că Solomon acumulase o forţă considerabilă. Lucrul ac"esta era important atît pentru protejarea cît şi pentru controlul comerţului realizat de negustori care traversau Israelul. Venitul lui Solomon a crescut şi datorită marilor caravane de cămile angajate în negoţul cu mirodenii, din sudul Arabiei pînă în Siria şi Fenicia, cît şi în Egipt. -
împăratul Solomon a cîştigat o asemenea recunoaştere şi respect internaţional, încît averea lui s-a mărit prin daruri primite din diferite colţuri ale lumii. Ca răspuns la cererea sa iniţială, el a fost înzestrat de Dumnezeu cu înţelepciune astfel că oamenii din alte ţări veneau să-i asculte proverbele, cîntările şi discursurile pe teme diverse (I Regi 4:29-34). Dacă relatarea vizitei împărătesei din Seba e doar un exemplu a unor evenimente ce se desfăşurau frecvent pe vremea domniei lui Solomon, atunci ne putem da seama că aurul exista din belşug în capitala Israelului. Faptul că împărăteasa a călătorit 1930 de kilometri pe cămilă ar putea fi motivat de asemenea de interese comerciale. Expediţiile navale de la Eţion-Gheber ar fi putut stimula negocieri în vederea atabilirii unor înţelegeri comerciale favorabile. Misiunea ei a fost încununată de succes (I Regi 10:13). Deşi, pe lîngă satisfacerea cererilor ei, Solomon i-a înapoiat tot ce adusese, e îndoielnic că el proceda astfel cu toţi împăraţii şi guvernatorii Arabiei, care-i aduceau daruri (II Cron. 9:12-14). Cu toate că e greu de apreciat

I

valoarea bogăţiilor descrise aici, Solomon a fost neîndoielnic cel mai bogat şi mai aînţelept din toţi împăraţii care au domnit la Ierusalim.
Apostazia şi consecinţele ei
Capitolul final al domniei lui Solomon e tragic (I Regi 11). Faptul că împăratul Israelului, care prin binecuvîntarea divină a atins zenitul succesului în înţelepciune, bogăţie, faimă şi recunoaştere internaţională şi-a încheiat domnia de 40 de ani sub semnele eşecului, este foarte greu de înţeles! Drept urmare unii au considerat că relatarea este contradictorie şi nu e demnă de încredere, căutînd alte explicaţii. Adevărul constă în faptul că Solomon, care a jucat rolul principal în sfinţirea Templului, s-a îndepărtat de devoţiunea totală faţă de Dumnezeu — experienţa similară celei făcute de Israel în pustie, după construirea cortului. Solomon a încălcat chiar prima poruncă prin politica sa largă de tolerare a cultului idolilor în Ierusalim.
Căsătoriile între familiile regale erau o practică obişnuită în Orientul Apropiat. La începutul domniei, Solomon a încheiat o alianţă cu Faraon, căsătorindu-se cu fiica mai mică a acestuia. Deşi el a adus-o la Ierusalim, nusînt indicii că i s-a permis să-şi practice idolatria (I Regi 3:1).[11] Aflat pe culmile succesului, Solomon şi-a luat neveste de la moabiţi, amoniţi, edomiţi, sidonieni şi hitiţi. Pe lîngă aceasta el şi-a alcătuit un harem din 700 de neveste şi

prințese, la care se adaugă 300 de concubine. Nu se indică dacă lucrul acesta era motivat de avantaje diplomatice şi politice în asigurarea păcii şi siguranței, ori de o încercare de a-i depăşi pe suveranii altor națiuni, al căror lux se exprima printr-un mare harem. Totuşi acest obicei era contrar poruncilor explicite ale lui Dumnezeu (Deut. 17:17). Multitudinea de neveste a dus la distrugerea lui Solomon, acesta îngăduind inimii lui să se îndepărteze de Dumnezeu.[12]

Solomon nu numai că a tolerat idolatria, dar el însuşi a recunoscut-o pe Ashtoreth, zeița fertilității la fenicieni, cunoscută printre greci ca Astarte şi între babilonieni sub numele de Ishtar. Pentru adorarea lui Milcom sau Molah, zeul amoniților, şi a lui Chemoş zeul moabiților, Solomon a ridicat un loc înalt pe un munte aflat la est de Ierusalim. Aceştia nu au fost îndepărtați timp de trei secole şi jumătate, rămînînd ca o oroare în apropierea Templului pînă în zilele lui Iosia (II Regi 23:13). El a construit altare şi altor zei străini care nu au fost numiți (I Regi 11:8).

Idolatria, care era o violare a cuvintelor introductive ale Decalogului (Ex. 20), nu putea fi tolerată. Ripostele lui Dumnezeu (I Regi 11:9-13) i-a fost probabil adusă la cunoştință lui Solomon prin profetul Ahia, care apare mai tîrziu în acest capitol, pin cauza neascultării, împărăția Israelului va fi divizată. Dinastia lui David va continua să domnească peste o parte a împărăției de dragul lui David, cu care Dumnezeu încheiase un legămînt, şi datorită Ierusalimului, pe care Dumnezeu îl alesese. Deşi Solomon pierduse dreptul la binecuvîntările şi bunăvoința Domnului, totuşi Dumnezeu nu va călca promisiunea legămîntului, astfel că o judecată temporară era de aşteptat în viitorul apropiat. De asemenea, din pricina lui David, împărăția nu va fi dezbinată în timpul vieții lui Solomon, dar înainte de încheierea domniei lui se vor ridica potrivnici care vor amenința pacea şi siguranța.

Un conducător care i s-a opus lui Solomon a fost Hadad edomitul. în timpul cuceririi Edomului de către Ioab, Hadad, care era de viță regală, a fost salvat de servitori şi dus în Egipt, pe cînd era copil. Aici s-a căsătorit cu sora împăratului Egiptului bucurîndu-se de favorul şi privilegiile curții împărăteşti. După moartea lui Ioab şi David el s-a reîntors în Edom, iar cu timpul s-a întărit suficient pentru a constitui o amenințare la adresa lui Solomon în ultimii ani ai acestuia (I Regi 11:14-23). Poziția lui Solomon ca „regele cuprului" era pusă în discuție, ca de altfel şi negoțul arabic rentabil şi comerțul pe Marea Roşie.

Rezon din Damasc constituia probabil o amenințare şi mai mare (I Regi 11:23-25). Formarea unui regat aramaic sau sirian independent reprezenta o serioasă amenințare politică, cu consecințe comerciale. Deşi David cucerise Hamatul cînd puterea lui Hadadezer slăbise, a fost nevoie ca Solomon să înăbuşe acolo o răscoală şi să construiască cetăți de depozitare (II Cron. 8:3-4). El controla chiar şi Tifsah, de pe Eufrat (I Regi 4:24), care era extrem de important pentru dominarea căilor comerciale. In cursul domniei lui Solomon, Rezon a reuşit să se stabilească în Damasc, devenind în ultimii ani ai lui Solomon personificarea unui pericol permanent la adresa păcii şi prosperității Israelului.

în cele din urmă, unul din oamenii lui Solomon — Ieroboam, fiul lui Nebat — s-a dovedit a fi adevăratul factor subminator în Israel. Fiind un bărbat foarte capabil el avea în grijă unitatea de muncă forțată care repara zidurile Ierusalimului şi construia Milo. El a folosit această ocazie în propriul său avantaj politic, cîştigîndu-şi adepți. într-o zi l-a întîlnit profetul Ahia, care i-a rupt mantaua în douăsprezece bucăți dîndu-i zece. Prin acest act simbolic îl informa pe Ieroboam că împărăția lui Solomon va fi divizată, rămînînd dinastiei davidice numai două triburi, în timp ce zece vor constitui împărăția lui. Ieroboam a fost asigurat, cu condiția ascultării din toată inima, că împărăția lui va fi la fel de durabile ca aceea a lui David.

'

în mod clar Ieroboam nu voia să aştepte evoluția evenimentelor; se sugerează că el şi-a arătat deschis poziția față de împărat. In orice caz, Solomon s-a temut de-o insurecție şi a căutat să-1 ucidă pe Ieroboam. Drept urmare acesta a fugit în Egipt unde a găsit azil la Şişac pînă la moartea lui Solomon.

Deşi împărăția s-a menținut, nedivizîndu-se pînă după moartea lui Solomon, acesta a suferit teroarea revoltei la el acasă şi a secesiunii în diverse părți ale împărăției sale. Ca rezultat al eşecului său de a asculta şi a-L sluji pe Dumnezeu cu toată inima, bunăstarea generală şi prosperitatea paşnică a împărăției a fost primejduită.

[1] Fără îndoială că multe din cetățile acordate leviților sau desemnate ca cetăți de scăpare în timpul lui Moise şi Iosua, nu au fost utilizate ca atare pînă în vremea lui David, cînd ocupanții păgîni au fost izgoniți.

[2] Ierusalimul nu era centrul exclusiv de închinare. Tabernacolul mozaic şi altarul de sacrificiu au rămas la Gabaon (II Cron. 1:3).

[3] G.E. Wright, „Biblica! Archaeology", pag. 124. Din pune de vedere cronologic acest eveniment urmează atacului lui David asupra alianței amonito-siriene din II Sam. 10:1-14.

[4] Variațiile din aceste două capitole sînt similare cu problema sinoptică a Evangheliilor. C. F. Kei!, „The Book of Samual", sugerează că aceste două capitole provin dintr-o sursă comună.

[5] Vuagata Siriacă şi alte versiuni adoptă „patru" în loc de „patruzeci". Absaloms-a născut la Hebron. Domnia totală a lui David a fost de 40 de ani.

[6] Cifra reprezintă populația aptă pentru serviciul militar, întrucît armata reală e menționată în I Cron. 27:1-15 ca fiind de 288.000. Remarcați variația: II Sam. 24:9 notează 800.000 de oameni pentru Israel şi 500.000 pentru Iuda. I Cron. 21:5 notează cu 300.000 mai mulți penru Israel şi cu 30.000 mai puțini pentru Iuda. întrucît aceste paragrafe nu apăreau în înregistrările oficiale ale împăratului, I Cron. 27:24, ambele surse dau numere rotunde aproximative, motivul precis al variației nefiind dat în nici una din relatări. A se vedea Keil, op. cit. comentariul asupra lui II Sam. 24.

[7] Albright sugerează că populația totală a Israelului în timpul lui Solomon era numai de aproximativ 750.000 de oameni. El consideră datele recensămîntului din Num. 1 şi 26 drept revizuiri ale recensămîntului davidic. A se vedea „Biblical Period", pag. 59-60 (subsol 75). A Edersheim consideră că o populație a Israelului de cinci sau şase milioane nu este excesivă. A se vedea „Bible History of the Old Testament" (Grand Rapids: retipăritâ 1949), voi. II, pag. 40.

[8] în II Regi 25:17 şi Ier. 52:21 e dată aceeaşi cifră, 7,30 metri sau 18 coți. în II Cron. 3:15 e dată înălțimea de 38 de coți. Keil, op. cit., sugerează că aceasta se

datorează confuziei a două litere în transmiterea textului ebraic.
[9] Cuvîntul „Tarshish" poate însemna „rafinărie". A se vedea Albright, „Archaeology and the Religion of Israel", pag. 136. întrucît fenicienii controlau comerţul mediteranean, întreprinderile navale ale lui Solomon se limitau la Marea Roşie. Corăbiile sale din „Tarshish" însemnau că punctul originar era „rafinăria" de la Eţion-Gheber. A se vedea Unger, „Archaeology and the Old Testament", pag. 225.
[10] Denumirea se referă la o provincie de lîngă Cilicia, care se poate să-şi fi primit numele ca avanpost militar al lui Thut-mose III.
[11] Această căsătorie ar fi putut fi legată de evenimente ulterioare. Ieroboam s-a refugiat în Egipt. Curînd după moartea lui Solomon, regele Egiptului a luat comori din Ierusalim.
[12] Comerţul exterior ar fi putut avea o influenţă asupra acestor fapte. Asigurarea de locuri de închinare pentru aceşti străini ar fi putut trezi interesul lor de a veni la Ierusalim.

CAPITOLUL IX împărăţia divizată

Cele două regate formate după moartea lui Solomon sînt de obicei diferenţiate prin denumirile „de nord" şi „de sud". Ultima desemnează statul mai mic condus de dinastia davidică, cu capitala la Ierusalim pînă în 586 î.e.n. El consta din triburile lui Iuda şi Beniamin care l-au sprijinit pe Roboam cu o armată cînd restul triburilor s-au detaşat revoltîndu-se împotriva măsurilor oprimate ale lui Solomon şi ale fiului acestuia (I Regi 12:21). „Regatul de Nord" desemnează triburile secesioniste, care l-au ales ca împărat pe Ieroboam. Acest regat a dăinuit pînă în 722 î.e.n., avînd succesiv capitala la Sihem, Tirţa şi Samaria.
Desemnările biblice obişnuite pentru aceste două regate sînt „Israel" şi „Iuda". Utilizarea celei dintîi se restrînge de obicei la Regatul de Nord, în timp ce ultima se referă la Regatul de Sud. La origine, numele de „Israel" i s-a dat lui Iacov (Gen. 32:22-32). în timpul vieţii acestuia, numele era deja utilizat pentru fiii lui (Gen. 44:7), iar de atunci orice urmaş al lui Iacov era desemnat ca „israelit". Din vremea patriarhilor pînă la ocuparea Canaanului, „Israel" specifica întreaga naţiune ebraică. Această denumire a predominat în timpul monarhiei lui David şi Solomon, cu toate că la începutul domniei lui David conducerea a fost divizată.
Tribul lui Iuda, aşezat strategic şi excepţional de puternic, a ieşit în evidenţă pe vremea lui Saul (conf. I Sam. 11:8, etc). După diviziunea din 931 î.e.n., numele „Iuda" identifica Regatul de Sud, ce a continuat să se considere fidel dinastiei davidice. Dacă nu există alte indicaţii, denumirile „Israel" şi „Iuda" reprezintă în acest volum respectiv Regatul de Nord şi de Sud.[1]
Un alt nume al Regatului de Nord este „Efraim". Deşi la origine acest nume a fost dat unuia din fiii lui Iosif (Gen. 41:52), el a desemnat în mod specific principalul trib secesionist. Aflîndu-se la nord de Beniamin şi Iuda, „Efraim" reprezenta opoziţia faţă de Iuda şi deseori includea întregul Regat de Nord (conf. Isaia şi Osea).

Schiţa IV — ÎMPĂRAŢI ŞI PROROCI — ÎMPĂRĂŢIA DIVIZATĂ, 931-586

Data	Regatul de nord	Proroci	Regatul de Sud	Asiria	Siria
931	*Dinast. lui Ieroboam*	Ahia	Roboam		Rezon
	Ieroboam	Şamaia			
		Ido	Abia		
	Nadab	Azaria	A sa		
909	*Dinast. lui Baeşa*	Hanani			
	Baeşa	Iehu			
	Ela				
	(Zimri)				
885	*Dinastia lui Omri* Omri fTibni)	Ilie Mica	Iosafat	Asumarsipal	Ben-Hadad
	Ahab	Eliezer			
	Ahazia	Elisei	Ioram		
	Ioram	Iehoiada	Ahazia		
841	*Dinast. lui Iehu*		Atalia	Salmanasar III	Hazael
	Iehu	Zaharia	Ioas		
	Ioahaz		Amaţia		Ben-Hadad
	Iehoas (IoasJ	Iona	Ozia (Azaria)		
	Ieroboam II	Osea			

	Zaharia	Amos			
752	*Ultimii împărați*		Iotam		
	Șalum				
	Menahem	Isaia		Tiglat-Pileser III	
	Pecahia	Oded	Ahaz		Reţin
	Pecah			Salmanasar V	
	Osea			Sargon II	
722	*Căderea Samariei*	Mica	Ezechia	Sanherib	
				(Sennaherib)	
			Mânase	Esarhadon	
				Asurbanipal	
			Amon		
640		Ieremia	Iosia	*Babilon*	
		Hulda		Nabopolassar	
			Ioahaz		
			Ioiachim	Nebucadneţar	
			Ioiachin	(Nabucodonosor)	
		(Ezechiel)	Zedechia		
586		(Daniel)	*Căderea Ierusalimului*		

Cronologia

Aceasta e prima perioadă din istoria Vechiului Testament, cînd anumite date pot fi fixate cu reală certitudine. Istoria laică, descperită prin cercetarea arheologică, oferă o listă eponimă care ia în considerare fiecare an din istoria asiriană, între 891 şi 648 î.e.n. Ptolemeu, un remarcabil cărturar ce a trăit între 70-161 e.n., a alcătuit un canon care enumera conducătorii babilonieni şi persani începînd cu Nabonassar, 747 î.e.n., pînă la Darius III, 332 î.e.n. Pe lîngă aceştia el enumera conducătorii greci, Alexandru şi Filip, conducătorii ptolemeici ai Egiptului şi conducătorii romani pînă în 161 e.n. Ca astronom, geograf, istoric şi cronicar, Ptolemeu aduce informaţii vitale. Pentru istoricii moderni materialul său astronomic este deosebit de valoros, făcînd posibilă controlarea exactităţii datelor sale în numeroase puncte, „canonul lui Ptolemeu putînd fi astfel utilizat ca ghid istoric, cu toată încrederea".[2]

Două fapte semnificative relatează legătura dintre istoria asiriană şi consemnarea biblică a împăraţilor evrei din perioada împărăţiei divizate. Inscripţii asiriene arată că Ahab, împărat al Israelului, a participat la lupta de la Karkar (853 î.e.n.) împotriva lui Salmanasar III, şi că Iehu, un alt împărat al Israelului plătea tribut aceluiaşi rege asirian în 841 î.e.n. Identificînd datele biblice privitoare la împăraţii evrei Ahazia şi Ioram cu această perioadă de doisprezece ani din istoria asiriană, Thiele a sugerat un fir călăuzitor în interpretarea corectă a cronologiei.[3] O dată cu stabilirea sigură a acestor două date în sincronismul dintre istoria asiriană şi ebraică, el propune o schemă de cronologie absolută a perioadei dintre sciziunea împărăţiei şi căderea Ierusalimului. Aceasta serveşte ca o cheie practică în interpretarea numeroaselor referinţe cronologice ale relatărilor din Regi şi Cronici.

Acceptînd un factor variabil de un an, datele terminale pentru Israel (căderea Samariei) şi pentru Iuda (căderea Ierusalimului) sînt fixate respectiv în anii 722 şi 586 î.e.n. în legătură cu lupta de la Karkar din 853 î.e.n. se pot spune aceleaşi lucruri. Data pentru începutul celor două regate e supusă unei variaţii mai mari.

O simplă adunare a tuturor anilor alocaţi împăraţilor evrei, dă ca rezultat aproape patru secole. Pe baza acestui calcul, numeroşi cercetători cum ar fi Hales, Oppert, Graetz, Ussher şi Mahler au datat sciziunea împărăţiei lui Solomon în perioada 990-953 î.e.n. Data cel mai mult popularizată îi aparţine lui Ussher, fiind adoptată de Edersheim şi încorporată marginal pe multe Biblii în secolul trecut. Recente descoperiri arheologice legate de istoria contemporană a Orientului Apropiat au

T

clarificat multe pasaje biblice, impunînd o reinterpretare a datelor biblice.
Perioada împărăției divizate e considerată de aproximativ trei secole şi jumătate. Pe bza cronologiei asiriene şi istoriei contemporane a Orientului Apropiat, Olmstead, Kittel, Albright şi alții datează începutul acestei perioade între anii 937-922 î.e.n. Data cea mai populară în literatura curentă asupra Vechiului Testament este 922 î.e.n. Studiul cel mai complet al cronologiei perioadei împărăției divizate, e publicat în cartea lui E.R. Thiele, „The Mysterious Numbers of the Hebrew Kings", („Numerele misterioase ale împăraților evrei"). Printr-o analiză detaliată a datelor statistice din relatarea biblică şi din istoria contemporană, el a concluzionat că 931 î.e.n. e data cea mai rezonabilă pentru începerea acestei perioade. în timp ce un număr de cronologii au fost construite pe baza presupunerii că în textul actual din Regi şi Cronici există multe erori, Thiele porneşte de la presupunerea că textul prezent e demn de încredere. Prin această abordare, numărul referințelor cronologice care rămîn problematice în lumina înțelegerii actuale a acelei perioade, este mult mai mic decît problemele textuale rezultate din presupunerea apriori că textul ebraic e eronat. Deşi în cronologia lui Thiele rămîn probleme nerezolvate, ea pare să fie cea mai rezonabilă şi mai completă interpretare a datelor biblice şi a faptelor istorice contemporane cunoscute nouă în prezent. Dacă se va confirma corectitudinea datării începerii Templului lui Solomon în 959 î.e.n., ar putea fi necesară o reinterpretare parțială a acestei cronologii. în prezent această dată e acceptată cu un grad înalt de probabilitate. De-a lungul acestei analize a perioadei împărăției divizate e adoptată ca model cronologia lui Thiele. Orice deviație este indicată.
Vom considera pe scurt unii factori esențiali în analiza datării cronologice a acestei perioade. în Iuda sistemul de numerotare al anilor de domnie efectivă a fost utilizat de la început pînă în vremea lui Ioram (cea. 850 î.e.n.) care a adoptat sistemul anului calendaristic ce fusese utilizat în Israel în zilele lui Ieroboam I.[4] în timpul domniilor lui Ioas şi Amația (cea. 800 î.e.n.), ambele împărății au adoptat sistemul anilor de domnie efectivă.[5]
în stabilirea cronologiei acestei perioade trebuie luată în considerare problema regenței. Uneori anii de conducere comună a tatălui şi fiului au fost atribuiți ambilor împărați adunîndu-se la durata domniei lor.

Date importante

Un anumit număr de date este semnificativ pentru o bună înțelegere a

oricărei perioade istorice. Cele trei evenimente de importanță majoră pentru era împărăției divizate sînt următoarele:
931—Divizarea împărăției
722—Căderea Samariei
586—Căderea Ierusalimului
Fără a recurge la liste şi tabele ale conducătorilor acestor împărății, cu date pentru fiecare împărat, considerăm utilă sugerarea unui index cronologic al acestor secole. Evoluția evenimentelor din Regatul de Nord se poate încadra într-o schemă cronologică simplă după cum urmează:
931—Dinastia lui Ieroboam I 909—Dinastia lui Baeşa 885—Dinastia lui Omri 841—Dinastia lui Iehu 752—Ultimii împărați 722—Căderea Samariei
Toți împărații, prorocii şi toate evenimentele importante pot fi datate aproximativ cu ajutorul acestui cadru cronologic.[6]
Evenimentele contemporane din împărăția sudică pot fi comod legate de acest cadru de referință. Aşezîndu-i pe cei patru înpărați remarcabili ai lui Iuda în ordinea cuvenită şi adăugind o dată, problema alcătuirii unei cronologii simple de lucru devine o chestiune uşoară. Datele aproximative devin uşor vizibile pe baza următoarei schițe:

931—Dinastia lui Ieroboam I	Roboam
909—Dinastia lui Baeşa	
885—Dinastia lui Omri	Iosafat
841—Dinastia lui Iehu	
752—Ultimii împărați	Ozia
722—Căderea Samariei	
	Ezechia
640—	Iosia
586—	Căderea Ierusalimului

Folosind datele indicate ca schemă de lucru, problema datelor cronologice din relatarea biblică poate fi redusă la minimum. Deşi datele individuale ale fiecărui împărat sînt menționate ulterior, ele nu sînt necesare pentru înțelegerea evoluției generale a evenimentelor. Datele anterioare sînt suficiente pentru un studiu global, în timp ce datele individuale devin semnificative în cadrul unui studiu detaliat.

TOPOGRAFIA PALESTINEI

CÎMPIA I
MAREA MEDITERANA
MOAB
178
CĂLĂTORIE PRIN VECHIUL TESTAMENT
ÎMPĂRĂȚIA DIVIZATĂ
179

Relatarea biblică

Principala sursă literară referitoare la împărăția divizată e I Regi **11:1** pînă la II Regi 25:30 şi II Cronici 10:1-36:23. în Isaia, Ieremia şi alți proroci putem găsi material suplimentar ce reflectă cultura contemporană.
Singura sursă care prezintă o relatare istorică continuă a Regatului de Nord este I Regi 12:1-11 Regi 17:41. In această cronică sînt înregistrate evenimentele contemporane din Regatul de Sud, Regatul de Nord dăinuind pînă în 722 î.e.n.; autorul Regilor continuă relatarea curentă asupra împărăției de sud în II Regi 18:1-25:30 pînă la căderea Ierusalimului în 586 î.e.n. în II Cronici 10:1-36:23 e prezentată relatarea paralelă pentru împărăția sudică între 931 şi 586 î.e.n., autorul concluzionînd cu referința asupra eliberării din captivitate în vremea lui Cir (538 î.e.n.). Pagina din Cronici completează istoria împărăției nordice însemnate în Cărțile Regilor, numai în Cazul cînd aceasta are o influență directă asupra evenimentelor din împărăția sudică.
întrucît fiecare împărăție are o listă de aproximativ douăzeci de conducători, pentru a evita confuzia, o analiză simplă este esențială. Deseori memorarea a două liste de împărați împiedică analizarea atentă a acestei perioade ca fond de bază în studiul mesajelor profetice din Vechiul Testament. Deoarece în împărăția nordică un număr de familii a condus în paralel cu o singură dinastie din Iuda, sugerăm o schiță simplă bazată pe dinastiile principale din Israel. Aceasta poate fi utilizată drept cadru convenabil de referință pentru asocierea altor nume şi evenimente. Observați următoarele:

Israel	Schița din Regi	Iuda
Dinastia lui Ieroboam	I Regi 12-15	Roboam
		Abiam
Dinastia lui Baeşa	I Regi 15-16	Asa
Dinastia lui Omri	I Regi 16-22	Iosafat
	II Regi 1-9	Ioram
		Ahazia
Dinastia lui Iehu	II Regi 10-15	Atalia
		Ioas
		Amația
		Ozia
Ultimii împărați	II Regi 15-17	Iotam
		Ahaz
	II Regi 18-25	De la Ezechia la
		Zedechia

Deoarece Israelul a încetat să existe ca guvern independent, ultima parte din Regi e dedicată Regatului de sud. Israelul a fost redus la statutul unei provincii asiriene.
Pentru analiza amănunțită a relatării biblice din Regi şi Cronici asupra perioadei împărăției divizate, observați următoarele:
Ieroboam
I Regi 12:25-14:20
Nadab
I Regi 15:25-31
Baeşa
I Regi 15:32-16:7
Ela
I Regi 16:8-14
Zimri
I Regi 16:15-20

Omri
I Regi 16:21-28
Ahab
I Regi 16:29-22:40
Ahazia
I Regi 22:51-53
II Regi 1:1-18
Roboam
I Regi 12:1-24
II Cron. 10:1-12:16
Abiam (Abia) IRegi 15:1-8 II Cron. 13:1-22
Asa
I Regi 15:9-24
II Cron. 14:1-16:14

Iosafat
I Regi 22:41-50
II Cron. 17:1-20:37

Ioram (Ieroboam) II Regi 1:17-8:15
II Regi 9:1-37
Iehu
II Regi 10:1-36
Ioahaz
II Regi 13:1-9
Iehoas (Ioas) II Regi 13:10-24
Ieroboam II II Regi 14:23-29
Zaharia
II Regi 15:8-12
Şalum
II Regi 15:13-15
Menahem
II Regi 15:16-22
Pecahia
II Regi 15:23-26
Pecah
II Regi 15:27-31

Iehoram (Ioram) II Regi 8:16-24 II Cron. 21:1-20
Ahazia
II Regi 8:25-29
II Cron. 22:1-9
Atalia
II Regi 11:1-21
II Cron. 22:10-23:21
Ioas (Iehoas) II Regi 12:1-21 II Cron. 24:1-27
Amația
II Regi 14:1-22
II Cron. 25:1-28
Ozia (Azaria) II Regi 15:1-7 II Cron. 26:1-23

Osea
II Regi 17:1-41
Iotam
II Regi 15:32-38
II Cron. 27:1-9

Ahaz II Regi 16:1-20 II Cron. 28:1-27

Ezechia II Regi 18:1-20:21 II Cron. 29:1-32:33

Mânase II Regi 21:1-18 II Cron. 33:1-20

Amon II Regi 21:19-26 II Cron. 33:21-25

Iosia II Regi 22:1-23:30 II Cron. 34:1-35:27

Ioahaz (Salum) II Regi 23:31-34 II Cron. 36:1-4

Ioiachim (Eliachim) II Regi 23:35-24:7 II Cron. 36:5-8

Ioiachim (Ieconia) II Regi 24:8-17 II Cron. 36:9-10

Zedechia (Matania) II Regi 24:18-25:7 II Cron. 36:11-21
Exilul şi întoarcerea II Regi 25:8-30 II Cron. 36:22-23

Evenimente simultane

Relaţiile internaţionale au o semnificaţie vitală în aceste secole cînd imperiul lui Solomon s-a divizat în două împărăţii — care în cele din urmă au căzut în mîna puterilor străine. Fiind aşezate strategic în Cornul de Aur între Egipt şi Mesopotamia, ele nu au putut evita presiunea diverselor naţiuni care au dobîndit o mare putere în această perioadă. în consecinţă, aceste naţiuni merită să fie luate în considerare pentru înţelegerea corectă a istoriei biblice.

împărăţia Siriei

Aramea, cu capitala la Damasc, este cunoscută mai bine sub numele de Siria. Timp de vreo două secole ea s-a bucurat de putere şi prosperitate în detrimentul Israelului. Cînd David şi-a extins împărăţia, el 1-a învins pe Hadadezer, conducătorul Tobei şi a stabilit relaţii de prietenie cu Toi, împăratul Hamatului. Solomon a extins frontierele cu 160 kilometri dincolo de Damasc şi Toba, cucerind Hamatul care se afla pe Orontes şi instaurînd în acea zonă cetăţi de depozitare. Rezon, care înaintea înfrîngerii de către David fusese un tînăr ofiţer la Toba în armata lui Hadadezer, a cucerit Damascul punînd bazele ridicării unui regat aramaic sau sirian. Răscoala din timpul lui Roboam i-a oferit o ocazie favorabilă. Pentru următoarele două secole, Siria a devenit un pretendent la putere în zona siriano-palestiniană.

Războiul dintre Iuda şi Regatul de nord, avîndu-i pe Asa şi Baeşa drept conducători, a permis Siriei din vremea lui Ben-Hadad, să se ridice ca naţiunea cea mai puternică din Canaan spre sfîrşitul secolului al nouălea î.e.n. Cînd Baeşa a început fortificarea cetăţii de graniţă Rama aflată la numai opt kilometri nord de Ierusalim, Asa i-a trimis lui Ben-Hadad comori ale Templului ca mită, încheind cu el o alianţă împotriva Regatului de nord. Deşi în felul acesta Asa şi-a realizat scopul imediat eliberîndu-se de presiunea militară a lui Baeşa, în realitate Siria a devenit puterea dominantă, astfel că in decursul timpului ambele regate israelite au fost ameninţate de invazii din nord. Cucerind o parte din teritoriul nordic al Israeluli, Ben-Hadad a putut controla drumurile de caravane spre Fenicia, care a adus imense bogăţii Damascului — întărind astfel regatul Siriei.

Supremația Siriei ca putere militară şi comercială a fost temperată de Regatul de Nord odată cu venirea la conducere a dinastiei lui Omri în 885 î.e.n. Omri a distrus monopolul Siriei în comerţul cu Fenicia, stabilind relații prieteneşti cu Etbaal, împăratul Sidonului. Acest lucru a dus la căsătoria dintre Izabela şi Ahab. Creşterea puterii asiriene înspre răsărit a

constituit o altă frînă în calea Siriei pe vremea lui Ahab. în anii cînd regele Asiriei, Asurnarsipal s-a mulțumit să ignore Siria înspre nord extinzîndu-şi contactele spre Mediterana, Ahab şi Ben-Hadad s-au confruntat frecvent, în decursul timpului Ahab a reuşit să dețină cheia echilibrului puterii. Cu toate acestea în 853 î.e.n. Ahab şi Ben-Hadad şi-au unit forțele în faimoasa bătălie de la Karkar din valea Orontes, la nord de Hamat.[7] Cu toate că Salmanasar III a pretins o mare victorie e îndoielnic că aceasta ar fi fost decisivă, întrucît el nu a înaintat spre Hamat ori Damasc decît peste şapte ani. Imediat după aceasta ostilitatea siriano-efraimitică a continuat iar Ahab a fost ucis în luptă. Cînd Asiria şi-a reînnoit atacurile asupra Siriei, e posibil ca Ben-Hadad să nu fi avut sprijinul lui Ioram. După moartea lui Ben-Hadad în jurul lui 843 î.e.n., Siria a fost greu afectată din cauza invadatorilor asirieni cît şi din cauza lipsei de sprijin din partea Regatului de Nord.
Hazael, următorul conducător, a uzurpat tronul şi a devenit unul din regii cei mai puternici — extinzînd domeniul Siriei în Palestina. Deşi noul împărat al Israelului, Iehu i s-a supus lui Salmanasar III plătindu-i taxe (841 î.e.n.), Hazael a rezistat singur invaziei regelui asirian. în cîțiva ani Hazael a reuşit să-şi lărgească regatul o dată cu retragerea asirienilor. A fost anexat un larg teritoriu din Regatul de Nord, în detrimentul lui Iehu. După 814 î.e.n., Ioahaz împăratul Israelului era atît de slab încît armatele lui Hazael i-au străbătut teritoriul şi au cucerit cîmpia filisteană, distrugînd Gatul şi pretinzînd tribut de la împăratul lui Iuda, din Ierusalim.
Ben-Hadad (cea. 801 î.e.n.) nu a reuşit să menţină regatul instaurat de tatăl său Hazael. în ultimii săi ani de domnie, Adadnirari III al Asiriei a îngenunchiat Damascul suficient pentru a-i pretinde un greu tribut. Pe lîngă aceasta, Ben-Hadad a întîmpinat opoziție de la statele asiriene ostile dinspre nord. Damascul a ajuns astfel într-o stare atît de slăbită încît, datorită continuării presiunii asiriene, Ioas a reclamat pentru Israel o mare parte a teritoriului luat de Hazael. în zilele lui Ieroboam II (793-753) Siria a pierdut chiar şi Damascul cu „împrejurimile Hamatului", restabilindu-se astfel granița nordică deținută de David şi Solomon (II Sam. 8:5-11).
Damascul a mai avut o dată ocazia de a se impune, atunci cînd puternicul Ieroboam a murit, în 753 î.e.n. Rețin (cea. 750-732 î.e.n.), ultimul dintre regii aramei la Damasc, a recîştigat independența Siriei. O dată cu ascensiunea lui Tiglat-Pileser III la tronul asirian (745 î.e.n.), atît Siria cît şi Israelul au fost supuse invaziei şi unui greu tribut. In timp ce Tiglat-Pileser (Pul) lupta în Armenia (737-735 î.e.n.), Rețin şi Pecah au organizat o alianță pentru a evita plătirea tributului. Deşi Edomul şi
^

Filistia s-au alăturat Siriei şi Ierusalimului în această alianță anti-asiriană, Ahaz împăratul lui Iuda a trimis tribut lui Pul, ca garanție a loialității sale. Ca răspuns la această invitație, Pul a organizat o campanie împotriva Filistiei, stabilind legătura cu Ahaz, iar prin 732 a cucerit Damascul. Samaria a fost salvată de data aceasta, Pecah fiind înlocuit de Osea care a plătit de bunăvoie tribut, ca rege marionetă. Odată cu moartea lui Rețin şi căderea Damascului, regatul Siriei s-a prăbuşit, pentru a nu se mai ridica niciodată.

Marele Imperiu asirian

In colțul nord-estic al Cornului de Aur se afla ținutul cunoscut sub numele de Asiria, întinzîndu-se de-a lungul Rîului Tigru pe vreo 560 de kilometri şi avînd o lățime de aproximativ 320 kilometri. Numele derivă probabil de la zeul național Ashur, după care a fost denumită una din principalele ei cetăți. Importanța Asiriei în perioada împărăției divizate se reflectă imediat prin faptul că, în culmea puterii sale ea a absorbit regatele Siriei, Israelului, Iuda şi chiar Egiptul pînă la Teba. Timp de aproximativ două secole şi jumătate ea a exercitat o imfluență covîrşitoare asupra evenimentelor din țara Canaanului, astfel că ea apare frecvent în relatarea biblică. Deşi unii cercetători stabilesc începutul Asiriei în prima parte a mileniului al treilea, puține lucruri se cunosc despre ea înaintea secolului nouăsprezece cînd unele aşezări comerciale înfloritoare din această arie şi-au extins interesele în Asia Mică. în zilele lui Shamshi-Adad I (cea. 1748-1716) Asiria s-a bucurat de o perioadă de prosperitate, avînd ca cetate principală Ashurul. După aceea, timp de mai multe secole, Asiria a fost umbrită de regatul hitit din Asia Mică şi de regatul Mitanni care domina zona superioară Tigru-Eufrat.
Istoria propriu-zisă a Asiriei îşi are începuturile în jurul anului 1100 î.e.n., odată cu domnia lui Tiglat-Pileser I (cea. 1114-1076 î.e.n.). Conform analelor acestuia, el a extins puterea națiunii sale înspre vest către Marea Mediterană, dominînd națiunile mai mici şi mai slabe din această zonă. Totuşi în următoarele două secole puterea asiriană trece pe planul al doilea în timp ce Israelul, sub conducerea lui David şi Solomon, devine o putere dominantă în Cornul de Aur.
Incepînd cu secolul al nouălea, puterea Asiriei începe să crească. Listele eponime asiriene dintre anii 892 î.e.n. şi

648 î.e.n. fac posibilă corelarea şi integrarea istoriei asiriene în evenimentele din Israel aşa cum sînt ele înregistrate în relatarea biblică. Asurnarsipal II (883-859 î.e.n.) şi-a stabilit capitala la Calah. Formîndu-şi o mare putere militară el a început să preseze spre vest, terorizînd naţiunile ce se împotriveau, cu brutalitatea şi cruzimea lui; a traversat Eufratul şi a stabilit legături comerciale în zona mediteraneană. Desele încleştări cu sirienii înspre sud, au dus la importanta bătălie de la Karkar, pe Rîul Orontes în 853 î.e.n., în vremea fiului său Salmanasar III (858-824 î.e.n.). Ahab regele Israelului, aflat în coaliţia condusă de Ben-Hadad din Damasc, a furnizat 2000 de care de luptă şi 10000 de soldaţi, constituind cea mai mare unitate a grupului. Deşi regele asirian a pretins victoria, e îndoielnic că aceasta ar fi fost decisivă, întrucît Salmanasar a evitat apoi contactele cu sirienii timp de mai mulţi ani. Ben-Hadad a opus rezistenţă altor două invazii asiriene în 848 şi apoi în 845 î.e.n., dar de data aceasta nu se menţionează forţe israelite venite în ajutorul sirienilor. Iehu, care a uzurpat tronul Samariei (841 î.e.n.), i-a făcut propuneri de vasalitate lui Salmanasar III, trimiţîndu-i tribut. Aceasta a făcut ca problema opunerii la agresiunea asiriană să-i revină lui Hazael, noul rege al Damascului. Deşi în vremea lui Hazael, Salmanasar a hărţuit Siria timp de cîţiva ani, după 837 î.e.n., el a găsit avantajos să-şi îndrepte atenţia asupra cuceririi de teritorii înspre nord, uşurînd Canaanul de presiunea asiriană mai mult de cîteva decenii.
Timp de aproape un secol puterea asiriană îşi pierde din importanţă. Shamshi-Adad V (823-811 î.e.n.) a fost ocupat cu înăbuşirea revoltelor din diferite părţi ale regatului. Adadnirari III (810-783) a atacat Damascul înainte de începutul secolului, astfel îneît asuprirea siriană asupra israeliţilor s-a domolit. Salmanasar IV (782-773), Ashurdan III (772-755) şi Ashurnirari (754-745) au reuşit să menţină puterea naţională a Asiriei, dar nu au avut suficientă putere pentru a o lărgi, aşa cum a făcut următorul conducător.
Tiglat-Pileser III (745-727 î.e.n.) a fost un luptător remarcabil care şi-a condus naţiunea spre noi cuceriri. In Babilon, unde a fost recunoscut ca rege, era cunoscut sub numele de Pulu. I Regi 15:19 se referă la el nu-mindu-1 Pul. în procesul de cucerire de noi teritorii spre vest, el a adoptat politica împărţirii zonei în provincii supuse, pentru a realiza un control mai sigur. Deşi e posibil ca această practică să fi fost utilizată şi înainte, el a devenit notoriu terorizînd naţiunile prin schimbarea a mari grupuri de oameni din cetăţile cucerite cu captivi dintr-o regiune îndepărtată. Aceasta a pus capăt în mod clar posibilităţilor de răzvrătire. De asemenea a reprezentat şi un proces de uniformizare lingvistică, astfel că în vastul teritoriu al regatului limba aramaică a luat locul altora. La începutul

domniei Pul a pretins tribut de la Menahem, împăratul Israelului şi de la Reţin, împăratul Damascului. întrucît la vremea aceea Iuda era cea mai puternică naţiune din Canaan, e posibil ca Azaria să fi organizat o coaliţie de forţe împotriva asirienilor. Se pare că urmaşii lui, Iotam şi Ahaz au rezistat presiunii Israelului şi Siriei pentru a li se alătura acestora cît şi Filitiei şi Edomului, în opoziţia lor faţă de Pul. în schimb Ahaz a iniţiat relaţii prieteneşti cu Pul, iar ca răspuns forţele asiriene au avansat în 733 î.e.n. pînă în Filistia, ocupînd teritorii în dauna acestor naţiuni ce opuneau rezistenţă. După un înspăimîntător asediu, marea cetate a Damascului a căzut, Reţin a fost ucis, iar regatul sirian a capitulat. Samaria a evitat cucerirea înlocuindu-1 pe Pecah cu Osea.
Salmanasar V (727-722 î.e.n.) a continuat politica tatălui său. în vremea lui Osea israeliţii erau nerăbdători să pună capăt servitutii lor faţă de Asiria. Salmanasar a replicat printr-o invadare a ţării, asediind Samaria timp de trei ani. în 722 î.e.n., Sargon II, care era general în armată, a uzurpat tronul şi a instaurat în Asiria o nouă dinastie. în documente el pretinde capturarea Samariei, deşi unii cred că Salmanasar V a cucerit în realitate cetatea iar Sargon şi-a însuşit meritul. Conducînd în perioada 721-705 î.e.n., El a folosit drept capitale cetăţile Ashur, Calah şi Ninive, dar în cele din urmă a construit importanta cetate Khorsabad, pentru care a rămas cunoscut. Campania lui împotriva Asdodului din 711 poate fi cea care este menţionată în îs. 20:1. Domnia lui Sargon s-a încheiat brusc prin moartea lui în luptă.
Sanherib (704-681 î.e.n.) a făcut cetatea Ninive renumită, stabilindu-şi acolo capitala şi construind un zid împrejmuitor înalt de 12-15 metri de-a lungul Tigrului pe o lungime de 4 km. El menţionează în analele sale cucerirea Sidonului, Iope, şi asaltul asupra Ierusalimului în vremea lui Ezechia. A fost ucis în 681 de doi dintre fiii lui.
Cu toate că Sanherib fusese oprit la graniţele Egiptului, fiul său Esarhaddon (681-668 î.e.n.) a înaintat în Egipt şi 1-a înfrînt pe Tirhaca. Interesul lui asupra Babiloniei se manifestă prin reconstruirea cetăţii Babilon, probabil pentru că soţia lui aparţinea nobilimii babiloniene. Sanherib 1-a desemnat pe Samassumukin la conducerea Babilonului, dar acesta s-a răzvrătit după şaisprezece ani de guvernare împotriva fratelui său Asurbanipal şi a pierit în incendierea Babilonului (648 î.e.n.). în vremea domniei lui Esarhaddon, Mânase, împăratul lui Iuda, a fost luat prizonier în Babilon (II Cron. 33:10-13). Moartea 1-a ajuns pe Esarhaddon cînd îşi conducea armatele către Egipt.

în timpul domniei lui Asurbanipal (668 — cea. 630 î.e.n.), Imperiul Asirian şi-a atins zenitul în ceea ce priveşte bogăţia şi prestigiul. în Egipt armatele sale au urcat cam 800 de kilometri de-a lungul rîului Nil, capturînd Teba în 663 î.e.n. Războiul civil cu fratele său, căruia i se încredinţase Babilonul, a dus la capturarea acestei cetăţi în

648. Deşi ca general militar era crud şi nemilos, Asurbanipal a rămas cunoscut mai ales pentru interesul lui asupra operelor religioase, ştiinţifice şi literare. El a acumulat mult material în biblioteca regală din Ninive, trimiţînd scribi pe tot cuprinsul Asiriei şi Babilonului pentru a copia înregistrări ale creaţiei, inundaţiilor, istoriei antice şi altele asemenea.
în mai puţin de trei decenii după moartea lui Asurbanipal, regatul asirian care exercitase o atît de covîrşitoare influenţă în întreg Cornul de Aur, a slăbit — pentru a nu se mai ridica niciodată. Cei trei conducători care au urmat nu au putut face faţă regatelor Mediei[8] şi Babiloniei aflate în ascensiune. Ninive a căzut în 612 î.e.n. Odată cu luptele de la Haran (609) şi Carchemis (605) au dispărut ultimele urme ale rezistenţei asiriene. Extinzîndu-se spre vest, regatul babilonian[9] a absorbit Regatul de Sud şi a distrus Ierusalimul în 586 î.e.n.

[1] „Israel" mai este utilizat în Biblie ca termen identificator al rămăşiţei credincioase ori al poporului lui Dumnezeu. în consecinţă folosirea lui în Scriptură trebuie interpretată în context.
[2] A se vedea E.R Thiele, „The Mysterious Numbers of the Hebrew Kings" (University of Chicago Press, 1951), pag. 47.
[3] A se vedea ibid., pag. 53-54. Pentru a lăsa loc în această perioadă domniilor lui Ahazia şi Ioram, pare necesar să considerăm 853 ca ultimul an al lui Ahab, şi 841 ca anul ascensiunii lui Iehu.
[4] în sistemul anului calendaristic, anul iniţial al unui împărat — fie că era reprezentat printr-olună sau douăsprezece luni — e socotit ca un an întreg.
[5] Metoda anului calendaristic era comună în Egipt. Thiele atribuie această schimbare influenţei asiriene, pag. 41.
[6] Evenimentele istorice din perioada împărăţiei divizate sînt de importanţă vitală pentru o bună înţelegere a cărţilor profetice din Vechiul Testament. Pe lîngă aceasta, mulţi alţi proroci au avut un rol activ în istoria Israelului.
[7] Regele Siriei identificat în înregistrările biblice drept Ben-Hadad, din per. 900-843 î.e.n., se poate referi la doi conducători diferiţi purtînd acelaşi nume. în cazul acestae posibil ca al doilea Ben-Hadad să fi început să conducă în jurul lui 860 î.e.n. Pentru părerea că cei 57 de ani trebuie să fie atribuiţi unui singur rege, a se vedea M.F. Unger, „Archaeology and the Old Testament, pag. 240-41.
[8] Cyaxares a instaurat Regatul Mediei în 633 iar mai tîrziu a pecetluit o alianţă cu Babilonul prin căsătoria nepoatei sale pe linie paternă Amytis cu Nebucadneţar, fiul lui Nabopolassar.
[9] Pentru o privire de ansamblu referitoare la expansiunea babiloniană, a se vedea Cap. XV din acest volum.

r

EMarea Mediterană
E7#Sidon
f / ARAM (SIRIA)
• Damasc
AMON
ir ÎMPĂRĂŢIA DIVIZATĂ
cea. 860 î.e.n.
' Eţion-Gheber

CAPITOLUL X Secesiunea nordică

Unitatea Israelului stabilită de David a luat sfîrşit odată cu moartea lui Solomon. Cea mai importantă dintre părţile rezultate prin divizarea împărăţiei era Regatul de Nord — localizat între Iuda şi Siria. în mai puţin de un secol (931-841 î.e.n.), în acest regat s-au ridicat şi au căzut trei dinastii.

Familia regală a lui Ieroboam

Ieroboam I s-a distins în timpul lui Solomon ca administrator, supraveghind construirea zidului Ierusalimului, cunoscut sub denumirea de Milo (I Regi 11:26-29). împărtăşind cu dramatism un mesaj divin, profetul Ahia a rupt mantaua lui Ieroboam în douăsprezece bucăţi şi i-a dat acestuia zece, simbolizînd astfel că el avea să domnească asupra a zece din triburile lui Israel. Spre deosebire de David, care a fost şi el ales ca rege cu mult înaintea urcării la tron, Ieroboam a dat semne de răzvrătire căzînd în dizgraţia lui Solomon. Ca urmare, el a fugit în Egipt unde şi-a găsit refugiu pînă la moartea lui Solomon.
Cînd Roboam, fiul lui Solomon, a convocat la Sihem o adunare naţională, Ieroboam a fost rechemat pentru a susţine cauza bătrînilor care cereau o reducere a taxelor. Neştiind lucrul acesta, Roboam a fost confruntat cu o răscoală şi a fugit la Ierusalim. în vreme ce Iuda şi Beniamim s-au raliat în sprijinul său, triburile secesioniste l-au ales ca împărat pe Ieroboam. Roboam a luat în seamă avertismentul profetului Şemaia de a-şi opri forţele, şi astfel războiul civil si vărsarea de sînge au fost evitate. Aceasta i-a dat lui Ieroboam ocazia de a se instaura ca împărat al Israelului.
Vremea domniei de 22 de ani a lui Ieroboam a fost dominată de război civil, deşi Scriptura nu indică amploarea lui. Fără îndoială că agresivitatea lui Roboam a fost temperată de ameninţarea invaziei egiptene, însă II

Cronici 12:15 raportează o permanentă stare de război. Şişac a întreprins incursiuni chiar şi asupra unor oraşe din

Regatul de Nord. După moartea lui Roboam, Ieroboam a atacat Iuda, al cărei nou împărat, Abia, a respins Israelul ajungînd să deţină controlul Betelului şi a altor cetăţi israelite (II Cronici 13:13-20). Lucrul acesta pare să fi avut oarecare influenţă asupra alegerii capitalei de către Ieroboam. Mai întîi Sihemul, a fost fortificat ca cetate capitală. Nu e sigur dacă întărirea cetăţii Penuel aflată la răsărit de Iordan avea acelaşi scop. Ieroboam şi-a avut reşedinţa în frumoasa cetate Tirţa, folosită drept capitală în timpul următoarei dinastii (I Regi 14:17).[1] Este evident că Ieroboam a găsit avatajoasă menţinerea aceleiaşi structuri de organizare care a existat în vremea lui Solomon.

Ieroboam a luat iniţiativa în probleme religioase. Desigur că el nu dorea ca poporul lui să participe la festivităţile sacre din Ierusalim pentru ca nu cumva să se întoarcă spre Roboam. înălţînd viţei de aur la Dan şi Betel, el a instituit în Israel idolatria (II Cronici 11:13-15). A numit preoţi după placul lui, ignorînd restricţiile mozaice şi permiţînd israeliţilor să aducă jertfe pe diferite înălţimi în toată ţara. Ca preot conducător, el nu numai că a oficiat la altar ci a schimbat o zi de sărbătoare din luna a şaptea într-a opta (I Regi 12:25-13:34).

Agresivitatea lui Ieroboam în domeniul religios a fost temperată prin avertismentul unui proroc nenumit din Iuda. Acest om al lui Dumnezeu 1-a prevenit cu îndrăzneală în vreme ce stătea în faţa altarului din Betel arzînd tămîie. împăratul a ordonat imediat arestarea lui. Cu toate acestea, mesajul prorocului a primit confirmare divină prin despicarea altarului şi neputinţa împăratului de a-şi retrage mîna îndreptată împotriva omului credincios al lui Dumnezeu. Dintr-o dată porunca sfidătoare a împăratului s-a schimbat într-o rugăciune de mijlocire. Mîna lui Ieroboam a fost vindecată la rugăciunea prorocului. împăratul a vrut să-1 răsplătească, dar prorocul nu a acceptat nici măcar găzduirea. Omul lui Dumnezeu avea porunca divină de a pleca imediat. Consecinţele slujbei credincioase a omului lui Dumnezeu constituie un fapt demn de luat în considerare. Fiind amăgit de un proroc bătrîn din Betel, prorocul din Iuda a acceptat ospitalitatea acestuia, grăbind astfel judecata lui Dumnezeu. în drum spre casă a fost ucis de un leu şi adus înapoi la Betel pentru a fi înmormîntat. Probabil că mormîntul acestui proroc a servit ca amintire generaţiilor următoare, asupra faptului că ascultarea faţă de Dumnezeu a fost esenţială. Cu siguranţă că acest lucru trebuie să fi avut semnificaţie pentru Ieroboam.

Ieroboam a primit încă un avertisment prin prorocul Ahia. Cînd fiul

său Abia s-a îmbolnăvit grav, Ieroboam şi-a trimis nevasta să ceară sfatul bătrînului proroc din Silo. Deşi era deghizată, profetul lipsit de vedere a recunoscut-o imediat. Ea a fost trimisă înapoi la Tirţa cu mesajut trist că fiul ei nu se va însănătoşi. Mai mult încă, prorocul a avertizat-o că nepăzirea poruncilor lui Dumnezeu va grăbi judecata divină — exterminarea dinastiei lui Ieroboam şi robia israeliţilor. Copilul a murit înainte ca femeia să ajungă acasă.

Idolatria lui Ieroboam a continuat cu toate avertismentele profetice. Fără îndoială că luptele civile au slăbit Israelul atît de mult încît în vremea lui Abia, fiul lui Roboam, Israelul a pierdut în favoarea lui Iuda chiar şi cetatea Betel.

în decursul a numai cîţiva ani, avertismentul de temut al profetului s-a împlinit. Nadab, fiul lui Ieroboam, a domnit mai puţin de doi ani. El a fost asasinat de Baeşa în timp ce asedia cetatea filisteană Ghibeton.

Dinastia lui Baeşa

Baeşa din tribul lui Isahar, s-a instaurat ca împărat peste Israel, la Tirţa. Deşi în toată perioada domniei lui s-a făcut simţit războiul permanent cu Iuda, cînd el a încercat fortificarea Ramei a avut loc o criză însemnată. Este evident că în anii 896-895 î.e.n. mulţi israeliţi fugeau în Iuda (II Cronici 15:9). Pentru a împiedica lucrul acesta, Baeşa şi-a împins frontiera pînă la Rama, cu opt kilometri la nord de Ierusalim. Ocupînd această importantă cetate, el putea controla principalele drumuri dinspre nord ce se întîlneau la Rama şi duceau spre Ierusalim. Ca răspuns la acest act de agresiune, Asa, împăratul lui Iuda, a obţinut o victorie diplomatică reînnoind o alianţă cu Ben-Hadad I al Damascului. Ca rezultat, Ben-Hadad şi-a anulat alianţa cu Israelul şi a invadat teritoriul nordic al lui Baeşa, obţinînd controlul asupra unor cetăţi ca Haţor, Chedeş, Merom şi Tefat. El a cucerit şi terenul bogat şi roditor de la vest de Marea Galileii, precum şi cîmpiile de la vest de muntele Hermon. Siria a cîştigat astfel şi controlul asupra drumurilor rentabile de negoţ ale caravanelor către Aco, pe coasta feniciană. în faţa presiunii din nord, Baeşa a abandonat fortificarea Ramei, Slăbind astfel ameninţarea asupra Israelului.

în vremea lui Baeşa, prorocul Iehu, fiul lui Hanani, proclama neobosit mesajul Domnului. El 1-a povăţuit pe Baeşa să-L slujească pe Dumnezeu, care-1 înălţase ca împărat. Din nefericire, Baeşa nu a luat în seamă sfatul prorocului, continuînd obiceiurile păcătoase ale lui Ieroboam.

Ela i-a urmat tatălui său Baeşa, domnind mai puţin de doi ani (886-885). Fiind găsit beat în casa primului său administrator, Ela a fost asasinat de Zimri, care avea sub comanda lui jumătate din carele regale. Numai în cîteva zile, cuvîntul lui Iehu s-a împlinit, Zimri ucigînd toate rudele şi prietenii familiei lui Baeşa şi Ela.

Zimri s-a instaurat în grabă ca împărat al Israelului, dar domnia lui s-a încheiat brusc — durînd şapte zile cu totul. Fără îndoială că el nu şi-a făcut cunoscute planurile lui Omri, care conducea trupele cantonate împotriva Ghibetonului. Este evident că Zimri nu a avut sprijinul lui Omri, întrucît acesta şi-a condus trupele împoriva

Tirţei. în disperare, Zimri s-a izolat în palatul regal în vreme ce acesta era transformat în cenuşă. întrucît a avut o domniei de numai şapte zile, Zimri nu poate fi considerat ca reprezentînd o dinastie conducătoare.

Regii dinastiei Omri

Omri a fost întemeietorul dinastiei celei mai faimoase din Regatul de Nord. Deşi relatarea biblică a celor doisprezece ani ai săi de domnie se reduce la opt versete (I Regi 16:21-28), Omri a adus Regatului de Nord, prestigiul internaţional.

Comandîrid armata în timpul lui Ela (poate şi în vremea lui Baeşa), Omri a dobîndit o experienţă militară valoroasă. în decurs de şapte zile de la asasinarea lui Ela, el a cucerit regatul, cu sprijin militar. A întîmpinat opoziţie din partea lui Tibni, care a murit cu şase ani mai tîrziu, lăsîndu-1 pe Omri singur conducător al Israelului.

Noua lui capitală a fost Samaria. Sub conducerea sa, ea a devenit cetatea cea mai bine fortificată din tot Israelul. Aşezată strategic la unsprezece kilometri nord-est de Sihem, pe drumul către Fenicia, Galileea şi Esdraelon, Samaria a fost capitala imbatabilă a Israelului timp de peste un secol şi jumătate, pînă la cucerirea ei de către asirieni în 722 î.e.n.

Excavaţiile în Samaria au fost începute în 1908 de doi importanţi arheologi americani, George A. Reisner şi Clarence S. Fisher care au dirijat expediţia Harvard continuată de alţii în anii următori. Se pare că Omri şi Ahab au construit un zid puternic înconjurînd palatul şi curtea. La acesta se adăuga un alt zid pe o terasă mai joasă şi un zid adiţional la poalele dealului, cetatea fiind bine apărată împotriva invadatorilor. Zidăria şi iscusinţa dovedită în ridicarea acestor ziduri nu au fost egalate nicăieri în Palestina. Fildeşul folosit pentru încrustaţii, găsit în aceste ruine, datează din timpul dinastiei Omri, indicînd importul şi negoţul cu

Fenicia şi Damascul.

Omri a reuşit să stabilească o politică externă favorabilă. Conform pietrei moabite descoperită în 1868 în capitala Dibon, de Clermont-Ganneau şi aflată în prezent la Muzeul Louvre din Paris, Omri a fost cel care i-a subordonat pe moabiţi, Israelului. Prin colectarea tributului şi controlul comercial, Israelul a dobîndit o mare bunăstare.

Omri a stabilit relaţii prieteneşti cu Fenicia, pecetluite prin căsătoria fiului său Ahab cu Izabela, fiica lui Etbaal, împăratul sidonienilor(I Regi 16:31).[2] Acest lucru a avut o semnificaţie vitală pentru expansiunea comercială a Israelului şi fără îndoială că a iniţiat o politică de sincretism religios, care a înflorit în zilele lui Ahab şi Izabela. Ultima afirmaţie pare să fie sugerată de I Regi 16:25, unde Omri este acuzat că a făcut mai mult rău decît toţi împăraţii dinaintea **lui.**

Relaţiile siriano-israelite din vremea lui Omri sînt oarecum neclare (I Regi 20:34). E puţin probabil ca Omri, care a avut abilitate şi succes ca militar şi diplomat, să fi cedat Siriei cetăţi şi să-i fi asigurat drepturi comerciale în capitala sa. în vremea lui Baeşa, sirienii aflaţi sub conducerea lui Ben-Hadad au cîştigat controlul asupra bogatelor drumuri de caravane aflate la vest de Aco, însă Omri a contestat cu siguranţă acest monopol, prin tratatul său cu Fenicia, şi prin întărirea Samariei cu fortificaţii puternice. Interpretînd în textul anterior cuvîntul „tată" ca „predecesor" şi aplicînd cuvîntul „Samaria" Regatului de Nord, concesiile făcute de Israel, Siriei se referă la zilele lui Ieroboam. Fără a avea dovezi concludente în sens contrar, pare rezonabil să tragem concluzia că Israelul nu a fost invadat de Siria şi nu a fost tributar lui Ben-Hadad în vremea lui Omri. E posibil ca Omri să fi avut legături cu Asiria, fapt care ar fi temperat cu siguranţă atitudinea Siriei faţă de Israel.

Deşi perioada lui Baeşa a fost dominată de războiul civil dintre Israel şi Iuda, în Biblie nu există indicaţii că el ar fi continuat şi în vrmea lui Omri. Foarte probabil, războiul a fost înlocuit de avansurile prieteneşti faţă de Regatul de Sud care au culminat prin căsătorie între familiile regale ale Israelului şi ale lui Iuda.

După ce Omri a murit în 874 î.e.n., cetatea Samariei a devenit un monument durabil al conducerii lui. Deşi el a organizat regatul lui Israel, starea lui de păcat a depăşit-o pe cea a tuturor predecesorilor.

Ahab (874-853) a fost împăratul remarcabil al dinastiei Omri. Moştenitor al unui regat ce beneficiase de o politică favorabilă referitoare la naţiunile înconjurătoare, Ahab a reuşit să extindă interesele politice şi comerciale ale Israelului în timpul celor douzeci şi doi de ani de domnie.

Căsătorindu-se cu Izabela din Sidon, Ahab a încurajat relaţiile favorabile cu fenicienii. Comerţul în creştere între cele două ţări reprezenta o serioasă ameninţare la adresa intereselor comerciale active ale Siriei. Şi se prea poate ca Ben-Hadad să fi contracarat această afinitate feniciano-israelită printr-o acţiune diplomatică, care s-a soldat fie cu intercăsătorie regală fie cu devoţiune religioasă faţă de zeul Tirului, Melcart. Atîta vreme cît această competiţie cu Siria nu s-a manifestat prin război deschis, Ahab a profitat cu dibăcie de ocazia de a asigura bunăstarea naţiunii lui.

Ahab a construit şi a întărit multe cetăţi din întregul Israel, printre care şi Ierihonul (I Regi 16:34; 22:29). Pe lîngă aceasta el a pretins Moabului un greu tribut în vite (II Regi 3:4), fapt care i-a asigurat un echilibru comercial favorabil cu Fenicia şi Siria. Şi-a asigurat o politică de prietenie cu Iuda prin căsătoria fiicei sale Atalia

cu Ioram, fiul lui Iosafat (cea. 865 î.e.n.)[4] Sprijinul lui Iuda a întărit Israelul împortiva Siriei. Menținînd pacea şi promovînd un comerț activ, Ahab a putut constinua programul de construcție în Samaria. Bogăția pe care şi-a cîştigat-o pentru sine este indicată în I Regi 22:29, unde se face referire la o „casă de fildeş". Fildeşul descoperit de arheologi în ruinele Samariei ar putea prea bine să fie din vremea lui Ahab.
în timp ce este posibil ca Omri să-1 fi introdus în Israel pe Baal, zeul Tirului, Ahab a încurajat cultul acestui idol. El a construit un templu al lui Baal în marea lui capitală, Samaria (I Regi 16:30-33). Sute de proroci au fost aduşi în Israel pentru a face cultul lui Baal, religia poporului lui Ahab. Din acest considerent, Ahab şi-a cîştigat reputația de a fi cel mai păcătos dintre toți împărații care au domnit în Israel.
în această eră de apostazie clară, Ilie a fost mesagerul lui Dumnezeu. Fără a avea informații privitoare la chemarea sau originea sa, el a apărut brusc din Galaad şi a anunțat o secetă[4] în Israel, care se va încheia numai la cuvîntul său. Timp de trei ani şi jumătate (Iacov 5:17), Ilie a stat în singurătate. Atîta timp cît a durat aprovizionarea cu apă la pîrîul Cherit, Ilie a fost hrănit de corbi. în restul acestei perioade, el a fost îngrijit de o văduvă din Sarepta[5], ale cărei provizii erau înmulțite zilnic în mod miraculos. Un alt mare miracol înfăptuit aici a fost vindecarea fiului văduvei.
în timpul foametei din Israel au avut loc drastice repercusiuni. Nereuşind să-1 descopere pe Ilie, Izabela i-a ucis pe unii din prorocii Domnului, însă un slujitor al lui Ahab numit Obadia a protejat o sută dintre ei. Ilie era căutat cu îndîrjire în tot Israelul şi în țările din jur, dar nu a putut fi găsit. Atunci profetul s-a întors în Israel şi i-a cerut lui Obadia

să-1 înştiințeze pe Ahab.
Cînd împăratul 1-a învinuit pe Ilie de necazurile Israelui, profetul 1-a mustrat cu îndrăzneală pe Ahab şi familia sa pentru că neglijau poruncile Domnului şi îl venerau pe Baal. La ordinul lui Ilie, Ahab i-a convocat pe cei 450 de proroci ai lui Baal şi pe cei 400 de proroci ai Asherei (Astarteea) care erau sprijiniți de Izabela. Deoarece foametea se făcea simțită în întreaga națiune, aceasta era o acțiune decisivă. Avînd întregul Israel şi prorocii adunați înaintea sa la Muntele Cârmei, Ilie i-a confruntat curajos pe oameni cu adevărul că nu-i pot sluji în acelaşi timp lui Dumnezeu şi lui Baal. Prorocii lui Baal au fost provocați să ceară dumnezeului lor să dea foc jertfei pregătite. De dimineață pînă după amiază tîrziu, ei şi-au încercat ritualurile inutile în timp ce Ilie ridiculiza eforturile lor zadarnice. Apoi, Ilie a pregătit altarul Domnului şi jertfa, a udat-o cu apă şi 1-a chemat pe Dumnezeu pentru confirmare divină. Jertfa a fost arsă iar întregul Israel L-a recunoscut pe Dumnezeu. Imediat falşii proroci au fost executați la pîrîul Chişon. După ce Ilie s-a rugat cu putere pe vîrful muntelui, l-a anunțat pe Ahab că ploaia mult aşteptată va începe curînd. Ahab a parcurs în grabă cu carul cei douăzeci şi patru de kilometri pînă la Izreeel, dar Ilie i-a luat-o înainte.
Ahab i-a dat Izabelei un raport de primă mînă asupra întîmplărilor de la muntele Cârmei. Ea l-a amenințat imediat pe Ilie. Din fericire i s-a dat un preaviz de 24 de ore. Deşi cu o zi înainte înfruntase fără teamă sutele de proroci falşi, el s-a îndreptat acum spre granița cea mai apropiată, încereînd să părăsească Israelul. Mergînd spre sud, şi-a lăsat slujitorul la Beer-Şeba şi a continuat să meargă cale de o zi, odihnindu-se apoi sub un ienuper şi rugîndu-se să moară. Un înger i-a adus hrană iar prorocul descurajat a fost îndemnat să-şi continue drumul spre muntele Horeb. Aici a avut o relevație divină prin care a fost asigurat că în Israel existau 7000 de oameni care nu acceptaseră cultul lui Baal, şi a primit o triplă însărcinare: să-1 ungă pe Hazael ca împărat al Siriei, pe Iehu ca împărat al Israelului şi să-1 aleagă pe Elisei ca propriul său succesor. întoreîndu-se în Israel, Ilie i-a împărtăşit lui Elisei chemarea lui Dumnezeu dîndu-i mantaua lui. Elisei a devenit apoi co-lucrătorul său.
Printr-o diplomație eficientă şi prin tratate favorabile, Ahab a putut menține relații pașnice cu țările din jur pînă în ultima parte a domniei lui. Nu se spune motivul atacului sirian asupra regatului israelit în ascensiune (I Regi 20:1-43). Probabil că împăratul Siriei a profitat de pe urma Israelului după ce țara suferise de foamete. Ar mai fi posibil ca amenințarea asiriană să-1 fi determinat pe Ben-Hadad la acțiuni de

agresiune în acea vreme. Sprijinit de treizeci şi doi de regi vasali, sirienii au asediat Samaria. Sfătuit de un proroc, Ahab şi-a folosit guvernatorii de districte pentru a întruni o forță de 7000 de oameni în vederea unui atac prin surprindere. Cu sprijinul trupelor regulate, israeliții i-au alungat pe sirieni care au suferit mari pierderi în oameni, cai şi care. Ben-Hadad abia a scăpat cu viață.
In primăvara următoare, sirienii au reluat lupta împotriva Israelului — conform avertismentului dat de proroc lui Ahab. Acesta 1-a învins din nou pe Ben-Hadad, printr-o strategie strălucită. Deşi era cu mult depăşit numeric, Ahab care îşi avea tabăra pe dealuri a atacat pe neaşteptate şi a cîştigat o victorie decisivă prin capturarea cetății Afec, la cinci kilometri est de Marea Galileii. Ben-Hadad a fost prins dar Ahab 1-a eliberat, permițîndu-i chiar să-şi impună propriile condiții de pace, în timp ce unele cetăți au fost restituite Israelului iar învingătorilor li s-au asigurat drepturi comerciale în Damasc. Acest tratament generos şi binevoitor față de cel mai mare dușman al Israelului se încadra în politica externă a lui Ahab de stabilire a alianțelor prietenești cu națiunile înconjurătoare. Ahab ar fi putut anticipa agresiunea asiriană, astfel încît tratatul de la Afec să reprezinte planul lui de a păstra

Siria ca stat tampon, prieten.
în această semnificativă victorie militară, Ahab nu L-a recunoscut pe Dumnezeu (I Regi 20:26-43). în drum spre Samaria, un proroc i-a amintit în mod dramatic faptul că datorită neascultării, un soldat de rînd îşi pierde viaţa. Cu atît mai adevărat este lucrul acesta pentru împăratul lui Israel care nu-şi îndeplinise însărcinarea cînd Dumnezeu îi asigurase victoria. Avertismentul de rău augur al profetului a stricat sărbătoarea victoriei lui Ahab.
Ciocnirea finală dintre Ilie şi Ahab a avut loc în via lui Nabot (I Regi 21:1-29). în urma nereuşitei sale de a achiziţiona această vie, dezamăgirea lui Ahab a fost observată de nevasta sa, Izabela. Neîndurătoarea Izabela nu avea respect pentru legea israelită şi nu i-a păsat de refuzul principial al lui Nabot de a-şi vinde proprietatea pe care o moştenise — nici chiar unui împărat. Fiind acuzat de nişte martori mincinoşi, Nabot a fost condamnat de bătrîni şi ucis cu pietre. Ahab nu a avut ocazia să se bucure prea mult de proprietatea rîvnită, căci l-a întîlnit curînd pe Ilie. Acest purtător al cuvîntului lui Dumnezeu l-a acuzat cu îndrăzneală pe Ahab pentru vărsarea de sînge nevinovat. Datorită acestei nedreptăţi izbitoare, dinastia lui Omri a fost condamnată la distrugere. Cu toată pocăinţa lui Ahab, această judecată a fost uşurată doar prin amînarea ei pînă după moartea lui.

Deşi nu este menţionată în Scriptură, bătălia de la Karkar (853 î.e.n.) a fost destul de importantă pentru a fi considerată în detaliu în analele asiriene, ea avînd loc în perioada armistiţiului de trei ani dintre Siria şi Israel (I Regi 22:1). Asirienii conduşi de Asurbanipal II (883-859 î.e.n.) au stabilit contacte cu zona mediteraneană dar au evitat orice agresiune faţă de Siria şi Israel.
Salmanasar III (859-824 î.e.n.) a întîmpinat totuşi opoziţie. După luarea a numeroase cetăţi la nord de Karkar, înaintarea asirienilor a fost oprită de o coaliţie puternică pe care Salmanasar a descris-o în inscripţia sa monolitică după cum urmează: Hadadezer (Ben-Hadad) din Damasc avea 1200 de care, 1200 de cavalerişti şi 20.000 infanterişti; regele Irhuleni din Hameth a contribuit cu 700 care, 700 cavalerişti şi 10.000 infanterişti; Ahab israelitul a adus 2000 de care şi 10.000 infanterişti. Deşi lui Ahab nu i se atribuie cavalerie, el este menţionat cu cea mai importantă contribuţie a Israelului în care de război, de la David încoace. Salmanasar se laudă cu o mare victorie. însă este îndoielnic cît a fost de decisivă, întrucît în următorii cinci sau şase ani, asirienii nu au înaintat spre Hamat şi nici nu şi-au reluat atacul.
După evitarea pericolului imediat al invaziei asiriene, armistiţiul de trei ani dintre Israel şi Siria a luat sfîrşit prin încercarea lui Ahab de a recîştiga Ramot-Galaad (I Regi 22:1-40). Thiele sugerează că bătălia de la Karkar a avut loc în iulie sau la începutul lui august, astfel încît această luptă siriano-isralită a avut loc mai tîrziu în acelaşi an, înainte ca Ahab să-şi fi demobilizat trupele. înrudirea dintre familiile regale ale Israelului şi ale lui Iuda l-a implicat pe Iosafat în această încercare de a-i înlătura pe sirieni din Ramot-Galaad. Timp de trei ani, nerestituirea acestei cetăţi de către Ben-Hadad, în conformitate cu pactul de la Afec, a fost neîndoielnic trecută cu vederea de către Ahab în faţa ameninţării comune din partea asirienilor.
Iosafat l-a sprijinit pe Ahab în această tentativă, dar era preocupat în realitate numai de călăuzirea divină. Cei 400 de proroci ai lui Ahab i-au asigurat în unanimitate pe împăraţi, de victorie, Zedechia folosind chiar o pereche de coarne de fier pentru a demonstra cum îi va împunge Ahab pe sirieni. Dar împăratul Iosafat nu avea conştiinţa uşoară. Cu toate că Mica i-a încurajat sarcastic pe împăraţi să se aventureze împotriva Siriei, el a afirmat cu sinceritate că Ahab va fi ucis în luptă. Drept urmare, Mica a fost întemniţat, cu ordinul împărătesc de a fi eliberat cînd Ahab se va întoarce în pace.
Cunoscînd lucrurile acestea, Ahab s-a deghizat, în timp ce Israel şi

Iuda şi-au declanşat atacul asupra lui Ramot-Galaad. Recunoscînd calitatea lui Ahab de a conduce cu succes Israelul, regele Siriei a dat ordin ca el să fie ucis. Urmărind carul regal şi recunoscîndu-1 în el pe Iosafat, sirienii s-au îndepărtat. Fără ştiinţa sirienilor o săgeată rătăcită 1-a străpuns pe Ahab, rănindu-1 mortal. Nu numai că Israelul era fără păstor, după cum prezisese Mica, dar cuvintele profetului Ilie s-au împlinit literalmente prin moartea lui Ahab (I Regi 21:19).
Ahab a fost urmat de Ahazia, care a domnit aproximativ un an (853-852 î.e.n.). în legătură cu afacerile sale externe merită să fie reţinute două lucruri. Nu numai că el nu a reuşit să revendice Moabul pentru dinastia Omri (II Regi 3:5), dar expediţia lui navală întreprinsă împreună cu Iosafat la golful Aqaba s-a sfîrşit şi ea printr-un eşec (II Cronici 20:35). Cînd Ahazia i-a propus o altă acţiune aventuroasă, Iosafat, fiind mustrat de profetul Eliezer pentru această alianţă, a refuzat să coopereze (I Regi 22:47-49).
Cu ocazia unei căzături grave, Ahazia 1-a ignorat pe profetul Ilie, trimiţînd mesageri la Baal-Zebub în Ecron[6] Ilie i-a oprit din drum cu avertismentul solemn că Ahazia nu se va însănătoşi. După ce mai multe încercări de a-1 prinde pe Ilie au eşuat, el s-a înfăţişat înaintea împăratului. Ilie 1-a înştiinţat pe Ahazia, ca pe Ahab, tatăl său că îl aşteaptă judecata lui Dumnezeu pentru că recunoscuse zei păgîni şi îl nesocotise pe Dumnezeul lui Israel. Aceasta se poate să fi fost ultima apariţie a lui Ilie înaintea unui împărat (cea. 852 î.e.n.)[7], întrucît nu se menţionează nici o legătură cu Ioram, împăratul Israelului.
Ilie şi Elisei au colaborat în instituirea de şcoli pentru proroci. Cînd Elisei a înţeles că lucrarea lor comună se

apropie de sfîrşit a cerut să aibă o îndoită măsură din duhul care se odihnise peste Ilie. Cai şi care de foc i-au separat pe cei doi, iar Ilie a fost ridicat la cer de un vîrtej. Cînd Elisei şi-a văzut stăpînul dispărînd, el a ridicat mantaua lui Ilie şi a trecut înapoi Iordanul cu conştiinţa că cererea i-a fost îndeplinită. La Ierihon, poporul i-a acordat lui Elisei recunoaştere deplină ca proroc al lui Dumnezeu. Ca răspuns la cererea lor, el a îndulcit în mod miraculos apele amare. Mergînd spre Betel a fost zeflemisit şi ridiculizat de un grup de băieţi care au fost apoi sfîşiaţi de urşi prin judecată divină. De aici, Elisei s-a îndreptat spre Muntele Cârmei şi apoi spre Samaria, fiind recunoscut public ca proroc al Domnului în Israel.
Ioram, un alt fiu al lui Ahab şi al Izabelei, a devenit împărat al Israelului după moartea lui Ahazia în 852 î.e.n. în cei doisprezece ani ai acestui ultim împărat al dinastiei Omri în Israel, numele lui Elisei a fost

asociat deseori cu cel al lui Ioram. în consecinţă, relatarea dedicată acestei perioade (II Regi 3:1-9:26) este în mare măsură consacrată misiunii utile a acestui mare proroc.
Una din primele probleme cu care a fost confruntat Ioram ajungînd împărat în Israel, a fost revolta Moabului. Beneficiind şi de ajutorul lui Iosafat, Ioram a condus armatele unite ale Israelului şi ale lui Iuda într-un marş de şapte zile în jurul capătului sudic al Mării Moarte, unde Edomul s-a alăturat alianţei. Deşi Israelul controla ţinutul moabit de la nord de rîul Arnon, Ioram şi-a plănuit atacul dinspre sud. în timp ce se aflau cantonate în zona deşertică situată de-a lungul frontierei dintre Moab şi Edom, armatele aliate au simţit lipsa apei. După ce a fost găsit, Elisei le-a asigurat celor trei împăraţi o rezervă miraculoasă de apă, datorită prezenţei lui Iosafat. în dimineaţa următoare moabiţii au atacat, însă au fost respinşi. Retrăgîndu-se din faţa invadatorilor care înaintau, împăratul Moabului s-a refugiat la Chir-Hareset (modernul Kerak), care era construit la o altitudine de 1134 metri peste nivelul Mediteranei. în disperare, Meşa şi-a jertfit fiul cel mai mare ca ardere de tot, zeului moabit Chemoş. înspăimîntaţi, aliaţii au părăsit Moabul fără a-1 subjuga din nou lui Israel.
Elisei a avut o lucrare deosebit de eficientă în tot Israelul. într-o zi, o văduvă al cărui bărbat fusese unul din proroci i-a cerut lui Elisei s-o ajute să-şi răscumpere fiii din mîna unui creditor care era pe punctul de a-i lua ca robi. Prin înmulţirea miraculoasă a untdelemnului, ea a putut strînge bani suficienţi pentru a-şi plăti datoria (II Regi 4:1-7).
Călătorind cu slujitorul său, Ghehazi, Elisei s-a bucurat de ospitalitatea unei femei bogate din Sunem, aflat la cîţiva kilometri nord de Izreel. Pentru această faptă bună, Elisei a asigurat-o că la vremea potrivită va avea un fiu. Copilul promis s-a născut în primăvara următoare. Cînd acest fiu a murit de insolaţie, mama sunamită a mers la casa lui Elisei pe muntele Cârmei, cerîndu-i ajutorul. Fiul ei şi-a recăpătat viaţa (II Regi 4:8-37). Mai tîrziu, cînd se prevedea o foamete, Elisei a sfătuit-o pe femeia sunamită să se mute într-o comunitate mai prosperă. După şapte ani de şedere pe pămîntul filistean, ea s-a întors şi a fost ajutată de Ghehazi să-şi redobîndească bunurile (II Regi 8:1-6).
Cînd prorocii de la Ghilgal au avut de înfruntat o foamete, Elisei le-a dat un antidot pentru planta otrăvitoare pe care se pregăteau s-o mănînce. De asemenea, el a înmulţit douăzăci de pîini de orz şi cîteva spice de grîu, astfel că au fost hrăniţi o sută de oameni, rămînînd încă hrană.
Istoria lui Naaman, (II Regi 5:1-27) ni-1 prezintă pe Elisei în legătură cu conducători politici ai Siriei cît şi ai Israelului. Naaman, căpitanul
^

lepros al armatei siriene a auzit de lucrarea de vindecare a profetului Elisei, prin intermediul unei tinere israelite, roabă în casa lui. Ducînd scrisori ale lui Ben-Hadad, Naaman a ajuns în Samaria cerîndu-i lui Ioram să-1 vindece de lepră. înspăimîntat, Ioram şi-a sfîşiat hainele, căci se temea că împăratul Siriei caută ceartă. Elisei a salvat situaţia, amintindu-i lui Ioram la momentul potrivit că în Israel există un proroc.
Ajungînd acasă la Elisei, Naaman a primit instrucţiunea simplă de a se scălda în Iordan de şapte ori. Cedînd în cele din urmă îndemnului slujitorilor săi de a asculta porunca simplă a profetului, el a fost vindecat. S-a întors pentru a-i oferi lui Elisei o răsplată, pe care acesta a refuzat-o. Angajîndu-se să se închine Domnului care-1 vindecase prin intermediul lui Elisei, căpitanul sirian a plecat spre Damasc. Urmarea tristă a vindecării lui Naaman este că Ghehazi, slujitorul lui Elisei, a fost atins de lepră ca pedeapsă pentru încercarea de a-şi însuşi răsplata pe care o refuzase profetul.
Cînd Elisei a vizitat una din şcolile profeţilor, studenţii seminarului tocmai îşi propuneau să ridice o altă clădire, deoarece locuinţa existentă era prea mică. însoţiţi de Elisei, ei au mers la Iordan ca să taie lemne pentru acest proiect. Unul din ei şi-a pierdut fierul de la secure în apă iar Elisei a făcut o minune determinîndu-1 să plutească (II Regi 6:1-7).
Intre Israel şi Siria, războiul s-a purtat intermitent în timpul domniei lui Ioram (II Regi 6:8-17:20). Dîndu-şi seama că mişcările sale militare din Israel erau parate de Ioram, Ben-Hadad a bănuit că vreun sirian devenise trădător. Dar nu se întîmplase astfel; Elisei era cel care prin lucrarea sa profetică îl sfătuise pe împăratul Israelului. Astfel sirienii au fost trimişi să-1 prindă pe Elisei. Slujitorul profetului s-a temut văzînd puternica

armată siriană care împresura Dotanul, dar Elisei i-a amintit de caii şi carele de foc aflate în jurul lor. Ca răspuns la rugăciunea lui Elisei, oastea siriană a fost orbită, astfel că profetul i-a putut conduce de la Dotan spre Samaria. In prezența împăratului israelit, orbirea a fost înlăturată. Ioram a fost învățat să le ofere un praznic şi apoi să le dea drumul.

Mai tîrziu, Ben-Hadad şi-a adus armata în jurul Samariei supunînd cetatea la foamete. Cînd criza de hrană a devenit atît de disperată încît mamele îşi mîncau proprii copii, Elisei a anunțat că în decurs de 24 de ore va fi abundență de hrană. între timp, patru leproşi din împrejurimile Samariei au decis să-şi asume riscul de a merge în tabăra siriană. Ei erau disperați şi pe punctul de a muri de foame. Pătrunzînd în cantonamentele siriene, au descoperit că invadatorii părăsiseră totul în tabără, cînd au fugit să-şi scape viața. Printr-o manifestare supranaturală, sirienii se

îngroziseră, auzind zgomotul carelor, cailor şi oştenilor unei mari armate. Cînd leproşii au împărtăşit samaritenilor vestea cea bună a belşugului de provizii, porțile s-au deschis, iar poporul Samariei a avut hrană din abundență, conform cuvintelor lui Elisei. Căpitanul care refuzase să-1 creadă pe Elisei a văzut proviziile dar nu s-a bucurat niciodată de ele — el a fost călcat în picioare la porțile Samariei.

Lucrarea lui Elisei a fost cunoscută nu numai în întregul Israel, ci şi în Siria, în Iuda şi Edom. Prin vindecarea lui Naaman şi întîlnirea ciudată a armatelor siriene cu profetul, acesta a fost recunoscut drept „om al lui Dumnezeu" chiar şi în Damasc, capitala Siriei. Către sfîrşitul domniei lui Ioram (cea. 843 sau 842 î.e.n.), Elisei a vizitat Damascul (II Regi 8:7-15). Aflînd acest lucru, Ben-Hadad 1-a trimis pe slujitorul său Hazael la Elisei. Aducînd daruri impresionant distribuite într-o caravană de patruzeci de cămile, conform obiceiului oriental, Hazael 1-a întrebat pe profet dacă Ben-Hadad, împăratul Siriei se va însănătoşi sau nu. Elisei i-a descris dramatic lui Hazael distrugerea şi suferința care-i aştepta pe confrații săi israeliți. După aceea, profetul a îndeplinit o parte din însărcinarea dată lui Ilie la muntele Horeb (I Regi 19:15), informîndu-1 pe Hazael că va fi următorul împărat al Siriei. întoreîndu-se la Ben-Hadad, Hazael i-a comunicat mesajul lui Elisei, iar în ziua următoare 1-a sufocat cu o învelitoare udă pe regele suferind. Hazael a pus apoi mîna pe tronul sirian din Damasc.

Odată cu schimbarea regilor la tronul Siriei, Ioram a încercat în ultimul an al domniei lui să recucerească Ramot-Galaadul (II Regi 8:28-29). El a fost sprijinit în acest efort de nepotul său, Ahazia, care domnea de un an în Ierusalim (II Cronici 22:5). Deşi Ioram a capturat această fortăreață strategică, el a fost rănit în luptă. în timp ce se însănătoşea la Izreel, a fost vizitat de Ahazia, împăratul lui Iuda. Armata israelită staționată la Ramot-Galaad, la est de Iordan, a fost lăsată în grija lui Iehu.

Elisei devine din nou centrul scenei naționale, realizînd o altă misiune neîmplinită, care i-a fost dată lui Ilie la muntele Horeb (I Regi 19:15-16). De data aceasta nu a mers el însuşi, ci 1-a trimis la Ramot-Galaad pe unul din ucenici pentru a-1 unge pe Iehu ca împărat al Israelului (II Regi 9:1 şi cont.). Iehu a fost însărcinat să răzbune sîngele profeților şi slujitorilor Domnului. Familia lui Ahab şi a Izabelei trebuia exterminată întocmai cum fuseseră exterminate dinastiile lui Ieroboam şi Baeşa înainte de Omri.

Iehu a fost proclamat împărat în sunetele trîmbiței. într-un asalt rapid aupra Izreelului, Ioram a fost rănit fatal şi aruncat pe bucata de pămînt luată de Ahab prin vărsarea sîngelui lui Nabot. S-au împlinit astfel,

cuvintele lui Ilie (I Regi 21). Ahazia a încercat să fugă, dar şi el a fost rănit mortal. S-a refugiat la Meghido, unde a murit, fiind apoi dus la Ierusalim pentru înmormîntare. Deşi Izabela a încercat să-1 înduplece pe Iehu, ea a fost aruncată fără milă pe fereastră aflîndu-şi astfel moartea. Trupul ei a fost mîncat de cîini. Astfel a venit judecata asupra dinastiei lui Omri, împlinindu-se literal, cuvintele profetului Ilie.

[1] Se consideră că Tirța se afla pe locul modernului Tell-el-Farah, aflat la 11 kilometri nord de Sihem, pe drumul către Bet-Şan. Identificarea nu e sigură. Săpăturile efectuate de Părintele R. De Vaux în 1947 sprijină această opinie. A se vedea Wright, „Biblical Archaeology",pag. 151. conf. Iosua 12:24 şi Cîntarea Cîntărilor 6:4.

[2] Dacă Ahazia, fiul lui Atalia, fiica lui Ahab şi Izabela, avea 22 de ani în 842 î.e.n., atunci căsătoria Ahab-Izabela a avut loc în timpul domniei lui Omri. A se vedea discuția lui M. Unger, op. cit.; pag. 63, „Israel and the Aramaeans of Damascus".

[3] Observați că AIbright o consideră pe Atalia mai degrabă sora decît fiica Izabelei. A se vedea discuția lui Unger, op. cit., pag. 63, f. 2. Totuşi, cronologia lui Thiele acordă timp suficient pentru ca Atalia să fie fiica lui Ahab şi Izabela.

[4] Pentru atestarea acestei secete în istoria feniciană, vezi Gordon, „The World of the OldTestament", pag. 198.

[5] E interesant de observat că Dumnezeu nu a avut nevoie să-1 îndepărteze pe Ilie de la locul primejdiei: Sarepta se afla între Tir şi Sidon, care erau vizitate frecvent de Izabela.

* Sub acest nume, zeul-soare Baal era recunoscut ca zeul ce producea şi controla muştele. [7] Scrisoarea trimisă de Ilie lui Ioram, împăratul lui Iuda, 11 Cronici 21:12-15 ar putea indica o dată mai tîrzie. Acesta este singurul mesaj scris atribuit lui Ilie.

CAPITOLUL XI
împărații loiali din sud

Dezbinarea împărăției lui Solomon a lăsat dinastiei davidice o mică părticică din imperiul inițial. Avîndu-şi capitala la Ierusalim, spița regală a lui David şi-a menținut o succesiune neîntreruptă conducînd micul regat al lui Iuda, timp de aproape un secol. în aceste nouă decenii au condus numai şapte împărați (931-841 î.e.n.).

Regatul lui Roboam

Adunîndu-se la Sihem în 931 î.e.n., israeliții aflați sub conducerea lui Ieroboam i-au cerut lui Roboam, moştenitorul tronului lui Solomon, reducerea taxelor. Ei au aşteptat verdictul timp de trei zile. în timp ce bătrînii îl sfătuiau pe Roboam să uşureze povara taxelor, bărbații mai tineri sugerau ca taxele să fie mărite. Anunțînd că va urma politica celor din urmă, Roboam a întîmpinat o revoltă fățişă. Refugiindu-se la Ierusalim a cerut armatei să înăbuşe răscoala, dar numai bărbații lui Iuda şi Beniamin au răspuns chemării. Urmînd sfatul lui Şemaia, Roboam nu a înăbuşit răscoala.

Deşi cauza imediată a sciziunii regatului a fost politica de taxe a lui Roboam, sînt demne de luat în considerare o serie de alte evenimente. De cîtva timp, între triburile lui Iuda şi Efraim se manifesta gelozia (conf. Judecători 8:1-3; 12:1-6; II Sam. 2:9; 19:42-43). Cu toate că David unise tot Israelul într-un singur mare regat, greaua contribuție în taxe şi muncă a celorlalte triburi către Ierusalim a grăbit revolta. Moartea lui Solomon a oferit acestor triburi ocazia de a se răzvrăti împotriva lui Iuda.

Egiptul ar fi putut avea o contribuție vitală în dezbinarea regatului solomonic. Acolo s-a refugiat Ieroboam în ultimele zile ale lui Solomon. Hadad edomitul a găsit azil în Egipt în primii săi ani, dar s-a întors în Edom chiar în timpul lui Solomon (I Regi 11:14-22). Deşi nu există detalii,

se prea poate ca Egiptul să-1 fi sprijinit pe Ieroboam în revolta împotriva dinastiei davidice.

Un alt factor ce a contribuit la dezbinarea regatului este menționat explicit în relatarea biblică — apostazia şi idolatria lui Solomon (I Regi 11:9-13). Datorită lui David, judecata a fost amînată pînă la moartea lui Solomon. Roboam avea să sufere consecințele.

Diviziunea efectivă a împărăției devenind realitate, preoții şi leviții din diverse părți ale națiunii au venit în Regatul de Sud. Ieroboam înlocuia adevărata religie a lui Israel cu idolatria. Ii destituia pe cei care fuseseră în serviciul religios, astfel că mulți şi-au abandonat proprietățile, stabilindu-se în Iuda. Lucrul acesta a stimulat o adevărată fervoare religioasă în întregul Regat de Sud, în primii trei ani ai domniei lui Roboam (II Cronici 11:13-17).

In primii ani de domnie, Roboam a fost foarte activ în construirea şi întărirea multor cetăți în ținutul lui Iuda şi Beniamin. El a aşezat comandanți în fiecare din ele — organizîndu-şi şi întărindu-şi astfel regatul. Aceste cetăți erau folosite şi pentru repartizarea familiei lui, întrucît Roboam a urmat exemplul tatălui său, practicînd poligamia

Roboam şi-a început domnia cu o sinceră devoțiune religioasă. Cînd regatul a fost bine organizat, el şi poporul lui s-au lepădat de credință (II Cronici 12:1). Ca urmare, Şişac, împăratul Egiptului, a invadat Iuda în al cincilea an al domniei lui Roboam şi a cucerit multe cetăți întărite, intrînd chiar şi în Ierusalim. Cînd Şemaia a anunțat că aceasta era judecata lui Dumnezeu asupra lor, împăratul şi prinții s-au smerit. Drept răspuns, profetul i-a asigurat că invazia egipteană se va domoli iar Iuda nu va fi distrusă. Conform Listei de la Karnak, Şişac egipteanul, sprijinit de bărbați în Libia şi Etiopia, a subjugat vreo 150 de localități din Edom, Filistia, Iuda şi chiar Israel inclusiv Meghido. Pe lîngă devastarea lui Iuda, Şişac a năvălit în Ierusalim însuşindu-şi unele din comorile Templului. Splenditei etalări a scuturilor strălucitoare de aur i-au luat locul scuturile de bronz din zilele lui Roboam.

în pofida fervoarei sale religioase inițiale, Roboam a cedat idolatriei. Ido, profetul care a scris o istorie a domniei lui Roboam ar fi putut fi mesagerul lui Dumnezeu care-1 sfătuia pe împărat. Adăugîndu-se idolatriei crescînde şi invaziilor Egiptului, războiul intermitent dintre Nord şi Sud a făcut ca zilele lui Roboam să fie zile de neliniște. Sub conducerea lui, Regatul de Sud a decăzut rapid.

Abiam continuă practicarea idolatriei

în timpul celor trei ani de domnie (913-910 î.e.n.), Abiam a continuat pur şi simplu politica nechibzuită a tatălui său (I Regi 15:1-8; II Cronici 13:1-22). El a activat războiul cronic dintre Israel şi Iuda, provocîndu-1 cu agresivitate pe Ieroboam, pe teritoriul efraimit. O deplasare circulară a adus trupele Israelului într-o poziție avantajoasă, dar în conflictul care a urmat, forțele lui Abiam, inferioare numeric, i-au alungat pe israeliți. El a stabilit Regatul de Nord, luînd Betelul, Efronul şi Ieşana cu satele înconjurătoare.

Abiam a continuat tradiția inclusivismului religios, începută de Solomon şi promovată de Roboam. El nu a abolit slujirea lui Dumnezeu în Templu, dar în acelaşi timp a trecut cu vederea închinarea la dumnezeii străini. Extinderea acestei stări de lucru se reflectă din plin în reformele succesorului său. Astfel, în vremea lui Abiam idolatria a devenit mai puternică şi mai larg răspîndită în întreg regatul lui Iuda. Dacă nu ar fi existat promisiunea făcută lui David prin legămînt, această politică idolatră ar fi avut ca rezultat îndepărtarea familiei regale din Ierusalim (I Regi 15:4-5).

Asa **inițiază reforma**

Asa a domnit la Ierusalim timp de patruzeci şi unu de ani (910-869 î.e.n.). Starea de pace a predominat cel puțin în primii zece ani ai lungii sale domnii. Considerații cronologice duc la concluzia că el era foarte tînăr la moartea lui Abiam. Probabil că lucrul acesta a avut legătură cu faptul că Maaca a continuat ca regină-mamă în decursul

primilor patrusprezece sau cincisprezece ani ai domniei lui Asa. în pofida influenței ei, Asa a adoptat un program de reformă prin care altarele şi locurile înalte străine au fost înlăturate iar stîlpii idoleşti şi Astarteele au fost dărîmate. Poporul a fost îndemnat să respecte legea mozaică şi poruncile. Din pune de vedere politic, această perioadă de pace a fost utilizată avantajoas de tînărul împărat, pentru întărirea cetăților din Iuda şi a armatei sale. în al patrusprezecelea an de domnie (897-896 î.e.n.), Iuda a fost atacată din sud de o puternică armată etiopiana. S-ar putea ca Zerah, conducătorul lor, să fi făcut aceasta sub presiunea lui Osorkon I, succesorul lui Şişac la tronul Egiptului. Cu ajutor dumnezeiesc, Asa şi armata lui i-au respins pe invadatori, urmărindu-i pînă la Gherar şi s-a întors la Ierusalim cu o bogată pradă de război, cuprinzînd vite, oi şi cămile.

Sfătuit după această mare victorie de prorocul Azaria, Asa şi-a pus cu curaj în aplicare reforma în întreg regatul, înlăturînd idolii din diferite cetăți. în a treia lună al celui de-al cincisprezecelea an, el şi-a adunat propriul popor precum şi mulți din Regatul de Nord care i se alăturaseră cînd au cunoscut că Dumnezeu era cu el. După repararea altarului Domnului, cu ocazia acestor festivități s-au adus multe jertfe. încurajați de proroc şi de împărat, oamenii au încheiat un legămînt de a-L sluji pe Dumnezeu din toată inima. Desigur, cu acest sprijin public Asa a îndepărtat-o pe Maaca din poziția de regină-mamă. Chipul lui Asherah (Astarteea), zeița canaanită a fertilității a fost dărîmat şi ars în valea Ghedron. Datorită sprijinului popular, aceste festivități religioase au fost cele mai mari ținute în Ierusalim de la sfințirea Templului lui Solomon.

Fără îndoială că astfel de sărbători religioase în Iuda l-au incomodat pe Baeşa. Israelul fusese învins de Abiam cu puțin timp înainte ca Asa să devină împărat. De atunci fusese încontinuu slăbit de răscoale pînă la înlăturarea dinastiei lui Ieroboam. Simultan, Asa îşi organiza regatul într-o perioadă de pace. Refugierea poporului Israel spre Ierusalim în al cincisprezecelea an al domniei lui asa (896-895 î.e.n.) 1-a determinat pe Baeşa să întărească cetatea Rama (II Cronici 16:1). întrucît drumurile din Regatul de Nord convergeau spre Rama, aflată la opt kilometri nord de Ierusalim, Asa a considerat actul agresiv al lui Baeşa ca fiind de importanță strategică. Trimițîndu-i împăratului sirian Ben-Hadad un dar alcătuit din argint şi aur de la Templu, Asa a parat agresiunea israelită. Ben-Hadad a cucerit apoi teritorii şi cetăți în nordul Israelului. După retragerea lui Baeşa din Rama, Asa a folosit piatra şi lemnul adunate aici pentru întărirea Ghebei şi Mițpei.

Cu toate că alianța lui Asa cu Ben-Hadad părea a fi izbutită, prorocul Hanani 1-a mustrat aspru pe împărat pentru asocierea lui păcătoasă. El i-a amintit cu îndrăzneală lui Asa că îşi pusese încrederea în Dumnezeu atunci cînd i-a învins pe libienii şi etiopienii conduşi de Zerah. Dar în această ultimă problemă 1-a nesocotit pe Dumnezeu. în consecință de acum înainte va avea parte de războaie. Auzind aceasta, Asa s-a mîniat atît de tare încît 1-a întemnițat pe Hanani. Au mai suferit şi alții de pe urma mîniei lui.

Nu s-a consemnat nimic referitor la războaiele sau activitatea din restul lungii domnii a lui Asa. Cu doi ani înaintea morții, el a fost lovit de o boală fatală. Nici măcar în această perioadă de suferință nu L-a căutat pe Domnul. Deşi în primii cincisprezece ani de domnie, Asa a fost un conducător evlavios şi drept, în relatarea biblică nu există indicații că el şi-ar fi revenit din atitudinea de sfidare a cuvintelor prorocului. După cît se

pare, restul celor 41 de ani de domnie nu s-au caracterizat prin activitatea de slujire evlavioasă care i-a marcat începutul domniei. întemnițarea prorocului Hanani, pare să indice că nu se temea de Domnul sau de trimisul Lui **(II** Cronici 17:3).

Iosafat — un administrator pios

Cei douzeci şi cinci de ani de domnie ai lui Iosafat (872-848 î.e.n.) au constituit una din perioadele cele mai încurajatoare şi pline de speranță din istoria religioasă a lui Iuda. în primii ani de domnie, Iosafat a reînviat politica reformei religioase, atît de eficientă în prima parte a conducerii lui Asa. întrucît Iosafat avea treizeci şi cinci de ani cînd a început să domnească, este foarte probabil că în copilărie se aflase sub influența marilor conducători religioşi ai lui Iuda. Programul său era bine organizat. Cinci prinți însoțiți de nouă leviți şi doi preoți au fost trimişi în tot ținutul lui Iuda pentru a învăța legea. De asemenea, înălțmile şi Astarteele au fost îndepărtate, astfel încît oamenii să nu se îndrepte spre ele. în loc de a căuta să se închine lui Baal, cum probabil că procedaseră oamenii în ultimele două decenii ale domniei lui Asa, acest împărat s-a întors către Dumnezeu, împreună cu tot poporul.

Renaşterea interesului față de Dumnezeu a avut un efect salutar asupra națiunilor înconjurătoare cît şi asupra lui Iuda. în vreme ce Iosafat îşi întărea cetățile, filistenii şi arabii nu i-au declarat război ci au recunoscut superioritatea Regatului de Sud, aducîndu-i împăratului daruri şi tribut. Această bunăvoință şi sprijin providențial l-au încurajat să construiască cetăți de depozitare şi fortărețe în toată țara, staționînd în ele unități militare. Pe lîngă aceasta, el mai avea cinci comandanți de armată în Ierusalim, care îi erau direct subordonați (II Cronici 17:1-19). Aşadar, sub conducerea lui Iosafat, Regatul de Sud a prosperat din punct de vedere religios şi politic. între Israel şi Iuda existau relații prietenești. Alianța matrimonială dintre dinastia davidică şi cea a lui Omri a fost încheiată foarte probabil în prima decadă a domniei lui Iosafat (cea. 865 î.e.n.), întrucît Ahazia, fiul rezultat din această unire, avea douăzeci şi doi de ani cînd s-a urcat la tronul lui Iuda în 841 î.e.n. (II Regi 8:26).[1] Această

legătură cu dinastia conducătoare din Regatul de Nord l-a asigurat pe Iosafat împotriva atacului şi invaziei dinspre nord.
între primele două versete din II Cronici 18 cu siguranţă că s-a scurs, fără a fi luată în considerare, mai mult de o decadă a domniei lui Iosafat. Era anul 853 î.e.n. După bătălia de la Karkar la care Ahab participase

alături de Siria pentru a opri înaintarea forţei asiriene, acesta i-a pregătit lui Iosafat o primire deosebit de somptoasă în Samaria. Reflectînd la recuperarea cetăţii Ramot-Galaad pe care Ben-Hadad al Siriei nu i-o restituise conform tratatului de la Afec, Ahab 1-a invitat pe Iosafat să i se alăture în luptă. împăratul lui Iuda a răspuns favorabil, dar a insistat să aibă serviciile şi sfaturile unui proroc adevărat. Mica a prezis că Ahab va fi ucis în luptă. Ştiind aceasta, Ahab s-a deghizat. în timp ce el a fost rănit mortal de o săgeată rătăcitoare, Iosafat abea a reuşit să scape, întorcîndu-se în pace la Ierusalim.
Cutezătorul Iehu 1-a confruntat pe Iosafat cu cuvîntul Domnului. Fraternizarea cu familia regală a Israelului îi displăcea lui Dumnezeu. Judecata era inevitabilă. Pentru Iehu aceasta era o faptă deosebit de curajoasă, deoarece tatăl său Hanani fusese închis de Asa pentru că îl mustrase pe împărat. în încheierea mesajului său, Iehu 1-a lăudat pe Iosafat pentru înlăturarea Astarteelor şi căutarea lui Dumnezeu.
Spre deosebire de Asa, tatăl său, Iosafat a reacţionat favorabil la această mustrare. El a mers personal prin Iuda, de la Beer-Şeba la Efraim, încurajîndu-şi poporul să se întoarcă la Dumnezeu. El a realizat această reformă, numind judecători în toate cetăţile întărite şi îndemnîndu-i să judece cu dreptate, în frica lui Dumnezeu, în loc de a fi părtinitori şi de a primi mită. Cazurile discutabile puteau fi aduse la Ierusalim, unde leviţii, preoţii şi capii familiilor de frunte erau însărcinaţi cu elaborarea unor decizii juste.[2] Amaria, primul preot, era în ultimă instanţă răspunzător de toate procesele religioase. Procesele civile şi penale cădeau în cele din urmă în grija lui Zebadia, guvernatorul casei lui Iuda.
Nu peste mult timp, Iosafat a fost confruntat cu o înfricoşătoare invazie dinspre sud-est. Un mesager i-a raportat că un mare număr de amoniţi şi moabiţi se îndreptau împotriva lui Iuda dinspre ţinutul Edomului de la sud de Marea Moartă. Dacă aceasta era pedeapsa dedusă din prezicerea lui Iehu referitoare la mînia lui Dumnezeu ce urma să vină, atunci Iosafat şi-a pregătit cu înţelepciune poporul. El a anunţat un post, iar poporul din toate cetăţile lui Iuda a răspuns imediat. împăratul a condus el însuşi rugăciunea în noua curte a Templului, mărturisind că Dumnezeu le-a dat pămîntul făgăduit, că Şi-a manifestat prezenţa în Templul sfinţit în zilele lui Solomon şi le-a promis izbăvirea dacă îşi vor înălţa glasul spre El cu umilinţă. Prin cuvintele simple „nu ştim ce să facem: dar ochii noştri sînt îndreptaţi spre Tine", Iosafat şi-a exprimat credinţa în Dumnezeu, în încheierea rugăciunii sale (II Cronici 20:12). Prin Iahaziel, un levit dintre fiii lui Asaf, adunarea a primit asigurarea divină că vor fi

martorii unei mari victorii, chiar fără să lupte. Ca răspuns, Iosafat şi poporul lui s-au plecat cu faţa la pămînt şi s-au închinat lui Dumnezeu, în timp ce leviţii îl lăudau cu glas tare pe Domnul.
în dimineaţa următoare, împăratul şi-a condus oamenii spre pustia Tecoa şi i-a îndemnat să se încreadă în Dumnezeu şi în proroci. Cîntînd laudă lui Dumnezeu, poporul se îndrepta către duşman. Forţele inamice au intrat în derută şi s-au masacrat reciproc. Poporul lui Iuda a petrecut trei zile întregi adunînd prăzile de război. în a patra zi, Iosafat şi-a adunat poporul în valea Beraca pentru o slujbă de mulţumire — recunoscînd că Dumnezeu le-a adus victoria. într-un marş triumfal, Iosafat şi-a condus oamenii înapoi către Ierusalim. La auzul veştii despre această victorie miraculoasă, toate naţiunile înconjurătoare s-au temut de Dumnezeu. Iosafat s-a bucurat iar de pace şi linişte.
Odată cu venirea noului împărat, Ahazia, pe tronul dinastiei lui Omri în Israel, Iosafat a intrat din nou într-o legătură strînsă cu această familie nelegiuită. Unindu-şi eforturile, ei au încercat să lanseze corăbii în scopuri comerciale la Eţion-Gheber. Conform prezicerii profetului Eliezer, corăbiile au naufragiat (II Cronici 20:35-37). Iosafat a refuzat o altă propunere aventuroasă a lui Ahazia (I Regi 22:47-49).
înainte de sfîrşitul domniei lui, Iosafat a încheiat din nou o alianţă cu împăratul lui Israel. De data aceasta e vorba de Ioram, un alt fiu al lui Ahab. După moartea lui Ahab, Moabul a încetat să mai plătească tribut Israelului. Este evident că Ahazia, în scurta sa domnie, nu a luat nici o măsură în această privinţă. Devenind împărat, Ioram 1-a solicitat pe Iosafat să-şi unească forţele cu ale sale, pentru a subjuga Moabul atacînd dinspre Edom (II Regi 3:l-27).[3] Iosafat şi-a dat seama încă o dată că se aliase cu regi neevlavioşi, cînd profetul Elisei a salvat cele trei armate de la distrugere.
Iosafat a murit în 848 î.e.n. Deosebindu-se total de dinastia lui Omri, el şi-a condus poporul în lupta împotriva idolatriei. Totuşi, el a fost mustrat cu asprime de diferiţi profeţi pentru legăturile strînse pe care le-a avut cu împăraţii neevlavioşi şi nelegiuţi ai lui Israel. Această politică de intercăsătorii nu a afectat serios naţiunea în timpul vieţii lui, aproape că a desfiinţat dinastia davidică din Iuda, la mai puţin de un deceniu de la moartea sa. Urmările politicii sale inclusiviste au anulat în mare măsură eforturile de o viaţă ale „cucernicului Iosafat".

Ioram se întoarce la idolatrie

Ioram, fiul lui Iosafat, a domnit peste Iuda timp de opt ani (848-841

î.e.n.). Deşi a fost regent, alături de tatăl său, el nu şi-a asumat mari răspunderi pînă la moartea lui Iosafat. în relatarea biblică (II Cronici 21:1-20; II Regi 8:16-24) apar unele date avînd la bază urcarea sa la tron în 853, în timp ce altele au ca punct de referinţă 848 î.e.n., cînd el şi-a asumat controlul deplin al regatului.[4]

Moartea lui Iosafat a determinat schimbări radicale în Iuda. Guvernarea paşnică ce caracterizase vremea lui Iosafat a fost curînd înlocuită prin vărsare de sînge şi idolatrie făţişă. De îndată ce şi-a asigurat tronul, Ioram i-a ucis pe cei şase fraţi ai lui cărora Iosafat le atribuise diferite cetăţi întărite. Unii dintre prinţi au avut aceaşi soartă. Faptul că el a urmat căile păcătoase ale lui Ahab şi Izabela s-ar putea prea bine datora influenţei nevestei lui, Atalia. El a restaurat înălţimile şi idolatria care fuseseră îndepărtate de tatăl său. Au avut loc schmbări şi în alte domenii. Conform lui Thiele, în această perioadă Ioram a adoptat în Iuda sistemul de numerotare al anului calendaristic, folosit în Regatul de Nord.[5]

Prorocul Ilie 1-a certat aspru pe Ioram printr-o scrisoare (II Cronici 21:1-15). Prin aceasta, Ioram a fost înştiinţat de judecata hotărîtă pentru crima de a-şi fi ucis fraţii şi pentru atragerea lui Iuda pe căile păcătoase ale Regatului de Nord. Viitorul mohorît ascundea o urgie pentru Iuda şi o boală incurabilă pentru împărat.

Edomul s-a răzvrătit împotriva lui Ioram. Deşi a fost înconjurat împreună cu armata lui de către edomiţi, Ioram a reuşit să scape, dar Edomul şi-a dobîndit independenţa. Filistenii şi arabii, care-1 recunoscuseră pe Iosafat plătindu-i tribut, nu numai că s-au răsculat, dar au intrat chair în Ierusalim, pustiind casa împăratului. Au luat cu ei comori imense iar familia lui Ioram a fost luată în captivitate cu excepţia Ataliei şi a unui singur fiu, Ioahaz sau Ahazia.

Cu doi ani înainte de a muri, Ioram a fost lovit de o boală fatală. A murit în 841, după o suferinţă îngrozitoare. Efectele tragice şi zguduitoare ale scurtei lui domni s-au reflectat în faptul că nimeni nu i-a regretat moartea. Nu i s-a acordat nici măcar onoarea tradiţională de a fi îngropat în mormîntul împăraţilor.

Ahazia încurajează cultul lui baal

în această perioadă, Ahazia a avut cea mai scurtă domnie, fiind împărat al lui Iuda mai puţin de un an (841 î.e.n.).[6] în timp ce Ioram îşi ucisese toţi fraţii cînd devenise rege, fiii lui Ioram cu excepţia lui Ahazia au fost ucişi de arabi. Prin urmare poporul lui Iuda nu a avut altă alegere decît

să-1 încoroneze ca rege pe Ahazia. Cînd Ahazia a devenit împărat al lui Iuda, nelegiuirea lui Ahab şi a Izabelei şi-au găsit expresie deplină prin sfatul personal al mamei lui Ahazia. Fiind dominat de ea şi influenţat de unchiul său Ioram care guverna în Samaria, Ahazia nu avea posibilitate de alegere. Modelul fusese deja creat de tatăl său. Urmînd sfatul unchiului său, noul împărat s-a alăturat israeliţilor în lupta împotriva Siriei. întrucît Hazael abia luase locul lui Ben-Hadad ca rege al Damascului, Ioram a hotărît că acum era momentul oportun pentru recucerirea cetăţii Ramot-Galaad de la Sirieni. în conflictul care a urmat, Ioram a fost rănit. Ahazia tocmai se afla cu Ioram în Izreel, palatul de vară al dinastiei lui Omri, cînd în Israel a izbucnit revolta. în timp ce Iehu intra în Izreel, Ioram a fost rănit mortal iar Ahazia s-a refugiat în Samaria. în urmărirea ulterioară, el a fost rănit mortal şi a murit la Meghido. în semn de respect penru Iosafat, nepotul său Ahazia a beneficiat de o înmormîntare regală în Ierusalim.

Neexistînd un moştenitor potrivit pentru a prelua regatul lui Iuda, Atalia a pus mîna pe putere în Ierusalim. Pentru a-şi asigura poziţia, ea a trecut la execuţia familiei regale (II Cronici 22:10-12). Atalia a procedat cu dinastia davidică din Iuda la fel cum procedase mama sa, Izabela cu prorocii din Israel. Prin alianţa matrimonială pusă la cale de Iosafat cu nelegiuitul Ahab, această nepoată a lui Etbaal, regele Tirului, devenise nevasta moştenitorului tronului davidic. Neîndoielnic că ea nu s-a afirmat cîtă vreme a trăit Iosafat. Ce a făcut ea în Iuda după moartea acestuia se vede în mod tragic în evenimentele din vremea soţului ei, Ioram, şi a fiului ei, Ahazia. Au urmat apoi, şase ani de domnie a teroarei (841-835 î.e.n.).

[1] Observaţi că în II Cronici 22:2, vîrsta lui este dată ca fiind de 42 de ani, dar luînd în considerare II Cronici 21:20 şi II Regi 8:17, numărul 42 este o eroare de transcriere.

[2] Pentru premizele istorice, a se vedea Exod 18:21-22; Deuteronom 1:13-17; 16:18-20.

[3] Pentru continuarea discuţiei, a se vedea capitolul X

* Observaţi că discuţia lui Thiele asupra acestui fapt clarifică unele contradicţii aparente ca în II Regi 1:17 şi 8:16. A se vedea „Mysterious Numbers of the Hebrew Kings", pag. 61-65. Probabil că Ioram a devenit coregent înainte ca Iosafat să i se alăture lui Ahab, în lupta împotriva Siriei, din 853 î.e.n.

[5] Thiele, op. cit., pag. 62. Acest sistem era folosit în Israel în timp ce Iuda utiliza sistemul anilor de domnie efectivă.

« Observaţi că el mai este numit „Ioahaz" în II Cronici 21:17 şi „Azaria" în II Cronici 22:6.

CAPITOLUL XII Insurecţie, refacere şi ruină

Spiţa lui Iehu a ocupat tronul timp de aproape un secol, mai mult decît oricare altă dinastie din Regatul de Nord (841-753 î.e.n.). Cînd Iehu s-a întronat în urma unei revolte, Israelul era slăbit şi redus la cea mai mică geografie a sa, cedînd teritorii vecinilor agresivi. Sub cel de-al patrulea împărat al acestei familii, Regatul de Nord a atins culmea prestigiului său internaţional. Această prosperitate efemeră a căzut în uitare în mai puţin de trei decenii în urma creşterii puterii asiriene.

Dinastia lui Iehu

în Israel a avut loc o răscoală sîngeroasă cînd Iehu, un căpitan al armatei, a înlăturat dinastia lui Omri. Ocupînd Izreelul, el i-a lichidat pe Ioram, împăratul israelit, Ahazia, împăratul lui Iuda şi pe Izabela — care era răspunzătoare de integrarea într-o măsură atît de mare a baalismului în religia lui Israel.

înaintînd spre Samaria, Iehu a omorît şaptezeci de fii din familia lui Ahab şi a organizat executarea tuturor adepților lui Baal care fuseseră atraşi la o sărbătoare religioasă în templul ridicat de Ahab. întrucît religia şi politica fuzionaseră atît de intim în timpul dinastiei lui Omri, distrugerea nemiloasă a baalismului era avantajoasă pentru Iehu.

Iehu avea probleme în toate privințele. Prin exterminarea dinastiei lui Omri a pierdut bunăvoința lui Iuda şi Fenicia ale căror familii regale erau strîns legate de Izabela. El nu i s-a alăturat nici noului rege sirian, Hazael, în opoziția împotriva înaintării asiriene către vest.

Pe vestitul Obelisc Negru descoperit de Layard în 1846, Salmanasar III raportează că a primit tribut de la Iehu. După cinci atacuri nereuşite împotriva Damascului, regele asirian şi-a condus armatele spre coasta mediteraneană la nord de Beirut luînd tribut de la Tir şi Sidon cît şi de la

împăratul Israelului. Prin acest act conciliator, Iehu a evitat o invadare a Israelului de către asirieni, dar împăcîndu-l pe Salmanasar III şi-a atras duşmănia lui Hazael. în primii ani ai acestei perioade (841-837 î.e.n.), Hazael a opus singur rezistență agresiunii asiriene. în timp ce unele din cetățile nordice au fost cucerite, Damascul a reuşit să facă față crizei cu succes. Timp de aproape două decenii, asirienii nu şi-au reînnoit atacurile. Faptul acesta i-a permis lui Hazael să-şi îndrepte forța militară bine pusă la punct înspre sud, reluînd războiul cu Israelul. Sirienii au ocupat în detrimentul lui Iehu ținutul Galaadului, la răsărit de Iordan (II Regi 10:32-33). Venind la tronul Israelului printr-o insurecție sîngeroasă, desigur că Iehu nu şi-a unit niciodată națiunea îndeajuns pentru a rezista forței lui Hazael. Nu e sigur dacă Hazael 1-a transformat pe Iehu în vasal al Siriei, dar în tot restul zilelor lui Iehu, Israelul a fost hărțuit şi a suferit de pe urma acestui agresiv rege Sirian.

Deşi Iehu a pus capăt baalismului, el nu s-a conformat legii lui Dumnezeu. Idolatria încă predomina, de la Dan la Betel — de unde şi avertismentul divin că fiii lui vor domni numai pînă la a patra generație.

Ioahaz

Ioahaz, fiul lui Iehu, s-a răfuit cu acelaşi rege sirian de-a lungul domniei lui (814-798 î.e.n.). Hazael a profitat de pe urma noului conducător din Israel extinzînd domeniul sirian în ținutul deluros al lui Efraim. Armata Israelului a fost redusă la 50 de călăreți, 10 care şi 10000 pedeştri. în vremea lui Ahab, Israelul contribuise cu 2000 de care în bătălia de la Karkar. în timpul domniei lui Ioahaz, Hazael a înaintat chiar dincolo de Israel capturînd gatul şi amenințînd să cucerească Ierusalimul (II Regi 12:17). înglobarea treptată a Israelului de către Siria a slăbit atît de mult Regatul de Nord încît Ioahaz a fost incapabil să reziste altor invadatori. Națiunile înconjurătoare ca edomiții, amoniții, filistenii şi tirienii au profitat de situația Israelului. Lucrul acesta e reflectat de Amos (1:6-15) şi **Isaia(9:12).**

Constrins de asuprirea străină, Ioahaz s-a întors către Dumnezeu — iar Israelul nu a fost complet invadat de sirieni. în ciuda acestei uşurări, el nu s-a îndepărtat de idolatria lui Ieroboam şi nici nu a distrus Astarteele din Samaria (II Regi 13:1-9).

Ioas

Ioas, al treilea împărat al dinastiei lui Iehu a condus Israelul timp de

şasesprezece ani (798-782 î.e.n.). Odată cu moartea lui Hazael, cu puțin timp înainte de începutul secolului, a fost posibilă începerea repunerii în drepturi a Israelului, sub conducerea lui Ioas.

La urcarea pe tron a lui Ioas, profetul Elisei trăia încă. Tăcerea Scripturilor ne duce la concluzia că nici Iehu şi nici Ioas nu au avut prea mult de-a face cu Elisei. Cînd profetul era pe moarte, Ioas s-a dus să-l vadă. Plîngînd în fața lui, împăratul şi-a exprimat îngrijorarea pentru securitatea Israelului. Pe patul de moarte, Elisei i-a cerut cu dramatism împăratului să tragă cu săgeți, asigurîndu-l că lucrul acesta simboliza victoria israelită asupra Siriei. Ultimul miracol legat de Elisei a avut loc după moartea lui. în timpul unui raid moabit, un mort aruncat în mormîntul lui Elisei a înviat.

Odată cu schimbarea regilor în Siria, Ioas a putut să-şi organizeze o forță de luptă mai puternică. Prin recîştigarea de către Ioas a unei mari părți din teritoriul ocupat de sirieni sub Hazael, Ben-Hadad II a trecut în mod clar în defensivă. Deşi este posibil ca recuperarea zonei de la răsărit de Iordan să nu fi fost realizată pînă în vremea urmaşului lui Ioas, aceasta a fost o perioadă de pregătire în care puterea şi

prestigiul Israelului au fost în creştere.
în timpul domniei lui Ioas, împăratul lui Iuda, Amația a angajat o armată israelită ca ajutor în subjugarea edomiților (II Cronici 25:6); totuşi, la sfatul unui proroc, el i-a demobilizat înainte de luptă. Pe drumul de întoarcere spre Israel, soldații au prădat cetățile din drumul lor, între Bet-Horon şi Samaria omorînd 3000 de oameni (II Cronici 25:13). întorcîndu-se triumfător în urma victoriei asupra edomiților, Amația 1-a provocat la luptă pe Ioas. Acesta i-a răspuns cu un avertisment despre soarta spinului care a adresat o cerere cedrului din Liban. Evident că Amația nu i-a înțeles sensul. în ciocnirea militară care a urmat nu numai că Ioas 1-a înfrînt pe Amația dar a şi invadat Iuda, a dărîmat o parte din zidul Ierusalimului, a prădat palatul şi Templul şi a luat unii ostateci înapoi în Samaria. Sincronizînd cronologia acestei perioade, Thiele a concluzionat că această bătălie a avut loc în 791-790 î.e.n.
Cu toate că Ioas a fost tulburat de pierderea lui Elisei, el nu era sincer interesat în a-L sluji pe Dumnezeu ci a continuat să meargă pe căi idolatre. Scurta lui domnie a marcat punctul de cotitură în soarta Israelului, după cum prezisese Elisei.
Ieroboam II
Ierobom, al patrulea conducător din dinastia lui Iehu a fost împăratul

remarcabil al Regatului de Nord. El a domnit patruzeci şi unu de ani (793-753 î.e.n.), inclusiv doisprezece ani de regență alături de tatăl său. După ce şi-a asumat controlul total al regatului (781 î.e.n.), el a putut să folosească din plin ocaziile de expansiune. La fel ca în cazul lui Omri, cel mai puternic împărat dinaintea lui, istoriografia lui Ieroboam II apare foarte sumar în Scriptură (II Regi 14:23-29). Vasta expansiune politică şi comercială din vremea acestui puternic rege este rezumată în profeția lui Iona, fiul lui Amitai, care se prea poate să fi fost prorocul cu acest nume trimis cu o misiune la Ninive (Iona 1:1). Iona a prezis că Ieroboam va restaura Israelul de la Marea Moartă pînă la granițele Hamatului.
Există surse laice care confirmă referințele biblice conform cărora Ben-Hadad II nu a fost capabil să păstreze regatul întemeiat de Hazael, tatăl său. Regatul Siriei a fost slăbit considerabil de asirieni prin două atacuri conduse de Adadnirari III (805-802) şi Salmanasar IV (773). Pe lîngă aceasta, Zakir din Hamat a alcătuit o coaliție care 1-a învins pe Ben-Hadad II dobîndindu-şi în această perioadă independența față de Siria. Ieroboam a avut astfel ocazia să recucerească teritoriul de la răsărit de Iordan pe care sirienii îl controlaseră aproximativ timp de un secol. După 773 î.e.n., regii asirieni au fost atît de ocupați cu probleme naționale şi locale, încît pînă după vremea lui Ieroboam nu au avansat către Palestina. Regatul israelit s-a bucurat deci de o prosperitate pașnică, neegalată de pe vremea lui Solomon şi David.
Samaria care fusese întemeiată de Omri a fost acum reîntărită de Ieroboam. Zidul a fost lărgit în vederea invaziilor, ajungînd să aibă în unele locuri strategice zece metri. Fortificațiile au fost atît de bine construite încît, peste o jumătate de secol mai tîrziu, asirienilor le-au trebuit trei ani pentru a cucerii cetatea.
Amos şi Osea, ale căror cărți apar în listele Prorocilor Mici, descriu prosperitatea acestei perioade. Succesul militar şi comercial al lui Ieroboam a adus multe bogății Israelului. Odată cu acest lux a apărut şi decăderea morală şi indiferența religioasă, condamnate cu îndrăzneală de aceşti proroci. Ieroboam II a înfăptuit lucruri rele în ochii Domnului şi 1-a determinat pe Israel să păcătuiască aşa cum făcuse şi primul împărat al Israelului.
Zaharia
După ce Ieroboam a murit în 753 î.e.n., el a fost urmat de fiul său, Zaharia a cărui domnie a durat numai şase luni. El a fost ucis de Şalum (II Regi 15:8-12). Aceasta a pus brusc capăt domniei dinastiei lui Iehu.

Ultimii împărați
Oamenii care i-au ascultat pe Amos şi Osea prea puțin au înțeses cît de curînd va veni judecata cu care fusese amenințat Israelul. In decurs de numai trei decenii (752-522 î.e.n.), puternicul Regat de Nord a încetat să existe ca națiune independentă. El a capitulat în fața imperiului asirian în expansiune — pentru a nu se mai ridica niciodată ca regat israelit.
Şalum (752 î.e.n.)
Exceptînd cîrmuirea de şapte zile a lui Zimri, Şalum a avut cea mai scurtă domnie din Regatul de Nord. După uciderea lui Zaharia şi uzurparea tronului a mai domnit numai o lună. El a fost asasinat.
Menahem (752-741 î.e.n.)
Menahem a avut perspective mai bune. El a reuşit să se impună atît de bine încît a deținut tronul aproximativ zece ani. Se ştiu puține lucruri despre politica sa internă cu excepția faptului că a urmat modelul idolatriei lui Ieroboam I.
Cea mai serioasă problemă a lui Menahem era agresiunea asiriană. In 745 î.e.n., Tiglat-Pileser III sau Pul a început să conducă în Asiria ca unul din împărații cei mai puternici ai acestei națiuni.[2] El a terorizat popoarele introducînd politica de a deporta națiunile cucerite în țări îndepărtate. Cetățenii de frunte, oamenii politici şi

administratorii erau înlocuiți cu străini pentru a preveni orice revoltă ulterioară cuceririi. în anii 743-738, Tiglat-Pileser III a purtat o campanie nord-vestică care includea națiunile Palestinei. Dovezile arheologice sprijină teoria conform căreia împăratul lui Iuda, Ozia, a condus forțele Asiriei de Vest împotriva puternicei înaintări asiriene. în cronica asiriană, Menahem este citat ca fiind reîntronat cu condiția plătirii tribului. Deşi momentul precis al acestei plăți nu poate fi stabilit cu certitudine, Thiele aduce dovezi în sprijinul ideii că prima parte a acestei campanii nord-vestice coincide cu ultimii ani ai domniei lui Menahem. îmblînzit prin această concesie, Pul s-a reîntors în Asiria iar Menahem a murit în pace, fiul lui asumîndu-şi conducerea Regatului de Nord.

Pecahia (741-739 î.e.n.)

Pecahia a urmat politica tatălui său. Continuînd strîngerea de taxe ca vasal al Asiriei, Pecahia trebuie să fi întîmpinat opoziție din partea propriului său popor. E foarte probabil că Pecah a susținut o mişcare de

revoltă împotriva Asiriei şi a purtat răspunderea asasinării lui Pecahia.

Pecah (739-731 î.e.n.)

Cei opt ani de domnie ai lui Pecah au marcat o perioadă de crize atît naționale cît şi internaționale. Cu toate că Siria cu capitala ei Damascul ar fi putut fi subjugată de Isreal în zilele lui Ieroboam II, în această perioadă de declin a Israelului, ea s-a afirmat sub conducerea unui nou rege, Rețin. Găsind în asirieni un duşman comun, Pecah a fost întărit în politica lui anti-asiriană prin colaborarea cu Rețin. în timp ce asirienii erau ocupați îndeosebi cu o campanie în Urartu (737-735 î.e.n.), aceşti doi împărați s-au străduit să construiască o alianță vestică solidă pentru a ține piept invaziei asiriene.

In Iuda, partidul pro-asirian existent a avut în mod vădit succes (735 î.e.n.) în a-i asigura lui Ahaz controlul activ asupra regatului chiar dacă Iotam încă trăia. Astfel, el a respins propunerea Israelului şi Siriei de a colabora împotriva Asiriei. în 734, Tiglat-Pileser III a invadat Filistia. Este posibil ca Ahaz să fi cerut sprijinul asirienilor pentru a se elibera de presiunea filisteană (II Cronici 28:16-21) sau poate că era deja tributar al lui Tiglat-Pilesar. Unger sugerează că asirienii au capturat cetăți din Regatul de Nord în timpul acestei invazii în Filistia (II Regi 15:29).

Presiunea siriano-israelită asupra lui Iuda s-a concretizat în lupta efectivă cunoscută drept Războiul siro-efraimit (II Regi 16:5-9; II Cronici 28:5-15; Isaia 7:1-8:8). Armatele siriene au coborît către Elat spre a redobîndi acel port maritim al lui Iuda pentru edomiții care au sprijinit neîndoielnic coaliția împotriva Asiriei. Deşi Ierusalimul a fost asediat iar prizonierii din Iuda au fost duşi în Samaria şi Damasc, Regatul de Sud nu a fost subjugat sau constrîns să ia parte la această alianță anti-asiriană.

Două evenimente importante au influențat retragerea forțelor invadatoare din Iuda. Cînd prizonierii au fost aduşi în Samaria, un proroc pe nume Oded a declarat că aceasta era judecata divină asupra lui Iuda şi i-a prevenit pe israeliți de mînia apropiată a lui Dumnezeu. în urma presiunii prinților şi unei adunări israelite, prizonierii au fost eliberați de ofițerii armatei.

Un alt fapt important a fost că Ahaz a refuzat să se conformeze cererilor siriano-efraimite solicitînd ajutor direct de la Tiglat-Pileser. împăratul asirian îşi elaborase desigur planurile pentru cucerirea ținutului vestic. Această invitație 1-a stimulat imediat la acțiune, Damascul devenind punctul central al atacului în campanie din 733 şi 732 î.e.n. Tiglat-Pileser se laudă cu cucerirea a 591 de oraşe din această zonă a Siriei

urmată de capitularea Damascului în 732. Siria a devenit incapabilă să se amestece în înaintarea spre vest a Asiriei. în secolul următor, Damascul şi provinciile sale — care timp de două sute de ani constituiseră regatul influent al Siriei — s-au aflat sub dominația asiriană.

Căderea Damascului a avut repercusiuni ulterioare în Samaria. Pecah, venit la putere ca promotor al unei politici anti-asiriene nu a mai putut face față. Siria fiind supusă puterii asiriene, Israelul nu avea şanse de supraviețuire. Pecah a devenit victima unei conspirații conduse de Osea, următorul împărat. Fără îndoială că de data aceasta, Samaria a fost salvată prin înlăturarea lui Pecah.

Osea (731-722 î.e.n.)

Devenit împărat al Regatului de Nord, Osea nu a prea avut de ales în politica sa de început. El era vasal al lui Tiglat-Pileser care se lăuda că 1-a aşezat pe tronul Samariei.

Domeniul lui Osea se restrîngea în linii mari la ținutul deluros al lui Efraim. Galileea şi teritoriul de la răsărit de Iordan se afla sub controlul Asiriei de la campania din 734. Tiglat-Pileser a cucerit probabil Meghido în această serie de înaintări spre vest şi a folosit-o drept capitală administrativă a provinciilor sale galileene.

Tiglat-Pileser III, marele împărat al Asiriei, a murit în 727 î.e.n. Sperînd că Salmanasar V nu va putea menține controlul vastului său teritoriu, Osea s-a bazat pe sprijinul Egiptului sistînd tributul către Asiria. Totuşi nu aceasta era situația. Salmanasar V şi-a adus armata în Israel asediind puternica cetate întărită a Samariei în 725 î.e.n. Osea a putut rezista trei ani la atacul sălbatic al puternicei armate asiriene dar în cele din urmă s-a predat, în 722 î.e.n.[3]

Aceasta a pus capăt Regatului de Nord. Prin politica asiriană a deportării, israeliții au fost duşi în regiuni din Persia. Conform analelor asiriene, Sargon, urmaşul lui Salmanasar, şi-a atribuit aproape 28000 de victime. în

schimb, în Samaria au fost aşezaţi colonişti din Babilonia — iar Regatul de Nord a fost redus la statutul de provincie asiriană.
Timp de două secole, israeliţii au urmat modelul lui Ieroboam I, întemeietorul Regatului de Nord. Cu toată schimbarea dinastiilor, Israel nu a renunţat niciodată la idolatrie care era diametral opusă legii lui Dumnezeu prescrise în Decalog. în tot acest timp au existat proroci credincioşi care au proclamat mesajul lui Dumnezeu avertizînd atît împăraţii cît şi poporul de judecata iminentă. Din cauza idolatriei făţişe şi faptului că nu l-au slujit pe Dumnezeu, israeliţii au ajuns prizonieri în mîna conducătorilor asirieni.

[1] Descrierea acestei tranzacţii poate fi încă văzută pe o colină de la vărsarea rîului Nahr el Kelb (rîul Cîinelui) din Liban, lîngă Beirut. Conf. G.E. Wright, „Biblical Archaeology", pag. 156-157.
[2] Conf. I Cronici 5:26. A se vedea discuţia lui Thiele, „The Mysterious Numbers of the Hebrew Kings", pag. 76-77. Este evident că Pul a fost numele luat de „Tiglat-Pileser" cînd a cucerit tronul Babilonului.
[3] Deşi Sargon II îşi atribuie cucerirea Samariei, Salmanasar V era încă împărat al Asiriei. Este posibil ca Sargon să fi fost general al armatei avînd astfel sarcina asediului. Pentru discuţia cea mai revelantă asupra acestei date, a se vedea Thiele, op. cit., pag. 121-128.

CAPITOLUL XIII
Iuda supravieţuieşte imperialismului asirian

Cei nouăzeci de ani de conducere ai dinastiei davidice la Ierusalim s-au încheiat brusc prin urcarea la tron a Ataliei în 841 î.e.n. Politica inclusivistă a aliaţelor ce nu erau după voia lui Dumnezeu, practicată de Iosafat, a avut ca urmare aducerea la tronul lui Iuda a imoralei fiice a lui Ahab şi a Izabelei la mai puţin de un deceniu după moartea lui Iosafat. Conform promisiunii divine primite de David, spiţa regală a fost repusă în drepturi după un interludiu de şapte ani.
în această vreme, în care Iuda a fost condus de opt regi ai dinastiei davidice, domnia lui Ezechia a fost cea mai importantă perioadă religioasă. Cu el a fost contemporan marele proroc Isaia care oferă informaţii suplimentare. Istoria acestor două veacuri este înregistrată în II Regi 11:1-21:26 şi II Cronici 22:10-33:25.

Atalia — domnia teroarei

După îngroparea fiului ei, Ahazia, Atalia a uzurpat tronul Regatului de Sud în 841 î.e.n. Pentru a-şi asigura poziţia de conducător, ea a ordonat executarea oricărei persoane de viţă regală iniţiind astfel o domnie a teroarei. Este evident că nu a scăpat nici un moştenitor al tronului, cu excepţia lui Ioas, fiul cel mai mic al lui Ahazia. în timpul celor şapte ani de domnie a Ataliei, o soră a lui Ahazia pe nume Ioşeba 1-a ascuns pe moştenitorul regal în Templu.
Moartea lui Iosafat a fost urmată de o drastică schimbare în climatul religios. Fiind ca şi mama sa, Izabela, o adeptă a lui Baal, Atalia a promovat această practică idolatră în Ierusalim şi peste tot în Iuda. Obiectele închinate în Templu au fost însuşite pentru cultul lui Baal. Matan a slujit ca mare preot al lui Baal în Ierusalim. Fără îndoială că vărsarea de sînge şi persecutarea baalismului în Regatul de Nord în vremea

lui Iehu au făcut-o pe Atalia să fie cu atît mai ferventă în instaurarea cultului fertilităţii în Iuda din această perioadă.
Iehoiada, un preot care fusese martor al renaşterilor religioase de sub conducerea lui Asa şi Iosafat a contribuit mult la restaurarea vieţii regale. La momentul oportun, el şi-a asigurat sprijinul gărzii palatului şi 1-a încoronat pe Ioas ca împărat în curtea Templului. Auzind aclamaţiile, Atalia a încercat să intre dar a fost arestată şi executată în palat.

Ioas — reformă şi recădere

Ioas era doar un tînăr de şapte ani cînd şi-a început lunga domnie (835-796 î.e.n.). Deoarece Iehoiada iniţiase încoronarea lui Ioas, politica statului a fost formulată şi condusă de el în tot timpul vieţii sale.
Odată cu execuţia Ataliei a fost distrusă şi adorarea lui Baal. Altarele lui au fost dărîmate iar preotul Matan a fost ucis. Iehoiada a iniţiat un legămînt prin care poporul promitea să-L slujească pe Dumnezeu. în tot timpul vieţii lui Iehoiada s-a manifestat un interes general faţă de adevărata închinare deşi o parte din înălţimi au rămas în uz. Templul şi slujbele lui fuseseră deosebit de neglijate în timpul domniei terorii. Urmînd sfatul lui Iehoiada, Ioas a sprijinit reinstituirea arderilor de tot, în mod regulat. Deoarece urma ca Templul să fie din nou folosit oficial, este evident că el necesita unele reparaţii. Preoţii au fost instruiţi să strîngă fonduri din întreaga naţiune în acest scop,

dar eforturile lor nu au fost încununate de succes. în al douăzeci şi treilea an al domniei lui Ioas (aprox. 812 î.e.n.) a fost adoptată o nouă metodă de colectare. în curte, la dreapta altarului era aşezată o cutie. în urma unei proclamaţii publice, poporul a dăruit la început cu entuziasm, după cum făcuse cînd Moise a solicitat daruri pentru construirea cortului. Meşteşugarii s-au apucat de repararea şi curăţarea incintelor. Cu argintul şi aurul rămas au pregătit accesorii adecvate. Dărnicia poporului în acest scop nu diminua contribuţiile regulate aduse preoţilor. Sprijinul popular adus religiei adevărate a atins o nouă culme sub influenţa lui Iehoiada, prin restaurarea Templului.

La scurt timp, asupra lui Iuda a venit judecata. După moartea lui Iehoiada iarăşi s-a instaurat idolatria, prinţii lui Iuda convingîndu-1 pe Ioas să se întoarcă la idoli şi la slujirea Astarteelor. Deşi prorocii au avertizat cu perseverenţă poporul, acesta a nesocotit mustrările. Zaharia, fiul lui Iehoiada, care i-a avertizat pe oameni că nu vor prospera dacă vor continua să nu asculte de poruncile Domnului, a fost omorît cu pietre în curtea Templului. Ioas nu i-a salvat viaţa lui Zaharia nici măcar în amintirea bunătăţii lui Iehoiada.

Hazael îşi extinsese deja regatul siro-palestinian către sud, în detrimentul Regatului de Nord. După cucerirea Gatului în cîmpia filisteană, el şi-a îndreptat privirile spre Ierusalim, aflat la numai 48 de kilometri în interiorul ţării (II Regi 12:17-18). Pentru a evita o invazie a acestui împărat războinic, Ioas a luat din Templu comorile care fuseseră închinate încă din vremea lui Iosafat şi i le-a trimis lui Hazael alături de aurul din trezoria palatului. Datorită acestui semn de supunere, Ierusalimul a fost scutit de experienţa umilitoarea a asediului şi a cuceririi.

Probabil că neplata tributului 1-a determinat pe regele arameu să trimită la nu mult timp după aceea un contingent de trupe împotriva Ierusalimului (II Cronici 24:23-24). întrucît „împăratul Damascului" nu este identificat după nume, este foarte probabil că Ben-Hadad II îl înlocuise deja pe Hazael la tronul Siriei. De data aceasta, armata siriană a intrat în Ierusalim.[1] După ce au omorît mai mulţi prinţi şi l-au rănit pe Ioas, sirienii s-au întors la Damasc cu prada de război. Servitorii palatului au profitat de situaţie şi au răzbunat sîngele lui Zaharia asasinîndu-şi împăratul. Ioas a fost îngropat în cetatea lui Da vid, dar nu în mormîntul împăraţilor.

în timp ce Asa, punîndu-şi încrederea în Dumnezeu, a învins o mare forţă duşmană cu mica lui armată, Ioas a fost copleşit de o mică unitate duşmană. Aceasta a fost în mod clar judecata lui Dumnezeu. După moartea lui Iehoiada, Ioas a permis apostaziei să se infiltreze în Iuda şi a tolerat chiar vărsarea de sînge nevinovat.

Amaţia — **victorie şi înfrîngere**

După încheierea bruscă a domniei lui Ioas, Amaţia a fost imediat încoronat ca împărat al lui Iuda. Deşi a domnit în total douăzăci şi nouă de ani (796-767 î.e.n.), el a fost conducător unic pentru o perioadă scurtă. După 791 î.e.n., fiul său Ozia a început să domnească în calitate de regent pe tronul davidic.

Atît Iuda cît şi Israelul suferiseră mult de pe urma agresiunii lui Hazael, regele Siriei. Moartea acestuia, la începutul secolului, a constituit un punct de cotitură în soarta regatelor ebraice. Ioas, care a urcat la tronul Samariei în 798 î.e.n. şi-a alcătuit o puternică armată care cu timpul a contestat puterea Siriei. în Iuda, Amaţia a adoptat o politică asemănătoare care a permis naţiunii lui să-şi revină de pe urma invaziei şi vărsării de sînge împărătesc. Unul din primele acte agresive ale lui Amaţia

a fost recucerirea Edomului. Ioram îi învinsese pe edomiţi dar nu a reuşit să-i supună lui Iuda. Deşi avea o armată de 300.000 de oameni, Amaţia a angajat în plus 100.000 de soldaţi de la Ioas, împăratul Israelului. Un om al lui Dumnezeu a venit să-1 înştiinţeze că dacă-i va folosi pe aceşti soldaţi israeliţi va pierde lupta. în consecinţă, Amaţia a demobilizat contigentele din Regatul de Nord, cu toate că le plătise serviciile. El i-a înfrînt pe edomiţi numai cu armata lui şi a cucerit capitala, Seir. întors în Ierusalim, Amaţia a adus poporului pe dumnezeii Edomului şi li s-a închinat lor. Idolatria lui nu a trecut însă nepedepsită; un proroc a anunţat că Amaţia va fi înfrînt pentru nesăbuinţa lui de a nu-1 recunoaşte pe Dumnezeu (II Cronici 25:1-16).

Avînd la activ o victorie asupra Edomului, Amaţia era atît de încrezător în puterea lui militară încît 1-a provocat la luptă pe Ioas. Trupele israelite care fuseseră demobilizate fără a-şi efectua serviciul militar au fost atît de stîrnite încît au prădat cetăţile lui Iuda de la Bet-Horon la Samaria (II Cronici 25:10,13). Lucrul acesta ar fi putut influenţa hotărîrea deliberată a lui Amaţia de a întrerupe pacea existentă între Israel şi Iuda de aproape un secol. Ioas 1-a anunţat tăios pe Amaţia că e prea arogant spunîndu-i cum spinul adresînd o cerere impertinentă cedrului din Liban, a fost călcat în picioare de o fiară sălbatică. Amaţia nu i-a acordat atenţie, continuînd să-şi îndrepte armata împotriva Regatului de Nord. Iuda a fost complet înfrîntă în bătălia de la Bet-Semeş. învingătorii au dărîmat o parte din zidul Ierusalimului, au jefuit cetatea şi l-au luat prizonier pe Amaţia (II Regi 14:11-14). Ioas s-a întors triumfător în Samaria cu ostateci ai familiei regale şi cu multe prăzi. în Biblie nu se afirmă cît de dezastruoasă a fost pentru Amaţia această înfrîngere. Dar în limbajul lumii antice, actul de spargere a zidului înseamnă subjugare totală.

Thiele datează invadarea Ierusalimului de către Israel în 791-790 î.e.n. Această perioadă coincide cu începerea domniei lui Ozea în vîrstă de şasesprezece ani. După capturarea lui Amaţia care făcuse o greşeală atît de grosolană provocînd cu nesăbuinţă Israelul, căpeteniile lui Iuda l-au făcut pe Ozea regent. Faptul că Amaţia a trăit cincisprezece ani după moartea lui Ioas (II Regi 14:17) sugerează că este posibil ca împăratul lui Iuda să fi fost ţinut prizonier cîtă vreme a trăit Ioas. în 782-781, el a fost eliberat şi reinstaurat pe tronul lui Iuda, Ozea

rămînînd co-regent. în acea vreme, Ieroboam II care fusese regent alături de tatăl său încă din 793 şi-a asumat în întregime conducerea Regatului de Nord aflat în expansiune. Eliberarea lui Amaţia se încadra probabil în politica lui de bunăvoinţă faţă de Iuda, în timp ce-şi îndrepta efortul spre recîştigarea teritoriului cedat Siriei.

Este foarte probabil că strînsa asociere dintre Israel şi Iuda în timpul lui Ioas şi Amaţia au dus la schimbarea sistemului de datare. Sistemul anului calendaristic fusese utilizat în Israel de pe vremea lui Ieroboam I, iar în Iuda din perioada domniei lui Ioram. Acum ambele regate au adoptat sistemul anilor de domnie efectivă. Dacă Iuda era subordonată Israelului urmează în mod logic că ambele au adoptat sistemul de calcul ce devenise comun în Asia de Vest sub influenţa asiriană crescîndă.
Deşi la începutul domniei Amaţia avea mari speranţe de a restabili vremurile bune ale lui Iuda, odată cu capturarea lui de către Ioas, perspectivele sale de izbîndă au fost zdruncinate. Reinstaurat pe tronul davidic din Ierusalim în 790 sau 781, el trebuie să fi fost total ineficient în încercarea de a-şi readuce naţiunea la o poziţie de supremaţie. în restul domniei sale, Iuda a fost pusă în umbră de expansiunea israelită. Amaţia a fugit pînă la urmă în Lachiş unde a fost ucis de asasinii care-l urmăreau.
Ozia sau Azaria — prosperitate
Domnia lui Ozia e remarcabilă în istoria lui Iuda (791-740 î.e.n.). Cu toate că în cei cincizeci şi doi de ani de domnie ai săi, în Iuda au avut loc evenimente oarecum hotărîtoare, expunerea biblică e relativ scurtă (II Cronici 26:1-23; II Regi 14:21-22; 15:1-7). Trebuie observat că în această lungă perioadă, Ozia a fost conducător unic doar şaptesprezece ani. El a fost atît de eficient în ridicarea lui Iuda din starea de vasalitate la rangul unei naţiuni puternice, încît este recunsocut drept cel mai capabil suveran pe care 1-a cunoscut Regatul de Sud din vremea lui Solomon.
Ordinea evenimentelor din această parte a secolului al optulea poate fi urmărită după schiţa următoare:
798 Ioas începe să domnească în Israel
797-96 în Iuda , Amaţia îl urmează pe Ioas 793-92 Ieroboam II devine co-regentul lui Ioas 791-90 Ozia devine co-regent cu Amaţia
(Iuda învinsă, Amaţia luat prizonier) 782-81 Ioas a murit—Ieroboam II devine conducător unic
(Amaţia este probabil eliberat în această perioadă) 768-67 Amaţia asasinat—Ozia îşi asumă conducerea unică
753 Domnia lui Ieroboam ia sfîrşit—Zaharia conduce şase luni
752 Şalum (o lună de guvernare) este înlocuit de Menahem 750 Ozia atins de lepră — Iotam devine co-regent

742-41 Pecahia devine împărat al Israelului 740-39 Domnia lui Ozia ia sfîrşit
Cînd Ozia a devenit pe neaşteptate împărat, perspectivele naţionale ale lui Iuda atinseseră punctul cel mai scăzut din perioada ce a urmat divizării împărăţiei lui Solomon. înfrîngerea de către Israel a însemnat într-adevăr o calamitate. în vremea lui Ioas este îndoielnic că Ozia a putut face mai mult decît să păstreze aparenţa unui stat organizat. Probabil că a reconstruit zidurile Ierusalimului; dar dacă Amaţia a rămas în închisoare tot restul domniei lui Ioas, ar fi fost inutil ca Iuda să-şi fi afirmat în acel timp puterea militară. Deşi Amaţia şi-a cîştigat libertatea în 782 î.e.n., la moartea lui Ioas este greu de crezut că el a mai avut respectul poporului cînd întreaga naţiune suferea urmările dezastruoasei sale politici. Ozia a continuat după toate aparenţele să exercite o influenţă considerabilă în afacerile statului, întrucît Amaţia a fugit în cele din urmă în Lachiş.
Tăcerea Scripturii în ceea ce priveşte legătura dintre Israel şi Iuda în vremea lui Ieroboam II şi Ozia pare să sprijine concluzia că prietenia şi cooperarea au predominat. Vasalitatea lui Iuda faţă de Israel trebuie să şefi încheiat cel mai tîrziu cu moartea lui Amaţia sau poate odată cu eliberarea lui cu cincisprezece ani mai devreme. Pe lîngă reconstruirea zidurilor Ierusalimului, Ozia a adus înbunătăţiri fortificaţiilor ce înconjurau capitala. Armata era bine organizată şi echipată cu armament de calitate.
Pregătirea militară a fost calea spre expansiune. Spre sud-vest, zidurile Gatului au fost dărîmate. Cînd Ozia a înaintat împotriva filistenilor şi arabilor, Iabne şi Asdodul au capitulat şi ele în faţa lui Iuda. în timp ce Amaţia subjugase Edomul, Ozia a putut acum să extindă graniţele lui Iuda spre sud pînă la Elat în golful Aqaba. Recenta descoperire a unui sigiliu aparţinînd lui Iotam, fiul lui Ozia, atestă activitatea iudaică la Elat în această perioadă. Spre răsărit, Iuda şi-a impus puterea asupra amoniţilor care i-au plătit tribut lui Ozia. Aceste acţiuni fuseseră probabil temperate de expansiunea lui Ieroboam la răsărit de Iordan. Pe de altă parte, după moartea lui Ieroboam, problemele interne ale Ierusalimului i-ar fi putut permite lui Ozia să aibă mînă liberă în zona transiordaniană.
Lui Iuda i-a mers bine din punct de vedere economic în timpul lui Ozia. împăratul era vital interesat în agricultură şi creşterea animalelor. Pentru turmele mari din regiunile deşertice erau necesare fîntîni şi turnuri de pază. Viticultorii şi-au mărit producţia. Dacă Ozia a promovat asemenea interese încă de la începutul lungii sale domnii, lucrul acesta trebuie să fi avut un efect favorabil asupra bunăstării întregii naţiuni.

Extinderea teritorială i-a asigurat lui Iuda controlul unor importante centre şi drumuri comerciale ducînd spre Arabia, Egipt şi alte ţări. Industriile fierului şi cuprului de la Elat, lîngă Marea Moartă, care înfloriseră sub David şi Solomon, au revenit Regatului de Sud. Cu toate că Iuda a rămas în urmă faţă de Regatul de Nord în privinţa expansiunii militare şi economice sub conducerea lui Ozia, ea s-a bucurat de o dezvoltare susţinută continuînd să prospere chiar în perioada de declin a Israelului, după moartea lui Ieroboam. Dezvoltarea şi influenţa lui Iuda în această perioadă au fost depăşite numai de experienţa zilelor lui David şi Solomon.
Prosperitatea lui Ozia era în directă legătură cu dependenţa lui faţă de Dumnezeu (II Cronici 26:5,7). Zaharia, un proroc de altfel necunoscut, i-a dat sfaturi utile împăratului care pînă prin 750 î.e.n. a avut o atitudine sănătoasă şi umilă faţă de Dumnezeu. Totuşi, aflat pe culmile succesului, Ozia şi-a arogat dreptul de a intra în Templu pentru a arde tămîie. Marele preot, numit tot Azaria, susţinut de încă optzeci de preoţi, 1-a încunoştiinţat pe Ozia de faptul că aceasta era prerogativul celor consacraţi în acest scop (Exod 30:7 şi Numeri 18:1-7). Mînios, împăratul i-a sfidat pe preoţi. în urma judecăţii divine, Ozia a devenit lepros. în restul perioadei de domnie, el a fost surghiunit din palat fiind lipsit de privilegiile sociale obişnuite. Nu putea nici măcar să intre în Templu. Iotam a devenit co-regent însuşindu-şi responsabilităţile regale pe durata vieţii tatălui său. în ultima decadă a lungii domnii încununate de succes a lui Ozia, ameninţarea prevestitoare de rău a agresiunii asiriene a făcut să plătească perspectivele naţionale ale lui Iuda. Dacă după moartea lui Ieroboam II, Ozia nutrea speranţa să redea lui Iuda întregul imperiu solomonic, el şi-a văzut speranţele zdruncinate prin ascensiunea puterii asiriene. în 745 î.e.n., Tiglat-Pileser III a început să-şi delinieze imperiul. Cu primul atac, el a supus Babilonul. Apoi s-a îndreptat către vest învingîndu-1 pe Sarduris III, rege în Urartu. în timpul acestei campanii nord-vestice (743-738 î.e.n.), el a întîmpinat opoziţie din partea Siriei. în analele sale el menţionează că a luptat la Arpad împotriva lui Azaria, împăratul lui Iuda. Această bătălie este plasată de Thiele în prima parte a campaniei nord-vestice, de preferat în 743. Deşi Tiglat-Pileser a zdrobit opoziţia condusă de Azaria (Ozia), el nu pretinde că a luat tribut din Iuda. Deoarece Menahem a plătit o sumă enormă pentru evitarea unei invazii de pedepsire din partea cruzilor asirieni, de data aceasta Tiglat-Pileser nu a înaintat cu armatele sale către sud, în Iuda. Astfel, Ozia a putut menţine o politică anti-asiriană avînd Israelul pro-asirian ca stat tampon la nord.

Iotam — politică anti-asiriană
între 750 şi 740 î.e.n., Iotam a fost strîns asociat cu tatăl său. întrucît Ozia era un conducător puternic, Iotam avea în Iuda o poziţie secundară ca co-regent. Cînd şi-a asumat controlul deplin în 740-39, el a continuat politica tatălui său.
Activităţile interne ale lui Iotam au cuprins ridicarea de cetăţi şi turnuri pentru încurajarea agriculturii în întreaga Iuda. Au fost construite cetăţi în locuri strategice. El a stimulat interesul religios în Ierusalim construind poarta de sus a Templului, dar nu a intervenit în privinţa înălţimilor unde oamenii se închinau la idoli.
După toate probabilităţile, la moartea lui Ozia amoniţii s-au răzvrătit împotriva lui Iuda. Iotam a înăbuşit ulterior revolta şi a pretins tribut. Faptul că plata acestuia este menţionată în al doilea şi al treilea an al lui Iotam (II Cronici 27:5) ar putea duce la concluzia că preoblemele cu Asiria au devenit atît de însemnate încît Iuda nu a putut insista asupra taxei.
Ameninţat de o invazie asiriană prevestitoare de rău, Iotam a întîmpinat greutăţi în menţinerea politicii sale anti-asiriene. Cînd armatele asiriene au devenit active în regiunile muntelui Nai şi Urartu în 736-735, un partid pro-asirian din Ierusalim 1-a înălţat pe Ahaz pe tronul davidic, drept co-regent al lui Iotam. înregistrări asiriene confirmă 735 ca dată a urcării la tron a lui Ahaz.
Iotam a murit în 732 î.e.n. întreaga lui domnie a fost apreciată ca fiind de douăzeci de ani, însă el a domnit singur numai trei sau patru ani. Conducînd alături de tatăl său, el a avut puţine ocazii de a se afirma. Mai tîrziu, ameninţarea asiriană a determinat criza care 1-a pus pe planul al doilea, în timp ce Ahaz promova prietenia cu capitala de pe Tigru.
Ahaz — administraţie pro-asiriană
Cei douăzeci de ani ai domniei lui Ahaz (II Cronici 28:1-27; II Regi 16:1-20) au fost plini de greutăţi. împăraţii asirieni înaintau în tentativa lor de a controla Cornul de Aur, iar Ahaz se afla neîntrerupt supus presiunii internaţionale.
Regatul de Nord subscrisese deja la politica de rezistenţă a lui Pecah. La vîrsta de douăzeci de ani, Ahaz a fost confruntat cu dificila problemă de a menţine pacea cu Siria şi Israel. în 734, Tiglat-Pileser III şi-a condus armatele în Filistia. E foarte posibil ca Ahaz să fi apelat la ajutorul regelui asirian în urma raidurilor extensive ale filistenilor în districtele periferice ale lui Iuda. Trecerea lui de partea lui Tiglat-Pileser i-a adus curînd

încurcături serioase. Mai tîrziu, în acelaşi an după retragerea invadatorilor asirieni, Pecah şi Reţin au declarat război lui Iuda.
în vremea acestei crize neliniştitoare, Isaia fusese activ deja ca proroc, timp de vreo şase ani. Printr-un mesaj de la Dumnezeu, el i-a oferit lui Ahaz, soluţia problemei. Cheia victoriei împotriva Israelului şi Siriei era credinţa în Dumnezeu. Pecah şi Reţin intenţionau să aducă la tronul davidic din Ierusalim un conducător marionetă, dar ca

răspuns la credința lui Ahaz, Dumnezeu va anula planul asiriano-efraimit (Isaia 7:1 şi continuare). Ahaz 1-a nesocotit cu încăpățînare pe Isaia. Sfidător, el a căutat o ieşire din situația sa dificilă printr-un apel disperat către Tiglat-Pileser III.
Invadînd Iuda, armatele Siriei şi Israelului au asediat fără a putea cuceri Ierusalimul care tocmai fusese întărit de Ozia. Totuşi Iuda a suferit mari pierderi, mii de oameni fiind ucişi iar alții luați prizonieri în Samaria şi Damasc. Din fericire însă, în Regatul de Nord mai erau oameni care nu-1 repudiaseră pe Dumnezeu. La reproşul adresat de un proroc, conducătorii tribului au răspuns eliberîndu-i pe prizonierii din Iuda.
Deşi era greu încercat, Ahaz a supraviețuit atacului siriano-efraimit. Stăruința lui pe lîngă Tiglat-Pileser a avut rezultate imediate. Asirienii au invadat Siria şi Israelul prin două campanii succesive (733 şi 732). în Samaria, Pecah a fost înlocuit cu Osea care a făgăduit loialitate împăratului asirian.
Ahaz 1-a întîlnit pe Tiglat-Pileser în Damasc şi 1-a asigurat de vasalitatea lui Iuda. Ahaz a fost atît de impresionat încît i-a ordonat preotului Urie să facă o copie după altarul din Damasc în Templul din Ierusalim. La întoarcerea sa, împăratul însuşi a luat conducerea în promovarea cultului păgîn atrăgîndu-şi astfel condamnarea. Ahaz a menținut o politică pro-asiriană în tot cursul domnieie sale. în timp ce în Asiria s-au schimbat conducătorii, iar Regatul de Nord s-a prăbuşit odată cu revolta lui Osea, Ahaz şi-a condus cu succes națiunea printre crizele internaționale. Deşi Iuda îşi pierduse libertatea şi plătea un greu tribut Asiriei, ea a beneficiat de prosperitatea economică instaurată prin politica eficientă a lui Ozia. Bogățiile erau mai puțin concentrate decît în Regatul de Nord unde ele erau exclusiv beneficiul aristocrației. Atîta vreme cît armate distrugătoare nu tulburau status quo-ul, Iuda îşi putea permite să achite Asiriei o taxă considerabilă.
Deşi contemporan cu marele proroc Isaia, Ahaz a încurajat cele mai odioase practici idolatre. Conformîndu-se obiceiurilor păgîne, el şi-a trecut fiul prin foc. Nu numai că a luat multe comori din Templu spre a

satisface cererile împăratului asirian dar a şi introdus culte străine chiar în locul unde numai Dumnezeu trebuia venerat. Nu e de mirare că Iuda şi-a atras mînia lui Dumnezeu.

Ezechia[2] —un împărat neprihănit

Ezechia a început să domnească în 716 î.e.n. Cei douăzeci şi nouă ani de domnie ai săi marchează o remarcabilă eră religioasă în istoria lui Iuda. Deşi era asediat de asirieni, Ezechia a supraviețuit atacului crucial din 701 asupra Ierusalimului. în ultima decadă a domniei lui, Mânase i s-a alăturat lui Ezechia în calitate de co-regent. La relatarea din II Regi 18:20 şi II Cronici 29-32 se adaugă informații pertinente despre viața lui Ezechia în Isaia 36-39.
Ezechia şi-a început domnia printr-o reacție drastică față de idolatria deliberată a tatălui său, efectuînd cea mai largă reformă din istoria Regatului de Sud. Ca tînăr de douăzeci şi cinci de ani, el a fost martorul treptatei dezintegrări a Regatului de Nord şi a cuceririi de către asirieni a Samariei, aflată doar la vreo 64 kilometri nord de Ierusalim. înțelegînd pe deplin că prizonieratul lui Israel era consecința nerespectării legămîntului şi neascultării față de Dumnezeu (II Regi 18:9-12), Ezechia şi-a pus încrederea în Dumnezeul lui Israel. Deoarece Iuda era deja vasală Asiriei, Ezechia a recunoscut suzeranitatea lui Sargon II (721-705 î.e.n.). Cu toate că trupele asiriene au fost trimise la Asdod în 711 î.e.n., împăratul lui Iuda nu a suferit imixtiuni serioase din partea Asiriei.
Ezechia a redeschis imediat Templul. Leviții au fost chemați pentru a repara şi curați locul de închinare. Ceea ce fusese folosit pentru idoli a fost aruncat în pîrîul Chedron, în timp ce vasele pîngărite de Ahaz au fost sfințite. în 16 zile Templul a fost gata de închinăciune.
Ezechia şi slujbaşii din Ierusalim au reluat sacrificiile în Templu. Au participat grupurile muzicale cu harfe, chimvale şi lire, după cum era obiceiul în vremea lui David. Aducerea arderii de tot a fost însoțită de cîntări liturgice. Cîntăreții îl lăudau pe Dumnezeu cu cuvintele lui David şi Asaf, în timp ce poporul se închina.
încercînd să refacă ruptura ce separase Israelul şi Iuda după moartea lui Solomon, împăratul a trimis scrisori în toată țara, invitîndu-i pe toți la Ierusalim pentru sărbătoarea Paştelui. Deşi unii au ignorat chemarea lui Ezechia, totuşi au răspuns mulți din Aşer, Mânase, Efraim şi Isahar cît şi din Iuda, venind la celebrarea sărbătorii.
Sfătuindu-se cu cei care au inițiat închinarea în Templu, Ezechia a anunțat sărbătorirea Paştelui cu o lună

mai tîrziu decît era prevăzută, asigurînd timpul necesar pregătirilor. Cu această excepție, lucrurile au decurs în conformitate cu legea lui Moise. Amînarea a fost probabil o măsură conciliatoare, pentru a cîştiga participarea triburilor nordice care respectaseră data instituită de Ieroboam I (I Regi 12:32). Deoarece unii preoți au venit fără a se sfinți după cum era necesar, Ezechia s-a rugat pentru curățirea lor. în Ierusalim s-a adunat o mare mulțime pentru a participa la reformă. Altarele din întreaga capitală au fost duse în valea Chedron spre a fi distruse.
Condus de preoți şi leviți, poporul a adus jertfe, a cîntat cu veselie şi s-a bucurat înaintea Domnului. De la sfințirea Templului, Ierusalimul nu mai cunoscuse o sărbătoare atît de veselă.
Reforma s-a extins din Ierusalim în toată Iuda, în Beniamin, Efraim şi Mânase. Ezechia a distrus chiar şarpele de aramă pe care-1 făcuse Moise (Numeri 21:4-9), deoarece oamenii îl foloseau acum ca obiect de adorare. Inspirat de exemplul împăratului şi al conducătorilor, poporul a continuat să dărîme stîlpii, astarteele, înălțimile şi altarele

din toată țara.
La Ierusalim, Ezechia i-a organizat pe preoți şi leviți pentru slujba lor permanentă.
S-a reinstituit zeciuiala, pentru întreținerea celor care se dedicau legii Domnului. S-au făcut planuri pentru ținerea cu regularitate a sărbătorilor şi perioadelor prevăzute în legea scrisă (II Cronici 31:2 şi cont.). Poporul i-a răspuns lui Ezechia cu atîta generozitate încît contribuțiile au fost suficiente pentru întreținerea tuturor leviților şi preoților care aveau răspunderi în slujba Domnului. Reforma lui Ezechia a avut succes deplin în încercarea ei de a pune practicile religioase ale poporului în conformitate cu legea şi poruncile lui Dumnezeu.
în toată această relatare a reformei religioase, Isaia nu este amintit. Nici prorocul nu se referă în cartea lui la reforma lui Ezechia. Deşi Ahaz îl sfidase pe Isaia, e rezonabil să presupunem că Ezechia şi Isaia *au* colaborat din plin în această încercare de a instaura închinarea la Dumnezeu. Activitatea lui Isaia în această perioadă este evindențiată printr-o singură referință biblică asupra lui Sargon, împăratul Asiriei (Isaia 20:1). în plus, cucerirea cetății Asdod de către asirieni reprezintă pentru Isaia ocazia de a da glas avertismentului profetic asupra faptului că este inutil ca Iuda să se bazeze pe Egipt pentru izbăvirea sa. Din fericire, Ezechia nu a fost implicat în revolta de la Asdod, evitînd astfel atacul asupra Ierusalimului.
La moartea lui Sargon II (705) au izbucnit revoluții în multe părți ale imperiului Asiriei. Prin 702, Merodac-Baladan a fost înfrînt, îndepărtat de la tronul babilonian şi înlocuit cu Bel-ibni, un caldean care era probabil

membru al aceleeaşi familii regale. în Egipt, naționalismul s-a întărit sub conducerea energică a lui Shabako, un rege etiopian care a fondat Dinastia a Douăzeci şi cincea prin 710 î.e.n. Ca urmare a revoltei altor națiuni din Cornul de Aur, Sanherib, fiul lui Sargon, şi-a întors armatele spre vest. După supunerea Feniciei şi a altor state de pe coastă, armatele asiriene au reuşit să ocupe teritoriul filistean în 701 î.e.n.
Ezechia anticipase atacul asirian. După reforma religioasă el s-a concentrat asupra unui program defensiv în înțelegere cu slujbaşii de frunte ai guvernului. Fortificațiile din jurul Ierusalimului au fost reîntărite. Meşteşugarii au produs scuturi şi arme, în timp ce comandanții combatanți au organizat forțele de luptă. Pentru a asigura buna aprovitionare cu apă a Ierusalimului pe timpul unui asediu prelungit, Ezechia a construit un tunel care lega lacul Siloam cu izvorul Ghihon. Străpungînd 542 metri de rocă tare, inginerii iudei au canalizat apă proaspătă în lacul Siloam, construit tot în această perioadă. De la descoperirea lui în 1880 cînd a fost descifrată inscripția de pe zidul său, tunelul Siloam a continuat să fie o atracție turistică. Lacul Siloam aflîndu-se în sudul Ierusalimului, zidul oraşului a fost extins pentru a cuprinde această sursă vitală de apă. Cînd a fost clar că armatele asiriene se îndreptau spre Ierusalim, alte izvoare de apă au fost astupate pentru ca duşmanul să nu le poată folosi.
Cu toate că a întreprins tot ce-i stătea în putere pentru a se pregăti împotriva atacului asirian, Ezechia nu s-a bazat în întregime pe resursele umane. înainte de aceasta, cînd poporul s-a adunat în piața oraşului, Ezechia îi încurajase exprimîndu-şi cu îndrăzneală încrederea în Dumnezeu, „Cu el este un braț de carne, dar cu noi este Domnul, Dumnezeul nostru, care ne va ajuta şi va lupta pentru noi" (II Cronici
32:8).
Amenințarea lui Sanherib asupra regatului lui Iuda a devenit realitate în 701 î.e.n. Deoarece relatarea biblică (II Regi 18-20; II Cronici 32 şi Isaia 36-39) se referă la Tirhaca ce a devenit co-regent în Egipt în 689 î.e.n. se pare că regele asirian a făcut încă o încercare de a-1 supune pe Ezechia cam prin 688 î.e.n. într-un studiu recent, integrarea surselor laice şi biblice ne prezintă următoarea succesiune a evenimentelor.
Asirienii au intrat în Palestina dinspre nord luînd Sidonul, Iopa şi alte cetăți aflate în cale. în timpul asedierii şi cuceririi Ecranului, Sanherib î-a înfrînt pe egipteni la Eltekeh. Ezechia a fost forțat nu numai să-1 elibereze pe Padi, regele Ecronului, pe care-1 luase prizonier, dar a plătit şi un greu tribut dezgolind Templul de argintul şi aurul său (II Regi 18:14).
E foarte probabil că tocmai în această perioadă a presiunii asiriene,

aproximativ 701 î.e.n., Ezechia s-a îmbolnăvit grav. Deşi Isaia 1-a anunțat pe împărat să se pregătească de moarte, Dumnezeu a intervenit. Promisiunea divină făcută împăratului lui Iuda avea două părți — prelungirea vieții lui cu cincisprezece ani şi izbăvirea Ierusalimului de amenințarea asiriană (Isaia 38:4-6).
Intre timp Sanherib asedia Lachişul. Probabil cunoscînd faptul că Ezechia şi-a pus încrederea în Dumnezeu pentru izbăvire, regele asirian şi-a trimis ofițerii pe drumul către Ogorul Nălbitorului, lîngă zidul Ierusalimului, îndemnînd poporul să se predea. Sanherib a pretins chiar că era însărcinat de Dumnezeu să le ceară să capituleze şi le-a citat o listă impresionantă de cuceriri arătînd că alte națiuni nu fuseseră izbăvite de dumnezeii lor. Dar Isaia a asigurat poporul şi pe împărat că sînt în siguranță.

In vreme ce asedia Libna, Sanherib a aflat zvonuri despre o revoltă babiloniană. Asirienii s-au îndepărtat imediat. Deşi cucerise patruzeci şi şase de cetăţi împrejmuite aparţinînd lui Ezechia, el nu pretinde că ar fi cucerit Ierusalimul. El s-a lăudat cu 200000 de prizonieri din Iuda şi a afirmat că Ezechia era închis în Ierusalim ca o pasăre în colivie.
Ovaţiile şi recunoaşterea naţiunilor înconjurătoare s-au exprimat prin daruri bogate aduse împăratului lui Iuda (II Cronici 32:23). Merodac-Baladan, puternicul conducător babilonian care încă stîrnea revolte, i-a trimis felicitări lui Ezechia pentru însănătoşirea acestuia — probabil o recunoaştere atît a succesului obţinut de împărat în refacerea de pe urma greutăţilor economice ale ocupaţiei asiriene (II Cronici 32:31) cît şi a însănătoşirii sale. Este foarte probabil ca ambasada babiloniană să fi fost pe drept cuvînt impresionată de etalarea bogăţiei Ierusalimului. Totuşi, triumful lui Ezechia a fost temperat de avertismentul ulterior al lui Isaia, care spunea că generaţiile următoare vor fi supuse robiei babiloniene. Cu toate acestea, remarcabila izbăvire probabil că a dat un nou impuls reformei religioase, în timp ce lunga domnie a lui Ezechia s-a bucurat de pace şi prosperitate.
Ştiind că mai avea doar cincisprezece ani de domnie, se pare că a fost natural ca Ezechia să şi-1 asocieze la tron pe fiul său Mânase cu prima ocazie posibilă. în 696-695, Mânase a devenit „fiu al legii" la vîrsta de doisprezece ani şi în acelaşi timp şi-a început co-regenţa.
Regele asirian a înăbuşit revoltele din zona Tigru-Eufrat iar în 689 î.e.n. a distrus cetatea Babilonului. îndreptîndu-se învingător către Arabia, Sanherib a aflat de înaintarea lui Tirhaca. Deoarece Egiptul ar fi putut constitui adevăratul obiectiv al campaniei asiriene din 701 î.e.n., se

prea poate că Sanherib să fi sperat să evite amestecul lui Iuda trimiţîndu-i lui Ezechia scrisori-ultimatum de a se preda. In timp ce ofiţerii asirieni ameninţaseră poporul, această directivă îi era adresată personal lui Ezechia. De data aceasta împăratul s-a dus să se roage în Templu. El a fost asigurat prin intermediul lui Isaia că regele asirian se va întoarce pe drumul pe care a venit. Relatarea nu indică unde era cantonată armata cînd a suferit pierderea a 185.000 de soldaţi, dar este cert că aceasta nu a ajuns niciodată la Ierusalim. Domnia lui Ezechia a continuat în pace.
Spre deosebire de un număr de strămoşi ai săi, Ezechia a fost îngropat cu onoruri. Sincer devotat îndatoririi lui, el şi-a condus poporul către cea mai mare reformă din istoria lui Iuda. întrucît Regatul de Nord nu şi-a mai menţinut un guvern independent, această reformă religioasă s-a extins pe acel teritoriu. Exceptînd ameninţarea asiriană, Ezechia s-a bucurat de o domnie paşnică.

Mânase — idolatrie şi reformă

Lui Mânase i se atribuie cea mai lungă domnie din istoria lui Iuda (II Regi 21:1-17; II Cronici 33:1-20); incluzînd cei zece ani de co-regenţă cu Ezechia, el a fost împărat timp de cincizeci şi cinci de ani (696-642 î.e.n.). Dar conducerea lui a constituit antiteza domniei tatălui său. Regatul de Sud a fost catapultat de pe culmea fervoarei religioase în cea mai întunecată eră a idolatriei sub conducerea lui Mânase. în caracter şi practică s-a asemănat cu bunicul său Ahaz, deşi acesta murise înainte de naşterea lui Mânase. Este foarte probabil că Mânase nu a adoptat reversul politicii tatălui său decît după moartea acestuia.
Reconstruind înălţimile, ridicînd altare lui Baal şi construind Astartee, el a atras Iuda în idolatrie făţişă, după cum făcuse Ahab şi Izabela în Regatul de Nord. Prin riturile şi ceremoniile religioase s-a instituit închinarea la stele şi corpuri cereşti. împăratul evreu a recunoscut chiar şi zeitatea amonită Moloh, prin jertfirea copiilor în valea Hinon dinafară Ierusalimului. Sacrificiul uman era unul dintre cele mai urîcioase rituri păgîne canaanite şi a fost asociat de Psalmist cultului demonic (Ps. 106:36-37). Astrologia, ghicirea şi ocultismul au fost declarate oficial drept practici comune. Sfidîndu-L deschis pe Dumnezeu, altarele pentru adorarea oştirii cereşti se aflau în curţile Templului, şi chiar în Templu erau imagini gravate ale lui Asherah (Astarteea), soţia lui Baal. Pe lîngă toate acestea, Mânase a vărsat mult sînge nevinovat. Putem considera o urmare logică faptul că multe voci care au protestat faţă de o asemenea idolatrie

făţişă au fost reduse la tăcere prin moarte (II Regi 21:16). întrucît în cronica istorică, ultima menţionare a marelui proroc Isaia este asociată cu Ezechia, se pare că tradiţia are dreptate atunci cînd îi atribuie nelegiuitului Mânase martirizarea lui Isaia. Starea morală şi religioasă din Iuda era mai rea decît cea a naţiunilor exterminate sau izgonite din Canaan. Astfel, Mânase a reprezentat nelegiuirea cea mai de jos din lunga listă a împăraţilor davidici. Judecăţile prezise de Isaia trebuiau să vină cu siguranţă.
Relatările istorice nu arată în ce măsură Mânase a fost influenţat de Asiria în practicile lui idolatre. Asiria a atins culmea bogăţiei şi prestigiului sub Esar-Hadon şi Asurbanipal. Fără îndoială că Mânase a încercat să cîştige bunăvoinţa politică a Asiriei devenind vasal, în timp ce Esar-Hadon (681-669 î.e.n.) şi-a extins controlul pînă în Egipt. Spre deosebire de Sanherib, Esar-Hadon a adoptat o politică conciliatoare şi a reconstruit Babilonul. In 678 a subjugat Tirul, cu toate că populaţia a reuşit să scape într-o fortăreaţă de pe o insulă apropiată. în 673 a fost ocupat Memfisul, iar peste cîţiva ani a fost luat prizonier Tirhaca, ultimul rege al Dinastiei Douăzeci şi cinci. în lista celor douăzeci şi doi de regi din ţara hitiţilor, Esar-Hadon îl aminteşte pe Mânase, împăratul lui Iuda, printre

cei care au făcut o vizită obligatorie la Ninive în 678 î.e.n. Deşi în acea vreme Babilonul era reconstruit, nu este cu totul sigur că şi el fusese dus acolo de Esar-Hadon.
Odată cu distrugerea Tebei în 663 î.e.n., Asurbanipal a extins controlul asirian pe o distanţă de 800 kilometri de-a lungul Nilului în Egiptul de Sus. Imperiul asirian a fost zdruncinat de un război civil sîngeros (652) prin răzvrătirea lui Shamash-shum-ukim care era frate cu Asurbanipal şi rege vasal al Babilonului. în momentul cînd această insurecţie şi-a atins punctul culminant prin cucerirea Babilonului în 648, în Siria şi Palestina au izbucnit revolte. Se poate ca Iuda să fi participat alăturîndu-se Edomului şi Moabului care sînt menţionate în inscripţiile asiriene. în această vreme s-a pus capăt autonomiei Moabului, iar Mânase, împăratul lui Iuda, a fost luat prizonier în Babilon şi ulterior eliberat (II Cronici 33:10-13).
Deşi nu avem informaţii cronologice precise pentru datarea perioadei exacte a captivităţii şi eliberării lui Mânase, relatarea biblică favorizează părerea că aceste evenimente au avut loc în ultima decadă a domniei lui. Dacă a fost prins în 648 şi s-a întors la Ierusalim ca rege vasal chiar în acelaşi an, i-ar fi rămas relativ puţin timp pentru a desfiinţa practicile religioase pe care le întreţinuse de atîţia ani. Totuşi el s-a pocăit în perioada

activităţii şi apoi L-a recunoscut pe Dumnezeu. Printr-o reformă începută în Ierusalim, el şi-a manifestat frica de Dumnezeu şi a poruncit poporului lui Iuda să-L slujească pe Domnul Dumnezeul lui Israel. Este îndoielnic că reforma lui a fost foarte eficientă, întrucît cei care slujiseră sub Ezechia închinîndu-se în adevăr, fuseseră mai înainte înlăturaţi sau executaţi.

Amon — apostazie

Amon i-a urmat tatălui său Mânase ca împărat al lui Iuda, în 642. El a revenit fără ezitare la practicile idolatre iniţiate şi promovate de Mânase în cea mai mare parte a domniei sale. Experienţa timpurie a lui Amon a avut cu siguranţă un impact mai mare asupra lui, decît perioada tîrzie a reformei.
în 640 î.e.n. sclavii din palat l-au ucis pe Amon. Cu toate că domnia lui a fost scurtă, exemplul păcătos al acestor doi ani a dat lui Iuda ocazia de a se întoarce la o îngrozitoare stare de apostazie.
în decursul ultimelor două veacuri, Regatul de Sud a avut perioade de glorie şi de declin. Domniile lui Atalia, Ahaz şi Mânase au fost martore ale idolatriei neînfrînate. Reforma religioasă a început cu Ioas, a cîştigat teren sub Ozia şi a atins un nivel fără precedent sub Ezechia. Din punct de vedere politic, Iuda a atins punctul cel mai de jos în zilele lui Amaţia, cînd Ioas din Regatul de Nord a invadat Ierusalimul. în aceste două secole, prosperitatea şi conducerea autonomă a lui Iuda au fost umbrite de interesele expansioniste ale regilor asirieni.

[1] Data morţii lui Hazael şi a urcării lui Ben-Hadad II la tron nu este cunoscută precis, în afara sugestiei aproximative a anului 800 î.e.n.

[2] Adoptînd ca dată a începerii domniei lui Ezechia 716-715 î.e.n., cronologia biblică se sincronizează cu cronologia Siriei, Asiriei, Babilonului şi Egiptului. Thiele discută problemele legate de această perioadă deosebit de dificilă, în „The MysteriousNumbersof the HebrewKings', pag. 99-152. II Regi 17: Îşi 18:1,9 şi 10 reprezintă un sincronism adaptat. Deşi s-ar putea ca aceasta să nu fie soluţia finală, ea pare a fi cea mai satisfăcătoare.

[3] Recente informaţii cronologice arată că Shabako şi-a început domnia aprox. în 708 î.e.n. Shebitko. asociat cu Shabako în 699 î.e.n. a început să conducă singur aprox. în 697 î.e.n. Tirhaca, născut prin 709 a fost asociat cu Shebitko în 689 şi a devenit conducător unic în 684 î.e.n. Conf. M.F. Laming Macadam, „The Temple of Kawa", voi. I: „The Inscriptions" (Londra: Geoffrey Comberlege on behalf of the Griffith Institute Ashmolean Museum, Oxford University Press, 1949).

=Marea Mediterana
fc||iiip^ REGATUL LUI IOSIA ^^*M*^^ cea. 625 î.e.n.

CAPITOLUL XIV
Speranţele apuse ale împăraţilor davidici

Iuda a supravieţuit timp de peste un secol expansiunii încununate de succes a Imperiului asirian. încă de cînd Ahaz a pierdut libertatea lui Iuda prin tratatul cu Tiglat-Pileser III, acest mic regat a suportat criză după criză, ca vasal faţă de încă cinci conducători asirieni. Tratatele, manevrele diplometice, rezistenţa şi intervenţia supranaturală au avut o influenţă vitală asupra continuităţii guvernării semi-autonome, în care la tronul davidic s-au aflat şi împăraţi nelegiuiţi şi neprihăniţi.
Acum cînd Asiria îşi descleşta strînsoarea asupra lui Iuda, speranţele naţionale s-au ridicat încă o dată în decursul celor trei decade ale domniei lui Iosia. încheierea bruscă a conducerii sale a marcat pentru Regatul de Sud începutul sfîrşitului. înainte de a fi trecut douăzeci şi cinci de ani, aceste speranţe au început să pălească datorită puterii creseînde a Imperiului babilonian. în 586 î.e.n., ruinele Ierusalimului constituiau un realist memento al prezicerii lui Isaia că dinastia davidică va fi distrusă de Babilonia.

Perioada de optimism a lui Iosia

La vîrsta de numai opt ani, Iosia a fost pe neaşteptate încoronat ca rege — urmînd tatălui său Amon. După o domnie de treizeci şi unu de ani (640-609 î.e.n.), el a fost ucis în lupta de la Meghido. Activităţile lui Iosia (rezumate în II Regi 22:1-23:30 şi II Cronici 34:1-35:27) sînt în principal limitate la reformele sale religioase.

Slăbirea influenţei Asiriei în ultimii ani ai lui Asurbanipal, care a murit în jurul lui 630 î.e.n., i-a dat lui Iuda ocazia să-şi extindă influenţa asupra teritoriului de la nord. Se pare că posibilitatea includerii triburilor nordice şi chiar a graniţelor regatului lui Solomon în Regatul de Sud, a fost anticipată de conducătorii politici. Prin căderea cetăţii asiriene Ashur în

mîinile mezilor în 614 şi prin distrugerea cetăţii Ninive în 612 de către forţele aliate ale Mediei şi Babiloniei, perspectivele lui Iuda au devenit şi mai favorabile. în această perioadă de frămîntări politice şi revolta din Orient, Iuda şi-a cîştigat eliberarea deplină faţă de vasalitatea asiriană, lucru care în mod natural a dat naştere naţionalismului.

Regatul fiind impregnat de idolatrie, perspectivele religioase ale copilului-rege nu erau deloc promiţătoare. Este îndoielnic că reforma lui Mânase pătrunsese în rîndurile poporului, mai ales dacă prizonieratul şi întoarcerea penitentă au avut loc în ultima decadă a domniei sale. Amon a fost cu siguranţă nelegiuit. Domnia lui de doi ani a oferit timp suficient pentru ca poporul să se întoarcă la practici idolatre. E foarte probabil că acestea au continuat cînd fiul său de opt ani a fost brusc urcat pe tronul lui Iuda. Pe acest făgaş al apostaziei excesive, Iuda nu se putea aştepta decît la judecată, conform avertismentelor lui Isaia şi ale altor proroci.

Devenit bărbat, Iosia a reacţionat faţă de starea păcătoasă a vremii lui. La vîrsta de şaisprezece ani, el mai degrabă îi dădea întîietate lui Dumnezeu decît să se conformeze practicilor idolatre. în patru ani, devoţiunea lui faţă de Dumnezeu s-a cristalizat pînă într-atît încît a iniţiat o reformă religioasă (628 î.e.n.). în al optsprezecelea an de domnie (622 î.e.n.), în timp ce se repara Templul, cartea legii a fost regăsită. Stimulaţi de citirea acestei „cărţi a Domnului dată de Moise" şi anunţaţi de prorocită Hulda că judecata este aproape, Iosia şi poporul său au ţinut Pastele într-un mod fără precedent în istoria lui Iuda. Deşi relatarea scripturală păstrează tăcerea asupra activităţilor religioase consacrate din ceilalţi treisprezece ani ai domniei lui Iosia, el şi-a continuat domnia evlavioasă, avînd asigurarea că în restul vieţii lui va domni pacea (II Cronici 34:28).

Reforma a început în 628 şi a atins apogeul prin sărbătorirea Paştelui în 622 î.e.n. întrucît nici Regii şi nici Cronicile nu dau o ordine cronologică detaliată a evenimentelor, este posibil ca relatările sumare ale fiecărei cărţi să se aplice întregii perioade. în acea vreme, înlăturarea oricăror practici religioase asociate cu vasalitatea lui Iuda faţă de Asiria constituia o măsură de siguranţă politică.

Au fost necesare măsuri drastice pentru a scăpa ţara de idolatrie. După doisprezece ani de evaluare a condiţiilor, Iosia şi-a impus cu îndrăzneală autoritatea regală, abolind practicile păgîne în Iuda cît şi printre triburile nordice. Altarele lui Baal au fost dărîmate, astarteele au fost distruse, iar vasele dedicate închinării la idoli au fost îndepărtate. în Templu, unde femeile au ţesut perdele pentru Asherah (Astarteea), camerele de prostituţie rituală au fost refăcute. Caii închinaţi soarelui au

fost îndepărtaţi de la intrare iar carelor li s-au dat foc. Practica odioasă a jertfirii copiilor a fost brusc abolită. Altarele ridicate de Mânase în curtea Templului au fost sfărîmate iar bucăţile lor au fost împrăştiate în valea Ghedron. Trebuie că au fost în uz curent chiar şi unele din înălţimile ridicate de Solomon, deoarece Iosia le-a dărîmat şi le-a pîngărit cu oasele
morţilor.

Preoţii consacraţi închinării la idoli au fost înlăturaţi din slujbă; ei fuseseră numiţi de împăraţii anteriori. Prin destituirea lor s-a încetat arderea tămîii pentru Baal, soare, lună şi stele. Cu toate că i-a destituit din slujba preoţească, Iosia le-a oferit sprijin material din veniturile
Templului.

De asemenea, la Betel, Iosia a distrus altarul care fusese ridicat de Ieroboam I. Timp de peste trei sute de ani, aceasta a fost înălţimea publică pentru practicile idolatre introduse de primul conducător al Regatului de Nord. Acest altar a fost sfărîmat, iar Astarteea care probabil că înlocuise viţelul de aur, a fost arsă.[1] Cînd au fost adunate oasele din cimitirul apropiat pentru pîngărirea publică a acestei înălţimi, Iosia a observat monumentul profetului din Iuda care-l denunţase cu atîta curaj pe Ieroboam (I Regi 13). Fiind informat că aici era îngropat omul lui Dumnezeu, Iosia a poruncit ca mormîntul lui să nu fie deschis.

Reforma era la ordinea zilei în toate cetăţile Samariei (Regatul de Nord). înălţimile erau înlăturate iar preoţii erau arestaţi pentru lucrarea
lor idolatră.

Aspectul constructiv al acetei reforme s-a manifestat prin repararea Templului din Ierusalim. Leviţii au fost însărcinaţi cu supravegherea acestui proiect oportun ce se realiza pe baza contribuţiilor celor din Iuda şi triburilor nordice. De pe vremea lui Ioas (cu două secole în urmă), Templul fusese neglijat lungi perioade de timp îndeosebi sub conducerea lui Mânase. Cînd marele preot Hilchia a început să adune fonduri pentru lucrători, el a găsit cartea legii. Hilchia i-a înmînat-o lui Şafan, secretarul împăratului. Acesta a examinat-o şi i-a citit-o imediat lui Iosia. împăratul a fost deosebit de tulburat cînd a înţeles că poporul lui Iuda nu respectase legea. Hilchia şi funcţionarii guvernului au primit ordinul de a găsi pe cineva care i-ar putea sfătui. Hulda, prorocită din Ierusalim

a avut pentru ei un mesaj oportun, simplu şi clar: Blestemul şi judecata pentru idolatrie erau inevitabile. Ierusalimul nu va scăpa de mînia lui Dumnezeu. Totuşi Iosia va fi scutit de suferința distrugerii Ierusalimului deoarece a manifestat căință aflînd de cartea legii.
Sub conducerea împăratului, bătrînii lui Iuda, preoții, leviții şi

populația Ierusalimului s-au adunat pentru citirea publică a cărții nou găsite. împăratul Iosia, sprijinit de popor, a promis printr-un legămînt solemn că se va dedica în întregime ascultării de lege.
S-au elaborat de urgență planuri pentru sărbătorirea Paştelui. Au fost desemnați preoți şi s-a reluat slujba la Templu. S-a acordat multă atenție modului de organizare al leviților, aşa cum fusese poruncit de David şi Solomon. în ritualul de Paşte s-a manifestat multă grijă pentru conformarea la ceea ce era „scris în cartea lui Moise" (II Cronici 35:13). Prin modul în care s-a conformat legii şi prin ampla participare, această sărbătoare a Paştelui a depăşit toate festivitățile similare care au avut loc începînd din vremea lui Samuel (II Cronici 35:18).
Nu se indică exact conținutul cărții legii descoperită în Templu. Numeroase referințe ale relatării biblice îi asociază originea cu Moise. Numai pe această bază, cartea legii ar fi putut include întregul Pentateuh sau numai o copie a Deuteronomului. Cei ce consideră Pentateuhul drept o operă literară mixtă care şi-a atins forma finală în secolul V î.e.n., limitează cartea legii la întreg Deuteronom sau chiar la mai puțin. Deoarece la găsirea cărții, reforma se desfăşura deja de şase ani, Iosia avusese cunoştințe anterioare privind religia adevărată. Cînd cartea a fost citită înaintea lui, el a fost înspăimîntat datorită faptului că Iuda nu respectase legea. Nimic nu indică în relatarea biblică că această carte a fost publicată în acea vreme sau măcar ratificată de popor. Ea era considerată autorizată, iar Iosia se temea de urmările neascultării. Fiind dată de Moise, cartea legii reprezentase de atunci regula de desfăşurare a practicilor religioase. Iosua, judecătorii şi împărații, alături de întreaga națiune, aveau obligația dea se conforma cerințelor ei prin ascultare. Ceea ce 1-a alarmat pe Iosia cînd a avut îndrumarea profetică, era faptul că „părinții noştri n-au ținut cuvîntul Domnului" (II Cronici 34:21). Necunoaşterea legii nu era o scuză, deşi cartea legii fusese pierdută cîtva timp.
Idolatria fățişă dominase timp de jumătate de secol înainte ca Iosia să-şi înceapă domnia. De fapt, Mânase şi Amon îi persecutaseră pe adepții religiei adevărate. Deoarece Mânase vărsase chiar sînge nevinovat, este rezonabil să-i atribuim distrugerea tuturor copiilor legii care circulau în Iuda. în lipsa copiilor scrise, e foarte posibil ca Iosia să se fi asociat cu preoți şi bătrîni care deținеau o suficientă cunoaştere a legii pentru a-i da învățături orale. De aici a decurs convingerea lui fermă din primii doisprezece ani de domnie că era necesară o reformă națională. Cînd cartea legii i-a fost citită efectiv, el a înțeles profund că un popor idolatru merită blestemul şi judecata. Cunoscînd prea bine practicile nelegiuite

comune strămoşilor săi, el era îngrozit de faptul că distrugerea ar putea veni în vremea lui.
Oare cartea legii fusese realmente pierdută? E foarte probabil că în vremea domniei lui Mânase au existat oameni care aveau destul interes să păstreze nişte copii ale legii. întrucît fiecare copie era scrisă de mînă, acestea erau relativ puține. După ce glasul lui Isaia şi ale altora fusese redus la tăcere, numărul oamenilor neprihăniți a scăzut rapid din cauza persecuției. Dacă Ioas, moştenitorul regal a putut fi ascuns de nelegiuita Atalia timp de şase ani, putem trage concluzia că o carte a legii a putut fi ascunsă de nelegiuitul Mânase timp de o jumătate de secol.
O altă posibilitate privind păstrarea acestei cărți a legii ne este sugerată de arheologie . Deoarece atît în antichitate cît şi în vremuri moderne, în pietrele unghiulare ale clădirilor importante erau aşezate valoroase înregistrări şi documente, cartea legii s-ar fi putut păstra în piatra unghiulară a Templului.[2] Aici au găsit-o lucrătorii lui Iosia. înainte de moarte, David 1-a însărcinat pe Solomon, ca împărat al Israelului, să se conformeze celor „scrise în legea lui Moise" (I Regi 2:3). în clădirea Templului, în piatra unghiulară, ar fi fost locul cel mai potrivit pentru păstrarea întregului Pentateuh sau cel puțin a legii lui Moise. Probabil că acesta a fost mijlocul providențial de păstrare în siguranță a Pentateuhului timp de peste trei secole, în care uneori Iuda avea conducători ce nesocoteau legămîntul lui Dumnezeu cu Israel. Scoasă din Templu în zilele reformei lui Iosia, ea a devenit încă odată „cuvîntul viu" pentru o generație care a luat cu ea cartea legii în robia babiloniană.
Este îndoielnic că reforma lui Iosia a reprezentat o trezire spirituală autentică printre oamenii de rînd. Fiind inițiată şi executată din ordine împărăteşti, cît timp a trăit Iosia opoziția a fost împiedicată. Imediat după moartea acestuia, poporul s-a întors la idolatrie sub conducerea lui Ioiachim.
Ieremia a fost chemat la lucrarea profetică în al treisprezecelea an al lui Iosia, 627 î.e.n. întrucît Iosia îşi începuse deja reforma e logic să concluzionăm că profetul şi împăratul au lucrat mînă-n mînă.[3] Predicile lui Ieremia (capitolele 2-4) reflectă relația încordată dintre Dumnezeu şi Israel. Israelul L-a părăsit pe Dumnezeu ca o soție necredincioasă care-şi calcă jurămîntul de căsătorie. Ieremia i-a prevenit cu realism că Ierusalimul se poate aştepta la aceeaşi soartă pe care a avut-o Samaria cu un secol în urmă. E greu de stabilit cît de mult din Ieremia 1-20 se referă la vremea lui Iosia. Deşi ar putea să pară ciudat că la citirea cărții legii cuvîntul profetic a venit din partea lui Hulda în loc de a veni din partea lui

Ieremia, necesitatea unei soluționări imediate a problemei împăratului ar fi putut-o implica pe Hulda care se afla în Ierusalim. Ieremia locuia la Anatot — la cinci kilometri nord-est de cetate.
Odată cu ajungerea la Ierusalim a veștii despre căderea cetății Ashur (614) și distrugerea cetății Ninive (612), fără îndoială că Iosiași-a îndreptat atenția spre problemele internaționale. Aflîndu-se într-o etapă de pregătire militară, el a făcut o greșeală fatală. în 609, asirienii duceau o luptă pierdută, guvernul lor aflîndu-se în exil la Haran. Neco, regele Egiptului și-a condus armatele prin Palestina pentru a-i ajuta pe asirieni. Deoarece nu prea avea la inimă apărarea asirienilor, Iosia și-a grăbit armatele către Meghido făcînd un efort pentru a-i opri pe egipteni.[4] Iosia a fost rănit mortal cînd armata sa a fost pusă pe fugă. Speranțele naționale și religioase ale lui Iuda s-au risipit brusc, odată cu înmormîntarea împăratului în vîrstă de 39 ani, în cetatea lui David.
După optsprezece ani de legături strînse cu Iosia, marele proroc este singularizat pe nume în paragraful de încheiere — „Ieremia a făcut un cîntec de jale pentru Iosia".

Supremația babiloniană

Poporul lui Iuda 1-a înscăunat în Ierusalim pe Ioahaz (II Cronici 36:1-4). Dar noul împărat a avut de suferit urmările amestecului lui Iosia în afacerile egiptene. El a condus numai trei luni, în anul 609 î.e.n. (II Regi 23:31-34).
învingînd Iuda la Meghido, egiptenii s-au îndreptat spre nord către Carchemiș oprind temporar înaintarea babilonienilor către apus. Faraonul Neco și-a stabilit cartierul general la Ribla (II Regi 23:31-34). Ioahaz a fost destituit de la tronul lui Iuda și luat prizonier în Egipt, via Ribla. Ioahaz, cunoscut și sub numele de Șalum a murit acolo, conform prezicerii profetului Ieremia (22:11-12).

Ioiachim (609-598 î.e.n.)

Ioiachim, un alt fiu al lui Iosia, și-a început domnia fiind ales de Neco. Pe lîngă faptul că faraonul egiptean i-a schimbat numele din Eliachim în Ioiachim, el a pretins lui Iuda un greu tribut (II Regi 23:35). Ioiachim a fost împărat în Iuda timp de unsprezece ani. Ioiachim i-a fost supus lui Neco pînă cînd babilonienii i-au scos pe egipteni din Carchemiș (605 î.e.n.).
Ieremia a întîmpinat o opoziție dîrză cît timp a domnit Ioiachim. Stînd în curtea Templului, Ieremia le-a prezis locuitorilor Ierusalimului

robia babiloniană. Cînd poporul a auzit că Templul va fi distrus,[5] el a cerut conducătorilor politici să-1 omoare pe Ieremia (Ieremia 26); totuși unii dintre bătrîni s-au raliat în apărarea sa, citind experiența lui Mica, cu un secol în urmă. Profetul anunțase și atunci pieirea Ierusalimului, dar Ezechia nu i-a făcut nici un rău. Viața lui Ieremia a fost cruțată, deși un profet contemporan pe nume Urie a fost martirizat de Ioiachim pentru predicarea aceluiași mesaj. Ahicam, o figură politică proeminentă, 1-a susținut pe Ieremia în această vreme de primejdie.
în al patrulea an al lui Ioiachim, sulul lui Ieremia a fost citit în fața împăratului. Ascultînd mesajul de judecată, Ioiachim a rupt sulul în bucăți și 1-a aruncat în foc. Spre deosebire de Iosia — care s-a pocăit și s-a întors către Dumnezeu — Ioiachim a nesocotit sfidător avertismentele primite (Ieremia 36:1-32).
Ieremia a demonstrat într-un mod impresionant înaintea poporului, mesajul rău prevestitor — el a anunțat că avea porunca divină de a-și ascunde brîul nou de in pe malul stîncos al Eufratului. După ce s-a deteriorat 1-a expus în public, anunțînd că mîndria lui Iuda va fi distrusă în mod asemănător (Ieremia 13:1-11).
Cu altă ocazie, Ieremia a condus preoții și bătrînii în valea Hinom, unde se aduceau jertfe omenești. Spărgînd în fața acestei mulțimi un vas de lut, Ieremia le-a spus cu îndrăzneală că Ierusalimul va fi zdrobit de Dumnezeu. Atît de mare va fi distrugerea, că pînă și această vale blestemată va sluji ca loc de înmormîntare. Nu e de mirare că preotul Pașur 1-a prins pe Ieremia și 1-a aruncat timp de o noapte în temniță, cu picioarele în butuci (Ieremia 19:1-20:18). Cu toate că era descurajat, Ieremia și-a amintit lecția învățată în casa olarului — că Dumnezeu va trebui să expună robiei pe Iuda, pentru a modela vasul dorit.
Al patrulea an al lui Ioiachim (605) a constituit o perioadă crucială pentru Ierusalim. Prin bătălia decisivă de la Carchemiș, la începutul verii, egiptenii au fost puși pe fugă de babilonieni. Prin august, Nebucadnețar înaintase destul de mult în sudul Palestinei pentru a pretinde comori și ostateci din Ierusalim — Daniel și prietenii lui au devenit cei mai renumiți dintre prizonierii iudei (Daniel 1:1). Deși Ioiachim și-a păstrat tronul, întoarcerea babilonienilor în Siria în 604, la Ascalon în 603 și ciocnirea cu Neco la frontiera Egiptului în 601, au împiedicat orice încercare de a pune capăt vasalității babiloniene. întrucît această ciocnire cu egiptenii nu a fost decisivă — ambele armate retrăgîndu-se cu mari pierderi — e posibil ca Ioiachim să fi folosit ocazia pentru a nu plăti tributul. Deși Nebucadnețar nu și-a trimis armata cuceritoare către Ierusalim timp de mai mulți ani, el a

incitat raiduri împotriva lui Iuda prin bande caldeene de tîlhari, sprijinite de moabiți, amoniți și sirieni. în timpul acestei stări de război, domnia lui Ioiachim s-a încheiat brusc prin moartea acestuia, lăsîndu-i tînărului său fiu, Ioiachim, o politică anti-babiloniană precară.

în Regi sau Cronici nu se arată cum a murit Ioiachim. Arderea sulului lui Ieremia a grăbit judecata divină asupra lui Ioiachim — trupul lui va fi expus la căldură ziua şi la frig noaptea, ceea ce arată că nu va avea o înmormîntare regală (Ieremia 36:27-32). Ieremia a prezis cu altă ocazie că Ioiachim va fi înmormîntat ca un măgar — trupul său va fi azvîrlit în afara porţilor Ierusalimului (Ieremia 22:18-19). Deoarece nici una din relatările istorice nu raportează împrejurările morţii lui şi nici măcar nu amintesc de înmormîntarea sa, concluzia logică pare a fi că acest împărat sfidător a fost ucis în luptă. în vreme de război asigurarea unei înmormîntări onorabile era imposibilă.
Ioiachin, cunoscut şi drept Conia sau Ieconia a rezistat ca împărat în Ierusalim doar trei luni. în 597 armatele babiloniene au înconjurat cetatea, înţelegînd că era inutil să opună rezistenţă, Ioiachin s-a predat lui Nebucadneţar. De data aceasta regele babilonian a luat mai mulţi prizonieri cerînd totodată asigurarea verbală asupra tributului şi loialităţii. Babilonienii au jefuit Templul şi visteriile regale. Ioiachin şi regina mamă au fost luaţi prizonieri. Ei au fost însoţiţi în robia babiloniană de oficialităţile palatului, administratori, artizani şi de toţi conducătorii comunităţii. Nu ultimul printre aceste mii de oameni era Ezechia. Matania, al cărui nume a fost schimbat în Zedechia de către Nebucadneţar a fost lăsat să supravegheze poporul rămas în Ierusalim.
Zedechia (597-586 î.e.n.)
Zedechia era fiul cel mai tînăr al lui Iosia. întrucît Ioiachin era considerat moştenitorul de drept al tronului davidic, Zedechia era privit ca rege marionetă — supus suveranităţii babiloniene. După zece ani de politică slabă şi oscilantă, Zedechia a pierdut guvernarea naţională a lui Iuda, Ierusalimul fiind distrus în 586.
Ieremia şi-a desfăşurat cu credinţă lucrarea, prin anii de nelinişte ai războiului, foametei şi distrugerii. Fiind lăsat în Ierusalim cu poporul de jos, Ieremia a avut pentru auditoriul său un mesaj adecvat, bazat pe viziunea a două coşuri cu smochine (Ieremia 24). Smochinele bune îi reprezenta pe captivii care fuseseră luaţi. Smochinele rele care nu puteau fi mîncate, reprezentau poporul rămas în Ierusalim. Robia îi aştepta la timpul cuvenit. Nu trebuiau să se mîndrească pentru că au scăpat.

Ieremia a trimis scrisori exilaţilor din Babilon, încurajîndu-i să se adapteze condiţiilor din exil. Ei nu se puteau aştepta să se întoarcă în Iuda mai devreme de şaptezeci de ani (Ieremia 25:11-12; 29:10).
Zedechia se afla permanent sub presiunea de a se alătura egiptenilor într-o revoltă împotriva Babilonului. Cînd Psammetichus II i-a urmat lui Neco (594), Edomul, Moabul, Amon şi Fenicia s-au alăturat Egiptului într-o coaliţie anti-babiloniană, determinînd o criză în Iuda. Purtînd la gît un jug de lemn, Ieremia a anunţat într-un mod dramatic că Nebucadneţar era robul lui Dumnezeu, căruia naţiunile trebuiau să i se supună de bună voie. Zedechia a fost asigurat că supunerea faţă de împăratul babilonian va evita distrugerea Ierusalimului (Ieremia 27).[6]
Opoziţia faţă de Ieremia a crescut datorită falşilor proroci care îndemnau la răzvrătire. Ei i-au tulburat chiar şi pe prizonieri spunîndu-le că bogăţiile Templului vor fi înapoiate curînd. Contrar sfatului lui Ieremia, ei i-au asigurat pe exilaţi de refacerea grabnică a pămîntului natal. într-o zi, Hanania a luat jugul lui Ieremia şi 1-a sfărîmat, pretinzînd public că jugul babilonian va fi sfărîmat şi el peste doi ani. Uluit, Ieremia şi-a continuat calea. El s-a întors curînd cu un mesaj dat de Dumnezeu. Noul jug — nu de lemn ci de fier — va aduce naţiunile în mîinile lui Nebucadneţar, de unde nu vor avea scăpare. Cît despre Hanania, Ieremia a anunţat că va muri înainte de sfîrşitul anului — şi chiar aşa s-a întîmplat. Funerariile lui Hanania au fost confirmarea publică a faptului că Ieremia era cu adevărat trimisul lui Dumnezeu.
Deşi Zedechia a supravieţuit primei crize, el a cedat planurilor agresive de revoltă în 588, cînd noul faraon al Egiptului a organizat o expediţie în Asia. în urma răzvrătirii lui Amon şi Iuda, Nebucadneţar s-a stabilit imediat la Ribla, în Siria. Armata lui a asediat Ierusalimul. Zedechia nu s-a predat aşa cum îl sfătuise Ieremia, ci a făcut tot posibilul pentru a găsi o soluţie favorabilă. El a anunţat eliberarea sclavilor, lucru avantajos pentru proprietari în timp de foamete deoarece nu mai trebuiau să-i întreţină. Cînd asediul Ierusalimului a fost brusc ridicat, forţele babiloniene întorcîndu-se împotriva Egiptului, proprietarii şi-au cerut imediat sclavii înapoi (Ieremia 37). Ieremia i-a anunţat acum că babilonienii îşi vor relua curînd asediul.
într-o zi, în drumul lui spre Anatot, Ieremia a fost arestat, bătut şi întemniţat sub acuzaţia că era pro-babilonian. Zedechia 1-a chemat. Intr-o întrevedere secretă, împăratul a fost din nou sfătuit să nu-i asculte pe cei care-1 îndemnau să-i opună rezistenţă lui Nebucadneţar. La cererea sa, nu s-a întors în închisoare ci a fost aşezat în curtea gărzii. Cînd slujitorii

palatului au obiectat, Zedechia a cedat cererii lor de a-1 omorî pe Ieremia. Drept urmare, prinţii l-au coborît într-o groapă sperînd că va pierii în noroi. Promisiunea lui Dumnezeu de a-1 izbăvi s-a împlinit cînd un eunuc etiopian 1-a readus în curtea gărzii. Curînd armata babiloniană a reluat asediul Ierusalimului. Fără îndoială că mulţi locuitori au acceptat inevitabilitatea capitulării în faţa lui

Nebucadneţar. Pentru o asemenea vreme, Ieremia a avut un nou mesaj. Avînd posibilitatea de a cumpăra un ogor în cetatea Anatot, Ieremia, deşi închis, a cumpărat imediat proprietatea şi a avut o grijă deosebită pentru legalizarea vînzării. Aceasta reprezenta reîntoarcerea în ţara făgăduinţei a celor exilaţi (Ieremia 32).
într-o ultimă întrevedere secretă, Zedechia a ascultat încă o dată pledoaria lui Ieremia. Ascultarea şi predarea erau de preferat chiar şi la această dată tîrzie. Rezistenţa nu putea aduce decît dezastru. Temîndu-se de căpeteniile care erau hotărîte să meargă pînă la sfîrţşit, Zedechia nu a cedat îndemnului. In vara lui 586, babilonienii au pătruns în Ierusalim printr-o breşă în zidul cetăţii. Zedechia a încercat să scape dar a fost prins la Ierihon şi dus la Ribla. După executarea fiilor săi, Zedechia, ultimul împărat al lui Iuda a fost orbit şi dus în lanţuri la Babilon. Marele Templu al lui Solomon, care timp de aproape patru veacuri fusese mîndria şi gloria lui Israel, a fost transformat în cenuşă, iar cetatea Ierusalimului a fost prefăcută în ruine.

[1] Observaţi împlinirea prezicerii proroculul nenumit din Iuda, I Regi 13:1-3. * Conform Deuteronom 31:25-26, Moise a luat măsuri pentru păstrarea ei în siguranţă, cit şi a chivotului. Intr-o clădire permanentă cum era Templul, piatra unghiulară ar fi fost alegerea logică.
[3] Lucrarea lui Ieremia din timpul domniei lui Iosia nu e înregistrată în Regi şi Cronici. Experienţele sale din timpul domniei lui Ioiachim sugerează că revenirea nu a fost autentică.
[4] Observaţi traducerea din II Regi 23:29, care în lumina arheologiei e preferabil să fie citită: „...împăratul Egiptului s-a suit la împăratul Asiriei". A se vedea C.J. Gadd, „The Fall of Nineveh" (Londra, 1923), pag. 41. De asemenea, Merrill F. Unger, „Archaelogy andthe OldTestament", pag. 282.
[5] Aceasta se poate să nu fi fost prima ocazie cînd Ieremia a rostit un mesaj atît de ameninţător (Ier. 7-10) — atîta vreme cît a trăit Iosia, proroculul nu avea de ce să se teamă.
[e] Observaţi că „Ioiachim" din versetul 1 esteconsideratoeroaredetranscrieresau copiere. Versetele3 şi 12 confirmă cuvîntul „Zedechia".

CAPITOLUL XV Evreii printre naţiuni

încă din vremea lui David, Ierusalimul a întruchipat speranţele naţionale ale Israelului. Templul reprezenta punctul central al devoţiunii religioase, în timp ce tronul davidic de pe Muntele Sionului insufla, cel puţin pentru regatul lui Iuda, optimism politic în privinţa supravieţuirii naţionale. Deşi Ierusalimul îşi pierduse poziţia marcantă, caracterizată prin respectul şi prestigiul internaţional din epoca de glorie a lui Solomon şi fusese redus la o stare \le vasalitate faţă de Asiria aflată pe culmea succesului, el încă se menţinea drept capitală a lui luda cînd Ninive a fost distrusă în 612 î.e.n. Timp de peste patru secole, în care Damascul, Siria şi Ninive cu guvernele respective s-au ridicat şi au căzut, el a continuat să fie locul de guvernămînt al tronului davidic.
Ierusalimul a fost distrus în 586 î.e.n. Templul a fost ars iar evreii au fost luaţi prizonieri. Teritoriul cunoscut drept regatul lui Iuda a fost absorbit înspre sud de edomiţi şi de provincia babiloniană Samaria înspre nord. Dărîmat şi părăsit, Ierusalimul a devenit un subiect de batjocură printre naţiuni. Analele au fost păstrate atîta vreme cît guvernul din Ierusalim a rămas intact. Cărţile Regi şi Cronici reprezintă istoria neîntreruptă a conducerii davidice în Ierusalim. Odată cu încheierea existenţei naţionale organizate, este puţin probabil să se fi ţinut cronici oficiale; şi chiar dacă ar fi, ele nu sînt disponibile. Prin urmare se cunosc puţine lucruri despre starea generală a poporului împrăştiat în toată Babilonia. Referinţele limitate din surse biblice şi nebiblice ne oferă unele informaţii despre soarta evreilor din exil.
Noul cămin al evreilor era Babilonia. Regatul Neo-Babilonian care a înlocuit controlul asirian în vest, a fost răspunzător de căderea Ierusalimului. Evreii au rămas în exil atîta vreme cît conducătorii babilonieni şi-au menţinut supremaţia internaţională. în 539 î.e.n., cînd

	IUDA	BABILON	MEDO-PERSIA	EGIPT
639	Iosia			
626		Nabopolassar		
609	Ioahaz			Neco
	Ioiachim			
605		Nebucadneţar		
597	Ioiachin			
	Zedechia			Psammetichus
594		[i]		

588				Apries
586	Ierusalimul ditrus			
568				Amasis
562		Awel-Marduc		
560		Neriglissar		
559			Cirus (Cir)	
556		Nabonidus (Belşaţar)		
539	Edict—întoarcerea evreilor	Căderea Babilonului		
530			Cambyses	
522	Zorobabel Hagai, Zaharia		Darius	
515	Templul rezidit			
485			Xerxes	
479			(Estera)	
464			Artaxerxes I	
457	Ezra			
444	Neemia			
423			Darius II	
404			Artaxerxes II	

Babilonul a fost cucerit de mezo-perşi, evreilor li s-a acordat privilegiul de a-şi stabili căminul naţional în Palestina. Deşi unii din ei s-au întors să-şi reconstruiască Templul şi să reabiliteze Ierusalimul, statul evreu nu şi-a recîştigat niciodată statutul de completă independenţă, rămînînd o provincie a imperiului Persan. Mulţi evrei au rămas în exil, pentru a nu se mai întoarce niciodată pe pămîntul natal.

Babilonia 626-539

.e.n.

Babilonia constituise o provincie foarte importantă în vremea dominaţiei asiriene. Deşi conducătorii Babiloniei au făcut dese încercări de a-şi declara independenţa, ei nu au reuşit acest lucru pînă după moartea lui Asurbanipal, prin 633 î.e.n.[1] Samassumukin a devenit guvernator al Babilonului în conformitate cu un tratat încheiat de Esar-Hadon. După şaisprezece ani de conducere, Samassumukin s-a răzvrătit împotriva fratelui său, Asurbanipal, şi a pierit în asediul şi incendierea Babilonului (648 î.e.n.). Succesorul desemnat de Asurbanipal era Kandalanu, a cărui conducere s-a încheiat după cît se pare printr-o insurecţie nereuşită (627 î.e.n.). Revolta a continuat în Babilon în timpul conducerii asiriene nesigure de după moartea lui Asurbanipal. Nabopolassar s-a detaşat drept conducătorul politic ce a continuat să apere cauza independenţei babiloniene.

Nabopolassar 626-605 î.e.n.

Opoziţia lui Nabopolassar faţă de forţele asiriene care înaintau către Nippur, aflat la 96 km sud-est de Babilon, a grăbit asaltul asirian. Faptul că Babilonul a reuşit să reziste acestui atac a dus la recunoaşterea lui Nabopolassar ca rege al Babilonului în 22-23 Noiembrie, 626 î.e.n. Prin 622, se pare că el a devenit suficient de puternic pentru a cucerii cetatea Nippur, care era de importanţă strategică pentru controlul traficului pe riurile Tigru şi Eufrat.

în 616 î.e.n., Nabopolassar i-a alungat pe asirieni de-a lungul Eufratului spre nord pînă la Haran, întorcîndu-se şi luînd prăzi importante înainte ca armata siriană să poată lansa un contraatac. Lucrul acesta a determinat alianţa Asiriei cu Egiptul, care fusese eliberat de sub dominaţia asiriană de Psammetichus I în 654 î.e.n.

în urma raidurilor repetate împotriva Asiriei, cetatea Ashur a căzut în mîinile mezilor sub Cyaxares în 614. Rezultatul eforturilor babiloniene de a-i ajuta pe mezi în această cucerire a fost alianţa medo-babiloniană confirmată prin căsătorie.[2] în 612 î.e.n. mezii şi babilonienii s-au îndreptat

frmîk

spre Ninive, distrugînd marea capitală asiriană şi împărţindu-şi prăzile.[3] E foarte posibil ca Sinsariskun, împăratul asirian, să fi pierit în distrugerea cetăţii Ninive.
Asirienii care au reuşit să scape s-au retras către vest la Haran. Timp de mai mulţi ani, babilonienii au efectuat raiduri şi cuceriri în diferite puncte de-a lungul Eufratului, dar au evitat orice conflict direct cu Ashruballit, regele asirian de la Haran. în 609 î.e.n., cu sprijinul forţelor Umman-manda, Nabopolassar s-a îndreptat către Haran. Asirienii, cărora prin această perioadă li se alăturaseră forţe egiptene, au abandonat Haranul retrăgîndu-se pe malurile vestice ale Eufratului. Aşadar Nabopolassar a ocupat Haranul fără luptă, lăsînd acolo o garnizoană cînd s-a întors în Babilon. Armata babiloniană a revenit în Haran cînd Ashuruballit a încercat să recucerească cetatea. De data aceasta se pare că Asuruballit s-a refugiat cu forţele asiriene către nord în Urartu, deoarece Nabopolassar şi-a îndreptat campania către această zonă; în Cronici nu mai apar după aceea menţiuni despre asirieni ori despre Ashuruballit.
După ce timp de cîţiva ani şi-a îndreptat expediţiile către nord-est, Nabopolassar şi-a reînnoit eforturile de a se confrunta cu trupele egiptene aflate de-a lungul Eufratului. La finele anului 607 şi în anul următor, babilonienii s-au angajat în mai multe ciocniri cu egiptenii, întorcîndu-se acasă la începutul lui 605. Aceasta a fost ultima oară cînd Nabopolassar şi-a condus armata în luptă.
Nebucadneţar 605-562 î.e.n
In primăvara lui 605 î.e.n. Nabopolassar 1-a trimis pe Nebucadneţar, prinţul moştenitor, împreună cu armata babiloniană, să facă faţă ameninţării egiptene de pe Eufratul superior. El s-a îndreptat cu hotărîre direct spre Carchemiş, care aparţinuse egiptenilor din 609, cînd Neco a venit în ajutorul forţelor asiriene. Egiptenii au suferit aici o înfrîngere decisivă, la începutul verii. Porniţi în urmărirea inamicului, babilonienii au susţinut o altă bătălie la Hamat. Prin august, Nebucadneţar controla Siria şi Palestina, egiptenii retrăgîndu-se în propria lor ţară. Wiseman observă corect că lucrul acesta a avut un efect hotărîtor asupra lui Iuda. Deşi este posibil ca Nebucadneţar să se fi stabilit el însuşi la Ribla, care ulterior a devenit cartierul său general, el şi-a trimis neîndoielnic armata către sud suficient de departe pentru a-i izgoni pe egipteni din Palestina. loiachim, fost vasal al lui Neco, a devenit acum supus lui Nebucadneţar. Au fost luate ca simbol şi duse în Babilon comori ale Templului din Ierusalim şi ostateci — printre care se afla şi Daniel (Dan 1:1).

Nabopolassar a murit pe 15-16 august, 605 î.e.n. Prinţul moştenitor s-a grăbit imediat spre Babilon. în ziua sosirii, 6-7 septembrie, Nebucadneţar a fost încoronat ca împărat al Babilonului. Asigurîndu-şi tronul, el s-a întors la armata lui în vest pentru întărirea poziţiei babiloniene şi strîngerea tributului. în anul următor (604) el şi-a condus încă o dată armata în Siria. De data aceasta a cerut regilor diferitelor cetăţi să vină înaintea lui cu tribut. Alături de conducătorii Damascului, Tirului şi Sidonului, s-a conformat şi Ioiachim al Ierusalimului, rămînînd supus babilonienilor timp de trei ani (II Regi 24:1). Ascalonul a opus rezistenţă, sperînd în mod nerealist într-un ajutor al Egiptului. Cînd s-a întors în Babilon, în februarie 603, Nebucadneţar a lăsat această cetate în ruine.
în următorii cîţiva ani, controlul lui Nebucadneţar asupra Siriei şi Palestinei nu a fost în mod serios contestat. în 601 armata babiloniană şi-a etalat încă o dată puterea, mărşăluind victorios prin Siria şi ajungîndu-i pe guvernatorii locali în strîngerea tributului. Mai tîrziu în acelaşi an, Nebucadneţar a preluat personal comanda armatei şi a intrat în Egipt.[5] Neco II şi-a organizat forţele pentru a rezista agresiunii babiloniene. Cronica babiloniană recunoaşte deschis că ambele părţi au suferit pierderi grele în conflictul ce a urmat. Se pare că această contra-lovitură explică retragerea lui Nebucadneţar şi concentrarea eforturilor sale în anul următor pentru reechiparea armatei cu mulţi cai şi care de război. De asemenea e posibil ca această situaţie să fi avut darul de a-1 reţine pe monarhul babilonian de la invadarea Egiptului, timp de mai mulţi ani. în 599 babilonienii s-au întors în Siria pentru a-şi extinde controlul asupra zonei vestice a Deşertului Sirian şi pentru a fortifica Ribla şi Hamatul ca baze puternice de lansare a agresiunii împotriva Egiptului.
In decembrie 598 î.e.n. Nebucadneţar şi-a îndreptat iarăşi armata către apus. Deşi relatarea cronicii e sumară, ea identifică precis Ierusalimul ca obiectiv. Desigur că Ioiachim nu-i plătise lui Nebucadneţar tributul, bazîndu-se pe Egipt, deşi Ieremia îl avertizase în permanenţă împotriva unei astfel de politici. Conform lui Iosefus, Ioiachim a fost surprins de faptul că înaintarea babiloniană îl viza pe el şi nu Egiptul. După un scurt asediu Ierusalimul s-a predat, în 15-16 martie, 597 î.e.n. Deoarece Ioiachim murise pe 6-7 decembrie 598, regele lui Iuda care s-a supus efectiv a fost Ioiachin, fiul său.[6] Ioiachin a fost luat prizonier în Babilon împreună cu alţi membri ai familiei regale şi vreo zece mii de cetăţeni de frunte ai Ierusalimului. în plus, au fost confiscate multe bogăţii din Iuda, în folosul Babiloniei. Zedechia, un unchi al lui Ioiachin, a fost desemnat ca rege marionetă în Ierusalim.

Cronicile babiloniene raportează că în anii 596-594 î.e.n. Nebucadneţar şi-a păstrat controlul în vest, a întîmpinat oarecare împotrivire în est şi a înăbuşit o revoltă în Babilon. Ultimele rînduri ale cronicilor existente afirmă că în decembrie 594 î.e.n. Nebucadneţar şi-a adunat trupele intrînd în Siria şi Palestina. Pentru ultimii treizeci şi trei de ani ai domniei lui Nebucadneţar nu ne sînt disponibile consemnări oficiale, de tipul acestor cronici.
Pentru următoarea decadă activităţile lui Nebucadneţar în Iuda sînt bine atestate în relatările biblice din Regi, Cronici şi Ieremia. în urma răzvrătirii lui Zedechia, în ianuarie 588 a început asedierea Ierusalimului. Deşi asediul a fost ridicat temporar, babilonienii îndreptîndu-şi eforturile împotriva Egiptului, regatul lui Iuda a capitulat în cele din urmă. Zedechia a încercat să scape, dar a fost prins la Ierihon şi dus la Ribla, unde în prezenţa lui fiii săi au fost ucişi. După ce a fost orbit, el a fost dus în Babilonia, unde a murit. Pe 15 august 586 î.e.n., a început distrugerea definitivă a Ierusalimului în vremea Vechiului Testament. Golită de populaţie din cauza exilului, capitala lui Iuda a fost abandonată în stare de ruine. Astfel în zilele lui Nebucadneţar a luat sfîrşit guvernarea davidică în Iuda.
O tăbliţă de la British Museum, care pare a fi un text religios şi nu o parte din seria Cronicilor babiloniene, raportează o campanie a lui Nebucadneţar în al treizeci şi şaptelea an al său (568-567 î.e.n.), împotriva Faraonului Amasis. Se pare că Apries, regele Egiptului, fusese învins de Nebucadneţar în 572 şi înlocuit la tron prin Amasis. Cînd acesta s-a răzvrătit în 568-567, Nebucadneţar a intrat cu armata în Egipt.
Vastul program de construcţii al lui Nebucadneţar e binecunoscut chiar din inscripţiile regelui. Moştenind un regat solid, în lunga sa domnie Nebucaup.eţar a făcut mari eforturi în direcţia proiectelor de construcţie în Babilonia. Frumuseţea şi măreţia cetăţii regale a Babilonului a fost neîntrecută în vremurile antice. E recunoscută acurateţea istorică a lăudăroşeniei arogante a lui Nebucadneţar, că a construit acest mare oraş prin puterea şi pentru slava sa (Dan. 4:30).
Babilonul a fost întărit pentru apărare printr-un şanţ cu apă şi un zid dublu. în întreaga cetate exista un vast sistem de străzi şi canale pentru facilitarea transportului. Pe larga stradă a procesiunilor şi în palat se aflau lei, tauri şi dragoni făcuţi din cărămizi cu smalţ colorat. Intrarea pe această stradă era marcată de renumita poartă Iştar. Cărămizile folosite în construcţia obişnuită erau imprimate cu numele lui Nebucadneţar. Acestui faimos împărat i se atribuie vreo douăzeci de temple din Babilon şi

T

Borsippa. Acţiunea remarcabilă întreprinsă în zona templului a fost reconstruirea ziguratului. Grădinile suspendate construite de Nebucadneţar pentru plăcerea reginei sale mede, erau considerate de greci drept una din cele şapte minuni ale lumii.
Studierea a vreo trei sute de texte cuneiforme găsite într-o clădire boltită de lîngă poarta Iştar au dus la identificarea evreilor în ţara exilului în vremea domniei lui Nebucadneţar. Pe aceste tăbliţe, datate aprox. 595-570 î.e.n., sînt enumerate raţiile alocate prizonierilor din Egipt, Filistia, Fenicia, Asia Mică, Persia şi Iuda. Deosebit de semnificativă este menţionarea lui Ioiachin cu cei cinci fii sau prinţi ai săi. Din aceste documente reiese clar că atît babilonienii cît şi evreii îl recunoşteau pe Ioiachin drept moştenitor al tronului evreilor.
Gloria regatului babilonian a început să apună odată cu moartea lui Nebucadneţar în 562 î.e.n. Succesul lui marcant lărgise micul regat al Babilonului, extinzîndu-1 în Orientul Apropiat de la Susa şi Mediterana, de la Golful Persic la Tigrul superior, şi de la Munţii Taurus în jos pînă la prima cataractă din Egipt. Fiind un constructor îndrăzneţ, el a transformat cetatea Babilonului în cea mai puternică fortăreaţă a lumii, a împodobit-o cu o splendoare şi frumuseţe neîntrecute. Puterea şi geniul care au caracterizat cei 43 de ani ai domniei lui nu au fost nicicînd egalate de vreunul din succesorii săi.
Awel-Marduk - 562-560 î.e.n.
Awel-Marduk, cunoscut şi sub numele de Merodac cel Rău, a condus numai timp de doi ani imperiul moştenit de la tatăl său. Deşi Iosefus îl consideră un conducător dur, Scripturile arată generozitatea lui faţă de Ioiachin.[7] Acest fost rege al lui Iuda care în 597 î.e.n. fusese dus în exil, a fost acum eliberat la vîrsta de cincizeci şi cinci de ani. Domnia lui Awel-Marduk s-a încheiat brusc, el fiind ucis de Neriglissar care s-a întronat la 13 august 560 î.e.n.
Neriglissar 560-556 î.e.n.
Neriglissar a venit la tron fie prin revoluţia condusă de el cu sprijinul preoţilor şi armatei, fie ca moştenitor al tronului în virtutea căsătoriei lui cu fiica lui Nebucadneţar. E foarte probabil că Neriglissar este corect identificat cu Nergal-Sareţer, „căpetenia magilor" sau comandantul suprem care 1-a eliberat pe Ieremia în 586, după cucerirea Ierusalimului (Ier. 39:3,13). Cunoscut popular drept Neriglissar, el este menţionat în

contractele din Babilon şi Opis ca fiu al unui înstărit proprietar de pămînturi. Conform unui alt text care a fost datat în vremea domniei lui Nebucadneţar, Neriglissar a fost însărcinat cu controlul afacerilor de la templul zeului-soare din Sippar. Dacă Neriglissar e acelaşi cu individul menţionat pe acest nume în contracte încă din 595 î.e.n., atunci el trebuie să fi fost cel puţin de vîrstă mijlocie dacă nu mai în vîrstă, cînd a pus mîna pe tronul babilonian.

Pînă nu demult, Neriglissar era cunoscut mai ales pentru activitatea sa de restaurare a templului Esagila al lui Marduc din Babilon şi a templului Ezida al lui Nebo, din Borsippa. în plus el a reconstruit capela destinului (locul central al sărbătorii Anului Nou în Babilon), a reparat un vechi palat şi a construit canale, după cum era de aşteptat din partea oricărui rege. O nouă tăbliţă-cronică publicată recent îl descrie pe Neriglissar ca foarte agresiv şi viguros în menţinerea controlului asupra imperiului.[8]

în al treilea an al lui Neriglissar, Appuasu regele din Pirindu din Cilicia de Vest a înaintat peste cîmpia de coastă în Cilicia de Est invadînd şi prădînd Hume. Neriglissar s-a deplasat imediat cu armata pentru a-1 respinge pe invadator şi 1-a urmărit pînă la Ura, dincolo de Rîul Lamos. Appuasu a scăpat, dar armata lui a fost dispersată. în loc să înainteze către Lydda, Neriglissar s-a îndreptat spre coastă cu o garnizoană de 6000 de oameni pentru a cuceri insula stîncoasă Pitusu, demonstrîndu-şi capacitatea în utilizarea forţelor de uscat şi maritime. El s-a întors victorios în Babilon în februarie-martie, 556 î.e.n.

Cilicia se aflase înainte sub controlul regilor asirieni, dar şi-a recîştigat independenţa după moartea lui Asurbanipal, cea. 631 î.e.n. Deşi nu beneficiem de cronici babiloniene referitoare la domnia lui Nebucadneţar după cel de-al zecelea an (594 î.e.n.), s-a sugerat că el a cucerit Cilicia între 595-570. în lista prizonierilor ţinuţi la Babilon în această perioadă, apar referiri la exilaţi din Pirindu şi Hume.

După moartea lui Neriglissar în 556 î.e.n., tînărul său fiu Labashi-Marduk a condus numai cîteva luni. Printre curtenii care l-au detronat şi ucis pe tînărul rege se afla Nabonidus, care a cucerit tronul.

Nabonidus 556-539 î.e.n.

Cînd şi-a început conducerea, Nabonidus a pretins că el era succesorul îndreptăţit al tronului babilonian. Marduk a fost şi el recunoscut conform obiceiului la sărbătoarea Anului Nou din 31 martie, 555 î.e.n., la care pe lîngă faptul că a participat ca rege, Nabonidus a adus daruri bogate templului Esagila.

Interesele religioase ale noului rege nu-şi aveau rădăcina în Babilon ci în Haran, unde părinţii lui s-au închinat cu devoţiune zeului-lună Sin. Acest cult n-a mai fost reinstituit după distrugerea templului lui Sin din Haran în 610 î.e.n., care a fost atribuită cu precizie mezilor. Nabonidus a încheiat un tratat cu Cirus, care s-a răsculat împotriva mezilor, astfel că regele babilonian a putut reinstitui cultul lui Sin în Haran. El s-a concentrat cu atîta devoţiune asupra acestui interes religios, încît timp de mai mulţi ani a suspendat celebrarea Anului Nou în Babilon şi nu a apărut la procesiunea lui Marduk. Acest ritual cultic anual adusese întotdeauna profituri comerţului din Babilon. Astfel, suspendarea sărbătorii timp de mai mulţi ani i-a afectat nu numai pe preoţi, dar şi pe comercianţii de frunte ai acestui mare oraş. Rezultatul a fost că prin 548 î.e.n., Nabonidus a fost silit să-şi delege autoritatea lui Belşaţar şi să se retragă în cetatea Tema din Arabia. Aici Nabonidus şi-a manifestat interesul faţă de comerţul cu caravane şi faţă de promovarea cultului zeului-lună.[9]

Deşi Nabonidus a neglijat cetatea Babilonului, el a încercat să menţină imperiul. în 554 a trimis armate în Hume, Munţii Amanus şi spre sud prin Siria; spre sfîrşitul lui 553 el 1-a omorît pe regele Edomului. De aici a înaintat la Tema, unde a construit un palat. Peste cîtva timp lui Belşaţar i s-a dat controlul asupra Babilonului, deoarece între 549 şi 545 î.e.n. cronica fiecărui an începe cu afirmaţia că regele era în Tema.

între timp Cirus înaintase împotriva Mediei. Prin 550 el cîştigase preponderenţa, cucerise Ecbatana şi ridica pretenţii asupra conducerii mezilor peste Asiria şi dincolo de ea în Cornul de Aur. Trei ani mai tîrziu şi-a condus armata prin porţile Ciliciei în Cappadocia unde s-a confruntat cu Croesus al Lydiei într-o bătălie nehotărîtoare. Deşi atunci cînd Cirus i-a copleşit pe mezi balanţa puterii fusese dezechilibrată suficient pentru ca Nabonidus al Babilonului, Amasis al Egiptului şi Croesus să formeze o alianţă, nici unul dintre aliaţi nu i-a venit în ajutor lui Croesus. Acesta s-a retras la Sardis, sperînd că în primăvara următoare va primi sprijin suficient pentru doborîrea inamicului. Cu toate că venea iarna, Cirus a înaintat spre vest către Sardis atacînd prin surprindere şi 1-a capturat pe Croesus în toamna anului 547 î.e.n. După înfrîngerea celui mai apusean duşman al său, Cirus s-a întors în Persia.

Fără îndoială că aceste evenimente l-au neliniştit profund pe Nabonidus, care s-a întors în Babilon. Sărbătoarea Anului Nou nu fusese ţinută timp de cîţiva ani pînă în 546 î.e.n., din cauza absenţei regelui; proasta guvernare şi necinstea domneau, iar poporul suporta greutăţi economice mari. în anii următori cînd Cirus şi-a extins imperiul pe

teritoriul iranian, cetăți cum ar fi Susa, aflată sub conducerea lui Gobryas, se răsculau împotriva alianței babiloniene cu Cirus. în disperare de cauză, Nabonidus a salvat o parte din zeii acestor cetăți şi i-a adus la Babilon. De ziua Anului Nou din aprilie 539, Nabonidus a făcut o încercare de a celebra sărbătoarea conform tradiției. Deşi au fost aduşi mulți zei din cetățile înconjurătoare, preoții lui Marduk şi Nebo nu s-au alăturat cu entuziasm în sprijinul regelui. în jurul lui 11 octombrie 539, cetatea Sippar s-a temut într-atît de Cirus încît s-a predat fără luptă. Peste două zile Gobryas a luat Babilonul, cu trupele lui Cirus. în timp ce Belşațar a fost ucis, Nabonidus a reuşit probabil să scape, dar ulterior a fost prins şi se pare că a beneficiat de un tratament favorabil după eliberarea sa. înainte de sfîrşitul lui octombrie, însuşi Cirus a intrat în Babilon, ca învingător şi cuceritor.

Persia 539-400 î.e.n.

La începutul primului mileniu î.e.n., valuri succesive de triburi ariene au invadat platoul iranian, stabilindu-se aici. Două grupe s-au detaşat ulterior prin importanța lor istorică: mezii şi perşii.

Sub conducerea dinamică a lui Cyaxares, Media a devenit o amenințare la adresa supremației asiriene, în ultima jumătate a secolului al şaptelea. în 612 î.e.n., forțele combinate ale Mediei şi Babilonului au distrus Ninive. Căsătoria lui Nebucadnețar cu nepoata lui Cyaxares a pecetluit această alianță, astfel că perioada expansiunii şi supremației babiloniene a fost dominată de un echilibru sensibil al puterii.

Cirus cel Mare 559-530 î.e.n.

Persia a devenit o putere internațională de prim rang sub conducerea lui Cirus cel Mare.[10] El a venit la tron în 559 ca vasal al Mediei, avînd sub control numai Persia şi un teritoriu elamit cunoscut sub numele de Anshan. Pentru el existau regate ce urmau a fi cucerite. Astyages (585-550) a exercitat o slabă conducere peste imperiul Mediei. Babilonia era încă foarte puternică sub Neriglissar, dar a început să dea semne de slăbiciune cînd Nabonidus a neglijat afacerile statului dedicîndu-şi timpul pentru restaurarea adorării lumii la Haran. Lydia, din vestul îndepărtat, se aliase cu Media, în vreme ce Amasis al Egiptului se afla nominal sub controlul Babilonului. La începutul domniei sale, Cirus a consolidat triburile persane din jurul său. După aceea a încheiat cu Babilonul o alianță împotriva Mediei.

Cînd Astyages, conducătorul mezilor, a încercat să suprime revolta, propria lui armată s-a răzvrătit predîndu-1 pe rege lui Cirus. în starea de supunere care a urmat, mezii au continuat să joace un rol important (conf. Estera 1:19; Dan. 5:28, etc).

Dinspre vest, Croesus, regele Lydiei faimos pentru bogăția sa, a traversat Rîul Habys pentru a se confrunta cu puterea persană. în primăvara anului 547, ocolind Babilonul, Cirus a înaintat de-a lungul Tigrului şi a traversat Eufratul spre Cappadocia. Cînd Croesus a respins avansurile pacifiste ale lui Cirus, cele două armate s-au întîlnit într-o bătălie nedecisivă. La apropierea iernii, Croesus şi-a demobilizat armata şi s-a retras în capitală, la Sardis, cu o forță de apărare minimă. Anticipînd că Cirus îl va ataca în primăvara următoare, el a cerut ajutor din Babilonia, Egipt şi Grecia. Acționînd prin surprindere, Cirus s-a îndreptat imediat spre Sardis. Croesus avea o cavalerie superioară, dar îi lipsea infanteria pentru a rezista atacului. Cirus a aşezat cu viclenie cămile în fața propriilor trupe. De îndată ce caii Lydieni au simțit cămilele, s-au înspăimîntat şi nu au mai putut fi stăpîniți. Astfel perşii au cîştigat avantajul şi au alungat inamicul. Asigurîndu-şi Miletul şi Sardis, Cirus a soluționat ciocnirea cu grecii la frontiera vestică şi s-a întors către est pentru a cuceri alte ținuturi.

în est, Cirus şi-a condus victorios armatele către rîurile Oxus şi Jaxartes, pretinzînd teritoriul sogdian şi extinzînd suveranitatea persană pînă la granițele Indiei. înainte de a se întoarce în Persia el şi-a dublat imperiul.

Apoi Cirus şi-a îndreptat interesul către cîmpiile bogate, roditoare din Babilonia, unde populația nesatisfăcută de reformele lui Nabonidus era gata să-1 întîmpine pe cuceritor. Cirus a sesizat că era vremea potrivită pentru invazie şi nu a pierdut timpul, conducîndu-şi trupele prin trecătorile muntoase şi apoi către formația aluvială. în urma cedării în fața cuceririi persane a unor cetăți periferice cum ar fi Ur, Larsa, Erech şi Kish, Nabonidus a recuperat zeii locali şi i-a dus pentru a-i păstra în siguranță în marea cetate a Babilonului, care se presupunea că e inexpugnabilă. Dar babilonienii s-au retras în fața înaintării invadatorului. în scurt timp Cirus s-a instaurat ca rege al Babilonului.

în Babilon, Cirus a fost întîmpinat ca mare eliberator. Zeii care fuseseră luați din cetățile înconjurătoare au fost restaurați în templele lor locale. Pe lîngă faptul că 1-a recunoscut pe Marduk drept zeul care 1-a întronat ca rege în Babilon, Cirus a rămas aici timp de mai multe luni pentru a celebra sărbătoarea Anului Nou. Lucrul acesta era avantajos din punct de vedere politic, pentru asigurarea sprijinului popular necesar la

preluarea controlului asupra vastului Imperiu Babilonian, care se întindea spre vest prin Siria şi Palestina pînă la granițele Egiptului.

Asirienii şi babilonienii erau renumiți pentru politica lor de a duce popoarele cucerite în ținuturi străine. Reversul

acestei politici 1-a distins pe Cirus drept izbăvitorul binevenit. El a înconjurat popoarele dezrădăcinate să se întoarcă în țara lor şi să-şi restaureze zeii în temple.[11] Evreii, a căror capitală şi templu zăceau încă în ruine, s-au aflat printre cei care au beneficiat de bunăvoința lui Cirus.
In 530 Cirus şi-a condus armata către granița de nord. în timp ce invada teritoriul aflat dincolo de Rîul Araxes, la vest de Marea Caspică, el a fost rănit mortal în luptă. Cambyses a adus corpul tatălui său înapoi la Pasargadae, capitala Persiei, pentru înmormîntarea cuvenită.
Mormîntul pe care şi 1-a construit Cirus se află încă pe o platformă cu înălțimea de 4 metri, avînd şase trepte care coboară spre un pavaj rectangular de 13,5 cu 14,5 metri. Cirus a fost aşezat într-un sarcofag de aur aflat pe o canapea cu picioare de aur forjat. La locul de odihnă al marelui constructor de imperiu au fost îngropate cu grijă veşminte alese, giuvaeruri scumpe, o sabie persană, tapițerii babiloniene şi alte obiecte de lux. Pavajul era înconjurat de un canal, dincolo de care se aflau grădini frumoase. Santinele păzeau mormîntul, prin dispoziție regală. în fiecare lună ei sacrificau un cal acestui distins erou. Două secole mai tîrziu, cînd Alexandru cel Mare a descoperit că vandalii pustiiseră mormîntul a ordonat restaurarea corpului cît şi a tuturor comorilor. Azi mormîntul gol aduce mărturie măreției lui Cirus, care a cucerit pentru perşi imperiul, dar după aceea a fost lipsit de locul de odihnă pe care şi-1 pregătise atît de minuțios.
Cambyses 530-522 î.e.n.
Cînd a părăsit Babilonul în 538 î.e.n., Cirus 1-a desemnat pe fiul său Cambyses ca reprezentant al regelui persan în procesiunile regale din ziua Anului Nou. Recunoscîndu-i conform obiceiului pe Marduk, Nebo şi Bel, şi păstrînd în Babilon ofițerii şi demnitarii palatului, Cambyses şi-a consolidat poziția în Babilon, avînd cartierul general la Sippar.
La moartea bruscă a lui Cirus în 530, Cambyses s-a declarat rege al Persiei. După ce şi-a asigurat recunoaşterea din partea multor provincii aduse de tatăl lui sub controlul Persiei, Cambyses şi-a îndreptat atenția asupra cuceririi Egiptului, care se afla încă în afara granițelor imperiului.
Anasis anticipase de mulți ani visurile imperialiste ale Persiei. Se pare că în 547 el fusese aliat cu Croesus. De asemenea a dezvoltat relații

prieteneşti şi a căutat să lege coaliții cu grecii.
în drum spre Egipt, Cambyses şi-a aşezat tabăra la Gaza unde a achiziționat cămile de la nabateeni pentru marşul de 88 km. prin deşert. Doi bărbați care l-au trădat pe Amasis şi-au legat soarta de cea a cuceritorului Persan. Phanes, un conducător grec de mercenari, 1-a părăsit pe Faraon şi i-a furnizat lui Cambyses importante informații militare. Polycrates din Samos şi-a încălcat alianța cu Amasis, venind în ajutorul lui Cambyses cu trupe şi corăbii greceşti.
Ajungînd în Delta Nilului Cambyses a aflat că bătrînul Amasis murise. Noul Faraon, Psamtik III, fiul lui Amasis, a pornit la atac împotriva forței invadatoare, cu mercenarii greci şi soldații egipteni. în lupta de la Pelusium (525 î.e.n.) egiptenii au suferit o înfrîngere decisivă din partea perşilor. Deşi Psamtik a încercat să se pună la adăpost în cetatea Memfis, el nu a reuşit să scape de urmăritorii lui. Cambyses 1-a tratat bine pe regele prizonier, însă mai tîrziu Psamtik a încercat să organizeze o revoltă şi a fost executat. Invadatorul victorios şi-a însuşit titlurile regelui egiptean şi s-a reprezentat pe monumente ca Faraon.
în următorii cîțiva ani Cambyses a cultivat prietenia cu grecii pentru a încuraja comerțul avantajos pe care aceştia l-au adus în Egipt. Această acțiune a extins dominația persană peste jumătatea mai avansată şi cea mai bogată a lumii greceşti. De asemenea Cambyses a încercat să-şi extindă domeniul înspre vest către Cartagina şi înspre sud către Nubia şi Etiopia, prin forța militară, dar aceste încercări au eşuat.
Părăsind Egiptul, unde-i lăsase conducerea lui Aryandes ca satrap, Cambyses şi-a început drumul de întoarcere spre Persia. Lîngă Muntele Cârmei a primit vestea că un uzurpator pe nume Gaumata pusese mîna pe tronul persan. Pretenția lui Gaumata de a fi Smerdis, un alt fiu al lui Cirus pe care Cambyses îl executase înainte, 1-a zdruncinat atît de mult pe Cambyses încît s-a sinucis. Timp de opt ani Gaumata a ținut frînele conducerii. Sfîrşitul scurtei lui domni a constituit ocazia răscoalelor din diferite provincii.
Darius I 522-486 î.e.n.
Darius I, cunoscut şi drept Darius cel Mare, a salvat Imperiul Persan în această vreme de criză. După ce a servit sub Cirus, el a devenit purtător de spadă al lui Cambyses în Egipt. Cînd domnia acestuia s-a încheiat brusc în drumul din Egipt către Persia, Darius s-a grăbit spre est. El 1-a executat pe Gaumata în septembrie 522 î.e.n., şi a cucerit tronul. Trei luni mai tîrziu, Babilonul răzvrătit a ajuns sub controlul său. După doi ani de luptă grea, el

a înfrînt orice opoziție în Armenia şi Media.
Darius s-a întors în Egipt ca rege în 519-518. Nu se ştie ce contacte a avut cu aşezarea evreiască de la Ierusalim. La începutul domniei el a acordat permisiunea de a se relua construirea Templului (Ezra 6:1 şi Hag. 1:1). Deoarece construcția a fost încheiată în 515 î.e.n., pare logic să presupunem că înaintarea persană prin Palestina nu a afectat situația de la Ierusalim.[12] în Egipt Darius a ocupat Memfis fără a întîmpina multă opoziție şi 1-a reinstaurat pe Aryandes ca satrap.

în 513 Darius şi-a condus personal armatele către vest, peste Bosfor şi Dunăre pentru a-i întîlni pe sciţii care coborau dinspre stepele Rusiei. Această aventură nu a avut succes, dar el s-a întors pentru a adăuga Tracia la imperiul său, şi a petrecut anul următor la Sardis. Aici a iniţiat o serie de angajamente cu grecii. înaintarea perşilor către apus a fost brusc oprită printr-o înfrîngere crucială la Maraton în 490 î.e.n.
Darius a avut succes în reprimarea răscoalelor, iar în administraţie el a fost un geniu. A demonstrat lucrul acesta organizîndu-şi vastul imperiu în douăzeci de satrapii. Pentru întărirea internă a imperiului, a promulgat legi în numele lui Ahuramazda, zeul zoroastric simbolizat de discul înaripat. Darius şi-a intitulat cartea legilor „Porunca bunelor regulamente". Statutele sale arată dependenţa faţă de coduri mesopotamiene mai timpurii, îndeosebi faţă de cel al lui Hammurapi. Legile au fost scrise în aramaică pe pergament, pentru a fi distribuite poporului. După un secol, Platon îl recunoştea pe Darius ca fiind marele legiuitor al perşilor.
Un excepţional fler arhitectural 1-a determinat pe Darius să iniţieze proiecte impunătoare de construcţii în capitale şi în alte părţi. Ecbatana care la început fusese capitala Mediei, a devenit acum o reşedinţă regală de vară favorită, în timp ce Susa era reşedinţa aleasă pe timpul iernii.
Persepolis, aflat la 40 km. sud-vest de Pasargades, s-a dezvoltat devenind cea mai importantă cetate a Imperiului Persan. Darius şi-a pregătit în amănunţime un mormînt săpat în stîncă, pe o colină de lîngă Persepolis. în depărtata ţară a Egiptului a iniţiat construirea unui canal între Marea Roşie şi Rîul Nil.
Susa, aflată la 96 km. nord de vărsarea Tigrului avea o localizare centrală, în scopuri administrative. Cu ajutorul unui sistem eficient de canale, Darius a transformat cîmpia dintre rîurile Choaspes şi Ulai într-un ţinut roditor. Pretenţiosul palat regal început de Darius şi înfrumuseţat de succesorii lui era cel mai important monument persan din această cetate. Conform unei inscripţii a lui Darius, acest palat era ornamentat cu cedru

din Liban, fildeş din India şi argint din Egipt. Astăzi a rămas puţin din această structură, în afara unui simplu contur al curţilor şi pavajelor. Din cauza căldurii excesive din timpul verii, Susa nu constituia o aşezare ideală pentru capitala permanentă.
Persepolis, primul oraş al Imperiului Persan, era capitala cea mai impresionantă. Tachara, palatul lui Darius a fost început de el, dar mărit şi completat de conducătorii care au urmat. Coloanele acestei structuri impresionante mai aduc încă mărturie despre arhitectura şi arta persană. Persepolis era fortificat strategic cu un sistem de triplă apărare. Pe creasta „Muntelui îndurării" pe care fusese construită această mare capitală, se afla un rînd de ziduri şi turnuri. în spatele lui se afla marea cîmpie cunoscută în prezent ca Marv Dasht.
Dintre inscripţiile persane se remarcă monumentul comemorativ săpat în piatră de lîngă Behistun. Marele basorelief reprezentînd victoria lui Darius asupra răzvrătiţilor e însoţit de trei inscripţii cuneiforme în persană veche, akadiană sau babiloniană şi elamită. Inscrispţia victoriei fiind săpată pe faţa unei stînci la înălţimea de 152 metri deasupra cîmpiei şi avînd sub ea doar o margine îngustă, aceasta a rămas necitită mai mult de două milenii. în 1835 Sir Henry C. Rawlinson a copiat această înregistrare şi a descifrat-o — asigurînd cercetătorilor moderni cheia descifrării limbii babiloniene şi îmbunătăţind înţelegerea persanei. O copie aramaică a acestei inscripţii descoperită printre papirusurile de la Elephantine în Egipt ne arată că ea avea o largă circulaţie în Imperiul Persan.
Xerxes I 486-465 î.e.n.
Xerxes a fost ales ca moştenitor al tronului persan la moartea lui Darius în 486 î.e.n. El fusese timp de doisprezece ani vicerege în Babilon, în vremea domniei tatălui său. Cînd a preluat imperiul, în atenţia sa au intrat proiecte de construcţie incomplete, reforme religioase şi revolte din diverse părţi ale domeniului său.
Babilonul s-a numărat printre cetăţile răzvrătite care au fost aspru pedepsite în vremea lui Xerxes. în 482 fortificaţiile ridicate aici de Nebucadneţar au fost distruse, templul Esagila a fost dărîmat, iar statuia de aur masiv a lui Marduk, avînd 363 kilograme, a fost luată, topită şi trasformată în lingouri. Babilonul şi-a pierdut identitatea, fiind incorporat în Asiria.
Deşi era vital interesat de continuarea programului de construcţii din Persepolis, Xerxes a cedat insistenţelor consilierilor lui, canalizîndu-şi fără tragere de inimă energia în direcţia expansiunii frontierei nord-vestice. In

fruntea enormei armate persane el a înaintat către Grecia, sprijinit de flota sa alcătuită din unităţi feniciene, greceşti şi egiptene. Armata a suferit eşecuri la Termopilae, flota a fost înfrîntă la Salamis, iar în cele din urmă perşii au fost categoric puşi pe fugă la Plataea şi capul Mycale. In 479 Xerxes s-a retras în Persia, abandonînd cucerirea Greciei.
Acasă, Xerxes a reluat programul de construire. în Persepolis a terminat Apadana, unde încă mai stau în picioare treisprezece din cele şaptezeci şi două de coloane ce susţineau plafonul acestei spaţioase săli publice. Xerxes a arătat în sculptură tot ce are mai bun arta persană. Ea a fost magnific etalată prin împodobirea scărilor de la Apadana cu figuri sculptate înfăţişînd gardieni din Persia şi Susa.
Deşi în calitate de conducător militar Xerxes a fost inferior şi va fi întotdeauna ţinut minte pentru înfrîngerea lui din Grecia, el şi-a întrecut predecesorii în domeniul construcţiilor. Datorită lui, Persepolis a devenit oraşul

renumit al regilor perşi, excelînd prin sculptură şi arhitectură.
Xerxes a fost asasinat în 465 î.e.n. de Artabanus, şeful gărzii palatului. El a fost înmormîntat în mormîntul săpat în piatră, alături de cel al lui Darius cel Mare.
Artaxerxes I 464-425 î.e.n.
Cu sprijinul asasinului Artabanus, Artaxerxes Longimanus a pus mîna pe tronul tatălui său. După ce s-a debarasat de alţi aspiranţi la tron, el a reprimat cu succes revoltele din Egipt (460 î.e.n.) şi o răscoală din Siria (448). Atenienii au negociat cu el un tratat prin care ambele părţi acceptau menţinerea status quo-ului. în vremea domniei lui, Ezra şi Neemia au călătorit la Ierusalim cu aprobarea regelui pentru a-i ajuta pe evrei.
în timpul regilor care au urmat, Darius II (423-404) Artaxerxes II (404-359), dinastia a intrat în declin. Artaxerxes III (359-338) a realizat o revenire a unităţii şi forţei, dar sfîrşitul era aproape. în timpul lui Darius III, Alexandru cel Mare, dispunînd de tactici militare superioare, a înfrînt puterea armatei persane (331) şi a incorporat Orientul Apropiat în domeniul său.
Condiţii de exil şi speranţe profetice
Ultimele două secole din vremea Vechiului Testament reprezintă era stării de exil pentru cea mai mare parte din Israel. în timpul cuceririi lui Nebucadneţar, mulţi prizonieri israeliţi au fost duşi în Babilon. După distrugerea Ierusalimului alţi evrei au migrat în Egipt. Deşi după 539 unii
dintre exilaţi s-au întors din Babilonia pentru a restabili un stat evreiesc la Ierusalim, ei nu au cîştigat niciodată poziţia de independenţă şi recunoaştere internaţională pe care o avea odinioară Israelul, sub conducerea davidică. Pentru poporul lui Iuda trecerea de la statul naţional la exilul babilonian a fost treptată. în vremea lui Nebucadneţar, au fost duşi prizonieri din Ierusalim în Babilon în cel puţin patru etape.
Conform lui Berosus, regele babilonian Nabopolassar 1-a trimis în 605 î.e.n. pe fiul său Nebucadneţar să înăbuşe revoltele din vest. în timpul acestei campanii, cel din urmă a aflat vestea morţii tatălui său. Lăsînd prizonierii din Iuda, Fenicia şi Siria în grija armatei, Nebucadneţar s-a întors grabnic pentru a se instaura pe tronul Babilonului. Dovezi biblice (Dan. 1:1) datează aceasta în al treilea an al lui Ioiachim, care a continuat să conducă în Ierusalim timp de încă opt ani după această criză. Nu e indicată amploarea acestei luări în captivitate, însă Daniel şi prietenii lui se aflau printre membrii familiei regale şi nobilii luaţi atunci în exil. Dintre aceşti prizonieri israeliţi au fost luaţi la curte oameni tineri, fiind pregătiţi să intre în slujba regelui. Cîteva dintre experienţele lui Daniel şi ale tovarăşilor săi la curtea Babilonului sînt bine cunoscute prin relatările din Dan. 1-5.
A doua invazie babiloniană în Iuda a avut loc în 597 î.e.n. Aceasta a fost deosebit de decisivă pentru Regatul de Sud. Neplătind Babiloniei tributul, Ioiachim a adus nenorocirea. Fiind ocupat în alte părţi, Nebucadneţar a instigat statele înconjurătoare să năvălească în Ierusalim. Este evident că Ioiachim a fost ucis într-unui din aceste raiduri, lăsînd tronul davidic fiului său Ioiachin, în vîrstă de optsprezece ani. Cele trei luni de domnie ale acestuia s-au încheiat brusc, el predîndu-se armatelor babiloniene (II Regi 24:10-17). Surse babiloniene confirmă că această invazie a avut loc în martie 597 î.e.n. Scrisorile din Lachis indică de asemenea o invazie a lui Iuda în acea perioadă. Nu numai că împăratul a fost luat prizonier, dar cu el au plecat mii de oameni de frunte din Ierusalim, printre care meşteşugari, fierari, slujbaşi importanţi, prinţi războinici. Zedechia, un unchi al lui Ioiachin, a fost lăsat să conducă clasa mai săracă de oameni, rămasă în ţară.
Prizonieratul lui Ioiachin nu i-a împiedicat pe cetăţenii lui Iuda şi nici pe exilaţi să-1 considere împăratul lor legitim. Minere de vase ştampilate, dezgropate în anticul Debir şi Bet-Semeş în 1928-1930 arată că oamenii deţineau proprietăţi în numele lui Ioiachin, chiar în timpul domniei lui Zedechia. Texte cuneiforme descoperite în Babilon se referă la Ioiachin ca

împărat al lui Iuda. Cînd Ierusalimul a fost mai tîrziu distrus, fiilor lui Ioiachin li s-au acordat raţii sub supravegherea regală, în vreme ce fiii lui Zedechia au fost ucişi cu toţii. Deşi Ierusalimul a menţinut timp de alţi unsprezece ani aparenţa unei guvernări, luarea în captivitate din 597 a avut un efect devastator asupra ţinutului lui Iuda.
In 586 ţara a suportat presiunea unei alte invazii, cu rezultate încă mai grave şi mai cumplite. Ierusalimul a fost distrus, împreună cu templul său. Iuda nu a mai existat ca stat naţional. Ierusalimul fiind în ruine, capitala a fost abandonată de poporul rămas în ţară. Sub conducerea lui Ghedalia, care fusese desemnat de Nebucadneţar ca guvernator al lui Iuda, cei rămaşi s-au adunat la Miţpa (II Regi 25:22; Ier. 40:14). După cîteva luni Ghedalia a fost asasinat de Ismael, iar cei rămaşi, descurajaţi, au migrat în Egipt. Pe drumul prăfuit şi-a tras picioarele alături de ei şi profetul Ieremia.
în Ieremia 52:30 e menţionată o a patra deportare. Iosefus raportează că în 582 î.e.n., cînd Nebucadneţar a subjugat Egiptul, au fost luaţi prizonieri mai mulţi evrei.
Conform lui Berosus, coloniilor evreieşti li s-au atribuit aşezăminte potrivite în întreaga Babilonie, după cum indicase Nebucadneţar. Rîul Gheber, lîngă care Ezechiel a avut prima viziune şi chemare profetică (Ezech. 1:1), a fost identificat cu canalul Nar Kabari de lîngă Babilon. Tell-Abib (Ezech. 3:15), un alt centru al activităţii, se presupune că era în aceeaşi zonă.
Nebucadneţar şi-a dedicat interesul spre înfrumuseţarea cetăţii Babilon în asemenea măsură încît grecii o

recunoşteau drept una din minunile lumii antice. Nu avem motive să ne îndoim că prizonierii evrei au fost puşi să muncească în marea capitală. Textele Weidner menționează nume evreieşti alături de cele ale unor lucrători iscusiți din alte state, care erau folosiți de Nebucadneţar în strădania sa încununată de succes de a face ca Babilonul să devină mai impresionant decît a fost vreodată o cetate asiriană. în felul acesta regele babilonian a utilizat cu înțelepciune meşteşugarii, artizanii şi lucrătorii experimentați luați prizonieri din Ierusalim. Vecinătatea Babilonului ar fi putut fi la început centrul aşezărilor evreieşti, dar prizonierii s-au răspîndit în cadrul imperiului pe măsură ce au primit mai multă libertate, mai întîi sub stăpînirea babiloniană şi apoi sub cea persană. Excavațiile de la Nippur au scos la iveală tăblițe cuprinzînd nume comune relatării Ezra-Neemia, indicînd faptul că acolo exista o colonie evreiască în timpul exilului. Nippur, aflat la 96 km. sud-est de Babilon, a continuat să fie o comunitate evreiască pînă la distrugerea ei în

jurul anului 900 e.n. Alte locuri menționate ca aşezări evreieşti sînt lel-Melah şi Tel-Harşa (Neem. 7:61), Ahava şi Casifia (Ezra 8:15, 17). La acestea Iosefus adaugă Neerda şi Nisibis, undeva de-a lungul Eufratului („Antichităţi" 18:9).

Dorul după țara natală îi cuprinsese pe exilați. Lucrul acesta a fost mai cu seamă adevărat în perioada cînd guvernul Ierusalimului a rămas intact. Falşii proroci au insuflat un spirit de revoltă în Babilon, cu rezultatul că doi rebeli şi-au pierdut viața, uciși de scutierii lui Nebucadneţar (Ier. 29). La scurtă vreme după luarea în robie în 597, Hanania a prezis că peste doi ani evreii vor sfărîma jugul babilonian (Ier. 28). Şi Ezechiel s-a lovit în vremea lui de incitatori la revoltă (Ezech. 13). Ieremia, care le era bine cunoscut captivilor datorită lungii sale lucrări la Ierusalim, a trimis scrisori sfătuindu-i să se stabilească în Babilon, să înalțe case, să planteze vii şi să se organizeze pentru o perioadă de 70 de ani de prizonierat (Ier. 29).

Cînd speranța întoarcerii imediate a dispărut odată cu căderea şi distrugerea Ierusalimului în 586, iudeii exilați s-au resemnat la gîndul lungii captivități prezise de Ieremia. Nume babiloniene ca Immer şi Cherub (Neem. 7:61) i-au sugerat lui Albright că evreii s-au adaptat la o viață pastorală şi agricolă în cîmpia roditoare aflată de-a lungul Eufratului. De asemenea evreii s-au angajat în acțiuni comerciale în cadrul imperiului. înregistrări din secolul al cincilea arată că ei au devenit foarte activi în afaceri şi comerț, concentrate la Nippur.

Din punct de vedere lingvistic, evreul obişnuit se confrunta cu o nouă problemă. Chiar înainte de Sennaherib, triburile aramaice se infiltraseră în Babilonia şi ulterior au devenit elementul predominant în cadrul populației, astfel că aramaica a intrat în uzul comun.[13] încă din secolul al şaptelea era limba diplomației internaționale a asirienilor (II Regi 18:17-27). Cu toate că această trecere la o nouă limbă a creat pentru majoritatea evreilor o problemă lingvistică, este foarte posibil ca unii să fi fost familiarizați cu aramaica — de fapt unii au studiat probabil aramaica în Ierusalim. în plus, israeliții din Regatul de Nord, care se aflau deja în Babilonia, vorbeau probabil fluent atît în ebraică cît şi în aramaica.

Deşi referirile sînt limitate, dovezile disponibile relevă faptul că prizonierii primeau un tratament favorabil. Ieremia şi-a adresat corespondența „bătrînilor din robie" (Ier. 29:1). Ezechiel se întîlnise cu „bătrînii casei lui Iuda" (8:1), arătînd astfel că aveau libertatea de a se organiza în scopuri religioase. Cu alte ocazii „bătrînii lui Israel" au venit să-1 vadă pe Ezechiel (14:1 şi 20:l).[14] în mod evident, Ezechiel avea

libertate de a desfăşura o largă lucrare printre prizonieri. El era căsătorit, trăia în casa lui şi discuta în mod liber probleme religioase cu bărtînii cînd aceştia îl întîlneau sau veneau la el acasă. Prin acte simbolice în public, Ezechiel a discutat soarta politică şi pieirea Regatului de Sud, pînă cînd Ierusalimul a fost distrus în 586. După aceea el a continuat să-şi încurajeze poporul cu speranțele şi perspectivele restaurării regatului davidic.

Experiența lui Daniel şi a tovarăşilor săi pune şi ea în evidență tratamentul favorabil acordat prizonierilor din Iuda. Dintre primii prizonieri luați în 605 î.e.n., au fost aleşi tineri din nobilimea şi familia regală a lui Iuda, pentru a fi educați şi pregătiți la curtea babiloniană (Dan. 1:1-7). Dîndu-i-se ocazia de a interpreta visul lui Nebucadneţar, Daniel a fost brusc înălțat într-o poziție conducătoare, fiind considerat printre înțelepții Babilonului. La cererea lui, celor trei prieteni ai săi li s-au acordat de asemenea poziții importante în provincia Babilonului. în timpul lungii domnii a lui Nebucadneţar, Daniel şi prietenii lui au cîştigat din ce în ce mai multă recunoaştere datorită evenimentelor în cartea lui Daniel. E logic să presupunem că şi altor prizonieri li s-au încredințat poziții de răspundere la curtea babiloniană. Daniel a ajuns al treilea în conducere, în timpul co-guvernării lui Belşaţar şi Nabonidus. După căderea Babilonului în 539 î.e.n., Daniel şi-a continuat slujba lui distinctă de guvernare sub Darius medul şi Cirus persanul.

Tratamentul acordat lui Ioiachin şi fiilor lui de asemenea vorbeşte despre grija mărinimoasă față de unii prizonieri evrei. Ioiachin îşi avea proprii însoțitori şi hrană alocată întregii sale familii, deşi oficial nu a fost eliberat din închisoare pînă în 562, la moartea lui Nebucadneţar (II Regi 25:27-30). Enumerarea pe aceste tăblițe a altor bărbați din Iuda arată că aprovizionarea generoasă nu s-a limitat la familia regală.

Destinul Esterei la curtea persană a lui Xerxes I este caracteristic pentru tratamentul acordat evreilor de suveranii lor. Neemia a slujit şi el la curtea regală. Prin contactul lui personal cu Artaxerxes, el a avut ocazia de a susține

cauza bunăstării celor care se întorseseră pentru a reconstrui Ierusalimul.
Whitley pune pe drept cuvînt la îndoială descrierile unor autori ce redau soarta evreilor în captivitatea babiloniană ca fiind de suferință și sclavie. Ewald și-a fundamentat concluziile pe fragmente selecționate din Isaia, Psalmi și Plîngeri, afirmînd că pentru prizonierii evrei condițiile au devenit din ce în ce mai grele. Dovezile istorice par să nu sprijine ideea că prizonierii evrei au fost maltratați, ori că li s-au suprimat activitățile civice și religioase în vremea supremației babiloniene. Dovezile limitate existente

în surse biblice și arheologice sprijină afirmația lui George Adam Smith că situația evreilor era onorabilă și fără suferințe excesive.
Exilații din Ierusalim care erau conștienți de motivele prizonieratului, trebuie să fi experimentat un sentiment adînc de umilință și chin sufletesc. Timp de patruzeci de ani Ieremia îi prevenise cu credință pe concetățenii săi de judecata inevitabilă — Ierusalimul va fi atît de devastat încît orice trecător va fi îngrozit la vederea lui (Ier. 19:8). în pofida avertismentelor, ei aveau încredere că Dumnezeu nu va permite ca templul Lui să fie distrus. Ca păstrători ai legii, aceşti oameni nu credeau că Dumnezeu va permite ca ei să fie luați prizonieri. Acum, comparînd gloria lui Solomon și faima internațională a Israelului cu ruinele Ierusalimului, mulți și-au exprimat pe față rușinea și tristețea. Cartea Plîngerilor regretă adînc faptul că Ierusalimul a devenit un trist spectacol internațional. Daniel a recunoscut în rugăciunea sa că poporul lui a devenit rușinea și ocara națiunilor (Dan. 9:16). O asemenea suferință era pentru prizonierii îngrijorați de viitorul Ierusalimului o povară mai mare decît orice privațiune fizică pe care trebuiau să o îndure în țara exilului.
Atît Ieremia cît și Ezechiel au prezis că Dumnezeu îi va readuce pe evrei în propria lor țară. Un alt izvor de mîngîiere și speranță pentru exilați era mesajul lui Isaia. în scrierile lui prezisese exilul babilonian (îs. 39:6). De asemenea el i-a asigurat că se vor întoarce în vremea lui Cirus (îs. 44:28). începînd cu capitolul 40 el a dezvoltat acest mesaj încurajator, pe care-1 anunțase deja în capitolele anterioare. Dumnezeu era atotputernic. Toate națiunile se aflau sub controlul Său. Dumnezeu a folosit națiunile și pe împărații lor pentru a aduce judecata asupra Israelului, și tot așa îi putea folosi pentru a-Și repune poporul în drepturi. Apariția lui Cirus la conducerea Persiei trebuie că a mărit aparențele de restaurare ale exilaților care credeau în mesajul profetic al prorocilor.
[1] D.J. Wiseman, „Chronicles of Chaldaean Kings (626-556 î.e.n. in the British Museum" (Londra: Trustees of the Brilish Museum, 1956). Wiseman datează urcarea lui Sinsariskun la tronul asirian în 629 î.e.n.
[2] Căsătoria dintre fiul lui Nabopolassar, Nebucadnțar și Amytis, fata fiului lui Cyaxares. Conf. C.J. Gadd, „The Fall of Nineveh", pag. 10-11.
[3] Cine erau Umman — manda menționați în această campanie ca aliați ai Babilonului? Unii cercetători îi identifică cu mezii, în vreme ce alții îi identifică cu sciții. Deși Wiseman, op. cit., pag. 15-16 înclină către prima posibilitate, remarcați discuția lui, care enumera izvoare istorice în sprijinul ambelor opinii.
[4] Wiseman sugerează că Nabopolassir a rămas acasă din motive politice, sau, după cum sugerează Berosus, el nu a putut îndura efortul luptei datorită vîrstei ori sănătății.
[5] Wiseman, pag. 30, sugerează că referirea lui Iosefus, „ Antiquities of the Jews X. 6 (87)" se aplică unei perioade anterioare acestei lupte. în al patrulea an al lui Nebucadnețar și al optulea an al lui Ioiachim,

acesta din urmă și-a plătit din nou tributul ca răspuns la o amenințare de război. Deși Neco se retrăsese în Egipt după lupta decisivă de la Carchemiș, el era suficienit de puternic pentru a-1 influența pe Ioiachim să nu-i achite tributul lui Nebucadnețar. Regele Babilonului și-a asigurat fără îndoială sprijinul lui Ioiachim înainte de a declanșa lupta cu Egiptul.
[6] Wiseman, op. cit., pag. 33-35. El sugerează că Ioiachim ar fi putut fi ucis într-un atac babilonian anterior asupra Ierusalimului, deoarece el a murit înainte ca principalele forțe să fi părăsit Babilonul în decembrie 598.
[7] Conf. Ier. 52:31-34 și II Regi 25:27-30.
[8] A se vedea discuția și harta lui Wiseman, op. cit,, pag. 39 și cont.
[3] Traficul pe caravane este menționat în Iov 6:19 și îs. 21:4. Remarcați de asemenea referirea la Tema, în Gen. 25:15.
[10] Persia a fost primul adevărat imperiu mondial. Spre deosebire de imperiile anterioare, Persia includea multe rase diferite — mai multe grupuri semite, mezi, armeni, greci, egipteni, indieni și persanii înșiși. Factorii care au dat perșilor posibilitatea de a menține această diversitate, dîndu-i un aspect unitar timp de peste 200 de ani sînt: (1) organizarea eficientă, (2) o puternică armată, (3) toleranța persană, (4) un excelent sistem de drumuri.
[11] Cilindrul lui Cirus, din „Ancient Near Eastern Texts",edit. de P. Pritchard(Princeton, 1950), pag. 315-316. E evident că Astyages din Media, Croesus din Lydia și Nabonidus din Babilonia au fost bine tratați de Cirus. Conform lui Robert William Rogers, „History of Ancient Persia' (New York, 1929), pag. 49, Croesus a fost trimis la Barene în Media, unde i-a fost alocat un venit regal într-un stat semiregal, cu o gardă formată din 5000 de cavaleriști și o infanterie de 10.000 de oameni.
[12] A. T. Olmstead, „History of the Persian Empire" (Chicago, 1948), pag. 142, folosește argumentul tăcerii pentru a presupune că Zorobabel s-a răzvrătit și a fost executat, întrucît el nu mai este menționat ulterior în nici o relatare. Albright, „The Biblical Period", pag. 50, afirmă că deoarece nu se știe nimic despre moartea lui Zorobabel, nu există motive pentru a se presupune că nu i-a fost loial lui Darius.
[13] Dovezi concludente că aramaica a înlocuit akkadiana ca limbaj diplomatic internațional, sînt evidente într-o scrisoare aramaica descoperită la Saqqara, Egipt, în 1942 și publicată în 1948, prin care un rege palestinian cerea ajutor Egiptului. A se vedea John Bright, „A new Letter in Aramaic written to a Pharaoh in Egipt", în „Biblical Archaeologist" XII, nr. 2 (mai, 1949), 46 și cont.
[14] Oesterly sugerează că evreii care trăiseră în Babilon timp de peste un secol, au fost recunoscuți drept conaționali, avînd toate privilegiile cetățeniei. Oesterly și Robinson, „Hebrew Religion" (ed. a. 2-a, 1937), pag. 283-284.

CAPITOLUL XVI
Mîna cea bună a lui Dumnezeu

După criza internațională din 539 î.e.n., **prin** care Persia a cîștigat supremația asupra Babilonului, pentru evrei s-a creat ocazia de a se restabili în Ierusalim. Dar în timpul acesta mulți dintre exilați se stabiliseră atît de confortabil lîngă apele Babilonului încît nu au luat în seamă decretul care le permitea întoarcerea în Palestina. Prin urmare, țara exilului a continuat să fie căminul evreilor și pentru generațiile următoare
Sursele biblice tratează în principal despre exilații care s-au întors în țara lor natală. Memoriile lui Ezra și

Neemia, deşi scurte şi selective, prezintă faptele esențiale privind situația statului evreiesc restaurat la Ierusalim. Estera, singura carte a Vechiului Testament dedicată exclusiv soartei evreilor care nu s-au întors, aparține şi ea acestei perioade. Pentru a păstra ordinea istorică, acest studiu tratează povestea Esterei alături de Ezra-Neemia. Din punct de vedere cronologic acest material se încadrează în patru perioade: (1) Restabilirea Ierusalimului, Ezra 1-6 (cea. 539-515 î.e.n.); (2) Estera împărătească, Est. 1-10 (cea. 483); (3) Ezra reformator, Ezra 7-10 (cea. 457); (4) Neemia guvernator, Neem. 1-13 (cea. 444).

Restabilirea Ierusalimului

Intîmpinînd opoziție şi greutăți în ludea, evreii care se întorseseră n-au putut dintr-o dată să termine construirea Templului. S-au scurs aproximativ douăzeci şi trei de ani pînă şi-au atins obiectivul principal. Relatarea din Ezra 1:1-6:22 poate fi convenabil împărțită după cum urmează:

I. întoarcerea din Babilon în Ierusalim Edictul lui Cirus Pregătirea Lista emigranților
1:1-2:70
1:1-4
1:5-11
2:1-70
274
CĂLĂTORIE PRIN VECHIUL TESTAMENT
=MAREA MEDITERANĂ
©Hebron
IDUMEA
PALESTINA DUPĂ EXIL
cea. 450 î.e.n.
MÎNA CEA BUNĂ A LUI DUMNEZEU
275
II. Stabilirea la Ierusalim
Ridicarea altarului—instituirea închinării Ținerea Praznicului Corturilor Aşezarea temeliei Templului Oprirea construcției (Opoziția în ultima perioadă) III. Noul Templu
Conducătorii îndemnați la acțiune Cererea adresată lui Darius Decretul regal Terminarea Templului Sfințirea Templului Instituirea sărbătorilor
întoarcerea din Babilon
3:1-4:24
3:1-3
3:4-7
3:8-13
4:1-24
4:6-23
5:1-6:22
5:1-2
5:3-17
6:1-12
6:13-15
6:16-18
6:19-22

Cînd a intrat în cetatea Babilonului în 539, Cirus a pretins că fusese trimis de Marduk, principalul zeu babilonian, ce căuta un prinț neprihănit, în consecință, ocuparea Babilonului a avut loc fără luptă sau distrugerea oraşului. Imediat Cirus a anunțat o politică ce era exact reversul practicii brutale de dislocare a popoarelor cucerite. începînd cu Tiglat-Pileser III (745 î.e.n.), regii asirieni terorizaseră națiunile subjugate mutîndu-le în ținuturi îndepărtate. Ulterior babilonienii urmaseră exemplul asirian. Cirus, pe de altă parte, a proclamat în mod public că popoarele dislocate se puteau întoarce în țara natală şi-şi puteau venera zeii în propriile lor sanctuare. In cartea lui Ezra sînt păstrate două copii ale proclamației lui Cirus. Prima relatare (1:2-4) este în ebraică, în timp ce a doua (6:3-5) este dată în aramaică. Un studiu recent arată că ultima reprezintă o „dikrona", termen oficial aramaic desemnînd un decret oral al unui conducător. Acesta nu era destinat publicării, ci servea ca memorandum pentru ca slujbaşii în drept să inițieze acțiuni legale. Ezra 6:2 arată că această copie aramaică a fost identificată în dosarele guvernului din Ecbatana, reşedința de vară a lui Cirus în 538 î.e.n.

Documentul ebraic a fost pregătit în scopul publicării pentru exilații israeliți. în comunitățile evreieşti din întreg imperiul el a fost anunțat verbal în limba ebraică. Adaptîndu-1 religiei acestora, regele persan a susținut că era însărcinat de Domnul Dumnezeul cerului pentru a construi un templu la Ierusalim. Prin urmare le permitea evreilor să se întoarcă în ținutul lui Iuda. I-a încurajat pe cei rămaşi să-i susțină pe emigranți cu
276
CĂLĂTORIE PRIN VECHIUL TESTAMENT
MÎNA CEA BUNĂ A LUI DUMNEZEU

L

daruri în aur, argint, animale şi alte provizii pentru reinstituirea Templului din Ierusalim. După cum îl recunoscuse pe Marduk la intrarea în Babilon, Cirus i-a acordat recunoaştere şi Dumnezeului evreilor. Cu toate că din partea lui aceasta ar fi putut să fie doar o problemă de avantaj politic, Cirus a împlinit totuşi profeţia lui Isaia conform căreia după exil Dumnezeu îl va folosi pe Cirus pentru a-i aduce pe evrei înapoi în ţara lor (îs. 45:1-4).

în urma acestei proclamaţii, mii de exilaţi s-au pregătit pentru întoarcere. Cirus a poruncit vistiernicului său să redea evreilor vasele pe care Nebucadneţar le luase din Ierusalim. Aceste vase i-au fost încredinţate lui Şeşbaţar, un prinţ al lui Iuda care răspundea de transportarea lor.[1] Unici printre naţiuni, evreii nu aveau de restaurat o statuie a Dumnezeului lor, deşi această măsură era cuprinsă în decretul general al lui Cirus. Chivotul legămîntului, obiectul cel mai sacru al Ierusalimului, fusese fără îndoială pierdut cu ocazia distrugerii Ierusalimului. Cu aprobarea şi sprijinul oficial al regelui Persiei, exilaţii au parcurs cu succes calea lungă şi primejdioasă către Ierusalim, intenţionînd să reconstruiască Templul care fusese în ruine timp de aproximativ cincizeci de ani. Deşi nu se dă data exactă a acestei întoarceri, ea a avut loc cel mai probabil în 538 î.e.n. sau în anul următor.

Conform lui Ezra 2, la Ierusalim s-au întors aproximatiov 50.000 de exilaţi.[2] Dintre cei unsprezece conducători numiţi, Zorobabel şi Iosua (Ieşua) par să fi fost cei mai activi îndrumători ai poporului în încercarea de a restabili ordinea în acele condiţii haotice. Primul fiind nepotul lui Ioiachin, reprezenta casa lui David în conducerea politică. Al doilea slujea ca mare preot, oficiind în problemele religioase.

Stabilirea la Ierusalim

Prin luna a şaptea a anului întoarcerii, oamenii se stabiliseră suficient de bine în împrejurimile Ierusalimului, pentru a se aduna în masă la construirea altarului Dumnezeului lui Israel şi pentru a reinstitui jertfa arderii de tot prescrisă de Moise (Ex. 29:38 şi cont.). în a cincisprezecea zi a lunii, ei au ţinut Sărbătoarea Corturilor sau a Colibelor, conform cerinţei scrise (Lev. 23:34 şi cont.). Prin aceste festivităţi impresionante, cultul religios s-a reinstaurat la Ierusalim, astfel că luna nouă şi alte sărbători fixate au urmat la timpul cuvenit. Odată cu reinstituirea închinării, oamenii au adus bani şi materiale zidarilor şi tîmplarilor care negociau cu fenicienii pentru materiale de construcţie, conform permisiunii acordate de Cirus.

Construirea Templului a început în a doua lună a anului următor, sub conducerea lui Zorobabel şi Iosua. Leviţi în vîrstă de peste douăzeci de ani au servit ca supraveghetori. Temelia Templului a fost pusă printr-o ceremonie adecvată, cu preoţi înveşmîntaţi pentru ceremonie, slujind ca trompetişti. Conform instrucţiunilor lui David, împăratul Israelului, fiii lui Asaf au înălţat laude, acompaniaţi de chimvale. Se pare că o cîntare antifonică, în care un cor cînta „Lăudaţi pe Domnul căci este bun", în timp ce altul răspundea „Iar îndurarea Lui ţine în veac,"[3] după care mulţimea adunată s-a alăturat cu laude victorioase. Dar nu toţi au strigat de bucurie; oamenii mai în vîrstă îşi aminteau încă slava şi frumuseţea Templului lui Solomon, plîngînd cu amar şi fără să se ascundă.

Aflînd de reconstrucţia din Ierusalim, oficialităţile Samariei au încercat să se amestece, deoarece în mod evident ei considerau Iuda ca parte a provinciei lor. Susţinînd că şi ei se închinaseră aceluiaşi Dumnezeu încă din vremea cînd Esar-Hadon (681-668 î.e.n.) îi aşezase în Palestina, au cerut lui Zorobabel şi altor conducători să-i lase să participe la construirea Templului. Cînd cererea le-a fost respinsă, au devenit făţiş ostili şi au adoptat o politică de zădărnicire şi descurajare a coloniei ce lupta să se menţină. Ei au reuşit să împiedice lucrul la Templu în tot restul domniei lui Cirus şi în timpul lui Cambyses, chiar pînă în al doilea an al domniei lui Darius (520 î.e.n.).

în acest punct, în naraţiunea lui Ezra este înserată opoziţia care a urmat. Ezra 4:6-23 este relatarea intervenţiei inamice în zilele lui Ahaşveroş sau Xerxes (485-465) şi în timpul domniei lui Artaxerxes (464-424). Străinii, stabiliţi în cetăţile Samariei, i-au cerut lui Artaxerxes să cerceteze înregistrările istorice referitoare la revoltele şi răzvrătirile care avuseseră loc la Ierusalim în vremuri trecute. Ca rezultat, un decret regal i-a împuternicit pe conducătorii samariteni să-i oprească pe evrei în efortul lor de a reconstrui cetatea Ierusalimului. întrucît Neemia a venit la Ierusalim în 444 î.e.n. autorizat de Artaxerxes să reconstruiască zidurile, probabil că acest decret ce-i favoriza pe samariteni a fost dat în primii ani ai domniei sale, probabil înainte de venirea lui Ezra în 457 î.e.n.

Noul Templu

în al doilea an al lui Darius (520 î.e.n.), evreii au reluat lucrul la Templu. Hagai, aducînd mesajul lui Dumnezeu pentru această ocazie, i-a mişcat pe oameni şi pe conducători amintindu-le că deveniseră atît de absorbiţi de construirea propriilor case încît neglijaseră locul de închinare.[4] în mai puţin de o lună Zorobabel şi Iosua au condus poporul într-un nou efort de reconstruire a Templului (Hag. 1:1-15). La scurt timp

după aceea profetul Zaharia a colaborat cu Hagai, stimulînd programul de construcție (Zah. 1:1).
Reluarea activității de construire în Ierusalim a atras imediat atenția lui Tatnai, satrapul Siriei, şi colegilor lui care reprezentau interesele Persiei în această zonă. Deşi au venit la Ierusalim pentru a face o investigație completă, ei au amînat acțiunea aşteptînd verdictul lui Darius. Ei au raportat într-o scrisoare către regele persan descoperirile lor privind evenimentele trecute şi viitoare legate de înălțarea Templului. Ei erau în primul rînd preocupați de pretenția evreilor că Cirus le-a acordat permisiunea de a construi Templul.
Urmînd această sugestie, Darius a ordonat cercetarea arhivelor din Babilonia şi Ecbatana, capitala Mediei. în ultima a fost găsită o dikrona ce consemna în aramaică edictul lui Cirus. Pe lîngă verificarea acestui decret, Darius a dat ordine stricte care interziceau intervenția lui Tatnai şi asociaților săi. în plus el a poruncit ca venitul regal din provincia Siriei să fie alocat evreilor pentru programul lor de construcție. De asemenea i-a instruit să asigure o bună aprovizionare pentru jertfele zilnice, astfel ca preoții din Ierusalim să poată mijloci pentru binele regelui persan. Prin urmare intervenția lui Tatnai care avea intenția de a defăima, a avut ca rezultat providențial nu numai sprijinul politic al lui Darius ci şi ajutorul material pentru realizarea proiectului, din partea oficialităților districtuale directe.
Templul a fost terminat în cinci ani, 520-515 î.e.n. Deşi a fost ridicat pe acelaşi loc, el nu putea egala în frumusețe ori măiestrie structura construită de Solomon în urma pregătirii minuțioase a lui David, cu resursele lui inegalabile. Pe baza lui I Macab. 1:21 şi 4:49-51, este evident că înzestrarea era inferioară. în locul sfînt se aflau altarul pentru tămîie, masa pentru punerea pîinilor şi un candelabru cu şapte brațe (în vremea lui, Solomon a pus cu dărnicie zece candelabre). Din locul prea sfînt lipsea chivotul legămîntului. Iosefus arată că în fiecare an de Ziua Ispăşirii marele preot îşi aşeza cădelnița pe lespedea de piatră ce marca poziția anterioară a chivotului. în studiile sale asupra Templului, Parrot trage concluzia că este foarte probabil ca planurile sanctuarului lui Solomon să fi fost respectate de Zorobabel. Referirile răzlețe din Ezra şi cărțile Macabeilor pot servi cel mult ca sugestii. Conform lui Ezra 5:8 şi 6:3-4, pentru construirea zidurilor au fost utilizate pietre mari şi grinzi de lemn. Măsurătorile date sînt incomplete în textul actual. O recentă interpretare a decretului lui Antiochus III al Siriei (223-187 î.e.n.) indică existența unei curți interioare

şi exterioare. în cea din urmă era admis oricine, dar intrarea în curtea interioară le era permisă doar evreilor care se conformaseră legilor levitice de curățire. De asemenea, curțile erau înzestrate cu camere pentru depozitarea diferitelor daruri cît şi a vaselor folosite în Templu. Una din aceste camere şi-a însuşit-o amonitul Tobia pentru o scurtă perioadă, în vremea lui Neemia (Neem. 13:4-9).
Ceremoniile de sfințire a acestui templu trebuie să fi fost impresionante.[5] Jertfele pregătite constau din 100 de tauri, 200 berbeci, 400 miei şi o jertfă de ispăşire pentru păcat alcătuită din 12 țapi reprezentînd cele douăsprezece triburi ale lui Israel. Ultima jertfă semnifica faptul că această închinare reprezenta întreaga națiune cu care se stabilise legămîntul. Prin această slujbă de sfințire, preoții şi leviții şi-au inaugurat serviciile regulate în sanctuar, după cum le fusese prescris prin legea lui Moise.
în luna următoare, evreii au sărbătorit Pastele. Preoții şi leviții au fost pregătiți prin ceremoniile de purificare adecvate, pentru a oficia la celebrarea acestei datini istorice. Preoții au fost astfel împuterniciți să stropească sîngele, în vreme ce leviții omorau miei pentru întreaga congregație. Cu toate că inițial capul fiecărei familii ucidea mielul pascal (Ex. 12:6), leviții preluaseră această îndatorire, pe bază comunitară, încă din vremea lui Iosia (II Cron. 30:17), cînd cei mai mulți dintre laici nu aveau dreptul de-a o face. în felul acesta leviții au uşurat îndatoririle istovitoare ale preoților, în timp ce aceştia aduceau jertfele şi stropeau sîngele (II Cron. 35:11-14). Israeliții care trăiau încă în Palestina s-au alăturat exilaților reîntorşi, la această sărbătoare voioasă. Separîndu-se de practicile păgîne în fața cărora cedaseră, aceşti israeliți şi-au reînnoit devotamentul față de Dumnezeu prin închinarea la Templu.
Sfințirea Templului şi ținerea Paştelui în primăvara lui 515 î.e.n., au marcat un moment istoric în Ierusalim. Speranțele exilaților s-au împlinit prin restabilirea Templului ca loc de închinare. în acelaşi timp, Pastele le-a reamintit de izbăvirea lui Israel din robia egipteană. în plus, ei s-au bucurat de realizarea restaurării după exilul babilonian.
Povestea Esterei
De la terminarea Templului, în al şaselea an al lui Darius (515 î.e.n.) pînă în vremea domniei lui Artaxerxes I care a început în 464 î.e.n., cronica biblică păstrează o tăcere aproape totală asupra situației evreilor în

Ierusalim. Povestea Esterei constituie principalul izvor biblic asupra acestei perioade. Din pune de vedere istoric ea se identifică cu domnia lui Ahaşveroş, ori Xerxes (485-465 î.e.n.), şi se referă numai la situația exilaților care nu s-au întors la Ierusalim.
Deşi în cartea Esterei nu e menționat numele lui Dumnezeu, providența divină şi grija supranaturală sînt evidente în tot cuprinsul ei. Postul e recunoscut ca practică religioasă. Sărbătoarea Purim, comemorînd izbăvirea evreilor,

îşi găseşte o explicaţie logică dacă evenimentele din Estera sînt recunoscute drept cadru istoric. Referirea la această sărbătoare în II Macab. 15:36, unde este numită ziua lui Mardoheu, arată că ea era respectată în secolul al doilea î.e.n. în zilele lui Iosefus, Purim era sărbătorit o săptămînă întreagă (Antichităţi XI 6:13).
Cartea Esterei poate fi sistematizată după cum urmează:
I. Evrei la curtea persană
Vasti îndepărtată de Ahaşveroş Alegerea Esterei ca împărătească Mardoheu salvează viaţa împăratului II. Ameninţare la adresa poporului evreu
Complotul lui Haman de nimicire a evreilor Evreii se tem de nimicire Mardoheu o înştiinţează pe Estera Estera îşi riscă viaţa III. Triumful evreilor
Mardoheu primeşte onoruri împărăteşti
Estera mijloceşte — Haman spînzurat
Avansarea lui Mardoheu
Răzbunarea evreilor
Sărbătoarea Purim
Mardoheu îşi păstrează înaltele onoruri
1:1-2:23 1:1-22 2:1-18
2:19-23
3:1-5:14
3:1-15
4:1-3
4:4-17
5:1-14
6:1-10:3
6:1-11
6:12-7:10
8:1-17
9:1-15
9:16-32 10:1-3
Shushan (ori Susa), capitala Persiei, e punctul geografic de interes în Cartea Esterei. Asemenea Babilonului sau Ecbatanei, ea s-a distins în vremea lui Cirus ca cetate regală. Magnificul palat al lui Xerxes ocupa 5117 metri pătraţi pe acropolisul acestei mari cetăţi elamice. Cronologic, evenimentele din Estera sînt datate între anul al treilea şi al doisprezecelea al domniei lui Xerxes (483-471 î.e.n.).
Evrei la curtea persană
In al treilea an al domniei, Xerxes şi-a adunat la Susa guvernatorii şi

oficialităţile din vastul lui imperiu ce se întindea din India pînă în Etiopia, pentru o perioadă de şase luni. în cadrul unei sărbători culminante de şapte zile, s-a distrat împreună cu ei bînd şi benchetuind, în timp ce împărăteasa Vasti era gazda unui banchet al femeilor. în a şaptea zi, Xerxes, fiind beat, a cerut ca împărăteasa Vasti să vină şi să-şi etaleze coroana şi frumuseţea înaintea asistenţei festive alcătuită din demnitari guvernamentali. Ea a nesocotit porunca împăratului, refuzînd să-şi rişte prestigiul regal. Dar Xerxes a fost furios! El a conferit cu înţelepţii săi, care l-au sfătuit s-o destituie pe împărăteasă. împăratul a urmat sfatul acesta şi a îndepărtat-o pe Vasti de la curtea regală. Femeile din întregul imperiu au fost îndemnate să-şi respecte bărbaţii, pentru a nu urma exemplul lui Vasti.
Cînd şi-a dat seama că prin edictul său regal Vasti fusese permanent ostracizată, Xerxes s-a îngrijit de alegerea unei noi împărătesc Fecioare din tot Imperiul Persan au fost alese şi duse la curtea împăratului, în Susa. Printre ele se afla şi Estera, o evreică orfană care fusese adoptată de vărul ei Mardoheu. La timpul cuvenit, cînd fecioarele au apărut în faţa împăratului, Estera, care-şi ascunsese identitatea rasială, a fost plăcută mai presus de toate celelalte şi a fost încoronată ca împărătească a Persiei. în al şaptelea an al domniei lui Xerxes ea a fost recunoscută public înaintea prinţilor, printr-un banchet regal.[6] împăratul şi-a exprimat plăcerea pentru recunoaşterea Esterei, anunţînd reducerea taxelor şi împărţind daruri.
înainte de înălţarea Esterei, Mardoheu a manifestat o adîncă preocupare pentru soarta ei, zăbovind în preajma curţii regale. De asemenea, el a păstrat legături strînse cu Estera şi după ce aceasta a devenit împărătească. S-a întîmplat astfel ca Mardoheu, întîrziind pe la poarta palatului, să afle că doi ostaşi din garda regală plănuiau uciderea împăratului. Prin intermediul Esterei complotul a fost adus la cunoştinţa autorităţilor în drept, iar inculpaţii au fost spînzuraţi. în cronica oficială s-a menţionat că Mardoheu a salvat viaţa împăratului.
Ameninţare la adresa poporului evreu
Haman, un membru influent la curtea lui Xerxes, a fost avansat în rang mai presus de tovarăşii lui. Conform poruncii împăratului, el fusese onorat de toţi cu excepţia lui Mardoheu, care fiind evreu refuza să î se închine.[7] Deşi era furios, Haman nu a îndrăznit să-1 singularizeze pe Mardoheu pentru a fi pedepsit. Totuşi ştia că acesta era evreu şi astfel a plănuit executarea tuturor evreilor. El a apelat cu diplomaţie la împărat pentru a obţine

executarea evreilor. Nu numai că a aruncat asupra lor

bănuiala că ar fi un pericol pentru imperiu, dar 1-a asigurat pe împărat şi de marele cîştig financiar care s-ar realiza prin confiscarea averilor acestora, împăratul i-a satisfăcut cu promptitudine cererea şi i-a dat inelul cu sigiliu pentru a pecetlui ordinul. Ca urmare, în a treisprezecea zi din Nisan (prima lună) a fost dat un edict pentru nimicirea evreilor în întreg Imperiul Persan. Haman a desemnat ca dată a execuției a treisprezecea zi din Adar (luna a douăsprezecea).

Oriunde era făcut public acest decret, evreii reacționau prin post şi jale. Cînd însuşi Mardoheu a apărut la poarta palatului îmbrăcat în sac şi cenuşă, Estera i-a trimis grabnic un nou rînd de haine. El a refuzat oferta şi a anunțat-o despre situația evreilor. Cînd Estera i-a vorbit despre primejdia pe care o implica apropierea de împărat fără a fi invitată, Mardoheu i-a sugerat că poziția de împărătească îi fusese încredințată tocmai pentru o ocazie ca aceasta. Astfel Estera a hotărît să-şi rişte viața pentru cei din poporul ei, iar lor le-a cerut să se consacre postului timp de trei zile.

în cea de-a treia zi, Estera s-a adresat împăratului. Ea 1-a invitat la ospăț, însoțit de Haman. Cu această ocazie nu şi-a făcut cunoscut adevăratul motiv de îngrijorare, ci le-a cerut doar să se întoarcă în ziua următoare pentru un alt ospăț. în drum spre casă Haman din nou s-a mîniat cînd Mardoheu a refuzat să se închine înaintea lui. El s-a lăudat soției sale şi unui grup de prieteni, amintind toate onorurile regale care i s-au acordat, dar a arătat că toată bucuria promovării i-a fost împrăştiată de atitudinea lui Mardoheu. La sfatul lor de a-1 spînzura pe Mardoheu, Haman a poruncit imediat ridicarea spînzurătorii.

Triumful evreilor

în acea noapte Xerxes nu a putut dormi. Insomnia i-ar fi putut da sentimentul că ceva rămăsese nefăcut. în orice caz, el a cerut să i se citească cronicile regale. Tocmai după ce împăratul a aflat, spre surprinderea lui, că Mardoheu nu fusese răsplătit niciodată pentru descoperirea complotului din garda palatului, Haman a ajuns la curte sperînd să-şi asigure aprobarea pentru execuția lui Mardoheu. împăratul 1-a întrebat imediat pe Haman ce ar trebui făcut pentru un om pe care împăratul dorea să-1 cinstească. Pe deplin încrezător că el e cel în cauză, Haman a recomandat ca acela să fie îmbrăcat în veşminte regale, escortat de un prinț nobil prin piața oraşului pe un cal al împăratului, şi proclamat de un înalt funcționar ca fiind ales de împărat pentru o recunoaştere şi cinste deosebită. Haman a fost într-adevăr şocat cînd împăratul i-a poruncit să-1 escorteze pe Mardoheu în

felul descris.

Clarificarea lucrurilor se apropia cu repeziciune. La cel de-al doilea ospăț Estera nu a mai ezitat. în prezența lui Haman 1-a implorat curajoasă pe împărat să o salveze pe ea şi poporul ei de la nimicire. Cînd împăratul a întrebat cine ar putea avea astfel de planuri pentru poporul Esterei, ea 1-a acuzat deschis pe Haman. Mîniat, împăratul a ieşit grabnic din cameră, înțelegînd gravitatea situației, Haman a implorat-o pe împărătească să-i scape viața. Cînd s-a întors, Xerxes 1-a găsit pe Haman căzut pe patul pe care era aşezată Estera. înțelegînd greşit intențiile lui Haman, Xerxes a ordonat executarea lui. Ironia soartei a făcut ca Haman să fie spînzurat de spînzurătoarea pregătită lui Mardoheu. După moartea dezonorantă a lui Haman, Mardoheu a căpătat influență la curtea lui Xerxes. Desigur că porunca celui dintîi, ca evreii să fie omorîți, a fost anulată. Mai mult decît atît, Mardoheu a emis cu aprobarea împăratului un nou edict afirmînd că evreii se vor răzbuna pe orice duşman care i-ar putea ataca. Evreii au fost atît de triumfători în urma acestui anunț, încît mulți oameni au început să se teamă de urmări. Nu puțini au adoptat formele exterioare ale religiei evreilor, pentru a evita violența.

Data crucială a fost ziua a treisprezecea a lui Adar, pe care Haman o hotărîse pentru nimicirea evreilor şi confiscarea proprietății lor. în lupta care a izbucnit au fost ucişi mii de ne-evrei. Totuşi pacea s-a reinstaurat repede, iar evreii au instituit o sărbătoare anuală pentru comemorarea izbăvirii lor. Numele acestei sărbători era Purim pentru că Haman fixase acea dată aruncînd sorții, sau Pur.[8]

Reformatorul Ezra

între Ezra 6 şi 7 au trecut cincizeci şi opt de ani de tăcere. Se ştiu puține lucruri despre evenimentele care au avut loc în Ierusalim după sfințirea Templului (515 î.e.n.), pînă la întoarcerea lui Ezra (457 î.e.n.) în al şaptelea an al lui Artaxerxes, împăratul Persiei.

în Ezra 7:1-10:44 se dă o scurtă relatare a activității lui Ezra în Ierusalim şi a întoarcerii exilaților sub conducerea lui. Pentru analiza acestui pasaj observați următoarele:

I. întoarcerea lui Ezra Pregătirea
Decretul lui Artaxerxes Organizarea întoarcerii Călătoria şi sosirea
7:1-8:36 7:1-10
7:11-28 8:1-30
8:31-36

II. Reforma în Ierusalim
Problema căsătoriilor mixte Rugăciunea lui Ezra Adunare publică Pedepsirea vinovaților
9:1-10:44
9:1-5
9:6-15
10:1-15
10:16-44
Cronologic, datele din aceste capitole nu acoperă în mod necesar mai mult de un an. Ordinea evenimentelor pare a fi următoarea:
Nisan (prima lună)
1-3 tabăra lîngă rîul Aha va
4-11 pregătirea pentru călătorie
12 începutul călătoriei spre Ierusalim Ab (luna a cincea)
în prima zi a acestei luni ajung la Ierusalim Kislev (luna a noua)
adunare publică în Ierusalim, după ce Ezra e informat despre
căsătoriile mixte Tabeth (luna a zecea)
începerea examinării părților vinovate şi încheierea primei zile din
Nisan.
întoarcerea lui Ezra
Aflat printre exilații din Babilonia, Ezra, un levit pios din familia aaronică, s-a dedicat studiului Torei. Interesul lui pentru stăpînirea legii lui Moise şi-a găsit expresia în învățătura dată poporului său. Fiind mereu dornic să se întoarcă în Palestina, Ezra a apelat la Artaxerxes cerîndu-i aprobarea de întoarcere. Pentru a-i încuraja pe exilați să se întoarcă în Ierusalim sub conducerea lui Ezra, regele persan a dat un decret semnificativ (Ezra 7:11-26), însărcinîndu-1 pe Ezra să numească magistrați şi judecători în provincia evreiască. Pe lîngă aceasta, Ezra a fost împuternicit să confişte proprietăți şi să închidă ori să execute pe oricine nu se conforma.
Artaxerxes i-a asigurat lui Ezra mijloace financiare deosebit de generoase. Lui Ezra i-au fost date pentru Templul din Ierusalim contribuții regale substanțiale, darurile de bunăvoie ale exilaților şi vase pentru utilizarea sacră. Artaxerxes avea o încredere atît de mare în Ezra încît i-a dat un cec în alb către vistieria regală, pentru orice ar fi considerat că e necesar slujbei la Templu. Conducătorii provinciilor de dincolo de Eufrat aveau porunca de a-i asigura lui Ezra hrană şi bani, pentru ca familia

regală să nu-şi atragă mînia lui Dumnezeu. Mai mult încă, toți cei angajați în slujba Templului din Ierusalim — cîntăreți, slujitori, uşieri şi preoți — erau scutiți de taxe.
Recunoscînd bunăvoința lui Dumnezeu şi încurajat fiind de sprijinul sincer al lui Artaxerxes, Ezra i-a adunat pe oamenii de frunte ai Ierusalimului pe malurile rîului Ahava, în prima zi a lui Nisan.[9] Observînd că leviții erau în mod vădit absenți, el a alcătuit o delegație pentru a apela la Ido din Casifia.[10] Drept răspuns, grupului de emigranți li s-au alăturat 40 de leviți şi 22 de slujitori la Templu. înaintea celor 1800 de bărbați şi a familiilor lor, ce aveau ca destinație Ierusalimul, Ezra a mărturisit cu sinceritate că i-a fost ruşine să-i ceară regelui protecție armată. Prin post şi rugăciune, ei i-au cerut lui Dumnezeu protecție divină, înainte de a-şi începe drumul lung şi nesigur de aproape 1600 kilometri către Ierusalim.
Călătoria a început în a douăsprezecea zi din Nisan. Peste trei luni şi jumătate, în prima zi din Ab, au ajuns în Ierusalim. După ce preoții şi leviții au verificat comorile şi vasele aduse din Babilon pentru Templu, exilații reîntorşi au adus jertfe. La timpul potrivit satrapii şi guvernatorii din Siria şi Palestina i-au asigurat lui Ezra ajutorul şi sprijinul necesar statului evreiesc.
Reformă în Ierusalim
Un comitet local de slujbaşi i-a raportat lui Ezra că israeliții se făceau vinovați de căsătorii mixte cu locuitori păgîni. Printre cei care procedaseră astfel se aflau chiar şi conducători religioşi şi civili. Exprimîndu-şi indignarea morală şi mînia, Ezra şi-a sfîşiat hainele şi şi-a smuls părul. Şocat şi copleşit, el stătu în curtea Templului, în vreme ce oamenii care se temeau de urmări se adunaseră în jurul lui. Cînd a venit timpul jertfei de seară, el s-a sculat din postul său, şi cu hainele sfîşiate a îngenunchiat în rugăciune, mărturisind cu voce tare păcatul lui Israel.
O mare mulțime i s-a alăturat lui Ezra în vreme ce el se ruga şi plîngea. Vorbind în numele poporului, Şecania a

sugerat că exista speranță pentru ei printr-un nou legământ şi 1-a asigurat pe Ezra de sprijinul deplin în înlăturarea acestor rele sociale. Ezra a pretins imediat conducătorilor un jurământ de ascultare.
Retrăgîndu-se pe timpul nopții în camera lui Iohanan, Ezra a continuat să postească şi să se roage, plîngînd pentru starea păcătoasă a poporului. Printr-o proclamație în întreaga țară, oamenii au fost îndemnați, sub amenințarea cu excomunicarea şi pierderea proprietății, să se adune la Ierusalim în trei zile. în a douăzecea zi a lunii Kislev, ei s-au

întîlnit pe locul deschis dinaintea Templului.
Ezra a vorbit adunării tremurînde, arătîndu-i gravitatea păcatului. După ce ei şi-au exprimat dorința de a-i da ascultare, Ezra a încuviințat ca ei să fie reprezentați de căpeteniile lor, astfel încît congregația să poată fi demobilizată deoarece era sezonul ploios. Asistat de un grup selecționat de bărbați şi ajutat de reprezentanți din diferite părți ale statului evreiesc, Ezra a condus timp de trei luni examinarea celor vinovați.
Exista o listă impresionantă de preoți, leviți şi laici, totalizînd 114 oameni, vinovați de căsătorii mixte. Printre cei optsprezece preoți vinovați se aflau rude apropiate ale lui Iosua, marele preot, care se întorsese cu Zorobabel. De fapt o comparație între Ezra 10:18-22 şi 2:36-39 arată că nici unul dintre ordinele preoțeşti reîntoarse nu era liber de această vină. Sacrificînd un berbec drept jertfă pentru vină, părțile vinovate s-au angajat solemn să-şi anuleze căsătoriile.

Neemia Guvernator

Istoricitatea lui Neemia nu a fost niciodată pusă în discuție de nici un cercetător competent. Detaşîndu-se ca una dintre figurile cele mai cunoscute din era post-exilică, el şi-a slujit efectiv poporul începînd din 444 î.e.n. El a renunțat la poziția sa la curtea persană pentru a-şi servi propria națiune în reconstruirea Ierusalimului. Handicapul său fizic ca eunuc a devenit un avantaj pentru slujirea devotată şi conducerea remarcabilă din anii cînd a fost guvernator activ al statului evreiesc.
La venirea lui Neemia, Ezra se afla deja în Ierusalim de treisprezece ani. în timp ce Ezra era un scrib şi învățător priceput, Neemia a demonstrat calități în conducerea agresivă şi energică a afacerilor civice şi politice. Reuşita înălțării zidurilor Ierusalimului, cu toată opoziția duşmanilor, a oferit siguranță exilaților reîntorşi, astfel că ei se puteau dedica sub conducerea lui Ezra responsabilităților religioase prescrise în lege. în felul acesta guvernarea lui Neemia a oferit condiții favorabile extinderii lucrării lui Ezra.
Datele cronologice din Neemia alocă doisprezece ani primei perioade de guvernare a acestuia, începînd din al douăzecilea an al lui Artaxerxes (444 î.e.n.). în al doisprezecelea an al acestei perioade (Neem. 13:6), Neemia s-a întors în Persia (432). Nu se arată cît de curînd s-a întors el la Ierusalim, ori cît timp a continuat ca guvernator. Evenimentele relatate în Neem 1-12 ar fi putut avea loc toate în primul an al conducerii sale. în prima zi a lunii întîi, Nisan (444 î.e.n.), lui Neemia i
s-a aprobat cererea de a pleca în Ierusalim (Neem. 2:1). Fiind un om al acțiunilor hotărîte, fără îndoială că el a plecat la scurt timp după aceasta. Repararea zidurilor s-a încheiat în a şasea lună, Elul (Neem. 6:15). Deoarece acest proiect a fost început la cîteva zile după sosire şi terminat în cincizeci şi două de zile, timpul rămas pentru pregătirea şi călătoria lui este de aproximativ patru luni. în luna a şaptea (Tishri), Neemia a cooperat din plin cu Ezra în ceea ce priveşte îndatoririle religioase (Neem. 7-10), şi-a continuat consemnarea şi foarte probabil a sfințit zidurile în perioada imediat următoare (Neem. 11-12). Cu excepția cîtorva afirmații ce rezumă politica lui Neemia, cititorul rămîne cu impresia că toate aceste evenimente au avut loc în primul an al întoarcerii sale.
Cartea lui Neemia permite următoarea împărțire:

I. împuternicit de Artaxerxes	1:1-2:8
Relatare din Ierusalim	1:1-3
Rugăciunea lui Neemia	1:4-11
Bunăvoința regelui	2:1-8
II. Misiunea la Ierusalim	2:9-6:19
Călătorie izbutită	2:9-10
Inspecție şi evaloare	2:11-16
Opoziție — Sanbalat şi Tobia	2:17-20
Organizarea pentru construcție şi apărare	3:1-32
Succesul în construcție şi apărare	4:1-23
Politica economică	5:1-19
Terminarea zidurilor	6:1-19
[II. Reforma sub conducerea lui Ezra	7:1-10:39
Planurile de înregistrare ale lui Neemia	7:1-73
Citirea legii lui Moise	8:1-12

Sărbătoarea Corturilor	8:13-18
Serviciul divin	9:1-5
Rugăciunea	9:6-38
Legământul de a respecta legea	10:1-39
IV. Programul şi politica lui Neemia	11:1-13:31
Registrul statului evreiesc	11:1-12:26
Sfinţirea zidurilor	12:27-43
Desemnarea îndatoririlor la Templu	12:44-47
Citirea legii	13:1-3
Alungarea lui Tobia	13:4-9
Reinstituirea ajutorului leviţilor	13:10-14

T

Restricţii asupra comerţului în ziua de Sabat	13:15-22
Căsătorii mixte	13:23-29
Rezumat	13:30-31

împuternicit de Artaxerxes

Printre miile de exilaţi evrei care nu se întorseseră în Iuda, se număra şi Neemia. El a fost deosebit de norocos prin faptul că a dobîndit un rang înalt printre slujbaşii curţii persane ca paharnic al lui Artaxerxes Longimanus. Trăind în bogata cetate Susa, aflată la aproximativ 160 kilometri nord-est de Golful Persic, el era aşezat confortabil în capitala Persiei. Aflînd că zidurile Ierusalimului erau încă în ruină, Neemia a fost cuprins de mîhnire. Zile întregi a deplîns lucrul acesta, postind şi rugîndu-se pentru poporul lui din Ierusalim. Rugăciunea înregistrată în Neem. 1:5-11 reprezintă esenţa lucrării sale de mijlocire în această perioadă de jale. Ea reflectă familiaritatea lui Neemia cu istoria Israelului, cu legămîntul de la Muntele Sinai, legea lui Moise care fusese încălcată de Israel, şi cu promisiunea de restaurare a exilaţilor care se pocăiau. Neemia îl recunoştea pe Dumnezeul legămîn-tului ca Dumnezeu al cerului — invocîndu-L să arate milă pentru Israel. In încheiere L-a rugat pe Dumnezeu să-i asigure bunăvoinţa regelui Persiei, stăpînul său.

După trei luni de stăruinţă în rugăciune, Neemia a întîlnit o ocazie unică. Pe cînd îl aştepta pe Artaxerxes, regele a observat că e deosebit de trist. La întrebarea stăpînului său, Neemia şi-a exprimat, cu teamă şi cutremur, mîhnirea cauzată de situaţia haotică din Ierusalim. Cînd Artaxerxes i-a cerut cu amabilitate să-şi spună dorinţele, Neemia a înălţat imediat o rugăciune tăcută, şi i-a cerut cu îndrăzneală regelui să-1 trimită să reconstruiască Ierusalimul, cetatea în care erau mormintele părinţilor săi. Regele Persiei nu numai că l-a autorizat pe Neemia să meargă în această misiune, dar a trimis scrisori dînd porunci guvernatorilor de dincolo de Eufrat, de a-i furniza materiale de construcţie pentru zidurile şi porţile cetăţii cît şi pentru propria lui casă.

Misiunea de la Ierusalim

Sosirea lui Neemia la Ierusalim, însoţit de ofiţeri de armată şi cavalerie, i-a alarmat pe guvernatorii din împrejurimi. însoţit de un mic comitet, Neemia a făcut imediat un tur nocturn al cetăţii, cercetînd starea zidurilor. Apoi i-a adunat pe oameni şi le-a expus propunerea de reconstrucţie. Ei s-au raliat în sprijinul său cu entuziasm. Fiind un

organizator eficient, Neemia a repartizat oameni pentru diferite porţi şi secţiuni ale zidului Ierusalimului (3:1-32).

O astfel de activitate intensă şi neaşteptată a născut opoziţie în provinciile înconjurătoare. Conducători influenţi, cum erau Sambalat horonitul, Tobia amonitul şi Cheşem arabul, i-au învinuit pe evrei de răzvrătire de îndată ce a început lucru.[11] Cînd şi-au dat seama că proiectul de reparaţii progresa rapid, s-au mîniat într-atîta încît au organizat rezistenţă. Aşadar, Sambalat şi Tobia, sprijiniţi de arabi, amoniţi şi asdodiţi, au plănuit atacarea Ierusalimului.

în acel moment zidul era înîlţat pînă la jumătate. Pe lîngă faptul că s-a rugat, Neemia a fixat gărzi zi şi noapte. De-a lungul părţilor celor mai joase ale zidului paza a fost încredinţată la diverse familii. Dîndu-şi seama că duşmanii au fost împiedicaţi în planurile lor prin acest eficient sistem de pază, evreii şi-au reluat construcţia. Jumătate din oameni continuau reparaţiile avînd sabia pregătită, în timp ce altă jumătate rămînea de gardă. De asemenea, la sunetul trîmbiţei toţi aveau ordinul de a se grăbi spre locul primejdiei pentru a se împotrivi atacului.

Nici unul dintre lucrători nu avea permisiunea de a părăsi Ierusalimul. Lucrau din zori pînă la căderea întunericului şi rămîneau de pază în timpul nopţii.
Acest efort intens de încheiere a reparaţiilor punea probleme îndeosebi clasei mai sărace de oameni. Din punct de vedere economic pentru ei era greu să plătească taxe, dobînzi, şi să-şi întreţină familiile, în timp ce ajutau la reconstruirea zidurilor. Unii chiar erau confruntaţi cu perspectiva de a-şi da copiii ca robi pentru a-şi stopa datoriile. Neemia a convocat o adunare publică şi a cerut vinovaţilor să promită că vor înapoia oamenilor nevoiaşi ceea ce li se luase. Plata dobînzilor a fost oprită. Ca administrator, Neemia a dat el însuşi exemplu. în cei doisprezece ani ai primei perioade de guvernare, spre deosebire de predecesorii lui, el nu a colectat de la oameni ajutorul guvernamental în bani şi hrană. Pe lîngă aceasta, 150 de evrei şi persoane oficiale care frecventau Ierusalimul, erau oaspeţi la masa lui Neemia fără plată. Nici el şi nici servitorii lui nu ipotecau pămîntul cînd acordau împrumuturi în bani şi cereale pentru a-i ajuta pe săraci. în felul acesta Neemia a rezolvat cu eficienţă criza economică din zilele cruciale ale reparaţiei.
Aflînd că zidurile erau aproape terminate, duşmanii evreilor au plănuit să-1 prindă în cursă pe Neemia. Sambalat şi Cheşem l-au chemat de patru ori să se întîlnească cu ei într-unui din satele din valea lui Ono. Bănuindu-le intenţiile rele, Neemia a refuzat invitaţia, găsind scuza rezonabilă că era prea ocupat. Cel de-al cincilea avans a fost o scrisoare

deschisă din partea lui Sambalat, acuzîndu-1 pe Neemia că plănuieşte o revoltă şi are ambiţia de a deveni rege. Avertizîndu-1 că aceste lucruri îi vor fi raportate regelui Persiei, Sambalat 1-a îndemnat pe Neemia să stabilească o întîlnire pentru a discuta problema. Neemia a răspuns cu îndrăzneală acestei ameninţări, acuzîndu-1 pe Sambalat că născoceşte. în acelaşi timp, s-a rugat ca Dumnezeu să-1 întărească în misiunea lui.
Următorul plan a fost de a-1 coborî pe Neemia în ochii poporului său. Sambaalat şi Tobia au folosit cu viclenie un proroc mincinos, Şemaia, pentru a-1 intimida şi îndruma greşit pe guvernatorul evreu. Cînd Neemia a avut ocazia de a se întîlni cu Şemaia, care se închisese în reşedinţa lui, falsul proroc 1-a îndemnat să se refugieze împreună cu el în Templu.[12] El 1-a înştiinţat pe Neemia de complotul urzit pentru uciderea sa. Neemia a răspuns cu un „Nu!" apăsat. în primul rînd nu va fugi. De asemenea nu va intra în Templu.[13] Fără îndoială, Neemia a prevăzut că un asemenea act îl va expune criticii aspre a poporului său şi probabil judecăţii lui Dumnezeu pentru intrarea în Templu, nefiind preot. El a înţeles pe deplin că Şemaia era un proroc mincinos, angajat de Sanbalat şi Tobia. Neemia şi-a exprimat prin rugăciune dorinţa ca Dumnezeu să-şi amintească nu numai de aceşti doi duşmani, ci şi de prorocită Noadia şi de alţi falşi proroci care au încercat să-1 intimideze.
La toate aceste probleme s-a adăugat faptul că Tobia şi fiul său Iohanan erau înrudiţi cu familii de seamă din Iuda. Socrul lui Tobia, Şecania, era fiul lui Arah, care s-a întors împreună cu Zorobabel (Ezra 2:5). Socrul lui Iohanan, Meluşam, participa activ la reconstruirea zidurilor (Neem. 3:4,30). Chiar şi marele preot avea legături cu Tobia, deşi ele nu sînt precizate. Prin urmare între Tobia şi aceste familii din Iuda se purta o corespondenţă frecventă. Acest eficient canal de comunicaţie îi crea mari greutăţi lui Neemia, căci acţiunile şi planurile anunţate de el îi erau permanent raportate lui Tobia. Deşi rudele lui Tobia dădeau rapoarte elogioase despre faptele sale bune, Neemia ştia că Tobia nu avea decît intenţii rele faţă de poporul din Ierusalim.
în ciuda acestei opoziţii, zidul Ierusalimului a fost terminat în cincizeci şi două de zile.[14] Duşmanii au pierdut teren, iar naţiunile înconjurătoare au fost pe drept cuvînt impresionate, înţelegînd încă odată că Dumnezeu 1-a ajutat pe Neemia. încheierea cu succes a proiectului de reparaţie al lui Neemia, cu toată opoziţia întîmpinată, a adus statului evreiesc respect şi prestigiu între provinciile aflate la vest de Eufrat. *Reforma condusă de Ezra*
După împrejmuirea sigură a Ierusalimului, Neemia şi-a îndreptat

atenţia spre alte probleme. Sistemul de pază, esenţial în prevenirea atacului duşmanilor, le-a fost încredinţat lui Hanani fratele lui Neemia şi lui Hanania, care deja avea în grijă cetăţuia alăturată zonei Templului înspre nord. Alături de portarii care aveau în grijă curtea, Neemia a recrutat cîntăreţi şi leviţi, distribuindu-i la porţile şi zidurile întregii cetăţi.
Civilii care trăiau în Ierusalim erau însărcinaţi cu paza pe timpul nopţii în părţile zidului unde se aflau locuinţele lor. Deşi trecuseră nouăzeci de ani de la recolonizarea cetăţii, existau zone cu o populaţie atît de rară încît apărarea nu era suficientă. Confruntat cu această problemă, Neemia a cerut conducătorilor să înregistreze toţi oamenii din provincie, urmînd să-i recruteze pe unii pentru a se stabili în Ierusalim. Gîndindu-se la executarea acestui plan, a găsit registrul genealogic al oamenilor care se întorseseră din exil în vremea lui Zorobabel. Cu excepţia unor varietăţi minore, care s-ar putea datora greşelilor de transcriere, această listă din Neemia 7:6-73 este identică cu lista înregistrată în Ezra 2:3-67.
înainte ca Neemia să aibă ocazia de a-şi pune în aplicare planurile, poporul a început să se adune pentru activităţile religioase ale lunii a şaptea, Tishri, în care se ţineau Sărbătoarea Trîmbiţelor, Ziua Ispăşirii şi Sărbătoarea Corturilor (Lev. 23:23-43).[15] Neemia a încurajat din plin poporul în consacrarea lui religioasă — numele său este primul pe lista celor care au semnat legămîntul (Neem. 10:1). Fără îndoială că programul lui

administrativ a dat întîietatea activităţilor religioase din această lună şi a fost reluat cu forţe noi în perioada următoare. în timpul activităţilor religioase, Neemia, care nu era preot, s-a retras în umbră fiind amintit numai de două ori în Neem. 8-10.
Ezra, preotul şi scribul, se detaşează drept conducătorul religios marcant. Venind cu aproximativ treisprezece ani în urmă ca învăţător renumit al legii, el era, fără îndoială, bine cunoscut tuturor oamenilor din provincie. Deşi în Ezra sau Neemia nu e trecut acest lucru, este foarte logic să presupunem că în anii precedenţi Ezra adunase oamenii pentru respectarea sărbătorilor religioase. în acest an poporul avea motive să facă din ele cea mai mare sărbătoare. Ei se puteau aduna în pace şi siguranţă în spatele zidurilor închise ale Ierusalimului, fără teama atacului duşman. Cu siguranţă că moralul poporului s-a ridicat în urma reuşitei activităţii de conducere a lui Neemia.
Praznicul Trîmbiţelor a detaşat prima zi a lunii a şaptea faţă de toate celelalte luni noi. Adunîndu-se în acest an în Piaţa Porţii Apelor, la sud de curtea Templului, oamenii i-au cerut în unanimitate lui Ezra să citească legea lui Moise. Stînd pe o platformă de lemn, el a citit legea în faţa

congregaţiei aflate în picioare, din zori pînă la amiază. Pentru a-i ajuta pe oameni să înţeleagă, leviţii interpretau intermitent legea, în timp ce Ezra citea. Cînd lectura i-a emoţionat pe oameni pînă la lacrimi, Neemia susţinut de Ezra şi de leviţii care explicau, i-a îndemnat să se bucure şi să facă din aceasta o ocazie festivă, mîncînd în părtăşie din hrana pregătită.
A doua zi, reprezentanţii familiilor, preoţii şi leviţii s-au întîlnit cu Ezra pentru studierea amănunţită a legii. înţelegînd că Dumnezeu a dezvăluit prin Moise că israeliţii trebuiau să locuiască în colibe pentru respectarea Sărbătorii Corturilor (Lev. 23:39-43), au adus la cunoştinţa oamenilor acest lucru printr-o proclamaţie publică. Oamenii au ieşit pe dealuri cu entuziasm şi au adus ramuri de măslini, mirt şi palmier din belşug, ridicînd pretutindeni barăci — pe acoperişul caselor, în curţi publice şi particulare, şi în pieţele publice. Participarea a fost atît de largă încît aceasta s-a dovedit a fi cea mai remarcabilă Sărbătoare a Corturilor începînd din vremea lui Iosua, care condusese Israelul la cucerirea Canaanului.[16]
Legea a fost citită în fiecare zi în decursul celor şapte zile ale acestei sărbători (Tishri 15-21). în a opta zi a avut loc o adunare sfîntă şi au fost aduse jertfele prescrise.
După o pauză de două zile, poporul s-a adunat din nou pentru rugăciune şi post. Ezra şi leviţii care îl asistau, au condus slujbele publice, îndrumînd poporul în citirea legii, mărturisirea păcatului şi aducerea de mulţumiri lui Dumnezeu. Dreptatea şi mila lui Dumnezeu sînt pe drept cuvînt recunoscute într-o lungă şi semnificativă rugăciune (9:6-37).[17]
Printr-un legămînt scris, semnat de Neemia şi alţi reprezentanţi ai congregaţei, oamenii s-au legat printr-un jurămînt să respecte legea lui Dumnezeu, care fusese dată de Moise. Două legi au fost singularizate pentru a fi accentuate: căsătoria mixtă cu păgînii şi ţinerea Sabatului. Ultima nu împiedica doar preocupările negustoreşti în ziua Sabatului, ci includea respectarea celorlalte zile de sărbătoare şi promisiunea de a nu cultiva pămîntul în fiecare al şaptelea an.
Implicaţiile acestui angajament erau realiste şi practice. Fiecare individ era obligat să plătească anual a treia parte dintr-un siclu, pentru finanţarea lucrării în Templu[18] — se asigura astfel aprovizionarea constantă cu pîinea pentru punerea înainte şi jertfele zilnice şi de sărbătoare. Lemnul pentru jertfe a fost rechiziţionat prin tragere la sorţi. Oamenii au luat cunoştinţă de obligaţia de a da zeciuială, primele roade, primul născut şi alte contribuţii prevăzute de lege. în timp ce primul născut şi primele roade trebuiau aduse preoţilor la Templu, zeciuială putea fi

colectată de leviţi în întreaga provincie şi adusă de ei în încăperile Templului. în acest fel poporul şi-a luat un angajament public de a nu neglija casa lui Dumnezeu.
Programul şi politica lui Neemia
Neemia şi-a reluat planul de mărire a populaţiei Ierusalimului, asigurînd astfel apărarea civilă. El era încrezător că aceasta era voinţa divină (Neem. 7:5). Fără îndoială că el a adus înregistrarea la zi folosind registrul genealogic din vremea lui Zorobabel. Prin tragerea la sorţi, o zecime a populaţiei a fost aleasă pentru a-şi schimba locuinţa în Ierusalim, în felul acesta zonele cu populaţie rărită din interiorul cetăţii au fost ocupate suficient pentru a asigura o apărare adecvată.
Registrul celor care trăiau în Ierusalim şi oraşele învecinate (Neem. 11:3-36), reprezintă populaţia existentă în vremea lui Ezra şi Neemia. Locuitorii Ierusalimului sînt enumeraţi prin capii de familie, în timp ce locuitorii din restul provinciei erau notaţi 4oar prin satele lor. Registrul preoţilor şi leviţilor (Neem. 12:1-26) începe notaţia cu vremea lui Zorobabel şi se extinde pînă în vremea lui Neemia.[19]
Sfinţirea zidurilor Ierusalimului a antrenat întreaga provincie. Conducătorii civili, religioşi şi toţi ceilalţi participanţi au fost orgnizaţi în două procesiuni. Conduse de Ezra şi Neemia, una s-a îndreptat spre dreapta iar cealaltă spre stînga, mergînd pe zidurile Ierusalimului. Cînd cele două grupuri s-au întîlnit la Templu, a avut loc o mare slujbă de mulţumire însoţită de muzica unei orchestre şi a corurilor. S-au adus jertfe bogate, ca expresie a bucuriei şi mulţumirii. Chiar femeile şi copiii s-au bucurat de această ocazie festivă, participînd la praznicul care

a însoțit aceste jertfe. Sărbătoarea a fost atît de amplă şi de voioasă încît zgomotul triumfului se auzea pînă departe.
Fiind un administrator eficient, Neemia a organizat preoții şi leviții pentru a avea în grijă zeciuială şi alte contribuții ale poporului (Neem. 12:44 şi cont.). Aceste daruri erau canalizate din diverse oraşe de provincie către Ierusalim prin leviții care răspundeau de lucrul acesta, astfel încît preoții şi leviții îşi puteau îndeplini cum trebuie îndatoririle.[20] Cîntăreții şi portarii îşi primeau şi ei indemnizația regulată, astfe! încît să poată sluji după cum era prescris de David şi Solomon (II Cron. 8:14). Bucurîndu-se de lucrarea preoților şi leviților, oamenii sprijineau cu bunăvoință lucrarea la Templu.
Citirea cărții lui Moise i-a făcut conştienți de faptul că amoniții şi moabiții nu trebuiau să fie bineveniți în adunarea evreiască.[21] S-au luat

măsuri adecvate pentru respectarea legii.
în cel de-al doisprezecelea an al său ca guvernator al lui Iuda (cea. 432 î.e.n.), Neemia a întreprins o călătorie înapoi în Persia. Nu se afirmă durata şederii lui acolo, însă după un timp Artaxerxes i-a aprobat din nou întoarcerea în Ierusalim.
în vremea absenței lui Neemia s-a făcut simțită delăsarea religioasă. Marele preot Eliaşib îi acordase amonitului Tobia o cameră în curtea Templului. Nu se asigurase întreținerea leviților şi a cîntăreților Templului. Şi întrucît oamenii neglijaseră să aducă jertfele zilnice între care zeciuiala şi primele roade le erau destinate leviților, aceştia au plecat în țară pentru a-şi câştiga existența.
Neemia a fost indignat deoarece camera utilizată înainte pentru depozitarea rezervelor leviților fusese ocupată de amonitul Tobia. El a îndepărtat imediat mobila, a poruncit renovarea camerelor şi repunerea vaselor, şi a jertfelor de mîncare şi tămîie.
Apoi au fost cercetați slujbaşii. Neemia i-a învinuit cu îndrăzneală că au neglijat Templul nestrîngînd zeciuiala. Pe urmă au fost desemnați ca administratori ai depozitelor, oameni pe care-i considera demni de încredere. Leviții şi-au primit iarăşi rațiile. Neemia s-a rugat din nou ca Dumnezeu să-Şi amintească de faptele lui bune pentru Templu şi personalul acestuia.
Pe lista de reforme a lui Neemia urma ținerea Sabatului. Nu numai că evreii lucrau şi vindeau în ziua Sabatului, dar ei permiteau tirienilor stabiliți în Ierusalim să încheie afaceri în această zi. El i-a avertizat pe nobilii iudei că acesta a fost păcatul care a dus la robie şi la distrugerea Ierusalimului. Drept urmare, Neemia a poruncit ca porțile Ierusalimului să fie închise în ziua de Sabat. El şi-a desemnat ca paznici proprii servitori pentru a opri traficul comercial. Un avertisment personal al lui Neemia a reuşit să pună capăt venirii negustorilor în ziua Sabatului, care au aşteptat apoi deschiderea porților la sfîrşitul zilei sfinte. El i-a cerut lui Dumnezeu să-şi amintească şi de aceasta.
Căsătoriile mixte reprezentau ultima problemă majoră de care s-a ocupat Neemia. Unii evrei se căsătoreau cu femei din Asdod, Moab şi Ammon. Deoarece copiii vorbeau limba mamelor lor, este foarte probabil că aceşti oameni trăiau la marginile statului evreu. De la aceşti bărbați care se căsătoriseră astfel, Neemia a pretins jurămîntul de a suspenda aceste legături, amintindu-se că şi Solomon fusese dus în păcat prin neveste străine.
Neemia a acționat drastic față de nepotul lui Eliaşib, marele preot. El

se căsătorise cu fiica lui Sambalat, guvernatorul Samariei, care-i făcuse lui Neemia nesfîrşite necazuri în primul an în care evreii reparau zidul Ierusalimului. Neemia 1-a izgonit imediat din Iuda.[22]
Neemia îşi încheie relatarea activității sale printr-un scurt rezumat al reformelor religioase şi măsurilor pentru buna desfăşurare a serviciului în Templu. Cu un sincer elan pentru cauza lui Dumnezeu, el rosteşte o rugăciune finală: „Adu-Ți aminte de mine, spre bine, Dumnezeule!"

[1] Şeşbațar este identificat de Wright, „Biblical Archaeology", pag. 202, cu „Senatar", menționat în I Cron. 3:8 ca fiu al lui Ioiachin. Keil în „Comentariu" asupra lui Ezra 1:8 sugerează că Şeşbațar este numele caldean pentru Zorobabel. „Harper's Bible Dictionary" identifică aceste două nume.sugerîndcă primul e o critogramă a celui de-al doilea. în Ezra 5:14 Şeşbațar e identificat drept guvernatorul, iar în 5:16 i se atribuie aşezarea temeliei Templului.

[2] Albright, „The Biblical Period ", pag. 62, nota 122, interpretează această cifră ca reprezentînd populația totală din I uda în vremea lui Neemia, în 444 î.e.n. Ezra 2 dă această cifră ca numărul total al celor care s-au întors din robia babiloniană. Neemia a găsit această listă cînd s-a întors, Neem. 7:5.

[3] Deşi Keil, în „Commentary" asupra lui Ezra 3:11, susține că textul nu necesită această interpretare, el îi citează pe Clericus şi pe alții care au înclinat spre ea.

[4] Albright îi priveşte pe Hagai şi Zaharia ca oportuniști care au profitat de revoltele din Imperiul Persan ce au urmat urcării la tron a lui Darius Hystaspes în 522. Cu două Iu ni înainte de mesajul inițial al lui Hagai, un bărbat numit Nebucadnețar a condus o revoltă babiloniană, care încă părea izbutită cînd Hagai şi-a emis cel de-al patrulea mesaj, peste două luni. „The Biblical Period" (Pittsburgh, 1950), pag. 49-50.

[s] Templul a fost terminat în ziua a treia a lunii Adar, care începe la mijlocul lui februarie. Aceasta era ultima lună a anului religios ebraic. Prima lună a anului era Nisan, care începe la mijlocul lui martie. A paisprezecea zi a acestei luni era data Paştelui. La început această lună era cunoscută sub numele de Abib, Ex. 13:3.

[6] Intervalul dintre demiterea Vastiei în anul al treilea şi recunoaşterea Esterei ca împărăteasă în anul al şaptelea.se explică prin faptul că Xerxes era angajat în lupta cu grecii. în480î.e.n., flota lui a fost înfrîntă la Salamis. în anul următor armata lui a fost învinsă la Plataea.

[7] A se vedea Keil, „Commentary" asupra Est. 3:3-4. Fiind un evreu credincios, Mardoheu nu s-a conformat. Potrivit cu II Sam. 14:4, 18:28 şi alte pasaje, israeliții îi recunoşteau pe împărați de obicei, făcînd plecăciuni. în Persia un asemenea act ar fi implicat recunoaşterea calității divine a unui conducător. Conform lui Herodot, spartanii refuzau să-1 onoreze pe Xerxes în acest fel.

[8] De la începutul său, Purim a fost una din tradițiile cele mai populare. După postul din a treisprezecea zi a lui Adar, evreii se întîlneau în sinagogă seara pentru începutul zilei a paisprezecea, cînd se citea jn public Cartea Esterei. La menționarea lui Ham an ei răspundeau la unison, „Numele lui să fie uitat". In dimineața următoare se adunau pentru a schimba daruri. A se vedea Davis, „Dictionary of the Bible" (a 4-a ed. rev., Grand Rapids, 1954), pag. 639.

[9] Ahava era fie un rîu, fie un canal din Babilonia, aflat fără îndoială lingă Eufrat, şi care nu a fost identificat precis în vremea modernă.

[10] Casifia era foarte probabil un centru al exilaților evrei, aflat poate în apropierea Babilonului, dar neidentificat în prezent.

[11] Sambalat este menționat în „Papirusurile aram aice" scrise de evrei la Elephantine, prin care se apela la ajutorul fiilor lui Sambalat în 407 î.e.n. Acest lucru îl face pe Sambalat contemporan cu Neemia. A se vedea Cowley, op. cit. Numele Tobia, săpat în scriere aramaică într-o rocă de lîngă Amman, Iordania, e datat în jurul lui 400 î.e.n. Această inscripție s-ar putea referi realmente la Tobia dușmanul lui Neemia. Conf. Albright, „Archaeology of Palestine and the Bible", pag. 171, 222.
[12] „El se închisese" — Keil, „Comentariu" asupra lui Neemia 6:10, sugerează că Șemaia, închis în casă, 1-a chemat pe Neemia pentru a-1 convinge că el însuși era într-un pericol atît de mare încît nu putea părăsi locuința. De aici sfatul ca amîndoi să se refugieze în Templu.

[13] întrebarea lui Neemia din 6:11 este ambiguă. Și-ar salva el efectiv viața mergîndin Templu, sau ar fi pedepsit cu moartea, conform cu Num. 18:7? A se vedea Keil, „Comentariu" asupra lui Neem. 6:11.
[14] Iosefus, „Antichități" XI 5:7 acordă doi ani și patru luni pentru repararea zidurilor. Keil, în „Comentariu" Neem. 6:15, aduce următoarele motive în sprijinul textului ebraic, ce acordă numai cincizeci și două de zile:
1) necesitatea de a termina imediat lucrarea;
2) zelul deosebit și marele număr de constructori din Tecoa, Ierihon, Gabaon, Mițpa, ect.;
3) un asemenea efort concentrat, în ceea ce privește mu nea și paza ar fi putut cu greu continua timp de doi ani;
4) zidurile au fost reparate unde era necesar — părți mari ale zidului și poarta lui Efraim nu fuseseră distruse.
Albright și alții îl urmează pe Iosefus în locul textului ebraic. A se vedea Albright, „Biblica! Period", pag. 52
[15] Nu există nici o bază logică pentru a presupune că Neemia ne dă o relatare completă a tuturor activităților. E foarte probabil că Ziua Ispășirii a fost ținută în a zecea zi a lui Tishri. Sărbătoarea Trîmbițelor și a Corturilor prezentau un interes special în anul acela.
[16] Keil, „Comentariu" asupra lui Neem. 8:17, sugerează că aceasta ar putea însemna pur și simplu că niciodată pînă atunci nu participase întreaga congregație atît de deplin, sau că niciodată în celebrările anterioare nu se arătase atîta entuziasm în construirea corturilor. Conf. I Regi 8:65 și Ezra 3:4.
[17] Textul ebraic din Neem. 9:6 nu identifică pe cel care a înălțat această rugăciune. LXX îl numește pe Ezra, care era confirmare logică din context.
[18] Valoarea unui siclu este aproximativ 65 de cenți. Conform cu Ex. 30:13, fiecare bărbat avînd peste douăzeci de ani trebuia să plătească anual o jumătate de siclu. Keil, în „Comentariu" asupra lui Neem. 10:33, sugerează că această sumă a fost redusă din cauza sărăciei exilaților reîntorși.
[19] Pentru compararea și discutarea acestei liste de preoți în raport cu lista celor care au semnat legămîntul, Neem. 10:3-9, și a celor care s-au întors din Babilon, Ezra 2:36-39 și Neem. 7:39-42, a se vedea Keil, „Comentariu" asupra lui Neem. 12:1-26.
[20] Aceste evenimente din Neem 12:44-13:3 ar fi putut avea loc la scurt timp după sfințire și legămînt, sau în anii următori. Ele sint semnificative pentru condițiile și obiceiurile dominante în vremea lui Neemia.
[21] Pasajele specifice tratînd această problemă sînt: Num. 22:2 și cont. și Deut. 23:4-6.
[22] Expulzarea ginerelui Iui Sam balat din Ierusalim ar fi putut constitui începutul cultului rival instituit în Samaria. Fiind nepotul lui Eliașib, marele preot al lui Iuda, el ar fi putut contribui la încurajarea construirii unui templu pe Muntele Carizim. Deși Iosefus, „Antichități iudaice", VIII. 3, plasează aceasta cu un secol mai tîrziu, este foarte probabil că aceste evenimente datează din Timpul lui Neemia.

CAPITOLUL XVII
Interpretarea vieții

Cele cinci unități literare cunoscute drept cărți poetice sînt: Iov, Psalmi, Proverbe, Eclesiastul și Cîntarea Cîntărilor. Nici una din ele nu ar putea fi corect clasificată printre cărțile istorice sau profetice. Ca părți ale canonului Vechiului Testament, ele ne oferă o înțelegere suplimentară a vieții israeliților.
Cărțile poetice nu pot fi datate cu certitudine. în aceste bucăți literare aluziile la date istorice sînt atît de limitate încît perioada compunerii lor este relativ nesemnificativă. Nici paternitatea lor nu e de primă importanță. Regi, proroci, filosofi, poeți, oameni de rînd — toți sînt reprezentați printre colaboratori, iar mulți sînt anonimi.
în această literatură se reflectă problemele, experiențele, credințele, filosofiile și atitudinile israeliților. Este exprimată o asemenea varietate de aspecte încît aceste scrieri prezintă aproape un interes universal. Utilizarea lor frecventă de oameni obișnuiți din toată lumea și voluminoasa literatură scrisă asupra lor încă din vremea Vechiului Testament arată că problemele și adevărurile tratate în cărțile poetice sînt familiare întregii omeniri. Cu toată diferența de tip, cultură și civilizație, ideile fundamentale exprimate de scriitorii israelți prin această interpretare a vieții sînt încă de o importanță vitală pentru omul de pretutindeni.

Iov — Problema suferinței

Suferința umană, o problemă veche de cînd lumea, e discutată în Cartea lui Iov. Acest subiect continuă să fie una din problemele nerezolvate ale omului. Nici Cartea lui Iov nu oferă o soluție finală. Totuși, în acea lungă discuție sînt puse în evidență adevăruri semnificative.
Considerată în unitatea ei, Cartea lui Iov, în forma ei actuală, poate fi considerată propriu-zis ca dramă epică. Deși partea principală a

compoziției este poetică și are forma unei dezbateri, cadrul ei este în proză. Prin aceasta narațiunea oferă o bază pentru întreaga discuție. Nu pot fi stabilite cu siguranță nici data contextului istoric și nici perioada compunerii acestei cărți, iar autorul rămîne anonim.
Cartea lui Iov a fost recunoscută drept una din cele mai însemnate opere poetice ale tuturor timpurilor. Printre scriitorii evrei, autorul acestei cărți expune vocabularul cel mai larg — el este uneori definit Shakespeare al epocii Vechiului Testament. în această carte sînt expuse vaste surse de cunoaștere, un stil superb și o expresie plină de forță, profunzime de gîndire, o excelentă stăpînire a limbajului, idei nobile, un înalt standard etic și o sinceră dragoste pentru natură. Ideile religioase și filozofice au reținut atenția celor mai mari teologi și filozofi de pînă acum.
Nu numai că pentru Cartea lui Iov au fost sugerate multiple interpretări — prea numeroase pentru a fi tratate în acest volum —, dar textul însuși a suferit considerabil de pe urma unor corectări extensive, ipoteze, rectificări și reconstrucții.[1] Numeroase au fost aranjamentele și speculațiile privind originea cărții.

Cititorul începător trebuie să considere această carte ca o. unitate. Variatele interpretări şi numeroasele teorii asupra originii sale merită să fie cercetate de studentul avansat, dar adevărul simplu exprimat de această carte privită în unitatea ei constituie o faţetă însemnată a relevaţiei vechi testamentale. Pentru a îndruma cititorul în înţelegerea mesajului, cartea poate fi împărţită după cum urmează:

I. Introducere sau cadru istoric II. Dialogul cu cei trei prieteni

A. Ciclul întîi

Elifaz

Iov

Bildad

Iov

Ţofar

Iov

B. Ciclul doi

Elifaz

Iov

Bildad

Iov

Ţofar

1:1-3:26

4:1-31:40

4:1-14:22

4:1-5:27

6:1-7:21

8:1-22

9:1-10:22

11:1-20

12:1-14:22

15:1-21:34

15:1-35

16:1-17:16

18:1-21

19:1-29

20:1-29

C. Ciclul trei Elifaz Iov Bildad Iov

III. Cuvîntările lui Elihu IV. Cuvîntările Celui Atotputernic V. Concluzie

21:1-34 22:1-31:40

22:1-30 23:1-24:25 25:1-6 26:1-31:40 32:1-37:24 38:1-41:34

42:1-17

Ţinutul natal al lui Iov era ţara Uţ.[2] Deşi lipsesc corelaţiile cronologice specifice, vremea în care a trăit Iov pare să se încadreze cel mai bine în era patriarhală.[3] Nenorocirile acestui om drept constituie cadrul dialogului ce reprezintă partea cea mai mare a cărţii.

Iov e descris cu strălucire în trei situaţii diferite: în vreme de inegalabilă bunăstare, de sărăcie extremă şi de nemăsurată suferinţă personală. Credinţa lui Iov se ridică mai presus de cea obişnuită spre nădejdea eternă. Deşi nădejdea lui nu este clar explicată, Iov nu ajunge să fie complet deznădăjduit în perioada lui crucială de suferinţă.

Iov e descris ca un om cu frica lui Dumnezeu, care nu avea egal în rasa umană (1:1,8; 2:3; 42:7-8). înaltul standard etic după care trăia era mai presus de înţelegerea celor mai mulţi oameni (29:31). Chiar şi după ce prietenii săi i-au cercetat întregul comportament, conduita lui morală a rămas mai presus de orice reproş.

De la început trebuie să spunem că Iov a fost cel mai înstărit om din Orient. Totuşi bunurile materiale nu i-au atenuat devotamentul faţă de Dumnezeu. în zilele de ospăţ el aducea întotodeauna jertfe pentru binele familiei sale (1:1-5). în întreaga carte se reflectă folosirea averii lui pentru ajutorarea celor nevoiaşi.

Iov e redus brusc la sărăcie extremă. Prin patru evenimente catastrofale el îşi pierde toate proprietăţile materiale. Două din aceste nenorociri au în mod evident cauze naturale — atacul sabeenilor şi caldeenilor. Celelalte două — un foc distrugător şi un vînt mare — erau în afara controlului omenesc. Iov nu numai că s-a ruinat material, ci şi-a .pierdut şi toţi copiii.

Iov a rămas mut — şi-a sfîşiat hainele şi şi-a tuns capul. Apoi s-a întors către Dumnezeu, închinîndu-se. Recunoscînd că tot ceea ce deţinea îi venise de la Dumnezeu, a admis şi faptul că prin providenţa Lui pierduse

totul. Pentru aceasta L-a binecuvîntat pe Dumnezeu, neînvinuindu-L de

nimic.
Atins de abcese îngrozitoare (2:7-8), Iov s-a aşezat pe o grămadă de cenuşă şi a încercat cu disperare să-şi aline durerea scărpinîndu-se cu un ciob. în acest moment, nevasta lui 1-a îndemnat să-L blesteme pe Dumnezeu şi să moară. Acest om neprihănit s-a ridicat încă odată mai presus de împrejurări, recunoscînd că Dumnezeu controla cursul vieţii.
Trei prieteni — Elifaz, Bildad şi Ţofar — au venit să-i vorbească lui Iov cu scopul mărturisit de a-1 mîngîia. L-au recunoscut cu greu în starea lui de suferinţă. Cei trei au fost atît de uimiţi încît au tăcut timp de şapte zile. Iov a rupt în cele din urmă tăcerea blestemînd ziua naşterii sale — inexistenţa ar fi mai bună decît suportarea unei asemenea suferinţe. Chinuit sufleteşte şi fizic, el a cugetat asupra enigmei existenţei lui prin întrebarea: oare de ce m-am născut?[4]
Problema care se afla la baza întregii discuţii era faptul că nici Iov şi nici prietenii lui nu cunoşteau motivul acestor nenorociri evidente. Evenimentele din spatele scenei le erau necunoscute. Satana venise înaintea lui Dumnezeu pentru a contesta devotamentul şi credinţa Iu Iov. El a lansat acuzaţia că Iov îl slujea pe Dumnezeu doar pentru răsplata materială; a primit astfel permisiunea de a-1 deposeda pe cel mai bogat om al Orientului de toate proprietăţile pămînteşti, cu condiţia de a-i cruţa viaţa. Cînd filozofia de viaţă a lui Iov nu a confirmat pariul Satanei, Dumnezeu i-a dat acuzatorului libertatea de a-1 afecta pe Iov, cu restricţia specifică de a-i cruţa viaţa. Deşi Iov blestemase ziua cînd s-a născut, el nu L-a blestemat niciodată pe Dumnezeu. Fiind pe deplin conştient de suferinţa lui şi neavînd nici o explicaţie, Iov a pus întrebarea „de ce?", adîncindu-se în misterul soartei lui în viaţă.
Cu groază, prietenii au încercat să-1 mîngîie pe cel care altădată îi învăţa şi-i ajuta pe alţii (4:1 şi cont.). Elifaz a observat prudent că nici un muritor cu înţelepciune limitată nu ar putea apărea total neprihănit în faţa unui Dumnezeu atotputernic. Neînţelegînd devoţiunea sinceră a lui Iov faţă de Dumnezeu, Elifaz presupunea că acesta suferă din cauza păcatului (4-5).
Răspunzînd, Iov a descris intensitatea nenorocirii sale, pe care nici chiar prietenii lui n-o înţelegeau. I se părea că Dumnezeu îl părăsise într-o stare de continuă suferinţă. Zadarnic tînjea după o criză care să-i aducă fie uşurarea prin moarte, fie iertarea păcatului său (6-7).
Bildad a replicat imediat că Dumnezeu nu ar denatura dreptatea. Apelînd la tradiţie şi afirmînd că Dumnezeu nu ar respinge un om fără pată, Bildad a presupus că Iov suferea pe bună dreptate pentru propriul

său păcat (8).
„Cum ar putea omul să-şi scoată dreptatea înaintea lui Dumnezeu?" a fost următoare, întrebare a lui Iov. Nimeni nu este egalul lui Dumnezeu — Dumnezeu este atotputernic şi acţionează conform voinţei Lui, fără a da nimănui socoteala. Neavînd un arbitru sau mediator care să intervină ori să-i explice cauza suferinţei, Iov a apelat direct la Cel Atotputernic. Dezgustat de viaţa dusă într-o asemenea stare de nesuportat, Iov spera să-şi găsească liniştea prin moarte (9-10).
Ţofar l-a mustrat cu îndrăzneală pentru că punea asemenea întrebări. Dumnezeu îi putea descoperi păcatul, însă înţelepciunea şi puterea divină se aflau mai presus de înţelegerea omului. El l-a sfătuit pe Iov să se pocăiască şi i-a sugerat că este vinovat prin concluzia că pentru cel rău singura speranţă este moartea (11).
Iov a afirmat curajos că înţelepciunea nu se limita la cea a prietenilor săi. întreaga viaţă — omul ca şi sălbăticiunea — se află în mîna lui Dumnezeu. Fiind de acord cu adversarii lui, el a reafirmat că Dumnezeu este atotputernic, atotştiutor şi drept. Avînd o intensă dorinţă după Dumnezeu, dar neobservînd nici o uşurare temporară, Iov s-a scufundat în disperarea cea mai adîncă. într-o perioadă de îndoială el se întreba dacă într-adevăr există o viaţă după moarte (12-14).
Elifaz l-a acuzat pe Iov că vorbeşte absurdităţi şi nu-I arată respect lui Dumnezeu. Afirmînd că Iov este prea arogant, Elifaz a insistat asupra faptului că tradiţia deţine răspunsul: suferinţa era rezultatul păcatului. E lucru cunoscut că cel rău trebuie să sufere (15).
Amintindu-le ascultătorilor săi că nu i-au spus nimic nou, Iov a concluzionat pe bună dreptate că erau nişte mîngîietori jalnici. Deşi spiritul lui era zdrobit, planurile sale distruse iar viaţa lui aproape sfîrşită, el susţinea că martorul din cer va garanta pentru el.
Bildad a avut puţine de adăugat. El a reluat doar afirmaţia tovarăşilor săi că oamenii răi suferă. Oricine era supus suferinţei, cu siguranţă că nu era după voia lui Dumnezeu (18).
Părăsit de prieteni, înstrăinat de familie, disprețuit de soţia lui şi nesocotit de servitori, Iov şi-a descris starea de suferinţă însingurată sub mîna lui Dumnezeu. El s-a ridicat deasupra împrejurărilor numai cu ajutorul credinţei. El şi-a anticipat reabilitatea viitoare pe baza trecutului său (19).
Răspunsul lui Ţofar a arătat în esenţă că bunăstarea celui nelegiuit este de scurtă durată. El s-a grăbit să reafirme că suferinţa era partea celui rău (20).

Iov a încheiat al doilea ciclu de cuvîntări pornind de la concluziile fundamentale ale prietenilor săi. Mulți oameni răi prosperau, se bucurau de viață din plin, aveau o înmormîntare onorabilă şi erau respectați penru reuşita lor. Lucrul acesta era confirmat de observatori ce deținеau o bună cunoaştere a oamenilor şi întîmplărilor (21).
în al treilea ciclu de cuvîntări a continuat căutarea unei soluții pentru problema lui Iov. Crezînd cu fermitate că suferința era rezultatul păcatului, prietenii lui Iov s-au văzut siliți să-şi impună concluzia că Iov era un păcătos. Deoarece cauza suferinței nu-i putea fi atribuită unui Dumnezeu drept, atotputernic şi atotcunoscător, ea trebuia să se afle în individul care suferea. Prin urmare, Elifaz 1-a învinuit pe Iov de păcate tăinuite. L-a acuzat cu îndrăzneală că ar presupune că Dumnezeu din depărtarea Lui nu cunoştea tratarea tiranică a celor săraci şi oprimați, întrucît starea păcătoasă a lui Iov era cauza nenorocirii sale, Elifaz l-a sfătuit să se întoarcă spre Dumnezeu cu pocăință (22).
Iov era dezorientat. Suferința lui continuă, iar cerul rămînea tăcut. Pentru că nu-L vedea pe Dumnezeu acționînd în favoarea sa, a fost cuprins de nerăbdare şi de sentimentul unei situații presante. Tot ce făcuse îi era pe deplin cunoscut Celui pe care îl slujise cu fidelitate, prin credință şi ascultare. în acelaşi timp continuau să existe nedreptatea, violența şi inechitatea, Dumnezeu susținînd viața celor răi (23-24).
Bildad a vorbit foarte scurt. Ignorînd argumentele, el s-a străduit să-1 îngenuncheze pe Iov înaintea lui Dumnezeu. Nu a reuşit acest lucru (25).
Iov a fost de acord cu prietenii săi că omul este inferior lui Dumnezeu (26). Afirmînd că era nevinovat şi că învinuirile lor erau nedrepte, el a descris soarta celor răi. Aceştia nu aveau garanția că bunăstarea lor va dura. Deşi omul explorase şi folosise resursele naturii, el se străduі zadarnic în căutarea înțelepciunii. Ea nu poate fi cumpărată, deşi Dumnezeu şi-a demonstrat înțelepciunea în Univers. O poate găsi omul? Numai omul moral, temător de Dumnezeu are acces la înțelepciune şi înțelegere (28).
Iov a încheiat al treilea ciclu de cuvîntări nevăzînd întreaga problemă. El a comparat zilele de aur ale fericirii extreme, ale bunăstării şi prestigiului cu actuala lui stare de suferință, nemulțumire şi chin sufletesc rezultat din conştiința faptului că soarta lui era poruncită de Dumnezeu. Iov a vorbit cu multe detalii despre standardul său etic şi integritatea sa în comportarea față de oamenii din jurul său. Neîntinat de imoralitate, mîndrie deşartă, nesocotință, lăcomie, idolatrie, amărăciune şi nesinceritate, Iov şi-a pledat nevinovăția. Nici oamenii şi nici Dumnezeu nu puteau susține acuzațiile pe

care prietenii le ridicaseră împotriva lui (29-31).
Se pare că Elihu ascultase răbdător dezbaterea dintre Iov şi cei trei prieteni ai săi. Fiind mai tînăr, el s-a abținut să vorbească pînă cînd a simțit necesar să exprime ceea ce el a desluşit ca fiind adevărul lui Dumnezeu. După ce l-a denunțat pe Iov pentru atitudinea lui față de suferință, el i-a combătut plîngerile. Avînd o fină sensibilitate față de păcat şi o sinceră venerație pentru Dumnezeu, Elihu a sugerat măreția lui Dumnezeu ca învățător ce urmăreşte să-1 disciplineze pe om. Măreția lui Dumnezeu exprimată prin lucrarea Sa creatoare în natură este copleşitoare, înțelegerea de către om a căilor lui Dumnezeu, e condiționată de limitele minții lui. Cum ar putea omul să-L înțeleagă corect pe Dumnezeu? Aşadar el nu trebuie să se considere înțelept în vanitatea lui, ci trebuie să se teamă de Acela care e mare prin putere, dreptate şi credincioşie (32-37).
în urma multelor cuvinte, nici Iov şi nici prietenii lui nu au rezolvat problema răsplății, taina suferinței, sau scopurile disciplinare ale destinului lui Iov în viață. Nici cuvîntările Celui Atotputernic nu au reprezentat o expunere argumentată care să permită o explicare logică detaliată (38-41). Răspunsul lui Dumnezeu din mijlocul furtunii L-a înfățişat în măreția Sa. Minunile universului fizic şi ale regnului animal redau înțelepciunea lui Dumnezeu mai presus de orice imaginație şi înțelegere. Chiar Iov, Care le răspunsese prietenilor săi în repetate rînduri, a recunoscut cu smerenie că nu-i putea răspunde lui Dumnezeu. însă Dumnezeu a continuat să vorbească. Oare nu a creat El monştrii marini, după cum l-a creat şi pe Iov? Avea Iov puterea de a-i stăpîni pe Behemoth (hipopotamul) şi Leviatan (crocodilul)? Dacă omul nu poate stăpîni aceste creaturi, cum se poate aştepta el să stea în picioare înaintea Creatorului său — Cel care le-a dat ființa?
Iov a fost copleşit de înțelepciunea şi puterea lui Dumnezeu. Cu siguranță că scopurile şi planurile Celui care are o asemenea înțelepciune şi putere nu pot fi puse în discuție de o minte finită. Cine ar putea să se îndoiască de justețea căilor lui Dumnezeu în ceea ce priveşte suferința celui neprihănit sau bunăstarea celui rău? Tainele şi motivele lui Dumnezeu în judecata asupra omenirii depăşesc aprecierea umană. în pulbere şi cenuşă Iov s-a plecat smerit venerîndu-L pe Dumnezeu şi mărturisindu-şi nimicnicia. Avînd o nouă perspectivă asupra lui însuşi ca şi asupra lui Dumnezeu, El a înțeles că vorbise despre lucruri aflate în afara cunoştințelor şi înțelegerii lui limitate. Prin credință şi încredere în Dumnezeu a depăşit limitele rațiunii umane în soluționarea problemelor pe care le ridicase cu atîta îndrăzneală înainte ca tăcerea cerului să fie

întreruptă (42:1-6).

Numit de Dumnezeu „ slujitorul Meu", Iov a devenit preotul oficiant şi mijlocitor pentru cei trei prieteni care vorbiseră atît de nebuneşte. Averea i-a fost redată îndoit. Prin părtăşia cu rudele şi prietenii săi, Iov a experimentat mîngîierea şi binecuvîntarea lui Dumnezeu după această vreme de grea încercare.

Psalmii — Imnologia Iui Israel

Timp de peste două milenii Cartea Psalmilor a fost cea mai populară colecție de scrieri din canonul Vechiului Testament. Psalmii au fost utilizați de israeliți în slujba divină începînd din vremea lui David. De-a lungul secolelor Biserica creştină a încorporat Psalmii în liturghie şi ritual, în toate timpurile Cartea Psalmilor s-a bucurat de mai mult interes personal şi de o mai mare utilizare în închinarea publică, decît orice altă carte a Vechiului Testament, depăşind limitele geografice şi rasiale.[5]

Popularitatea Psalmilor decurge din faptul că ei reflectă experiențele comune ale rasei umane. Compuşi de numeroşi autori, diferiți Psalmi exprimă emoțiile, sentimentele personale, atitudinile, recunoştința şi interesele individului obişnuit. Oamenii şi-au identificat în mod general destinul în viață cu cel al psalmiştilor. Aproximativ două treimi din cei 150 de psalmi le sînt atribuiți prin titlu diverşilor autori.[6] Restul sînt anonimi. în identificarea autorilor, şaptezeci şi trei îi sînt atribuiți lui David, doisprezece lui Asaf, zece fiilor lui Core, doi lui Solomon, unul lui Moise şi cîte unul ezrahiților Heman şi Etan.[7] Titlurile pot de asemenea furniza informații privind ocazia compunerii psalmului şi îndrumării muzicale pentru folosirea corectă în slujba divină.[8]

Problema perioadei şi modului în care au fost colecționați psalmii a fost obiectul multor speculații. întrucît David avea un interes atît de real în instituirea închinării şi începerea folosirii liturgige a unora dintre ei, este logic să asociem primele colecții cu perioada cînd el era împărat în Israel (I Cron. 15-16). Intonarea cîntecelor în casa Domnului a fost de asemenea introdusă de David (I Cron. 6:31). După toate probabilitățile, Solomon, Iosafat, Ezechia, Iosia şi alții au contribuit la aranjarea şi extinderea folosirii psalmilor în secolele următoare. în perioada post-exilică Ezra ar fi putut să fie editorul final al cărții.

Cu cîteva excepții, fiecare psalm constituie o unitate în sine, fără legătură cu cei care-1 preced sau îl urmează. Drept urmare, această carte

lungă de 150 de capitole este foarte greu de rezumat. în textul ebraic şi în versiunile cele mai vechi este păstrată următoarea diviziune în cinci părți: I (Psalmii 1-41), II (42-72), III (73-89), IV (90-106), V (107-150). Fiecare din aceste unități se încheie cu o doxologie. în ultima diviziune, psalmul final serveşte ca doxologie de încheiere. Deşi s-au dat numeroase sugestii pentru acest aranjament, rămîn totuşi întrebări în legătură cu istoria sau scopul acestei împărțiri.

Criteriul subiectului pare să ofere cea mai bună bază pentru studiul sistematic al psalmilor. Diverse tipuri pot fi clasificate în anumite grupe, deoarece ele prezintă o similaritate în ceea ce priveşte experiența de viață şi au o temă comună. Deoarece în această tratare sumară nu putem acorda atenție întregii psaltiri, următoarea clasificare cu exemple din fiecare categorie poate fi utilizată ca sugestie pentru continuarea studiului:

I. Rugăciuni ale celui neprihănit—17, 20, 25, 28, 40, 42, 55, etc. II. Psalmi de pocăință—6, 32, 38, 51, 102, etc. III. Psalmi de laudă—65, 95-100, 111-118, 146-150 IV. Psalmi de pelerinaj—120-134 V. Psalmi istorici—78, 105, 106, etc. VI. Psalmi mesianici—22, 110, etc. VII. Psalmi alfabetici—25, 34, 111-112, 119, etc.

Nevoia de izbăvire a omului este universală. Ea a fost exprimată în mulți psalmi prin care cei neprihăniți şi-au înălțat glasul spre Dumnezeu, cerînd ajutorul divin. Apăsat de nelinişte şi îngrijorare, de un pericol apropiat, un sentiment de dezvinovățire, sau de nevoia unei regenerări, sufletul tînguitor se întoarce cu smerenie către Dumnezeu.

Cu cea mai mare intensitate sînt exprimate năzuințele interioare ale penitenților. Cu cîteva excepții, aceşti psalmi îi sînt atribuiți lui David. El îşi exprimă liber sentimentele prin mărturisirea sinceră a păcatului. Cel mai tipic este Psalmul 51, al cărui cadru istoric apare atît în titlu cît şi în II Sam. 12:1-13. Pe deplin conştient de vina lui îngrozitoare exprimată printr-o triplă subliniere — păcat, răzvrătire şi fărădelege (conf.Psalm 51:1-2, comparat cu Exod 34:7, nelegiuire = răzvrătire) — David nu încearcă nicidecum să se sustragă de la responsabilitatea personală. Copleşit şi total smerit, el se întoarce la Dumnezeu cu credință, înțelegînd că un duh zdrobit şi mîhnit este acceptat de Dumnezeu. Jertfele şi slujirea celui întristat sînt pe placul Dumnezeului îndurării. Psalmul 32, legat de aceeaşi experiență, arată călăuzirea divină şi lauda care au devenit realitate în viața celui ce şi-a mărturisit cu remuşcare păcatul.

Psalmii de laudă sînt mai numeroşi. Aceste expresii ale bucuriei şi recunoştinței sînt adesea urmarea firească a unei mari izbăviri. Oamenii II lăudau deseori pe Dumnezeu văzînd lucrarea Lui creatoare în natură (Psalmii 8,19, etc). Mulțumirea pentru recoltă (65), bucuria adorației (95-100), celebrările festive (111-118) şi „Halelul Mare" (146-150) au devenit părți importante ale Psalmilor lui Israel.

Psalmii de pelerinaj (120-134) sînt denumiți în Bibliile engleze „Cîntece ale urcării" sau„Cîntări ale treptelor".

Contextul istoric al acestei denumiri este necunoscut. Au fost promovate diverse teorii iar acum e general acceptat faptul că aceşti psalmi erau asociaţi cu pelerinajele anuale ale israeliţilor către Sion, cu ocazia celor trei mari sărbători. Acest grup distinct fusese recunoscut drept o Psaltire în miniatură, deoarece conţinutul ei exprimă o mare varietate de emoţii şi experienţe.

în psalmii istorici, psalmistul reflectează asupra lucrării lui Dumnezeu faţă de Israel în vremuri trecute. Israelul a avut o istorie cu experienţe variate, care au oferit poeţilor şi scriitorilor de cîntece un bogat izvor de inspiraţie. în aceşti psalmi există numeroase referiri la izbăvirile miraculoase şi la bunăvoinţa divină faţă de Israel în trecut.

Psalmii mesianici au exprimat în mod profetic unele aspecte ale lui Mesia, aşa cum au fost ele revelate în Noul Testament. în acest sens e remarcabil Psalmul 22, conţinînd mai multe referiri comparabile cu patimile lui Isus — descrise în cele patru Evanghelii. Deşi acest grup reflectă experienţele emoţionale ale autorilor, expresiile lor de inspiraţie divină au avut semnificaţie profetică. Fiind corelat cu viaţa şi mesajul lui Isus, acest element al psalmilor capătă o semnificaţie vitală prin interpretarea sa în Noul Testament. Exprimate vag în psalmii de adorare, referirile mesianice au devenit mai clar prin împlinirea lor în Isus, Mesia.[9] Un alt grup de psalmi poate fi deosebit pe baza aranjării în acrostihuri. Din această categorie cel mai familiareste Psalmul 119. Pentru fiecare serie de opt versete este utilizată o literă succesivă a alfabetului ebraic. în alţi psalmi se alocă fiecărei litere un singur rînd. Desigur că folosirea unui asemenea procedeu nu poate fi transmisă efectiv în versiunea românească

Avînd în faţă această analiză, cititorul începător va recunoaşte că diversitatea Cărţii Psalmilor e la fel de mare ca şi cea a unei culegeri de imnuri bisericeşti. O clasificare mai amplă a psalmilor sporeşte posibilitatea apartenenţei unui psalm la diverse categorii. Fie ca aceste consideraţii să reprezinte numai un început în aprofundarea studiului fiecărui psalm în parte.

Proverbele — O antologie a Israelului

Cartea Proverbelor este o minunată antologie de zicale înţelepte. Stimulînd gîndirea, un proverb scoate în relief un adevăr simplu, evident prin sine. în uzul popular el avea adeseori o conotaţie defavorabilă.[10] însă proverbul literar reprezintă înţelepciunea bunului simţ exprimată în formă scurtă, concisă. în decursul timpului, proverbul — *mashal,* în ebraică — a devenit nu numai un mijloc eficient de instruire, ci a cîştigat o utilizare largă ca formă de discurs didactic.

Colecţia de proverbe păstrate în carte sub acest nume, conţine titluri repetate indicînd originea diverselor ei părţi. Următoarele titluri indică numeroase diviziuni ale acestei cărţi:

1.	Proverbele lui Solomon	1:1
2.	Proverbele lui Solomon	10:1
3.	Cuvintele înţelepţilor	22:17
4.	Proverbele lui Solomon copiate de oamenii lui Ezechia	25:1
5.	Cuvintele lui Agur	30:1
6.	Cuvintele împăratului Lemuel	31:1

O scurtă examinare a acestor notaţii scoate în evidenţă că în actuala ei formă Cartea Proverbelor acoperă secole. Chiar dacă cea mai mare parte a acestei colecţii îi este atribuită lui Solomon, e clar că unele părţi au fost adăugate pînă în vremea lui Ezechia sau mai tîrziu (cea. 700 î.e.n.).

Asocierea înţelepciunii cu Solomon este atestată în Regi şi Cronici. Expunerile istorice despre acest mare împărat îl înfăţişează ca întruchipare a înţelepciunii în perioada de glorie a celei mai mari prosperităţi a Israelului. în umilă dependenţă faţă de Dumnezeu, el şi-a început domnia rugîndu-se pentru înţelepciune. Solomon a reprezentat esenţa înţelepciunii practice prin dragostea lui pentru Dumnezeu, prin preocuparea de a judeca după dreptate şi prin administrarea înţeleaptă a afacerilor interne şi externe (I Regi 3:3-28; 4:29-30; 5:12). Depăşindu-i pe toţi înţelepţii timpului, el a cîştigat un asemenea renume internaţional înciît conducătorii străini, printre care şi împărăteasa din Seba, au venit să-şi arate admiraţia şi să beneficieze de înţelepciunea lui (II Cron. 9:1-24).

Fiind multilateral în domeniul lucrărilor literare, Solomon ţinea discursuri cu subiecte de interes general, cum ar fi viaţa plantelor şi animalelor. Fiindu-i atribuită compunerea a trei mii de proverbe şi a o mie cinci cîntece, părţile care-i aparţin din Cartea Proverbelor reprezintă numai o mostră a cuvintelor sale înţelepte.[11]

Legătura dintre Cartea Proverbelor şi înţelepciunea lui Amen-em-opet rămîne în continuare o problemă de studiat. Intrucît faima înţelepciunii lui Solomon exista în întreg Cornul de Aur, pare logic să luăm în serios posibilitatea ca înţelepciunea egipteană să fi fost influenţată de israeliţi.[12] Faptul că Amen-em-opet este îndatorat Proverbelor pare mai probabil dacă Griffith îl datează corect pe acesta în jurul lui 600î.e.n., cînd înţelepţii fuseseră deja activi în Israel de cîteva secole.

Este foarte posibil ca Proverbele 1-24 să fi provenit în mare măsură din timpul lui Solomon, constituind baza pentru adăugarea altor proverbe de către oamenii lui Ezechia (25-29). Aceştia au editat probabil întreaga colecţie

în capitolele precedente. Ne rămîn necunoscute pînă în ziua de astăzi identitatea lui Agur şi Lemuel, şi data adăugării ultimelor două capitole.
în Proverbe se observă o mare varietate de forme poetice. Primele nouă şi ultimele două capitole sînt discursuri ample, în vreme ce secţiunile intermediare conţin scurte cuplete — fiecare constituind o unitate.
Paralelismul, atît de caracteristic poeziei ebraice, este folosit cu succes în aceste proverbe. Prin paralelismul „sinonimic", ideea este repetată în al doilea rînd al cupletului, ca de exemplu în 20:13:
Nu iubi somnul, căci vei ajunge sărac;
Deschide ochii, şi te vei sătura de pîine.
In mod frecvent găsim paralelismul „antitetic", în care al doilea rînd exprimă un contrast. Observaţi exemplul din 15:1:
Un răspuns blînd potoleşte mînia:
Dar o vorbă aspră aţîţă mînia.
în paralelismul „sintetic" sau „ascendent", ideea exprimată în primul vers este completată prin cel de-al doilea. Progresia gîndirii este bine ilustrată în 10:22:
Binecuvîntarea Domnului îmbogăţeşte,
Şi El nu lasă să fie urmată de nici un necaz.
Deşi multe părţi din proverbe sînt complete prin ele însele, cartea ca întreg merită o examinare atentă din partea cititorului începător. Ea poate fi schiţată convenabil după cum urmează:

I. Introducere 1:1-7
II. Contrast şi comparaţie între înţelepciune şi nesăbuinţă 1:8-9:18
A. înţelepciunea este de dorit 1:8-2:22
Ea te fereşte de un anturaj rău 1:8-19
Ea este disprețuită de cei nechibzuiți 1:20-33

Ea ne fereşte de bărbaţi şi femei cu gînduri rele 2:1 22
B. Binecuvîntarea practică a înţelepciunii 3:1-35
Dumnezeu îl face să prospere pe cel înţelept 3:1-18
Dumnezeu îl apără pe cel înţelept 3:19-26
Dumnezeu îl binecuvîntează pe cel înţelept 3:27-35
C. Experimentarea foloaselor înţelepciunii 4:1-27
D. Avertismente împotriva căilor nesăbuite 5:1-7:27
Fereşte-te de femeia străină 5:1-23
Evită afacerile nechibzuite 6:1-5
Pericolul leneviei şi al înşelătoriei 6:6-19
Nebunia adulterului 6:20-7:27
E. Personificarea înţelepciunii 8:1-9:18
înţelepciunea are mari bogăţii 8:1-31 Binecuvîntarea îi este asigurată celui care are înţelepciune 8:32-36
Invitaţie la masa înţelepciunii 9:1-12
Chemarea nesăbuinţei 9:13-18
III. Maxime etice 10:1-22:16
A. Contrastul binelui şi răului în practică 10:1-15:33
B. îndemn la temerea şi ascultarea de Dumnezeu 16:1-22:16 IV. Cuvintele înţelepţilor 22:17-24:34
A. Căile înţelepciunii şi nebuniei 22:17-24:22
B. Avertismente practice 24:23-34 V. Colecţia oamenilor lui Ezechia 25:1-29:27
A. împăraţii şi supuşii trebuie să se teamă de Dumnezeu 25:1-28
B. Avertismente şi lecţii morale 26:1-29:27 VI. Cuvintele lui Agur 30:1-33
VII. Cuvitele lui Lemuel 13:1-31

Titlul acestei cărţi este cel mai propriu scurtelor aforisme din 10:1-22:16, ce sînt caracterizate drept proverbe. Totuşi introducerea din 1:1-7, include întreaga colecţie în scopul său declarat. Deşi sînt desemnate drept ghid pentru tineri, aceste proverbe oferă tuturor înţelepciune. Nota cheie este „teama de Domnul" — înţelepciunea începe printr-o legătură corectă cu Dumnezeu. Recunoaşterea personală a lui Dumnezeu stă pe baza unei vieţi neprihănite. Adevărata aplicaţie a înţelepciunii este veneraţia faţă de Dumnezeu, exemplificată prin viaţa de fiecare zi.
în 1:8-9:18 este integrată o discuţie asupra înţelepciunii şi nebuniei. Ea este prezentată sub forma unei relaţii profesor-elev sau tată-fiu,

ascultătorul fiind deseori denumit „fiul meu". Din şcoala experienţei se nasc cuvinte de învăţătură pentru tînărul care se aventurează pe drumurile nebătute ale vieţii. înţelepciunea e personificată. Ea vorbeşte cu o logică incontestabilă. Pledează ca tinerii să cîntărească toate avantajele pe care le oferă înţelepciunea şi îi avertizează împotriva căilor nesăbuite, prezentînd în mod realist pericolele, crimele sexuale, ale proastei companii şi ale altor ispite fatale. într-un ultim apel, înţelepciunea întinde o ademenitoare masă de ospăţ. Nebunia duce la ruină şi moarte, dar adepţii înţelepciunii sînt siguri de bunăvoinţa lui Dumnezeu.
Proverbele lui Solomon păstrate în 10:1-22:16 constau în 375 de versete, fiecare din ele constituind în mod obişnuit un cuplet. Marea majoritate sînt antitetice, în vreme ce altele sînt comparaţii sau afirmaţii complementare. Sînt aduse în obiectiv diverse aspecte ale tipului de comportament al înţeleptului şi nebunului. Bunăstarea, integritatea, respectarea legii, limbajul, cinstea, aroganţa, pedeapsa, răsplata, politica, mita, arta guvernării, societatea, viaţa de familie, reputaţia, caracterul — aproape orice etapă a vieţii este descrisă din perspectiva corectă.
Cuvintele înţelepte din 22:17-24:34 conţin aforisme instructive, dintre care majoritatea sînt mai lungi decît cupletele din secţiunea precedentă. în acest discurs profesor-elev se acordă atenţie pericolelor asupririi; etichetei la masa regală; nesăbuinţei de a învăţa pe un nebun; fricii de Dumnezeu, femeilor, beţiei şi foloaselor înţelepciunii.
Proverbele adunate de oamenii lui Ezechia sînt grupate în 25-29. Probabil că înfrîngerea lui Sanherib şi renaşterea religioasă din timpul lui Ezechia au stimulat interesul pentru acest efort literar. Nu este ilogică posibilitatea ca Isaia şi Mica să se fi aflat în acest grup de oameni. Aceste proverbe conţin sfaturi pentru împăraţi şi supuşi, acordînd o atenţie specială tipului de comportament al nebunilor. în ocaziile pe care le oferă viaţa, nebunul îşi arată nesăbuinţa, în timp ce omul înţelept demonstrează căile înţelepciunii.
Ultimele două capitole sînt unităţi independente. Agur, un autor necunoscut, vorbeşte despre limitele omului şi necesitatea călăuzirii după cuvîntul lui Dumnezeu. Caracteristic pentru formele literaturii antice, el pune întrebări retorice, vorbind în distih şi tetrastih despre diferite probleme ale vieţii, şi încheind cu sfaturi practice.
Capitolul final se deschide cu învăţăturile lui Lemuel pentru împărat. Printr-un acrostih alfabetic el laudă femeia inteligentă şi harnică — mama devotată căminului şi copiilor săi fiind demnă de laudă.

Eclesiastul — Investigare a vieţii
Cartea Eclesiastului expune experienţele fascinante şi concepţia filozofică a autorului. Vorbind în calitate de „Kuheleth" sau „Propovăduitor", el expune în proză şi poezie cercetările şi concluziile sale.
Deşi această carte este legată de Solomon, problema paternităţii ei rămîne o enigmă. A fost Eclesiastul scris de Solomon, nu şi-a atribuit autorul rolul împăratului israelit, ce reprezenta chintesenţa înţelepciunii?[13] Nici data scrierii nu este stabilită cu precizie. Oricine ar fi fost autorul, el a folosit pasaje clasice din alte cărţi ale Vechiului Testament.[14] Această carte, ce este un tratat profund, a fost clasificată alături de Iov şi Proverbe ca literatura de înţelepciune a evreilor. Ea era citită public la Sărbătoarea Corturilor şi inclusă de evrei în „Meghilot" sau cărţile folosite în zilele de sărbătoare. Faptul că autorul accentua asupra bucuriei vieţii făcea ca ea să reprezinte o lectură potrivită în timpul acestui praznic de bucurie.
Eclesiastul constituie o expresie a încercărilor şi eşecurilor omului. Deşi autorul nu prezintă o filozofie sistematică precum cele elaborate de Aristotel, Spinoza, Heghel ori Kant, el efectuează o examinare atentă pe baza observaţiei şi experienţei, tratînd apoi concluzii proprii. în general el îşi limitează investigaţia la lucrurile petrecute „sub soare" — o expresie ce apare frecvent. O altă expresie, „totul este deşertăciune" (totul e abur ori suflare), care intervine de douăzeci şi cinci de ori, redă aprecierea autorului asupra lucrurilor pămînteşti la care a reflectat. în deliberarea finală el s-a întors către Dumnezeu.
Ca analiză şi ajutor în citirea Eclesiastului, consideraţi următoarea prezentare:
1:1-11
1:1-3 1:4-11 1:12-3:22
I. Introducere
Afirmarea temei şi scopului
Ciclul continuu al vieţii şi evenimentelor II. Examinarea lucrurilor temporale
înţelepciunea ca ţintă a vieţii Plăcerea ca obiectiv Paradoxul înţelepciunii
înţelepciunea şi scopul lui Dumnezeu în creaţie Răspunderea omului în faţa lui Dumnezeu III. Analiza relaţiilor economice ale omului Viaţa celui oprimat este deşartă Deşertăciunea religiei şi bogăţiei
1:12-18
2:1-11
2:12-23
2:24-3:15
3:16-22

4:1-7:29
4:1-16
5:1-17

Capacitatea bucuriei este dată de Dumnezeu Cumpărarea este practică în toate lucrurile Omul a decăzut din condiția lui originară IV. Limita înțelepciunii omeneşti
Analiza omului limitată la această viață Viața este destinată pentru bucuria omului înțelepciunea este practică şi folositoare Sfat pentru tineri Concluzie — teme-te de Dumnezeu
5:18-6:12
7:1-19
7:20-29
8:1-12:14
8:1-17
9:1-12
9:13-10:20
11:1-12:7
12:8-14
Autorul pune cu scepticism întrebarea: Care este lucru care merită cel mai mult să devină obiectivul vieții? Ca şi în natură, în viața omului există un ciclu repetitiv, nesfîrşit **(1:4-1**1). în această lume nimic nu este nou. Prin această introducere el afirmă zădărnicia a tot ce este sub soare.
Explorînd valorile vieții, Koheleth caută înțelepciunea — dar aceasta pare să mărească tristețea (1:12-18). El îşi continuă explorarea căutînd satisafcție într-o viață variată şi echilibrată. Ca om cult, încearcă să îmbine plăcerea, rîsul, bucuria grădinilor şi caselor, vinul şi muzica, într-un model armonios de viață, dar şi aceasta este zădărnicie (2:1-11). într-un anumit sens urmărirea înțelepciunii este un paradox, pentru că omul înțelept se străduieşte să acționeze în perspectiva unui viitor care nu-i este cunoscut. Oare de ce să nu procedeze ca nebunul ce trăieşte doar pentru ziua de azi (2:12-23)? însă Dumnezeu a creat şi proiectat toate lucrurile pentru bucuria omului. în acest ciclu al vieții ce pare să meargă la nesfîrşit, există un scop pentru orice lucru creat de El (2:24-3:15), şi în ultimă instanță omul este responsabil față de Dumnezeu (3:16-22).
Ce influență are situația economică a omului asupra vieții? Cine se bucură mai mult de viață — cel care-şi îndeplineşte îndatoririle ca slujitor de rînd (4:1-3), ori individul întreprinzător şi energic, care încearcă să cîştige avere şi popularitate (4:4-16)? Practicarea religiei ca o chestiune de rutină sau cu ipocrizie nu aduce avantaje. Cîştigurile vieții îi pot aduce ruina chiar şi unui rege, pentru că toate depind de ceea ce aduce Dumnezeu în natură (5:1-17). Capacitatea de a te bucura de bogățiile abundente date de Dumnezeu, vine tot de la El (5:18-6:12). Este bine să arăți înțelepciune şi cumpătare în toate lucrurile. Din nefericire, nici o creatură finită nu poate realiza un model de viață perfect echilibrat, deşi la început Dumnezeu 1-a creat pe om fără prihană (7:1-29). Nici un om nu atinge perfecțiunea înțelepciunii în această viață. Necunoscînd viitorul, analiza omului asupra vieții este categoric limitată.

Cînd îl cheamă moartea — fie el neprihănit sau nemernic — el este la fel de neajutorat (8:1-11). în pofida faptului că moartea vine pentru toți fără deaosebire şi că universul pare indiferent față de standarde mortale, este totuşi un lucru înțelept să te temi de Dumnezeu (8:12-17). Probabil că omul nu înțelege viața — iar moartea este inevitabilă — dar acest lucru nu trebuie să-1 împiedice să se bucure din plin de viață (9:1-12). Dar în toate lucrurile trebuie aplicată înțelepciunea. Exemplul omului sărac a cărui înțelepciune a salvat un oraş, este remarcabil (9:13-18). Cumpătarea în toate trebuie să reglementeze modul în care omul se bucură de viață. Puțină nesăbuință poate aduce unui om multă tristețe şi-1 poate lipsi de multe avantaje.
Trebuie reținute anumite principii şi practici. Să împărtăşim cu alții darurile vieții, cu toate că nu cunoaştem viitorul (11:1-6). Filozofia epicuriană de a trăi numai pentru binele de moment este pusă la îndoială. Tînărul să se bucure de viață la maximum, dar să-şi aducă aminte că în final trebuie să-i dea socoteală lui Dumnezeu (11:7-10). Printr-o lucidă alegere a bătrîneții, tînărul este sfătuit să-şi amintească de Creatorul său în primii ani ai vieții. Deteriorarea organelor sale corporale sau a facultăților mintale ar putea să-1 ia prin surprindere, făcîndu-1 incapabil de a-1 lua în considerație pe Dumnezeu (12:1-7).
îndemnul final către om este exprimat în ultimele două versete. Omul are datoria de a se teme de Dumnezeu şi de a-i păzi poruncile — baza responsabilității sale înaintea lui Dumnezeu (12:8-14).

Cîntarea Cîntărilor

Includerea Cîntării cîntărilor între cărțile poetice rămîne enigmatică. Acest lucru este evident din marea diversitate a interpretărilor. Deşi este imposibil de precizat dacă această carte a fost scrisă de, sau pentru Solomon, titlul asociază compunerea ei cu împăratul literaturii israelite. Conținutul sugerează că această carte se referă la Solomon, al cărui nume apare de cinci ori după versetul inaugurat.

Această compoziție poetică a primit numeroase interpretări. Imaginea alegorică a evreilor şi creştinilor, teoria dramatică, teoria ciclului căsătoriei, teoria literaturii lui Adonis-Tamuz şi alte opinii, şi-au avut apărători pasionați de-a lungul secolelor. într-o publicație recentă, Cîntarea Cîntărilor reprezintă o superbă antologie lirică, compusă din cîntece despre natură, dragoste, curte şi căsătorie — şi care se întinde din era lui Solomon pînă în perioada persană. în prezent, în rîndul

r

cercetătorilor Vechiului Testament nu există o interpretare care să aibă o aprobare largă.
Acestei cîntări i se atribuie prin acordul unanim al cercetătorilor înalte calități poetice în exprimarea caldelor emoții ale iubirii omeneşti, încorporată ca o unitate în canonul evreiesc, ea trebuie să fie considerată mai degrabă un singur poem, decît o colecție de cîntări. Ea are drept părți componente monologuri, solilocvii şi apostrofe. O diversitate de scene — curtea regală din Ierusalim, o grădină, un peisaj rural sau un decor pastoral — formează cadrul diferitelor părți ale aestui poem, în care personajele sînt prezentate în acțiune cvasi-dramatică. întrucît din acest cîntec de dragoste lipsesc atît de multe detalii, cel care îl interpretează este confruntat cu numeroase probleme.
Interpretarea literală ar putea părea cititorului cea mai naturală. Personajul principal pare să fie o fecioară sulamită care este adusă dintr-un mediu pastoral în palatul regal al lui Solomon. în vreme ce împăratul o curtează pe această fată de la țară, avansurile îi sînt respinse. Splendoarea palatului şi apelul coral al femeilor de la curte nu reuşesc s-o impresioneze. Ea tînjeşte cu pasiune după primul ei iubit. în final conflictul se rezolvă, ea respingînd avansurile împăratului şi întorcîndu-se la eroul ei păstor.
Pentru interpretarea acestei cărți poetice în această manieră, se poate folosi ca ghid următoarea analiză:

L

I. Fecioara sulamită la curtea regală
întîmpinarea de către doamnele de la curte
Replica fecioarei
Răspunsul doamnelor de la curte
Vorbeşte împăratul
Fecioara se adresează doamnelor de la curte
împăratul se adresează fecioarei
Apostrofa fecioarei
Vorbeşte împăratul
Fecioara către doamnele de la curte II. Fecioara într-un palat de țară
Amintiri despre iubitul ei de la țară
Un vis III. Chemarea împăratului
O paradă regală — intră împăratul
împăratul o curtează pe fecioară IV. Fecioa/a reflectează
1:1-2:7
1:2-4
1:5-7
1:8
1:9-11
1:12-14

1:15
1:16-2:1
2:2
2:3-7
2:8-3:5
2:8-17
3:1-5
3:6-4:7
3:6-11
4:1-7
4:8-6:3
INTERPRETAREA VIEȚII
Implorările iubitului ei păstor Un vis V. împăratul îşi reînnoieşte cererea
Avansurile de dragoste ale împăratului Apelul doamnelor de la curte Reunirea fecioarei cu iubitul ei
Dorul ei după iubitul păstor întoarcerea
VI
315
4:8-5:1
5:2-6:3
6:4-7:9
6:4-13
7:1-9
7:10-8:14
7:10-8:4
8:5-14

Deşi interpretarea literală vorbeşte despre dragostea umană, includerea providențială a acestei cărți în canonul evreiesc are neîndoielnic o semnificație spirituală. După toate probabilitățile evreii recunoşteau lucrul acesta citind anual Cîntarea Cîntărilor la sărbătoarea Paştelui, care le reamintea israeliților de dragostea arătată lor de Dumnezeu prin izbăvirea din robia egipteană. După cum arată Isaia (50:1; 54:4-5) Ieremeia (3:1-20) Ezechiel (16 şi 23) şi Osea (1:3), pentru evrei dragostea conjugală reprezenta dragostea lui Dumnezeu pentru Israel. Legătura dintre Israel (fecioara sulamită) şi iubitul ei păstor (Dumnezeu) era atît de puternică încît nici o chemare lumească (împăratul) nu putea înstrăina Israelul de Dumnezeul său. în Noul Testament această relație este comparată cu cea dintre Hristos şi biserică.[16] Pe baza interpretării literală, Cîntarea Cîntărilor a constituit deci o aplicație spirituală atît în Noul cît şi în Vechiul Testament.

[1] E. J. Kissane, „The Bookof Job" (New York 1946), p. XLI, arată că indulgența unor critici ca H. Totczyner, „Das Buch Hioh" (Viena, 1920), care consideră Cartea lui Iov ca o simplă colecție de fragmente, dau o falsă impresie despre starea textului ebraic din Iov. Poezia de nivelul cel mai înalt, vocabularul amplu, marele număr de *hapaxlegomena,* argumente subtile şi obscure, repetarea aceleiaşi opinii în cuvinte diferite — toate acestea au dus la erori de transcriere şi traducere, scribii neînțelegînd pe deplin limbajul.

[2] Probabil în Arabia de nord-vest sau Edom. A se vedea „Harper's Bible Dictionary", pag. 792, pentru discuție.

[1] Argumente în sprijinul acestei corelații: (1) condiții familiale; (2) nici o referire la lege sau la starea religioasă din ultima perioadă; (3) nici o referire la învățătura profetilor; (4) simplitatea vieții e similară cu cea a patriarhilor. Conf. S. C. Yoder, „Poetry of the Old Testament" (Scottdale, Pa.: Herald Press, 1948), pag. 83.

′ Remarcați că şi Ieremia şi-a blestemat ziua naşterii, Ier. 20.

[5] Pe baza textelor ebraic şi grecesc şi a altor izvoare, a fost sugerată utilizarea liturgică a următorilor Psalmi: 30 — Sărbătoarea consacrării; 7 — Purim; 29 — Ziua Cincizecimii; 83 sau 135 — Pastele; 137 — comemorarea distrugerii Templului; 29 — ultimele zile ale Sărbătorii Corturilor; iarurmătorii erau cîntați în timpul arderii de tot zilnice: 24 — duminică; 38 — Iu ni; 82 — marți; 94 — miercuri; 81 —joi; 93 — vineri; 38 şi 92 — sîmbătă. Conf. R. H. Pfeiffer, „The Books of the Old Testament" (New York : Harper and Brothers, 1957), pag. 195-196.

[8] Prezenta împărțire a Psalmilor nu apare în cele mai vechi manuscriseebraice încă existente. Numărul total variază în diferitele aranjamente. Talmudul din Ierusalim are un total de 147. LXX combină psalmii 9

316

CĂLĂTORIE PRIN VECHIUL TESTAMENT

şi 10, şi de asemenea 114 şi 115, dar îi divide pe fiecare dintre psalmii 116 şi 147, adăugind şi un psalm apocrif, dînd un total de 150.

[7] Expresia ebraică „Ledhavith" poate însemna uneori „aparținind lui David", iar conținutul unor psalmi ca 3, 18, 34, 51-54, 56-57, 59-60 şi alții, stabilesc realitatea paternității lui David. Prin urmare mulți alți psalmi ar fi putut fi scrişi de el. Conf. E. J. Young„IntroductiontotheOld Testament" (GrandRapids: Eerdmans, 1949), pag. 87-300.

[8] Faptul că unii din termenii folosiți în titlurile Psalmilor nu au fost înțeleşi de traducătorii versiunii LXX, pledează în favoarea antichității lor.

• Cf. referințe mesianice din următorii psalmi: 2:7 — Evrei 1:5 şi Fapte 13:33; 16:9-10 — Fapte 2:31-32; 40:6-7 —Evrei 10:9; 41:9 — Ioan 13:18; 45:6 —Evrei 1:8; 68:18 — Efes. 4:8; 110:1 — Mat. 22:43-46; 110:4 — Evrei 7:17; 118:22 — Mat. 21:42.

[10] Cf. Num. 21:27; 1 Sam. 10:12; îs. 14:4; Ierem. 24:9; Iov 17:6, etc.

[11]. Cele 374 de proverbe din Prov. 10:1-22:16 ar putea reprezenta doar una din colecțiile făcute în vremea lui Solomon.

[12] Amen-em-opet este datat în perioada 1000-600 î.e.n.

[13] Faptul că Solomon era omul potrivit pentru o asemenea experiență şi cercetare se bazează pe referiri ca: I Regi 2:9; 3:12; 5:9-13; 10:1; Ecles. 1:16; 2:7. Cartea pare să fie fictiv autobiografică.

[14] Cf. Gen. 3:19 cu Ecles. 12:7; Deut. 4:2 şi 12:1 cu Ecles. 3:14; Deut. 23:22-25 cu Ecles. 5:3; I Sam. 15:22 cu Ecles. 4:13; şi I Regi 8:46 cu Ecles. 7:20.

[15] In Noul Testament aceeaşi legătură este menționată în Mat. 9:15; Ioan 3:29; II Cor. 11:2; Efes. 5:23-32; Apoc. 19:7; 21:2,9; 22:17.

CAPITOLUL XVIII Isaia şi mesajul său

Pentru a înţelege mesajul acestei cărţi este necesar să ne familiarizăm cu cadrul istoric al profetului şi al poporului căruia i-a fost trimis mesajul. Multe din aluzii, referiri şi avertismente pot fi greşit înţelese dacă nu examinăm atent evenimentele politice din Iuda, în legătură cu naţiunile înconjurătoare.

Alături de proroc în Ierusalim

Se ştie puţin despre spiţa, naşterea, tinereţea ori educaţia lui Isaia, cu excepţia faptului că era fiul lui Amoţ. Se pare că el s-a născut şi a crescut în Ierusalim. Deoarece chemarea lui către misiunea profetică este datată precis în anul morţii lui Ozia (740 î.e.n.), este rezonabil să credem că el s-a născut între 765-760 î.e.n.

Isaia s-a născut în vremuri prospere. Iuda îşi recîştiga puterea militară şi economică sub conducerea competentă a lui Ozia. înainte, politica nesăbuită a lui Amaţia supusese Iuda invaziei şi asupririi Israelului, şi probabil ruşinii întemniţării lui Amaţia. Acest ultim fapt ar fi putut să fi dus la recunoaşterea lui Ozia ca asociat la conducere încă din 792-91 î.e.n. După schimbarea împăraţilor în Israel, Amaţia a fost reinstaurat la tron (782-81), doar pentru a fi asasinat (768 î.e.n.). Lucrul acesta i-a adus lui Ozia controlul deplin asupra lui Iuda şi ocazia de a-şi impune conducerea eficientă.

In curînd evenimente neliniştitoare au aruncat umbre negre asupra speranţelor de viitor ale lui Iuda. în Samaria, moartea lui Ieroboam în 753 a fost urmată de revoluţie şi vărsare de sînge, pînă cînd Menahem a pus mîna pe tron. în Iuda, Ozia a fost lovit de lepră ca judecată divină pentru faptul că şi-a asumat îndatoriri preoţeşti. Deşi în acest timp Iotam a devenit co-regent (cea. 750 î.e.n.), Ozia şi-a continuat conducerea activă.

Schiţa VI — VREMEA LUI ISAIA

782-81— Amaţia eliberat probabil din închisoare cînd Ieroboam II şi-a asumat
conducerea unică în Israel după moartea lui Ioas 768 — Ozia îşi asumă conducerea unică în Iuda — moartea lui Amaţia 760
— data aproximativă a naşterii lui Isaia 753 — domnia lui Ieroboam în Israel la sfîrşit 750 — Ozia atins de lepră
745 — Tiglat-Pileser III începe să conducă în Asiria 743 — asirienii îl înfrîng pe Sarduris III, rege în Urartu
— Ozia şi aliaţii săi înfrînţi de asirieni în lupta de la Arpad 740 — Iotam îşi asumă conducerea unică — moartea lui Ozia
736-35— armate asiriene în Nai şi Urartu
— Pecah începe să conducă în Israel
735 —Ahaz e făcut împărat de partidul pro-asirian din India 734 — armate asiriene invadează Filistia
— război siriano-efraimit după retragerea asirienilor 733 — invazie asiriană în Siria
732 — asirienii cuceresc Damascul, punînd capăt guvernării siriene
— Pecah înlocuit de Osea în Samaria
727 — Salmanasar V începe să guverneze în Asiria 722 — căderea Samariei
— urcarea lui Sargon II pe tronul asirian 716-15— Ezechia începe să domnească în Iuda
— reformă religioasă — curăţirea Templului 711 — trupe asiriene în Asdod
709-8 — naşterea lui Mânase
705 — Sanherib începe să guverneze în Asiria
702 — Bel-ibni îl înlocuieşte pe Merodac-Baladan la tronul Babilonian 702-1 — boala lui Ezechia — ameninţarea lui
Sanherib — Isaia asigură securitatea
— Ierusalimul este vizitat de o solie babiloniană din partea lui Merodac-Baladan aflat in exil
697-6— Mânase făcut coregent
688 — Sanherib îl ameninţă a doua oară pe Ezechia 687-6— Ezechia moare — Mânase îşi începe conducerea unică
680 — Isaia ar fi putut fi martirizat de Mânase

Prosperitatea economică domina, în vreme ce Iuda îşi extindea frontiera spre sud, înglobînd Elatul, din golful Aqaba. Către est, amoniţii erau tributarii lui Iuda.

Deosebit de periculoasă era ridicarea la tronul asirian a lui Tiglat-Pileser, sau Pul în 745 î.e.n. Cucerirea ulterioară a Babilonului de către asirieni a grăbit pregătirea unitară a conducătorilor palestnieni în vederea agresiunii asiriene. Această ameninţare a devenit realitate în 743-738, cînd armata asiriană a înaintat spre vest în mai multe campanii. în analele sale, regele asirian raportează că a înfrînt o forţă palestiniană aflată sub conducerea lui Azaria sau Ozia al lui Iuda. Thiele datează acest eveniment în primul an al acestei perioade. De asemenea, Menahem împăratul Israelului, a plătit un greu tribut regelui Asiriei (II Regi 15:19).

Sub ameninţarea agresiunii asiriene, în Israel au avut loc schimbări rapide, care fără îndoială că au avut repercursiuni în Iuda. Cînd Menahem a murit, el a fost urmat de fiul său Pecahia, care a fost ucis de Pecah, după o domnie de doi ani. Acesta din urmă a cucerit tronul Samariei în 740-39 şi a inaugurat o agresivă politică anti-asiriană. în acelaşi an a murit Ozia, cel mai eminent împărat al lui Iuda, din vremea lui David şi Solomon încoace.

In acest an marcat de tensiune atît acasă cît şi peste graniţă, tînărul Isaia şi-a primit chemarea profetică. Se pare că el urmărise cu profund interes evenimentele internaţionale, pînă cînd speranţele de supravieţuire naţională ale lui Iuda au pălit în faţa înaintării armatelor Asiriei. Nu se arată care era atitudinea religioasă a lui Isaia în acest timp. S-ar putea să-i fi cunoscut pe Amos şi Osea, care erau activi în Regatul de Nord. în tinereţe ar fi putut veni

în contact cu Zaharia, profetul care a avut o influenţă atît de bună aupra lui Ozia. în acest an crucial, el a fost chemat ca purtător de cuvînt al lui Dumnezeu — pentru a comunica mesajul lui Dumnezeu unei generaţii confruntate cu evenimente istorice fără precedent.
în vreme ce Pecah se opunea cu fermitate asirienilor, în Iuda cîştiga putere un partid pro-asirian. Această mişcare era evident răspunzătoare de ridicarea la tron a lui Ahaz în 736-35 î.e.n., cînd armatele asiriene acţionau în Nai şi Urartu. Probabil că Ahaz a grăbit invazia asiriană a Filistiei în 734. Cel puţin, după retragerea asirienilor, Pecah al Samariei şi Reţin al Damascului i-au dat lui Ahaz un ultimatum pentru a li se alătura în opoziţia lor contra Asiriei. în acest moment a fost implicat Isaia. El primise însărcinarea precisă de a-1 sfătui pe împărat să se bazeze pe Dumnezeu (îs. 7:1 şi cont.). Nesocotind sfatul profocului, Ahaz a încheiat un tratat cu Tiglat-Pileser III. Deşi Iuda a fost invadată de armatele

siriano-efraimite şi a pierdut Edomul ca vasal, Ahaz a supravieţuit înaintării armatei asiriene. Companiile asiriene succesive au dus la cucerirea şi capitularea Siriei în 732 î.e.n. Simultan, Pecah a fost executat şi înlocuit cu Osea, care i-a asigurat regatului asirian tributul Israelului. Ahaz 1-a întîlnit pe Tiglat-Pileser la Damasc şi a pecetluit alianţa introducînd cultul asirian în Templul din Ierusalim.
Activitatea lui Isaia în restul domniei lui Ahaz e obscură. El trebuie să fi împărtăşit interesul profund şi neliniştea cetăţenilor lui Iuda cu privire la luptele din Samaria — aflată la aproximativ şaizeci şi patru de kilometri de Ierusalim. Cînd Salmanasar 1-a urmat pe Tiglat-Pileser la tronul Asiriei, Osea a pus capăt servitutii sale. In urma unui asediu asirian ce a durat trei ani, Osea a fost ucis iar Samaria a fost cucerită de invadator în 722. în mod vădit Ahaz a putut menţine relaţii diplomatice favorabile cu Asiria, prevenind astfel invadarea lui Iuda în acea perioadă. Nu există indicaţii că Ahaz 1-a recunoscut vreodată pe Isaia ca proroc adevărat.
O dată cu urcarea la tron a lui Ezechia, (716-15 î.e.n.), pentru Isaia a început o nouă eră. Ahaz îl sfidase pe proroc sprijinind cultul idolatrie în Templu, dar Ezechia a adoptat un mod de acţiune radical diferit. El a introdus cu entuzioasm reforme, a reparat şi purificat Templul şi i-a invitat pe israeliţi, de la Beer-Şeba pînă la Dan, să se alăture activităţilor religioase din Ierusalim. Deşi Isaia nu aminteşte în cartea lui de aceste reforme, sărbătorirea naţională a Paştelui şi conformarea faţă de legea lui Moise trebuie să-1 fi încurajat în privinţa viitorului lui Iuda.
Cunoştinţele actuale asupra relaţiilor iudeo-asiriene în timpul domniei lui Sargon II (722-705 î.e.n.) sînt cu totul limitate. în cronica biblică, Sargon este menţionat doar o singură dată (îs. 20:1). Se ştie că Asdod a fost cucerit de asirieni în 711 î.e.n. Isaia îşi avertizează poporul că nu trebuie să aştepte sprijin din partea Egiptului chiar dacă Shabako etiopianul instaurase cu succes Dinastia a Douăzeci şi cincea în anul anterior. Timp de trei ani Isaia a umblat desculţ şi îmbrăcat ca un sclav, explicîndu-şi acţiunea ca simbol al soartei Egiptului şi Etiopiei. Cît de nesocotit era poporul său, căutînd ajutor egiptean în răzvrătirea împotriva Asiriei! Este evident că în această perioadă Ezechia a menţinut relaţii favorabile cu Asiria, plătind tribut. Conform unei prisme fragmentare, Sargon se laudă că a primit „daruri" din Iuda.[1] Deci în acea vreme Ierusalimul era asigurat împotriva atacurilor.
între timp Ezechia îşi construia fortificaţii. A fost construit tunelul Siloam pentru a se asigura aprovizionarea corespunzătoare cu apă a Ierusalimului în cazul unui asediu prelungit. Cu mult timp înainte de

aceasta, în timpul lui Ahaz Isaia declarase cu îndrăzneală că Asiria îşi va extinde cucerirea şi controlul în regatul lui Iuda.
în evenimentele hotărîtoare care au succedat ridicarea la putere a lui Sanherib în Asiria (705 î.e.n.), Isaia a avut pentru Ezechia sfaturi vitale şi oportune. Naţionalismul se manifesta prin revolte în tot Imperiul Asirian. Nu de mică importanţă între succesele lui Sanherib în înăbuşirea acestor răscoale, a fost în 702 înlocuirea lui Merodac-Baladan cu Bel-ibni la tronul babilonian. în anul următor asirienii au înaintat spre vest. Ezechia a supravieţuit printr-o intervenţie miraculoasă.
Din cronicile existente nu putem şti cît a trăit Isaia. în afară de asocierea lui cu Ezechia în jurul anului 700 î.e.n., sînt disponibile puţine dovezi privind ultimii lui ani. Neexistînd dovezi biblice care să sprijine contrariul, este rezonabil să dăm credit supoziţiilor care sugerează că Isaia şi-a continuat lucrarea în timpul domniei lui Mânase. Dacă data morţii lui Sanherib este acceptată ca provenind de la Isaia, atunci prorocul trebuie că mai trăia încă în 680 î.e.n. pentru a fi putut indica ce i s-a întîmplat pînă în urmă regelui asirian care a vorbit atît de defăimător despre Dumnezeul în care îşi pusese încrederea Ezechia. Tradiţia îi atribuie lui Mânase martirizarea lui Isaia; fiind găsit ascuns în trunchiul scorburos al unui copac, prorocul a fost tăiat în două. Din punct de vedere al longevităţii, este corect să plasăm lucrarea lui Isaia pînă în vremea lui Mânase. Faptul că Isaia avea cam douăzeci de ani cînd a primit chemarea profetică în 740 î.e.n., este o presupunere logică. Vîrsta lui în momentul morţii, după 680 î.e.n., nu trebuie neapărat să depăşească optzeci de ani.

Scrierile lui Isaia

Oare Isaia a scris cartea care-i poartă numele? Nici un cercetător competent nu se îndoieşte de istoricitatea lui Isaia şi nici de faptul că o parte a cărţii a fost scrisă de el. Unii limitează contribuţia personală a lui Isaia la porţiuni selectate în capitolele 1 pînş la 32, în vreme ce alţii îi atribuie toate cele şaizeci şi şase de capitole. Cea mai frecventă analiză a acestei cărţi este bazată pe împărţirea în trei. Deşi în privinţa detaliilor nu există

unanimitate în rîndul cercetătorilor, analiza următoare deține aprobarea generală a celor care nu susțin unitatea lui Isaia.
Primul Isaia constă în 1-39. în cadrul acestei diviziuni, profetului din secolul al optulea îi sînt realmente atribuite doar părți limitate din 1-11,13-23 şi 28-32. Partea mai mare a acestei secțiuni îşi are originea în perioade

ulterioare. Al doilea Isaia, ori Deotero-Isaia, 40-55 este atribuit unui autor anonim care a trăit după 580 î.e.n. Acest scriitor a trăit printre prizonierii din Babilonia şi a reflectat în scrierile sale condițiile exilului. în ciuda faptului că numeroşi cercetători îl aclamă drept unul din cei mai remarcabili profeți ai Vechiului Testament, existența lui nu este atestată nici prin numele său real, nici prin alte fapte. Al Treilea Isaia, sau Trito-Isaia, 56-66, este atribuit unui autor care descrie condițiile în Iuda secolului al cincilea; cercetătorii îl datează pe acest autor înainte de întoarcerea lui Neemia în 444 î.e.n. Mulți dintre cei care susțin această analiză nu limitează Cartea lui Isaia la trei autori. Numeroşi scriitori, dintre care cei mai mulți au trăit după exil, pînă către secolul al doilea î.e.n., au adus contribuții fragmentare.
Opinia că Isaia a scris întreaga carte care-i poartă numele, datează cel puțin din secolul al doilea î.e.n. Deşi unii scriitori moderni ar putea pretinde că există „un consens universal printre cercetători" cu privire la diversitatea paternității acestei cărți, unitatea lui Isaia a fost bine apărată. Popularitatea teoriei moderne a avut tendința de a eclipsa argumentele celor ce erau convinşi că întreaga carte îi revenea lui Isaia, profetul secolului al optulea.
In apărarea unității lui Isaia, un scriitor a semnalat că teoria modernă nu poate fi considerată în întregime satisfăcătoare, atîta timp cît nu explică tradiția care-i atribuie originea ei lui Isaia. Afirmații evreieşti din secolul al doilea î.e.n. îi atribuie lui Isaia întreaga carte. Recent descoperitele Suluri de la Marea Moartă, datînd din aceeaşi perioadă, verifică faptul că întreaga carte era considerată unitară în acea vreme.

Analiza cărții

Cartea lui Isaia este una din cele mai ample cărți ale Vechiului Testament. în textul ebraic, Isaia se clasează al cincilea ca lungime după Ieremia, Psalmi, Genesa şi Ezechiel. în Noul Testament Isaia e citat nominal de douăzeci de ori, ceea ce depăşeşte numărul total de referii din cărțile Noului Testament, la toți ceilalți profeți ai scrisului.
în carte pot fi urmărite teme variate. Atributele şi caracteristicile lui Dumnezeu, rămăşița lui Israel, Mesia, împărăția mesianică, speranțele de restaurare, folosirea de către Dumnezeu a națiunilor străine şi multe alte idei, apar frecvent în mesajele profetului.

Următoarea schiță rezumă conținutul lui Isaia:

I. Mesajul şi mesagerul	1:1-6:13
II. Perspectivele împărăției — contemporane şi viitoare	7:1-12:6
III. Vedere panoramică a națiunilor	13:1-23:18
IV. Israelul într-un cadru universal	24:1-27:13
V. Speranțe adevărate şi false în Sion	28:1-35:10
VI. Amînarea judecății Israelului	36:1-39:8
VII. Promisiunea izbăvirii divine	40:1-56:8
VIII. Instaurarea împărăției universale a lui Dumnezeu	56:9-66:24

Avînd ca ghid această schiță, Cartea lui Isaia poate fi mai complet analizată prin examinarea separată a fiecărei diviziuni.
I. Mesajul şi mesagerul — 1:1-6:13 Introducere
Condamnarea națiunii păcătoase Promisiunea păcii absolute Zădărnicirea încrederii în idoli Salvarea unei rămăşițe Parabola vieții Chemarea la slujbă
1:1
1:2-31
2:1-5
2:6-3:26
4:1-6
5:1-30
6:1-13
Acest pasaj ar putea prea bine fi drept considerat o introducere. Aproape toate temele majore dezvoltate ulterior sînt menționate inițial aici. Citirea şi analizarea atentă a acestor capitole introductive oferă o bază pentru mai buna înțelegere a restului cărții.
A primit Isaia chemarea la slujba profetică după ce a rostit mesajele din 1-5?[2] De ce îşi consemnează chemarea în 6 în loc de 1, întocmai ca în cazul lui Ieremia şi Ezechiel? Probabil că a dorit să descrie starea de păcătoşenie extremă a generației lui, şi astfel să confere cititorului o mai bună înțelegere în legătură cu ezitarea lui Isaia de a accepta răspunderea ce-i fusese dată prin această misiune profetică.
Isaia 1 zugrăveşte condițiile morale deosebit de păcătoase. Israel 1-a părăsit pe Dmnezeu şi este mai rău decît un

bou care cel puțin are atîta pricepere încît să se întoarcă la ieslea stăpînului, pentru hrană. Prin formalismul lor religios oamenii sînt mai răi decît Sodoma şi Gomora. Jertfele pe care le aduc cu corectitudinea pe care o presupune legea, nu sînt plăcute atît timp cît nedreptatea socială predomină. Jertfele şi rugăciunea sînt o oroare înaintea lui Dumnezeu, dacă nu sînt aduse într-un spirit de pocăință, smerenie şi ascultare. Condamnarea planează asupra poporului

păcătos al lui Iuda. Sionul, ce reprezintă centrul de guvernămînt, va fi „mîntuit prin judecată", aceasta însemnînd că judecata va veni asupra tuturor celor păcătoşi (îs. 1:27-31). Singura speranță exprimată în acest capitol de deschidere, este dată celui ce este ascultător (Versetele 18-21).

In contrast direct cu această condamnare a Ierusalimului, Isaia nutreşte cele mai strălucitoare speranțe de restaurare. Fără nici un fel de nesiguranță, el anunță că în viitor Sionul va fi distrus şi arat ca un cîmp, dar într-o perioadă ulterioară va fi restaurat ca centru de guvernare a tuturor națiunilor.[3] Pacea şi neprihănirea vor izvorî din Sion către toate popoarele. Cînd Sionul va fi restabilit ca centru de guvernare al tuturor națiunilor, va domni pacea universală.

Indemnîndu-şi poporul să se întoarcă la Dumnezeu prin ascultare (2:5), Isaia atenționează poporul de problemele contemporane. Cît timp oamenii se încred în idoli şi trăiesc în păcat, această speranță nu li se aplică. Pe ei îi aşteaptă judecata, iar salvarea este promisă celor care-şi pun încrederea în Dumnezeu (2:6-4:1). Prn procesul de purificare şi judecată, cei rămaşi se vor bucura de protecția şi binecuvîntarea lui Dumnezeu. Ei vor împărtăşii slava Sionului restaurat (4:2-6).

In capitolul 5 Isaia ilustrează în mod viu mesajul său. Parabola viei a fost etichetată drept una din cele mai izbutite de acest gen, din Biblie. Israelul este via lui Dumnezeu. După ce a epuizat toate posibilitățile de a o face roditoare, proprietarul decide să-şi distrugă via. Prin urmare nenorocirile şi judecățile pronunțate asupra lui Iuda sînt drepte şi logice, deoarece Dumnezeu Şi-a arătat dragostea şi mila dar nu a obținut în poporul Său ales rodul trăirii neprihănite

Isaia este chemat să fie purtătorul de cuvînt al lui Dumnezeu către această generație păcătoasă. Nu este de mirare că el este cuprins de frică şi cutremur cînd devine conştient de slava unui Dumnezeu sfînt a cărui dreptate presupune judecarea păcatului. Asigurat de curățire şi de iertarea păcatelor sale, Isaia acceptă, prin ascultare voluntară, să fie mesagerul lui Dumnezeu. El nu e asigurat de ecoul pe care-1 va avea lucrarea lui în întregul oraş. Faptul că el trebuie să prevină poporul pînă cînd cetățile vor rămîne pustii şi fără locuitori, i-ar fi putut sugera că relativ puțini vor da atenție avertismentului său; totuşi el nu trebuie să dispere. I se dă o rază de speranță — cînd pădurea va fi distrusă va mai rămîne un butuc, simbolizîndu-i pe cei rămaşi după distrugerea lui Iuda.

Chemarea lui Isaia constituie punctul culminant adecvat acestei acțiuni introductive. Deşi cea mai mare parte a pasajului accentuează starea de păcat actuală a poporului şi judecata care-1 aşteaptă, chemarea

prorocului arată preocuparea lui Dumnezeu pentru poporul Său. în lucrarea lui Isaia, Dumnezeu îşi arată mila față de Iuda înainte de executarea judecății.

II. Perspectivele împărăției—contemporane şi viitoare—7:1-12:6

Izbăvirea imediată de sub Rețin şi Pecah	7:1-16
Pericolul invaziei asiriene	7:17-8:8
Promisiunea izbăvirii complete	8:9-9:7
Judecarea lui Efraim, a Siriei şi a Asiriei	9:8-10:34
Starea de pace şi binecuvîntare	11:1-12:6

Criza care a ridicat problema perspectivelor regatului era războiul siriano-efraimit din 734. în urma invaziei asiriene în Filistia la începutul acelui an, Pecah şi Rețin au format o alianță pentru a-i opri pe asirieni. Cînd Ahaz a refuzat să li se alăture, Israelul şi Siria au declarat război lui Iuda.

Exact în momentul cînd Ahaz şi poporul lui sînt îngroziți de perspectivele unei invazii, Isaia vine cu un mesaj de la Dumnezeu. Ahaz tocmai inspecta rezerva de apă din afara Ierusalimului, pregătindu-se pentru atacul aşteptat şi posibilul asediu. în acest moment hotărîtor, sfatul simplu al lui Isaia este ca Ahaz să nu întreprindă nici o acțiune — cei doi împărați de care se teme nu sînt decît doi tăciuni care mocnesc şi vor fi stinşi curînd. Asiria constituie adevărata amenințare la adresa lui Iuda (5:26). Prin urmare, Isaia îl îndeamnă pe Ahaz să se încreadă în Dumnezeu pentru izbăvire.[4]

Asiria devine punctul central al mesajului lui Isaia în discuția sa despre perspectivele regatului lui Iuda. Urmările alianței lui Ahaz cu Pul vor fi mai rele decît tot ce s-a întîmplat în Iuda de la moartea lui Solomon şi împărțirea regatului. Ca un om al cărui păr e ras din cap pînă-n picioare cu un brici, aşa va fi rasă Iuda de către Asiria (7:20). în capitolul 8 Asiria e comparată cu un rîu care goneşte prin Palestina şi îneacă Iuda pînă la gît. E demn de remarcat faptul că Isaia nu prezice sfîrşitul existenței naționale a lui Iuda — soartă rezervată cu certitudine Israelului şi Siriei.

înaintarea şi succesul Asiriei, care era o națiune neevlavioasă, punea fără îndoială probleme serioase poporului

lui Iuda. Va îngădui Dumnezeu ca poporul Său ales să fie absorbit de o putere păgînă? Isaia arată clar că Dumnezeu foloseşte briciul şi face ca apele puterii asiriene să treacă peste Iuda. Deoarece poporul îl ignoră pe proroc şi se îndreaptă către spiritele morților (îs. 8:19), practică ce era interzisă în lege (Deut. 18:14-22), Dumnezeu trebuie să-i pedepsească pe ai Săi.
^

Asiria este un toiag în mîna lui Dumnezeu (îs. 10:5). Va fi puterea asiriană atît de mare încît să distrugă Ierusalimul? în fața înaintării armatelor asiriene, va avea oare Ierusalimul aceeaşi soartă ca Hamatul, Calno, Carchimiş, Arpad, Damascul şi Samaria? Profetul prezintă clar adevărul fundamental al existenței unui Dumnezeu atotputernic în mîna căruia Asiria devine un toiag sau o nuia. După ce-şi va fi realizat scopul de a aduce judecata asupra poporului Său de pe Muntele Sion şi din Ierusalim, Dumnezeu Se va ocupa de Asiria. Aceasta îi este supusă şi se află sub controlul lui Dumnezeu, după cum securea sau fierăstrăul sînt stăpînite de meşteşugar. Toiagul nu-şi poate folosi stăpînul, şi nici Asiria nu-L va folosi pe Dumnezeu. Isaia asigură cu îndrăzneală poporul Sionului (10:24) că nu trebuie să se teamă de invazia asiriană. Judecata lui Dumnezeu asupra Ierusalimului se va împlini. Asiria îşi va ridica pumnul la Ierusalim, însă Dumnezeu va zădărnici planurile împăratului de a distruge cetatea. Siguranța că această națiune păgînă se află sub controlul lui Dumnezeu reprezintă motivul de mîngîiere şi speranță pentru cei care-şi pun încrederea în Domnul oştirilor.
Perspectivele împărăției viitoare compensează descurajarea temporară din vremea lui Isaia. Generația lui se confruntă cu zile întunecate. Cu un împărat neevlavios pe tronul davidic şi adorația cultică asiriană dominînd în Ierusalim, rămăşița evlavioasă trebuie să fi fost descurajată, în timp ce aştepta apropiata învazie asiriană. Odată cu asigurarea izbăvirii de acest duşman, Isaia aduce noi speranțe de viitor.
Speranțele asupra împărăției viitoare menționate anterior (2:1-5) sînt clarificate în acest pasaj. Aici ele sînt întrețesute cu probleme contemporane. în contrast cu conducătorii păcătoşi, Isaia dezvăluie perspectiva unui împărat evlavios pe tronul davidic. în contrast cu împărăția trecătoare a lui Iuda, el dezvoltă promisiunea unei împărății universale şi veşnice.
Conducătorul neprihănit este prezentat în 7:14 sub numele de Emanuel care înseamnă „Dumnezeu este cu noi". Cu siguranță că păcătosul Ahaz, care a refuzat să ceară un semn, nu a înțeles întreaga semnificație a acestei promisiuni, a cărei împlinire nu este datată. Fără îndoială că această promisiune simplă este vagă şi ambiguă pentru cei care-1 aud pe Isaia anunțînd-o într-o perioadă de criză națională — ei ar fi putut-o confunda uşor cu naşterea fiului lui Isaia, numit Maher-Salal-Haş-Baz. Deşi țara lui Emanuel (8:5-10) urmează să fie cotropită de asirieni şi pentru moment abandonată, în 9:1-7 este dată promisiunea unei mai mari izbăviri viitoare. Aceasta se va realiza prin naşterea unui fiu denumit

„Dumnezeu tare", care va instaura o domnie şi pace fără sfîrşit. în capitolul 11 este indicată originea lui davidică, însă atributele lui depăşesc omenescul. El este divin în exercitarea unei judecăți drepte, datorită atotştiinței şi atotputerniciei Sale.
împărăția va fi universală. Cunoaşterea Domnului va predomina în întreaga lume. Cei răi vor fi distruşi prin cuvîntul rostit al Conducătorului Neprihănit, iar în rîndurile umanității va domni neprihănirea. Prin instaurarea acestei împărății va fi afectată şi lumea animală. Sionul nu va mai fi obiectul atacurilor şi cuceririi, devenind centrul conducerii şi păcii universale, după cum s-a arătat deja în 2. Capitolul 12 exprimă lauda şi recunoştința cetățenilor viitoarei împărății. Dumnezeu — şi nu omul — a stabilit Sionul ca reşedință a Sfîntului lui Israel.
III. Vedere panoramică a națiunilor — 13:1-23:18 Pieirea Babilonului şi a conducătorului său Căderea Filistiei — nici o speranță de refacere Moabul pedepsit pentru mîndrie Soarta Siriei şi Israelului Egiptul îl va recunoaşte pe Domnul Oştirilor Asdodul şi aliații învinşi de Asiria Căderea Babilonului Nenorocirea Edomului Soarta Arabiei
Distrugerea apropiată a lui Iuda Judecarea dregătorului Sebna Judecarea şi restaurarea Tirului
Imaginea panoramică a națiunilor este esențialmente legată de perspectivele împărății descrise în capitolele precedente. în ultimul secol şi jumătate al existenței naționale a lui Iuda, din vremea lui Isaia pînă la căderea Ierusalimului, Regii şi regatele s-au ridicat şi au căzut. Pentru poporul din Iuda şi Ierusalim, conştient de faptul că era poporul ales al lui Dumnezeu prin care Sionul va fi în cele din urmă restabilit, aceste profeții privind alte națiuni aveau o semnificație vitală.
în mesajele asupra națiunilor apar mai multe teme fundamentale. Fiind prezentate în cele douăsprezece capitole anterioare, ele sînt mai din plin dezvoltate şi corelate în acest mesaj. Asiriei, care în vremea lui Isaia şi în perioadele următoare a fost problema numărul unu a lui Iuda, i se acordă aici puțină atenție. Aceasta se îndreaptă către alte națiuni importante.
13:1-14:27
14:28-32
15:1-16:14
17:1-18:7

19:1-25
20:1-6
21:1-10
21:11-12
21:13-17
22:1-14
22:15-25
23:1-18

în tot acest pasaj, suveranitatea şi supremaţia lui Dumnezeu sînt esenţiale. Titlul „Domnul oştirilor" apare în aceste unsprezece capitole de cel puţin 23 de ori. Isaia L-a recunoscut pe Dumnezeu ca atare, în vremea chemării lui către misiunea profetică (6:5), văzîndu-l pe „împăratul, Domnul oştirilor".[5] Domul oştirilor care folosea Asiria ca toiag de judecată, oferea siguranţa instaurării împărăţiei veşnice (9:7).
Scopurile şi planurile Domnului oştirilor sînt frecvent exprimate în mesajele referitoare la naţiuni. Judecata lui Dumnezeu nu cade la întîmplare asupra naţiunilor, ci conform unui plan divin. Nesocotirea lui Dumnezeu prin mîndrie şi aroganţă este pedepsită — indiferent dacă este cazul naţiunilor păgîne, al Israelului, al lui Iuda, sau chiar al unui individ cum era dregătorul Şebna (22:15-25). Nici un individ sau naţiune trufaşă nu se poate sustrage. Exemplul cel mai plastic apare în capitolele introductive ale acestui pasaj (13:1-14:27). Babilonul cu împăratul lui este singularizat pentru judecată. Deşi ziua de glorie a puterii babiloniene era încă de domeniul viitorului, Isaia a prezis în vremea lui Ezechia (39) că Babilonul va fi răspunzător de captivitatea lui Iuda. Aceste capitole trebuie să fi avut o semnificaţie deosebită pentru oamenii care au supravieţuit distrugerii Ierusalimului de către babilonieni. Acestui regat, folosit temporar de Dumnezeu în planul Său de a spăla Iuda de păcate, îi era hărăzită judecata. în acea perioadă, poporul fusese deja martor la căderea Asiriei, iar acest pasaj îl asigura că Babilonul va fi judecat la fel. Deşi Babilonul este menţionat concret, nu este identificat împăratul respectiv. Comentariile diferă mult legînd această menţiune de diverse regate şi numeroşi împăraţi ai Babilonului şi Asiriei. Totuşi, principiul esenţial este că orice naţiune sau îndivíd care se ridică mai presus de Dumnezeu, va fi mai devremea sau mai tîrziu detronat de Domnul oştirilor. Dificultatea de natură istorică de a lega acest pasaj de Babilon, precum şi dezacordul în identificarea istorică a acestui împărat, poate sugera că aici sînt implicate mai mult decît o putere mondială temporară şi conducătorul ei. Acest rege arogant ar putea reprezenta forţele răului care i s-au împortivit lui Dumnezeu — manifestate în rasa umană încă de la căderea omului (Gen 3). Această forţă a răului va antrena indivizi şi naţiuni în opoziţia faţă de Cel Atotputernic, pînă la judecata finală cînd Dumnezeu le va hotărî soarta pentru totdeauna. Distrugerea naţiunii nelegiuite reprezentată de Babilon este asemănată cu soarta Sodomei şi Gomorei, care nu au mai fost repopulate niciodată. Detronarea tiranului sau a celui rău, reprezentat de împăratul Babilonului, indică faptul că toţi cei asociaţi cu el vor fi distruşi înlăturîndu-se astfel orice opoziţie. Este

semnificativ caracterul definitiv al nimicirii.
Prin contrast, în acest pasaj revine tema restaurării Israelului şi a speranţelor regatului. Asigurarea din capitolul 2 asupra faptului că Israelul va avea o împărăţie mondială cu capitala la Sion, a reprezentat o temă majoră în 7-12, unde s-a pus un accent deosebit pe Conducătorul Neprihănit. Nici în aceste capitole nu este uitată tema speranţelor finale ale Israelului. Domnul oştirilor este cel care a hotărîr căderea Babilonului (21:10). Israelul rămîne moştenirea lui Dumnezeu (19:25), deşi este temporar judecat. Nu numai că naţiunea Israelului va fi restaurată, dar străinii se vor putea refugia aici. Sionul a fost întemeiat de Domnul (14:32) şi va primi daruri (18:7). în vreme ce alte naţiuni şi regi vor fi judecaţi, pe tronul davidic va fi instaurat un conducător neprihănit (16:5). Acestea erau promisiunile de restaurare neegalate date Israelului în repetate rînduri ca mîngîiere şi speranţă în perioadele cînd Israeliţii erau supuşi judecăţii lui Dumnezeu.
IV. Israel într-un cadru universal — 24:1-27:13

Distrugerea Ierusalimului	24: l-13a
Rămăşiţa neprihănită şi cei răi strigă către Domnul oştirilor în Sion	24:13b-23
Cîntec de laudă a celor mîntuiţi	25:1-26:6
Rugăciunea rămăşiţei lui Israel în necaz	26:7-19
Siguranţa izbăvirii şi a întoarcerii la Muntele Sion	26:20-27:13

în aceste capitole, rămăşiţa lui Israel devine punctul central de interes. Unei rămăşiţe neprihănite i se asigură supravieţuirea de-a lungul perioadelor de judecată şi i se promite restaurarea — ea se va bucura iarăşi de binecuvîntările lui Dumnezeu în timpul Conducătorului Neprihănit de pe Muntele Sion.
Mesajele lui Isaia au fost deseori legate de evenimente contemporane. Pieirea Ierusalimului fusese anunţată clar în primul capitol şi accentuată în mod repetat prin mesaje ulterioare. în 24:1-13a, Isaia descrie distrugerea ce o

aşteaptă pe îndrăgita cetate a lui Iuda. Ierusalimul va fi pustiit iar porţile lui vor fi transformate în ruine. Aceasta a devenit o realitate vie în 586 î.e.n.
Totuşi, rămăşiţa este adunată de pe ţărmuri îndepărtate şi de la capătul pământului (24:13b cont.), în timp ce Domnul oştirilor îi pedepseşte pe cei răi. Aici, cît şi în alte pasaje, minunile cerului, legate de soare şi lună, sînt asociate acestei mari judecăţi a Domnului, care conduce din Sion.[6] Contextul acestui pasaj pare să indice un orizont mondial.

înlăturarea celor care i se împotrivesc lui Dumnezeu şi instaurarea rămăşiţei în Sion, într-o împărăţie universală fără sfîrşit, poate cu greu să fie limitată la o situaţie locală sau chiar naţională.
Deosebit de adecvată este cîntarea celor mîntuiţi care urmează în 25:1-26:6. Bucurîndu-se de salvarea lor şi de binecuvîntările lui Dumnezeu, ei răspund cu mulţumiri şi laude. Reproşul, suferinţa şi ruşinea vor dispare cînd Dumnezeu va şterge lacrimile şi va îndepărta moartea.
Rugăciunea din 26:7-19 exprimă dorinţa sinceră cea mai arzătoare a oamenilor în vremurile de mare încercare şi suferinţă, înainte de a fi readunaţi. Israelul dă glas unei speranţe, în timp ce se zvîrcoleşte în chinuri şi aşteaptă izbăvirea. Fiind victime ale nedreptăţii dominante sub conducerea celor răi, oamenii îşi exprimă credinţa şi speranţa în Dumnezeu, cerînd intervenţia divină.
în răspuns li se promite izbăvirea (26:20-27:13). Israel, via lui Dumnezeu, va aduce din nou roade. Spălaţi de păcate, oamenii vor fi adunaţi unul cîte unul, constituind o rămăşiţă care se va închina Domnului în Ierusalim.
V. Speranţe adevărate şi false în Sion — 28:1-35:10 Planul lui Dumnezeu are întîietate Inutilitatea alianţei cu Egiptul Binecuvîntările pentru cei care se încred în Dumnezeu Judecarea naţiunilor — Israelul restaurat în Sion
28:1-29:24 30:1-31:9
32:1-33:24 34:1-35:10
Alianţele străine constituie o problemă permanentă în Ierusalim în zilele lucrării lui Isaia. Prin intrigă politică şi diplomaţie, conducătorii lui Iuda speră să-şi asigure supravieţuirea ca naţiune, alăturîndu-se învingătorilor. în 735, cînd partidul pro-asirian cîştigă controlul în Iuda, Ahaz îl înlocuieşte pe tatăl său Iotam pe tronul davidic. El sfidează avertismentele lui Isaia şi încheie o alianţă cu Tiglat-Pileser în primii ani ai domniei lui. Ezechia, următorul împărat, se alătură într-o alianţă Edomului, Moabului şi Asdodului, opunîndu-se Asiriei. Această coaliţie anticipează sprijinul Egiptului, dar Asdodul cade în 711, în timp ce alte naţiuni oferă asirienilor tribut pentru a evita invazia.
Isaia avertizează permanent împotriva nesăbuinţei Israelului de a se baza pe naţiuni străine. El etichetează aceste alianţe drept „un legămînt cu moartea". Prin contrast, sfatul său este ca israeliţii să-şi pună încrederea în Dumnezeu, adevăratul împărat al lui Israel. Fie că este vorba despre Ahaz, împăratul neevlavios sau de Ezechia, conducătorul evlavios, care răspunde

cu oferte prieteneşti soliei babiloniene, profetul Isaia îi mustră cu consecvenţă pe conducătorii lui Iuda pentru faptul că se bazează pe alte naţiuni în loc de a-şi îndrepta privirea către Dumnezeu pentru izbăvire. Nici unul dintre capitolele acestei secţiuni nu este datat cu precizie. Deoarece în 30-31 se acordă o atenţie atît de mare alianţei cu Egiptul, tot acest pasaj poate fi datat în vremea lui Ezechia cînd Iuda nutrea speranţa de a se elibera de sub dominaţia asiriană. în primii ani ai lui Samherib, acest interes faţă de ajutorul egiptean a pus neîndoielnic o serioasă problemă Ierusalimului.
Reflectă oare 28-29 acelaşi cadru istoric? „Legămîntul cu moartea" din 28:15 se referă la o alianţă cu Egiptul în vremea lui Ezechia, ori ar fi posibil să se refere la alianţa încheiată de Ahaz cu Tiglat-Pileser în 734 î.e.n.? Ultima opinie merită oarecare considerente. Ahaz, în loc de a-şi pune încrederea în Dumnezeu, îl nesocoteşte pe Isaia încheind o alianţă cu asirienii. Depăşirea crizei războiului siriano-efraimit şi aventura aparent reuşită a uniunii iudeo-asiriene din 732, cînd Ahaz 1-a întîlnit personal pe Tiglat-Pileser în Damasc, ar fi putut fi ocazia unei celebrări exagerate în Ierusalim. Ahaz şi tovarăşii lui păcătoşi, care sînt sprijiniţi de preoţi şi profeţi în introducerea cultului asirian în Ierusalim, constituie probabil auditoriul lui Isaia, către care acesta îşi îndreaptă cuvintele aspre de avertisment şi de mustrare consemnate în 28-29. Ahaz şi susţinătorii lui considerau desigur că urgia copleşitoare, a invaziei asiriene nu va afecta Iuda, datorită tratatului încheiat cu acea naţiune puternică. Indiferent dacă primele capitole ale acestui pasaj se referă la o alianţă cu Asiria sau cu Egiptul, apare clar avertismentul că asemenea aranjamente vor eşua. Acolo unde Egiptul este anume identificat (30:2), avertismentul afirmă clar că dependenţa faţă de ajutorul egiptean nu este în planul lui Dumnezeu. Aceştia vor avea parte de umilinţă şi ruşine. în 31:1-3 este pus în evidenţă contrastul puternic între egipteni, cu caii şi carele lor, şi Domnul, pe care trebuie să-L consulte Iuda. Cînd Domnul îşi întinde mîna împotriva lor, atît Egiptul cît şi cei pe care-i ajută vor pieri. Asiria va fi şi ea cuprinsă de groază (30:31) şi nimicită (31:8-9). Lucrul acesta nu se va realiza prin eforturile ori sabia omului, ci printr-o hotărîre a Domnului din Sion. Cruzii asirieni vor fi distruşi şi vor fi victimele trădării (33:1). în cele din urmă, mînia şi răzbunarea lui Dumnezeu vor cădea asupra tuturor naţiunilor lumii (34:1 şi cont.). în consecinţă, încrederea şi bizuirea pe orice naţiune prin intermediul alianţei nu pot constitui niciodată un substitut adecvat pentru credinţa simplă în Dumnezeu.

îndemnul spre încrederea în Dumnezeu apare ca antiteză a

avertismentului împotriva alianţelor politice. Sionul şi promisiunile legate de întemeierea lui sînt o garanţie că cei care au credinţă nu trebuie să se neliniştească (28:16).[7] Planul lui Dumnezeu în legătură cu Sionul, dezvăluit în aceste capitole, oferă o bază rezonabilă pentru credinţa celor rămaşi care vor să-şi pună încrederea în Dumnezeu.

Două ilustrări simple sugerează că Dumnezeu are un scop etern în acţiunile faţă de poporul Său (28:23-29). Un fermier nu-şi ară necontenit pămîntul fără a avea un scop. El ară pentru a semăna, astfel ca la vremea potrivită să culeagă recolta. Nici boabele nu sînt treierate sau bătute la nesfîrşit. Ssopul treieratului este separarea boabelor de spice. Scopul lui Dumnezeu nu este de a distruge Israelul ci de a trimite judecata pentru purificarea poporului Său, separînd rămăşiţa neprihănită de cei răi. Ierusalimul, denumit Ariei, va fi supus judecăţii, însă Domnul oştirilor va intervenii, izbăvindu-1 într-o clipă (29:1-8).

Deşi Israelul are doar o religie formală, onorîndu-L pe Dumnezeu mai degrabă cu vorbe nesincere decît din adîncul inimii (29:9-24), Dumnezeu va aduce o transformare. Dumnezeu îşi va împlini scopul ca şi olarul. Israelul va fi din nou binecuvîntat — prosperînd şi înmulţindu-se, recîştigîndu-şi prestigiul printre naţiuni. Deşi este un popor răzvrătit (30:8-14), el are siguranţa restaurării prin credinţa în Dumnezeu (30:15-26). Neprihănirea va domni sub conducerea împăratului Neprihănit al Sionului (32:1-8). Această speranţă de viitor nu este o scuză pentru mulţumirea de sine. Locuitorii Ierusalimului sînt preveniţi că judecata şi distrugerea vor preceda aceste binecuvîntări, pînă cînd Duhul se va manifesta din înalturi (32:9-20). Rugăciunea celui suferind şi năpăstuit (33:2-9) nu va trece neobservată. Păcătoşii vor fi judecaţi, iar rămăşiţa neprihănită se va bucura de binecuvîntările Domnului (33:10-24).

Adunarea naţiunilor pentru o judecată mondială şi restaurarea Sionului (34-35), constituie punctul culminant. S-a arătat mai înainte că Dumnezeu va cerne naţiunile printr-un ciur al distrugerii (30:27-28). Chiar şi oastea cerului va răspunde la executarea acestei judecăţi. Edomul, care a reprezentat o civilizaţie avansată din secolul al treisprezecelea pînă în al şaselea î.e.n., şi care avea o bunăstare deosebită în vremea lui Isaia, este amintit după ce toate naţiunile lumii sînt chemate la judecată. Sionul şi Edomul reprezintă respectiv aria geografică a binecuvîntărilor şi judecăţilor lui Dumnezeu. Deoarece ziua răzbunării este o zi de răsplătire pentru casa Sionului, această judecată ar putea fi cu greu restrînsă la Edom. Multe alte naţiuni erau şi au fost vinovate faţă de Sion.

Slava Sionului descrisă în 35 oferă un contrast dătător de speranţe,

faţă de judecăţile îngrozitoare ale lui Dumnezeu asupra naţiunilor păcătoase. Rămăşiţa lui Israel se întoarce în ţara făgăduită, care a fost transformată dintr-o pustie într-o ţară a belşugului. Dumnezeu i-a mîntuit pe neprihăniţii Lui din mîna asupritorilor şi îi aduce înapoi în Sion pentru a se bucura de fericire veşnică. Sionul va triumfa peste toate naţiunile.

VI. Amînarea judecăţii Ierusalimului — 36:1-39:8

Izbăvirea miraculoasă de sub dominaţia Asiriei	36:1-37:38
însănătoşirea lui Ezechia şi psalmul de laudă	38:1-22
Prezicerea captivităţii babiloniene	39:1-8

Aceste capitole[8] au fost uneori denumite „Cartea lui Ezechia". împăratul lui Iuda este confruntat cu ultimatumul de a preda asirienilor Ierusalimul. Pe cale verbală cît şi prin scris, Sanherib încearcă să-1 descurajeze pe Ezechia şi poporul său — hărţuiundu-i pentru că se bizuiau pe Egipt sau pe Dumnezeu pentru izbăvire. împăratul asirian chiar îi oferă cu sarcasm lui Ezechia două mii de cai, dacă le va putea asigura călăreţi. Enumerînd o serie de cetăţi cucerite ai căror dumnezei nu veniseră în ajutorul lor, Sanherib pretinde că e trimis de Dumnezeu şi că rugăciunea pentru rămăşiţa lui Iuda este ridicolă. Ezechia recurge la rugăciune, întinzînd literalmente scrisoarea înaintea Lui, cînd îi cere lui Dumnezeu izbăvirea.[9]

Isaia afirmă cu îndrăzneală securitatea Ierusalimului. Deşi prezenţa asirienilor împiedicase semănatul pentru recolta viitoare, invadatorii vor fi alungaţi la timp pentru a recolta ceea ce a crescut de la sine. îmbolnăvirea gravă a lui Ezechia are loc în mod evident în această perioadă de presiune internaţională. Cînd Isaia îl anunţă să se pregătească de moarte, Ezechia se roagă cu toată sinceritatea, primind prin intermediul lui Isaia asigurarea că viaţa îi va fi prelungită cu cincisprezece ani. Simultan vine şi izbăvirea de sub ameninţarea asiriană. Semnul de confirmare este întoarcerea miraculoasă a umbrei pe cadranul solar pe care Ahaz îl obţinuse probabil din Asiria datorită legăturilor personale cu Tiglat-Pileser. Fiind recunoscător pentru izbăvirea lui personală şi redobîndirea sănătăţii, Ezechia răspunde cu un psalm de laudă. Printr-o solie babiloniană din partea lui Merodac-Baladan, primeşte felicitări cu ocazia însănătoşirii sale. Primirea cordială a babilonienilor de către Ezechia, este ocazia unei preziceri semnificative. întrebările lui Isaia sugerează că Ezechia se abătuse de la încrederea simplă în Dumnezeu şi probabil spera că babilonienii vor ajuta Iuda să scuture supremaţia asiriană. Prin cuvintr simple dar hotărîte, profetul previne pe Ezechia că

bogățiile vor fi duse în Babilon iar fii lui vor sluji ca eunuci în palatul babilonian. Isaia prezice captivitatea babiloniană a lui Iuda chiar în perioada de glorie a puterii asiriene, cu şaptezeci şi cinci de ani înainte de perioada supremației babiloniene. Cu toate că situația internațională (cea. 700 î.e.n.) ar fi putut îndreptăți previziunea capitulării lui Iuda în fața puterii asiriene, Isaia a prezis anume exilul lui Iuda în Babilon. împlinirea acestei profeții nu a fost datată decît prin afirmația că va avea loc după domnia lui Ezechia.

VII. Promisiunea izbăvirii divine — 40:1-56:8

Mîngîiere prin credința în Dumnezeu	40:1-31
Israelul ca slujitor ales al lui Dumnezeu	41:1-29
Comparație între robul ideal şi cel păcătos	42:1-25
Restaurarea Israelului după robia babiloniană	43:1-45:25
Babilonul şi idolii săi descalificați	46:1-47:15
Apelul lui Dumnezeu către Israelul păcătos	48:1-50:11
Israelul susținut prin nădejde	51:1-52:12
Izbăvirea prin suferința unui rob	52:13-53:12
Salvarea Israelului şi a străinilor	54:1-56:8

Promisiunea izbăvirii divine din 40-56 nu este cu necesitate legată de un incident anume din vremea lui Ezechia. Acest pasaj este scris din perspectiva exilului israelit în Babilon. Se prea poate ca în ultimii ani ai lucrării lui, Isaia să fi fost preocupat de problemele celor care urmau să fie duşi în exil după ce Ierusalimul va fi distrus şi babilonienii vor fi pus capăt existenței naționale a lui Iuda. Ridicarea la tronul davidic a nelegiuitului Mânase întuneca fără îndoială perspectivele imediate ale rămăşiței neprihănite. Fiind martora vărsării de sînge nevinovat în Ierusalim, rămăşița neprihănită a anticipat împreună cu Isaia pieirea iminentă a lui Iuda.

Pentru Isaia, exilul care urmează este sigur. Prorocul e la fel de sigur că destinația exilului final este Babilonul, deoarece el indică lucrul acesta cu precizie în mesajul către Ezechia (39). Condițiile de exil le sînt bine cunoscute lui Isaia şi oamenilor din Ierusalim. Nu numai că în 722 asirienii luaseră oameni din Samariaînexil,darîn701 cîndSanherib a cucerit cetăți ale lui Iuda desigur că mulți dintre cunoscuții lui Isaia au fost luați prizonieri. Srisorile şi relatările acestor exilați descriau plastic condițiile predominante în care trăiau.

Avînd drept cadru faptele istorice şi prezicerile din 1-39, Isaia aduce celor care anticipau exilul babilonian, mesajul cel mai potrivit de speranță

şi mîngîiere. Numeroase detalii au devenit semnificative, pe măsură ce multe preziceri au devenit fapte istorice în perioadele următoare. Totuşi pentru orice vreme acesta este un mesaj de mîngîiere, siguranță şi speranță pentru cei care-şi pun încrederea în Dumnezeu.

In acest pasaj magnific sînt întrețesute teme variate. Izbăvirea fiind tema fundamentală, mesajul dă nu numai asigurare şi speranță dar chiar şi mijloacele prin care se vor realiza aceste promisiuni sînt viu descrise. Atît prin orizont şi amploare cît şi prin măiestria literară, acest mesaj măreț este neegalat. Fără îndoială că el a fost un izvor de mîngîiere şi binecuvîntare atît pentru auditoriul imediat al lui Isaia cît şi pentru cei care au mers în exilul babilonian.

Izbăvirea şi restaurarea sînt expuse sub trei aspecte: reîntoarcerea Israelului din captivitate sub Cirus, izbăvirea de păcat şi instaurarea finală a neprihănirii — cînd Israelul şi străinii se vor bucura pentru totdeauna de binecuvîntările lui Dumnezeu. Sfera de împlinire acoperă o lungă perioadă de timp. împlinirea inițială vine în parte o dată cu întoarcerea din captivitate sub Zorobabel, Ezra şi Neemia; ispăşirea păcatului s-a desfăşurat din punct de vedere istoric în vremea Noului Testament; instaurarea împărăției universale încă îşi aşteaptă împlinirea.

Garanția acestei mari izvăviri se afla într-un Dumnezeu care poate realiza toate lucrurile. Ca prizonieri ce aşteptau ajutor, oamenii nu aveau nevoie de un mesaj de condamnare. Cei supuşi realității exilului erau conştienți de trecutul lor păcătos pentru care sufereau, conform avertismentelor lui Isaia. Pentru a inspira credință şi a asigura mîngîiere, Isaia accentuează atributele şi caracteristicile lui Dumnezeu.

Capitolele introductive prezintă această promisiune de izbăvire într-o manieră extraordinară. în vreme ce suferea în exil, Israelul este asigurat de mîngîiere şi iertare pentru răzvrătirea lui, fiind astfel pregătit pentru revelația slavei lui Dumnezeu care va fi dezvăluită înaintea întregii omeniri cînd Dumnezeu îşi va instaura conducerea în Sion. Atotputernic, etern şi infinit în înțelepciunea Sa, Dumnezeu a creat toate lucrurile, conduce şi controlează toate națiunile, cunoaşte şi înțelege perfect Israelul în suferința lui. Cei care-L urmează pe Dumnezeu vor prospera. Credința în Cel Atotputernic, care nu poate fi comparat cu idolii, aduce mîngîiere şi speranță.

Această descriere plastică a resurselor infinite ale lui Dumnezeu constituie un preludiu deosebit de adecvat dezvoltării maiestuoase a temei izbăvirii. Referirile frecvente la Dumnezeu în capitolele următoare se bazează pe înțelegerea faptului că El nu are limite în împlinirea

promisiunilor făcute poporului Său. în întregul pasaj, planurile şi scopurile lui Dumnezeu sînt întreţesute de asigurarea izbăvirii. Cuvintele de mîngîiere au o bază sigură. Domnul Dumnezeul lui Israel este unic, incomparabil de măreţ şi trascende toate lucrările mîinilor Sale. Deseori este viu zugrăvit contrastul dintre Dumnezeu şi idolii păgîni. încrederea într-un dumnezeu făcut de om (46:5-13) devine ridicolă în contrast cu credința în Dumnezeul unic al lui Israel, Domnul oştirilor.
Tema robului este fascinantă şi deosebit de interesantă. Cuvîntul „rob" apare de douăzeci de ori — introdus în 41:8 şi menționat ultima dată în 53:11. Uneori identitatea robului poate fi ambiguă. înr-un număr de întrebuințări, robul este identificat din context. Pentru o primă analiză a acestui mesaj, observați că robul se poate referi la Israel sau la slujitorul ideal ce are un rol semnificativ în izbăvirea promisă. Prima folosire a cuvîntului „rob" este identificată precis cu Israelul (41:8-9). Dumnezeu a ales Israelul prin chemarea lui Avraam, şi-şi asigură poporul că va fi restaurat şi înălțat ca națiune mai presus de toate celelalte. Totuşi, ca rob al lui Dumnezeu, Israelul este orb, surd şi neascultător (42:19). Lucrul acesta i-a fost arătat lui Isaia în chemarea sa, astfel că asupra păcătoasei Iuda a fost anunțată judecata (1-6). Deoarece Dumnezeu Şi-a creat şi ales națiunea, el nu o va abandona (44:1-2, 21). Eliberarea din exil este sigură, în zilele lui Cirus, Ierusalimul va fi restaurat. Israelul va fi readus din captivitatea babiloniană (48:20).
Din prima parte a acestui pasaj, Robul ideal este prezentat ca o persoană prin care Dumnezeu va aduce dreptatea națiunilor (42:1-4). Acest Rob, de asemenea ales de Dumnezeu, va fi înzestrat cu Duhul lui Dumnezeu, astfel că El va realiza negreşit scopul de a instaura dreptatea pe pămînt şi de a extinde legea Sa în țări îndepărtate (îs. 2:1-5 şi 11:1-16). în contrast cu națiunea care a fost aleasă dar a eşuat, acest Rob ideal va împlini scopul lui Dumnezeu.
Israelul, în eşecul lui, are nevoie de salvare. Trebuie realizată ispăşirea păcatului lui Israel, pe care Dumnezeu promite să-1 şteargă (44:22). în acest scop a fost ales Robul ideal (49:1-6) — nu numai pentru a-i aduce Israelului salvare, ci şi pentru a constitui o lumină a neamurilor. în cele din urmă toate națiunile se vor închina înaintea Lui (49:7 şi 9:2-7). Totuşi, înainte de a se împlini lucrul acesta, trebuie adus un sacrificiu pentru păcat. Acest Rob care urmează a fi înălțat (52:13), trebuie mai întîi să facă ispăşire pentru păcat prin suferință şi moarte. Astfel, Robul ideal este identificat cu Robul care suferă.
Robul care suferă este înfățişat cu mult dramatism în 52:13-53:12.

Faptul că acest Rob este neprihănit şi nevinovat are o semnificație esențială. Spre deosebire de Israel, care a suferit dublu pentru păcatul său (40:2), acest Rob suferă numai pentru păcatele altora. Ispăşirea se face prin substituirea suferinței.
Folosirea cuvîntului „Rob" îşi atinge punctul culminant în 53:11, unde cei cărora li s-a iertat răzvrătirea şi păcatul prin substituirea sacrificiului, sînt socotiți neprihăniți. Acest Rob nu ezită şi nu se clatină în îndeplinirea scopului pentru care a fost ales. Prin moartea lui este adusă răscumpărarea.
Preocuparea imediată a exilaților în Babilon o constituie perspectiva întoarcerii la Ierusalim. Aceasta a fost promisă pentru vremea lui Cirus, pe care Dumnezeu 1-a desemnat ca păstor. în timp ce Asiria a fost în mîna lui Dumnezeu un toiag prin care aducea judecata (7-12), conducătorul Cirus va fi folosit pentru a-i aduce pe prizonieri înapoi la Ierusalim. Se promite o restaurare mai măreață cu ajutorul Robului, prin înălțarea finală a Sionului mai presus de toate națiunile (49:1-26). Aceasta a fost deja amintită frecvent în capitolele anterioare. însă izbăvirea remarcabilă şi semnificativă constă în calea de ispăşire a păcatului, posibilă numai prin moartea Robului care suferă.
Această salvare este atît de unică şi deosebită încît Israelul este îndemnat, printr-un limbaj magnific, să ia aminte la suferința şi moartea Robului ideal. Israelul este îndemnat de trei ori să asculte, pregătindu-se pentru izbăvirea care va veni (51:1-8). După cum Dumnezeu 1-a ales pe Avraam şi 1-a înmulțit pentru a deveni o mare națiune, la fel Sionul va fi mîngîiat prin binecuvîntarea universală şi triumful veşnic. în cele trei îndemnuri care urmează, Israelul este chemat să se trezească (51:9-52:6). Mesagerii sînt încîntați să proclame pacea şi să aducă veşti bune, anticipînd întoarcerea Domnului în Sion (52:7-12). Dar mesajul de speranță prezentat în pasajul care urmează nu este izbăvirea din exil, ci izbăvirea de păcat prin suferința Robului (52:13-53:12).
La întoarcerea triumfală în Sion a Robului, națiunile şi împărații vor fi umiliți şi surprinşi că Robul înălțat este Acela pe care nu l-au recunoscut în suferința Lui. El a crescut ca un lăstar dintr-un pămînt uscat. Disprețuit şi respins, acest Om al durerii a fost împovărat de nelegiuiri şi dus ca un miel la tăiere. Privat de dreptate şi judecată, a fost condamnat la moarte de propria lui generație. însă Dumnezeu a acceptat moartea acestui Rob ca sacrificiu pentru păcat, sacrificiu prin care mulți au dobîndit neprihănirea. Purtînd păcatele multora, acestui Rob i se asigură o moştenire şi o pradă alături de cei mari şi puternici.

Dintr-o națiune neroditoare şi stearpă, Dumnezeu va da naştere unui popor prosper (54:1-17). Israelul a fost temporar judecat şi părăsit. După cum Dumnezeu 1-a favorizat pe distrugător aducînd nimicire şi judecată, de asemenea El asigură prosperitate celor din poporul Său, care sînt numiți slujitorii Săi. Ei nu vor fi dați de ruşine şi nici învinşi, ei vor avea în stăpînire națiunile şi vor fi restaurați în neprihănire.

Mesajul de iertare şi speranţă este dat pentru toţi fără excepţie în 55:1-56:8. Primirea acestei invitaţii binevoitoare aduce viaţă şi binecuvîntare. Dacă cel rău renunţă la căile sale, iar cel necinstit la gîndurile sale, el se poate bucura de mila Domnului şi poate obţine iertarea lui Dumnezeu, deoarece ispăşirea a fost făcută prin moartea Robului supus suferinţei. Cel care se întoarce spre Dumnezeu abandonîndu-şi căile păcătoase primeşte mîntuirea. Caracterul de universalitate este evident din faptul că străinii şi famenii se vor conforma căilor Domnului. Naţiuni străine şi popoare îndepărtate se vor alătura Domnului. Templul va fi casa de rugăciune a tuturor popoarelor. Agonia sufletească a Robului Neprihănit supus suferinţei va fi compensată prin roadele aduse — mulţi oameni din toate naţiunile vor deveni slujitorii neprihăniţi ai Domnului.

VIII. Instaurarea împărăţiei universale a lui Dumnezeu — 56:9-66:24

Standardul personal al unei vieţi neprihănite comparat cu cel al lui Dumnezeu	56:9-59:21
Mîntuitorul aduce Sionului binecuvîntări	60:1-63:6
Dumnezeu îi cunoaşte pe cei sinceri	63:7-65:16
Un cer nou şi un pămînt nou	65:17-66:24

Dezvoltînd într-un mod atît de adecvat tema izbăvirii, Isaia revine asupra stării contemporane a poporului său. Slava Sionului în starea lui finală are semnificaţie doar în măsura în care individul are siguranţa că va beneficia de ea — de aici comparaţia între cel neprihănit şi cel necinstit.

In capitolele inaugurale se face o clară distincţie (56:9-59:21) între practica religioasă observată de Isaia şi cerinţele lui Dumnezeu. Deosebirea dintre standardele lui Dumnezeu şi cele ale omului este atît de evidentă, încît acest pasaj reprezintă un apel către individ de a se îndepărta de practica curentă şi de a se conforma cerinţelor religiei adevărate.

Idolatria şi asuprirea săracilor predomină atît în rîndul laicilor cît şi al conducătorilor, care sînt caracterizaţi drept păzitori orbi (56:9-57:13). în acelaşi timp se roagă şi postesc, aşteptînd ca Dumnezeu să le acorde cu bunăvoinţă judecăţi drepte (58:1-5). Păcatul şi fărădelegea, sub forma nedreptăţii sociale, asupririi, violenţei şi vărsării de sînge au continuat să

fie practicate pe faţă (59:1-8). Lui Dumnezeu nu-i plac astfel de fapte - pe cei vinovaţi de ele îi aşteaptă judecata şi condamnarea (conf. şi capit. 1-5).

Prin contrast, Dumnezeu găseşte plăcere în omul cu inima zdrobită şi smerită (57:15). Adevăratul post, pe placul lui Dumnezeu include practicarea evangheliei sociale: dezlegarea lanţurilor răutăţii, hrănirea celui flămînd şi despovărarea celui asuprit (58:6 şi cont. conf. şi cap. 1). Acestor oameni li se asigură răspunsul la rugăciune (58:9), călăuzirea şi multe binecuvîntări (verset 11). Cei care în ziua sfîntă a lui Dumnezeu înlocuiesc plăcerea şi afacerile cu o adevărată şi sinceră desfătare în Dumnezeu, sînt asiguraţi de bunăvoinţa promisă (versetele 13-14). Practica rituală şi conformismul nu răspund cerinţelor lui Dumnezeu pentru o adevărată religie.

întrucît păcatele şi răzvrătirea naţională l-au separat pe om de Dumnezeu (59:1-15a), El le dă oamenilor neprihăniţi siguranţa intervenţei divine şi a izbăvirii prin trimiterea unui Mîntuitor în Sion. Negăsind în rasa umană nici un mijlocitor potrivit, îl trimite pe Mîntuitorul îmbrăcat în veşmintele răzbunării, purtînd platoşa neprihănirii şi coiful salvării. Acesta îi va dezvinovăţi pe cei neprihăniţi.

Perspectivele măreţe ale Sionului sînt zugrăvite din nou, prin venirea Mîntuitorului pentru a stabili Israelul drept centrul şi desfătarea tuturor naţiunilor (60:1-22). Această capitală va fi cunoscută drept cetatea Domnului, Sionul Sfîntul lui Israel. Slava lui Dumnezeu se va manifesta într-un mod atît de universal încît soarele şi luna nu vor mai fi necesare. Această împărăţie va dăinui veşnic, după cum s-a indicat anterior în Isaia 9:2-7 şi în alte pasaje cu acest subiect. Această perspectivă glorioasă este prezentată ca o speranţă viitoare. Data împlinirii nu este precizată, în afara promisiunii finale simple, că Dumnezeu o va aduce la momentul potrivit.

Ca pregătire pentru revelarea slavei ce va urma, Dumnezeu îşi trimite Mesagerul în Sion — uns de Duhul Domnului (61:1-11). Acest Mesager aduce veşti bune, proclamînd vremea bunăvoinţei lui Dumnezeu, cînd cel cu inima zdrobită va fi vindecat, orbii vor fi eliberaţi, cei întristaţi vor fi mîngîiaţi, iar mîhnirea se va transforma în laudă. Cei din poporul lui Dumnezeu vor fi cunoscuţi drept preoţi ai Domnului, în vreme ce prin lucrarea lor, alţii vor conoaşte binecuvîntarea divină. Neprihănirea şi lauda vor răsări în faţa tuturor naţiunilor. Urmează, într-o ordine naturală, dezvinovăţirea şi restaurarea Sionului (62:1-63:6). Dumnezeu îşi va găsi plăcerea în Sionul care fusese părăsit şi pustiit, bucurîndu-se de poporul Său ca un mire de mireasa lui. Străjerii sînt încurajaţi să-L cheme pe Dumnezeu zi şi noapte, pînă cînt Ierusalimul va deveni mîndria

naţiunilor.

în capitolele următoare apar încă o dată linii clare de demarcaţie (63:7-65:16) între beneficiarii binecuvîntărilor lui Dumnezeu şi cei vinovaţi, supuşi blestemului lui Dumnezeu. Pasajul iniţial (63:7-64:12) reprezintă o cerere de ajutor către Dumnezeu.

Bazîndu-se pe bunăvoinţa Lui din trecut faţă de Israel, rugăciunea exprimă solicitatea intervenţiei divine. Dumnezeu este luat răspunzător pentru faptul că a lăsat poporul să rătăcească şi le-a împietrit inimile (63:17), lăsîndu-i în puterea nelegiuirii (64:7) şi făcînd din ei ceea ce sînt (64:8). Răspunsul lui Dumnezeu la această

rugăciune (65:1-7) reflectă atitudinea Sa față de cei ce se consideră neprihăniți dar care L-au nesocotit în vremea cînd Le stătea la dispoziție. Ei I-au respins chemările şi nu s-au întors către El în ziua îndurării — deci cererea lor bazată pe neprihănirea personală vine prea tîrziu.
Ziua judecății lor a venit (65:8-16). Cei care nu au răspuns chemării lui Dumnezeu şi nu au ascultat cînd El a vorbit sînt sortiți pieirii — căci au nesocotit mila lui Dumnezeu, care a precedat judecata. în schimb, robii lui Dumnezeu, menționați de şapte ori în aceste nouă versete, vor beneficia de binecuvîntările Sale veşnice.
în cele din urmă, Isaia descrie binecuvîntările finale ale neprihăniților din Sion, în termenii unui cer nou şi a unui pămînt nou (65:17-66:24). Ierusalimul este din nou punctul central din care binecuvîntările se extind în toate sferele. Starea paşnică domină chiar şi lumea animală. Deşi cerul este tronul lui Dumnezeu iar pămîntul este aşternutul picioarelor Sale, El găseşte plăcere în oamenii smeriți şi cu duhul mîhnit. Deşi au fost supuşi batjocurii şi ridicolului, ei vor triumfa prin instaurarea Sionului, în vreme ce vinovații vor fi condamnați. Cînd duşmanii vor fi judecați, se va vedea că mîna lui Dumnezeu este deasupra slujitorilor săi. Cei mîntuiți din toate națiunile împărtăşesc binecuvîntările Sionului, în timp ce răzvrătiții suferă o pedeapsă veşnică (66:24).

' Pentru o traducere a acestei consemnări asiriene, a se vedea Pritchard, „Ancient Near Eastern Texts", pag. 287. Această revoltă a început probabil în 713 cînd Azuri, regele din Asdod, a încercat să scuture dominația asiriană. Sargon 1-a detronat şi 1-a instaurat pe Ahimiti. Respingîndu-I pe cel desemnat de Sargon, poporul 1-a ales ca rege pe Jamani. Acesta a condus o revoltă avîndu-i ca aliați pe Iuda, Edom şi Moab, alături de promisiu nea de sprijin din partea Egiptului. Cînd s-a apropiat armata asiriană, revolta a eşuat; Jamani a fugit în Egipt, dar mai tîrziu a fost predat lui Sargon. Plătind tribut, aliații au evitat grave consecințe. Asdod a devenit capitala Asiriei în cursul ocupării acestei zone.

[2] Vulgata traduce replica lui Isaia din 6:6 prin „quia tăcui", sau „pentru că am tăcut". Aceasta adoptă opinia rabinică după care Isaia fusese destituit din slujba sa pentru că nu-1 mustrase pe Ozia pentru

r

asumarea de îndatoriri preoțeşti, iar acum era rechemat in slujbă. Kissane semnalează corect că dcest punct de vedere era bazat pe confundarea a două cuvinte ebraice, „damah" (a pieri) şi „damen" (a tăcea). A se vedea E. J. Kissane, „The Book of Isaiah", voi. I, referința la verset.

[3] A se vedea Mica 4:1-4, care este similar acestui pasaj din Isaia. Remarcați contextul în Mica.

′ Conf. II Cron. 28 şi II Regi 16:5 şi cont.

[5] în patru dintre referiri, titlul este de „Domnul Dumnezeul oştirilor". Cînd David 1-a provocat pe Goliat, el a mers „în Numele Domnului oştirilor, Dumnezeul oştirii lui Israel", I Sam. 17:45.

[6] Conf. îs. 13:10, 34:4, Ioel 2:10-11, Mat. 24:29-30, Fapte 2:19-20 şi altor numeroase pasaje.

[7] înțelesul obişnuit al acetui verb este „a se grăbi". Versiunea grecească îl redă prin „nu se va ruşina", şi astfel este citat în Rom. 9:33. Un substantiv din aceeaşi rădăcină, folosit în Iov 20:2, înseamnă „neliniște". Vezi E. J. Kissane, „The Book of Isaiah", referința respectivă.

[8] Deşi Kissane, op. cit., voi. I, pag. 395, susține unitatea lui Isaia, el sugerează că la origine capitolele 35-39 au fost compilate de autorul Regilor. El îl citează pe J. Knabenbauer, „Commentarius id Isaiam Prophetam", ed. F. Zorrel, 1922, şi pe N. Schlogl, „Das Buch des. Propheten Jesaia" (Viena, 1915), drept cercetători care susțin originea isaică a acestor capitole asupra lui Ezechia, încorporate mai tîrziu în II Regi.

[9] Penru o ordine cronologică probabilă a evenimentelor înregistrate aici, vezi capitolul XIII, paragraful „Ezechia — Un împărat neprihănit" (ultima parte)

Schița VII — VREMEA LUI IEREMIA

650—naşterea lui Ieremia — dată aproximativă
648—naşterea lui Iosia
641—urcarea lui Amon pe tronul davidic
640—urcarea pe tron a lui Iosia
632—Iosia începe să-L caute pe Dumnezeu —II Cron. 34:3
628—Iosia îşi începe reformele
627—chemarea lui Ieremia în lucrarea profetică
626—urcarea lui Nabopolassar pe tronul babilonian
622—cartea legii găsită în Templu — ținerea Paştelui
612—căderea cetății Ninive
610—Haranul capturat de babilonieni
609—uciderea lui Iosia — Ioahaz domneşete timp de trei luni
—armata asirio-egipteană abandonează asedierea Haranului şi se retrage la Carhemiş
—în Iuda, Ioiachim îl înlocuieşte pe Ioahaz
605—la începutul anului egiptenii din Carchemiş îi înfrîng pe babilonieni la Quramati
—babilonienii îi înfrîng decisiv pe egipteni la Carchemiş
—prima robie a lui Iuda — Ioiachim devine vasal al Babilonului
—urcarea lui Nebucadneţar pe tronul babilonian 601—bătălie nedecisivă între babilonieni şi egipteni 598—Ioiachim moare
— asediul Ierusalimului 597—Ioiachim luat prizonier după trei luni de domnie
—a doua robie — Zedechia devine împărat 588—asediul Ierusalimului începe la 15 ianuarie
—urcarea lui Hophre pe tronul egiptean 586—19 iulie, babilonienii pătrund în Ierusalim
—15 august, incendierea Templului
—Ghedalia ucis — migrarea în Egipt.

CAPITOLUL XIX Ieremia — Un om al dîrzeniei

Pentru a trăi alături de Ieremia trebuie să-i cunoşti poporul, mesajul şi problemele. El are multe de spus generaţiei sale, prevenind-o cu pasiune despre pieirea iminentă. Dar, comparartiv cu Isaia, el dedică relativ puţin spaţiu speranţelor restaurării viitoare. Judecata este iminentă în vremea lui, mai ales după moartea lui Iosia. El se concentrează asupra problemelor curente, într-un efort de a întoarce generaţia din vremea lui către Dumnezeu. Avînd un mesaj vital în ultimii patruzeci de ani de existenţă naţională a lui Iuda ca regat, Ieremia relatează o mai mare parte din experienţa lui personală, decît oricare alt proroc din vremea Vechiului Testament.

O Slujbă de patruzeci de Ani

In perioada cînd Mânase anunţa naşterea prinţului moştenitor, Iosia, desigur că s-a acordat puţină atenţie naşterii lui Ieremia la Anantot. Fiind crescut în acest sat, la numai cinci kilometri nord-est de capitală, Ieremia s-a familiarizat cu mersul evenimentelor din Ierusalim.

Iosia a devenit împărat la vîrsta de opt ani, după ce Amon a fost ucis (640 î.e.n.). Opt ani mai tîrziu a devenit clar că împăratul în vîrstă de şaisprezece ani era preocupat de ascultarea faţă de Dumnezeu. După încă patru ani, Iosia a adoptat măsuri pozitive pentru a curăţa poporul de idolatrie. Locurile sfinte şi altarele dumnezeilor străini au fost distruse în Ierusalim şi în alte cetăţi, de la Simeon în sud pînă la Neftali în nord. In timpul adolescenţei sale, Ieremia tebuie să fi auzit discuţii frecvente în căminul lui preoţesc despre devoţiunea religioasă a noului împărat.

In perioada acestei reforme naţionale Ieremia a fost chemat la slujba profetică, în jurul lui 627 î.e.n. în capitolul 1 nu se relatează unde se afla, sau cum a primit chemarea. Deosebindu-se de viziunea măreaţă a lui Isaia,

ori de revelaţia minuţioasă a lui Ezechiel, chemarea lui Ieremia este unică prin simplitatea ei. Totuşi, el a avut conştiinţa clară a unei chemări divine către prorocie. Această chemare a fost confirmată prin două viziuni simple. Băţul de migdal simboliza siguranţa împlinirii cuvîntului profetic (aici este un joc de cuvinte între „shaqeth" (migdal) din vers. 11 şi „shoqeth" (veghere) din vers 12), în timp ce cazanul clocotind indica natura mesajului său. Devenind conştient de faptul că va întîmpina multă opoziţie, el a primit şi asigurarea divină că Dumnezeu îl va întări şi-i vadă capacitatea de a rezista atacurilor, izbăvindu-1 la vreme de necaz.

însemnările biblice cuprind puţine indicaţii despre activitatea lui Ieremia în primii optsprezece ani ai lucrării sale (627-609). Faptul că a participat sau nu în mod public la reformele lui Iosia — iniţiate în 628 şi culminînd cu ţinerea Paştelui în 622 — nu este menţionat de istoricii contemporani şi nici de profetul însuşi. Cînd în Templu a fost descoperită „cartea legii", profeţită Hulda, şi nu Ieremia, a fost aceea care i-a explicat împăratului conţinutul. Totuşi, simpla afirmaţie că Ieremia a plîns moartea lui Iosia în 609 (II Cron. 35:25) şi interesul religios comun al profetului şi împăratului, duc la concluzia că Ieremia a sprijinit reforma lui Iosia.

Este greu de determinat cîte din mesajele lui Ieremia, înregistrate în cartea lui, reflectă vremurile lui Iosia. învinuirea că Israelul era apostat (2:6) este în general datată în primii ani ai lucrării profetului. Deşi este posibil ca reînvierea naţională să nu se fi răspîndit larg în rîndul maselor, se pare că în timpul domniei lui Iosia, opoziţia deschisă faţă de Ieremia era minimă.

Cu toate că problema naţională a amestecului asirian a devenit mai puţin stringentă, Iuda bucurîndu-se în timpul lui Iosia de o independenţă considerabilă, evenimentele internaţionale din zona Tigru-Eufrat erau urmărite cu mare interes la Ierusalim. Teama că ridicarea la putere a Babilonului în răsărit ar putea avea serioase implicaţii pentru Ierusalim, era neîndoielnic temperată de optimismul reformei lui Iosia. Ştirea căderii cetăţii Ninive în 612 a fost, după toate probabilităţile, întîmpinată în Iuda ca o asigurare a neintervenţei asiriene viitoare. Teama faţă de revirimentul puterii asiriene 1-a determinat pe Iosia să-i blocheze pe egipteni la Meghido (609 î.e.n.), împiedicîndu-i să acorde ajutor asirienilor care se retrăgeau dinaintea avansului babilonian.

Moartea neaşteptată a lui Iosia a constituit un fapt crucial atît pentru Iuda cît şi pentru Ieremia personal. în vreme ce profetul deplîngea pierderea acestui împărat evlavios, naţiunea sa era aruncată în vîrtejul

conflictelor internaţionale. Ioahaz a domnit doar trei luni înainte ca Neco al Egiptului să-1 ia prizonier şi să-1 aducă la tronul davidic în Ierusalim pe loiachim. Această bruscă întorsătură a evenimentelor nu numai că 1-a lăsat pe Ieremia fără un sprijin politic evlavios, ci aproape că 1-a abandonat în mîna vicleşugurilor conducătorilor apostaţi care se bucurau de bunăvoinţa lui loiachim.

Anii 609-586 au fost cei mai tulburi — neegalaţi în vremea Vechiului Testament. Din punct de vedere politic, soarele apunea peste existenţa naţională a lui Iuda, în timp ce conflictele internaţionale aducea umbrele dispariţiei, care în cele din urmă a adus Ierusalimul în stare de ruină. în ceea ce priveşte religia, majoritatea vechilor rele îndepărtate de Iosia au revenit sub Ioahaz. Idolii canaaniţi, egipteni şi asirieni au fost reinstituiţi făţiş după înmormîntarea lui Iosia. Ieremia îşi prevenea poporul, fără teamă şi cu insistenţă, de dezastrul care avea să vină. Misionînd pentru o naţiune apostată, cu conducători neevlavioşi, el a fost persecutat de propriul său popor. O moarte de martir ar fi fost neîndoielnic o uşurare comparativ cu suferinţa permanentă şi chinul pe care Ieremia 1-a îndurat continuîndu-şi lucrarea în rîndurile unui popor a cărui viaţă naţională era în proces de

dezintegrare. în loc de a da ascultare mesajului lui Dumnezeu adus de proroc, ei l-au persecutat pe mesager. Crize succesive au adus Iuda mai aproape de distrugere, avertismentele lui Ieremia continuînd a fi nesocotite. Anul 605 î.e.n. a marcat începutul activităţii babiloniene pentru unii din cetăţenii Ierusalimului, în timp ce loiachim a acceptat să fie vasal invadatorilor babilonieni. în timpul luptei egipteano-babiloniene din restul perioadei lui de domnie, loiachim a făcut greşeala fatală de a se răzvrăti împotriva lui Nebucadneţar, grăbind criza din 598-597. Pe lîngă faptul că moartea a pus brusc capăt domniei lui loiachim, fiul său Ioiachin şi aproximativ zece mii de cetăţeni de frunte ai Ierusalimului au fost luaţi în exil. Acest lucru a lăsat cetăţii doar o aparenţă de existenţă naţională, în timp ce clasele mai sărace rămase controlau guvernul condus de regele marionetă, Zedechia.

Lupta religioasă şi politică a continuat timp de alţi zece ani, vreme în care speranţele naţionale ale lui Iuda au pălit. Din cînd în cînd, Zedechia era preocupat de sfaturile lui Ieremia, însă mai frecvent el ceda presiunii partidului pro-egiptean din Ierusalim, care sprijinea revolta împoriva lui Nebucadneţar. Prin urmare, Ieremia a suferit alături de poporul său, cînd acesta a suportat ultimul asediu al Iererusalimului. Credinciosul proroc a văzut cu ochii lui împlinirea prezicerilor cărora prorocii dinaitea sa le dăduseră glas atît de frecvent. După patruzeci de ani de avertismente

stăruitoare, Ieremia a fost martorul îngrozitorului rezultat. Ierusalimul a fost redus la un morman fumegînd de ruine, iar Templul a fost distrus.

Ieremia a înfruntat o mai mare împortivire şi a avut mai mulţi duşmani decît oricare alt proroc al Vechiului Testament. Urmăriţi-1 cum suferă pentru mesajul pe care-1 proclamă. După ce sparge vasul olarului înaintea adunării publice a preoţilor şi bătrînilor în valea Hinom, el este arestat în curtea Templului. Preotul Paşhur îl bate şi-1 pune în butuci pe timpul nopţii (19-20). Cu altă ocazie el proclamă în curtea Templului că sanctuarul va fi distrus. Preoţii şi prorocii se ridică în masă împotriva lui, cerînd să fie executat. In timp ce Ahicam şi alţi prinţi vin în apărarea lui Ieremia salvîndu-i viaţa, Ioiachim varsă sîngele lui Urie, un alt proroc ce proclama acelaşi mesaj (26).

Ciocnirea personală cu un fals proroc vine prin persoana lui Hanania (28). Ieremia zugrăveşte în public robia babiloniană, purtînd un jug de lemn. Hanania îl smulge, îl sfărîmă şi îi neagă mesajul. După o scurtă perioadă de sihăstrie, Ieremia apare din nou ca purtător de cuvînt al lui Dumnezeu. Conform prezicerii sale, Hanania moare înainte de sfîrşitul anului.

Alţi proroci falşi activează în Ierusalim, precum şi printre prizonierii din Babilon, opunîndu-i-se lui Ieremia şi mesajului său (29). Printre aceştia se numără Ahab şi Zedechia, care-i stârnesc pe exilaţi să reziste la sfaturile lui Ieremia de a se stabili şi pregăti pentru şaptezeci de ani de captivitate. Şemaia, unul dintre captivi, a scris chiar la Ierusalim spre a-1 incinta pe Ţefania şi pe ceilalţi preoţi sâ-1 mustre şi să-1 închidă pe Ieremia. Alte pasaje reflectă opoziţia a diverşi proroci neidentificaţi.

Chiar şi oamenii oraşului natal al lui Ieremia s-au ridicat împotriva lui. Acest lucru se reflectă în scurtele referiri din 11:21-23. Locuitorii din Anatot ameninţau să-1 ucidă dacă nu înceta să prorocească în numele Domnului. Iar conducătorii civili nu erau cei mai neînsemnaţi dintre duşmanii săi. între experienţele lui Ieremia este binecunoscută confruntarea lui cu Ioiachim. într-o zi Ieremia 1-a trimis la Templu pe scribul său Baruc pentru a citi în public mesajul de judecată al Domnului, cu îndemnul la pocăinţă. Alarmaţi, unii conducători politici i-au raportat aceasta lui Ioiachim, dar i-au sfătuit pe Ieremia şi Baruc să se ascundă. Cînd sulul a fost citit înaintea lui Ioiachim, el a înfruntat cu ostentaţie avertismentul şi a ars sulul în jeraticul de cărbuni, ordonînd zadarnic arestarea proroculuı şi a scribului său.

Ieremia a suferit consecinţele politicii oscilante din timpul domniei

slabe a lui Zedechia. Aceasta a devenit cu deosebire hotărîtoare pentru proroc în ultimii ani ai domniei lui Zedechia. Cînd asediul babilonian a fost temporar ridicat, Ieremia a fost arestat în timp ce părăsea Ierusalimul, învinuit de simpatie pro-babiloniană, bătut şi închis. La reluarea asediului, Zedechia a solicitat sfaturile prorocului. Ca răspuns la mustrarea şi cererea lui Ieremia, împăratul 1-a transferat în curtea străjerilor. Supus presiunilor, Zedechia 1-a lăsat pe Ieremia la cheremul asociaţilor săi politici, care l-au aruncat pe proroc într-o groapă unde a fost lăsat să se scufunde în noroi. Ebed-Melec, famenul etiopian, 1-a salvat şi 1-a readus în curtea străjerilor, unde Zedechia a mai avut o întrevedere cu el înainte de căderea Ierusalimului.

Chiar şi după distrugerea Ierusalimului, Ieremia este deseori frustat în încercarea de a-şi ajuta poporul (42:1-43:7). Cînd conducătorii dezrădăcinaţi şi descurajaţi au apelat în sfîrşit la el pentru a fi siguri de voia Domnului în privinţa lor, el aşteaptă călăuzirea lui Dumnezeu. Dar cînd îi informează că vor trebui să rămînă în Palestina pentru a se bucura de binecuvîntarea lui Dumnezeu, poporul în mod deliberat nu ascultă şi migrează în Egipt, luîndu-1 cu ei pe vîrstnicul proroc.

Ieremia a avut relativ puţini prieteni în vremea lui Ioiachim şi Zedechia. Baruc, ce i-a slujit prorocului drept secretar, i-a fost deosebit de loial şi devotat. El a consemnat mesajele lui Ieremia, le-a citit în curtea Templului (36:6), a servit ca intermediar în afacerile lui Ieremia în timp ce acesta se afla în închisoare (32:9-14) şi în cele

din urmă 1-a însoțit pe stăpînul său în Egipt.
Printre conducătorii comunității care l-au salvat pe Ieremia de la execuția cerută de preoți și proroci (26:16-24), se aflau prinții conduși de Ahicam. în timpul asediului babilonian, cînd Ieremia a fost lăsat să moară în groapă, Ebed-Melec s-a dovedit un adevărat prieten. Zedechia a manifestat suficient interes personal pentru a-i oferi profetului siguranță în curtea străjii în restul perioadei de asediere a Ierusalimului.
în vremuri de opoziție și suferințe, Ieremia a experimentat un adînc conflict interior. O durere pătrunzătoare i-a străpuns sufletul, înțelegînd că oamenii săi insensibili ce erau indiferenți la avertismente, aveau de suportat judecata înfricoșătoare a lui Dumnezeu. Aceasta era cauza plîngerii sale zi și noapte — și nu suferința personală pe care a trebuit s-o îndure (9:1). Așadar, atribuirea lui Ieremia denumirii de „profetul plîngerii", denotă forța, curajul și voința de a-și confrunta poporul cu realitățile amare ale judecății viitoare.
în tot decursul lucrării sale, Ieremia și-a păstrat convingerea dată de

Dumnezeu, că era mesagerul Lui. Fidel experienței general-umane, în vremuri de persecuție a căzut în deznădejdea cea mai adîncă, blestemînd ziua în care s-a născut (20). Dacă păstra tăcerea pentru a evita consecințele, cuvîntul lui Dumnezeu devenea înăuntrul său un focar mistuitor, care-1 determina să continue lucrarea profetică. El experimenta mereu întărirea divină promisă lui, din capitolul 1. Deseori amenințat și aflat în pragul morții, în încercările vieții Ieremia a fost susținut providențial ca martor viu al lui Dumnezeu, în ultimii ani de viață națională a lui Iuda.
Nu se știe cît a mai trăit Ieremia după lucrarea de patruzeci de ani din Ierusalim. La Tahpanes, modernul Tel Defenneh din Delta răsăriteană a Nilului, Ieremia și-a zugrăvit cu dramatism ultimul lui mesaj (43-44). După toate probabilitățile, el a murit în Egipt.

Cartea lui Ieremia

Diviziunile cărții lui Ieremia pentru o schematizare generală sînt mai puțin evidente decît diviziunile din multe alte cărți profetice. Pentru o scurtă trecere în revistă a conținutului, considerați următoarele unități:
I. Profetul și poporul său II. Profetul și conducătorii III. Promisiunea restaurării IV. Dezintegrarea regatului V. Migrarea în Egipt VI. Profeții asupra unor națiuni și cetăți VII. Apendice sau concluzii
1:1-18:23 19:1-29:32 30:1-33:26 34:1-39:18
40:1-45:5
46:1-51:64
52:1-34

Cititorul modern al lui Ieremia ar putea fi incomodat de faptul că evenimentele și mesajele datate nu sînt în ordine cronologică. Pe lîngă aceasta multe pasaje nu sînt datate deloc. Prin urmare este greu de aranjat cu absolută certitudine conținutul acestei cărți, într-o schemă cronologică.
Capitolul 1 consemnînd chemarea lui Ieremia, este datat în al treisprezecelea an al lui Iosia (627 î.e.n.). Capitolele 2-6 sînt recunoscute în general ca mesaj al lui Ieremia către popor în primii ani ai lucrării sale (conf. 3:6). Determinarea a cît de mult din 7-20 e legat de domnia lui Iosia ori Ioiachim poate fi o problemă dificilă. Pasajele datate precis în timpul domniei lui Ioiachim sînt 25-26, 35-36 și 45-46. Evenimentele din timpul domniei lui Zedechia sînt redate în 21, 24, 27-29, 32-34 și 37-39. Capitolele 40-44 reflectă evoluția evenimentelor după căderea Ierusalimului în 586 î.e.n., în timp ce altele sînt prea dificil de datat.

1:1-3
1:4-19
2:1-6:30
7:1-10:25
11:1-12:17
13:1-27
14:1-15:21
16:1-21
17:1-27
18:1-23

I. Prorocul şi poporul său — 1:1-18:23 Introducere Chemarea la slujire Condiţia apostată a Ierusalimului Condamnarea credinţei în temple şi idoli Legământul fără ascultare este zadarnic Două semne ale activităţii Rugăciunea de mijlocire este inutilă Semnul robiei iminente Credinţa în om osîndită O lecţie în casa olarului

Prin lucrarea lui, Ieremia a fost asociat cu ultimii cinci împăraţi ai lui Iuda. Cînd a fost chemat spre lucrarea profetică avea aproximativ aceeaşi vîrstă, de douăzeci şi unu de ani, cu a lui Iosia care condusese regatul încă de la opt ani.

Răspunzînd unei chemări divine, Ieremia a devenit conştient de faptul că Dumnezeu avea cu el un plan şi un scop încă dinaintea naşterii sale. El era trimis şi întărit de Dumnezeu împotriva fricii şi opoziţiei. El era de asemenea înzestrat de Dumnezeu — mesajul nu era al lui personal; el era numai agentul uman prin care Dumnezeu îşi comunica avertismentul către popor.

Această chemare este completată de două viziuni. Migdalul este primul copac care arată semne de viaţă în Palestina odată cu venirea primăverii. împlinirea cuvîntului lui Dumnezeu este la fel de sigură ca înmugurirea migdalului în ianuarie. Cazanul clocotind indică natura mesajului său — judecata va izbucni în nord.

Ieremia este clar informat în chemarea lui, că va întîmpina opoziţie. Esenţa mesajului său este judecata lui Dumnezeu asupra Israelului apostat. în consecinţă, el se poate aştepta la opoziţie din partea împăraţilor, prinţilor, preoţilor şi laicilor. împreună cu această lucidă prevenire vine şi asigurarea împuternicirii din partea lui Dumnezeu.

Apostazia lui Isreal este îngrozitoare (2-6). Israeliţii sînt vinovaţi de părăsirea lui Dumnezeu, fîntîna lor de apă vie şi izvorul tuturor binecuvîntărilor. Ei au ales ca înlocuitori dumnezei străini pe care Ieremia îi compara cu cisterne sparte care nu pot ţine apa. Adorarea Dumnezeilor străini este comparabilă cu adulterul în cadrul relaţiilor de căsătorie. Israelul L-a părăsit pe Dumnezeu aşa cum o nevastă infidelă îşi părăseşte soţul. Exemplul istoric al judecăţii lui Dumnezeu asupra Israelului în 722

î.e.n., trebuie să constituie un avertisment suficient. Ca leul care răcneşte din tufişul lui, Dumnezeu stîrneşte naţiunile pentru a aduce judecata asupra lui Iuda. Israelul a disprețuit mila lui Dumnezeu. A sosit vremea mîniei lui Dumnezeu, iar răul care se revarsă asupra lui Iuda este rodul propriilor sale gînduri (6:19).

Ascultătorii lui Ieremia sînt sceptici cu privire la judecata ce va veni (7-10).[1] Ei ignoră declaraţiile sale îndrăzneţe că Templul urmează a fi distrus, complăcîndu-se în a crede că Dumnezeu a ales acest sanctuar ca locuinţă a Lui — încrezători că Dumnezeu nu va permite conducătorilor păgîni să distrugă locul ce fusese umplut de slava Lui în vremea lui Solomon (II Cron. 5-7). Ieremia semnalează ruinele din nordul Ierusalimului ca dovadă că în vremuri trecute tabernacolul nu a salvat Silo de la distrugere.[2] Nici Templul nu va apăra Ierusalimul în ziua judecăţii.

Ascultarea este cheia unei relaţii corecte cu Dumnezeu. Prin relele sociale şi idolatrie, oamenii au făcut din Templu o vizuină de tîlhari, deşi ei continuau sacrificiile prevăzute. Religia formală şi ritualul nu pot servi drept subsitut al ascultării faţă de Dumnezeu.

Ieremia este cuprins de mîhnire văzînd indiferenţa poporului său. El vrea să se roage pentru naţiune, însă Dumnezeu îi interzice mijlocirea (7:16). în cetăţile din Iuda şi pe străzile Ierusalimului, ei venerează alţi dumnezei. E prea tîrziu ca să mijlocească pentru binele lor. în acest timp oamenii găsesc mîngîiere în faptul că sînt păstrători ai legii (8:8), şi speră că lucrul acesta îi va salva de pieirea prezisă. Dar proroculuі i se aminteşte că judecata teribilă a lui Dumnezeu este sigură.

Cu sufletul zdrobit, Ieremia înţelege că secerişul a trecut, vara s-a sfîrşit, iar oamenii lui nu sînt salvaţi. El întreabă tînguitor dacă în Galaad nu este nici un balsam pentru vindecarea oamenilor săi. Dacă ar fi posibil, ar plînge pentru ei zi şi noapte. Chiar dacă judecata vine asupra naţiunii, Dumnezeu dă asigurarea că persoana care nu-şi caută slava în puterea, bogăţiile ori înţelepciunea ei ci în faptul că îl cunoaşte şi-L înţelege pe Domnul găsindu-şi plăcerea într-o demonstraţie practică de bunătate, dreptate şi milă pe pămînt, se călăuzeşte după sfatul lui Dumnezeu. Dumnezeu ca împărat al naţiunilor este de temut (10).

Din nou Ieremia este trimis să anunţe blestemul lui Dumnezeu asupra celui neascultător (11). De la începutul formării lor ca naţiune, ascultarea era cheia legăturii cu Dumnezeu bazată pe legămînt (Exod 19:5). Legămîntul în sine este ineficient şi inutil în lipsa ascultării. Din cauza idolilor şi altarelor la fel de numeroase ca cetăţile lui Iuda şi străzile Ierusalimului, oamenii merită judecata. Lui Ieremia i se interzice din nou

să se roage pentru ei (11:14). Amenințat şi prevenit de propriul său popor din Anatot, el este total descurajat văzînd prosperitatea celor răi. El rostește o rugăciune de plîngere către Dumnezeu (12:1-4). Ca răspuns, Dumnezeu îi cere să depăşească greutăți şi mai mari, asigurîndu-1 că mînia pustiitoare a lui Dumnezeu este pe cale de a fi declanşată şi manifestată în
toată țara.
Judecata iminentă a lui Dumnezeu asupra lui Iuda este zugrăvită prin două simboluri (13:1-14). Ieremia apare în public cu un brîu nou de in. La porunca lui Dumnezeu, îl duce la Eufrat pentru a-1 ascunde într-o crăpătură de stîncă.[3] La un timp după aceasta el îşi recuperează acest veşmînt, care în Orient este considerat drept cea mai intimă şi mai prețuită podoabă a unui bărbat. Brîul era atît de deteriorat încît nu putea fi folosit, într-un mod asemănător, Dumnezeu plănuieşte să-şi supună la judecată poporul ales, prin mîna altor națiuni. Simbolice sînt vasele, oalele de pămînt sau pieile de animale, umplute cu vin. împărații, prorocii, preoții şi cetățenii vor fi atît de plini de vin şi de beție încît înțelepciunea se va degrada în consternare şi neajutorare în vreme de criză. Rezultatul evident va fi ruinarea regatului.[4]
Văzînd că se apropie pieirea, poporul îşi dă seama că oamenii sînt neascultători şi indiferenți (13:15-27). El îşi precede tristețea, exprimată prin tînguiri şi lacrimi amare, în momentul cînd poporul său va merge în robie. I se reaminteşte că oamenii vor suferi pentru propriile lor păcate. Ei L-au uitat pe Dumnezeu. După cum leopardul nu-şi poate schimba petele, nici Israelul nu-şi poate schimba căile nelegiuite.
O grea secetă aduce suferință atît oamenilor cît şi animalelor (14:1 şi cont.). Ieremia este adînc mişcat. El mijloceşte din nou pentru Iuda, mărturisind păcatele poporului. Dumnezeu îi aminteşte încă o dată să nu mijlocească, deoarece nici postul şi nici jertfele nu vor evita judecata ce va veni. Atunci Ieremia îi cere lui Dumnezeu să cruțe poporul, întrucît falşii proroci sînt răspunzători de îndrumarea greşită. Cînd pune întrebarea tînguitoare despre respingerea totală a lui Iuda, sperînd că Dumnezeu îi va asculta rugăciunea, prorocul primeşte răspunsul cel mai zguduitor: dacă însuşi Moise ori Samuel ar mijloci pentru Iuda, Dumnezeu nu se va îndupleca. El trimite sabia ucigătoare, cîinii care sfîşie, păsările şi fiarele care devorează oamenii lui Iuda pentru păcatele lor, deoarece ei L-au respins pe Dumnezeu şi i-au disprețuit binecuvîntările. Abătut şi copleşit de tristețe, Ieremia îşi găseşte din nou mîngîierea în cuvîntul lui Dumnezeu, primind asigurarea restaurării divine şi tăriei de a rezista oricărei opoziții, în mesajele profetice timpul este rareori indicat. însă iminența

T

judecății asupra lui Iuda este destul de clar indicată (16:1 şi cont.). Lui Ieremia i se interzice căsătoria. Dacă s-ar căsători şi ar avea copii, el şi-ar expune familia la condițiile îngrozitoare ale invaziei, asediului, foametei, cuceririi şi robiei. Pieirea lui Iuda este apropiată şi sigură. Dumnezeu Şi-a retras pacea deoarece ei L-au abandonat, au slujit şi au venerat idolii, refuzînd să asculte de legea Lui. Prin urmare Dumnezeu trimite vînători şi pescari spre a-i căuta pe toți cei vinovați, astfel încît Iuda să-I cunoască puterea şi tăria. Păcatul lor este săpat cu un vîrf de diamant pe coarnele altarului, vizibil pentru toți, astfel că nu există nici o şansă de sustragere de la mînia aprigă a lui Dumnezeu. încă o dată sînt clar delimitate calea binecuvîntării şi calea blestemului (17:5 şi cont.).
în casa olarului, Ieremia învață că Israelul, ca şi alte națiuni, este ca lutul în mîinile olarului (18). După cum olarul poate strica, remodela şi finisa un vas deteriorat, la fel poate face Dumnezeu cu Israelul. Aplicația este semnificativă — pentru neascultare Dumnezeu aduce judecata. Incitați de acest avertisment, ascultătorii profetului complotează să scape de acest mesager.
II. Prorocul şi conducătorii — 19:1-29:32

Preoții şi bătrînii — Ieremia închis	19:1-20:18 Zedechia discută cu Ieremia 21:1-14
Robie pentru împărați şi proroci mincinoşi	22:1-24:10 Paharul mîniei pentru toate națiunile 25:1-38
Ahicam îl salvează pe Ieremia de la martiraj	26:1-24
Proroci mincinoşi în Ierusalim şi Babilon	27:1-29:32

Printr-o dramatică demonstrație în valea Hinom, în fața unei adunări alcătuite din bătrîni şi preoți, Ieremia afirmă cu îndrăzneală că Ierusalimul va fi distrus (19:1 şi cont).[5] Spărgînd un vas de lut, el descrie soarta lui Iuda. Ca urmare, preotul Paşhur îl bate pe Ieremia şi-1 pune în butuci lîngă poarta de sus a lui Beniamin, pe timpul nopții. Avînd o reacție gravă, dar normală, Ieremia blestemă ziua în care s-a născut (20), dar în cele din urmă îşi soluționează conflictul, înțelegînd că nu se poate ca şi cuvîntul lui Dumnezeu să fie întemnițat.
Asediul Ierusalimului, care a început la 15 ianuarie, 588 î.e.n., constituie ocazia schimbului de mesaje dintre Zedechia şi Ieremia.[6] Cetatea fiind înconjurată de armata babiloniană, împăratul este preocupat de perspectivele eliberării. El e familiarizat cu istoria națiunii lui, şi ştie că în vremuri trecute Dumnezeu a înfrînt miraculos

armatele invadatoare (conf. îs. 37-38), Ca răspuns la cererea arogantă a lui Zedechia, Ieremia

prezice capitularea lui Iuda. Dumnezeu luptă împotriva ei şi va face ca inamicul să pătrundă în cetate şi să-i dea foc. Zedechia îşi poate salva viaţa doar predîndu-se.
într-un mesaj general rostit probabil în timpul domniei lui Ioiachim, profetul Ieremia îi denunţă pe conducătorii nelegiuiţi care sînt răspunzători pentru nedreptatea şi asuprirea existentă (22). El prezice anume că Ioahaz nu se va întoarce din prizonieratul egiptean ci va muri acolo. Ioiachim, grăbind manifestarea blestemului lui Dumnezeu sub forma judecăţii prin căile sale rele, va avea înmormîntarea unui măgar, căci nimeni nu-i va deplînge moartea. Fiul său Conia (Ioiachin) va fi dus în robie. Prin contrast (23) Israelul este asigurat că va fi readunat în viitor, astfel că oamenii se vor putea bucura de siguranţă şi neprihănire sub un conducător davidic ce va fi cunoscut sub numele: „Domnul, neprihănirea noastră". în consecinţă, preoţii şi prorocii contemporani sînt în mod intens denunţaţi ca păstori falşi care duc poporul în rătăcire.
După ce Ioiachin şi unii cetăţeni de frunte ai lui Iuda au fost luaţi în robia babiloniană în 597 î.e.n., Ieremia a avut un mesaj oportun pentru cei rămaşi (24). Este evident că ei se lăudau cu faptul că au scăpat de robie şi se considerau favorizaţi de Dumnezeu. într-o viziune Ieremia vede două coşuri cu smochine. Smochinele bune îi reprezintă pe exilaţi, iar ei se vor întoarce. Oamenii rămaşi în Ierusalim vor fi îndepărtaţi, ca şi smochinele rele. Dumnezeu şi-a respins poporul şi îl va face un obiect de batjocură şi blestem oriunde va fi răspîndit.
în cel de-al patrulea an, crucial, al domniei lui Ioiachim (605 î.e.n.), Ieremia vine din nou cu un cuvînt potrivit de la Domnul (25). El le reaminteşte clar oamenilor că timp de douăzeci şi trei de ani i-au ignorat avertismentele. Ca urmare a neascultării lor, Dumnezeu îl aduce în Palestina pe robul său Nebucadneţar care îi va supune unei robii de şaptezeci de ani. Folosind ca simbol potirul cu vinul mîniei, Ieremia le declară că judecata va începe cu Ierusalimul, se va extinde în numeroase naţiuni înconjurătoare şi în final va veni chiar asupra Babilonului.
Către începutul domniei lui Ioiachim, Ieremia se adresează oamenilor care vin să se închine la Templu (26), prevenindu-i că Ierusalimul va fi trnsformat în ruine.[7] El citează exemplul istoric al distrugerii lui Silo — ale cărui ruine pot fi încă văzute la nord de Ierusalim. Stîrniţi de preoţi şi proroci, oamenii reacţionează violent. Ei îl prind pe Ieremia. După ce prinţii ascultă învinuirea de moarte, ei ascultă şi apelul profetului. Acesta le aminteşte că prin executarea lui vor vărsa sînge nevinovat, deoarece era trimis de Dumnezeu. Dîndu-şi seama că în trecut Ezechia nu îl omorîse pe

Mica pentru prevestirea distrugerii Ierusalimului, conducătorii au decis că nici Ieremia nu merită moartea. Cu toate că viaţa lui Ieremia a fost salvată de Ahicam şi de prinţi, neevlaviosul împărat Ioiachim este răspunzător de arestarea şi martirizarea lui Urie care proclama acelaşi mesaj.
Unul dintre cele mai impresionante acte profetice ale lui Ieremia a avut loc în anul 594 î.e.n. (27). Deşi Zedechia era vasal al lui Nebucadneţar, exista o continuă pornire spre revoltă. Emisari din Edom, Moab, Ammon, Tir şi Sidon se adună la Ierusalim pentru a se alătura Egiptului şi lui Iuda într-o conspiraţie împotriva Babilonului. Ieremia apare înaintea acestor reprezentanţi purtînd un jug şi anunţă că Dumnezeu a dat toate aceste ţinuturi lui Nebucadneţar. De aceea este înţelept ca ele să se supună babilonienilor. Pentru Zedechia are un cuvînt special de prevenire, de a nu da ascultare preoorocilor mincinoşi. De asemenea Ieremia îi previne pe preoţi şi pe oameni că vasele şi uneltele Templului vor fi luate de cuceritori. Delegaţii străini sînt atenţionaţi să nu se lase induşi în eroare de prorocii lor falşi. Supunerea faţă de Nebucadneţar este un ordin divin. Revolta va duce distrugere şi exil.
La scurt timp după aceasta, falsul proroc Hanania i se opune cu îndrăzneală lui Ieremia. Venind din Gabaon, Hanania anunţă în Templu că peste doi ani Nebucadneţar va înapoia vasele şi exilaţii duşi în Babilon în 597. în faţa tuturor, el smulge jugul purtat de Ieremia şi-1 sfărîmă, pentru a demonstra ce vor face oamenii cu jugul babilonian. Ieremia se izolează temporar, iar mai tîrziu se întoarce cu un nou mesaj de la Dumnezeu. Hanania a sfărîmat jugul de lemn, dar Dumnezeu îl înlocuieşte cu jugul de fier al servitutii pus pe gîtul tuturor acestor naţiuni. Hanania este anunţat că pentru prorocia lui mincinoască va muri înainte de sfîrşitul anului. Funeraliile lui Hanania din luna a şaptea a acestui an, au constituit neîndoielnic o confirmare publică a adevărului mesajului lui Ieremia.
Chiar şi conducători dintre exilaţi au continuat să-i provoace necazuri lui Ieremia. Preocuparea lui pentru prizonierii din Babilon se exprimă într-o scrisoare trimisă prin Eleasa şi Ghemaria.[8] Aceşti cetăţeni de vază ai Ierusalimului sînt fără îndoială trimişi la Nebucadneţar de Zedechia pentru a-1 asigura de loialitatea lui Iuda, chiar în timp ce în Ierusalim se plănuieşte revolta. în scrisoarea sa, Ieremia îi avertizează pe exilaţi să nu îi creadă pe falşii proroci care prezic o întoarcere grabnică. El le aminteşte că robia va dura şaptezeci de ani. El prezice chiar că Zedechia şi Ahab, doi dintre falşii proroci, vor fi arestaţi şi executaţi de Nebucadneţar.
Scrisoarea lui Ieremia iniţiază o corespondenţă ulterioară (29:24-32). Şemaia, unul dintre instigatorii din Babilon care complota o întoarcere

.
rapidă în Ierusalim, îi scrie preotului Ţefania, supraveghetor în Templu. El îl dojeneşte pe Ţefania pentru că nu 1-a mustrat pe Ieremia, şi-1 îndeamnă să-1 pună pe proroc în butuci pentru faptul că a scris exilaţilor. Dînd ascultare acestei scrisori, Ieremia îl denunţă pe Şemaia şi arată că nici unul din urmaşii acestuia nu va avea parte de binecuvîntările restaurării.

III. Promisiunea de restaurare — 30:1-33:26

Repunerea în drepturi a rămăşiţei — un nou legămînt	30:1-31:40
Ieremia cumpără o proprietate	32:1-44
împlinirea legămîntului davidic	33:1-26

Ieremia asigură în mod special Israelul de restaurarea viitoare. Exilaţii vor fi aduşi înapoi în propria lor ţară, pentru a-L sluji pe Dumnezeu sub un conducător desemnat drept „împăratul lor, David" (30:9). Cînd Dumnezeu va distruge toate naţiunile, Israelul va fi restaurat după o perioadă de pedeapsă. Dumnezeu, care împrăştie Israelul, va aduce înapoi în Sion atît Iuda cît şi Israelul, printr-un nou legămînt (31:31). Prin această nouă legătură, legea va fi gravată în inimile lor şi toţi II vor cunoaşte pe Dumnezeu, avînd asigurarea iertării păcatelor. Promisiunea restaurării lui Israel, naţiunea lui Dumnezeu, este la fel de sigură ca şi existenţa luminătorilor cereşti în ordinea lor fixată.

Speranţele restaurării viitoare sînt foarte realist întipărite în mintea lui Ieremia (32) în timpul asediului babilonian al Ierusalimului, în 587 î.e.n. în timp ce era închis în curtea străjerilor, el primeşte instrucţiunea divină de a cumpăra o proprietate în Anatot, de la vărul său Hanameel. Cînd acesta apare cu oferta, Ieremia cumpără imediat ogorul. Banii sînt cîntăriţi cu meticulozitate, actul de cumpărare este alcătuit din duplicat, semnat şi sigilat de martori. Apoi Baruc e instruit să pună originalul şi copia în vase de pămînt, pentru a fi bine păstrate. Această tranzacţie trebuie să le fi părut complet ridicolă martorilor şi observatorilor. Cine ar putea fi atît de nebun încît să cumpere o proprietate, cînd cetatea era pe punctul de a fi distrusă? Deosebit de surprinzător era faptul că Ieremia, care timp de patruzeci de ani prezisese capitularea guvernului naţional al lui Iuda, îşi cumpăra acum o proprietate. Acest act profetic avea o importantă semnificaţie: comunica promisiunea simplă a lui Dumnezeu, conform căreia în această ţară vor fi cumpărate din nou case şi pămînturi. Investiţia lui Ieremia simboliza prosperitatea viitoare a lui Iuda.

După încheierea acestei tranzacţii, Ieremia se roagă (32:16-25). Sabia,

foametea şi ciumea constituie o incontestabilă realitate, în timp ce rezistenţa zadarnică împotriva asediului babilonian continuă. Ieremia însuşi este uluit de cumpărarea pe care a încheiat-o într-un moment cînd Dumnezeul îndurător al lui Israel îşi părăseşte poporul lăsîndu-1 pradă distrugerii şi robiei. Credinciosului proroc i se aminteşte că Ierusalimul a stîrnit mînia şi supărarea lui Dumnezeu prin idolatrie şi neascultare (32:26-35). Totuşi, Dumnezeu care îi risipeşte îi va aduce înapoi şi le va reda bunăstarea (32:36-44).

In timp ce ruinarea naţională se apropie cu repeziciune, Ieremia primeşte o descriere detaliată a promisiunii de restaurare. Fiind sfătuiţi prin Ieremia să cheme numele lui Dumnezeu, creatorul lor, oamenii sînt îndemnaţi să se aştepte la lucruri necunoscute. în această ţară care se află acum în ghiarele distrugerii, se va naşte din spiţa lui David o ramură neprihănită, astfel că dreptatea şi neprihănirea vor domni din nou.

Conducerea davidică şi slujba levitică vor fi restabilite. Ierusalimul şi Iuda vor fi iarăşi plăcerea lui Dumnezeu. Acest legămînt este la fel de sigur ca succesiunea precisă a zilei şi nopţii. Intrucît marea judecată anunţată de Ieremia cu aproape patruzeci de ani în urmă este pe cale de a culmina cu distrugerea Ierusalimului, promisiunile şi binecuvîntările de viitor îi sînt viu insuflate credinciosului proroc.

VI. Dezintegrarea regatului — 34:1-39:18

Conducătorii necredincioşi în contrast cu recabiţii	34:1-35:19
Avertisment către laici şi conducători	36:1-32
Căderea Ierusalimului	37:1-39:18

Anii cei mai întunecaţi de existenţă naţională ai lui Iuda sînt rezumaţi în aceste capitole. Distrugerea Ierusalimului este cea mai mare judecată din istoria vechi-testamentală a Israelului. Evenimentele înregistrate în 35-36, datate începînd din vremea domniei lui Ioiachim, sugerează o bază rezonabilă a judecăţii care a devenit realitate în timpul lui Zedechia.

împăratul Zedechia fusese adesea avertizat de judecata ce urma să vină. Acum, în momentul cînd armatele babiloniene asediază realmente Ierusalimul (588), lui Zedechia i se spune precis că cetatea va fi incendiată. Pentru el personal, singura speranţă este de a i se preda lui Nebucadneţar (34). Refuzînd să se conformeze prin neascultare sfatului lui Ieremia, Zedechia elaborează vizibil un compromis. Conform unui legămînt între împărat şi popor, în Ierusalim sînt eliberaţi toţi sclavii evrei.[9] Nu este indicată motivaţia acestui act dramatic. Probabil că sclavii deveniseră o piedică în timpul asediului, astfel că în urma eliberării ar fi trebuit să se

întreține singuri, sau probabil că ar fi luptat mai bine ca oameni liberi. După toate probabilitățile, nu mulți au fost animați de o sinceră dorință religioasă de a se conforma legii, întrucît de îndată ce asediul a fost ridicat temporar, babilonienii urmărindu-i pe egipteni (37:5), ei au revocat legămîntul. în termeni foarte siguri Ieremia anunță judecata înspăimîntătoare a lui Dumnezeu asupra lui Zedechia şi a tuturor oamenilor care au încălcat prevederile legămîntului lor (34:17-22). Babilonienii se vor întoarce pentru a da foc cetății Ierusalimului.

în 35-36 sînt înregistrate incidente istorice din timpul lui Ioiachim, care arată clar că această atitudine de indiferență religioasă dominase de mult timp în Iuda. într-o situație Ieremia i-a condus la Templu[10] pe cîțiva recabiți care se refugiaseră în Ierusalim cînd babilonienii ocupau Palestina. Le-a oferit vin, dar aceştia au refuzat, ascultînd de porunca strămoşului lor Ionadab care a trăit în vremea lui Iehu, împărat al lui Israel. Timp de 250 de ani, ei se conformaseră unei legi omeneşti de a nu bea vin, a nu planta vii şi de a nu construi case, locuind în corturi. Dacă recabiții voiau să se conformeze unei judecăți omeneşti, cu atît mai mult trebuie ca poporul lui Iuda să-I dea ascultare lui Dumnezeu, care trimisese necontenit proroci pentru a-1 avertiza împotriva slujirii la idoli. în contrast cu blestemul trimis de Dumnezeu asupra Ierusalimului, recabiții vor fi binecuvîntați.

Ioiachim, fiul evlaviosului Iosia, nu numai că nu ascultă, dar îl şi sfidează pe Ieremia şi mesajul său. în al patrulea an de domnie, Ieremia îi cere lui Baruc să consemneze mesajele rostite anterior. în anul următor, în vreme ce poporul se adună în Ierusalim pentru un post, Baruc citeşte mesajul lui Ieremia în curtea Templului, avertizînd oamenii să se întoarcă de la căile lor rele. Unii din prinți sînt înfricoşați şi raportează împăratului care ordonă să-i fie adus manuscrisul. în vreme ce Ieremia şi Baruc se ascund, sulul este citi înaintea lui Ioiachim, care îl taie şi-1 aruncă în jeraticul de cărbuni. Deşi împăratul ordonă arestarea celor doi, ei nu pot fi găsiți nicăieri. La porunca lui Dumnezeu, profetul îi dictează încă o dată scribului său mesajul. De astă dată pentru Ioiachim se proclamă o judecată deosebită pentru arderea sulului (36:27-31). înprejurările morții lui vor fi astfel încît el nu va avea o înmormîntare regală ci trupul său va fi lăsat la căldură ziua şi la frig noaptea.

în 37-39 sînt relatate unele din evenimentele care au avut loc în timpul asedierii Ierusalimului. Pentru claritate, evenimentele pot fi catalogate în următoarea ordine:

Asediul începe la 15 ianuarie 588 39:1; 52:4

Avertisment pentru Zedechia
întrebarea lui Zedechia — răspunsul lui Ieremia
Legămîntul de a elibera sclavii
Ridicarea temporară a asediului
Sclavii rechemați (ceruți înapoi)
— Mustrarea lui Ieremia
Ieremia arestat, bătut şi întemnițat
Reluarea asediului
întrebarea lui Zedechia — Ieremia transferat
Cumpărarea proprietății de către Ieremia
Ieremia aruncat într,o groapă
Ebed-Melec îl salvează pe Ieremia
Ultima întrevedere dintre Zedechia şi Ieremia
Cucerirea Ierusalimului, 19 iulie 586
Distrugerea Ierusalimului, 15 august 586
34:1-7
21:1-14
34:8-10
, . 37:5
34:11-22
37:11-16
37:17-21
32:1-33:26
38:1-6

38:7-13
38:14-28
39:1-18
II Regi 25:8-10
în decursul celor doi ani şi jumătate de asediu, Ieremia îl sfătuieşte constant pe împărat că cel mai bun lucru pentru el este predarea în faţa babilonienilor. în toată această perioadă Zedechia pare să fie nemulţumit de sfaturile lui Ieremia, sau cedează presiunii partidului pro-egiptean continuînd rezistenţa faţă de babilonieni. Zadarnic aşteaptă veşti mai bune de la Ieremia. în cele din urmă babilonienii pătrund în Ierusalim. Zedechia reuşeşte să fugă la Ierihon, dar este prins şi adus în faţa lui Nebucadneţar la Ribla. După ce a fost silit să asiste la masacrarea propriilor fii şi a numeroşi nobili, Zedechia este orbit şi dus prizonier în ţara exilului. Astfel se împlinesc prorociile aparent contradictorii, că Zedechia nu va vedea ţara în care va fi dus prizonier.[11]

V. Migrarea în Egipt — 40:1-45:5

Stabilirea la Miţpa sub conducerea Iui Ghedalia
Vărsare de sînge şi dezbinare
în drum spre Egipt
Mesajele lui Ieremia în Egipt
Promisiunea către Baruc

Ieremia primeşte cel mai cordial tratament din partea cuceritorilor babilonieni. Deşi pus în cătuşe şi dus la Rama, el este eliberat de Nebuzaradan, căpitanul armatei lui Nebucadneţar. Avînd posibilitatea de a alege, Ieremia hotărăşte să stea alături de cei rămaşi în Palestina, deşi ar fi beneficiat de un tratament favorabil în Babilon. Ierusalimul fiind
40:1-12
40:13-41:18
42:1-43:7
43:8-44:30
45:1-5

transformat în ruine fumegînde, cei rămaşi în Palestina se stabilesc la Miţpa, probabil localizarea actualului Nebi Samwil. Situată cam la 16 km. nord de Ierusalim, cetatea Miţpei devine capitala provinciei babiloniene a lui Iuda, sub Ghedalia, guvernator al lui Nebucadneţar. în toată ţara sînt răspîndite numeoase trupe de gherilă, împrăştiate de babilonienii invadatori. La început ele se raliază în sprijinul lui Ghedalia, dar cîteva săptămîni mai tîrziu Ismael, unul dintre aceşti căpitani, este folosit de Baalis, şeful amoniţilor beduini, într-un complot pentru uciderea lui Ghedalia. în cîteva zile, Ismael ucide cu brutalitate şaptezeci din cei optzeci de pelerini dinspre nord aflaţi în drum către Ierusalim, şi-i ia prizonieri pe cetăţenii Miţpei, silindu-i să meargă înspre sud, sperînd să-i ducă în Ammon peste Iordan. Pe drum, ei sînt salvaţi de Iohanan la Gabaon şi duşi la Chimham, un popas de caravane pe lîngă Betleem, în timp ce Ismael reuşeşte să scape.

Schimbări neaşteptate lasă această rămăşiţă a poporului fără cămin şi complet descurajată. în decurs de cîteva luni, nu numai că au văzut Ierusalimul redus la ruine, dar au şi fost izgoniţi din noua lor aşezare de la Miţpa. Avînd disperată nevoie de călăuzire, ei se întorc acum spre Ieremia. Deşi intenţionează să meargă în Egipt de frica babilonienilor, oamenii insistă ca Ieremia să-L întrebe pe Domnul despre viitorul lor. După zece zile care le pun răbdarea la încercare, Ieremia are un răspuns. Ei trebuie să rămînă în Palestina (42:10). Migrarea în Egipt ar însemna război, foamete şi moarte. Neascultînd în mod deliberat şi învinuindu-1 pe Ieremia că nu comunică mesajul complet al lui Dumnezeu, Iohanan şi asociaţii lui îi conduc pe cei rămaşi în Egipt (43:1-7). Deoarece oamenii se deplasau în masă, este foarte probabil că Ieremia şi scribul său Baruc nu au avut de ales, trebuind să meargă cu ei.

La Tahpanes, în Egipt, Ieremia îşi avertizează poporul printr-un

mesaj simbolic, de faptul că Dumnezeu îl va trimite pe robul Său Nebucadneţar şi în Egipt pentru a aduce la îndeplinire judecata (43:8-13). In următorul capitol, Ieremia subliniază ultimele evenimente într-un mesaj final. Ierusalimul este în ruină deoarece israeliţii au nesocotit avertismentele lui Dumnezeu date prin proroci. Ţinînd seama de neascultarea lor, răul vine pe bună dreptate şi justificat asupra lor. Israelul a devenit un blestem şi obiect de batjocură printre toate naţiunile, deoarece a stîrnit mînia lui Dumnezeu. Acum oamenii sînt apostaţi şi atît de sfidători încît cuvintele lui Ieremia nu reuşesc să-i îndrepte spre pocăinţă. Ei îi spun cu îndrăzneală că nu vor asculta şi pretind că răul a venit asupra lor pentru că au încetat să o venereze pe împărăteasa cerului. Cuvintele de

încheiere ale lui Ieremia arată clar că îi aşteaptă judecata lui Dumnezeu, iar cînd aceasta va veni, vor înțelege că Dumnezeu îşi împlineşte cuvîntul. Deşi capitolul 45 relatează un eveniment care a avut loc cu vreo două decenii mai înainte, în acest moment el are o semnificație singulară în cartea lui Ieremia. La scurt timp după prima robie din 605 î.e.n., Baruc a fost instruit să scrie mesajul lui Ieremia. desigur că Baruc se lamentează şi se întristează anticipînd condamnarea şi judecata înspăimîntătoare care o aşteaptă pe Iuda. Personal, el nu vede nimic în viitor decît mîhnire, sărăcie, foamete, război şi pustiire. Baruc este povățuit să nu caute lucruri mari şi să înțeleagă că viața însăşi este darul lui Dumnezeu. Dumnezeu îl asigură că viața îi va fi cruțată ca pradă de război. Acum, după distrugerea Ierusalimului, Baruc încă se află alături de Ieremia, dovedind astfel că Dumnezeu şi-a împlinit promisiunea.

VI. Profeții asupra unor națiuni şi cetăți — 46:1-51:64	
Egipt	46:1-28
Filistia	47:1-7
Moab	48:1-47
Ammon	49:1-6
Edom	49:7-22
Damasc	49:23-27
Ghdar şi Hațor	49:28-33
Elam	49:34-39
Babilon	50:1-51:64

Al patrulea an al lui Ioiachim a reprezentat un punct de cotitură în istoria politică a lui Iuda. în bătălia decisivă de la Carchemiş, babilonienii i-au pus pe fugă pe egipteni, astfel că după aceea armatele lui Nebucadnețar au înaintat ocupînd Palestina. în timp ce problemele internaționale se amplifică avînd serioase consecințe asupra lui Iuda, profetul Ieremia rosteşte o serie de mesaje adevărate, datate în al patrulea an al lui Ioiachim. Dintre acestea, sînt semnificative profețiile referitoare la națiuni.[12]

Nu numai că Egiptul suferă înfrîngerea de la Carchemiş, dar pînă la urmă Nebucadnețar va avansa cam 800 de kilometri de-a lungul Nilului, spre a-1 pedepsi pe Amon al Tebei (46). Prin contrast, Israelul va fi mîngîiat, Filistia va fi distrusă de o invazie dinspre nord (47). Viața națională a Moabului va fi distrusă brusc, iar slava lui se va trasforma în ruine. Din cauza mîndriei sale, Moabul nu poate evita distrugerea, dar este asigurat că în cele din urmă se va întoarce din robie (48). Ammon va fi supus judecății, stăpînit de Israel, şi împrăştiat, fără promisiunea restaurării (49:1-6). Şi Edomul este condamnat. El va fi brusc coborît din poziția sa, iar trecătorii vor fluiera văzînd nenorocirea lui (49:7-22). Damascul, Chedarul, Hațorul şi Elamul vor fi de asemenea judecate (49:23-39).

Babilonului i se acordă cea mai largă considerație în cadrul profețiilor împotriva națiunilor (50:1-51:64). Aceasta, cea mai mare şi mai puternică națiune în cursul ultimelor două decade ale vieții naționale a lui Iuda, va fi smerită pentru mîndria ei. Domnul oştirilor îi va aduna pe mezi împotriva ei. în fața Dumnezeului Atotputernic şi a Marelui Creator, puternica

națiune a Babilonului va fi distrusă împreună cu idolii ei. Ieremia îl trimite pe Seraia, un frate al lui Baruc, la Babilon, cu aceste cuvinte de osîndire (51:59-64). După citirea mesajului de judecată în Babilon, Seraia leagă sulul de o piatră şi îl aruncă în Eufrat. în mod asemănător, soarta Babilonului este de a se scufunda pentru a nu se mai înălța niciodată.

VII. Apendice sau concluzie — 52:1-34

Cucerirea şi prădarea Ierusalimului	52:1-23
Condamnarea autorităților	52:24-27
Deportări	52:28-34

Acest scurt rezumat al domniei lui Zedechia, căderea Ierusalimului şi deportările constituie o încheiere porivită a Cărții lui Ieremia. După patruzeci de ani de propovăduire, Ieremia este martorul împlinirii mesajului pe care-1 proclamase cu credincioşie. Zedechia şi asociații lui suferă urmările neascultării. Vasele şi uneltele Templului şi ale curții acestuia sînt enumerate în versetele 17-23 ca fiind duse în Babilon înainte de distrugerea Templului, conform prezicerilor lui Ieremia. Lui Ioiachin, care s-a predat, i s-a acordat un tratament generos şi în cele din urmă a fost eliberat la sfîrşitul domniei lui Nebucadnețar.

Plîngerile

Tema Cărții Plîngerilor o constituie distrugerea şi pustiirea Ierusalimului în 586 î.e.n. Se recunoaşte că Dumnezeu este drept pedepsindu-Şi poporul ales, pentru neascultarea lui. Deoarece Dumnezeu este credincios, mai există speranță în mărturisirea păcatului şi credința implicită în El.

Conținutul acestei cărți este deschis prin cuvîntul ebraic „Qinoth" sau

"lamentații" în Talmud, cuvîntul grecesc „Threnoi" sau „elagii" în Septuaginta, şi „Threni" sau „plîngeri" în versiunile latine. Evreii citesc această carte în ziua a noua a lunii Ab, comemorînd distrugerea Ierusalimului. Rabinii antici care i-au atribuit lui Ieremia această carte, au grupat-o cu Ketubim, sau cele cinci suluri, care erau citite la diverse sărbători publice.

Ca structură, primele patru capitole sînt acrostihuri alfabetice. Fiecare capitol are 22 de versete sau un multiplu de 22. Cele 22 de litere ale alfabetului ebraic sînt folosite succesiv pentru începerea fiecărui verset din 1 şi 2. Capitolele 3 şi 4 alocă fiecărei litere ebraice trei sau respeciv două versete. Deşi capitolul 5 are .22 de versete, el nu reprezintă un acrostih alfabetic. Această schemă alfabetică, folosită şi în numeroşi psalmi, îi scapă cititorului diferitelor versiuni.

Cartea Plîngerilor i-a fost atribuită lui Ieremia pînă acum cîteva secole.[13] Talmudul, Septuaginta, părinții bisericii antice şi conducătorii bisericii pînă în secolul optsprezece îl considerau pe profet ca autor. De atunci, numeroase sugestii atribuie Plîngerile unor diverşi autori necunoscuți şi neidentificați din secolele şase şi trei î.e.n.

Cea mai rezonabilă şi mai naturală interpretare sugerează că această carte exprimă sentimentele şi reacțiile unui martor ocular. Printre cei cunoscuți din acea perioadă, cel mai competent pare a fi Ieremia. El a prezis timp de patru decenii distrugerea Ierusalimului. Trecînd pe lîngă cetate în drumul spre Egipt, el trebuie să fi aruncat o ultimă privire asupra ruineler cetății sale iubite, care timp de peste patru secole reprezentase gloria şi mîndria națiunii sale, Israelul. Cine ar fi putut avea o pregătire mai adecvată pentru a scrie Plîngerile, decît prorocul Ieremia?

Cartea Plîngerilor poate fi divizată după cum urmează:

I. Ierusalimul în trecut şi în prezent 1:1-22
Cetatea în părăsire 1:1-6
Amintirea trecutului 1:7-11
Durerea trimisă de Dumnezeu 1:12-17
Recunoaşterea dreptății lui Dumnezeu 1:18-22
II. Relațiile lui Dumnezeu cu Sionul 2:1-22
Manifestarea mîniei lui Dumnezeu 2:1-10
Căutarea mîngîierii 2:11-22
III. Analiza suferinței 3:1-66
Realitatea suferinței 3:1-18
Credincioşia lui Dumnezeu față de cei ce se întorc la El cu căință . 3:19-30

Dumnezeu este autor al binelui şi răului 3:31-39
Singura speranță este în Dumnezeu 3:40-66
IV. Păcatul stă la baza suferinței 4:1-22
Soarta de suferință continuă 4:1-12
Vina de a fi vărsat sînge nevinovat 4:13-22
V. Rugăciunea celui aflat în suferință 5:1-22
Mărturisirea păcatului 5:1-18
Apelul final 5:19-22

Realist, autorul vede Ierusalimul în ruine. Odinioară, cetatea era ca o prințesă, dar acum a devenit vasală. în contrast cu slava ei trecută, ea se

află acum într-o stare de suferinţă şi nenorocire. Cei care trec pe lîngă ea nu-şi pot închipui tristeţea ei. Nu există nimeni care să o poată mîngîia. Mînia lui Dumnezeu se face cunoscută în Sion (2). Domnul a pus capăt legii şi tuturor sărbătorilor religioase, a îndepărtat preoţii, prorocii şi împăraţii şi 1-a determinat pe duşman să-i distrugă palatele şi sanctuarul. Expuse fluierăturilor şi batjocurii duşmanilor din jur, victimele se tînguiesc căutînd mîngîiere.

Suferința este o realitate amară. E posibil ca şi Ieremia să fi primit din mîna poporului său un tratament ca acela descris în 3:1-18. Slava Ierusalimului a apus — fără intervenţia divină, pentru el nu mai există speranţă. Pentru cei care-L caută pe Dumnezeu cu pocăinţă, suferinţa este atenuată de îndurările veşnice ale Celui Atotputernic. Ca autor al binelui şi răului, Dumnezeu aduce judecata asupra celor nelegiuiţi (vers. 19-39). Prin mărturisirea păcatului şi credinţa în Dumnezeu, există speranţa ca El să-i răzbune (vers. 40-66).

Soarta Sionului pare a fi mai rea decît cea a Sodomei. Distrugerea bruscă este preferabilă unei suferinţe continue pentru păcat. îndrumat de proroci şi preoţi mincinoşi, Ierusalimul a vărsat sîngele nevinovat al celor neprihăniţi. în consecinţă el are această soartă, dar viitorul îi va rezerva perspective mai luminoase (4:22).

Capitolul de încheiere exprimă o rugăciune pentru mila lui Dumnezeu. Autorul descrie viu situaţia poporului lui Dumnezeu, ca exilat în ţări străine. Este posibil ca Domnul să-Şi fi uitat poporul? Sionul este în ruine iar Israelul pare a fi părăsit. Din adîncul unei inimi frînte, zdrobit şi copleşit de tristeţe, autorul îşi înalţă apelul tînguitor către Dumnezeul care domneşte veşnic, implorîndu-L să-i reabiliteze pe ai Săi. Apelul final de restaurare presupune mărturisirea păcatului şi credinţa implicită în Dumnezeu.

[1] Leslie, „Jeremiah" (New York : Abingdon Press, 1954), pag. 114 şi Anderson, „Understandingthe Old Testament", pag. 331, consideră capitolele 7 şi 26 ca reprezentînd acelaşi incident. T. Laethch, „Jeremiah" (St. Louis, 1952), pag. 93, datează capitolul şapte din vremea lui Iosia. Observaţi analiza motivelor aduse în sprijinul datei tîrzii. El concluzionează că acest capitol se încadrează în reformele lui Iosia.
[2] Deşi relatarea biblică păstrează tăcerea, cercetătorii recunosc în general că e probabil ca Silo să fi fost distrus în vremea lui Eli şi Samuel. A se vedea W. F. Albright „ Archaeology andthe Religion of Israel", pag. 104 conf. Ieremia 7:12-14 şi 26:6-9.
[3] P. Volz, „Jeremias", pag. 149, interpretează aceasta drept o parabolă. H. Schidt, „Die Grossen Propheten" (ed. a 2-a), pag. 219-220, sugerează o identificare locală, în timp ce W. Rudolph, „Jeremias" (Tubingen, 1947), la referinţa respectivă, o interpretează ca viziune. Alţii, printre care Peake, „Jeremiah" II, pag. 193, Elmer A. Leslie, op. cit., pag. 86, şi T. Laetsch, „Jeriamiah" (St. Louis, 1952), pag. 136-137, consideră că aceasta e o experienţă efectivă, în care profetul s-a dus de două ori la Eufrat lîngă Carchemiş. S. L.Caiger, „Lives of the Prophets" (Londra, 1949), pag. 192-193, consideră căleremiaeraunom cu stare, care avea proprietate şi resurse băneşti şi s-ar putea chiar să fi vizitat curtea lui Nabopolassar în Babilon.
[4] Deşi Leslie, op. cit., pag. 228, datează aceasta spre sfirşitul domniei lui Zedechia, atitudinea poporului de nesocotire a prorociri, ar fi mai potrivită în vremea lui Iosia, deoarece atunci, mai mult decît în anii următori, părea mai ridicol a te gîndi la un conducător beat.
[5] Acest incident este cel mai bine datat în zilele lui Ioiachim. Este îndoielnic că vreun preot Var fi întemniţat pe Ieremia în timpul lui Iosia. Vezi comentariile lui Laetsch şi Leslie, la referinţele respective.
[6] Deşi cel puţin 17 ani separă evenimentele din capitolele 20 şi 21, Leslie sugerează că relatarea din 21 relevă tratamentul aspru primit de Ieremia în 20. Vezi de asemenea Rudolph, op. cit., pag. 116.
[7] Dacă Ieremia a proclamat acest mesaj în zilele lui Iosia (capitolul 7) şi 1-a repetat în timpul domniei lui Ioiachim (capitolul 26), reacţia mulţimii se datorează schimbării climatului religios şi atitudinii celor doi împăraţi.
[8] Ase vedea Leslie, op. cit., pag. 209. Eleasa era fiul lui Safan, secretarul de stat al lui Iosia. Ghemaria, fratele lui Eleasa avea în grijă curtea de sus a Templului, unde Baruc dădea citirii publice mesajul lui Ieremia, 36:10. Celălalt reprezentant trimis de Zedechia era Ghemaria fiul lui Hilchia, preotul din timpul domniei lui Iosia.
[9] Conf. Exod 21:2-11 şi Deut. 15:12-18.
[10] Recabiţii, numiţi după Recab al cărui fiu Ionadab s-a dovedit activ în a-1 ajuta pe Iehu să îndepărteze venerația lui Baal din Regatul de Nord în 841 î.e.n. Ei îşi urmează firul genealogic pînă la Hemat, un chenit din vremea lui Moise. Conf. 1 Cron. 2:55; Num. 10:29-32; Judec. 1:16; 4:11; 17;ISam. 15:6; 27:10; 30:29.
[11] Conf. Ezec. 12:13; 17:16; Ier. 32:4-5; 34:3-5.
[12] Leslie, op. cit., pag. 161, sugerează că inscripţia din 46:1 datează întreaga secţiune 46:3-49:33 în anul 605.
[13] In 1712 Herman von der Hardt, într-o publicaţie din Helmstaedt a atribuit cele cinci capitole ale Plîngerilor, lui Daniel, Şadrac, Meşac, Abed-Nego şi Ioiachin. A se vedea Laelsch, op. cit., pag. 379.

CAPITOLUL XX
Ezechiel — străjerul lui Israel

Ezechiel este adînc implicat în problemele generaţiei sale. începîn-du-şi lucrarea de prorocie în preajma capitulării lui Iuda, cu şase ani înaintea distrugerii Ierusalimului, el suferă consecinţele dezastrului naţional. Cînd naţiunea se apropie de criza judecăţii înfricoşătoare a lui Dumnezeu, el este profund conştient de gravitatea situaţiei. Mesajul lui este specific, pertinent şi concentrat asupra problemelor cu care erau confruntaţi tovarăşii lui de exil. După ce distrugerea Ierusalimului a devenit un fapt al istoriei, el şi-a îndreptat atenţia către speranţele de viitor ale Ierusalimului ca naţiune.

Un proroc printre exilaţi

La vremea naşterii lui Ezechiel (622/21 î.e.n.), Ierusalimul era în mijlocul celei mai mari pregătiri de sărbătoare a Paştelui în decurs de secole, care avea loc în perioada în care regatul lui Iosia răspundea temporar reformelor pe scară naţională. Nu numai că din punct de vedere al religiei domneau speranţe optimiste, dar diminuarea influenţei dominaţiei asiriene în Palestina a dat naştere unor perspective politice mai luminoase. Asurbanipal, a cărui domnie în Asiria s-a încheiat în jurul lui 630 î.e.n., nu a fost urmat de împăraţi suficient de puternici pentru a rezista înaintării agresive a mezilor şi babilonienilor. Desigur că vestea căderii cetăţii Ninive în 612 a eliberat Iuda de teama că armatele asiriene îi vor mai ameninţa vreodată independenţa.

în timp ce, cu sprijinul împărătesc, în Templu înfloreau activităţile religioase, Ezechiel, un membru al familiei preoţeşti, trebuie să se fi bucurat de compania oamenilor credincioşi din Iuda. Casa lui ar fi putut fi situată pe zidul estic al Ierusalimului, astfel încît curţile exterioare constituiau terenul lui de joacă, iar incintele ataşate Templului reprezentau

Schița VIII — CRONOLOGIA LUI EZECHIEL
621—naşterea lui Ezechiel
—reformele lui Iosia—lucrarea lui Ieremia
612—căderea cetății Ninive
609—moartea lui Iosia
—Ioahaz conduce trei luni—Ioiachim devine împărat
605—bătălia de la Carchemiş
—ostateci duşi din Ierusalim în Babilon
601—bătălia egipteano-babiloniană la frontiera Egiptului
598—Ioiachim se răzvrăteşte împotriva Babilonului
597—Ioiachim şi vreo 10.000 de oameni, inclusiv Ezechiel, sînt luați prizonieri
594—solie trimisă de Zedechia la Babilon—Ier. 29:3
—Zedechia vine în Babilon—Ier. 51:59
593—chemarea lui Ezechiel—1:1-2 şi 3:16
592—tăbliță stabilind rații pentru Ioiachim
—bătrînii discută cu Ezechiel—8:1-11:25
591—bătrînii discută cu Ezechiel—20:1
588—în ianuarie începe asediul Ierusalimului
—mesajul lui Ezechiel—24:1
587—prorocii ale lui Ezechiel—29:1; 3O:2O;31:l
586—babilonienii intră în Ierusalim—Zedechia fuge — 19 iulie
—Templul ars—15 august
—prorocie împotriva Tirului—26:2
585—sosirea unui fugar—8 ianuarie-Ezec. 33:21
—cîntec de jale asupra Egiptului—32:1 şi 17
573—viziunea lui Ezechiel—40:1
571—ultima prorocie datată a lui Ezechiel—29:17
561—Ioiachin eliberat din închisoare—21 martie, 561 î.e.n.—II Regi 25:27
(Conform lui Thiele, în Ezechiel cronologia foloseşte perioada Nisan-Nisan, în timp ce Regi foloseşte perioada Tishri-Tishri; prima începe în aprilie, a doua în octombrie).

săli de clasă pentru pregătirea şi educația lui formală. Aceşti primi ani petrecuți în umbra Templului lui Solomon l-au familiarizat cu fiecare detaliu al acestui edificiu magnific, cît şi cu ritualurile slujbei zilnice. în plus, Ezechiel l-ar fi putut asista pe tatăl lui sau pe alți preoți în anii săi de adolescență. în consecință, cînd a fost dus în Babilon avea amintiri vii despre Templu şi despre locul acestuia în viața poporului.

Deşi ca băiat de nouă ani Ezechiel ar fi putut să nu fi fost impresionat de vestea căderii cetății Ninive, totuşi evenimentele ulterioare e cu neputință să nu-i fi lăsat o impresie neştearsă în anii lui de formare. După plecarea neaşteptată a lui Iosia şi a armatei lui la Meghido pentru a împiedica înaintarea spre nord a egiptenilor, menită să-i ajute pe asirienii în retragere, Iosia este ucis (609 î.e.n.). Fiecare cetățean a Ierusalimului trebuie să fi fost şocat de schimbările rapide care au urmat. înmormîntarea lui Iosia, încoronarea lui Ioahaz, prizonieratul lui Ioahaz şi încoronarea lui Ioiachim pe tronul davidic ca vasal al Egiptului — toate acestea s-au întîmplat cam în decurs de trei luni. Lucrul cel mai neliniştitor pentru întregul regat trebuie să fi fost vestea bătăliei decisive de la Carchemiş în 605, cînd babilonienii au profitat de victorie pentru a-i urmări pe egiptenii în retragere conduşi de Neco, pînă la granițele Egiptului. Probabil că Ezechiel, ca tînăr de şaisprezece ori şaptesprezece ani s-a considerat nenorocos pentru că nu a fost inclus alături de Daniel şi ceilalți care au fost luați ostateci în Babilon în 605 î.e.n.

Cu toate că nu-1 aminteşte şi nu se referă niciodată la Ieremia, pare improbabil ca Ezechiel să nu fi avut cunoştință de mesajul acestui proroc atît de cunoscut în Ierusalim. Cu siguranță că Ezechiel fusese martor la reacția mulțimii față de predica de la Templu a lui Ieremia (Ier. 26), cînd prinții au refuzat să îngăduie executarea acestuia de către oameni şi conducătorii lor religioşi. Probabil că Ezechiel a fost uimit că Ioiachim a

putut vărsa sîngele lui Urie prorocul şi a îndrăznit să ardă sulul lui Ieremia fără a fi supus judecăţii imediate.
Cînd Ezechiel avea cam douăzeci de ani, cetăţenii Ierusalimului erau neliniştiţi de politica externă a lui Ioiachim. în 605, cînd egiptenii s-au retras pînă la frontierele lor, Ioiachim a devenit vasal al lui Nebucadneţar, iar ca mărturie au fost luaţi ostateci în exil. în anul următor, Ioiachim şi alţi regi au recunoscut suveranitatea lui Nebucadneţar, în timp ce armatele babiloniene înaintau fără piedică prin Siro-Palestina. După trei ani de servitute Ioiachim s-a răzvrătit iar în 601 Nebucadneţar s-a întors în Palestina.[1] în mod evident, Ioiachim şi-a rezolvat problema pe cale diplomatică şi a continuat să conducă pe tronul davidic în vreme ca

babilonienii şi egiptenii s-au angajat într-o luptă nedecisivă. Oscilînd în privința loialității sale, Ioiachim a creat pînă la urmă serioase necazuri. Cînd s-a răzvrătit din nou, spera probabil că Egiptul îl va salva. Dar înainte ca principalele forțe ale armatei babiloniene să ajungă în țară, moartea lui Ioiachim 1-a adus pe Ioiachin pe tron. Cînd Ierusalimul a fost asediat de babilonieni, cetatea a scăpat de distrugere prin faptul că Ioiachin s-a predat. Aproximativ zece mii de cetățeni de frunte ai lui Iuda l-au însoțit pe tînărul rege în țara exilului.

De data aceasta Ezechiel nu era doar un observator exterior al faptelor ce li se întîmplau altora. Exilul a devenit parte din experiența lui personală. La douăzeci şi cinci de ani el a fost brusc transferat din Ierusalim şi de la Templu, care era punctul de interes central pentru el ca preot, în tabăra exilaților de lîngă apele Babilonului. Deşi Templul nu a fost distrus, multe din vase au fost desacralizate de invadatorii barbari care le-au luat ca pradă de război spre a le folosi în templele lor păgîne.[2]

In mediul acesta nou, Ezechiel şi tovarăşii lui de captivitate s-au stabilit la Tel-Abib pe malul rîului Chebar, nu departe de Babilon. Exilaților li s-au dat bucăți de pămînt şi trăiau în mod vizibil în condiții bune. Erau permise organizațiile religioase şi civile, astfel că bătrînii s-au putut simți în largul lor iar în decursul timpului şi-au creat interese comerciale. Astfel, exilații aveau o libertate considerabilă şi ocazii de a-şi stabili un standard de viață respectabil.

După cît se pare, aspectul cel mai neplăcut al captivității lor era că nu se puteau întoarce în Palestina. Deşi aceasta constituia o imposibilitate politică datorită creşterii puterii şi stăpînirii lui Nebucadnețar, ei erau optimişti. Falşii proroci aflați printre exilați, îi asigurau că se vor întoarce curînd în țara lor natală.[3] Veştile din Ierusalim, unde Hanania prezicea că jugul babilonian va fi sfărîmat în doi ani (Ier. 28:1 şi cont.), îi încuraja pe exilați să spere într-o întoarcere grabnică. Cînd Ieremia i-a prevenit în scris să se stabilească pregătindu-se pentru şaptezeci de ani de exil, falşii proroci au devenit mai activi (Ier. 29). Şemaia a răspuns scrisorii din Ierusalim învinuindu-1 pe Ieremia că ar fi răspunzător pentru robia lor, şi a cerut ca el să fie pus în butuci. într-o scrisoare publică adresată exilaților, Ieremia 1-a denunțat la rîndul lui pe Şemaia ca proroc mincinos. Este evident că activitatea profetică a profeților mincinoşi a devenit atît de gravă încît doi dintre conducătorii lor au fost executați.

în al patrulea an al său de domnie, Zedechia însuşi a făcut o călătorie în Babilon. Indiferent dacă exilaților li s-a permis sau nu să se îngrămădească în Babilon pentru a-1 vedea pe Zedechia mergînd în carul său, este îndoielnic că după emoția inițială, apariția personala a lui Zedechia pentru a plăti tributul a crescut speranțele unei întoarceri rapide. Este mai probabil că faptul acesta i-a descurajat în perspectivele de eliberare şi i-a trezit la realitate în ceea ce priveşte prezicerile lui Ieremia după care Ierusalimul urma să fie distrus în timpul vieții lui.

în anul următor, Ezechiel primeşte o chemare spre lucrarea profetică. Nu se arată în ce măsură el a împărtăşit falsele speranțe ale tovarăților săi de exil. El primeşte însărcinarea de a fi un străjer pentru tovarăşii lui de robie. Mesajul lui este esențialmente acelaşi cu cel proclamat în mod consecvent de Ieremia, afirmînd distrugerea Ierusalimului. în opoziție cu falşii proroci şi cu oamenii care sperau o reîntoarcere imediată în Ierusalim, Ezechiel este chemat să-şi avertizeze poporul că cetatea lor iubită va fi distrusă. Ei nu se vor întoarce în țara natală în viitorul apropiat.

în prezentarea sa, Ezechiel este un maestru al alegoriei. Simbolismul, experiențele personale dramatizate şi viziunile se împletesc în viața şi învățătura lui, mai intim decît în cazul oricărui alt proroc din vremea Vechiului Testament. Din momentul chemării sale în 593 şi pînă la aflarea

veştii despre distrugerea Ierusalimului, Ezechiel îşi îndreaptă eforturile spre a-şi convinge poporul că Ierusalimul va suferi judecata lui Dumnezeu. Ţinînd seama de starea de păcat şi idolatrie care domnea în ţinutul lui Iuda, căderea Ierusalimului era ceva de aşteptat. în cadrul lucrării sale publice cît şi în răspunsul la întrebările delegației bătrînilor, el afirmă cu îndrăzneală că Ierusalimul nu are nici o posibilitate de a evita ziua judecății.

După căderea Ierusalimului, Ezechiel îşi îndreaptă atenția către speranțele de viitor. Perspectivele restaurării constituie tema noului său mesaj. După ce distrugerea Ierusalimului şi a Templului devine realitate, exilații sînt gata să asculte mesajul de speranță. Se cunosc puține lucruri despre restul anilor de exil ai lui Ezechiel. Ultima referire datată din cartea sa, îi extinde lucrarea pînă în anul 571 î.e.n. (29:17). Despre familia lui nu se ştie nimic, cu excepția faptului că era căsătorit. Deoarece în momentul chemării sale avea treizeci de ani, probabil că nu a trăit să vadă căderea Babilonului şi întorcerea exilaților în timpul lui Cirus, împăratul Persiei.

Cartea lui Ezechiel

Din punct de vedere literar, Cartea lui Ezechiel se distinge alături de Hagai şi Zaharia drept cea mai bine datată dintre cărțile profetice.[4] Succesiunea datelor din întreaga carte păstrează ordinea cronologică, cu

excepția lui 29:17, 32:1 şi 17. Acestea apar în prorociile împotriva națiunilor, datate respectiv în 589 şi 571. Restul datelor sînt în ordine cronologică, de la 593 î.e.n. în 1:1 pînă la 585 î.e.n. în 33:21, cînd Ezechiel află vestea despre soarta Ierusalimului. Ultima dată apare în 40:1, plasînd viziunea Israelului restaurat în anul 573 î.e.n.

Cartea lui Ezechiel este împărțită logic în trei părți principale. Capitolele 1-24 dezvoltă subiectul pieirii iminente a Ierusalimului. Următoarea secțiune (25-32) este dedicată profețiilor împotriva națiunilor străine. Restul capitolelor (33-48) marchează o completă schimbare a accentului, deoarece criza anticipată în prima secțiune a avut loc prin distrugerea Ierusalimului. Noua temă este reînvierea şi restaurarea israeliților în propria lor țară. Pentru o analiză mai amănunțită a cărții poate fi utilizată următoarea împărțire:

I. Chemarea şi însărcinarea lui Ezechiel	1:1-3:21
II. Pieirea Ierusalimului	3:22-7:27
III. Templul părăsit de Dumnezeu	8:1-11:25
IV. Condamnarea conducătorilor	12:1-15:8
V. Condamnarea poporului ales al lui Dumnezeu	16:1-19:14
VI. Ultima evaluare completă a faptelor lui Israel	20:1-24:27
VII. Națiuni străine	25:1-32:32
VIII. Speranțe de restaurare	33:1-39:29
XI. Statul restaurat	40:1-48:35

Conținutul acestei cărți aşa cum este considerat aici este privit drept compoziția literară a lui Ezechiel. Cadrul în care-şi desfăşoară lucrarea este în Babilon, în mijlocul tovarăşilor săi de exil. Deşi Ierusalimul este punctul central al discuției din 1-24, contextul nu necesită ca autorul să fie în Palestina, după chemarea lui Ezechiel la slujba profetică. Este semnificativ de observat că el discută soarta Ierusalimului cu exilații, şi niciodată nu arată că s-ar adresa direct celor rămaşi în Ierusalim, după cum făcea profetul Ieremia.

I Chemarea şi însărcinarea lui Ezechiel — 1:1-3:21

Introducere

Viziune a slavei lui Dumnezeu

Străjerul lui Israel

1:1-3

1:3-28

2:1-3:21

Data este 593 î.e.n. în cel de-al cincilea an petrecut în Babilon, prizonierii nu aveau perspective mai luminoase pentru o întoarcere grabnică. Ei sînt neliniştiți şi derutați ascultînd cum falşii proroci contrazic

1

sfaturile lui Ieremia. Executarea de către Nebucadnețar a doi proroci mincinoşi, Ahab şi Zedechia, desigur că nu le diminuează speranța de reîntoarcere la Ierusalim în viitorul apropiat. In mijlocul acestei confuzii, Ezechiel este chemat la lucrarea profetică.

Chemarea lui Ezechiel este deosebit de impresionantă. Comparativ cu cadrul măreț al viziunii lui Isaia şi cu comunicarea simplă adresată lui Ieremia, chemarea lui Ezechiel la slujba profetică poate fi descrisă drept fantastică. Cadrul este situat în vecinătatea Babilonului, lîngă rîul Chebar. Nu există în raza vizuală nici un templu cu care el ar putea asocia prezența lui Dumnezeu. Distanța pînă la Ierusalim este imensă, astfel că în cel mai

bun caz el păstrează numai amintirea sanctuarului în care Dumnezeu îşi manifestase prezența încă în vremea lui Solomon. Dacă putea fi văzut Babilonul, Ezechiel ar fi putut zări marile temple ale lui Marduk şi ale altor zei babilonieni care erau recunoscuți de triumfătorul Nebucadneţar. Aici, în acest mediu păgîn, Ezechiel primeşte chemarea de a vorbi în Numele lui Dumnezeu.

Ezechiel devine conştient de prezența lui Dumnezeu printr-o viziune (1:4-28). Inițial atenția îi este atrasă de un nor uriaş din care iese foc. îşi fac apariția patru făpturi vii descrise minuțios, mişcîndu-se înainte şi înapoi iute ca fulgerul. Aceste făpturi se dovedesc a avea atît trăsături naturale cît şi supranaturale. în strînsă legătură cu fiecare făptură se află o roată, corelată cu fiecare mişcare. Duhul făpturilor era şi în roate, iar comportarea întregului ansamblu era spectaculoasă, dar organizată. Fiecare făptură se mişca cu ajutorul aripilor sub firmament. Ezechiel vede şi un tron deasupra, pe care este aşezată o ființă cu înfățişare omenească, înconjurată de o strălucire asemănătoare curcubeului. Fără să explice ori să interpreteze toate acestea, Ezechiel caracterizează întreaga manifestare ca o arătare a slavei lui Dumnezeu. Aici, într-o țară păgînă şi departe de Templul din Ierusalim, Ezechiel devine conştient de prezența lui Dumnezeu.[5]

Deşi el cade cu fața la pămînt înaintea acestei manifestări divine, Dumnezeu îi cere să se ridice, iar Duhul îl umple dîndu-i puterea să se supună poruncii. Numit „fiu al omului", el primeşte însărcinarea de a fi un mesager către propriul său popor, care este neascultător, încăpățînat şi răzvrătit.[6] Mesajul îi este dat printr-o ilustrare simbolică. I se porunceşte să mănînce un sul, în care erau scrise plîngeri, bocete şi gemete, care în gura lui devine dulce ca mierea. Prevenit că oamenii nu-1 vor asculta şi nu-i vor primi mesajul, lui Ezechiel i se porunceşte să nu se teamă de ei. în timp ce slava lui Dumnezeu se îndepărtează, Duhul îl conştientizează pe Ezechiel

de realitatea concretă a faptului că se află printre exilaţii din Tel-Abib, lîngă rîul Chebar. Copleşit de tot ceea ce văzuse, el reflectă asupra acestor fapte timp de şapte zile.
După o tăcere de o săptămînă, Ezechiel este trimis ca străjer al casei lui Israel (3:16-21). Trăind în mijlocul celor din poporul său, el devine conştient de responsabilitatea pe care o are, de a-i avertiza. Dacă vor pieri în pofida avertismentului său, el nu este vinovat. Totuşi, dacă nu-i va preveni şi ei vor pieri, Ezechiel va fi vinovat de sîngele lor. A fi un străjer credincios reprezintă o problemă de viaţă şi de moarte.
II. Pieirea Ierusalimului — 3:22-7:27
Zugrăvirea distrugerii
Idolatria atrage după sine judecata
3:22-5:17
6:1-7:27
Prin intermediul acţiunii simbolice, Ezechiel atrage atenţia exilaţilor, totodată descriind viu soarta rezervată Ierusalimului. Avînd ordine stricte de a simula muţenia şi de a vorbi auditoriului său numai cînd îi cere Domnul, Ezechiel gravează schiţa Ierusalimului pe o cărămidă. Inconjurînd-o cu întărituri şi berbeci de asediu, prorocul explică soarta imediată a cetăţii atît de cunoscută şi iubită de ascultătorii lui. Ei nu au nevoie de explicaţii verbale, fiind pe deplin familiarizaţi cu fiecare stradă a cetăţii din care fuseseră atît de recent îndepărtaţi de cuceritorii Babilonului.
Timp de 390 de zile, Ezechiel stă culcat pe partea stîngă, ceea ce simbolizează pedepsirea Israelului, Regatul de Nord. Timp de 40 de zile stă culcat pe partea dreaptă, ceea ce reprezintă judecata rezervată lui Iuda, Regatul de Sud. In această perioadă, raţia prescrisă lui Ezechiel, specifică condiţiilor de asediu, era limitată la o cantitate zilnică de aproximativ 340 grame de pîine şi mai puţin de un litru de apă. Pentru pîinea pe care o coace, Ezechiel trebuie să folosească drept combustibil excremente de om, descriind în felul acesta pîngărirea lui Israel. Lucrul acesta îi pare atît de dezgustător lui Ezechiel, încît Dumnezeu îi permite să folosească obişnuitul bălegar de vacă. O interpretare rezonabilă sugerează că prorocul doarme normal în fiecare noapte dar în timpul zilei înfăţişează, stînd pe o parte, soarta Ierusalimului. El refuză să se angajeze în conversaţii obişnuite şi vorbeşte numai îndemnat de Dumnezeu. Fără îndoială că în urma acestui comportament, întreaga comunitate a exilaţilor vine într-un moment sau altul la casa lui Ezechiel să vadă ei înşişi ceea ce prorocul vrea să demonstreze.[7]
La sfîrşitul acestei perioade (5:1 şi cont.), cînd comportarea

neobişnuită a lui Ezechiel a devenit cunoscută în toată colonia exilaţilor, oamenii trebuie să fi fost şocaţi văzîndu-1 că-şi rade capul şi barba, împărţindu-şi cu grijă părul în trei părţi de greutate egală. Arzînd o treime, fărămiţînd o treime cu sabia şi risipind restul în vînt, Ezechiel demonstrează şi anunţă într-un mod realist cum va judeca Dumnezeu Ierusalimul. O treime a populaţiei va muri de foamete şi ciumă, o treime va muri de sabie, iar o treime va fi risipită în cele patru vînturi. Dumnezeu nu va avea milă. A sosit vremea judecăţii. Iar învinuirea care li se aduce, era profanarea sanctuarului lui Dumnezeu cu lucruri detestabile şi abonimabile (5:11).
Detaliile pieirii iminente sînt reliefate clar în 6-7. Oriunde israeliţii au venerat idoli, victimele foametei, săbiei şi ciumei vor zăcea împrăştiate prin ţară. Trupurile moarte în faţa altarelor pentru idoli, vor fi o mărturie tăcută a faptului că dumnezeii adoraţi nu puteau salva. Lui Ezechiel i se porunceşte să bată din picior şi din mîini pentru accentuare. Prin această grea judecată Dumnezeu îi va determina să-L recunoască drept Domnul lor.[8]

înfricoşătoarea distrugere se apropie. Sentința lui Dumnezeu este pe cale de a se realiza în Ierusalim şi asupra lui Iuda, în toate aspectele sale înspăimîntătoare. Nedreptatea, violența şi mîndria sînt supuse mîniei lui Dumnezeu. Toate activitățile încetează. Nimeni nu răspunde la sunetul trîmbiței care-i cheamă la război. Sabia îi amenință din afară, în timp ce în cetate domneşte foametea. Dumnezeu îşi întoarce astfel fața ca ei să-I poată profana din plin sanctuarul şi pentru a da voie tîlharilor să-1 jefuiască. Din cauza crimelor lor sîngeroase, Dumnezeu aduce asupra lor pe cea mai rea dintre națiuni. Prorocii, preoții, bătrînii şi împăratul, vor înşela cu toții aşteptările națiunii atunci cînd în Iuda acest dezastru va deveni realitate. Cel Atotputernic îi judecă acum pentru păcatele lor îngrozitoare.

III. Templu părăsit de Dumnezeu — 8:1-11:25

Cadrul viziunii	8:1-4
Idolatrie în Ierusalim	8:5-18
înfăptuirea judecății	9:1-10:22
Mila lui Dumnezeu se arată în judecată	11:1-25

în decurs de paisprezece luni, lucrarea spectaculoasă a lui Ezechiel stîmeşte interesul poporului şi reacția exilaților. Subiectul de actualitate al soartei Ierusalimului constituie o preocupare curentă pentru un popor care nutreşte dorința intensă de a se întoarce în cetatea natală cu prima ocazie.

Ei au concepția că Dumnezeu nu-Şi va distruge poporul, care este păstrătorul legii, şi nici Templul, ce reprezintă slava şi prezența Sa alături de ei (Ier. 7-12). La timpul cuvenit (592 î.e.n.), o delegație de bătrîni vine să discute cu prorocul. în timp ce bătrînii desigur că aşteptau înaintea lui, Ezechiel are o viziune a situației şi evenimentelor ce vor avea loc în Templu (8:1-11:25). El le relatează acest mesaj, după cum se arată în afirmația de încheiere a pasajului.[9]

Cum este analizată situația din Ierusalim din perspectiva lui Dumnezeu, revelată lui Ezechiel? Condițiile religioase sînt departe de a se conforma legii şi standardelor lui Dumnezeu. Cu toate că slava lui Dumnezeu este încă în Ierusalim, Ezechiel vede patru scene oribile de practicare a idolatriei, în umbra Templului. O interpretare rezonabilă presupune să admitem alături de Keil, că nu toate aceste practici au avut loc realmente chiar în Templu, dar că viziunea reprezintă starea de idolatrie de pe tot cuprinsul lui Iuda.[10]

Cea mai evidentă este imaginea geloziei. Probabil că aceasta este o reprezentare omenească a Dumnezeului lui Israel, — o violare explicită a primei porunci. Orice ar semnifica, imaginea geloziei constituie o provocare îngrozitoare a Dumnezeului sfînt al lui Israel.[11] Ca reprezentanți ai lui Israel, cei şaptezeci de bătrîni se închinau idolilor în Templu. Este evident că ei aveau concepții umaniste în care nu intra noțiunea unui Dumnezeu atotştiutor. La intrarea de la poarta de nord a Templului, femeile plîngeau pe Tamuz, zeul vegetației, care murea în căldura verii şi revenea la viață odată cu sezonul ploios.[12] In curtea interioară a Templului, între pridvor şi altar, douăzeci şi cinci de bătrîni aveau fața îndreptată spre răsărit închinîndu-se înaintea Soarelui, lucru interzis în mod explicit (Deut. 4:19; 17:3).[13]

Această provocare II determină pe Dumnezeu să-Şi verse mînia prin judecată. Sînt chemați călăii cetății. Slava lui Dumnezeu se ridică de pe heruvimi îndreptîndu-se spre pragul Templului. Totuşi, mila precede judecata, deoarece un om îmbrăcat în haină de in îi însemnează pe toți cei care detestă idolatria din Templu. Incepînd cu bătrînii din Templu, cei şase călăi străbat Ierusalimul omorîndu-i pe toți cei ce nu sînt însemnați pe frunte. Copleşit de mîhnire, Ezechiel cere mila lui Dumnezeu, dar i se aminteşte că Ierusalimul este plin de sînge şi nedreptate. Aceasta este vremea mîniei — Dumnezeu a părăsit țara.

Cînd omul îmbrăcat în in raportează că i-a identificat şi marcat pe toți neprihăniții din cetate, Ezechiel vede manifestarea slavei lui Dumnezeu, pe care o văzuse şi în momentul chemării sale. în această apariție, făpturile

vii, care se aflau în partea sudică a Templului, sînt identificate cu heruvimii. Atunci omul îmbrăcat în haina de in primeşte porunca divină să intre între roțile învîrtitoare şi heruvimi şi să ia cărbuni aprinşi pentru a-i răspîndi peste cetatea Ierusalimului. Slava divină se transferă acum din curte către poarta de răsărit a Templului.

Duhul îl poartă pe Ezechiel la poarta de răsărit, unde sînt adunați douăzeci şi cinci de oameni, răspunzători pentru soarta Ierusalimului (11:1-13). Sub conducerea lui Ioazania şi Pelatia, doi prinți a căror identitate este nesigură, acești oameni interpretează greşit avertismentele şi se complac în a spera că Ierusalimul îi va proteja de judecățile lui Dumnezeu.[14] Falsitatea acestei speranțe îi apare evidentă lui Ezechiel, prin moartea lui Pelatia. Ierualimul nu va fi cazanul care să-i protejeze de pieirea care va urma — ei vor fi judecați la granițele Israelului. Poporul lui Dumnezeu nu a dat ascultare poruncilor Sale, conformîndu-se felului de comportament al națiunilor înconjurătoare.

înspăimîntat, Ezechiel cade cu fața la pămînt înintea lui Dumnezeu, implorîndu-L să-i salveze pe cei rămaşi. Drept răspuns, el este asigurat că Dumnezeu, care Şi-a împrăştiat poporul, îi va aduce înapoi pe oameni, în

țara lor natală. în țara exilului, Dumnezeu va fi sanctuarul lor. Cînd vor fi readuşi în Israel, El le va da un duh nou şi o inimă de carne, pregătindu-i pentru ascultare.

în încheierea acestei viziuni, Ezechiel vede prezența lui Dumnezeu îndepărtîndu-se. Slava lui Dumnezeu care plana deasupra Ierusalimului se îndreaptă acum spre muntele de la răsăritul cetății. Ierusalimul cu Templul său este lăsat în seama judecății. Distrugerea iminentă este numai o chestiune de timp.

Această viziune (8:11) îi descoperă lui Ezechiel starea Ierusalimului aşa cum este văzută de Dumnezeu. Ca fost cetățean al Ierusalimului, Ezechiel era familiarizat cu idolatria predominantă, însă acum, în calitate de străjer însărcinat cu paza casei lui Israel, el împărtăşeşte perspectiva divină. Cupa răzvrătirii lui Iuda este aproape plină. Această revelație divină le-o împărtăşeşte el exilaților (11:25).

VI. Condamnarea conducătorilor — 12:1-15:8

Demonstrarea exilului
Falşii conducători
Starea deznădăjduită
12:1-20
12:21-14:11
14:12-15:8

Printr-o acțiune simbolică, Ezechiel interpretează în fața auditoriului său israelit din Babilon, experiențele amare rezervate celor rămaşi în

Ierusalim. Deosebit de patetică este ultima plecare a unui cetăţean care este silit să-şi părăsească locuinţa, ştiind că cetatea este condamnată şi că pe el îl aşteaptă exilul. Ezechiel explică toate acestea părăsindu-şi casa printr-o spărtură în zid şi purtînd pe umeri un pachet cu strictul necesar. La fel va ieşi pentru ultima oară din capitala lui Iuda şi prinţul Ierusalimului (12:1-16). Descriind condiţiile din ultimile zile ale asediului, Ezechiel îşi mănîncă pîinea neliniştit şi bea apa tremurînd şi plin de teamă (12:17-20).
Conducătorii religioşi sînt răspunzători de amăgirea oamenilor pe care i-au asigurat de pace, cînd mînia lui Dumnezeu urma să vină asupra lor. De asemenea şi femeile au fost vinovate pentru că au determinat oamenii să creadă în minciani.[15] Toţi cei care prorocesc fals sînt condamnaţi pentru vorbele lor rele. Ezechiel îi învinuieşte cu îndrăzneală pe bătrîni, care vin înaintea lui să-L întrebe pe Domnul — de faptul că au idoli în inimile lor. El îi îndeamnă să se pocăiască înainte ca mînia lui Dumnezeu să vină asupra lor.
Ierusalimul este atît de păcătos încît nimeni nu-1 poate salva de la distrugere (14:12-15:8). Probabil oamenii cred că datorită grupului neprihănit din cetate Dumnezeu îşi va amîna judecăţile, după cum făcuse în trecut. într-un ultim avertisment solemn, Ezechiel spune ascultătorilor săi că dacă însuşi Noe, Daniel sau Iov s-ar afla în Ierusalim, Dumnezeu nu ar cruţa oraşul. Aceştia se pot salva doar pe ei înşişi. Locuitorii Ierusalimului sînt sortiţi judecăţii lui Dumnezeu, ca şi viaţa sălbatică din pădure, gata să fie aruncată în foc.
V. Condamnarea poporului ales al lui Dumnezeu — 16:1-19:14

Istoria spirituală a Israelului	16:1-63
împăratul necredincios	17:1-24
Responsabilitatea individuală	18:1-32
Plîngere pentru domnitorii lui Israel	19:1-14

Ezechiel descrie într-un limbaj alegoric corupţia religiei Israelite. Cînd era la fel de neajutorat ca un prunc nou-născut, Israelul a fost ales de Dumnezeu şi crescut cu blîndeţe, fiind poporul ales de El. Bucurîndu-se de aceste binecuvîntări generoase, Israelul a arătat în apostazia sa aceeaşi deliberare ca o prostituată în viaţa ei păcătoasă. în loc de a-I fi devotată lui Dumnezeu, ea a folosit greşit lucrurile materiale care i s-au dat din abundenţă. Părinţii au ajuns chiar să-şi aducă copiii ca jertfe pentru idoli, în decursul timpului au cîştigat bunăvoinţa naţiunilor păgîne cum sînt Egiptul, Asiria şi Caldeea. Căderea Samariei arfi trebuit să fie interpretată ca un avertisment oportun.[16] Rechizitoriul împotriva lui Iuda se încheie cu

o promisiune de restaurare (16:53-63). După ce vor fi fost pe drept pedepsiţi pentru păcatul lor, Dumnezeu îşi va aminti de legămîntul încheiat cu ei, pentru împăcare.
Printr-o altă alegorie sau pildă (17:1-24), Ezechiel prezintă declinul politic al lui Iuda, ilustrînd astfel capitolul precedent. Ca un vultur care smulge vîrful unui cedru, împăratul Babilonului a pus capăt dinastiei davidice. împăratul care a înloicuit-o, desigur Zedechia, îşi va călca legămîntul cu Babilonul şi se va întoarce către Egipt pentru ajutor în loc de a se încrede în Dumnezeu. De aceea va fi luat prizonier, pentru a muri în ţara exilului.
Se pare că exilaţii au tras concluzia că sufereau pentru păcatele părinţilor lor (18:1 şi cont.). Desigur că exilul era un loc de suferinţă colectivă (11:14-21), însă în termeni clari Ezechiel trage o linie de demarcaţie între cel neprihănit şi cel păcătos. Deşi toţi trebuie să sufere în prezent, deosebirea fundamentală dintre ei este o problemă de viaţă şi moarte. Păcătosul piere — cel neprihănit va trăi. Deoarece legile esenţiale ale Pentateuhului sînt adresate individului, Ezechiel sublinează aici responsabilitatea fiecărui israelit.
După ce tratează problema individului, Ezechiel se întoarce la tema

de primă importanță — soarta Ierusalimului şi a lui Iuda. El exprimă printr-o plîngere (19:1-14) evenimentele patetice, descriindu-1 pe domnitorul lui Iuda ca un leu prins în lațuri şi pus într-o cuşcă pentru a fi deportat în Babilon. Ezechiel se plînge că distrugerea regatului este atît de totală încît nu a rămas nici măcar o tulpină puternică, nici măcar un toiag pentru un cîrmuitor.[17]

VI. Ultima evaluare completă a faptelor lui Israel—20:1-24:27

Eşecul lui Israel	20:1-44
Are loc judecata	20:45-22:31
Urmările necredinței	23:1-49
Ezechiel pregătit pentru judecată	24:1-27

Timp de doi ani, ca străjer, profetul şi-a avertizat cu credință poporul. încă o dată, în anul 591, vine la el o delegație de bătrîni pentru a-L întreba pe Dumnul. Zedechia se află încă pe tronul Ierusalimului. Ezechiel trece din nou în revistă istoria Israelului. De data aceasta el subliniază că Dumnezeu i-a ales pe israeliți în vreme ce se aflau în Egipt, le-a dat legea şi i-a adus în țara Canaanului, dar ei L-au provocat permanent cu idolii lor, cu ritualurile păgîne şi jertfele lor. în mînia Sa, Dumnezeu îi va împrăştia şi în cele din urmă îi va aduce înapoi purificați,

de dragul Numelui Său (21:1-32).
Punctul central al acestei recapitulări este accentuarea judecății care urmează în desfășurare naturală. Dumnezeu aprinde un foc în Negheb (20:45-49). El își ascute sabia, aducîndu-l pe împăratul Babilonului în Ierusalim pentru judecată (21-22). Domnitorii au vărsat sînge nevinovat, oamenii sînt vinovați de rele sociale, încălcind legea și uitînd pe Dumnezeu. Ierusalimul va deveni un cuptor de topit sau furnalul pentru purificarea poporului, cînd Dumnezeu își va revărsa mînia.
Păcatul încheierii alianțelor străine este semnificativ dezvoltat în 23, unde Samaria numită Ohola și Ierusalimul numit Oholiba, sînt învinuite de desfrînare. Alianțele cu națiuni străin, care presupuneau adesea recunoașterea zeilor păgîni, constituiau o serioasă ofensă împotriva lui Dumnezeu.[18] Din nefericire, Iuda nu a luat căderea Samariei (722) ca avertisment. Din cauza păcatelor sale, Ierusalimul este anunțat că amanții săi caldeeni vin să aducă judecata lui Dumnezeu asupra israeliților.[19] Cupa mîniei lui Dumnezeu este aproape.
Chiar în ziua în care armatele babiloniene au înconjurat Ierusalimul (15 ianuarie 588), Ezechiel a primit un alt mesaj (24).[20] Nu se arată dacă l-a dramatizat în acțiune simbolică sau dacă l-a comunicat verbal ca alegorie. Avînd înaintea lui un cazan cu bucăți alese de miel, reprezentînd Ierusalimul, Ezechiel scoate afară conținutul pentru a-l distruge. Cazanul, cu pete de rugină simbolizînd pete de sînge, este pus pe foc pînă se topește, în procesul de topire petele de sînge sînt înlăturate, ilustrîndu-se clar că petele de sînge ale Ierusalimului pot fi îndepărtate doar prin distrugere completă. în timpul acestei descrieri, nevasta lui Ezechiel moare. Ca semn pentru ascultătorii săi, Ezechiel primește porunca să nu se tînguie în public. Nici oamenii nu trebuie să plîngă cînd vor primi vestea că Templul din Ierusalim a fost distrus. Dumnezeu care este suveran face aceasta pentru ca ei să știe că El este Domnul. în încheiere, Dumnezeu îl asigură pe Ezechiel că mutenia lui va lua sfîrșit cînd vestea despre soarta Ierusalimului va ajunge la el.

VII. Națiuni străine—25:1-32:32

Ammon, Moab, Edom și Filistia	25:1-17
Fenicia	26:1-28:26
Egipt	29:1-32:32

Profețiile datate din aceste capitole, cu excepția lui 29:17-21, au loc între al zecelea și al doisprezecelea an al captivității lui Ezechiel. Aceasta

aproximează perioada asedierii Ierusalimului de către Nebucadnețar, 588-586. Odată cu capitularea iminentă a Ierusalimului, se ridica neîndoielnic întrebarea referitoare la locul pe care îl vor avea celelalte națiuni în planul lui Dumnezeu pentru Iuda. Vor fi și ele judecate?
în primul capitol al acestui pasaj, amoniții, moabiții, edomiții și filistenii sînt denunțați pentru mîndria și atitudinea lor de bucurie față de soarta lui Iuda. Deși erau aliate cu Iuda în complotul de răzvrătire împotriva Babilonului (Ier. 27:3), ei au părsit-o lăsînd-o să ducă greul luptei în timpul invaziei lui Nebucadnețar. Ei vor fi pedepsiți pentru aroganța și ura lor față de religia Israelului. împlinirea judecății împotriva lor începe în perioada imediat următoare, dar împlinirea completă a acestei prorocii se va realiza odată cu instaurarea finală a supremației lui Israel în propria lui țară. Prin Israel, Dumnezeu va aduce răzbunarea asupra Edomului (25:14).
Pasajele mai lungi sînt îndreptate împotriva cetăților feniciene ale Tirului și Sidonului, și împotriva Egiptului. în timp ce armatele

babiloniene se concentrau asupra Ierusalimului, probabil că exilații se întrebau de ce Fenicia şi Egiptul au scăpat de sabia răzbunătoare a lui Nebucadneţar.
într-o analiză mai lungă, Ezechiel tratează soarta Tirului şi a domnitorului său, cu o plîngere pentru fiecare (26:1-28:19). Sidonul, care era de importanță minoră, primeşte doar o sumară considerație (28:20-23). Prin contrast, Israelul va fi restaurat (28:24-26). Pieirea Tirului este sigură, căci Dumnezeu îl aduce împotriva lui pe Nebucadneţar.[21] Plîngerea asupra Tirului descrie pierderea gloriei şi supremației de care se bucura datorită localizării strategice, frumuseții arhitecturale, puterii militare şi mai ales fabuloasei bunăstări comerciale. Nici Sidonul nu va scăpa de distrugere (28:24-26).
Căderea Tirului este privită paralel cu soarta prințului conducător al cetății şi regatului Tirului (28:1-10). Deşi el se considera un dumnezeu, regele Tirului este doar un om înaintea lui Dumnezeu. El îşi va pierde poziția, din cauza aspirațiilor sale deşerte.
Egiptului, care de obicei a jucat un rol vital în relațiile internaționale ale lui Iuda, i se acordă o largă considerație în aceste profeții (29-32). în relațiile sale cu Israelul, națiunea Egiptului a fost ca o trestie, abandonînd Israelul cuceririi inamice, atunci cînd lucrul acesta îi era avantajos. De asemenea Egiptul şi conducătorii lui sînt învinuiți de mîndrie — Faraon se laudă că Nilul, de care depinde existența Egiptului, a fost făcut de el. Egiptul va fi cucerit şi predat. Deşi după 40 de ani de pustiire va fi

restaurat, el nu-şi va recăpăta niciodată poziția anterioară. El nu-i va mai oferi niciodată Israelului o falsă securitate. Dumnezeu îl va trimite în Egipt pe Nebucadneţar pentru a-1 prăda de bunurile sale, în timp ce oamenii răi vor stăpîni pămîntul. Actul judecății divine se va manifesta în distrugerea idolilor din Memfis şi înfrîngerea mulțimilor din Teba.

în cadrul unui avertisment, Egiptul este comparat cu Asiria, care se înălța ca un cedru din Liban mai presus de toți ceilalți copaci (31:1-18).[22] Egiptul va cădea la fel ca puternica împărăție asiriană. Ezechiel îi aseamănă distrugerea cu coborîrea în Hades. După un an şi două luni, aflînd de căderea Ierusalimului, Ezechiel deplînge încă o dată umilirea la care va fi supus Egiptul (32:1-16). Bocetul de înmormîntare (32:17-32), datat probabil în aceeaşi lună,[23] amplifică plîngerea, enumerînd şase națiuni aflate deja în Hades. Prin soarta lui, Egiptul se va alătura unor puteri mondiale ca Asiria, Elam, Meşec-Tubal şi națiunile învecinate cum sînt edomiții, sidonienii şi voievozii de la miazănoapte — neîndoielnic o referire la conducătorii sirieni. Aceştia vor întîmpina Egiptul în Hades, în ziua nenorocirii lui.

VIII. Speranțe de restaurare — 33:1-39:29

Străjerul neîmputernicit — 33:1-33

Păstorii lui Israel — 34:1-31

Contrast între Edom şi Israel — 35:1-36:38

Promisiune de restaurare şi triumf — 37:1-39:29

Mesajul lui Ezechiel este legat de perioada vieții lui. Din momentul chemării sale în 593 î.e.n., el a comunicat, prin cuvînt şi acțiune simbolică, soarta Ierusalimului. în decursul asedierii efective a Ierusalimului, el a primit un mesaj privind locul națiunilor străine în planul Dumnezeului lui Israel. După ce s-a împlinit distrugerea Ierusalimului, Ezechiel îşi îndreaptă din nou atenția către speranțele naționale ale Israelului.

în ianuarie 585 î.e.n., un fugar din Ierusalim le raportează, lui Ezechiel şi exilaților, că cetatea a capitulat într-adevăr în fața armatei babiloniene. Fără îndoială că rapoarte oficiale anunțaseră mai înainte în Babilon cucerirea lui Iuda. Este foarte probabil ca data menționată (32:21-22) să fie strîns legată de întregul conținut al acestui capitol.[24] Dumnezeu, care îi revelase dinainte lui Ezechiel căderea Ierusalimului, în ajunul sosirii acestui mesager îi cere acum profetului să vorbească din nou. încheierea perioadei lui de mutenie este un semn al confirmării divine (24:27). Dumnezeu îl pregăteşte deja pe Ezechiel, amintindu-i că era un străjer pentru casa lui Israel (33:1-20). Vorbindu-i-se din nou ca unui fiu al

omului, i se arată că răspunde de prevenirea poporului său.

După sosirea fugarului, Ezechiel este pregătit pentru mesajul de tradiție (33:24-33). Rămăşița nepocăită din Palestina îşi transferă acum încrederea de la Templul distrus, la faptul că reprezintă sămînța lui Avraam.[25] Ierusalimul fiind acum în ruine, desigur că nici unul dintre ascultătorii lui Ezechiel nu este atît de nesăbuit încît să creadă că vor putea înscena cu succes o revoltă împotriva lui Nebucadneţar. Ezechiel a fost prevenit că oamenii vor fi destul de curioşi să-i audă mesajul, dar nu-1 vor urma.

Tema speranței începe cu o discuție despre păstorii lui Israel (34:1-31) Spre deosebire de falşii păstori, care sînt condamnați pentru egoismul lor, Dumnezeu este descris ca adevăratul Păstor al lui Israel.[26] Privind departe în viitor, profetul îi asigură pe israeliți de refacerea lor națională. încheind cu ei un legămînt de pace, Dumnezeu îi va restabili în propria lor țară,

pentru a se bucura de binecuvîntări nelimitate sub conducerea păstorului identificat „Robul Meu David".[27] Deoarece istoria nu înregistrează împlinirea acestei promisiuni către Israel, pare logic să anticipăm realizarea ei în viitor.

Teza restaurării lui Israel este dezvoltată (35:1-36:38) în antiteză cu distrugerea Edomului. Edomul sau Muntele Seir este acuzat de duşmănie, ură sîngeroasă, jinduire a pămîntului lui Israel şi chiar de blasfemie la adresa lui Dumnezeu.[28] Edomul, inclusiv toate națiunile, sînt destinate pustiirii. Prin contrast, israeliții vor fi strînşi din mijlocul tuturor națiunilor, bucurîndu-se din nou de bunăvoința lui Dumnezeu în propria lor țară. Israeliții au profanat numele lui Dumnezeu printre națiuni, dar El va acționa pentru a-i aduce înapoi, spre slava Numelui Său. Transformîndu-i, Dumnezeu le va da o inimă nouă şi un duh nou, îi va purifica pregătindu-i să devină poporul Său. Desigur că atît Ezechiel cît şi ascultătorii lui aveau întrebări asupra modului în care se va realiza lucrul acesta. Ierusalimul fiind în ruine iar poporul în exil, perspectivele erau tulburi. în 37:1-39:29 este dezvoltată şi zugrăvită restaurarea Ierusalimului în triumf asupra tuturor națiunilor. Ezechiel ajunge să înțeleagă, prin revelație divină, că lucrul acesta se va împlini.

Duhul Domnului îl conduce pe Ezechiel în mijlocul unei văi pline cu oase uscate. Dumnezeu îi cere lui Ezechiel să vorbească acestor oase. Spre totala sa uimire, Ezechiel vede cum oasele prind viață. Această reînviere a oaselor moarte semnifică reînvierea şi restaurarea întregii case a lui Israel — incluzînd atît Regatul de Nord cît şi cel de Sud. Ele vor fi reunite cînd israeliții vor fi adunați dintre națiuni, cu promisiunea deosebită că peste ei

va domni un singur împărat. Conducătorul său păstorul, numit din nou „Robul Meu David", va domni pentru totdeauna, iar poporul se va conforma legilor şi poruncilor lui Dumnezeu. Dumnezeu îşi va stabili din nou sanctuarul pe pământul lui Israel, astfel încît toate naţiunile vor şti că El Şi-a sfinţit şi curăţit naţiunea.
întemeierea Israelului nu va rămînea neobservată sau necontestată. Naţiuni din părţile cele mai îndepărtate ale nordului, mai ales Gog şi Magog îşi vor concentra armatele pentru a lupta împotriva Israelului în ultimele zile. Trăind în sate neîmprejmuite şi bucurînsu-se de o prosperitate fără precedent, Israelul va fi rîvnit de duşmanii invadatori dinspre nord. Dar aceasta va fi o zi de răzbunare divină. Forţele naturii, sub formă de cutremur, ploaie, grindină, foc şi pucioasă,vor fi eliberate împotriva acestui uzurpator feroce. în timpul confruntării domneşte confuzia, vărsarea de sînge şi ciuma. Păsările de pradă şi fiarele sălbatice devorează armatele lui Gog şi Magog, iar duşmanul devine neajutorat, dîndu-i astfel Israelului posibilitatea de a aduna prăzi de război. Timp de şapte luni aceştia vor îngropa morţii şi vor curăţa ţara.
Toate naţiunile fiind conştiente de judecăţile lui Dumnezeu, Israelul este asigurat de restabilirea prosperităţii sale. Ei vor locui în siguranţă în ţară, fără a se teme de nimeni. Niciunul nu va rămîne în mijlocul naţiunilor, cînd Dumnezeu îşi va revărsa Duhul peste ei.

IX. Statul restaurat — 40:1-48:35

Noul Templu	40:1-43:12
Prescripţii de închinare	43:13-46:24
Pământul binecuvîntat	47:1-48:35

Sezonul Paştelui din luna Nisan (573), desigur că le-a reamintit exilaţilor de cel mai mare miracol pe care Dumnezeu 1-a înfăptuit vreodată pentru Israel, şi anume eliberarea lui din robia egipteană. în cei paisprezece ani care trecuseră de la distrugerea Ierusalimului, exilaţii s-au adaptat probabil la noul mediu, neavînd speranţa unei întoarceri imediate. In cel mai bun caz, dacă luau în considerare prezicerea lui Ieremia privind cei şaptezeci de ani ai perioadei de exil, doar puţini oameni dintre cei luaţi din Ierusalim se vor întoarce vreodată. Desigur că promisiunea lui Ezechiel privind restaurarea finală i-a asigurat de dragostea şi grija lui Dumnezeu pentru naţiunea Sa, Israelul.
Ezechiel are încă o viziune. în mod similar cu revelaţia din capitolele 8-11, profetul vede realitatea restaurării. Punctul central este din nou Templul din Ierusalim, care simbolizează prezenţa autentică a lui

Dumnezeu în mijlocul poporului Său. Un om fără nume, cel mai probabil un înger al Domnului, îl conduce pe Ezechiel într-un tur în Templu, în vecinătatea lui şi pe pământul Palestinei. Slava lui Dumnezeu, care înainte abandonase Templul lăsîndu-1 pradă pieirii, se întoarce acum în acest sanctuar sfînt. Dumnezeu locuieşte iarăşi în mijlocul poporului Său.
Ezechiel este instruit să ia aminte în timpul acestei incursiuni la Israelul restaurat. Tot ce vede şi aude trebuie să împărtăşească tovarăşilor lui de exil (40:4). Avînd o bună perspectivă de pe un munte înalt, Ezechiel vede o cetate, reprezentînd Templul şi împrejurimile lui. Ghidul, avînd în mînă o prăjină de măsurat, trece în revistă cu atenţie zidurile din zona Templului şi diversele construcţii, conducîndu-1 pe Ezechiel în acest tur împresionant. Punctul culminant este reapariţia slavei lui Dumnezeu, pe care Ezechiel o identifică cu revelaţia avută la canalul Chebar (conf. 1 şi 8-11). El este acum asigurat că în acest nou Templu Dumnezeu îşi stabileşte locaşul alături de poporul Său. Ei nu vor mai sfida Numele lui Dumnezeu prin idolatrie. Pentru cei pocăiţi şi cuprinşi de remuşcări dintre ascultătorii lui Ezechiel, mesajul Templului restaurat este aducător de speranţe. Ei sînt

încurajați să-şi ordoneze viața în conformitate cu cerințele lui Dumnezeu (43:10-13).
Sînt cu grijă prescrise noile reglementări ale unei închinări acceptabile (43:13-46:24). Ezechiel vede altarul şi observă jertfele şi sacrificiile care-i asigură poporului o bază acceptabilă pentru apropierea de Dumnezeu. Intrînd în templul propriu-zis, el cade cu fața la pămînt recunoscînd slava lui Dumnezeu care umple sanctuarul. Este din nou îndemnat să rețină bine instrucțiunile privind ceremoniile şi cei care au voie să oficieze în noul Templu. Pentru încălcarea legămîntului şi profanarea Templului prin idolatrie, preoții sînt supuşi unei pedepse aspre. Dumnezeu va binecuvînta Israelul cu o nouă preoție şi cu un domnitor care va învăța poporul, va instaura dreptatea şi va respecta sărbătorile.
Viziunea culminează cu incursiunea lui Ezechiel pe pămîntul Israelului (47:1-48:35). La uşa Templului, el vede izvorînd de sub prag un rîu care se îndrepta spre Arabah, aducînd apa proaspătă atît de necesară vieții marine, şi irigînd pămîntul pentru producerea fructelor. întreaga zonă primeşte o nouă viață, industria piscicolă înfloreşte, iar fermele pomicole sînt pretutindeni. Pămîntul Canaanului este împărțit cu grijă, rezervîndu-se terenuri pentru fiecare seminție, de la intrarea Hamatului în nord, pînă la pîrîul Egiptului în sud. Domnitorului şi leviților li se alocă o porțiune de pămînt din apropierea cetății, în care este situat Templul.[29]
Această cetate, în care prezența divină se manifestă prin slava lui

1

Dumnezeu are numele „Domnul este aici".

Restaurarea Israelului în ţara făgăduinţei — aceasta este speranţa lui Ezechiel pentru generaţia sa aflată în ţara exilului. Dumnezeu îşi va reuni poporul în triumf şi îl va binecuvînta din nou.

' Conf. II Regi 24:1.

[2] Conf. Dan. **5:1-4.**

[3] Conf. Ier. 29:21 şi Ezechiel 13:3,16.

[4] Cari Gordon Howie, „The Date and Composition of Ezekiel", în „Journal of Biblical Literature Monograph Series", Voi. IV (Philadelphia, 1950), pag. 46, consideră că datele individuale din carte sînt corecte, chiar dacă nu tot materialul dintre două date se încadrează neapărat acolo din pune de vedere cronologic.

[5] Prezenţa lui Dumnezeu alături de poporul Lui, s-a manifestat activ într-un nor, încă de la izbăvirea din Egipt. Conf. Exod 14:19,20,24; Num. 10:11-12,34, etc. Cînd Solomon a sfinţit Templul, prezenţa vizibilă a lui Dumnezeu într-un nor a fost identificată drept slava lui Dumnezeu. Conf. II Cron. 5:14 şi 7:3. Ezechiel fiind preot, se poate ca el să fi fost surprins să găsească această manifestare într-un mediu păgîn atît de departe de Templu.

[6] Această denumire de „fiul omului" [v] este folosită în Vechiul Testament exclusiv de Ezechiel, cu excepţia lui Dan. 7:13. Ea accentuează faptul că în prezenţa lui Dumnezeu, prorocul este doar un om, un simplu „copil al omului".

[7] A se vedea H. L. Ellison, „Ezekiel : The Man andHis Message" (GrandRapids : Eerdmans, 1956), pag. 31-35, pentru o interpretare logică. în perspectiva datelor din 1:1 şi 8:1 care determină un interval de 413 zile, pare logic să presupunem că ultimele 40 de zile din cele 390 pentru Israel şi cele 40 de zile pentru Iuda se suprapuneau, întrucît ambele sufereau exilul. Pentru Israel, cei 390 de ani s-ar întinde de la dezbinarea regatului în 931 aproximativ pînă în 539 î.e.n., cînd a căzut Babllonul. LXX redă 190 în loc de 390, în **4:5,9.**

[8] Expresia „să ştie că Eu sînt Domnul", apare în această formă simplă de 54 de ori, şi în variante extinse de 18 ori. Dumnezeu se făcea cunoscut prin har sau judecată, astfel îneît ei înţelegeau că Dumnezeu acţiona. Pentru discuţii a se vedea Ellison, op. cit., pag. 37-39 .

[9] Ellison, op. cit., pag. 40, sugerează că Ezechiel vorbea cu intermitenţă bătrînilor aflaţi înaintea lui.

[10] A se vedea C.F. Keil, „Commentary on Ezekiel", la referirea asupra 8:1-4.

[11] Conform lui G.E. Wright, „The OldTestament Against its Environment", pag. 24 şi cont., nici un chip al lui Iahveh nu a fost descoperit vreodată de arheologi.

[12] Penru o descriere mai amplă vezi G.A.'Cooke, „Ezechiel I", pag. 96-97. Acesta este un rit religios antic datîndcam din 3000 î.e.n. în Babilon. In formă populară, acest mit era cunoscut în vremea Vechiului Testament, din Canaan pînă în Babilon.

[13] Poziţia acestor oameni pare să justifice deducţia că ei reprezentau preoţia. Ellison, op. cit., pag. 43, şi alţii, identifică aceasta cu adorarea Shamash, zeul-soare babilonian, atribuindu-le acestor 25 de conducători vina de a admite faptul că zeii babilonieni îl învingeau pe Iahveh, Dumnezeul lui Israel.

[14] Ellison, op. cit., pag. 45-47 interpretează aceasta ca o prezicere a condiţiilor existente în timpul asediului, cu cîţiva ani mai tîrziu. Conducătorii pro-egipteni au nesocotit avertismentele lui Ieremia fiind încrezători că Ierusalimul va rezista, după cum ne indică încrederea lor fanatică în Templu, Ier. 7:4. Totuşi aceşti conducători au fost executaţi la Ribla, II Regi 25:18-21.

[15] „Vrăjitoare" ar fi un termen modern mai bundecît „prorocite", pentru femeile desrise în 13:17-23 conform lui Ellison, op. cit., pag. 56-57. Singurele „prorocite" menţionate în Scriptură sînt Măria, Debora, Hulda şi Noadia.

[16] Conf. Ier. 3:6-13.

[17] Conf. îs. 6:13.

[18] Cererea pentru un împărat, în zilele lui Samuel (I Sam. 8:5), reflectă faptul că oamenii erau impresionaţi de împăraţii păgîni. Solomon a încheiat o alianţă cu Egiptul, I Regi 3: l. în Regatul de Nord, Iehu plătea tribut regelui asirian Salmanasar III, conform reprezentării de pe Obeliscul Negru, a se vedea

Pritchard, „Ancient Near Eastern Texts", pag. 280. Regatul lui Iuda avea legături mai serioase cu . jiria prin Ahaz, II Regi 16:7 şi îs. 7:1-7, care 1-a sfidat pe Isaia încheind un tratat cu Tiglat-Pileser III. Observaţi de asemenea pe Ezechia şi babilonienii, în îs. 39:6.

[19] Remarcaţi avertismentul despre pieirea Ierusalimului, aşa cum este anunţat de Isaia. Conf. îs. 39:6 şi II Regi 20:17.

[20] Anul al nouălea, luna a zecea, ziua a zecea — 15 ianuarie, 588 î.e.n. Conf. Parker, „The Mysterious Numbers of the Hebrew Kings", pag. 164. Observaţi de asemenea Ier. 39:1 şi II Regi 25:1.

[21] Asediul Tirului, 586-573 î.e.n., a luat sfîrşit cînt Etbaal, regele Tirului, a recunoscut supremaţia babiloniană. Cetatea insulară nu a fost cucerită pînă cînt Alexandru cel Mare nu a construit un dig în 332 î.e.n. pentru a determina supunerea completă.

[22] Acest mesaj e datat în mai-iunie, 587 î.e.n. Exilaţii sperau că Egiptul va salva Ierusalimul de la distrugere de către babilonieni, care începuseră asediul în ianuarie 588. Asupra utilizării denumirii „Asiria" aşa cum apare în Textul ebraic din Ezechiel 31:3, compară versiunile King James, American Standardşi Revised Standard.

[23] C.F. Keil, „Commentary on Ezekiel", la referinţa respectivă, sugerează că acesta a fost compus cu 14 zile mai tîrziu, în luna a douăsprezecea (conf. 32:1). Din cauza unei erori de copiere, aici luna a fost omisă. R.S.V. urmează versiunea grecească şi înserează luna întîi. Deoarece 32:1 este datat în luna a dousprezecea, pare logic să datăm şi cealaltă referinţă în aceeaşi lungă, păstrînd ordinea cronologică.

[24] Ellison, op. cit., pag. 118, citeşte „a unsprezecea" în 33:21, pe baza a 8 manuscrise ebraice, a cîtorva manuscrise LXX şi aversiunii Siriace, identificînd această dată cu august 586 î.e.n. Conform luiThiele.în studiul său general asupra cronologiei, „The Mysterious Numbers oh the Hebrew Kings", pag. 161-166 şi schiţa de la pag. 74-75, Zedechiaa fugit din Ierusalim pe 19 iulie 586, iar distrugerea finală a Ierusalimului a început pe 15 august 586. Deşi în mod normal călătoria necesita trei luni, acest fugar a ajuns la exilaţi în Ianuarie 585 î.e.n.

[25] Conf. Ier. 40-43, privitor la atitudinea rămăşiţei de a se împotrivi să urmeze sfatul lui Ieremia.

[26] „Păstor" este aici folosit metaforic.însemnînd „împărat", conform lui Ellison, op. cit., pag. 121. Ase vedea Ps. 23 pentru păstorul desăvîrşit. De asemenea Ioan 10.

[27] A se vedea Ellison, op. cit., pag. 119-122, pentru un rezumat asupra conducătorilor trecuţi şi prezenţi ai Israelului, indicînd că sub conducerea persană, greacă şi romană, nimeni din spiţa lui Davidnu a fost recunoscut ca împărat.

[28] Esau şi urmaşii lui, cunoscuţi sub numele de edomiţi, s-au stabilit pe Muntele Seir la sud de Marea Moartă, Gen. 36. Observaţi în Vechiul Testament animozitatea continuă dintre Israel şi Edom. Conf. Num. 21, etc.

[29] Tema fundamentală din Ezechiel 33-48, a restaurării Israelului ca stăpîn în propria lui ţară sub conducerea unui domnitor, este în concordanţă cu tema din Isaia care asigură Israelul de o perioadă absolută de pace universală, cînd Sionul va fi punctul central de interes al tuturor naţiunilor, şi se va afla sub controlul acestui conducător ideal care va realiza neprihănirea perfectă. Conf. îs. 2,4,11,35 şi 65-66.

CAPITOLUL XXI
Daniel—om de stat şi profet

Eminent între exilaţii evrei din Babilon, Daniel şi-a cîştigat dubla distincţie de politician şi profet. Ridicîndu-se din starea de servitute la calitatea de om de stat, el s-a remarcat în sfera politică timp de peste şase decenii, sub conducători babilonieni şi medo-perşi. în cartea care-i poartă numele se întrepătrund experienţele personale ale lui Daniel şi revelaţiile profetice privind evenimente viitoare.

Daniel s-a născut în Regatul lui Iuda în vremea domniei lui Iosia şi era probabil adolescent cînd a fost luat prizonier în 605 î.e.n. în capitolul întîi al cărţii sale, el reflectă convingerile religioase ale lui Iosia şi Ieremia, care desigur că trebuie să-1 fi influenţat pe Daniel şi pe alţi tineri evrei din acea vreme.

Cu toate că speranţele lui Iuda de a-şi păstra independenţa au crescut probabil la căderea cetăţii Ninive, oamenii au fost zguduiţi pe neaşteptate prin uciderea lui Iosia la Meghido (609). La scurt timp după aceea, Iuda a fost supusă de Egipt, iar faraonul Neco 1-a adus la tron pe Ioiachim. Prin bătălia de la Carchemiş (605) dominaţia egipteană a cedat în faţa controlului babilonian. Tratatele de supunere faţă de Nebucadneţar iniţiate de Ioiachim, trebuie să fi fost o surpriză pentru Daniel şi însoţitorii lui care au fost luaţi ca ostateci în capitala babiloniană.

Familiaritatea lui Daniel cu limba ebraică şi aramaică este evidentă în scrierile sale.[1] Această carte are ca particularitate includerea celui mai amplu pasaj aramaic din canonul Vechiului Testament.

O sistematizare larg acceptată a lui Daniel împarte cartea în două părţi, primele şase capitole fiind considerate istorice iar ultimele şase profetice. Este demn de remarcat faptul că în prima parte Daniel vorbeşte despre el însuşi la persoana a treia şi acţionează ca agent al revelaţiei. In ultima parte scrie la persoana întîi, consemnînd mesajele profetice revelate lui prim mijloace supranaturale.

Pentru accentuarea aspectelor profetice, cartea lui Daniel poate fi analizată după următoarea schiță:

A. Introducere istorică — 1:1-21
B. împărățiile neamurilor — 2:1-7:28
C. Națiunea lui Israel — 8:1-12:13

Această schiță ia în considerare compoziția bilingvă. Pasajul aramaic (2:4b-7:28) conține un mesaj de interes deosebit pentru națiunile păgîne, indicînd ordinea lor de succesiune, personalitatea şi destinul lor. Capitolele scrise în ebraică focalizează atenția asupra rolului particular al Israelului în desfăşurarea evenimentelor internaționale.

Pentru un prim studiu al cărții lui Daniel, perspectiva istorică este esențială. Diversele revelații ale lui Daniel erau o urmare logică în lumina evenimentelor contemporane. Pentru încadrarea istorică a cărții ne va fi de ajutor următoarea analiză cronologică:

I. Domnia lui Nebucadnețar	
Prizonieri evrei la curte	1:1-21
Daniel şi visul împăratului	2:1-49
Punerea la încercare a celor trei prieteni	3:1-30
Umilirea împăratului	4:1-37
II. Era Nabonidus-Belşațar	
împărățiile reprezentate prin fiare	7:1-28
Identificarea împărățiilor	8:1-27
în pragul căderii Babilonului	5:1-30
III. Epoca mezo-perşilor	
îngrijorarea lui Daniel pentru poporul său	9:1-27
Judecat pentru religia sa	5:31-6:28
Ultima revelație a lui Daniel	10:1-12:13

în Timpul domniei lui Nebucadnețar[2]

Printre ostatecii luați din Ierusalim se aflau Daniel şi cei trei prieteni ai săi, Hanania, Mişael şi Azaria.[3] Selecționați pentru o pregătire specială în colegiul regal, aceşti tineri evrei sînt confruntați cu problema pîngăririi cînd li se oferă mediul îmbelşugat al acestei curți păgîne. Vorbind în numele grupului, Daniel i-a cerut şefului dregătorilor cu curaj dar şi cu politețe, să le asigure un meniu ales de ei şi să-i pună la încercare timp de zece zile. La sfîrşitul acestei perioade, dregătorul a fost încîntat să vadă că

Daniel şi prietenii **lui** au o sănătate mai bună decît ceilalți cursanți. Nu peste multă vreme a devenit evident pentru supraveghetori că aceşti tineri evrei erau înzestrați cu o îndemînare şi înțelepciune deosebită. După ce împăratul a stat de vorbă cu Daniel şi cei trei prieteni, ei au primit cele mai înalte onoruri şi au fost recunoscuți ca fiind mult superiori tuturor celorlalți oameni înțelepți de la curtea regală (1:17-21).

Afinitatea dintre religie şi politică trebuie să-i fi lăsat lui Daniel o impresie de neşters. în diverse momente din anul urcării la tron a lui Nebucadnețar care au culminat prin festivalul de sărbătorire a Zilei Anului

Nou, împăratul i-a recunoscut pe zeii Nabu şi Marduk şi i-a însoţit în procesiunea publică ce se încheia la templul Akitu. Daniel trebuie să fi fost uluit văzînd că Nebucadneţar îşi extinde cuceririle în numele acestor zei păgîni.

în primul an de domnie, Nebucadneţar îşi conducea triumfător armatele către vest şi colecta tribut de la regii Siriei şi Palestinei.[4] Pentru Daniel trebuie să fi prezentat un interes deosebit menţionarea lui Ioiachim în lista regilor tributari şi faptul că Nebucadneţar trasformase Ascalonul în ruine înainte de întoarcerea sa în Babilon la începutul lui 603 î.e.n. Cronicarul babilonian raportează puţine lucruri despre activitatea lui Nebucadneţar în cel de-al doilea an al său. Totuşi, pentru Daniel, experienţa cea mai memorabilă a reprezentat-o apariţia sa înaintea celui mai mare dintre monarhii Babilonului (2:1-49).

împăratul Nebucadneţar a avut un vis confuz. Chemîndu-i înaintea sa pe toţi înţelepţii, le-a cerut să-i relateze visul şi interpretarea lui.[5] Fiind ameninţaţi cu moartea, înţelepţii l-au implorat arzător dar zadarnic pe împărat să-şi povestească visul. Aflînd de această dilemă, Daniel a solicitat o întîlnire cu Nebucadneţar. în timp ce se făceau pregătirile, Daniel şi cei trei tovarăşi s-au rugat fierbinte lui Dumnezeu să le dezvăluie acest mister, în timpul nopţii, printr-o vedenie, Dumnezeu i-a făcut cunoscut lui Daniel visul împăratului şi interpretarea sa. Introdus la Nebucadneţar, Daniel i-a spus că Dumnezeu a revelat împăratului tainele viitorului.

în visul său, Nebucadneţar a văzut un chip strălucitor cu capul de aur, pieptul şi braţele de argint, cu pîntecele şi coapsele de aramă, picioarele de fier iar labele picioarelor din fier şi lut. Acest chip a fost strivit în faţa lui de o piatră, fiind astfel complet distrus.

Daniel 1-a informat pe Nebucadneţar că el reprezintă capul de aur căruia Dumnezeu i-a dat acest mare imperiu. Cel de-al doilea şi al treilea regat vor fi inferioare lui. Cel de-al patrulea regat reprezentat prin fier va zdrobi toate celelalte regate, însă amestecul de fier şi lut din picioare arată

destrămarea lui finală. După aceea Dumnezeu va instaura o împărăție care nu va fi distrusă niciodată. După cum piatra a sfărîmat întregul chip, şi această împărăție va pune capăt tuturor celorlalte, după ce va fi permanent instaurată.
Ascultînd această interpretare, Nebucadneţar 1-a onorat pe Daniel, recunoscîndu-L pe Cel care a revelat acest secret ca Dumnezeul dumnezeilor şi Domnul împăraților.[6] Daniel devine conducător al provinciei Babilonului şi primeşte cea mai înaltă poziție între înțelepți. La cererea lui, cei trei prieteni ale căror nume babilonieneerau Şadrac, Meşac şi Abed-Nego, primesc poziții de răspundere în provincie, în timp ce Daniel rămîne la curtea împăratului.
în timpul domniei lui, Nebucadneţar înalță un chip impunător pe cîmpia Dura (Daniel 3:1).[7] Acest chip ar fi putut avea forma unui obelisc alcătuit din aur scînteietor avînd la bază înălțimea de 27,5 metri. La inaugurarea lui, toată lumea trebuia să se închine cu fața la pămînt, sub amenințarea cu moartea. Se observă desigur imediat că cei trei prieteni ai lui Daniel refuză să se conformeze.[8] Arestați şi aduşi înaintea împăratului, ei sînt aruncați într-un cuptor aprins. împăratul păgîn observă cu mare uimire că sînt nevătămați şi însoțiți de o a patra persoană.[9] Cerîndu-le să iasă afară, Nebucadneţar mărturiseşte că Dumnezeul lor i-a izbăvit şi dă un decret public interzicînd oricui să vorbească împotriva Dumnezeului lui Şadrac, Meşac şi Abed-Nego.
Umilirea şi reabilitatea lui Nebucadneţar (4:1-37) sînt atît de semnificative încît el dă un edict oficial în care-şi relatează experiența. Recunoscînd că Dumnezeu 1-a umilit şi reabilitat, el îl recunoaşte pe Dumnezeu în mod public drept conducător al unei împărății eterne.
Nebucadneţar are un alt vis tulburător. El îi cheamă din nou pe înțelepți, de data aceasta relatîndu-le visul. Cînd ei nu reuşesc să-i dea o interpretare este consultat Daniel, cunoscut şi sub numele de Belşaţar. în acest vis, Nebucadneţar vede un copac înălțîndu-se către cer, care este atît de uriaş şi roditor încît oferă umbră, hrană şi adăpost pentru animale şi păsări. La momentul potrivit, un străjer sfînt din cer dă ordin pentru tăierea copacului, lăsînd din el numai o buturugă.
Daniel interpretează visul după cum urmează: copacul îl reprezintă pe Nebucadneţar ca împărat al marelui imperiu babilonian — după cum copacul a fost tăiat şi Nebucadneţar va fi coborît din poziția sa la o existență animalică, şapte perioade de timp, pînă cînd va înțelege că nu este mai presus de toate. Daniel îl informează pe împărat că această hotărîre vine de la Cel Preaînalt şi îl previne să-şi îndrepte căile, pentru ca împărăția

lui să poată dăinui.
Se pare că Nebucadneţar a nesocotit avertismentul. Sub supravegherea lui, Babilonul a devenit capitala cea mai măreață din vremurile antice. Ziduri masive şi dublate de şanțuri cu apă înconjurau capitala, incluzînd templele lui Marduk şi Ishtar. La faimoasa Ishtar, leii şi dragonii din ceramică smălțuită marcau începutul impresionant al străzii procesiunilor care ducea către luxosul palat regal. Nebucadneţar a construit pentru regina lui medă, grădinile suspendate pe care grecii le considerau una din cele şapte minuni ale lumii. Lăudîndu-se cu toate aceste realizări, Nebucadneţar este lovit pe neaşteptate de licantropie, prin judecată divină,[10] este deposedat de împărăție şi surghiunit la o viață printre animalele cîmpului, pentru o perioadă denumită „şapte vremi". Cînd îi revine rațiunea, el este reinstaurat ca împărat. El recunoaşte printr-o proclamație oficială că Cel Preaînalt este Atotputernic peste oastea cerului şi peste locuitorii pămîntului, apoi lăudîndu-L şi slăvindu-L mărturiseşte că împăratul cerurilor este drept şi adevărat în toate căile Sale, şi are putința să-i smerească pe cei mîndri.
Era Nabonidus — Belşaţar

Ani întregi ai istoriei babiloniene sînt trecuți sub tăcere în cartea lui Daniel. Magnifica domnie de patruzeci şi trei de ani a lui Nebucadneţar s-a încheiat prin moartea acestuia în 562 î.e.n. După doi ani de conducere sub Awel-Marduk şi după patru ani de domnie sub Neriglissar, imperiul babilonian şi-a încheiat existența sub Nabonidus (556-539 î.e.n.). Un fiu al lui Nabonidus, Belşaţar, a cărui identitate în calitate de co-regent şi administrator al împărăției babiloniene este stabilită în afara oricărei îndoieli, este menționat în trei capitole din Daniel. Evenimentele capitolului 5 sînt legate cu precizie de ultimele zile ale lui Belşaţar, cînd cetatea Babilonului este ocupată de armata medo-persană (octombrie, 539 î.e.n.). Data exactă a capitolelor 7 şi 8 depinde de anul în care Daniel a datat începutul domniei lui Belşaţar, întrucît acesta era co-regent cu Nabonidus. Tăbliţele conținînd contracte şi pe care apare numele lui Belşaţar sînt datate în vremea domniei lui Nabonidus. Conform unor înregistrări babiloniene, Belşaţar se asociază cu tatăl său la conducere încă din 553 î.e.n. De aceea, datarea capitolelor 7 şi 8 în primul şi al treilea an al domniei lui Belşaţar trebuie să se încadreze în perioada 553-539 î.e.n. Evenimentele istorice contemporane din vremea lui Belşaţar şi Nabonidus sînt semnificative, constituind cadrul viziunilor înregistrate în

capitolele 7 şi 8. A trecut mai mult de o jumătate de secol de cînd Daniel îl identificase clar pe Nebucadneţar cu capul de aur, în urma căruia trebuia să se ridice o împărăţie inferioară (2). Desigur că Daniel era foarte conştient de ridicarea lui Cirus, care după ce a venit la tron în Persia şi Anshan în 559 î.e.n., a cîştigat controlul Mediei (550 î.e.n.), fapt care a dezechilibrat balanţa puterii pînă la a primejdui Babilonul. Prin 547, Cirus şi-a condus armatele spre nord-vest obţinînd o victorie decisivă în Lydia împotriva lui Croesus. Datorită experienţei lui politice, Daniel trebuie să fi sesizat ascensiunea Persiei în timp ce regatul babilonian se dezintegra sub urmaşii lui Nebucadneţar.

In această perioadă, Daniel ate două viziuni în decurs de trei ani. în prima (7), el vede patru fiare mari ridicîndu-se din marea stîmită de cele patru vînturi ale cerurilor. Un leu cu aripi de vultur, căruia i se smulg aripile în timp ce el stă drept pe două picioare, primeşte mintea unui om. A doua fiară seamănă cu un urs — aşezat pe o parte şi avînd în gură trei coaste — căruia i s-a poruncit să mănînce multă carne. Apoi urmează un leopard cu patru aripi şi patru capete. Cea de-a patra era un animal indescriptibil, avînd dinţi de fier pentru a devora şi călcînd resturile în picioare. Trei din cele zece coarne ale sale sînt înlocuite cu un corn avînd ochi omeneşti şi o gură care vorbea cu trufie. Apare apoi un tron pe care se află o persoană îmbrăcată în alb, identificată drept Cel îmbătrînit de Zile. Cărţile sînt deschise — se face judecata. Trupul acelei fiare indescriptibile este însemnat pentru a fi ars, iar celorlalte fiare li se ia puterea. Apoi Cel îmbătrînit de Zile îi încredinţează celui „ca un fiu al omului" stăpînirea peste toate regatele, instaurînd această nouă împărăţie pentru totdeauna. Daniel este neliniştit şi caută o explicaţie. Ca răspuns, el este informat că cele patru fiare reprezintă patru împăraţi ai pămîntului. După aceasta, Sfinţii Celui Preaînalt vor stăpîni împărăţia veşnică. Cea de-a patra fiară reprezintă o a patra împărăţie care va cuprinde toată lumea. Cele zece coarne reprezintă zece împăraţi — trei dintre ei vor fi înlocuiţi de un împărat care îl va huli pe Cel Preaînalt încercînd chiar să schimbe legea şi vremea. După trei perioade şi jumătate el va fi judecat şi nimicit. Sfinţii Celui Preaînalt vor prelua împărăţia, care va dăinui veşnic. Cu toate că Daniel este foarte tulburat de vis şi de interpretarea lui, el cumpăneşte în mintea sa aceste lucruri — încercînd probabil să facă legătura cu evenimentele cotemporane.

în al treilea an al lui Belşaţar, Daniel are o altă viziune (8:1-27). Deşi nu precizează unde locuia el în acel moment, cadrul viziunii este Susa, pe malul rîului Ulai.[11] Această cetate era sub controlul persan, iar mai tîrziu a

devenit o importantă capitală de vară în timpul lui Darius cel Mare (5. - 486 î.e.n.).

Pe malul rîului, în faţa lui Daniel apare un berbec cu două coarne inegale. Acest berbec deţine nestingherit controlul pînă cînd este atacat de un ţap cu un singur corn, care vine cu repeziciune dinspre vest. După ce acesta a nimicit berbecul, cornul cel mare al ţapului s-a frînt, iar în locul lui au crescut patru coarne proieminente. Dintr-unul din ele a ieşit un corn mic care înainta spre miazăzi pentru a călca în picioare sanctuarul, timp de 2300 de zile.

Daniel doreşte din nou o explicaţie. îngerul Gabriel îl informează că această viziune se referă la vremea sfîrşitului. Berbecul cu două coarne îi reprezintă pe împăraţii Medo-Persiei. Ţapul se identifică cu Grecia, cornul cel mare reprezentîndu-l pe cel dintîi împărat. Cele patru regate care se vor ridica din Grecia nu vor avea multă putere pînă cînd nu va apărea un împărat puternic cu înfăţişare fioroasă. El îşi va folosi marea lui forţă de distrugere împotriva poporului sfînt şi a Domnului oştirilor, dar va fi brusc îndepărtat fără intervenţie omenească.

Daniel este atît de zdruncinat de această viziune, încît nu este capabil

să reia treburile împăratului timp de mai multe zile. Ştiind că mezo-perşii sînt pe punctul de a îngloba regatul babilonian, Daniel avea motive de îngrijorare. Nu se indică în ce calitate slujea Daniel guvernului babilonian după moartea lui Nebucadneţar, însă Belşaţar s-a îndreptat spre el în amurgul vieţii lui.

Ne aflăm în anul 539 î.e.n. Fiind sigur că Babilonul nu putea fi cucerit, Belşaţar a adunat o mie dintre slujbaşii lui împreună cu nevestele lor la un banchet. Ei şi-au băut vinul din vasele de aur şi argint pe care Nebucadneţar le confiscase din Templul de la Ierusalim. în acelaşi timp i-au recunoscut în mod deschis pe dumnezeii păgîni făcuţi de mîna omului, în timp ce bea înaintea mai marilor ridicat pe o platformă, conform obiceiului oriental, împăratul a observat dintr-o dată o mînă care a scris pe zid. Cuprins de spaimă, Belşaţar i-a chemat pe înţelepţii Babilonului pentru a citi şi interpreta cele scrise, oferind ca recompensă o haină de purpură, un lănţişor de aur şi locul al treilea în împărăţie.[12] Aflînd despre starea împăratului, împărăteasa s-a grăbit să intre în sala ospăţului şi i-a reamintit că exista un om pe care Nebucadneţar îl desemnase mai mare peste înţelepţii Babilonului.[13] Daniel a fost adus imediat înaintea lui Belşaţar. Fără să fie interesat de recompensă. Daniel 1-a asigurat pe împărat că va interpreta mesajul de pe perete. într-un limbaj simplu i-a amintit că Nebucadneţar, căruia Dumnezeu îi încredinţase o mare

împărăție, a fost redus la starea animalică pînă cînd a recunoscut că Cel Preaînalt conduce împărățiile oamenilor. Deşi cunoştea aceste lucruri, Belşaţar nu L-a onorat pe Dumnezeu. Mîna şi mesajul scris au fost trimise de Dumnezeu iar interpretarea a fost clară. Dumnezeu a pus capăt împărăției şi a împărțit-o între mezi şi perşi. Cît despre Belşaţar, el a fost cîntărit şi s-a găsit că lasă de dorit. La porunca împăratului, lui Daniel i s-au acordat onoruri regale şi locul al treilea în conducerea împărăției. Dar ultimele ceasuri ale împărăției babiloniene se scurgeau repede. Chiar în acea noapte Belşaţar a fost ucis, iar cetatea Babilonului a fost ocupată de mezo-perşi.

Epoca medo-perşilor

Medo-perşii au cucerit şi ocupat marea capitală a Babilonului fără a o distruge. Spre sfîrşitul lui octombrie (539), Cirus însuşi şi-a făcut intrarea triumfală şi a rămas în această cetate renumită pentru a sărbători festivalul Noului An.

Darius medul, care cucereşte Babilonul, se pare că acționează sub comanda lui Cirus. Deoarece nu s-a descoperit nici măcar o inscripție sau tăbliță purtîndu-i numele, pentru identificarea lui au fost avansate numeroase teorii. Pe baza unor noi fapte, identificarea lui cu Gubaru, guvernatorul Babilonului în timpul lui Cirus, garantează concluzia că Darius medul poate fi considerat ca personaj istoric. Conform relatării lui Daniel, lui Darius i se atribuie ocuparea Babilonului şi conducerea regatului caldeean. Deşi med prin naştere, el guvernează după legile mezilor şi perşilor.

Experiențele personale ale lui Daniel înregistrate în capitolele 6 şi 9 sînt legate de domnia lui Darius. Ultimul verset din 6 sugerează că ulterior Daniel a fost asociat cu Cirus. Probabil că în vremea aceea Darius murise ori Daniel fusese transferat, astfel încît el era direct răspunzător față de Cirus. In criza ocupării Babilonului de către invadatori, Darius a recunoscut imediat poziția lui Daniel, desemnîndu-1 ca unul din cei trei dregători din guvernul său. După cît se pare a trecut cîtva timp înainte ca ceilalți doi dregători să acționeze împotriva lui Daniel încercînd să-1 înlăture (6:1-28). între timp, Daniel ar fi putut avea experiența consemnată în capitolul 9.

Faptul că mezo-perşii au luat locul babilonienilor ca regat conducător în Orientul Apropiat, nu constituie o surpriză pentru Daniel. încă de mult, în al doilea an al lui Nebucadneţar, în jurul lui 603 î.e.n., Daniel i-a explicat

clar celui mai mare dintre împărații babilonieni că alte regate aveau să-i urmeze în decursul timpului. în timpul domniei lui Belşaţar s-a revelat identitatea următorului regat. Cînd s-a aflat în fața împăratului înspăimîntat, în preajma căderii Babilonului, Daniel a afirmat clar că mezii şi perşii îi cucereau regatul.

Cînd criza a avut loc efectiv şi s-a instaurat supremația mezo-perşilor, Daniel era dornic să ştie ce semnificație avea lucrul acesta pentru propriul său popor. Citind cu atenție profețiile lui Ieremia, el observă că a fost prezisă o perioadă de şaptezeci de ani de captivitate.[14] Deşi nu o menționează, el ar fi putut citi despre Cirus în cartea lui Isaia (44:28-45:1), unde Cirus este identificat drept păstorul pe care-1 va folosi Dumnezeu pentru a-şi elibera poporul în vederea întoarcerii la Ierusalim. Cirus se aflase deja pe scena internațională timp de cîteva decenii. Ar fi oare posibil ca evreilor să nu li se permită întoarcerea? Evident că edictul privind întoarcerea nu fusese încă dat sau promulgat.

Daniel este foarte neliniştit în legătură cu prezicerea dată de Ieremia. Au trecut aproape şaptezeci de ani de cînd primul grup de evrei din care făcea parte şi el fusese luat din Ierusalim în 605 î.e.n. înțelegînd că vremea împlinirii era aproape, Daniel se roagă mărturisind păcatele lui Israel şi

recunoscînd că Dumnezeu este neprihănit şi drept în toate judecăţile Sale. Gabriel îl lămureşte pe Daniel în privinţa viitorului lui Israel. Daniel beneficiase deja de o imagine generală a unei succesiuni de imperii mondiale. Aici atenţia se concentrează asupra naţiunii lui Israel în planul lui Dumnezeu. Şapetezeci de săptămîni reprezintă perioada după care Israelul va vedea împlinirea promisiunilor lui Dumnezeu.[15] Evenimentele alocate acestei perioade în legătură cu poporul lui Daniel şi cetatea sfîntă sînt următoarele:

(1) încetarea fărădelegilor
(2) încetarea păcatelor
(3) ispăşirea pentru răzvrătire
(4) aducerea neprihănirii veşnice
(5) pecetluirea vedeniei şi prorociei
(6) ungerea Celui Preasfînt

împărţind întreaga perioadă în unităţi mai mici, o perioadă de şapte plus şaizeci şi două de săptămîni este rezervată apariţiei şi nimicirii unei persoane denumite „Unsul". Cetatea şi sanctuarul urmează a fi distruse de un popor din mijlocul căruia se va înălţa un prinţ, care va face un legămînt cu mulţi, timp de o săptămînă. Acest legămînt aduce în obiectiv cea de-a

şaptezecea săptămînă ce reprezintă momentul şi durata acestei legături. Totuşi, la mijlocul săptămînii, prinţul va încălca legămîntul, determinînd încetarea jertfelor şi darurilor şi aducînd pustiirea pînă cînd pustiitorul va fi distrus.

Făcînd abstracţie de variatele interpretări ale acestei explicaţii oarecum ambigue, aşa cum apare ea în numeroase cărţi scrise asupra acestor prorocii, Daniel însuşi primeşte asigurarea că naţiunea lui pentru care se roagă, are un loc precis în planul lui Dumnezeu. Fără îndoială că el este încurajat în mod deosebit cînd Cirus, la scurtă vreme după supunerea Babilonului, dă o proclamaţie încurajîndu-i pe evrei să se întoarcă în ţara lor.

Cînd Darius organizează regatul, Daniel slujeşte drept unul din cei trei dregători. Nu după mult timp, el se detaşează ca un administrator atît de înţelept, încît cei doi asociaţi ai săi devin extrem de invidioşi. Nereuşind să-i găsească nereguli în îndatoririle oficiale, ei îl incriminează pe Daniel pentru practica lui religioasă, lucru pentru care este aruncat în groapa cu lei. Cînd îl găseşte pe Daniel neatins, Darius recunoaşte printr-o proclamaţie că Dumnezeu a fost Cel care 1-a izbăvit — Dumnezeul viu care face semne şi minuni în cer şi pe pămînt, Cel care conduce o împărăţie veşnică.

Ultima revelaţie a lui Daniel (10:1-12:13) este datată în al treilea an al lui Cirus. în această vreme, politicianul-profet era deja bine stabilit în guvernul medo-pers. Dacă în vremea cînd fusese luat în captivitate era adolescent, Daniel trebuia să aibă acum peste optzeci de ani. Ţinînd seama de vîrsta şi responsabilităţile sale oficiale în guvern, nu pare probabil ca el să se fi gîndit serios la posibilitatea de a se alătura exodului evreilor pentru întoarcerea în Ierusalim. Cu toate acestea el era sincer interesat de bunăstarea şi speranţele de viitor ale poporului său.

Daniel petrece trei săptămîni în post şi jale. în a douăzeci şi patra zi a lunii întîi, el se află pe malul rîului Tigru, unde devine conştient de prezenţa unui om îmbrăcat în haine de in, cu trăsături supranaturale. Cînd Daniel are această viziune şi aude sunetul cuvintelor acelui om, el cade cu faţa la pămînt într-un somn adînc. Oamenii care sînt cu el, fug. Daniel e trezit şi îndemnat să se ridice, iar acel om îl asigură că rugăciunea i-a fost auzită. Datorită intervenţiei prinţului Persiei, răspunsul a fost amînat. Daniel este un om prea iubit, care s-a smerit în rugăciune. Acest mesager divin a venit cu ajutorul lui Mihail, unul dintre prinţii cei mai de seamă, pentru a-i

dezvălui viitorul lui Israel. Deşi slab şi temător, Daniel primeşte aj or supranatural, fiind astfel pregătit pentru primirea mesajului. Trimisul îl informează că este pe cale de a-şi relua conflictul cu prinţul Persiei, iar ulterior trebuie să aştepte ciocnirea cu prinţul Greciei. înainte de plecare el îi împărtăşeşte lui Daniel conţinutul cărţii adevărului.

Patru împăraţi îl vor urma pe Cirus la tronul Persiei — dintre care ultimul îi va stîrni pe greci prin bogăţia lui excesivă. Un împărat deosebit de puternic din Grecia îşi va impune stăpînirea făcînd ce va voi, dar curînd va fi îndepărtat. împărăţia lui se va împărţi în patru (11:2-4). Cîtva timp se va dezlănţui un conflict violent între împăratul de la miazănoapte şi cel de la miazăzi (11:5-20). După aceea se va ridica un om josnic şi demn de dispreţ, care-1 va înfrunta pe împăratul de la miazăzi în bătălii repetate. în furia lui va profana Templul şi va face să înceteze arderea de tot necurmată iar mulţi vor muri în acest conflict (11:21-35).

Un împărat ambiţios care sfidează totul se ridică pe sine deasupra tuturor dumnezeilor — sfidîndu-L chiar pe Dumnezeul dumnezeilor (11:36). Pentru un timp, el îşi va extinde controlul în Egipt, Etiopia şi Libia, dar în cele din urmă îşi va găsi pieirea într-un conflict aprig.

Ce se întîmplă cu poporul lui Daniel? în vremea acestui conflict înspăimîntător, Mihail, prinţul Israelului, se ridică pentru a-1 izbăvi. Are

loc o înviere prin care mulți primes viață veşnică — iar alții ocară veşnică. Primind asigurarea că cei înțelepți care se întorc la neprihănire vor beneficia de binecuvîntările lui Dumnezeu, Daniel este sfătuit să pecetluiască mesajul care i-a fost revelat. La vremea sfîrşitului mulți îl vor citi pentru a-şi mări cunoştința (12:4).
Daniel vede două persoane, cîte una pe fiecare mal al rîului. întorcîndu-se către omul în haine albe de in, el întreabă despre sfîrşitul acestor minuni. Ridicîndu-şi mîinile spre cer, omul în haine de in jură pe „Cel ce trăieşte veşnic", că aceste minuni se vor sfîrşi după trei vremi şi jumătate. Atunci se va încheia şi clătinarea puterii poporului sfînt. Daniel este încă uluit. El aude cuvintele însă nu le înțelege. întrebîndu-1 pe omul în haine de in este sfătuit să-şi vadă de drumul său — cuvintele sînt închise şi pecetluite pînă la vremea sfîrşitului. Mulți vor fi purificați şi vor înțelege, în timp ce alții vor continua să facă răul şi nu vor înțelege. Chiar dacă evenimentele viitoare nu îi sînt clare lui Daniel, lui i se promite odihnă şi o parte de moştenire la sfîrşitul vremurilor. După ce i se dă această speranță personală şi asigurarea că poporul lui va triumfa în cele din urmă, Daniel este instruit să-şi pecetluiască cartea.

[1] Daniel ar fi putut învăța aramaica înainte de a fi fost luat prizonier. încă din secolul al şaptelea, aramaica era utilizată ca limbă oficială internațională în Egipt, Fenicia şi Siria. R. A. Bowman, „Arameans, Aramaic and the Bible", în „Journal of Near Eastern Studies", 7 (1948), 71-73.
[2] Asupra primilor zece ani ai domniei lui Nebucadnețar s-au adus multe clarificări prin tăbliţa 21946 aflată la British Museum, citita şi interpretată de D.J. Wiseman. A se vedea op. cit., pag. 67-74 şi 23-37.
[3] Numele babiloniene pentru Daniei şi cei trei prieteni ai săi erau: Belşaţar, Şadrac, Meşac şi Abed-Nego.
[4] D. J. Wiseman, „Chronicles of Chaldean Kings", op. cit., BM 21946, pag. 69 şi 28. Conform şi II Regi 24:1.
[5] „Mi-a scăpat din minte lucrul", Daniel 2:5. Interpretarea preferabilă este că afirmația se referă la porunca împăratului şi nu la visul acestuia. Dacă ei i-ar putea spune conținutul visului, atunci el s-ar putea baza pe interpretarea lor.
[6] O interpretare rezonabilă este că aceste cuvinte constituie recunoaşterea protestului anterior al lui Daniel, 2:27-28, acordîndu-I-se tot creditul lui Dumnezeu. Onorîndu-1 pe Daniel, împăratul şi-a arătat recunoştința față de Dumnezeul lui Daniel, 2:46-47. Conf. H. C. Leupold, „Exposition of Daniel" (Columbus, Ohio : Wartburg Press, 1949).
[7] Data nu apare în textul ebraic. Dacă textul grecesc este corect înserînd al 18-lea an al lui Nebucadnețar, atunci această manifestare de mîndrie a avut loc în 586 î.e.n., anul în care Ierusalimul a fost cucerit de babilonieni. Faptul că acela era chipul lui Nebucadnețar, pare să fie o concluzie logică.
[8] Nu se arată unde se afla Daniel în acel timp. Deoarece relatarea biblică nu îl amintește, locul în care se afla este subiect de interpretare. Ținînd seama de caracterul lui Daniel descris în întreaga carte, este cu totul ilogic să tragem concluzia că el s-a închinat acelui chip.
[9] Nebucadnețar folosește o terminologie păgînă pentru identificarea acestei ființe supranaturale. Pentru traducerea „fiu de dumnezei", Daniel 3:25, a se vedea S. R. Driver, „The Book of Daniel" (Cambrige Bible Series, Cambrige University Press, 1900), la referință. Conf. şi Leupold, op. cit., la referință şi E. J. Young, „The Prophecy of Daniel" (GrandRapids : Eerdmans, 1949).
[10] Pentru recunoaşterea acurateței istorice a acestui fapt, a se vedea Pfeiffer.
[11] Ulai este identificat cu Eulaeus care trecea prin Susa înainte de a se uni cu rîul Choaspes. A se vedea M. S. and J. S. Miller, „Harper's Bible Dictionary" (New York 1952), pag. 788.
[12] întrucît Belşaţar conduce alături de Nabonidus, al treilea loc în regat era cea mai bună recompensă pe care o putea oferi.
[13] împărăteasa îl numeşte Nebucadnețar, „tatăl" lui Belşaţar, Daniel 5:11. în limbile semitice, acest cuvînt este folosit cu opt sensuri diferite. Aici referirea ar putea fi folosită cu sensul de strămoş.
[14] Conf. Ieremia 25:11 şi 29:10 cu Daniel 9:1-2.
[15] Pentru un rezumat al dovezilor că fiecare din aceste şaptezeci de săptămîni se referă la o perioadă de şapte ani, vezi Alva J, McClain„Daniel's Prophsy of the Seventy Weeks" (GrandRapids : Zondervan, 1940). Pentru o discuție a profeției celor şaptezeci de săptămîni, Daniel 9:24-27, vezi Culver R. D., „Daniel and the Latter Days" (Westwood, N. J.: Revell Co., 1954), pag. 135-160. Pentru o interpretare amilenistâ reprezentativă, vezi E. J. Young, „the Prophcy of Daniel", la referința respectivă.
399

CAPITOLUL XXII
în vremuri de prosperitate

Independența politică, expansiunea şi prosperitatea au caracterizat Israelul în perioada de glorie şi izbîndă a lui Ieroboam. După zilele vărsării de sînge şi ale oprimării din 841 î.e.n., în cele din urmă dinastia lui Iehu a condus Regatul de Nord către culmile prestigiului economic şi politic în prima jumătate a secolului al optulea. Elisei şi-a continuat lucrarea, alăturîndu-se ca mesager al lui Dumnezeu în aceşti primi ani tumultuoşi ai dinastiei lui Iehu.

în Samaria, drumul lui Iehu spre tron a fost pătat de sînge. Nefiind satisfăcut de uciderea împăraților lui Iuda şi Israel, Iehu a vărsat nestăpînit sînge, exterminînd familia regală. îndemnat de un fanatism perfid, el i-a adunat pe toți adepții lui Baal pentru o ucidere în masă.

Succesul local al lui Iehu a fost curînd umbrit de probleme internaționale. Cu siguranță că moartea oribilă a Izabelei nu a adus bunăvoința Feniciei. Ierusalimul, al cărui împărat fusese victima revoluției din Samaria a fost aruncat într-o teroare sîngeroasă în timpul Ataliei. Moabul se răzvrătea împotriva Israelului. Din Damasc, Hazael exercita presiuni înspre sud cu sălbăticie, smulgînd teritoriul israelit de la răsărit de Iordan. Iehu era neajutorat — prea slab pentru a salva poporul din Galaad şi Basan de asuprirea Siriei. Mai mult încă, el a considerat necesar să-i trimită tribut lui Salmanasar III pentru a evita amenințarea prevestitoare de rău a unei invazii asiriene.

Hazael a devenit cel mai mare duşman al Israelului. Atîta timp cît el a condus în Siria, Iehu şi urmaşii săi au avut necazuri. Pe lîngă faptul că a invadat Basanul şi Galaadul, Hazael a avansat către sud în Palestina, pentru a captura Gatul. Mai mult decît atît, el amenința să cucerească Ierusalimul (II Regi 12:17). înconjurat şi asuprit de sirieni, Israelul părea

să aibă un viitor lipsit de speranţă. în mod evident statele vecine au profitat de slăbiciunea Israelului, efectuînd raiduri repetate (Amos 1:6-12).

Cu puțin înainte de începutul secolului, odată cu moartea lui Hazael, au apărut perspectivele despovărării lui Israel. în timp ce Asiria biruia Damascul, Israelul avea ocazia de a apărea din nou pe scena internațională. în scurt timp Ioas a adunat o puternică forță de luptă contestînd controlul noului împărat sirian, Ben-Hadad, asupra teritoriului israelit. în timp ce se bucurau de izbîndă, moartea lui Elisei, profetul veteran din Israel, a venit ca o lovitură pentru Ioas.

Armata lui Ioas era atît de mare încît Amația, împăratul lui Iuda a închiriar de la el o sută de mii de oameni spre a-1 ajuta să supună Edomul. Reușita acestei încercări 1-a făcut pe Amația să devină atît de arogant încît a returnat trupele israelite cu o provocare către Ioas ca armatele lui Iuda și ale Isrealului să se înfrunte în luptă. După ce avertismentul verbal i-a fost nesocotit, Ioas a invadat Iuda, a dărîmat o parte din zidul Ierusalimului, a jefuit palatul și Templul și a luat ostateci în Samaria. Iuda fiind acum vasală Israelului, Amația a fost după toate probabilitățile întemnițat sau cel puțin detronat pentru o lungă perioadă.

Iona și-a făcut apariția cam în această vreme.[1] Prezicerea lui era oportună și neîndoielnic populară. El a declarat că Ieroboam era pe cale să revendice teritoriul cedat lui Hazael în trecut. într-adevăr, nu după mult timp izbînzile militare, expansiunea teritorială și prosperitatea economică au devenit realitate sub conducerea energică și agresivă a lui Ieroboam II, 793-753 î.e.n. Siria fiind slăbită de presiunea lui Adadnirari III, Ieroboam a recîștigat teritoriul națiunii sale, de la Marea Moartă pînă la „intrarea Hamatului" (trecătoarea dintre munții Libanului și muntele Hermon). Astfel, Ieroboam II avea sub control un domeniu mai întins decît oricare din predecesorii săi.

Relațiile comerciale s-au extins. Comerțul internațional a cunoscut cea mai mare înflorire în Israel, de la Solomon încoace. în această eră de succes economic și expansiune teritorială, Samaria s-a întărit pentru perioada invaziei străine. Avînd Siria ca stat tampon, israeliții s-au complăcut în a uita pericolul unei amenințări asiriene. Deși Iuda a început să arate semnele unei reînvieri economice și politice, Regatul de Sud era încă cel învins și relativ inactiv atîta timp cît Ieroboam continua să conducă în Samaria.

Cînd Israelul se afla în perioada lui de înflorire, doi profeți și-au făcut apariția — Amos și Osea. Fiecare a încercat să-i trezească pe cetățenii Israelului din letargia lor, dar nici unul nu a reușit să-și întoarcă poporul de la apostazie.

ÎN VREMURI DE PROSPERITATE

401

Iona — misiunea de la Ninive[2] — Iona 1:1-4:11

Iona a avut de predicat în Israel un mesaj popular. în vremuri de asuprire, promisiunea unor zile prospere era deosebit de binevenită. Fără îndoială că împlinirea prezicerii lui în teritoriul israelit aflat sub conducerea lui Ieroboam, i-a mărit popularitatea în țara lui natală. Nu sînt indicații că el ar fi avut de transmis către propriul său popor un mesaj de avertizare sau judecată (II Regi 14:25).

Predica lui Iona către locuitorii din Ninive nu era nicidecum ademenitoare. Judecarea și distrugerea acestei cetăți străine erau rezumate în tema: „încă patruzeci de zile, și Ninive va fi nimicită". După ce și-a închiat în cele din urmă această sarcină, el și-a înscris experiențele în cartea care-i poartă numele. Observați următoarea analiză sumară:

I. Călătoria dus-întors a lui Iona către vest
II. O misiune de propovăduire izbutită
III. O lecție pentru Iona
1:1-2:10
3:1-10
4:1-11

Iona a primit însărcinarea divină de a merge la Ninive — o misiune

neplăcută pentru un Israelit. în timpul lui Iehu, Israelul plătise tribut împăratului asirian Salmanasar III. Iona cunoştea suferința la care a fost supusă Siria respingînd recentele atacuri asiriene. De ce s-ar expune el unei misiuni atît de periculoase? Cruzimea cu care asirienii au terorizat mai tîrziu națiunile supuse lui Tiglat-Pileser III, probabil că se făcuse deja cunoscută în această perioadă. Din perspectiva umană, Asiria era ultimul loc pe care l-ar fi ales un israelit pentru o tentativă misionară.

Iona a început o călătorie în direcție opusă. La Iafo s-a îmbarcat confortabil pe o corabie ce se îndrepta spre Tars, un port mediteranean vestic. Pe drum a izbucnit o furtună atît de puternică încît echipajul s-a alarmat, deşi vremea nefavorabilă nu constituia pentru el o noutate. în timp ce Iona dormea adînc în cală, marinarii cuprinşi de panică au despovărat corabia şi i-au chemat pe dumnezeii lor. Lui Iona i s-a cerut să se ridice şi să se alăture celor ce se rugau. Trăgînd la sorți, pasagerii au decis că Iona era răspunzător pentru nenorocirea lor. Deşi se temeau de mînia divină, ei l-au aruncat peste bord. Furtuna a încetat imediat şi s-a instaurat o mare linişte. în ceea ce-i privea pe marinari, problema era rezolvată. Nu însă şi pentru Iona! Problemele sale abia începeau. El a fost înghițit de un peşte mare.[3]

Trei zile şi trei nopți Iona a stat închis în acest monstru marin. Chemîndu-L pe Dumnezeu, el a recunoscut deschis că fără intervenția

divină era pierdut fără nici o speranţă. El a făcut promisiunea simplă că dacă va fi izbăvit, el îşi va îndeplini juruinţele. Şi astfel, la porunca divină, peştele 1-a dus pe Iona pe uscat.
încă o dată i s-a cerut lui Iona să meargă la Ninive. De data aceasta el s-a îndreptat spre răsărit către pămîntul îndepărtat al Asiriei aflat la aproximativ 1300 km. de israel. Situată pe malul estic al Tigrului, Ninive era o cetate mare, avînd numeroase suburbii dincolo de zidurile ei.[4] Iona şi-a început aici misiunea de predicare. Pervertiţi şi păcătoşi cum erau, oamenii au ascultat avertismentul profetului: „încă patruzeci de zile, şi Ninive va fi nimicită". Abia şi-a început Iona itinerariul şi poporul a reacţionat la mesajul său. Pocăindu-se şi îmbrăcîndu-se în saci, ei au postit şi s-au întors către Dumnezeu prin credinţă. Imediat ce mesajul a ajuns la palat, împăratul a trecut la fapte.[5] Schimbîndu-şi veşmintele regale şi acoperindu-se cu un sac, el s-a aşezat în cenuşă. El a emis o proclamaţie regală către cetăţenii din Ninive, îndemnîndu-i să se îndepărteze de căile lor păcătoase prin pocăinţă. Iona a fost tulburat văzînd semnele pocăinţei atît de răspîndite. Spre marea lui surpriză, misiunea a avut succes. Iar spre dezamăgirea lui, cetatea nu a fost distrusă; ea a fost cruţată, Dumnezeu arătînd milă unei populaţii care se pocăia.[6] Probabil că Iona a avut o reacţie nervoasă. Tensiunea psihică şi fizică, nu numai a acestei călătorii riscante dar şi a predicării unui mesaj îngrozitor, de judecată unui popor străin, este greu de apreciat. în orice caz, Iona a fost deosebit de tulburat.[7]
Nemulţumit de răspunsul pe care i 1-a dat Dumnezeu ca avertisment, Iona s-a retras pe un vîrf de deal din apropiere, de unde putea vedea cetatea care fusese însemnată pentru distrugere. Se pare că perioada celor patruzeci de zile încă nu se sfîrşise, căci el încă prevedea posibilitatea pieirii apropiate a cetăţii. Adăpostit într-o baracă, Iona s-a simţit încurajat cînd Dumnezeu a făcut să crească cu repeziciune o plantă, oferindu-i astfel un umbrar care-1 proteja de căldura zilei.
Dar Iona a trebuit să mai înveţe o lecţie. în loc de a fi martor la distrugerea cetăţii, el s-a supărat cînd un vierme a distrus planta care îi adusese atîta desfătare. Dumnezeu a subliniat că profetul era mult mai preocupat de propria lui tihnă decît de binele a 120.000 de copii nevinovaţi care nu atinseseră încă vîrsta discernămîntului.[8] Pentru Dumnezeu, convertirea asirienilor era cu mult mai importantă decît păstrarea unei plante pentru bucuria unui singur om.
Ceea ce s-a întîmplat în final cu Iona nu se relatează în cartea ce-i poartă numele. Desigur că el s-a întors în ţara natală pentru a-şi consemna misiunea de la Ninive.[9]

ÎN VREMURI DE PROSPERITATE

403

Amos — păstor şi profet — Amos 1:1-9:15

în ultimii ani ai domniei lui Ieroboam, Amos a proclamat Cuvîntul lui Dumnezeu către Regatul de Nord. El a venit în Samaria din micul sat Tecoa, localizat la vreo opt kilometri sud de Betleem. Pentru a-şi cîştiga existenţa, el păştea oi şi îngrijea sicomori.[1] ° Aflîndu-se printre păstorii din Tecoa, Amos a primit de la Dumnezeu chemarea de a fi profet. Această chemare a fost atît de limpede încît atunci cînd marele preot a avut controversa cu Amos în Betel, el a refuzat să tacă (7:10-17).
Mesajul lui Amos reflecta luxul şi trîndăvia Israelului în timpul domniei lui Ieroboam.[11] Comerţul cu Fenicia, impozitul asupra traficului de caravane în Israel şi Arabia cît şi expansiunea spre nord în detrimentul Siriei, au îmbogăţit visteria lui Ieroboam. Creşterea rapidă a nivelului de viaţă al celor avuţi a lărgit prăpastia dintre clase. Relele sociale dominau. Cu adîncă pătrundere, Amos a observat corupţia morală, luxul egoist şi asuprirea săracilor, în timp ce oamenii înstăriţi acumulau tot mai multe bogăţii. Printr-o exprimare simplă dar plină de forţă, el a denunţat cu îndrăzneală relele care impregnau viaţa socială, economică şi politică a Israelului. în religie, ritualurile existente nu puteau ţine locul neprihănirii,

fără de care națiunea lui Israel nu putea scăpa de judecata unui Dumnezeu neprihănit.

Cît timp a prorocit Amos? Deoarece el a venit din Iuda în domeniul stăpînit de Ieroboam pentru a denunța aristocrația bogată, este rezonabil să presupunem că lucrarea lui a fost doar pentru scurt timp tolerată. Nu se relatează ce s-a întîmplat cu Amos, după ce Amația i-a raportat lui Ieroboam despre el. S-ar fi putut să fi fost întemnițat, exilat sau chiar martirizat.[12]

Cu multă măiestrie literară şi într-un stil magnific, Amos prezintă mesajul lui Dumnezeu către generația sa.[13] El zugrăveşte cu simplitate clasică întîlnirea lui cu generația contemporană păcătoasă. Pentru o scurtă analiză a cărții lui Amos considerați următoarele:

I. Introducere	\:\-*2*
II. Osîndirea națiunilor	1:3-2:16
III. Dumnezeu extinde învinuirea lui Israel	3:1-6:14
IV. Planul lui Dumnezeu pentru Israel	7:1-9:15

Remarcați cum îşi începe Amos misiunea depropovăduire. Anunțînd cu îndrăzneală judecata asupra națiunilor înconjurătoare, el a atras atenția israeliților. Cuvintele mînioase ale proorocului ar fi putut să producă o

bucurie răutăcioasă în destule inimi împietrite.
Mai întîi a fost acuzat Damascul. Cu siguranţă că unii israeliţi mai vîrstnici îşi puteau aminti cum Hazael a adus dezastrul asupra lor prin invazie, ocupare şi luare de prizonieri în timpul domniei lui Iehu. Alţi ascultători ai lui Amos şi-au amintit fără plăcere de filisteni care în comerţul cu Edomul vindeau prizonieri. Tirul se făcuse vinovat de aceeaşi activitate profitabilă. Edomiţii, a căror animozitate şi ură împotriva israeliţilor era notorie încă din vremea lui Iacov şi Esau, nu puteau scăpa de pedeapsă. Cruzimile amoniţilor şi faptele perfide ale Moabului sînt şi ele reţinute în vederea judecăţii.
Ascultînd aceste acuzaţii tăioase ale lui Amos, desigur că israeliţii se bucurau pentru judecata divină revărsată vecinilor lor păcătoşi. Aceşti păgîni meritau să fie pedepsiţi. Pînă acum, Amos ocolise Israelul punînd sub acuzaţie şase naţiuni înconjurătoare. Al şaptelea pe listă era propriul său regat, Iuda. Probabil că locuitorii Ierusalimului se lăudaseră cu faptul că erau păstrătorii legii şi Templului. Dar Amos i-a condamnat fără frică pentru neascultarea lor şi încălcarea legii. După toate probabilităţile, acest lucru era deosebit de plăcut pentru israeliţii naţionalişti, care erau iritaţi de mîndria religioasă a lui Iuda.
Dacă şi-ar fi încheiat mesajul aici, Amos ar fi putut fi deosebit de popular, dar nu s-a întîmplat aşa. Următorii pe listă, cărora li se adresa, erau israeliţii. Relele sociale, asuprirea, imoralitatea, blasfemia — toate acestea existau în Israel. Dumnezeu nu putea trece cu vederea asemenea păcate în poporul legămîntului pe care îl izbăvise din Egipt. Dacă alte naţiuni meritau pedeapsa, cu atît mai mult o merita Israelul. Nu, ei nu puteau scăpa privirii cercetătoare a lui Dumnezeu.
Raporturile lui Dumnezeu cu Israelul erau într-adevăr intime (3:1-8). Dintre toate naţiunile pămîntului, Dumnezeu alesese Israelul pentru a fi poporul legămîntului Său. Dar israeliţii păcătuiseră. Rămînea doar o alternativă: Dumnezeu trebuia să-i pedepsească. Faptul că nu au reuşit să se ridice la înălţimea privilegiilor mai înalte şi a binecuvîntărilor mai bogate primite, .aduce în schimb judecata şi pedeapsa lui Dumnezeu.
Oare judecata vine la întîmplare? Punînd o serie de întrebări retorice al căror răspuns este în mod evident „Nu", Amos a ajuns să exprime adevărul că răul sau pedeaspsa nu vine asupra unei cetăţi fără ca Dumnezeu să aibă cunoştinţă de ele. Dumnezeu le dezvăluie profeţilor. Iar cînd Dumnezeu vorbeşte unui profet, cine ar putea să nu prorocească? Aşadar, Amos nu avea altă alternativă. Dumnezeu îi vorbise. El avea obligaţia divină de a rosti Cuvîntul lui Dumnezeu.

Luîndu-i ca martori pe vecinii păgîni, Amos şi-a continuat învinuirile la adresa Israelului (3:9-6:14). în Samaria, cei bogaţi beau şi petreceau pe seama celor săraci. Stăruind în aceste fapte rele, ei îşi înmulţeau fărădelegile prin sacrificii rituale. în acelaşi timp ei urau mustrarea, se împotriveau adevărului, acceptau mită, îi neglijau pe cei nevoiaşi şi îi năpăstuiau pe cei neprihăniţi. Ei au transformat realmente dreptatea în otravă. Evaluarea situaţiei din Israel I-a lăsat lui Dumnezeu o singură alernativă. Pentru israeliţi a fost hotărît exilul în masă.
Printre aceste învinuiri era intercalată descrierea explicită a pieirii ce urma să vină. Un inamic va înconjura ţara. Cînd altarele Betelului şi palatele de fildeş se vor sfărîma sub picioarele invadatorilor, nici religia şi nici politica nu vor putea salva Israelul. Locuitorii săi vor fi duşi în exil ca peştii prinşi în undiţă. Pentru a-i judeca, Dumnezeu aducea asupra lor o naţiune care va asupri ţara, de la frontiera nordică a Hamatului pînă la rîul Egiptului.
îndurarea precedase judecata.[14] Dumnezeu trimisese seceta, urgiile şi molima pentru a-l zgudui pe Israel îndreptîndu-l către pocăinţă, dar poporul Său nu a reacţionat. Continuînd să meargă pe căi nelegiuite, ei

prevedeau că ziua Domnului le va aduce binecuvîntare şi victorie. Ce deziluzie tragică! Amos a subliniat că aceasta va fi pentru ei mai degrabă o zi de întuneric decît de lumină.
Ca un om care fuge de un leu şi întîlneşte un urs, în ziua Domnului, Israelul va fi confruntat cu dezastrul inevitabil. Dumnezeu nu putea tolera ritualurile lor religioase, sărbătorile şi jertfele atîta timp cît ei se făceau vinovaţi faţă de oamenii din jurul lor. Singurul mod în care puteau spera să-şi păstreze viaţa era să-L caute pe Dumnezeu, să urască răul şi să iubească binele, dovedind dreptate în întreaga conduită a vieţii lor. Deoarece nu răspunseseră avertismentelor repetate, judecata lui Dumnezeu era irevocabilă. Dumnezeu nu putea fi cumpărat cu daruri şi jertfe pentru a nesocoti dreptatea. Ruina totală — şi nu triumful — îi aştepta în ziua Domnului.
Planul lui Dumnezeu pentru Israel era trasat clar. El nesocotise mila Sa. Judecata era acum iminentă. Lui Amos i-au fost prefigurate evenimentele prin cinci viziuni, dîndu-i-se astfel un mesaj de avertizare (7-9). Aceste viziuni descriau în mod viu, pieirea viitoare. Cele patru viziuni expuse gradat — lăcustele, focul, cumpăna şi coşul cu fructe coapte — culminau cu cea de-a cincea, care semnifica distrugerea efectivă.
Văzînd formarea roiurilor de lăcuste, Amos a fost cuprins de o adîncă compasiune pentru poporul său. Dacă ele ar năpădi ţara, poporul ar fi

lipsit de baza subzistenței lui, deşi împăratul îşi luase partea din nutrețul de primăvară. Imediat Amos a strigat, „Doamne, Dumnezeule, iartă", iar mîna judecății lui Dumnezeu s-a oprit.
După aceea, profetul a văzut un foc pe care Dumnezeu era pe cale să-l dezlănțuie pentru judecarea Israelului. Amos nu a putut îndura gîndul că poporul lui Dumnezeu va fi distrus prin foc. El a mijlocit din nou, iar ca răspuns Dumnezeu a înlăturat judecata.
în **a** treia viziune, Domnul apare ținînd în mînă o cumpănă pentru a controla zidurile. Astfel, se descria clar cercetarea lui Israel de către Domnul. Nimeni nu ştia mai bine decît Amos că israeliții nu puteau trece acest examen, dar profetul a fost prevenit că Dumnezeu nu va mai închide ochii datorită milei Sale. Acest lucru sugera faptul că mijlocirea nu va mai ajuta. De două ori şi-a prelungit Dumnezeu îndurarea, dar acum sanctuarele urmau să fie distruse. Sabia era îndreptată împotriva familiei regale.
Acest mesaj era în mod evident prea aspru pentru unii ascultători din Betel. Preotul Amația a fost cuprins de mînie împotriva lui Amos. El **a** trimis imediat vorbă împăratului şi apoi i-a adresat profetului un ultimatum de a se întoarce în Iuda pentru a-şi cîştiga acolo existența. Avînd convingerea fermă că a fos chemat de Dumnezeu, Amos a anunțat cu îndrăzneală pieirea lui Amația. Pe lîngă faptul că va fi ucis iar familia lui va trece prin suferințe, Israelul va fi dezrădăcinat şi dus în exil.
în a patra viziune apare un coş cu fructe de vară. în timp ce cumpăna simboliza cercetarea, fructele coapte arată iminența judecății. După cum fructele prea coapte sînt îndepărtate a venit şi vremea nimicirii Israelului. Acesta este sfîrşitul: Dumnezeu nu-i va mai lăsa nepedepsiți. Asupritorii, cei ce încalcă Sabatul şi cei necinstiți în afaceri sînt chemați să dea socoteală pentru faptele lor. Bocetele urmează să ia locul muzicii. Va veni vremea cînd oamenii vor vrea să audă Cuvîntul lui Dumnezeu, dar nu vor putea să-l găsească. Ei vor pieri prin judecată.
în ultima viziune, Domnul se va afla lîngă altar pentru a executa sentința împotriva lui Israel. Venise vremea să dărîme capitelurile şi să distrugă întreaga structură a Templului. Dumnezeu, care le dăruise bunătatea Lui, conduce acum execuția. Dumnezeu şi-a îndreptat ochii spre ei ca să le facă rău, nu bine. Indiferent unde vor fugi, nu vor scăpa de robie. Israelul urmează a fi vînturat printre națiuni, pentru a se despărți boabele de pleavă.
Fiecare profet avea un mesaj de speranță. în paragraful final Amos a lansat o promisiune încurajatoare (9:11-15). Dinastia lui David va fi

restaurată — regatul va fi recuperat. Toate națiunile, „peste care a fost chemat Numele Meu", vor fi subordonate Israelului. Tăria şi izbînda vor domni iarăşi cînd Israelul îşi va redobîndi binecuvîntarea. Va veni vremea cînd el se va stabili în propria țară, pentru a nu mai fi smuls de acolo niciodată.

Osea — mesagerul dragostei lui Dumnezeu — Osea 1:1-14:9

Osea, a cărui carte figurează prima pe lista Profeților mici, şi-a început lucrarea în ultima decadă a domniei lui Ieroboam. Spre deosebire de Amos a cărui slujire pare să fi fost de foarte scurtă durată, Osea a activat timp de mai multe decenii sub domnia lui Ezechia. Este foarte probabil ca el să fi fost martor la căderea Samariei. Osea nu este menționat în alte cărți fiindu-ne cunoscut doar prin ceea ce consemnează în cartea ce-i poartă numele. Deşi era originar din nord, este posibil ca lucrarea lui să se fi extins în ambele regate (conf. 6:4).
Să aruncăm o privire către vremea lui Osea. El s-a născut şi a crescut într-o perioadă de prosperitate şi pace. Către sfîrşitul acestei perioade cînd Israelul avea locul de frunte printre națiunile Palestinei, Osea şi-a început slujirea anunțînd judecata lui Dumnezeu asupra dinastiei lui Iehu aflată la

conducere. Nu cu mulți ani în urmă, națiunea a plîns moartea lui Ieroboam, remarcabilul conducător al Regatului de Nord. Anul 753/52 a adus în palatul regal, vărsare de sînge și crimă. Zaharia a condus numai șase luni, cînd Șalum a pus capăt dinastiei lui Iehu. După o lună de domnie, Șalum a fost ucis de Menahem. Deşi capitala a fost zguduită, Regatul de Nord și-a menținut status quo-ul economic în primii ani ai domniei lui Menahem.

Scena internațională s-a schimbat brusc. Tiglat-Pileser a pus mîna pe tronul Asiriei în 745. Acest lucru a marcat reînnoirea unei agresiuni către vest, care în următorul secol a adus Cornul de Aur sub controlul asirian. In cele din urmă, sub împărații care au urmat, zona comercială a lumii antice extinsă pînă la îndepărtata Tebă a ajuns sub controlul capitalei asiriene. Națiunile care estimau pericolul înaintării armatei lui Tiglat-Pileser au fost cuprinse de teroare. Existau într-adevăr motive de teamă. Sub noua politică militară asiriană, naționalismul era înfrînt prin transferarea populațiilor cucerite din țara lor natală în regiuni îndepărtate ale imperiului. în schimb, în teritoriile ocupate erau așezați străini pentru evitarea unor revolte ulterioare. Odată cucerită de Asiria, era într-adevăr deosebit de grea pentru orice națiune să se elibereze de acest jug.

în a doua jumătate a secolului al optulea, regatele din Palestina au trecut prin vremuri tulburi. La început Ozia, împăratul lui Iuda a condus coaliția palestiniană împotriva înaintării asiriene, dar fără a avea un succes de durată. Menahem şi-a păstrat tronul numai prin impunerea poporului la taxe excesive pentru a plăti tributul pretins de monarhul asirian. Deşi în felul acesta şi-a rezolvat temporar problema externă, Menahem şi-a atras resentimentul cetățenilor înstăriți din Israel. După moartea lui, fiul său, Pecahia, a condus numai doi ani pentru a fi apoi asasinat în cursul unei revolte îndreptate împotriva conducerii care favoriza politica pro-asiriană. Pecah, asasinul, a profitat de concentrarea armatelor asiriene în campania din Urartu. Aliindu-se' cu sirienii din Damasc, el s-a pregătit pentru ziua reîntoarcerii asirienilor. Această încercare nereuşită de a debarasa Israelul de amenințarea asiriană nu a făcut decît să ducă la înrăutățirea lucrurilor. Prin 732 î.e.n., împăratul sirian Reţin a fost ucis în timpul ocupării Damascului de asirieni. Israelul avea puține şanse întrucît Ahaz, împăratul lui Iuda, încheiase o alianță cu Tiglat-Pileser. Pecah a fost îndepărtat printr-o crimă sîngeroasă lăsîndu-i locul lui Osea, care 1-a asigurat imediat pe regele asirian de loialitate şi de plata tributului.
Osea şi-a început domnia ca vasal al Asiriei. în 727, cînd Salmanasar 1-a înlocuit pe Tiglat-Pileser la tronul Asiriei, israeliții au încercat o nouă revoltă. în cîțiva ani, armatele lui Salmanasar V au înconjurat Samaria. Capitala israelită a capitulat după trei ani de asediu, în 722 î.e.n. în decurs de trei decenii de la moartea lui Ieroboam, Regatul de Nord a fost redus de la o poziție de conducere printre națiunile Palestinei la o provincie asiriană.
Aceste decenii care au zguduit regatul aproape că au redus la tăcere vocea profetului Osea. în primii ani ai lucrării lui, timpurile erau atît de bune încît isareliții nu voiau să fie deranjați prin avertismente profetice. Dinastia lui Iehu reuşise să păstreze tronul aproape un secol. Totuşi, nu peste mult timp prezicerea lui Amos referitoare la exilul Israelului a căpătat o semnificație neliniştitoare, odată cu punerea în practică a politicii militare asiriene de dezrădăcinare a populațiilor. Repetata vărsare de sînge în palat, invazia asiriană, taxele grele şi tributul, alianțele externe schimbătoare şi în sfîrşit căderea Samariei au avut loc în vremurile de încercare ale lucrării lui Osea.
în stresul şi tensiunea acestor vremuri schimbătoare, Osea şi-a slujit credincios generația, vorbind în numele lui Dumnezeu. Nu apar alte detalii referitoare la chemarea lui către lucrarea profetică, exceptînd faptul că Domnul i-a vorbit. El a fost îndemnat să arate că Dumnezeu încă iubea Israelul apostat. El cerea cu răbdare poporului să se pocăiască, în timp ce vedea cum regatul decade din statutul său înalt şi arogant în vremea lui Ieroboam II, la cel de provincie ocupată de asirieni.
în decursul îndelungatei sale lucrări, Osea a împărtăşit soarta poporului său într-un regat instabil. Arătîndu-şi compasiunea şi dragostea pentru oameni, el a răspuns cu sensibilitate la nevoile lui Israel aflat în starea lui păcătoasă. Pe baza experienței lui personale, el a exprimat cu patos dragostea lui Dumnezeu pentru un popor care nu a reuşit să răspundă bunătății Lui.
în cartea lui Osea nu apar date specifice. Deoarece în primul verset sînt numiți Ieroboam şi Ozia, este general acceptat faptul că Osea şi-a început lucrarea în jurul lui 760 î.e.n., în ultimii ani ai domniei lui Ieroboam.[15] Cu siguranță că prezicerile din primul capitol referitoare la dinastia lui Iehu şi probabil următoarele mesaje din primele trei capitole au fost făcute publice înaintea morții lui Ieroboam. Este rezonabil să asociem mesajele din capitolele 4-14 cu evenimentele care au aruncat asupra teritoriului Palestinei umbrele lungi ale dominației asiriene. Pentru o analiză a întregului mesaj înregistrat în cartea lui Osea, considerați

următoarea schiță:

I. Căsătoria lui Osea şi semnificația ei pentru Israel	1:1-3:5
II. învinuirile lui Dumnezeu la adresa lui Efraim	4:1-6:3
III. Hotărîrea lui Dumnezeu de a-1 pedepsi pe Efraim	6:4-10:15
IV. Hotărîrea lui Dumnezeu de judecată şi îndurare	11:1-14:9

Experiența matrimonială a lui Osea a fost unică printre profeți. Sub constrîngere divină el s-a căsătorit cu Gomera. în decursul timpului s-au născut trei copii — Izreel, Lo-Ruhama şi Lo-Ami. Această legătură de familie a devenit baza mai multor mesaje pe care Osea le-a rostit în fața poporului său, în prima decadă a lucrării lui.

Scurtețea relatării lui Osea referitoare^ la căsătoria şi viața lui de familie lasă nerezolvate o serie de probleme. în ciuda acestui fapt, cititorul nu poate să nu remarce revelația progresivă a mesajului lui Dumnezeu, prin Osea. Prin naşterea fiecărui copil, avertismentul judecății iminente era prezent cu mai multă forță şi rigurozitate.

Numele „Izreel" a stîrnit în mintea israeliților, numoroase amintiri cu o rezonanță neliniştitoare. Ca cetate regală în Israel denumirea era asociată cu uciderea lui Nabot de către Izabela. Numele amintea în mod

^

curent israeliților că puternica dinastie a lui Iehu aflată la putere îşi marcase drumul spre tron cu excesiva vărsare de sînge de la Izreel (II Regi 9-10). In felul acesta, Osea îşi avertiza generația că Regatului de Nord i se apropie sfîrşitul. Puterea lui va fi înfrîntă în valea Izreel.

Un alt avertisment a fost adresat Israelului prin naşterea fiicei lui Osea, Lo-Ruhama. înțelesul numelui „cea care nu primeşte îndurare", comunica israeliților mesajul că Dumnezeu îşi va retrage îndurarea şi nu-i va mai ierta.

Ulterior, naşterea celui de-al treilea copil a adus cu sine anunțul culminant că Dumnezeu îşi întrerupea legăturile sale intime cu Israelul, între Dumnezeu şi poporul Său. exista prin legămînt o legătură mutuală. Acum, Osea i-a semnalat Israelului că această legătură era distrusă. Israelul nu mai era poporul lui Dumnezeu: nici Dumnezeu nu mai era Dumnezeul lui Israel. Legătura legămîntului ajunsese să fie desfăcută. Totuşi, privind departe în viitor, Osea a introdus o rază de speranță în perspectivele abandonării totale de către Dumnezeu. Sentința împotriva lui Israel avea să fie executată în prezent dar, va veni o zi cînd Israelul şi Iuda vor fi strînse în propria lor țară sub un singur conducător. Această mulțime nenumărată va fi identificată drept „copiii Dumnezeului celui viu".

Osea a revenit apoi la problemele contemporane. Speranța restaurării finale nu avea nevoie de o accentuare deosebită, acum cînd generația lui era pe cale de a pierde bunăvoința lui Dumnezeu. Formula legată de divorț (2:2) arată că prorocul şi-a desfăcut căsătoria cu Gomera cea adulteră. în mod similar Israelul se face vinovat de adulter datorită trecutului său întunecat. Griul, vinul, uleiul, argintul şi aurul pe care le primiseră prin bunăvoința lui Dumnezeu au fost folosite de israeliți ca jertfe pentru Baal. Israel, după cum a arătat-o comportarea sa, nu a „cunoscut" sau nu şi-a dat seama că Dumnezeu a acordat toate aceste lucruri bune poporului legămîntului Său.[16] Acum, Dumnezeu va veni asupra lor cu judecată. Toate festivitățile religioase urmau să înceteze. Israelul va fi pedepsit pentru apostazia lui fiind dezrădăcinat şi exilat — părăsit de Dumnezeu.

Viitorul era dezvăluit încă o dată. La timpul cuvenit, Dumnezeu îşi va arăta îndurarea restaurînd Israelul (2:14-23). Vine ziua cînd legămîntul va fi reînnoit, astfel că el se va bucura din nou de binecuvîntarea divină, ca popor al lui Dumnezeu. Acest angajament a fost confirmat chiar prin experiența lui Osea (3:1-5). Prorocului i s-a cerut să-şi caute nevasta şi să o reintegreze în familie. Dar unde se afla ea? Ce se întîmplase? Este evident că ea depăşise orice limită a imoralității, astfel încît nimeni nu o dorea. Osea a

găsit-o în piață, fiind oferită spre vînzare licitatorului care oferea prețul cel mai mare.[17] Depăşindu-şi cu mult obligațiile legale şi morale, el a plătit prețul şi i-a acordat dragostea, reînnoindu-şi jurămintele de căsătorie. Această acțiune simboliza dragostea lui Dumnezeu către Israelul adulter. Promisiunea simplă a lui Dumnezeu este că în zilele de pe urmă, Israelul va fi iarăşi restaurat sub conducerea împăratului lor, David.

Ce învinuire îi aducea Dumnezeu, Israelului? Limbajul blasfemiator, minciuna, uciderea, furtul, adulterul şi crima — toate acestea erau simptome ale eşecului lui Israel în a-L cunoaşte şi mărturisi pe Dumnezeu. Oamenii nesocotiseră legea lui Dumnezeu,[18] de aceea Dumnezeu îi respingea. Prin idolatria lui, Efraim era mai rău decît o prostituată.[19] Preoții şi prorocii decăzuseră deopotrivă, astfel că Iuda a fost avertizată să nu se lase contaminată de Efraim. Preotul, împăratul şi poporul erau atenționați că urma să vină judecata (5:1). în timp ce trîmbițele sunau alarma în întreaga țară, Dumnezeu avertiza Israelul că era pe cale să-l părăsească. El nu-L căutase pe Domnul ci se îndreptase către Asiria pentru ajutor. Dumnezeu îl părăsea pe Israel pînă în vremea cînd acesta îl va căuta cu sinceritate (6:1-3).

Ce va face Dumnezeu cu Efraim? Această întrebare a adus în centrul atenției, discuția obiectivă cuprinsă în 6:4-10:15. Această secțiune reflectă mesajul lui Osea în deceniile cînd Efraim se afla în procesul dezintegrării sub înaintarea zdrobitoare a maşinii de război asiriene. Treptat, norii exilului au aruncat o umbră deasă pentru Efraim, întunecînd şi ultimele raze de speranță națională a lui Israel.
în legătura legămîntului, dragostea lui Israel pentru Dumnezeu oscilase frecvent. Dumnezeu a încercat în repetate rînduri să-Şi întoarcă poporul de pe căile rătăcirii, trimițînd proroci care să-1 mustre. Alte ori a venit asupra lor cu nenorociri şi judecată. Totuşi ei continuau să aducă jertfe în locul dragostei şi fidelității adevărate. Ce descoperea Dumnezeu cînd îi restabilea după mustrare? Faptele nelegiuite, înşelăciunea, jaful, beția — acestea îi provoacă lui Dumnezeu acelaşi dezgust, ca o turtă pe jumătate coaptă. Nimeni din Israel nu-L caută cu adevărat pe Dumnezeu. Efraim era prea mîndru. Acționînd ca o turturică uşor de amăgit, oficialii căutau să-şi asigure ajutorul Egiptului sau Asiriei pe cale diplomatică, sperînd ca în felul acesta să evite judecata lui Dumnezeu. în loc de a se baza pe Dumnezeu, ei continuau să-şi arate dependența față de Baal. Ce putea face Dumnezeu decît să-şi execute sentința asupra acestui popor apostat? O altă acuzație la adresa lui Israel era că împărații fuseseră întronați fără aprobarea lui Dumnezeu. Făcîndu-şi idoli, oamenii au desconsiderat

Decalogul care limita clar adeziunea şi loialitatea lor numai faţă de Dumnezeu care-i izbăvise din robia egipteană.[20] De asemenea, mărirea numărului altarelor şi jertfelor nu era pe placul lui Dumnezeu atîta timp cît nu era însoţită de atitudinea cuvenită. Ipocrizia religioasă din vremea lui Osea îi era cunoscută lui Dumnezeu. Din cauza răutăţii excesive, lui Israel îi erau rezervate moartea şi distrugerea. împăratul va fi exterminat cu desăvîrşire odată cu distrugerea regatului (8:1-10:15).

Cum s-ar putea manifesta dragostea veşnică şi dreptatea lui Dumnezeu către Israelul apostat? Ar putea Dumnezeu să-Şi părăsească şi să-Şi uite complet poporul? Decizia în această problemă este dată în 11:1-14:9. '

Israel era fiul lui Dumnezeu.[21] Dumnezeu îşi confirmase legămîntul cu israeliţii în Egipt, eliberîndu-i din robie. Dumnezeu S-a îngrijit de Israel după cum un tată îşi învaţă copilul să meargă în picioare, îi asigură toate cele necesare şi îi acordă o dragoste nemăsurată. Acum oamenii au păcătuit şi trebuie să fie pedepsiţi. Pedeapsa trebuie să vină, dar ei nu se vor întoarce în Egipt. Ţara exilului lor va fi Asiria.[22]

Dezbătînd încă problema dragostei paterne plină de milă pentru un fiu îndărătnic, mesajul profetic trece de la ameninţare la promisiune prin întrebarea, „Cum să te părăsesc, Efraime?" Problema este soluţionată prin trimiterea lui Israel în exil, cu asigurarea că el se va întoarce. Atît Iuda cît şi Efraim sînt vinovaţi pentru că s-au bazat pe ajutorul Egiptului şi Asiriei. Israelul a provocat mînia lui Dumnezeu devenind pentru El un motiv de ruşine. Un timp, Dumnezeu va fi pentru naţiune ca un leu care sfîşie, executînd sentinţa hotărîtă pentru ea. Lucrul acesta nu poate fi schimbat, însă în viitor Dumnezeu va veni în ajutorul naţiunii. Această promisiune i-a adus lui Israel consolare şi optimism în zilele întunecoase ale exilului.

Osea a dat poporului său o formulă simplă de întoarcere la Dumnezeu: părăseşte-ţi idolii, transferă-ţi credinţa sau încrederea de la Asiria către Dumnezeu şi mărturiseşte-ţi nelegiuirile. Cel orfan va găsi milă numai la Dumnezeu (14:1-4).

Speranţa finală constă în restaurarea lui Israel. Va veni ziua cînd idolii vor fi părăsiţi, iar devotamentul faţă de Dumnezeu va stăpîni pe deplin. Restabilit în propria lui ţară, Israelul se va bucura iarăşi de prosperitate materială şi binecuvîntări divine.

[1] Jona trăia la Gat-Hefer, la vreo cinci kilometri nord de Nazaret.

[2] In mod curent o tratare populară a cărţii lui Iona constă în a o considera o povestire scrisă pentru

propagandă religioasă, probabil în secolul patru î.e.n. Conf. B. W. Anderson, „Undertandmg the Old Testament" (Englewood Cliffs, 1957), pag. 503-504. Pentru o tratare mai pretenţioasă, a se vedea R. H. Pfeiffer, „Introduction to the Old Testament", pag. 587 şi cont. Aage Bentzen, „Introduction to the Old Testament", voi. II (ed. a 2-a, 1952), pag. 144-147, o consideră alături de Bewer, o parabolă.

Pentru apărarea cărţii lui Iona ca înregistrare istorică a se vedea A. CH. Aalders, „The Problem of the Book of Jonah" (Londra :Tyndale Press, 1948), şi E. J. Young, „An Introduction to the Old Testament", pag. 254-258. Pentru o interpretare istorică reprezentativă a se vedea Frank E. Gaebelein, „The Servant and the Dove" (New York : Our Hope Press, 1946), pag. 51-143. Keil şi Delitzsch, „Commentary on the Minor Prophets", voi. I, pag. 379-417. E. B. Pusey, „The Minor Prophets", voi. I (New York : Funk and Wagnalls, 1885), pag. 371-427.

[3] Aceasta nu era în mod necesar o balenă, ci un „peşte mare", Iona 1:17, sau un uriaş monstru marin, Matei 12:40. Ca analogie modernă a experienţei lui Iona, remarcaţi relatarea lui John Ambrose Wilson, conform căreia lîngă insulele Falklanduncaşalot a înghiţit un membru al echipajului unei nave care a fost salvat trei zile mai tirziu, şi-a recăpătat cunoştinţa şi apoi a trăit fără a avea probleme de sănătate. Conf. „PrincetonTheological Review",: „The Songof the Prophet Jonah", XXV(1927), 636. Asupra posibilităţii ca o balenă să poată înghiţi un om, a se vedea Articolul „How toTest the Story of Jonah" de G. Macloskie în „Biblioteca Sacra", LXXII, 336.

[4] „Ninive, marea cetate" — include centrul propriu-zis şi suburbiile. Din 1100 î.e.n. Ninive a fost una din reşedinţele regale. După 722, Sargon II a trasformat-oîn capitală şi ea a continuat să fie prima cetate asiriană pînă la căderea ei în 612 î.e.n.

[5] Gaebelin riscă opinia că împăratul asirian în cauză este fie Adadnirari III, cea. 811-782, fie Salmanasar IV, cea. 782-772. Conf., op. cit., pag. 119.

[6] Conform acţiunii lui Dumnezeu întrecut, Dumnezeu 1-a asigurat pe Avraam căSodomaşiGomora ar fi fost cruţate de dragul a zece oameni neprihăniţi, Gen. 18. Conf. şi Exod 32 şi I Regi 21:29, cînd prin mila Sa, Dumnezeu a amînat judecata.

[7] A se vedea Gaebelein, pag. 129. Conf. şi I Regi 19:4; Ieremia 20; Iov 3.

[8] E. B. Pusey, „The Mino Prophts", voi. I (New York : Funk and Wagnalls, 1885), pag. 426 estimează populaţia cetăţii Ninive la 600000.

[9] Tradiţia după care Iona a fost înmormîntat pe colina Nebii Yunus, marcată de o moschee pe locul

cetății Ninive este lipsită de suport istoric. D. W. B. Robinsonîn articolul său despre „Iona", sugerează că această carte ar fi putut să fie scrisă în Regatul de Nord de către Iona, înainte de 21 î.e.n. Conf. „The New Bible Commentary", pag. 715.

[10] înțepînd fructul de sicomor asemănător smochinei, insectele dinăuntru erau eliberate iar procesul de coacere se accelera.

[1'] Este universal acceptat de cercetători, faptul că Amos a prorocit în vremea lui Ieroboam II. Domnia acestuia s-a încheiat în 753 î.e.n., conform lui E. R. Thiele, „The Mysterious Numbers of the Hebrew Kings", pag. 70. W. F. Albright, „The Biblival Period", pag. 37, datează domnia lui Ieroboam cea. 786-746.

[13] Aage Bentzen, op. cit., pag. 139, sugerează că această carte a fost compilată în Iuda, deoarece Ozia este menționat înaintea lui Ieroboam în 1:1.

[14] îndemnul de a se pregăti pentru întîlnirea cu Dumnezeu, 4:12, nu reprezintă încă o „șansă". Deoarece disprețuiseră mila divină, ei erau avertizați solemn să se întărească în vederea pedepsei lui Dumnezeu.

[15] Cu siguranță că pentru căsătoria lui Osea şi naşterea celor trei copii trebuie rezervată o perioadă minimă de trei pînă la zece ani. Nu se arată cît de mult din această perioadă s-a suprapus domniei lui Ieroboam. Considerînd data finală a lui Ieroboam în 753 î.e.n., ar părea rezonabil să datăm începutul lucrării lui Osea la aproximativ 760 î.e.n.

[16] Cuvîntul „a cunoaşte" sau „cunoştință" este frecvent folosit de Osea şi nu se referă doar la o înțelegere intelectuală. Problema este că oamenii nu-şi conformează viața cerințelor lui Dumnezeu.

[17] Este posibil ca ea să fi devenit sclava concubină a altui bărbat sau probabil că s-a întors la tatăl ei, căruia Osea i-a plătit un al doilea preț de căsătorie.

[18] Conf Exod 19:1-6, unde ascultarea este cheia relației corecte a lui Israel cu Dumnezeu, ca popor sfînt.

[19] Osea foloseşte frecvent cuvîntul „Efraim" pentru a desemna Regatul de Nord în contrast cu Iuda. Legămîntul a fost încheiat în vremurile mozaice cu întreaga națiune. Diviziunea politică din 931 şi încă existentă în vremea lui Osea nu va exista în perioada restaurării. Cf. şi lui Ezechiel 37.

[20] Conform avertismentelor date de Moise în Deut. 28:15-68.
[21] Aici Dumnezeu este descris ca un tată milostiv care-Şi iubeşte fiul, în timp ce înainte legământul lui Dumnezeu cu Israel era exprimat figurativ printr-o legătură matrimonială.
« Comparaţi versiunile A.S. V. şi R.S.V. pentru Osea 11:5. Prima urmează textul ebraic, redînd„Nu se va întoarce în Egipt"'. A doua omite cuvîntul „nu", urmînd textul grecesc.

CAPITOLUL XXIII
Avertismente pentru Iuda

Pe cine a folosit Dumnezeu pentru a preveni poporul din Iuda de judecata ce avea să vină? Dintre profeţii mari s-au distins Isaia şi Ieremia, fiecare servindu-şi generaţia mai mult de patruzeci de ani. Ca profeţi mici s-au ridicat Ioel, Mica şi Ţefania ale căror voci s-au făcut auzite în Regatul de Sud. Avînd răspunderea dată de Dumnezeu de a lega mesajele profetice de evenimentele contemporane, ei au înfruntat problemele cu care se confrunta generaţia lor, concluzionînd cu o promisiune de restaurare.

Ioel — ziua crucială a Domnului — 1:1-3:21

Profetul Ioel ne este cunoscut în afara cărţii care-i poartă numele. Chiar şi în această carte, singura informaţie care ni se dă este numele tatălui său. Predicile sale-i oglindesc o slujire publică în ţinutul lui Iuda.[1] Data activităţii profetice a lui Ioel este dificil de stabilit.[2] El se referă la Filistia, Fenicia, Egipt şi Edom ca naţiuni contemporane. Templul se înalţă în Ierusalim, iar conducătorii importanţi din Iuda sînt preoţii şi bătrînii. O invazie de lăcuste extrem de distructivă îl aduce pe Ioel în scenă, cu un mesaj escatologic. Nici una din aceste referinţe nu este concludentă pentru stabilirea vremii lucrării lui Ioel. Datele sugerate se încadrează între domnia lui Ioas şi perioada postexilică (850-350 î.e.n.).

Următoarea analiză caută să pună în evidenţă dezvoltarea mesajului lui Ioel:

I. Invazia de lăcuste	1:1-12
II. Povaţă şi mijlocire	1:13-20
III. Avertisment şi îndemn	2:1-17
IV. Răspunsul şi promisiunea lui Dumnezeu	2:18-32
V. Judecata şi binecuvîntarea universală	3:1-21

O invazie de lăcuste este un motiv important de alarmă. Deşi o asemenea devastare nu era fără precedent în ţinutul lui Iuda, aceasta trebuie să fi fost neobişnuit de gravă. Copacii sînt desfrunziţi, cîmpurile rămîn pustii, iar oamenii sînt îngroziţi descoperind brusc că au rămas fără hrană. Atît de săracă este Iuda încît, nici măcar jertfele prescrise nu mai sînt aduse la casa Domului. In această situaţie disperată, Ioel vorbeşte cu convingere în numele lui Dumnezeu, aducînd un mesaj adecvat şi oportun. Lamentaţiile, învelirea în saci, adunarea publică pentru post — toate sînt conform ordinii divine. In trezirea produsă de această invazie de lăcuste, care a lăsat pînă şi vieţuitoarele cîmpului să piară, era imperativ ca poporul să recunoască o judecată divină. Profetul Ioel recurge apoi la rugăciunea de mijlocire.

Deşi această devastare era înspăimîntătoare, Sionul va avea o zi mai mare de judecată, Ziua Domnului (2:1-11). Ioel cere ca trîmbiţele să sune alarma. Focul distrugător precede şi urmează armata distrugerii, care se îndreaptă spre cetatea Sionului. Cerurile şi pămîntul se cutremură, iar luminile cereşti pălesc, cînd Dumnezeu vine să-Şi împlinească judecata în Sion. Tînguindu-se, prorocul pune întrebarea referitoare la această mare şi înspăimîntătoare zi a Domnului — cine o poate oare îndura —?

Dar încă mai este timp pentru pocăinţă şi pentru a căuta iertarea lui Dumnezeu (2:12-17). Oare Dumnezeu nu-i va salva pe cei care cer cu căinţă iertare? Oare nu-Şi va extinde Dumnezeu mila Sa pentru a evita ocara lui Iuda printre naţiuni?

Răspunsul lui Dumnezeu aduce asigurarea unei binecuvîntări nemăsurate (2:18-27). încă o dată pămîntul se va bucura de recolte abundente. Ploaia timpurie şi tîrzie se va întoarce, Astfel încît vor predomina anotimpurile roditoare. Recoltele peste măsură de bogate vor face ca Israelul să-L recunoască pe Dumnezeu şi să se bucure înaintea Sa. înainte de vremea sfîrşitului, Dumnezeu îşi va revărsa Duhul. Visele şi vedeniile se vor înmulţi. Oamenii vor chema Numele Domnului şi vor fi izbăviţi. După aceste vremuri de odihnă, Soarele se va întuneca, iar Luna va deveni însîngerată. Ioel nu indică nicăieri cît vor dura aceste vremuri de împrospătare prin lucrarea Duhului, dar el ne dă evenimentul final. Această perioadă de binecuvîntare va fi urmată de minuni în ceruri. în ziua restaurării lui Iuda, toate naţiunile vor fi adunate în valea lui Iosafat pentru judecată.[3] Păgînii au împrăştiat Israelul, au împărţit ţara şi au tras la sorţi pentru poporul lui Dumnezeu. Fenicia şi Filistia sînt învinuite de înrobirea locuitorilor din Iuda pentru a-i vinde grecilor, ele alături de toate celelalte naţiuni sînt anunţate să se pregătească de război în

valea lui Iosafat, unde Dumnezeu va sta la judecată cu mulţimi nenumărate. Răutatea lor a atins limitele îndurării lui Dumnezeu. El va veni în Sion pentru a răzbuna sîngele poporului Său. Cerurile şi Pămîntul se vor cutremura, iar Soarele, Luna şi stelele vor refuza să strălucească atunci cînd cei răi vor fi distruşi. Israeliţii vor stăpîni din nou Sionul şi-L vor recunoaşte pe Domnul ca Dumnezeul lor. Un izvor va ieşi din Templu şi va uda ţara, într-o vreme de prosperitate şi binecuvîntare. Prin contrast, Egiptul şi Edomul vor fi pustiite. Israelul se va bucura de ţara sa pentru totdeauna, cînd Domnul Dumnezeu va locui în această cetate sfîntă a Sionului iar străinii nu vor mai trece prin Ierusalim.

Mica — refomator în vremuri tulburi — 1:1-7:20

în ziua de glorie a dominaţiei asiriene asupra Siriei şi Palestinei, în Iuda apare pe scenă, prorocul Mica. El şi-a continuat misiunea din zilele lui Iotam (aprox. 740 î.e.n.) pînă la începutul secolului. în timpul domniei lui Ezechia, el a fost umbrit de colegul său, Isaia.

Cînd Mica şi-a făcut apariţia, soarele apunea peste era de prosperitate şi prestigiu internaţional al lui Iuda. Ozia, ale cărui interese comerciale penetraseră în Arabia şi a cărui putere militară provoca armatele Asiriei ce

înaintau dinspre nord, a murit în 740 î.e.n. Iotam a menţinut status qou-ul, timp de mai mulți ani, în vreme ce Pecah a dus în Samaria o politică anti-asiriană. Prin 735 î.e.n., partidul pro-asirian din Ierusalim 1-a instaurat pe Ahaz pe tronul davidic. în decursul cîtorva ani, acest tînăr împărat a încheiat o alianță cu Asiria care în esență îl făcea vasal al lui Tiglat-Pileser **III.** în decursul celor două decenii ale acestei legături iudeo-asiriene, regatele Siriei şi Israelului au cedat presiunii asiriene.

în această perioadă de confuzie — probabil curînd după moartea lui Ozia — Mica a răspuns chemării profetice. Crizele repetate au dezorganizat balanța puterii dintre națiunile Palestinei şi Siria, timp în care asirienii îşi extindeau imperiul. în mesajul său introductiv către locuitorii Regatului de Sud, Mica prezice atît căderea Samariei cît şi ditrugerea Ierusalimului. Deşi nu sînt indicate precis ocaziile predicării lui, cartea reprezintă fără îndoială esența mesajului său, în vremea domniilor lui Iotam, Ahaz şi Ezechia. Prezicerea referitoare la Samaria ar fi putut fi dată încă din vremea domniei lui Iotam. Corupția şi idolatria reflectate în întreaga carte pot fi puse în legătură cu gradul scăzut de imoralitate şi interes religios din vremea lui Ahaz. Rămîne o incertitudine timpul cît a continuat Mica în vremea domniei lui Ezechia.[4]

Odată cu urcarea la tron a lui Ezechia în 716 î.e.n. în Iuda a început o nouă eră. Plata tributului şi practicarea cultului păgîn în Templu, promovate de Ahaz, deveniseră în această vreme nepopulare. Noul rege a pus capăt politicii pacifiste faţă de Asiria. A fost ajutat şi de faptul că Sargon cu armatele sale era ocupat în alte părţi ale vastului său imperiu, într-un spirit de naţionalism, Ezechia a elaborat un puternic program de apărare. Pe lîngă extinderea şi fortificarea zidurilor Ierusalimului (II Cronici 32:5), el a asigurat o bună aprovizionare cu apă, construind tunelul Siloam — care şi astăzi constituie o atracţie turistică. Binecunoscuta inscripţie a acestui tunel, prezentă în muzeul din Istambul este o mărturie a eforturilor lui Ezechia.

Politica religioasă inaugurată de Ezechia era atît de drastică şi eficientă încît pe bună dreptate a ajuns să fie considerată drept cea mai de seamă reformă din istoria lui Iuda (II Regi 18). Altarele, stîlpii sacri şi idolii au fost dărîmaţi. Chiar Nehuştan, şarpele de aramă făcut de Moise a fost distrus întrucît devenise un obiect de venerație şi închinare. După toate probabilităţile, obiectele asiriene de cult au fost şi ele îndepărtate din Templu. Prin aceste reforme s-a curăţat drumul întoarcerii lui Israel la închinarea faţă de Dumnezeu după cum era prescris în lege.

In vremuri ca acestea, în ţinutul lui Iuda trăia Mica. Oraşul lui de origine era satul Moreşet-Gat, aflat la aproximativ patruzeci de kilometri sud-vest de Ierusalim.[5] Este posibil ca el să-şi fi văzut naţiunea înghiţită de asirieni în vremea lui Sanherib. Ameninţării din 701 asupra Ierusalimului i s-a pus brusc capăt printr-o izbăvire deosebită înregistrată în Cronici, Regi şi Isaia. Nu se ştie în ce măsură Mica a fost personal implicat în aceste evenimente cruciale.

In afară de graniţa cărţii care-i poartă numele, profetul Mica este menţionat numai o singură dată în Vechiul Testament. Cu aproape un secol mai tîrziu, Ieremia aduce mărturie asupra sentinţei de judecată a lui Mica (Ieremia 26:18-19).

Datorită repetatelor crize ce aveau loc în Iuda şi în naţiunile înconjurătoare, fără îndoială că Mica a avut numeroase ocazii de a-şi ridica vocea ca profet. Implicaţiile religioase şi politice ale expansiuni deliberate şi ferme ale puterii asiriene în Palestina, reclamau o lucrare îndrăzneaţă a unor bărbaţi curajoşi ca Mica şi Isaia. Deşi niciunul nu se referă la celălalt, fără îndoială că ei au fost asociaţi în îndatoririle lor profetice. Această posibilitate este atît de rezonabilă, încît se presupune că Mica era discipol al lui Isaia. Pasajul clasic al restaurării Sionului este comun ambelor cărţi.[6] De asemenea, se presupune că Mica era un profet

rustic, cu o misiune rurală, în timp ce Isaia care crescuse în oraş, şi-a închinat eforturile profetice populaţiei şi curţii din Ierusallim.

în asemenea vremuri tulburi, Mica a scos în evinenţă fără frică relele predominante în Samaria şi Ierusalim. La fel ca Amos, el nu ezită să-i denunţe pe proprietarii de pămînturi şi pe conducători de asuprirea săracilor. Alături de Isaia, el anunţă judecata viitoare cît şi speranţele de restaurare ale[1] Sionului şi naţiunii sale.

Mai numeroase decît în multe alte cărţi profetice sînt prezicerile specifice ale lui Mica şi împlinirile lor. El vorbeşte despre judecata Samariei şi Ierusalimului, despre exilul ambelor regate, despre restaurarea lui Israel, despre perioada ideală de pace absolută şi despre venirea unui împărat-Păstor care se va naşte în Betleem. Unele dintre acestea deja au devenit istorie, în timp ce altele îşi aşteaptă încă împlinirea.

Următoarea schiţă serveşte ca introducere la o analiză mai precisă a mesajului lui Mica:

I. învinuiri împotriva Samariei şi Ierusalimului	1:1-16
II. Conducătorii condamnaţi	2:1-3:12
III. Restaurarea Sionului	4:1-5:1

IV. împăratul-păstor din Betleem 5:2-15
V. Condiții contemporane față de condiții viitoare 6:1-7:20

în introducerea sa, Mica se preocupă de capitalele lui Iuda şi Israel. Dumnezeu e gata să iasă din locaşul Lui cel sfînt pentru a judeca Israelul, reducînd Samaria la un morman de ruine. Chipurile cioplite vor fi sfărîmate iar idolii distruşi (1:1-7). înțelegînd că Ierusalimul este vizat de o soartă asemănătoare, Mica se jeluieşte. El îşi afişează deschis mîhnirea, lăsîndu-şi deoparte haina şi mergînd în picioarele goale. întrucît această calamitate se va întinde pînă la poarta Ierusalimului, oamenii lui Iuda sînt preveniți să se pregătească pentru exil (1:8-16).

Printr-o analiză incisivă, Mica dezvăluie mijloacele perfide folosite de nobili în exercitarea puterii şi prestigiului lor (2:1-9). Ei pun mîna pe cîmpuri şi case. Ei nesocotesc drepturile de moştenire.[7] Turiştii care le trec granițele sînt jefuiți. Văduvele care nu au pe nimeni pentru a le apăra sînt lăsate pe drumuri.[8] Din toate aceste motive, distrugerea este inevitabilă, dar se dă speranța restaurării unei rămăşiţe (2:10-13). Dumnezeu îşi va aduna poporul şi va avea grijă de el, aşa cum un păstor se îngrijeşte de turma sa. Eliberarea din exil este sigură, prin atotputernicia Domnului, care va merge înainte ca împărat.

Apoi sînt discutați pentru faptele lor rele conducătorii civili. Urînd

binele şi iubind răul, ei se fac vinovaţi de maltratarea săracilor. în consecinţă, Dumnezeu nu-i va asculta. Prorocii conduc poporul în rătăcire făcîndu-şi cunoscut mesajul pentru propriul lor avantaj economic. Va veni ziua cînd prorocii, văzătorii şi ghicitorii vor fi în dizgraţie datorită incapacităţii lor de a obţine un răspuns din partea lui Dumnezeu. Prin contrast, Mica este plin de Duhul Domnului, mustrînd şi prevenindu-şi generaţia pentru păcatele ei. în acelaşi timp, judecătorii emit decizii primind mită, iar preoţii dau învăţătură pentru a fi răsplătiţi. Lipsa de justiţie se face văzută peste tot. Din toate aceste motive, Sionul va fi arat ca un cîmp, iar Ierusalimul redus la un morman de ruine (3:1-12).

Judecata este îngrozitoare şi sigură. Dar Mica se întoarce acum către restaurarea Sionului în ultimele zile. De pe acest munte — condamnat datorită păcatelor lui Iuda — legea va fi adusă la cunoştinţa tuturor naţiunilor. Sionul nu va fi doar capitala lui Iuda, ci punctul central al tuturor naţiunilor. Judecata dreaptă se va impune — săbiile şi lăncile se vor trasforma în unelte agricole. Pacea universală va fi instaurată, iar Israelul se va elibera de frică (4:1-5). Rămăşiţei lui Israel, deşi împrăştiată între toate naţiunile, i se oferă o mîngîiere prin speranţa restaurării. Dumnezeu o va salva din exilul babilonian.[9] în ciuda opoziţiei atîtor naţiuni, Sionul va fi repus în drepturi (4:6-5:1).

Speranţa viitorului victorios al Sionului se bazează pe Conducătorul al cărui loc de naştere este identificat ca fiind Betleemul (5:2-9). Prin rolul său de Păstor şi împărat[10] sînt descrise două aspecte ale caracterului acestui Conducător. Ca Păstor îşi va aduna poporul din ţările exilului şi se va îngriji de el cu blîndeţe oferindu-i păşuni şi adăpost. Pe de altă parte, El va exercita puterea unui rege adunîndu-i din toate naţiunile şi ducîndu-i într-o ţară a păcii. Mica îşi asigură propria sa generaţie că va fi în siguranţă cînd asirienii vor veni pe pămîntul lui Iuda.[11]

Israelul trebuie să fie sigur că în ziua aceea, toate mijloacele de apărare, caii şi carele vor fi distruse. Farmecele, vrăjitoria şi toate formele de idolatrie vor fi şi ele îndepărtate, căci Israelul nu se va mai încrede în ele. în acea zi de răzbunare şi mînie, Dumnezeu îşi va executa judecata asupra tuturor naţiunilor vinovate de neascultare (5:10-15).

După cum arată Mica, în prezent Dumnezeu are o controversă cu poporul Lui (6:1, cont.). Oare Dumnezeu nu i-a izbăvit pe ei din Egipt şi nu le-a arătat mereu faptele Sale miraculoase în folosul lor? I-a adus din ţara robiei şi i-a protejat după aceea, astfel ca ei să cunoască actele Lui de dreptate în interesul lor. Ce scuză pot avea pentru nesocotirea lui Dumnezeu?

Urmează acum întrebarea: Cum poate omul să-I fie plăcut lui Dumnezeu? Oare Dumnezeu Se bucură de multitudinea arderilor de tot, ori de sacrificiul omenesc? Desigur că nu, dacă acestea ţin locul dreptăţii, faptelor de bunătate şi dragoste şi unei atitudini de ascultare umilă în relaţia omului cu Dumnezeu.[12]

Oare ce observă Mica în tiparul comportamental al generaţiei sale? Procedeele păcătoase în afaceri, corupţia morală, idolatrie, ură, mită, luptă, înşelătorie, necinste, amăgire, chiar vărsare de sînge — toate acestea şi multe altele predomină în ţară. Zadarnic caută Mica milă şi dreptate la israeliţi. El înţelege cu pătrundere că nici un număr oricît de mare de jertfe nu poate înlocui în mod eficient practicarea dreptăţii.

Prorocul se întoarce către Dumnezeu pentru rugăciune şi mijlocire (7:7-20). El ştie că Dumnezeu îşi va împlini judecata asupra poporului Său păcătos. în această vreme de suferinţă, Israelul va fi ţinta batjocurii duşmanilor săi. Dar Mica cunoaşte şi promisiunea de restaurare în care găseşte mîngîiere şi speranţă. Vine ziua cînd duşmanul se va simţi ruşinat să întrebe: Unde este Domnul Dumnezeul lui Israel? După cum Dumnezeu a izbăvit Israelul din Egipt, la fel îl va aduna şi din toate naţiunile pentru a-i

oferi siguranță în propria lui țară. în ziua aceea națiunile se vor întoarce către Dumnezeu cu frică şi venerație.
Mica îşi încheie rugăciunea cu o notă de laudă. Prin mila Sa, Dumnezeu va ierta păcatul şi îşi va repune poporul în drepturi. Nu e de mirare că profetul exclamă: „Care Dumnezeu este ca Tine!"
Țefania — ziua mîniei **şi binecuvîntării — 1:1-3:20**
După moartea lui Ezechia, nu numai că adevărata religie din Iuda a intrat în declin, dar ea a fost înlocuită prin idolatrie vădită. Mânase a înălțat altare baalilor, a făcut astartee şi a venerat oastea cerului, folosind chiar templul pentru aceste practici idolatre.[13] Prin jertfirea rituală a fiilor săi, conform obiceiurilor păgîne şi prin vărsarea de sînge nevinovat în Ierusalim, Mânase şi-a condus oamenii în păcate atît de mari încît Iuda era cu mult mai decăzut decît națiunile pe care Dumnezeu le izgonise din Canaan în vremuri trecute.
Curind, vocea lui Isaia care avertiza poporul a fost redusă la tăcere. In relatarea biblică nu se spune dacă el a murit de moarte naturală sau a devenit martir prin planurile nelegiuite ale lui Mânase. Vechiul Testament nu identifică nici profetii care au avut curajul să-şi ridice glasurile, opunîndu-se acestui nemernic împărat al lui Iuda.[14] în orice caz, religia lui

Iuda era atît de imorală încît judecata promisă trebuia să se dezlănțuie negreşit — mai ales că împăratul a continuat să-L provoace pe Dumnezeu. Judecata divină a venit asupra lui Mânase prin luarea lui ca prizonier în Babilon de către asirieni. Aici el s-a pocăit iar cu timpul şi-a redobîndit tronul în Ierusalim. Este greu de stabilit cît de eficient a fost el în îndreptarea răului pe tot cuprinsul lui Iuda, înainte ca domnia lui să se încheie. Fiul său, Amon s-a întors la căile rele ale lui Mânase atrăgînd asupra sa o vină din ce în ce mai mare. In mai puțin de doi ani domnia lui s-a încheiat brusc, prin asasinarea sa (aprox. 740 î.e.n.).

Iosia, moştenitorul tronului a condus Iuda către o reformă religioasă, în vreme ce regele asirian Asurbanipal şi-a îndreptat eforturile către interese culturale şi înăbuşirea răscoalelor babiloniene.

Odată cu moartea regelui asirian, (aprox. 633 î.e.n.) spiritul de nelinişte în întregul Corn de Aur s-a dezlănțuit în revoltă deschisă, oferindu-i lui Iosia posibilitatea de a elibera Iuda de sub influența asiriană. Moartea prematură a lui Iosia în 609 a schimbat viitorul politic al lui Iuda.

Lucrarea profetică a lui Țefania este asociată cu vremea lui Iosia (1:1). în afară de această referință ne lipseşte o dată exactă, dar se pare că el era activ înainte de începerea reformei lui Iosia.[15] Fiind după cît se pare un descendent al lui Zedechia, Țefania a crescut probabil sub influența aceloraşi profesori care l-au instruit şi îndrumat pe Iosia în primii săi ani de viață. Desigur că nu este lipsit de logică să-i atribuim acestui proroc stimularea mişcării reformiste conduse de Iosia. Familiarizarea lui Țefania cu Ierusalimul sugerează posibilitatea ca el să fi fost un cetățean al capitalei lui Iuda. Vorbind propriului său popor, el aduce un semnal de alarmă care trebuie să fi trezit la acțiune chiar şi pe omul cel mai mulțumit de sine. Ca un sunet de trompetă, Țefania îşi ridică vocea zguduindu-i pe locuitorii indolenți din Iuda. Ziua Domnului este aproape. Este o zi de judecată. După toate probabilitățile, Țefania cunoştea prezicerile lui Amos, Isaia şi ale altor proroci anteriori, asupra soartei Ierusalimului. Trecuse peste o jumătate de veac de cînd Isaia îl avertizase explicit pe Ezechia că urmaşii lui şi bogăția Ierusalimului vor fi duse în Babilon. Pe lîngă acuzarea lui Iuda de idolatrie vădită şi vărsare de sînge, Țefania a semnalat situația internațională instabilă, rău prevestitoare, din zona Tigru-Eufrat. Un mesaj atît de pătrunzător trebuie să-i fi îngrijorat profund pe toți cetățenii Ierusalimului. Pieirea fiind atît de aproape, profetul nu arată doar implicațiile imediate, ci atrage atenția şi asupra vremii finale cînd se va da socoteală, în ziua Domnului. El descrie printr-un scurt mesaj, judecata care se extinde asupra întregii lumi.

AVERTISMENTE PENTRU IUDA

Cartea lui Țefania poate fi rezumată după cum urmează:

I. Pieirea iminentă a Ierusalimului	1:1-18
II. Sfera judecății lui Dumnezeu	2:1-3:8
III. Restaurare şi binecuvîntare	3:9-20

Neînfricatul Țefania îşi începe lucrarea profetică anunțînd ziua judecății finale a celor răi (1:2-3). în acea zi, atît omul cît şi animalele vor fi nimicite de pe fața pămîntului.

Vorbind generației sale, profetul declară că Ierusalimul va fi distrus. Religia naturalistă a lui Baal este sortită pieirii. El atrage atenția în mod solemn poporului său, să se supună cu umilință judecăților divine care-i aşteaptă. El face o descriere vie a faptului că Dumnezeu îi va sacrifica pe conducătorii lui Iuda care sînt răspunzători pentru necinstea şi violența existentă. Această pedeapsă îi vizează şi pe oamenii care îl nesocotesc pe Dumnezeu şi nu respectă legea.[16] In ziua mîniei lui Dumnezeu nu există scăpare pentru Ierusalim şi nici pentru întregul Pămînt (1:17-18).

Țefania cere poporului să caute neprihănirea şi smerenia înainte de venirea acestei zile a mîniei (2:1-2). însuşi acest avertisment este un semn de îndurare, oferindu-le încă o ocazie de a se întoarce către Dumnezeu cu

pocăinţă.
Printr-o imagine panoramică, prorocul descrie judecata lui Dumnezeu asupra cetăţilor Filistiei. Din cauza batjocoririi lui Iuda, moabiţii şi amoniţii vor avea soarta Sodomei şi Gomorei. Şi Etiopia e destinată distrugerii. Chiar şi Ninive, mîndra cetate asiriană este pe punctul de a fi transformată în ruine şi lăsată în voia fiarelor sălbatice. Cu atît mai mult merită pedeapsa Ierusalimul (3:1-8). în loc de a se încrede în Dumnezeu, slujbaşii, judecătorii prorocii şi preoţii au dus poporul în rătăcire. Cunoscînd decizia lui Dumnezeu de a distruge toate naţiunile în mînia Sa geloasă, Ţefania încearcă încă o dată să trezească Ierusalimul în speranţa de a îndepărta judecata hotărîtă de Dumnezeu.
Pe acest fundal întunecat, Ţefania exprimă speranţa restaurării. Va veni vremea cînd popoare din ţări îndepărtate vor chema numele Domnului, cînd cei mîndri şi trufaşi vor fi exilaţi din Ierusalim. Cel umil şi modest va trăi în pace şi siguranţă alături de rămăşiţa lui Israel, sub conducerea Domnului, împăratul lor. Triumfător asupra tuturor duşmanilor săi, Israelul se va bucura din nou de plinătatea binecuvîntărilor lui Dumnezeu, în propria sa ţară unde va domni pacea şi neprihănirea.

' Arvid S. Kapelrud, „Joel Studies" (Uppsala, 1948), pag. 11. Cf. 1:14 şi altor versete.
[2] Ibid, pag. 18 1-192, oferă o excelentă analiză a problemelor datării lui Ioel. Deşi favorizează data aproximativă ca fiind 600 î.e.n., autorul admite că problema cea mai grea o constituie datarea perioadei lucrării lui Ioel. Lipsesc aluziile directe la această perioadă, astfel că sugestiile asupra oricărei date depind de dovezi adiacente.
[3] Iosafat înseamnă „Iehova judecă". Identificarea acestei văi este nesigură. Cf. 3:14 care se referă la acelaşi loc numindu-1 valea judecății.
[4] Aage Bentzen, „Introduction tothe Old Testament", pag. 147, sugerează cea. 724-711 ca perioadă a lucrării lui Mica.
[5] Acest sat se afla în Shaphelah la vreo 270 km. de Tecoa, orașul de origine al lui Amos. Prin această cîmpie treceau frecvent armatele şi caravanele comerciale. în 734,711, 701 şi alte dați, asirienii au înaintat pînă în această zonă.
[6] Cf. Mica 4:1-5 şi Isaia 2:1-4.
[7] Cf. Numeri 27:11, Levitic 25:8 şi cont., Deuteronom 27:17.
[8] Remarcați grija pentru orfani şi văduve din Exod 22:22 şi Deuteronom 27:19. Cf. şi lui Isaia 1:17.
[9] Aceasta este o prezicere remarcabilă, întrucît în vremea lui Mica, Asiria era cea mai mare putere.
[10] Conf. Mica 2:11-12.
[11] Conf. A. Frazer şi Stephen-Hodge, articolul intitulat „Micah", în „The New Bible Commentary", ed. F. Davidson, pag. 724. Iuda avea motive să se teamă de o invazie asiriană.
[12] Mica condamnă sacrificiul ca substitut pentru ascultare. Cf. Exod 19:1-5, unde Dumnezeu, în legătura bazată pe legămînt cere ascultare. Jertfa adusă de cel ascultător şi cu inima zdrobită este acceptată, Psalm 51:17-19.
[13] II Regi 21:1-18 şi II Cronici 33:1-20.
[14] Conf. II Regi 21:11.
[15] în mod curent cei mai mulți cercetători îl datează pe Țefania în vremea domniei lui Iosia înainte de 621 î.e.n. Pentru unele discuții reprezentative, a se vedea E.J. Young, „Introduction tothe Old Testament", pag. 265-267 şi R. H. Pfeiffer, „Introduction to the Old Testament", pag. 600-601. Pentru datarea lui Țefania în timpul domniei lui Ioiachim, a se vedea Eduard KSnig, „Einleitung in das Alte Testament" (Bonn, 1893), pag. 352-354 şi J. P. Hyatt în „Journal of Near Eastern Studies", VII (1948), 25-29.
[16] Conf. Deuteronom 28:29, 52.

CAPITOLUL XXIV
Profeții despre națiuni străine

Trei profeți mici atrag fiecare atenția asupra cîte unei națiuni străine: Obadia asupra Edomului, Naum asupra Asiriei şi Habacuc asupra Caldeei. Spre deosebire de Isaia, Amos şi alți proroci, autorii acestor profeții abia se referă la alte națiuni. Ei îşi încurajează sau mustră propriul popor pe calea contrastului sau comparației.

Cele trei cărți nu oferă informații care ar putea satisface curiozitatea cu privire la viața personală a profetilor. In acelaşi timp, referirile limitate la evenimentele contemporane fac imposibilă certitudinea în datarea carierelor lor. Prin urmare încadrarea acestor bărbați în vremea în care au trăit prezintă probleme.

Obadia — Mîndria Edomului — 1-21

Obadia este cea mai scurtă carte a Vechiului Testament. Nu avem indicii asupra profetului, cu excepția numelui său şi nu există nici o bază pentru identificarea lui cu vreo altă persoană purtînd acelaşi nume. Datele sugerate pentru lucrarea lui Obadia bazate pe conținutul prezicerilor sale, sînt cuprinse între vremea lui Amos şi ultima parte a vremii lui Ieremia.

Profetia se împarte în patru secțiuni:

I. Poziția invulnerabilă a Edomului ver. 1-9
II. Nenorocirile Ierusalimului ver. 10-14
III. Soarta Edomului ver. 15-16
IV Triumful lui Israel asupra Edomului ver. 17-21

Edomul este mîndru. Aflați în siguranță în fortăreața lor stîncoasă inexpugnabilă, edomiții adoptă atitudinea celor care sînt mai presus de pericolul invaziei şi cuceririi. Nu numai că ei se laudă cu siguranța pe care o au în fortăreața lor naturală, dar se mîndresc şi cu înțelepciunea lor. Cu

toate că se complac în credință că nimic nu li se va întîmpla, umilirea lor de către Dumnezeu este iminentă. Probabil că hoții ar fura doar cît le trebuie, iar culegătorii de vie ar mai lăsa struguri, însă Edomul urmează a fi prădat de confederații care îi cunosc cu siguranță comorile lui ascunse. înşelați de aliați şi de prieteni, edomiții vor ajunge să înțeleagă că nici înțelepciunea şi nici puterea nu-i poate salva (ver. 1-9).
Este oare justificată această judecată a Edomului? învinuirile împotriva lui sînt afirmate clar. în ziua nenorocirii Ierusalimului,[1] edomiții au jubilat şi chiar i-au predat inamicului pe fugari, făcîndu-se vinovați de nedreptăți flagrante (10-14).
Toate națiunile vor da socote'ală în ziua Domnului. însă Obadia este cu deosebire preocupat de Edom şi legătura lui cu starea finală a lui Iuda. Edomul va fi judecat pentru faptele sale. El va bea paharul mîniei şi va apune ca şi cum n-ar fi existat niciodată (15-16).
Prin contrast, Muntele Sion va fi întemeiat. în vreme ce Edomul va dispărea fără nici un supraviețuitor, israeliții vor fi restabiliți în siguranță în propria lor țară — de la Negheb în sud pînă la Sarepta în Nord — avîndu-L pe Domnul drept Conducător. Chiar şi exilații din Sefarad se vor întoarce pentru a stăpîni cetățile Neghebului.[2] Muntele Esau, reprezentînd odinioară mîndria şi aroganța edomiților va fi condus de pe Muntele Sion (17-21).

Naum — soarta cetății Ninive — 1:1-3:19

Indicii interne din cartea lui Naum oferă bune dovezi pentru datarea acestui proroc în a doua jumătate a secolului al şaptelea. Referirea lui Naum la căderea Tebei face din anul 661 î.e.n. *terminus a quo, iar pezicerea* căderii cetății Ninive sugerează anul 612 î.e.n. ca *terminus adquem* pentru perioada carierei sale. Desigur că între aceste limite este imposibil să fixăm perioada exactă a lucrării sale.
Cucerirea Tebei de către Asurbanipal reprezintă cel mai îndepărtat punct al înaintării asiriene, aflat la vreo 800 de kilometri în amonte pe Nil.[3] Dar nu după mult timp, revoltele au început să zguduie imperiul lui Asurbanipal. Propriul lui frate, Samaşumuchim — desemnat ca guvernator al Babilonului de Esar-Hadon — a înscenat o insurecție nereuşită şi a pierit în timpul incendierii Babilonului în 648 î.e.n. Cînd Asurbanipal a murit în jurul lui 633, revoltele au izbucnit succesiv în diverse zone, prevenind Asiria asupra nimicirii sale apropiate. Cyaxares a preluat conducerea în Media iar în mai puțin de un deceniu, Nabopolassar era bine stabilit pe tronul Babilonului. Aliindu-şi forțele, mei- şi babilonienii s-au îndreptat spre Asiria, realizînd distrugerea cetății Ninive în 612 î.e.n. în cîțiva ani, imperiul asirian a fost absorbit de învingători.
Desigur că Naum era familiar cu unele din aceste evenimente. Cu toate că Elcoş, orașul de origine al lui Naum nu a fost niciodată identificat cu certitudine, se pare că el a fost cetățean al lui Iuda. îi erau cunoscute greutățile pe care le îndurase Iuda în secolul de dominație asiriană. Neîndoielnic că el avea cunoştință de asuprirea asiriană, datorită căreia chiar împăratul lui Iuda, Mânase, fusese dus în exil pe timp de o vreme.
Următoarea analiză sugerează temele principale dezvoltate în cartea lui Naum:
I. Măreția lui Dumnezeu în judecată şi îndurare
II. Asediul şi distrugerea cetății Ninive
III. Motivul căderii cetății Ninive
1:1-14
1:15-2:13
3:1-19
Măreția lui Dumnezeu constituie tema introductivă a lui Naum. Suveran şi atotputernic, Dumnezeu deține supremația asupra naturii.

Celor răi — vrăjmaşi ai lui Dumnezeu prin faptele lor — li se îngăduie să continue deoarece Dumnezeu este încet la mînie. La timpul potrivit se manifestă răzbunarea unui Dumnezeu gelos. Cei care se încred în El vor fi salvați în ziua mînjei Lui, însă duşmanii vor fi distruşi complet (l:l-8).[5]
Se pare că unii dintre ascultătorii lui Naum se îndoiau de împlinirea acestei preziceri (1:9). Prorocul declară cu siguranță că judecata lui Dumnezeu este atît de categorică încît ei nu trebuie nici măcar să se teamă de noi greutăți din partea cetății Ninive. Necazurile pe care Asiria le-a provocat lui Iuda nu se vor repeta (1:12-13). Adresîndu-se asirienilor, Naum prezice că această distrugere va împiedica perpetuarea numelui lor. Distrugerea cetății Ninive semnifică pentru Iuda eliberarea de sub asuprire. Prorocul vorbeşte într-un mod pitoresc despre solul ce vine cu vestea cea bună (1:15). Oamenii sînt îndemnați să-şi reînnoiască devoțiunea religioasă drept recunoştință pentru această izbăvire. Prin contrast cu scurtul îndemn pentru Iuda, mesajul către Ninive cuprinde un serios avertisment. Naum descrie cu vivacitate asediul, cucerirea şi ruinarea completă a capitalei asiriene (2:1-13). Această cetate mîndră a asirienilor care a năpăstuit Ierusalimul este acum supusă chinului îngrozitor al unui asediu în care domneşte haosul total. Duşmanul intră, prădează şi reduce Ninive la ruină, lăsînd-o într-o stare de completă distrugere.
Cetățenii din Ninive au grăbit această catastrofă — ei sînt acuzați de

un marcantilism lipsit de scrupule şi de jefuire nemiloasă. Descriind viu una dintre cele mai dramatice scene de luptă din literatura Vechiului Testament, Naum zugrăveşte înaintarea carelor şi atacul cailor care zdrobesc cadavrele apărătorilor cetăţii Ninive. Folosind comparaţia cu o prostituată, Naum descrie expunerea ruşinoasă a cetăţii înaintea naţiunilor pe care le asuprise atît de nemilos. Ele o vor privi cu dispreţ şi nimeni nu-i va deplînge pieirea.

Este citată spre comparaţie distrugerea Tebei (3:8-15). în ciuda vastelor fortificaţii, această cetate egipteană atît de populată a fost cucerită şi jefuită de asirieni în 661 î.e.n.[6] Este Ninive mai bună decît Teba? Puternică, întărită şi susţinută de' Put şi de Libia, Teba nu a putut rezista asaltului asirian. Nici Ninive nu va rămîne în picioare în ziua asedierii sale. întăririle ei sînt ineficiente în faţa atacului zdrobitor al duşmanului ce înaintează ca un foc disrugător.

în descrierea finală a soartei cetăţii Ninive, Naum foloseşte imaginea lăcustelor atît de familiară minţii orientale. Comparînd populaţia cetăţii cu lăcustele, prorocul prezice că ei se vor îngrămădi în cetate pentru refugiu dar, vor fi împrăştiaţi şi vor dispare. Spre deosebire de Iuda, naţiunea Asiriei nu are speranţa unei rămăşiţe. Mai mult încă, toată lumea se va bucura de distrugerea ei, căci ce popor nu a fost atins de devastarea maşinii de război asiriene?

Habacuc — Dumnezeu îi foloseşte pe caldeeni — 1:1-3:19

După toate probabilităţile, Habacuc a fost martor la declinul şi căderea imperiului asirian. Odată cu slăbirea influenţei asiriene, în Iuda a avut loc revirimentul din timpul conducerii lui Iosia. Simultană cu aceste evenimente a fost creşterea puterii Mediei şi Babilonului în partea răsăriteană a Cornului de Aur. Căderea cetăţii Ninive s-ar fi putut produce înainte ca Habacuc să-şi facă apariţia ca purtător de cuvînt al lui Dumnezeu. Tabloul violenţei, luptelor şi apostaziei atît de comun în Iuda din vremea lui Habacuc (1:2-4), pare să corespundă perioadei imediat următoare morţii lui Iosia în 609. Caldeenii nu se afirmaseră suficient pentru a constitui o ameninţare la adresa lui Iuda întrucît pînă la bătălia de la Carchemiş (605) controlul egiptean se extindea pînă spre Eufrat. în consecinţă, anii cuprinşi între 609 şi 605 constituie un cadru potrivit pentru mesajul lui Habacuc.

Dialogul din Habacuc şi Dumnezeu este demn de atenţie. Prorocul ridică problema filozofică a unei aparente discrepanţe dintre faptele

istoriei şi revelaţia divină. în final, el îşi soluţionează proble ele exprimîndu-şi credinţa în Dumnezeu. La baza întregii discuţii stă folosirea de către Dumnezeu a unei naţiuni păgîne pentru pedepsirea propriului Său popor.

în vederea aprofundării mesajului lui Habacuc se poate folosi ca ghid următoarea schiţă:

I. De ce îngăduie Dumnezeu violenţa? 1:1-4
II. Dumnezeu îi stîrneşte pe caldeeni pentru a pedepsi pe Iuda 1:5-11
III. De ce trebuie ca cei nelegiuiţi să-i pedepsească pe cei drepţi? 1:12-2:1
IV. Cel neprihănit trăieşte prin credinţă şi speranţă 2:2-4
V. Osîndirea celor nelegiuiţi
VI. Un psalm de laudă[7]

2:5-20
3:1-19
Habacuc este tulburat de relele larg răspîndite ale generației sale. Domneşte nedreptatea, violența şi distrugerea; Tora este ignorată •»— avînd în vedere aceste lucruri, profetul se adresează nerăbdător lui Dumnezeu, dar nu intervine nici o schimbare. Cît timp nu va lua Dumnezeu în seamă rugăciunea lui şi va tolera astfel de sitații?
Răspunsul lui Dumnezeu va veni. Caldeenii duri şi impetuoşi se apropie. în înaintarea lor rapidă ei răspîndesc teroarea punînd mîna pe noi teritorii, distrugînd fortărețe şi îndepărtînd împărați. Dumnezeu îi ațîță pe aceşti cuceritori cruzi pentru a judeca Iuda (1:5-11).
Oare într-adevăr Dumnezeu îi foloseşte pe cei răi pentru a-i pedepsi pe necredincioşii lui Iuda? Păcătoşii din poporul lui Dumnezeu — oricît ar fi de vinovați — nu sînt ei totuşi mai buni decît idolatrii nemiloşi din Babilon? Habacuc se întreabă dacă natura revelată a lui Dumnezeu ca sfint şi neprihănit şi condiția actuală a invadatorului păgîn îndreptățesc presupunerea că Dumnezeu va îngădui aceste lucruri. Tulburat şi nedumerit de faptul că Dumnezeu i-a predestinat pe Caldeeni pentru a executa judecata, Habacuc aşteaptă cu nerăbdare un răspuns (1:12-2:1).
Profetului i se cere să consemneze revelația. Acest mesaj divin este atît de semnificativ încît el trebuie păstrat pentru a fi luat în considerare în viitor. împlinirea profeției este sigură — deşi nu este indicat momentul. Principiul de bază exprimat aici este simplu şi totuşi profund: cel neprihănit va trăi prin credincioşia lui.[8] Prin contrast, națiunea asupritoare va fi ajunsă de blesteme. Credința în Dumnezeu este piatra de

încercare a perseverenței într-o viață de credincioşie.
Privind în jurul său, Habacuc vede o demonstrație vie a relelor predominante. El îi enumera pe cei care merg cu mîndrie şi în siguranță pe căile lor proprii:
1. Agresorii nedrepți
2. Cei care îşi scuză căile rele
3. Cei ce varsă sînge pentru cîştig personal
4. Cei care-şi amăgesc vecinii
5. Cei care se încred în idoli
2:6-8
2:9-11
2:12-14
2:15-17
2:18-19
Observînd cu profunzime aces'te multiple manifestări ale îngîmfării în jurul său, Habacuc găseşte mîngîiere în faptul că Domnul este în Templul Lui cel sfînt. El rosteşte imediat avertismentul solemn ca tot Pămîntul să tacă înaintea Lui.
Aceste gînduri aduc pe buzele proroculuiun psalm de laudă. Lui îi sînt cunoscute lucrările extraordinare ale lui Dumnezeu în trecut. Rugîndu-L pe Dumnezeu ca în vremea mîniei să-Şi amintească de îndurarea Lui. Habacuc îl imploră să-Şi facă încă odată cunoscute faptele Lui pline de putere. Arătîndu-Şi slava şi folosind natura, Dunezeu 1-a salvat pe Israel, poporul Său, ducîndu-1 prin pustie şi stabilindu-1 pe pămîntul făgăduinței. Habacuc poate suporta nenorocirile prezente ştiind că Dumnezeu va aduce asupra agresorului, ziua necazului. Chiar dacă turmele şi cîmpiile nu-i vor mai da hrană, el tot se va bucura în Dumnezeul mîntuirii sale. Prin credința vie în Dumnezeu, prorocul adună putere pentru a înfrunta viitorul nesigur.

[1] Remarcați numeroasele ocazii în care Ierusalimul a fost supus invaziilor în vremea Vechiului Testament:
1. I Regi 14:25-26—Şişac în vremea lui Roboam.
2. II Cronici 21:16-17—filistenii şi arabii în timpul lui Ioram.
3. II. Regi 14:13-14—loas al Israelului, în timpul lui Amația.
4. II Regi 24:1 şi cont.—Nebucadnețar în 605-586.
Keil, „Cei doisprezece profeți mici", I şi alții îl datează pe Obadia în timpul domniei lui Ioram — D.B.W. Robinson, „The New Commentary", pag. 710 şi alții îl datează pe Obadia după căderea Ierusalimului.

[2] Aceasta este probabil o referire la Shaparda, un district în sud-vestul Mediei în care Sargon a exilat pe israeliți (II Regi 17:6). Conf. Julius A. Bewer, „Obadiah and Joel", în „International Criticai Commentary" (New York : Scribner's Sons, 1911), pag. 45-46. Pentru identificarea cu Sardris, Cparda pe monumentele persane, capitala Lydiei din Asia Mică unde exita o colonie evreiască încă din timpul domniei lui Artaxerxes (464-424), a se vedea „Interpreter's Bible" la referință (voi. 6, pag. 867). Conf. şi CC. Torrey, „The Biblingual Inscription fron Sardis", în „America Journal of Semitic Languages anf Literature, XXXIV (1917-1918), Pag. 185-198.

[3] Teba era cunoscută sub numele No sau No-Amon, Naum 3:8.

[4] Ecoş ar fi putut fi un sat între Gaza şi Ierusalim, lîngă Beit-Jibrin. A se vedea „The New Bible Commentary" F. Davidson ed., pag. 727. pentru numeroase tradiții privind Elcoş.

[5] în ebraică acest poem inaugural este în acrostih alfabetic.

[6] Homer („Iliada" IX 38 3) descrie Teba cu templele, obeliscurile, sfineşii şi cele 100 de porți, drept una din cele mai frumoase cetăți ale lumii antice.

[7] Pentru discuția lui Habacuc 3 ca unitate separată, a se vedea Pfeiffer, „Introduction to the Old Testament", pag. 597-600. Comentariul din Sulurile de la Marea Moartă discută numai primele două capitole. Pentru abordarea lui W. F. Albright, care consideră întreaga carte „efectiv lucrarea unui singur autor", ase vedea articolul său „The Psalm of Habakkuk",în „Studies in Old Testament Prophecy", ed. H. H. Rowley, pag. 1-18.

[8] Pronumele ebraic este ambiguu. î n LXX apare „prin credincioşia mea", sugerîndcă cel neprihănit va trăi datorită credincioşiei lui Dumnezeu. Utilizarea din Noul Testament îngustează „credincioşia" la „credință". Cf. Romani 1:17; Galateni 3:11; Evrei 10:38.

CAPITOLUL XXV
După exil

După ce speranţele naţionale ale lui Iuda au fost zdruncinate prin incendierea Ierusalimului în 586, prorocul Ieremia a însoţit o rămăşiţă a evreilor în Egipt, încheindu-şi acolo lucrarea. Ezechiel, proroc printre exilaţii din Babilonia şi-a dedicat mesajul perspectivelor restaurării finale în ţara natală. Lucrarea lui profetică s-a încheiat probabil în jurul anului 570 î.e.n. După întoarcerea evreilor în ţara lor natală, Hagai şi Zaharia au început să exercite o reală influenţă, stimulîndu-i pe evrei în eforturile de reconstruire a Templului. înainte de a se fi scurs încă un secol, Maleahi s-a remarcat în Iuda ca proroc al Domnului.

Vremea reconstruirii Ierusalimului

Prezicerea scrisă a lui Ieremia privind perioada celor şaptezeci de ani de captivitate a evreilor circula printre exilaţii din Babilon (Ieremia 25:11; 29:30; Daniel 9:1-2). Atît timp cît conducătorii babilonieni îşi păstrau puterea erau slabe speranţele reîntoarcerii în ţara natală. Pentru cei ce cunoşteau mesajul lui Isaia (44:28-45:11) trebuie să se fi ivit o nouă speranţă cînd Cirus personal s-a remarcat în conducerea politică şi militară (559 î.e.n.). După ce el a cucerit Babilonul în 539, prorocia lui Ieremia a stîrnit un nou interes pentru cei evlavioşi şi credincioşi (Daniel 9:1-2).

Pe evrei îi aşteptau zile memorabile. La scurt timp după căderea Babilonului, Cirus a emis un decret important. Schimbînd politica dezrădăcinării popoarelor cucerite — practicată timp de peste două secole de asirieni şi babilonieni — Cirus şi-a arătat bunăvoinţa faţă de evrei şi alte popoare înrobite printr-o proclamaţie care le permitea să se întoarcă în ţările lor natale. Aproximativ cincizeci de mii de evrei s-au unit în vederea emigrării din Babilon către Ierusalim pentru a-şi reface viaţa naţională sub conducerea unor oameni ca Zorobabel şi Iosua (Ezra 1-3).

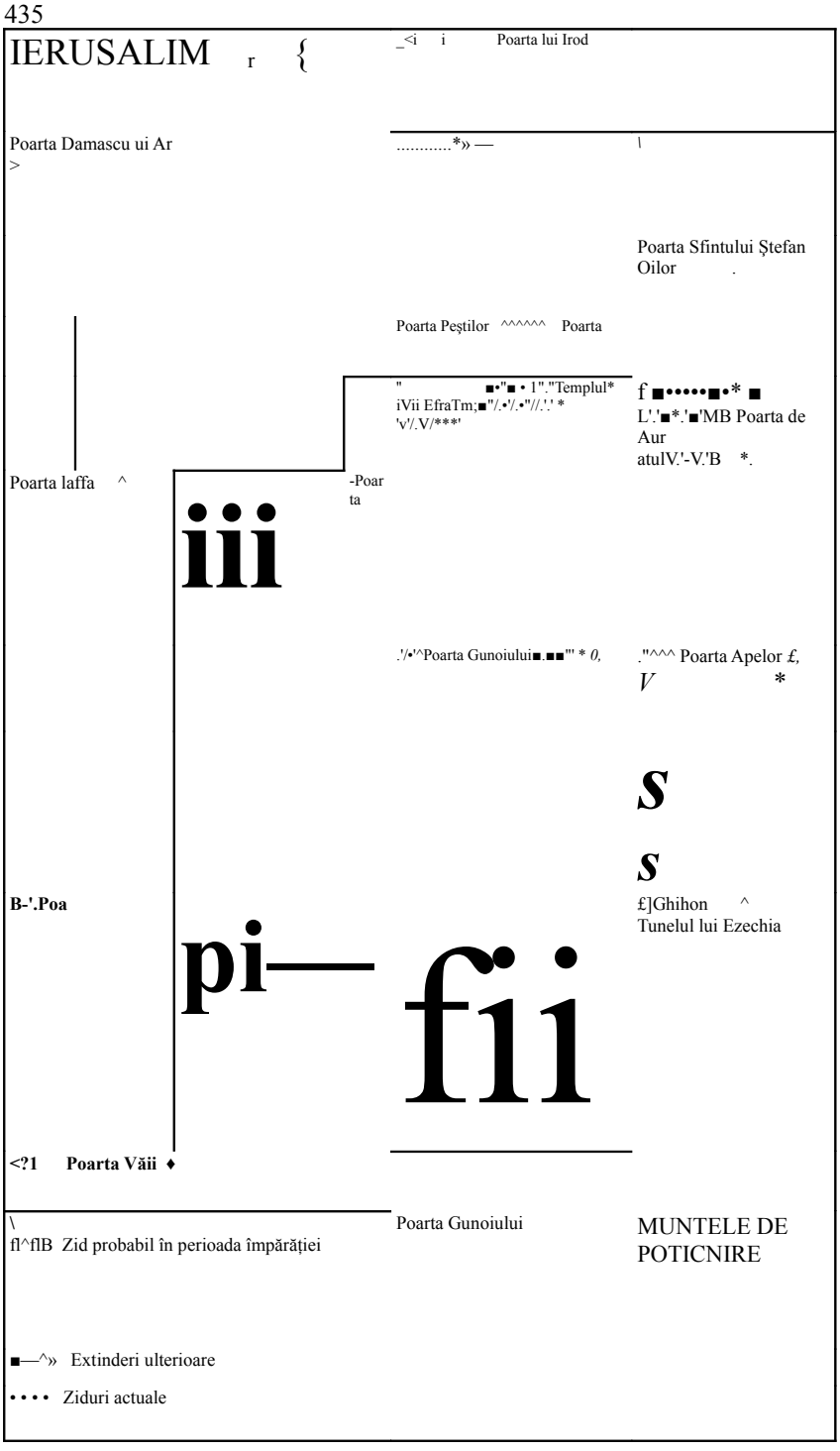

Următoarea schiță a cărții are la bază cele patru preziceri:

I. Mustrarea şi reacția poporului	1:1-15
II. Slava mai mare a noului Templu	2:1-9
III. Siguranța binecuvîntării	2:10-19
IV. Un mesaj personal	2:20-23

Al doilea deceniu de cînd nu se mai adăugase o nouă piatră la Templu se scurgea rapid. Entuziasmul religios arătat la punerea fundațiilor fusese înăbuşit în mod decisiv de samaritenii ostili.

Intre timp poporul se ocupa de construirea propriilor lor case.

Hagai şi-a adresat primele cuvinte lui Zorobabel, guvernatorul, şi lui Iosua, marele preot. El a declarat cu îndrăzneală că nu era corect ca oamenii să amîne construirea Templului. Adresîndu-se laicilor, el le-a amintit că Domnul oştirilor este izvorul şi dătătorul tuturor binecuvîntărilor materiale. în loc de a-şi închina eforturile proiectului sfînt, ei îşi construiseră case cu pereții îmbrăcați în lemn. De aceea avuseseră parte de secetă şi recolte slabe (1:1-11).

Pînă acum nici un proroc nu se bucurase de rezultate atît de prompte în Iuda. Poporul a răspuns cu entuziasm la îndemnul lui Hagai. în decurs de douăzeci şi patru de zile, el a avut satisfacția să asiste la reluarea activității de construcție (1:12-15).

Zidirea noului Templu a înaintat cu paşi repezi timp de aproape o lună, înainte ca Hagai să rostească un alt mesaj. Ocazia a constituit-o ultima zi a Sărbătorii Corturilor.[2] Deoarece fusese o recoltă slabă, această celebrare a fost vădit mediocră în comparație cu festivitățile ample care aveau loc în curtea Templului în vremea dinaintea exilului. Probabil că existau încă printre bătrîni cîțiva care văzuseră primul Templu — mai puțin totuşi decît în 538 î.e.n. cînd fusese aşezată noua fundație. Comparînd perspectivele actuale cu măreția construcției lui Solomon, ei au devenit pesimişti şi descurajați. Lucrul încetinea, sentimentul de desnădejde începea să cuprindă întregul popor.

Mesajul oportun al lui Hagai a salvat situația. îndemnîndu-i pe evrei să-şi reînnoiască eforturile, profetul i-a asigurat că Dumnezeu se afla printre ei, prin Duhul Său. în plus s-a adăugat acest cuvînt din partea Domnului oştirilor: Dumnezeu va clătina națiunile, El va face ca slava Templului să o depăşească pe a celui anterior, va aduce în acest loc prosperitate şi pace. Deşi promisiunea era neechivocă şi specifică, momentul împlinirii este învăluit în cuvintele ambigue „peste puțină vreme". Pentru generația lui Hagai această promisiune a fost un izvor de încurajare pentru sarcina lor imediată.

Evreii reîntorşi au început cu optimism sarcina atît de amplă a refacerii căminului lor naţional. Ei au înălţat un altar şi au reinstituit în Ierusalim închinarea după Legea lui Moise. Ei au reluat cu entuziasm respectarea sărbătorilor şi jertfelor stabilite. în al doilea an dupăîntorcere au trecut cu curaj la reconstruirea Templului. în timp ce mulţi strigau de bucurie, alţii plîngeau gîndindu-se la frumoasa construcţie a lui Solomon care fusese complet distrusă de armatele babiloniene cu vreo cincizeci de ani în urmă.

Curînd, optimismul a lăsat loc descurajării. Refuzînd ajutorul populaţiei amestecate din provincia Samariei, evreii au devenit victimele urii. Vecinii dinspre nord le erau atît de ostili încît proiectul de construcţie a fost complet abandonat timp de aproximativ optsprezece ani.

Evreii nu au putut să-şi reînnoiască eforturile pînă în al doilea an al lui Darius (520 î.e n.). în acea vreme, prorocii Hagai şi Zaharia au stimulat zelul şi patriotismul unei noi generaţii.[1] La mai puţin de o lună după ce Hagai şi-a făcut prima apariţie în public, poporul a reluat programul de construcţie. Entuziasmul a crescut cîteva săptămîni mai tîrziu cînd Zaharia i s-a alăturat lui Hagai cu mesaje de mustrare, mîngîiere şi încurajare. Zorobabel şi Iosua şi-au condus curajoşi poporul în acest nobil efort, în pofida opoziţiei lui Tatnai (Ezra 4-6). Cînd acesta a apelat la înpăratul persan, Darius a întreprins o cercetare şi a dat un verdict în favoarea evreilor. în decurs de cinci ani, poporul lui Iuda şi-a văzut speranţele împlinite, prin sfinţirea noului Templu.

Hagai şi Zaharia sînt abia menţionaţi în Ezra (5:1-2 şi 6:14) ca profeţi care i-au ajutat pe Zorobabel şi Iosua. Eficienţa lucrării lor profetice şi impactul lor asupra oamenilor din Iuda se desprind mai clar din scrierile lor.

Hagai — promotor al programului de construcţie—1:1-2:23

Se cunosc puţine lucruri despre Hagai, în afară de identificarea lui ca profet. E foarte probabil ca el să se fi născut în Babilon, întorcîndu-se în cursul emigrării la Ierusalim din 539-538 î.e.n. Sarcina lui Specifică era de a-i încuraja pe evrei să-şi reia lucrarea la Templu.

Incepînd de la sfîrşitul lui august 520î.e.n., Hagai a rostit patru mesaje către popor înainte de încheierea anului. Aspectul concis al cărţii lui ar putea sugera că el a înregistrat doar un rezumat al mesajelor sale orale.

mesajul de încurajare al lui Hagai de la Sărbătoarea Corturilor. Citind avertisment neascultarea strămoşilor, Zaharia spijină efortul tovarăşului său de a-i activiza pe evrei. Numai o sinceră schimbare a inimii va atrage bunăvoinţa lui Dumnezeu (1:1-6).

Cea de-a doua prorocie i se dezvăluie lui Zaharia printr-o serie de vedenii de noapte.[6] într-o succesiune rapidă, prin intermediul profetului sînt descrise evenimentele curente şi problemele cu care se confrunta poporul. Odată cu fiecare aspect al acestei revelaţii vine şi mijlocul de încurajare de la Dumnezeu. Deşi fiecare viziune merită un studiu special privind semnificaţia ei pentru viitor, efectul global al acestei vederi panoramice avea o semnificaţie vitală pentru ascultătorii lui Zaharia, în efortul lor nobil din aceste luni de nelinişte.

în prima scenă apar patru călăreţi. întorcîndu-se din rondul lor, ei raportează că peste tot este linişte. Domnul oştirilor răspunde la întrebarea privind soarta Ierusalimului anunţînd că Sionul va fi mîngîiat prin restaurarea Templului din Ierusalim (1:7-17).

După aceea, profetul vede patru coarne şi patru fierari. Distrugerea coarnelor de către fierari semnifica distrugerea naţiunilor vinovate de risipirea lui Iuda, a Israelului şi a Ierusalimului (1:18-21).

în faţa lui Zaharia apare un topograf. Ierusalimul restaurat va fi atît de populat şi prosper încît va fi necesară extinderea lui dincolo de ziduri. Cînd va apărea Domnul, slava acestei cetăţi, El va fi ca un zid de foc

protector. Readunînd Israelul, Domnul va înfricoşa naţiunile care vor deveni prada de război a evreilor ce odinioară le fuseseră robi. Iuda va fi din nou moştenirea lui Dumnezeu, pentru că Cel Atotputernic va alege iarăşi Ierusalimul drept reşedinţă (2:1-13).
într-o altă viziune, Zaharia îl vede pe Iosua îmbrăcat în veşminte murdare. Satana, acuzatorul marelui preot al lui Israel, este mustrat de Domnul care a ales Ierusalimul. Iosua este imediat îmbrăcat în straie curate. Cu condiţia ascultării, Iosua e asigurat că îşi va putea reprezenta acum poporul înaintea lui Dumnezeu într-un mod acceptabil. Cu împlinirea promisiunii de viitor este învestit slujitorul identificat drept Odrasla.[7] într-o singură zi, Domnul oştirilor va îndepărta vinovăţia din ţară, în vederea revenirii păcii şi prosperităţii (3:1-10).
Deosebit de remarcabil este viziunea sfeşnicului de aur cu cei doi măslini. Importanţa ei îi este relevată lui Zaharia de un înger. Cupa care servea drept rezervor era în mod vizibil umplută continuu cu ulei de la cei doi măslini. Prin această viziune, Zorobabel a primit asigurarea că Dumnezeu, prin Duhul Său, îşi va împlini scopul. Zorobabel a început

construirea Templului şi o va termina. Stînd de veghe, Domnul întregului Pămînt este sprijinit de doi unşi care în mod evident erau Iosua (3:1-10) şi Zorobabel (4:1-14; Hagai 2:20-23).
Următoarea vedenie este într-adevăr dramatică. Zaharia vede un sul zburător — de dimensiuni fantastice (în jur de 4,5 cu 9 metri) — care anunţă un blestem împotriva furtului şi falsei mărturisiri. Blestemul este trimis de Domnul pentru nimicirea tuturor celor vinovaţi din ţară (5:1-4). Imediat sînt expuse măsurile pentru îndepărtarea nelegiuirii. O femeie, reprezentînd nelegiuirea este închisă într-o efă şi îndepărtată,către Babilonia (5:5-11).
In ultima viziune apar nişte> care ce se îndreaptă către cele patru puncte cardinale pentru a cerceta Pămîntul. Din nou Domnul întregului Pămînt exercită un control universal după cum face şi în prima viziune, prin călăreţi (6:1-8).
Situaţia din Ierusalim se apropia cu repeziciune de un stadiu critic, în momentul cînd Zaharia a comunicat seria de mesaje care i s-au dezvăluit în vedeniile sale nocturne. Trecuseră exact cinci luni de cînd fusese iniţiată reconstruirea Templului ca răspuns la mesajul lui Hagai. între timp, Tatnai şi alte oficialităţi persane veniseră în Ierusalim să cerceteze evenimentele, insinuînd că evreii se răzvrăteau împotriva Persiei (Ezra 5-6). Deşi nu solicitau un ordin de încetare imediată a lucrului, ei au notat numele conducătorilor evrei şi i-au înaintat lui Darius o plîngere scrisă oficială. Nu se arată cît timp s-a scurs pînă cînd oficialii perşi au primit răspuns de la Darius. Se pare că evreii nu cunoşteau verdictul împăratului persan cînd Zaharia a început să profeţească. Fără îndoială că erau mulţi care se întrebau cît timp îşi vor putea continua programul de construcţie. Ei fuseseră opriţi o dată: acest lucru se putea întîmpla din nou. Problema viitorului lor imediat care depindea de decretul împăratului persan, incomoda destul de mult comunitatea evreiască.
Profetul avea un mesaj de întărire pentru zilele de nesiguranţă. Această serie de vedenii nocturne au adus asigurarea că Dumnezeu, care supraveghează Pămîntul, promisese restaurarea Ierusalimului. Naţiunile de pe urma cărora suferiseră israeliţii urmau a fi distruse la fel cum cele patru coarne fuseseră zdrobite de cei patru fierari. Prin promisiunea extinderii Ierusalimului dincolo de ziduri, erau asigurate pacea şi abundenţa. Deoarece în vremea Vechiului Testament zidul unei cetăţi oferea protecţie împotriva duşmanului, vieţuirea paşnică în afara zidurilor implica lipsa atacurilor. în viziunea asupra lui Iosua se luau măsuri pentru o mijlocire corectă în interesul lui Israel. Urma imediat asigurarea că

Zorobabel va fi împuternicit de Duhul lui Dumnezeu pentru a încheia proiectul de construcţie. Deşi cei delăsători şi păcătoşi erau blestemaţi, nelegiuirea a fost efectiv înlăturată din ţară. în încheiere, patrula de care de luptă condusă de Domnul întregului Pămînt, a adus mîngîiere constructorilor Templului. Celor care erau receptivi la mesajul profetului şi-şi manifestau credinţa în Dumnezeu, aceste cuvinte oportune trebuie să le fi adus o reală încurajare într-un moment de mare nelinişte privind verdictul lui Darius.
Actul simbolic al profetului (6:9-15) era profetic şi totodată culminant în seria viziunilor. însoţit de trei evrei din Babilon, Zaharia 1-a încoronat pe Iosua, ca mare preot, cu o coroană de argint şi aur.[8] Era foarte semnificativă alegerea lui Iosua pentru a simboliza Odrasla care va construi Templul cînd naţiunile îndepărtate îşi vor aduce aportul.[9] Slava, onorurile şi pacea îl însoţesc pe acest viitor conducător caracterizat prin această combinaţie unică de împărat şi preot.
Aceste atribuţii erau complet distincte în Iuda chiar şi în vremea lui Zaharia.

Coroana simbolică urma să fie aşezată în Templu spre amintire.
Mesajul proorocului va fi certificat prin ajutorul care va veni (6:15).
Nu se arată cît de curînd le-a ajuns la cunoştinţă, decizia lui Darius.
Dar cînd a sosit, verdictul le era favorabil evreilor. Darius, împăratul
persan, nu numai că a anulat încercarea lui Tatnai şi a celorlalţi
guvernatori ataşaţi lui de a împiedica construcţia dar le-a şi ordonat să-i
ajute pe evrei cu materiale şi bani (Ezra 6:6-15).
Programul de construcţie continuă timp de doi ani. O delegaţie din
Betel vine la Ierusalim, cerînd lămuriri despre ţinerea postului. Zaharia le
aminteşte că mînia lui Dumnezeu a venit asupra Ierusalimului deoarece
strămoşii lor nu au respectat legea şi nu au ascultat glasul profeţilor trimişi
să-i avertizeze (7:4-14). Domnul oştirilor este gelos pentru Sion şi va
restaura Ierusalimul. Rămăşiţa Lui va fi adunată dinspre răsărit şi apus,
între Dumnezeu şi poporul Lui făurindu-se o legătură de satisfacţie şi
încredere reciprocă (8:1-8).
în 8:9-19 este dată aplicaţia imediată pentru ascultătorii lui Zaharia.
El îndeamnă la dublarea eforturilor în programul de construcţie.
Dumnezeu a făcut din Israel un cuvînt de ocară printre naţiuni, dar acum
Şi-a propus să facă bine poporului Său. Fie ca adevărul, dreptatea şi pacea
să domnească în mijlocul lor. Fie ca postul să se schimbe în zile de
bucurie.[10] Cînd dumnezeu va fi recunoscut în Ierusalim, oamenii vor don
cu ardoare bunăvoinţa divină. Evreii vor fi căutaţi de naţiuni, deoarece ele

I

vor recunoaşte că Dumnezeu este alături de poporul Său (8:20-23).
Nu există date pentru ultima parte a cărţii lui Zaharia. Deoarece nu apare nici o referire la proiectul de construcţie este probabil ca acest mesaj să fi fost dat după sfinţirea Templului. Se presupune că acest mesaj aparţine unei perioade mai tîrzii a carierei profetice a lui Zaharia.
în timp ce naţiunile înconjurătoare sînt supuse mîniei lui Dumenezeu (9:1-8), Ierusalimul are perspectiva unui împărat triumfător (9:9-10). Deşi arată smerit şi modest, acest împărat este drept şi aduce mîntuirea. în domeniul său universal, el va vesti naţiunilor pacea.
Domnul oştirilor îşi va manifesta în folosul Ierusalimului, forţa protectoare împotriva duşmanului (9:11-17). El îi va salva pe ai Săi căci ei alcătuiesc turma poporului Său. Israeliţii trăiesc ca nişte oi fără păstor, dar Dumnezeu îi va salva. Pedepsindu-i pe falşii păstori, Dumnezeu îşi va aduna turma — pe Efraim şi pe Iuda deopotrivă. Ei vor veni din mijlocul naţiunilor, chiar şi din ţări îndepărtate, în timp ce mîndria paginilor va fi frîntă (10:1-12).
Păstorii necredincioşi ai lui Israel urmează să fie nimiciţi printr-o judecată înfricoşătoare (11:1-3). Printr-un al doilea act simbolic, lui Zaharia i se cere să devină păstorul lui Israel (11:4-17). într-un anumit sens, profetul acţionează avînd atributele Domnului oştirilor care este adevăratul păstor al lui Israel.[11] în timp ce el îşi asumă acest rol, Dumnezeu descrie îngrozitoarea soartă a lui Israel aflat în mîinile falşilor păstori. Israelul este condamnat. Păstorul încearcă zadarnic să-şi salvezte turma, în timp ce ei îl detestă. Soarta oilor aflată în mîna traficanţilor este patetică atunci cînd păstorilor nu le pasă de ele. într-o manieră asemănătoare, Dumnezeu va supune Israelul suferinţei în mijlocul naţiunilor, deoarece
L-a respins pe adevăratul păstor.
Deşi lăsat naţiunilor spre a fi judecat, Israelul are un loc în planul lui Dumnezeu. Va veni ziua cînd Ierusalimul va deveni o piatră grea pentru naţiuni. Sionul va prinde putere iar Iuda va fi victorios asupra tuturor naţiunilor care-i stau împotrivă (12:1-9).
în această zi a victoriei, israeliţii se vor întoarce într-un duh de har şi rugăciune către Cel pe care odinioară L-au respins (12:10-14).[12] Oamenii Ierusalimului vor beneficia de un izvor pentru purificarea de păcat şi necurăţie. Nu numai poporul, ci şi ţara va fi curăţită. Idolii vor fi alungaţi din memorie iar falşii proroci vor fi ostracizaţi (13:1-6).
Lovirea adevăratului păstor duce la împrăştierea oilor. Deşi două treimi din oameni vor pieri, o rămăşiţă va supravieţui focului purificator. Aceştia se vor întoarce la Dumnezeu şi vor recunoaşte că Domnul este Dumnezeu (13:7-9).
în ziua Domnului, toate naţiunile se vor aduna la Ierusalim pentru luptă. De pe Muntele Măslinilor, Domnul va ţine piept tuturor duşmanilor şi va deveni împărat al întregului Pămînt. Ierusalimul, din care va izvorî apă vie va fi zidit într-un loc sigur. Cuprinsă de panică, opoziţia se va dezintegra, astfel că bogăţia tuturor naţiunilor va fi strînsă fără nici o piedică. Toţi supravieţuitorii se vor urca la Ierusalim pentru a se închina împăratului, Domnului oştirilor şi pentru a prăznui Sărbătoarea Corturilor. După ce Ierusalimul va deveni punctul de interes central al tuturor naţiunilor, închinarea lui Dumnezeu va fi curăţită de orice element

impur, astfel că întreaga fire îi va sluji lui Dumnezeu, preamărindu-L.

Maleahi — ultimul avertisment **profetic—1:1-4:6**

Singura apariție a numelui „Maleahi" intervine în primul verset al acestei cărți. Deoarece „Maleahi" înseamnă „mesagerul meu", Septuaginta redă cuvîntul ca substantiv comun. Faptul că toate celelalte cărți din acest grup sînt asociate cu numele prorocilor, vine în sprijinul recunoaşterii lui Maleahi ca nume propriu.

Perioada lucrării lui Maleahi este greu de determinat. Cel de-al doilea Templu era înălțat, altarul pentru jertfe era în uz, iar comunitatea evreiască era sub jurisdicția unui guvernator persan. Aceste date îi plasează activitatea după vremea lui Hagai şi Zaharia, cînd Templul fusese reconstruit. Se cunoaşte atît de puțin despre situația statutului lui Iuda de la sfințirea Templului pînă la venirea lui Ezra, încît este imposibil de fixat o dată concludentă pentru prorocia lui Maleahi. Conținutul cărții i-a determinat pe unii să-l asocieze pe Maleahi cu vremea lui Neemia. Alții preferă să-l dateze înaintea călătoriei lui Ezra la Ierusalim, în jurul anului 460 î.e.n.

Maleahi se distinge prin faptul că este ultimul dintre prorocii evrei. El vine ca ultim mesager de avertizare a unei generații apostate. Cu o extraordinară claritate, el descrie viața şi speranța finală a celor neprihăniți în contrast cu blestemul care-i aşteaptă pe cei nelegiuiți. Mesajul lui se încadrează în următoarea împărțire:

I. Israelul ca națiune preferată a lui Dumnezeu 1:1-5

II. Lipsa de respect a lui Israel față de Dumnezeu 1:6-14

III. Mustrarea preoților necredincioşi 2:1-9

IV. Iuda cea necredincioasă
V. Cerinţele lui Dumnezeu
VI. Soarta finală a celor neprihăniţi şi a celor răi
2:10-16
2:17-3:15
3:16-4:6
Tema introductivă a mesajului lui Maleahi este relaţia unică a Israelului cu Dumnezeu. Domnul oştirilor 1-a ales pe Iacov. Edomul, descendent din Esau, fratele geamăn al lui Iacov, nu va mai putea să se considere mai presus de Israel. Stăpînirea Domnului se va extinde dincolo de graniţele Israelului, incluzînd teritoriul subjugat al Edomului (1:2-5).
Dar Israelul nu L-a onorat pe Dumnezeu. Jertfindu-I animale imperfecte sau furate, oamenii şi-^au dovedit lipsa de respect faţă de Dumnezeu. Ei nu ar îndrăzni să-şi trateze guvernatorul în felul acesta. Numele lui Dumnezeu este venerat printre naţiuni, dar nu şi în Israel. Dumnezeu nu trebuie să fie astfel tratat de poporul Său ales. înşelătoria atrage blestemul lui Dumnezeu (1:6-14).
Preoţii sînt chemaţi la judecată. Dumnezeu încheiase un legămînt cu tribul lui Levi, astfel ca prin intermediul lor poporul să primească cunoştinţă şi învăţătură. Pentru lipsa de credincioşie în îndeplinirea acestor responsabilităţi, ei vor fi disprefuiţi de poporul pe care-1 conduc (2:1-9).
Poporul lui Iuda a profanat sanctuarul căsătorindu-se cu păgînii. Nevestele străine au introdus idolatria. învinuiţi şi pentru divorţuri, oamenii nu pot fi acceptaţi cu jertfele lor înaintea Domnului oştirilor (2:10-16).
Pe lîngă toate acestea, Maleahi le aminteşte cu asprime ascultătorilor săi, că L-au obosit pe Dumnezeu prin faptul că nu au căutat calea cea dreaptă. Dumnezeu este pe punctul de a-Şi trimite Mesagerul în Templul Său pentru a-Şi judeca, a-Şi curaţi prin foc şi a-Şi purifica poporul. Ei sînt învinuiţi de vrăjitorie, adulter, mărturie mincinoasă, neplătirea zeciuielii şi nedreptăţii sociale faţă de simbriaşi, văduve, orfani şi străini. Prin comportarea lor ei au desconsiderat onoarea de a-I sluji lui Dumnezeu cu credinţă (2:17-3:15).
Dumnezeu îi cunoaşte pe cei care se tem de El: ei sînt comoara Lui deosebită. Consemnaţi într-o carte de aducere aminte, cei neprihăniţi sînt destinaţi mîntuirii în ziua mîniei lui Dumnezeu. Cei ce au fost trufaşi şi au încurajat nelegiuirea vor pieri ca miriştea care arde pe cîmp în urma recoltării. Pe de altă parte, cei ce se tem de Dumnezeu vor fi întăriţi (3:16-
în încheiere, Maleahi îşi îndeamnă generaţia să asculte de legea

mozaică (4:4-6). Ziua înfricoşătoare a Domnului fiind aproape, el le aminteşte că această judecată va fi precedată de o perioadă de îndurare, anunţată prin venirea lui Ilie. Avînd o valoare profetică, numele „Ilie" sugera o perioadă de renaştere printr-un trimis al lui Dumnezeu. O astfel de persoană fusese deja promisă (3:1). Peste aproximativ patru secole, acest mesager a fost identificat (Matei 11:10,14).

[1] î n primii ani ai domniei lui Darius au avut loc revoluţii larg răpîndite. în scrierile celor doi proroci nu se indică dacă acestea au avut vreo influenţă asupra activităţii lor, deşi Pfeiffer, „Introduction to the Old Testament", pag. 602-607, interpretează Hagai 2:6-9 şi Zaharia 2:6 cont. drept referiri la condiţiile instabile din acea vreme, comp. cu Algright „The Biblical Period", pag. 50. Cu siguranţă că Ezra 5 îl reprezintă pe Darius ca deosebit de binevoitor către evrei.

[2] Această sărbătoare era ţinută în luna a şaptea, din ziua a paisprezecea pînă în a douăzeci şi una. Cf. Levitic 23:24.

[3] în această vreme, Zaharia îşi rosteşte deja primul mesaj despre pocăinţă. Remarcaţi cronologia acestor doi proroci:
In cel de-al doilea an al lui Darius:
Primul mesaj al lui Hagai (1:1) — luna a 6-a, prima zi
Construcţia reîncepută (1:15) — luna a 6-a, ziua a 24-a
Al 2-lea mesaj al lui Hagai (2:1) — luna a 7-a, ziua a 21-a
Primul mesaj al lui Zaharia — luna a 8-a

Mesajele al 3-lea şi al 4-lea al lui Hagai — luna a 9-a,ziua a 24-a
Viziunile nocturne ale lui Zaharia (1:7) — luna a 11-a, ziua a 24-a
în al 4-lea an al lui Darius (7:1) — luna a 9-a, ziua a 4-a.

[4] Deşi ploile din luna a noua au avut un efect decisiv asupra recoltei anului următor, observaţi că Hagai a făcut această prorocie cînd sămînţa se afla încă în grînar.

[5] Cf. C. F. Keil, „The Twelve Minor Prophets", voi. II, la referinţa pentru Hagai 2:20-23. Inelul cu pecete era în Orient un obiect extraordinar de preţios şi un semn de autoritate. Cf. şi lui E. J. Young, „Introduction to the Old Testament", pag. 265.

[6] Zaharia şi-a început lucrarea cu vreo două luni după Hagai, cînd programul de construcţie fusese pe deplin activizat.

[7] Cf. Isaia 4:2; Ieremia 23:15; Zaharia 6:12. conf. şi Isaia 42:1 şi 52:13.

[8] Pluralul „coroane" din ebraică denotă o singură coroană cu incrustaţii de aur şi argint sau cu mai multe diademe. A se vedea Keil, op.cit., la comentariul pentru 6:11.

[9] în mod normal coroana ar fi dată conducătorului politic. R. H. Pfeiffer, op. cit., pag. 605-606, schimbă textul înlocuind „Iosua" cu „Zorobabel" în 6:11 şi pretinde că Zorobabel a fost încoronat în taină dar îndepărtat de perşi din funcţia de guvernator. Lipsesc dovezile în sprijinul acestei teorii. Cf. „New Bible Commentary", pag. 754. Albright, op. cit., pag. 50 nu vede nici un indiciu după care Zorobabel ar fi fost în vreun fel neloial coroanei.

[10] Observaţi zilele de post şi evenimentele comemorate de evrei în captivitate:
Luna a 4-a, ziua a 9-a — Nebucadneţar intră pe porţile Ierusalimului—Ier. 39:2-3, 52:6-7.
Luna a 5-a, ziua a 10-a — Incendierea Templului—Ier. 52:12-13
Luna a 7-a, ziua a 3-a — Uciderea lui Ghedalia—II Regi 25:22-25
Luna a 10-a, ziua a 10-a — A început asediul Ierusalimului—II Regi 25:1

[11] Cf. Ezechiel 34:11-31; Isaia 40:10-11 şi altor pasaje în care ulterior a fost clar identificat Mesia. De asemenea, Psalmul 23 şi Ioan 10.

[12] Conf. Zaharia 11:8, unde adevăratul păstor este detestat.

După două luni de progres rapid în programul de construcție, Hagai a primit încă un mesaj de la Dumnezeu.[3] Poporul trecuse prin ani neroditori în perioada în care neglijaseră construirea Templului, dar acum, cînd au reluat lucrul, Dumnezeu urma să îi binecuvinteze din plin. Deşi nu avusese loc semănatul, ei trebuiau să rețină această zi ca fiind începutul unor mai mari binecuvîntări materiale.[4] îi aşteaptă recolte mai bune.
în aceeaşi zi, Hagai a avut un cuvînt personal pentru Zorobabel. Ca descendent al spiței regale şi guvernator al lui Iuda, el reprezenta tronul lui David. în ziua în care Dumnezeu va clătina cerurile şi Pămîntul, va răsturna scaunele de domnie şi va nimici puterea națiunilor păgîne, Domnul oştirilor va face din Zorobabel o pecete. întrucît aceste evenimente nu au avut loc în vremea lui Zorobabel, promisiunea îi era adresată în calitate de reprezentant al spiței davidice prin care îşi va afla împlinirea.[5] Declarația care afirmă că el a fost ales de Domnul oştirilor a constituit încurajarea necesară pentru o conducere eficientă, într-un moment cînd guvernatorii persani din acea zonă amenințau să întrerupă acțiunea de construcție din Ierusalim.

Zaharia — Israelul într-un cadru mondial—1:1-14:21

Ierusalimul fremăta de activitate şi emoție cînd Zaharia şi-a enunțat sentințele apocaliptice. în zilele de ezitare care au urmat celui de-al doilea mesaj al lui Hagai, Zaharia a însuflețit în continuare grupul îndîrjit de evrei. După toate probabilitățile, el făcea parte din spița preoțească a lui Ido care se întorsese în Palestina (Neemia 12:1,4,16). Dacă el este preotul menționat în Neemia 12:16, în 520 î.e.n. cînd şi-a început lucrarea el era încă tînăr.
Mesajele lui Zaharia din 1-8 sînt legate cu precizie de perioada reconstruirii Templului. Restul cărții sale poate fi rezonabil datat în ultimii ani ai vieții lui şi după sfințirea Templului.
Să considerăm următoarea analiză a cărții lui Zaharia:

I. Cfietnarea la pocăință	1:1-6
II. Vedeniîte nocturne	1:7-6:8
III. încoronarea lui Iosua	6:9-15
IV. Problema postului	7:1-8:23
V. împăratul-păstor	9:1-11:17
VI. Conducătorul universal	12:1-14:21

Cuvintele inaugurale ale lui Zaharia urmează trezirii produse de

Genesa
1:1—11:32 23-29
3 328
3:15 148
3:19 316
10:15-19 38
12:1—50:26 31-35
14:18 76
14:24 384
17 101
17:8-16 107
18:12 79
18:21-22 211
19:1-5 424
19:1-6 413
19:3—40:38 69-88
25:8 424
25:42, 55 165
Numeri
1:1—36:13 89-98
1 170
3:5-13 76
4:16 82
5:5-10 81

15:13 68
15:16 107
17:5 29
17:1-27 109
18 413
19:5 107
25:15 272
32:22-32 171
36 385
36:12 133
36:31-39 133
41:52 171
44:7 171
47:11 67
Exodul
1:1—19:2 57-68
3 109
5:1-3 79
12:2 84
12:6 279
12:19 101
12:48 84
13:3 295
13:3-4 85
13:21-22 92
14:19-20 92, 384
14:21 109
19:5 350
19:6 165
20 168
20:10 101
20:11 29
21:2-11 364
22:22 424
27:6-14 124
29:38 276
30:7 227
30:11 90
30:13 296
32 413
38:8 129
38:26 90
40:1-33 91
Leviticul
1:1—27:34 69-88
17:3-7 100
18:24-28 107
19:31 142
20-23 107
20:2 129
20:6, 27 142
23:23-43 291
23:34 276, 443
23:39-43 292
6:1-21 125
6:10-14 81
6:24-26 87
7:89 76
8:17 76
9:1-5 84
9:9-12 85
9:13-14 85
10:2-4 76
10:10 69,83
10:29 68
10:29-32 364
11:12-28 129
13—14 107
15:1-13 82
15:5, 10 82
15:27-31 81
15:32-36 82
17:10 76
18:1-7 227
18:7 296
21 385
21:27 316
21:4-9 231
22:28 30
22:2 296
26 170

27:11 424
27:21 76

28:3-8 80
28:9, 19 82
28:11-15 83
28:19-23 85
28:26 88
29:1-6 83
29:7-11 86

32 115
35:9-34 101
35:31 151

Deuteronom
1:1—34:12 98-101
1:2 93
1:13-17 211
2 96

3:14 142

4:2 316
4:19 374

5:12-15 82
5:14 101
8:9 167
10:2-4 72
10:3-5 76
10:18 101

12:1 316
12:6-7 80
12:15, 21 101
12:17-18 80
12:20-24 73
12:31 107
14:29 101
15:1-11 82
15:12-18 83, 364
16:1 85
16:7 85
16:9 86
16:13 85
16:13-15 88
16:18-20 211

17:3 374
17:14-20 165
17:17 152, 168
18:10-11 142
18:14-22 325
20:17-18 107
23:4-6 296

23:8 101
23:22-25 ' 316
25 52

26:5 55
27:17 424
27:19 424
28:15-69 414
28:29, 52 424

29:1 71

31:9-13 86
31:10-31 83

31:25-26 248
31:26 76
32:44 101
33:8 76

Iosua
1:1—24:33 107-117

5:6 85
9:3 151
12:5 142
12:24 202
13:11 142
15:14, 19 120
15:63 120
18:1 119
20:1-9 101
24:2 45

Judecători 117-129
1:1—21:35
1:16 93, 364
1:22-26 112

3:11 133
4:11 98, 364
4:17 364
6—7 67
8:1-3 203
11:26 67
12:1-6 203

Rut
1:1—4:22 **107**
1:1
4:18-22 1 Z. / 52

/ ***Samuel***
1:1—31:13 131-142
1 129

1:3 119

2:22 222
2:27-37 160

3:19-20 149
8:5 384
10:12 316
11:8 171
13:14 152
14:3-4 160 jl

14:47 150 'vi
15:6 ' 364 %
15:22 316 ~{i
17:45 341 i
27:10 364 ;
28:24 101 i
30:26-31 146 ;
30:29 364 •

// ***Samuel***
1:1—24:25 143-157 11
T.Q ***JOI*** '!'■'
3:3 142 î;;
7:12 159 \\
8:3-9 132
8:4 167

8:14 133
8:5-11 183
10:8-10 142
12:1-13 305
12:27 133
13:37 142
14:4 295

18:28 295
19:42-43 203
21:11 141

/ ***Regi***
l:l_ll.43 157-170
1:9, 19, 25 101
2-3 283
2:9 316

3:1 384

3:3-28 307
3:12 316

4:29-30 307
5:9-13 316
6:1 62, 118, 119
5:12 307
8:46 316
, 8:65 296

10:1 316
12:1—22:58 171 cont.
13 241
14:25-26 131,430
18:19 106
19:4 413
19:21 101
21:29 413

// ***Regi*** 171-248
1:1—25:30

9—10 410
12:17 399

1:19 261
Iov
1:1—42:17 297-285
41 ■?
J H1J
A-1Q '77')
0.1" LI L
17:6 316
20:2 341
Psalmii
1:1—150:6 304-306
23 385, 443
32 152
51 152
51:17-19 424
78:60 186
106:36-37 235
Proverbele
1:1—31:31 307-310
Eclesiastul
1:1—12:14 311-313
Cîntarea Cîntărilor
1:1—8:14 313-315
6:4 202
Isaia
1:1—66:24 317-341
1:17 424
2 385
2:1-4 424
6:13 384
4 385
4:2 443
7:1 229
7:1—8:8 218
7:1-17 385
9:12 214
11 385
11:1 384
14:4 316
20:1 186
21:4 272
34:1-17 101
35 385
36—39 230, ,233
37—38 352
38:4-6 234
39:6 271, ,385
40—50 29
40:10-11 t 443
41:8 45
42:1 443
44:28 271
44:28—45:1 395, ,433
45:1-4 276
50:1 315
52:13 443
54:4, 5 315
65 385
66 385
Ieremia
1:1—52:34 343-361
1—20 243
2—4 243
3:1-20 315
3:6-13 384
7:4 384
7—10 248
7:12-24 135
10:11 14
13:1-11 19:1 .—
20:18 245
19:8 271
20 315, 413
22:11-12 244
22:18-19 246
23:15 443
24 246
24:9 316
25:11 **247,** 398, 433
25:12 247
26 245, 367
26:6-9 135
26:18-19 418
27 247
27:3 379
28 269
28:1 368
29 269, 368
29:2 269
29:10 **247,** 398, 433
29:21 384
30:10 165
32 248
32:4-5 364
34:3-5 364
36:1-32 245
36:27-32 246
37 247
39:1 385
39:2, 3 443
39:3, 13 254
40—43 385
40:14 268
49:7-22 101
52:6-7 443
52:12-13 443
52:21 170
52:31-34 272
Plîngeri
1:1—5:22 361-363
Ezechiel
1:1—48:35 365-384
1:1 268
3:15 268
8:1 269

17:16
20:1
23
25:12-14
34:3
34:11-31
35:1-15
37
164
364
269
269
315
364
269
315
101
101
443
101
413
Obadia
1-21
425-426
22:34-40
22:43-46
Daniel
1:1—12:13 387-398
1:1-7 270
1:1 245, 253, 267
1—5
2:4—7:28
4:30
5:1-4
5:28
7:13
9:1-2
9:16
Osea
1:1—14:9
1—3
Ioel
1:1—3:21
2:10-11
Amos
1:1—9:15
1:6-12
1:6-15
267
14
255
384
261
384
398
271
407-412
315

415-417
341
403-407
399
214
Ion a *
1:1—4:11 401-402 ***Luca***
1:1 216 16:17
Mica 24:25
1:1—7:20 417-421 ***Ioan***
4:1-4 341
3:14-16
Naum 3:29
1:1—3:19 426-428 8:44
Habacuc 428-430 10
1:1—3:9 10:34
13:18
Țefania
1:1—3:20
Hagai
1:1—2:23
1:1
1:1-15
Zaharia
1:1 — 14:21
1:1
2:6
Maleahi
1:1—4:6
421-423
434-436
443
277
436-441
278
443
441-443
NOUL TESTAMENT
Matei
1
1:1
9:15
11:10, 14
12:40
21:42
22:29, 43-45
68
52
316
443
413
316
18
72
316
341
18
18
26

316
30
385, 443
18
316
Fapte
2:19-20
2:31-32
7:2,4
7:22
13:19
13:33
16:9-10
17:2-4
Romani
1:17
3:2
9:33
5:14
12:1
16:20
/ *Corinteni*
15:45
// *Corinteni*
11:2
11:3
341
316
43
64
67, 118
316
316
15
431
18
341
29
79
30
29
316
30

Galateni		***Evrei***		// ***Petru***	
3:11	431	1:5	316	1:20-21	18
3:17	68	1:8	316		
		7:17	316		
Efeseni	316	10:9	316	***Apocalipsa***	
4:8		10:38	431		
5:23-32	316	11:32	124, 126, 127	12:9	30
				19:7	316
/ ***Timotei***				20:2	30
2:13-14	29	***Iacov***		21:2	316
// ***Timotei***		2:23 ,	45	21:9	316
3:16	18	5:17	194	22:17	316

INDEXUL HĂRȚILOR

Acad, 33
Adam, 110
Adulam, 130
Afec, 188
Ai, 110
Aialon, 110
Alepo, 252
Amaleciți, 144
Amon, 110, 144, 188, 232, 274
Apele Amare, 56
Aram (Siria), 144, 176, 188
Arbela, 260
Arpad, 232, 252
Arvad, 252
Ascalon, 110, 130, 144
Asia Mică, 48
Asiria, 48, 232
Aşdod, 130, 144, 232, 274
Aşer, 116
Aşur, 33, 48, 232
Atena, 260
Babilon, 33, 48, 232, 252
Babilonia, 48, 232, 252
Basan, 116, 176
Beer-Şeba, 33, 110, 130, 144, 176, 188
Beniamin, 116
Betel, 33, 110, 144, 188, 274
Betleem, 130, 144
Bet-Moaca, 144
Bet-Şan, 130
Bet-Şean, 110
Bet-Şemeş, 110
Bet-Țur, 274
Biblos, 33, 48, 144
Cades, 144
Cades-Barnea, 56
Canaan, 48
Carchemiş, 48, 232, 252
Cârmei, 130
Chedeş, 116

Cheila, 130
INDEXUL HĂRȚILOR
451
Chir-Haveset, 188
Chiriat-Iearim, 130
Cilicia, 252
Cîmpia lui Izreel, 176
Cornul de Aur, 48
Damasc, 33, 48, 144, 176, 188,
232, 252
Dan, 116
Debir, 110
Deşertul Arabiei, 48, 144, 188
Dibon, 56
Dor, 274
Dotan, 48, 176, 188
Ecbatana, 48, 252, 260
Ecron, 130, 238
Edom, 56, 110, 144, 188, 232
Efraim, 116
Egipt, 33, 48, 56, 232, 252
Eglon, 110
Elam, 48, 252
El-Amarna, 48
Elat, 56, 232, 252
Elim, 56
Endor, 130
Etam, 56
Eţion-Gheber, 56, 144, 188
Fenicia, 48, 144, 176, 188, 232
Filistia, 116, 144, 188
Gad, 116
Galaad, 176, 274
Galilea, 176
Gat, 116, 130, 144
Gaza, 110, 130, 144, 176
Gheşur, 144
Ghibea, 110, 130, 144
Ghibeon, 144, 274
Ghilboa, 130
Ghilgal, 110, 130, 188
Golful Persic, 33,48,232,252,260
Gosen, 33
Grecia, 260
Hachila, 130
Haran, 33, 48, 252
Haţerot, 56
Haţor, 110
Hebron, 33, 110, 144, 176, 188,
238, 274
Heliopolis, 56
Hesbon, 56
Iabesul din Galaad, 130
Iarmut, 110
Idumea, 274
Ierihon, 33, 110,176,188,238,274
Ierusalim, 33, 110, 130, 144, 176,
188, 232, 238, 252, 260, 274, 444
Imperiul Hitit, 48
Iopa, 176

Isahar, 144
Israel, 144, 188
Iuda, 116, 144, 176, 188,232,238,
274
Izreel, 188
Lachiş, 110, 144, 188, 274
Lacul Urmia, 232
Lacul Van, 232
Lais, 116
Libna, 110
Lidia, 252, 260
Mânase, 116
Maon, 130
Mara, 56
Marea Caspică, 33, 48, 232, 252,
260
Marea Chineret, 110

Marea Mediterană, 33, 48, 56,
110, 116, 130, 144, 176, 188,232,
238, 252, 260, 274
Marea Moartă, 56, 110, 116, 130,
176, 188, 238, 274
Marea Neagră, 33, 260
Marea Roşie, 33, 48, 232, 252, 260
Mari, 33, 48
Media, 232, 252, 260
Meghido, 144, 176, 188, 238
Memfis, 33, 48, 232, 252 '
Micmaş, 130
Midian, 56
Migdol, 56
Mitani, 48
Miţpa, 130
Moab, 56, 110, 144, 176, 188, 232,
274
Muntele Cârmei, 110
Muntele Ebal, 110
Muntele Garizim, 110
Muntele Gherizim, 274
Muntele Hor, 56
Muntele Nebo, 110
Muntele Tabor, 116
Neftali, 116
Ninive, 48, 232
Nippur, 48, 232, 252
Nob, 130
Nuţ, 33, 48
Padan-Aram, 33
Pasargade, 260
Persepole, 260
Persia, 48, 260
Piton, 56
Pustia lui Iuda, 130
Pustia Paran, 56
Pustia Sin, 56
Pustia Sur, 56
Pustia Ţin, 56
Rabat-Amon, 144
Rama, 130
Ramot din Galaad, 144, 188
Ramses, 56
Refidim, 56
Regatul Og, 110
Regatul Sihon, 110
Ribla, 252
Rîul Arnon, 110, 116, 176
Rîul Eufrat, 33, 48, 232, 252, 260
Rîul Iabac, 110, 116, 176
Rîul Iarmuc, 116, 176
Rîul Iordan, 110, 116, 176
Rîul Nil, 33, 48, 56, 232, 252, 260
Rîul Tigru, 33, 48, 232, 252, 260
Ruben, 116
Samaria, 176, 188, 232, 238, 274
Sardis, 260

Sarepta, 188
Scitia, 260
Sidon, 33, 144, 188
Sihem, 33, 110, 144, 176, 188, 274
Silo, 110, 130, 188
Simeon, 116
Sinai, 48, 56
Sparta, 260
Sumer, 33
Susa, 252
Tanis, 56
Tebes, 260
Tecoa, 130
Timnata, 116
Tir, 33, 144, 176, 188, 252
Tirţa, 188
Tisbe, 188

Tob,144
Tracia, 260
Tartan, 110
Ţiclag, 130
Toba, 144
Ţorea, 116
Ugarit, 33, 48
Ur, 33, 48
Urartu, 252
Zabulon, 116
Zif, 130

INDEX DE NUME ŞI SUBIECTE

Aaron, 64, 71, 76, 90, 91, 92, 136
Abargi, mormîntul, 34
Abdon Gudecător), 118, 125
Abed-Nego (Azaria), 388, 390
Abel, 24, 27
Abel-Bet-Maaca, 154
Abia, fiul lui Ieroboam, 172, 190, 191
Abiatar, 140, 159
Abjgail, 140
Abihu, 76
Abiam, 172, 205
Abimelec Preot, 140
Fiul lui Ghedeon, 124
Abinadab, 136, 148
Abiram, 94
Abişag, 160
Abner, 146
Absalom, 133, 153, 154, 156, 159
Abydos, 36
Acad, 265
Acan, 111
Achiş, 140
Adadnirari II, 216
Adadnirari III, 183, 185, 400
Adam, 19, 24, 108
Adonia, fiul lui David, 158, 159
Adoniram, 162

Adulam, 140
Afec, 196
Agur, 308
Ahab
Prorocfals, 346, 371
împărat al lui Israel, 173,
185, 192, 193-198, 201, 209,
213,221
Ahaşveroş (Xerxes), 277, 280, 281
Ahaz, 172, 184,186, 218,228,229,
231, 319, 320, 408,417,418
Ahazia
Fiul lui Ahab, 173, 178, 180,
198, 201, 202, 207
Fiul lui Ioram, 201, 209, **210-**
211
Ahia
Proroc, 168, 169, 189
Ahicam, 245, 346, 354
Ahitofel, 153
Ahuramazda, 264
Ai, 111
Akh-en-Aton, 59, 102
(Amen-hotep IV)

Albright, William Foxwell, 62, 74, 111, 269
Alexandru cel Mare, 34, 59, 173, 262, 266
Amalec, 67, 97, 107
Amaleciți, 97, 122, 133, 145
Amaria preotul, 208
Amarna, 50, 59, 104
Scrisorile de la Amarna, 59, 104
Amasis (Faraon), 255
Amația
Preot, 496
Fiul lui Ioas, 172, 174, 178, 223, 317, 401
Amen-em-opet, înțelepciunea lui, 308
Amen-hotep I, 58
Amen-hotep II, 59, 102, 104
Amen-hotep III, 59, 102
Amen-hotep IV, (Akh-en-Aton), 59, 102
Ammon, 41, 159, 237, 361, 378
Amnon, 153
Amon împărat, 182, 238, 239, 343, 422
Amoniți, 96, 121, 133, 150, 228
Amoriți, 38, 96, 105, 113
Liga amorită, 113, 114
Amos, 172, 214, 319, 405, 406, 408, 422, 425
Amos, cartea lui, 400, 403-407
Anath, 106
Anatot, 160, 244, 246, 259, 343
Anshan, 392
Anun, Preoția lui, 60
Anun, Cultul, 60
Appuasu, 257
Aram, 29, 132
Descendenți, 182
Aramei, 131-132, 150, 151
Ararat, Muntele, 28
Arderi de tot, 79
Arieni, 103
Artabanus, 266
Artatama, 104
Artaxexes I (Longimanus), 266, 277,279, 280, 281
Artaxerxes II, 266
Artaxerxes III, 266
Asa, 182, 191, 204-207, 208
Asaf, 277, 304
Ascalon, 132, 245, 389
Asdod, 132, 330
Ashburdan, 185
Ashtoreth, 106, 168
Ashur-rabi II, 131, 132
Ashuruballit, 253

Asiria, 131, 184, 330, 380, 400, 412, 427
Imperiul Asirian, 128, 139, 173, 182, 184-187, 320
Astartee (Ashtoreth), 106, 168, 195, 214, 222
Astyages, 259
Asur, 29, 102, 104, 186, 251
Zeu asirian, 184
Asur, căderea, 239
Asurbanipal, 172, 185, 226, 251, 422, 426
Asurnarsipal II, 172, 183, 197
Asurnirari, 185
Aşer, 90, 115, 230
Aşera, 106, 195, 222
Aşerah, 195, 206, 222, 235
Atalia, 172, 194,210,211,221,399
Aton, 59
Avaris (Zoan), 38, 103
INDEX DE NUME ŞI SUBIECTE 455
Avraam (Avram), 29, 34, 36, 107, 156, 181
Legământul lui Avraam, 45
Awel-marduk (Evil-Merodac), 256, 371,391
Azaria
Abed-Nego, 186, 388
Mare preot, 227
împărat (Ozia), 172, 178, 205, 223, 225-227
Profet, 206
Azimi, Sărbătoarea, 84
Baal, (Hadad), 106, 121, 194, 195, 198, 207, 399
Baalat, 166
Babei, Turnul lui, 28, 29
Babilon, 36, 378, 428
Babilonia, Imperiul, 103,251-259, 344
Supremația în Iuda, 244-248
Baeşa, 172, 175, 178, 182, 191-192
Balaam, 96, 97
Balac, 96, 97
Barac, 121, 122
Baruc, 147, 346
Basan, 41, 399
Bat-Şeba, 152
Beer-Şeba, 39, 94, 136, 320
Behemoth, 303
Behistun, Inscripția, 265
Bel-ibni, 231, 321
Belşaţar, 258, 390, 391, 394, 396, 397
Benaia, 155
Ben-Hadad, 182, 191, 197, 206, 215
Beniamin
Fiul lui Iacov, 51

Trib, 90, 115, 128
Berosus, 168, 267
Betel, 40, 43, 111, 136, 190, 214,
405, 439
Bet-Horon, 112, 166
Betleem, 51, 115, 128, 136
Bet-Şan, 41, 141, 149, 227
Bet-Şemeş, 166, 224, 267
Beţaleel, 73
Biblia de la Geneva, 17
Biblia Mare, 17
Biblia lui Matei, 17
Bildad, 300, 301, 302
Boghazkoy, 103, 104
Cades pe Orontes, 104
Bătălia de la, 104
Cades sau Cades-Barnea, 40, 89,
104, 114
Caftor, 47
Cain, 24
Calah, 186
Caleb, 94, 115
Cambyses, 262, 263, 277
Canaan (Fiul lui Ham), 28
Canaan, 38-39, 42, 43-46, 66, 72,
82, 103, 378
Cucerirea, 93, 94, 107
Geografia, 31, 39-41
Intrarea în, 108
Religia, 42, 106
Canaaniţi, 97, 98, 105, 150
Carchemiş, 104, 132, 150, 187,
244, 253-326, 367, 387, 428
Cârmei (Muntele), 39, 195
Chedeşîn Neftali, 115
Chehatiţi, 90
Chemoş, 168, 199
Chileab', 159

Chir-Hareset (modernul Kerak), 199
Chiriat-Iearim, 136, 148
Chivotul Legămîntului, 69, 73-76, 108, 135
Cilicia, 167, 257
Circumcizie, 103-106
Cirus, 258, 259,275,333,336,369, 392, 394, 433
Cîntarea Cîntărilor, 13
Cartea, 313-315
Interpretarea alegorică, 313
Teoria Adonis-Tamuz, 313
Teoria ciclului căsătoriei, 313
Teoria dramatică, 313
Conia, vezi Ioiachin
Core 94
Cort, 73, 91, 135, 165
Creaţie, 25-26, 27-28
Croesus, 258, 392
Cyaxares, 251, 426
Dalila, 127
Damasc, 132, 150, 182, 196, 399, 404
Dan
Cetăţi, 115, 320
Trib, 73, 90, 127, 128, 190
Daniel (Belşaţar), 253, 270, 367, 376, 385-398
Daniel, Cartea lui, 387-398
Darius I, 263, 393-394, 396, 434, 438
Darius II, 266
Darius III, 173, 266
Datan, 94
David, 11, 113, 118,132,138-140, 145, 182, 203, 221, 304, 319, 356, 382, 406, 436
Debir (Chiriat-Sefer), 40, 113-114
Debora, 121
Decalog, 69, 71, 72, 73, 168, 219, 412
Deuteronom, Cartea, 57, 89-101
De Vaux (Părintele), 62
Dotan, 40, 52, 200
Ebal (Muntele), 107
Ecbatana, 258, 278, 280
Eclesiastul, Cartea, 13, 311-313
Eclesiastul, 13
Ecron, 132
Ed Danieh, 108
Edom, 95, 132,199, 203, 247, 378, 415, 426, 442
Edom, Cucerirea, 150, 224
Edomiţi, 133, 404, 442
Efraim
Fiul lui Iosif, 115

Trib, 90, 171, 230,411,440
Egipt, 31,36-37, 51,54, 57,63,66,
87, 94, 103, 104, 131, 320,
376, 415, 433
Egipt, Religia, 60-61, 103
Eglon, (Teii el Hesi), 113
Ehud, 101-102
El, 106
Elah (Valea), 113
Elah
Fiul lui Baeşa, 172, 192, 226
Elam
Ţară, 29, 361, 380
Popor, 36
Elcoş, 427
Eleazar, 76, 95, 115
Eli, 118, 132, 134
Eliachim, vezi Ioiachim, 253
Eliaşib, 294
Eliezer
Profet, 172, 198, 209
Slujitor al lui Avraam, 44
Elihu, 203
Elifaz, 300
Elim, 67
Elisei, 172, 195, 251, 399
Elon, 113, 118, 125
Endor, Femeia din, 141
Enos, 27
En-Roguel, 170
Esagila, Templul lui Marduk, 257
Esar-Hadon, 186, 236, 251, 426
Esau, 46, 404, 426
Estera, 261, 279
Etbaal, 182, 211
Et-Tell, 111
Eţion-Gheber, 95, 166, 209
Eva, 25
Evil-Merodac; vezi Awel-Marduk
Exilul, 266-271
Exodul, 65
Exod, Cartea, 61-67, 71
Exod, Data, 66
Ezechia, 186, 230, 304-308, 320,
407, 417, 418
Ezechiel, 172, 268, 322, 433
Ezechiel, Cartea, 369-384
Ezra, 264, 273-277, 335, 433, 441
Ezra, Cartea, 283-286, 304
Fenicieni, 105, 192, 193, 131, 148
Fereziţi, 103-106
Filistia, 47, 132, 378, 415, 423
Filisteni, 47, 121, 132, 136, 149
Fineas, 97, 117
Gaal, 129
Gabaon, 112, 160, 354
Gad
Profet, 156, 136, 140
Trib, 90, 108
Galaad, 41, 146, 350, 399

Garizim (Muntele), 107, 296
Garstang, John, 61, 114
Gat, 140, 149, 399
Gautama, 272
Gaza, 39, 114, 132
Genesa Cartea, 41-54
Ghedalia, 268, 359
Ghedeon, 121
Ghehazi, 199
Gherar, 47
Gherşoniți, 90
Gheşem, 289
Gheşur, 133, 150
Ghezer, 113, 166
Ghibea, 128, 137, 146, 148
Ghilgal, 109, 136, 199
Glueck, Nelson, 62
Gobryas, 259
Golan, 115
Goliat, 113, 114, 139
Gomera, 409
Gomora, 41, 423
Gosen, 58, 59 Greci, 15, 38, 393
Gubaru, 394
Guti, 54
Habacuc, Cartea lui, 428-431
Hadad
Un edomit, 169, 203
Un zeu, 106
Hadadezer, 132, 150, 182
Hagar, 44
Hagai, 277, 369, 433, 434, 435,
436, 441
Hagai, Cartea lui, 434-436
Ham, 28

Haman, 281
Hamat, 38, 132, 143, 182, 197, 216, 253, 400, 405
Hammurapi
Codul lui, 36
Hanamel, 355
Hanani
Fratele lui Neemia, 206, 291
Un proroc, 172, 206
Hanania
Şadrac, 247, 291, 368, 388
(Ierem. 28), 247,269,346,368
(Neemia 7:2), 368
Haran, 29, 43, 104, 187, 244, 251
Hatshepsut, 58
Hattina (Teii Tainat), 164
Hattusil, 105
Haţor, 114, 166, 360
Hazael, 183, 195, 211, 223, 399, 404
Hebron, 45,47, 112, 140, 145
Heviţi, 104
Hilcliia, 241
Hiram, 102, 103, 133
Hitiţi, 38, 103, 104, 132
Hobab, 93
Horeb (vezi şi Sinai), 67, 195
Horiţi, 42, 104
Horma, 95
Horus, 60
Hulda, 172, 240, 344
Hurieni (Horiţi), 35, 103-104
Huşai, 153
Hyksos, 38, 103-105
Iaazania, 275
Iabes (Iabes-Galaad), 133, 141, 146
Iabin, 114

Iacov, 50, 404, 442
Iad, 123
Iafet, 28
Iahaziel, (un levit), 208
Iair, 118, 125
Iarmut, 112
Ibţan, 118, 126
I-Cabod, 135
Ido, 172, 204, 436
Iebusiţi, 120, 147
Ieconia (vezi Ioiachin)
Iehoiada, 172, 222
Iefta, 118, 125
Iehu
împărat, 173, 183, 192, 195, 211, 213, 399, 404,408
Profet, 191, 357
Ieremia, 135, 178, 243, 244, 245, 254, 322, 344, 367, 387, 395, 415, 433

Cartea lui, 348-361
Ierihon, 61, 62, 108, 194
Ierihon, Cucerirea, 109, 198)
Ieroboam I, 169, 171, 189, 204,
214, 241
Ieroboam II, 172, 215, 226, 399,
403
Ierusalim, 40, 112, 135, 145, 173,
204, 249, 333, 345, 399, 343,
437
Ietro, 67
Ilie, 172, 194, 210, 443
Ioahaz
Fiul lui Iehu, 172, 183, 214
Fiul lui Iosia, 172, 244, 345,
367
Ioas, (împărat al lui Iuda), 174,
222-223
Ioas (împărat al lui Israel), 174,

214, 223, 400
Ioiachim (Eliachim), 172, 244,
253, 345, 361, 367, 387
Ioiachin (Ieconia), 127, 254, 345,
368
Ioel, 415, 416-417
Iohanan, 285, 359
Iona, 216, 400, 401, 402
Cartea lui, 401-402
Ionatan, 128, 139, 145
Iopa, 186
Ioram (împărat al lui Iuda), 174,
194, 209
Ioram (împărat al lui Israel), 173,
198, 209
Iordan, Rîul, 40, 92, 108
Iosafat, 172, 194, 207, 304, 416
Iosefus, 254, 256, 278
Antichităţile lui, 254, 280
Iosia, 238, 306, 367, 387, 422, 428
Iosua
Iesua, preotul, 276, 433, 434,
435, 437-439
Iosua, fiul lui Nun, 67,94,95,
107, 276
Iosua, Cartea lui, 102, 107-117
Ioşeba, 221
Iot am
împărat, 172, 226, 300, 417
Fiul lui Ghedeon, 124
Iov, Cartea lui, 13, 297-304, 376
Isaac, 46-47
Isahar, 90, 115
Isaia
Autorul lui, 214, 229, 321,
433
Cartea lui, 270, 321-341
Persoana, 178,229,319,321,
371, 415, 422, 433

Ismael, 43, 268, 359
Ispăşire, Ziua, 86-87
Israel, 50, 90, 103, 401, 404
Iacov, 46
Regat, 143, 144, 442
Naţiunea, 51
Religia lui, 69
Sub David, 143
Iş-Boşet, 146
Itamar, 76
Iuda
Naţiune, 146, 174, 203,229,
239, 317, 387, 400
Trib, 52, 74, 90, 115,174,442
Izabela 106, 182, 193, 210, 399
Izreel, 39, 102, 141, 199, 213, 409
întoarcerea, 275-277
Jerome, 16
Jertfe
Ardere de tot, 79
De mîncare, 81
De pace, 80
De ispăşire, 80
Pentru vină, 81
Jubileu, Anul, 83
Judecători, Cartea, 121-129, 135
Kandalanu, 251
Karkar, Bătălia de la, 173, 183,
185, 197
Karnak, 37, 131
Lista de la Karnak, 204
Kenyon, Kathleen, 61
Koheleth, 312
Laban, 46
Labashi-marduk, 257
Lachiş (Teii ed-Duweir), 40, 113,
166

Scrisorile din Lachiş, 267
Lameh, 27
Latina veche, 16
Lea, 50
Legământul
lui Avraam, 45, 350
mozaic, 71-72, 99, 100
lui Noe 28
Lemuel, 308
Levi, 51, 95, 115, 442
Levitic, Cartea, 57, 59
Leviți, 76, 90, 208, 209, 286
Libna, 40, 234
Lo-Ami, 409
Lo-Ruhama, 409
Lot, 44, 45
Lugal-zaggisi, 34
Lună nouă, 83
Luther, Biblia germană a lui, 16
Luxor, 60
Maaca, 133, 150, 205
Macabei, 147, 278
Macpela, 38
Madian, 64, 97, 98
Madianiți, 67, 97, 121, 124
Maleahi, 433, 441-443
Mânase, 53, 77, 115
împărat, 108, 186, 235, 240,
321, 421, 427
Trib, 90, 108, 109
Mană, 67, 109
Manetho, 58
Mara, 67
Mardoheu, 280, 281, 283
Marduk, 36, 256, 275, 389, 391
Marea Moartă, 15, 23, 96
Sulurile de la Marea Moartă,
15, 322

Marea Roşie (a trestiilor), 66
Mari, 29, 36
Măria, 93
Masoreți, 15
Maşal, 307
Matania (Zedechia), 181, 246
Media, 103,260,259,392,394,428
Mefiboşet, 151
Meghido,
Cetate, 120, 166, 244, 367,
387
Cîmpia, 40
Melhisedec, 43
Memfis, 37, 59, 380
Menahem, 186, 217, 317, 407
Menes, 36, 37
Merariți, 90
Merneptah, 102, 122
Merodac-Baladan, 231, 321, 333
Meşa, 199

Meşac, (Mişael), 390
Meşulam, 290
Mesopotamia, 31, 97, 150
Mezi, 250, 361, 427
Mica (idolatru), 128
Mica
Cartea lui, 417-421
Profetul, 245, 415, 418, 421
Mica, 198, 310
Mical, 146
Mişael, 388
Mitanni, 103, 104
Miţpa, 128, 136, 268, 358
Moab, 41, 71, 122, 150, 194, 330,
333, 399
Moabiți, 71,96, 121, 133, 193,246
Piatra moabită, 193
Moise, 64, 71, 72, 73, 90, 107, 143,
304, 418, 434
INDEX DE NUME ȘI SUBIECTE
461
Moloh, 168, 235
Moreşet-Gat, 418
Moria, 156
Mot, 106
Muntele Hor, 95
Mutwatallis, 105
Mycale, Capul, (Bătălia de la), 271
Naaman, 199
Nabal, 140
Nabonidus, 257, 391
Nabopolassar, 251, 253, 426
Nabot, 196, 409
Nabu, 389
Nadab,
Preot, 76
Fiul lui Ieroboam, 191
Nahor, 29
Nannar, 35
Naram-Sin, 35
Natan, 136, 148
Naum, Cartea lui, 426-428
Nazireat, Jurămîntul de, 91. 126
Nebucadneţar, 245, 253, 345, 354,
367, 387, 391
Neco II (Faraon), 244, 253, 345,
387
Neemia, 266, 273, 335, 441
Cartea lui, 286-290
Neftali, 90, 115, 343
Negheb, 40, 378, 426
Nergal-Sareţer (Neriglissar), 256
Nil, Rîul, 31, 103, 106
Ninive, 186, 236, 244, 367, 387,
401, 423, 427
Căderea, 244, 344, 426
Nin-Gal, 35
Noadia, 295
Noe, 24, 376
Numeri, Cartea, 57

Nuzu, Tăbliţele, 35

Obadia, Cartea lui, 425-426
Obed-Edom, 148
Obeliscul Negru, 213
Oded, 172, 218
Og, 96
Ohola, 378
Oholiab, 73
Oholiba, 378
Omri, 182, 192, 207, 216
Dinastia lui, 192-193, 216
Origen, 16
Osarcon I, 205
Osea (prorocul), 172, 216, 319, 400, 408, 409
Cartea lui, 407-413
Osea (împărat), 184, 186, 219, 408, 409
Osiris, 61, 102
Otniel, 118
Ozia, 217, 223, 317, 408, 417
Paralelism,
Antitetic, 308
Sinonimic, 308
Sintetic, 308
Paran, pustia, 93, 130
Paşte, 66, 84, 92, 109, 230, 240, ' 279, 382
Paşur, 245, 346
Patriarhi, 31
Pecah, 183,217,228,319,408,417
Pecahia, 172, 217, 319, 408
Pelatia, 375
Peleg, 43
Persepolis, 264
Persia, 219, 259, 273, 369, 392, 394, 438

Piramide, 36, 61
Pitom, 62, 63
Plataea, 264, 266
Plîngeri, Cartea, 270, 361-363
Potifar, 52
Potop, 24
Praznicul Corturilor, 86,435,436,
437, 441
Trîmbițelor, 83, 84
Săptămînilor, 86,
Preoție, 73, 76
Prepelițe, 67, 93
Proverbe, Cartea, 13, 307-310
Psalmi, Cartea, 13, 270, 304-306
Psalmi alfabetici, istorici,
mesianici, de pocăință, de
pelerinaj, de laudă, rugăciuni ale
celui neprihănit, 305
Psameticus, 247, 251
Psamtik III, 263
Ptah-hotep, 37
Ptolemeu, 173
Purim, sărbătoarea, 280
Pustia Sur, 67
Pustia, rătăciri prin, 89, 94
Rabat în Amon (Rabat-Amon),
133, 150
Rahab,108
Rahela, 46
Rama, 136, 173, 191
Ramot-Galaad, 115, 197, 201
Ramses, (cetatea), 62, 63
Ramses II, 59, 102, 105, 122
Ramses III, 102, 105, 131
Ramses IV-XII, 102, 103, 131
Ras Shamra, 55
Rawlinson, Sir Henry, 265

Ra, 59, 60
Rebeca, 46
Recabiți, 357
Refaim, 38
Refidim, 67, 107
Regat, Egipt
Nou, 36, 58-60
Mijlociu, 37-38
Vechi, 37
Regi, Prima carte, 143-169
Regi, A doua carte, 171-248
Reisner, George, 202
Religia Egiptului, 60
Rețin, 183, 218, 229, 319, 408
Rezon, 169, 170, 182
Ribla, 244, 253, 358
Roboam, 171, 182, 189, 203
Rowley, 62, 67
Ruben, 51, 90, 94, 98, 108
Rut, 127
Cartea lui, 127, 128

Sabat, 82, 83
An sabatic, 83
Salamis, bătălia de la, 266
Salmanasar III, 173,183,185,197,
213, 399, 401, 408
Salmanasar IV, 185, 216
Salmanasar V, 186, 219, 408
Samaria,
Cetatea, 200, 214, 300, 376,
399, 419
Țara, 434
Sambalat, 289
Samson, 118, 126, 132
Samuel, 118, 132
Prima carte, 134-135
A doua carte 143, 145

L

Sanctuar, 73, 74
Sanherib, 186, 233, 310, 321, 418
Sara, 44
Sardis, 258
Sarduris III, 227
Sargon I, 34
Sargon II, 186, 219, 230, 320, 418
Satrapii, 264
Saul, 118, 132, 135, 138, 143
Saushshatar, 104
Sărbători, 84
Sărbătoarea Azimilor, 84
Scăpare, cetate de, 98
Sciți, 264
Seba, împărăteasa din, 167, 307
Sem, 24
Septuaginta, 15
Seraia, 161
Set, 27
Seti I, 59, 102
Sfinx, 59, 61
Shabako, 233, 320
Shamassumuchin, 236, 238
Shamshi-Adad I, 36, 184
Shamshi-Adad V, 185
Shebitko (Shabataka), 237
Shuppiluliume, 104
Shushan (Susa), 280, 281
Sidon, 133, 157, 182, 186,194,379
Sihon, 96
Siloam, Tunelul, 233, 418
Simeon, 51, 90, 115
Sinai, 69, 89
Siria, 38, 103, 166, 182, 367, 399,
417
Siro-efraimit, războiul, 183, 218,
223
Sisera, 122, 123

Sodoma, 44, 46, 423
463
Solomon, 62, 118, 143, 160, 166,
167, 171, 189, 203, 304, 307,
308, 319, 434
proiecte de construcție, 165
templul lui, 161
Soncino, 15
Stîlp de nor, 67
Sucot, 66, 67
Susa, 36, 256, 264, 280, 392
Şadrac, (Hanania), 390
Şalum, (Ioahaz), 172, 217, 244,
407
Şamgar, 118
Şarpele de aramă, 96
Şeba (Beniamit), 154
Şecania, 285
Şemaia,
un captiv, 346, 368
un profet, 172, 189, 204
Silo, 115, 134, 191
Şimei, 160
Şinear, 28
Şişac, 102, 190, 204
Tabor, Muntele, 122
Taharka (Tirhaka), 172, 173
Tahpanes, (Tel Defenneh), 348
Tamar, 52, 166
Tammuz, 374
Taanac, 120
Tannis, 59, 131
Tars, 401
Tatnai, 278, 434, 438
Teba, 36, 59, 178, 380, 426, 428
Tecoa, 153, 403
Templul
construirea, 161
reconstruirea, 143, 277, 383
Terah, 43, 45
464
Termopile, bătălia de la, 266
Thiele, Edwin C.,174, 175
Thutmose I, 58
Thutmose II, 58
Thutmose III, 58, 104
Thutmose IV, 59, 104
Tibni, 192
Tiglat-Pileser I, 102, 131
Tiglat-Pileser III, 183, 185, 217,
227, 239, 273, 319, 331,401,
407, 417
Tir, 133, 157, 213, 254, 379
Tirţa, 171, 190
Tob, 125
Tobia, 289
Tola, 118, 125
Tut-ankh-amon, 59, 121
Tyndale, William, 17
Ţadoc, 159

Țefania
Preotul, 346
prorocul, 355, 415
cartea lui, 421-424
Țelofhad, fiicele lui, 42
Țiclag, 133-147
Țipor, 67
Țfar, 300
Ugarit, 38, 105
Unger, Merrill F., 111, 218
Ur, 29
Urartu, 218, 319,408
Urie,
Hititul, 346
Preotul, 229
Prorocul, 245, 346. 354, 367
CĂLĂTORIE PRIN VECHIUL TESTAMENT
Uza, 148
Vasti, 281
Vincent, Părintele, 62, 111
Vulgata, 16
Washshukanni, 104
Wen-Amun, 131, 132
Wooley, C. Leonard, 43
Wright, G. Ernest, 111
Wycliffe, John, 16
Xerxes (Ahaşveroş), 265,279,280,
281, 283, 284
Yomm, 106
Zabulon, 115, 123
Zaharia,
cartea lui, 436-441
împărat al lui Israel, 216,
407, 439
Fiul lui Iehoiada, 222
Profet în Regatul de Sud, 222,
227
Profet după exil, 278, 433,
434, 439, 441
Zedechia, împărat al lui Iuda
(Matania), 172, 246, 254,342,345,
347, 361, 369
Profetul lui Ahab, 196, 197
Profet mincinos, 346, 371
Zera, 205
Zorobabel, 276, 335, 433, 434,
435, 436
Zimri, 172, 192
Zimri-lim, 35
Zif, 140
Zobah, 142. 211